A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KUTATÓHELYEINEK 2014. ÉVI TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEI

III.

Társadalomtudományok

A *„Tájékoztató az akadémiai kutatóhelyek 2014. évi tudományos tevékenységéről”*

c. közgyűlési előterjesztés

Budapest
2015

A Magyar Tudományos Akadémia társadalomtudományi kutatóhelyeinek
beszámolói alapján – az intézmények vezetőinek aktív közreműködésével –
szerkesztették az MTA Titkársága
Kutatóintézeti Főosztályának, valamint a
Támogatott Kutatócsoportok Irodájának munkatársai

Szarka László főosztályvezető

Horányi Krisztina
Markó Béla
Molnár Andrea
Véber János

Idei Miklós

TARTALOM

Tartalom 3
Előszó 5
A táblázatokkal kapcsolatos megjegyzések 7
Társadalomtudományi kutatóközpontok és kutatóintézetek 9
MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont 10
Filozófiai Intézet 20
Irodalomtudományi Intézet 28
Művészettörténeti Intézet 42
Néprajztudományi Intézet 52
Régészeti Intézet 63
Történettudományi Intézet 74
Zenetudományi Intézet 89
Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2014-ben 99
MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont 110
Közgazdaság-tudományi Intézet 112
Regionális Kutatások Intézete 124
Világgazdasági Intézet 138
Az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2014-ben 147
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont 153
Jogtudományi Intézet 160
Kisebbségkutató Intézet 169
Politikatudományi Intézet 179
Szociológiai Intézet 188
Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont főbb mutatói és pénzügyi adatai 2014-ben 198
MTA Nyelvtudományi Intézet 206
Az MTA Nyelvtudományi Intézet főbb mutatói és pénzügyi adatai 2014-ben 222
Társadalomtudományi Támogatott Kutatócsoportok 225
MTA–DE Elméleti Nyelvészeti Kutatócsoport 226
MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport 230
MTA–DE Közszolgáltatási Kutatócsoport 233
MTA–DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoport 236

MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport 240
MTA–ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport 244
MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport 248
MTA–ELTE Hermeneutika Kutatócsoport 252
MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport 256
MTA–ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport 259
MTA–ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport 263
MTA–ELTE–DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport 267
MTA–ELTE–PPKE Ókortudományi Kutatócsoport 271
MTA–HIM–SZTE–MOL Magyar Medievisztikai Kutatócsoport 275
MTA–OSZK Res Libraria Hungariae Kutatócsoport 278
MTA–PE Regionális Innovációs és Fejlődéstani Hálózati Kutatócsoport 281
MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport 284
MTA–PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport 288
MTA–PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport 292
MTA–PTE Összehasonlító és Európai Foglalkoztatáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport 295
MTA–SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport 298
MTA–SZTE Turkológiai Kutatócsoport 301
MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport 305
A Társadalomtudományi Támogatott Kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2014-ben 309
Társadalomtudományi Egyetemi Lendület-kutatócsoportok 333
MTA–BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport 334
MTA–DE Lendület Magyarország a Középkori Európában 338
MTA–ELTE Lendület Humanizmus Kelet-Közép-Európában Kutatócsoport 340
MTA–PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport 342
A Társadalomtudományi Egyetemi Lendület-kutatócsoportok főbb mutatói és pénzügyi adatai 2014-ben 345

ELŐSZÓ

A Magyar Tudományos Akadémia minden bizonnyal hazánk szellemiségének legeredményesebb és egyben társadalmilag is legelfogadottabb intézménye. Kissé mindannyian a magunkénak érezzük, és nem véletlenül. A tudás iránti vágy az emberi lét velejárója. Ugyanakkor a természetes érdeklődés folyamatos kísérője a kételkedés, a bizonyosságra való törekvés. Ezért a tudomány lényegét is ez a két elem határozza meg: a megismerésre irányuló tevékenység és a megszerzett tudás igazságáról való meggyőződés. Mindkettő intézményi kereteket igényel, amelyek alapja is kettős: az elvégzett munka és a hitelesség. Valójában ebben rejlik akadémiánk sikere, ami nem más, mint a társadalom iránta érzett bizalma. E bizalom kiérdemlése, megtartása ugyanakkor szakadatlan munkát és felelősséget jelent.

Az akadémiai kutatóhálózat a beszámolási év folyamán szerkezetében nem változott. A korábban elkezdett programok kiteljesedtek. A 2012-ben létrejött új kutatóközpontokban immár kikristályosodtak azok a tapasztalatok, amelyek a szükséges kiigazításokat (a 2011–2012-ben meghirdetett „finomhangolást”) megalapozzák. 2014-ben a Lendület program hatodik évébe lépett. A Lendület-kutatócsoportok száma 18-cal gyarapodott; a támogatási időszakot eredményesen záró Lendület-kutatócsoportok pedig kutatóintézeti keretek közé integrálódtak be. A támogatott kutatócsoportok száma 2014-ben nem változott; a csoportok nagy része az ötéves támogatási időszak második felében jár.

Az MTA mintegy 2500 kutatót foglalkoztató kutatóintézet-hálózata (valamint annak a körülbelül 500 kutatónak az összessége, akik egyetemi Lendület-kutatócsoportokban, támogatott kutatócsoportokban vagy egyéni posztdoktori kutatóként egyetemeken dolgoznak) változó globális és európai környezetben végzi a munkáját. Egységes, új – számunkra sokszor előnytelen – szabályok szerint kezdődött el 2014-ben az Európai Unió Horizont 2020 nevű keretprogramja, amelybe sikeresen kell tudnunk bekapcsolódni. És elsősorban Magyarország jövőjét (többek között kultúrájának megőrzését és gazdasági versenyképességének fokozását) kell szolgálnunk.

Az MTA évek óta nagy hangsúlyt fordít arra, hogy a kutatóhelyeknek juttatott közvetlen költségvetési támogatás mellett kiválósági pályázatokkal készítse fel a kutatóhálózatát az új kihívásokra. 2014-re az MTA pályázatainak összessége egységes rendszerré állt össze. Az emberierőforrás-fejlesztést szolgálja a) a fiatal kutatói álláshelyrendszer, b) az MTA Posztdoktori program, c) a Bolyai program, d) a Lendület program, e) az MTA támogatott kutatócsoporti program, f) MTA vendégkutatói programja, g) a Kutató Professzor Emeritus-rendszer. Az infrastruktúra-fejlesztés összetevői: a) a kutatóépületek folyamatos megújításának programja (beleértve a beruházásokat és a felújításokat egyaránt), valamint b) a kutatási infrastruktúra-fejlesztési program is. A 2014-ben elkezdett akadémiai-egyetemi kiválósági együttműködési program pedig a humánerőforrás- és az infrastruktúra-fejlesztés szempontjából is nagy jelentőségű, a jövőben feltétlenül bővítendő kezdeményezés. A kutatási pályázati rendszert tudásátadó „szakmódszertani” pályázat egészíti ki.

2014 derekas év volt, amelyben értékmegőrző megújítás (azaz az új kihívásokra való felkészülés, meglévő értékeinkre való gondos odafigyelés) részesei és alakítói vagyunk. Legyünk büszkék 2014-es kutatási eredményeinkre.

Az MTA kutatóhálózatának éves beszámolóját három kötetben tesszük közzé, amelyek – a gazdag tudományos eredménylista mellett – számot adnak a kutatóhelyek 2014. évi tudományszervezési, eredményhasznosítási, oktatási és pályázati tevékenységéről is.

Bízom benne, hogy az olvasó részletes és egyúttal elemző képet is kap az akadémiai kutatóintézetek és kutatócsoportok elmúlt évi tevékenységéről.

Budapest, 2015. március 30.

Török Ádám
főtitkár

A TÁBLÁZATOKKAL KAPCSOLATOS MEGJEGYZÉSEK

A táblázatban szereplő adatok egy részét a központok, az intézetek vagy a csoportok adták meg. A központok és az intézetek pénzügyi és létszámadatait a Gazdasági Igazgatóság, a csoportokét pedig a Támogatott Kutatócsoportok Irodája (TKI) szolgáltatta a pénzügyi beszámolók alapján. A publikációs és idézettségi adatokat a Magyar Tudományos Művek Tára (MTMT) adatbázisából való lekérdezés (és nem önbevallás) alapján közöljük. Az idézettségi adatok – a nemzetközi gyakorlatra áttérve – a beszámolási évet megelőző évre (most 2013-re) vonatkoznak. Többéves pályázatoknál mindig az adott évre eső összeg került feltüntetésre.

A beszámolók táblázataiban indexszel megjelölt számok jelentései:

[1] Az éves gazdasági beszámolóban szereplő átlagos statisztikai állományi létszám.

[2] A kutatói besorolásban lévő közalkalmazottak 2014. évi tényleges átlaglétszáma. Az átlaglétszámba beletartoznak a részmunkaidőben foglalkoztatottak is. Ezekben az esetekben a részmunkaidősök létszáma a ledolgozott órák alapján lett teljes munkaidős létszámra átszámítva.

[3] Itt tájékoztatásul külön megadjuk azoknak az akadémikusoknak a tényleges számát, akik az intézettel munkaviszonyban nem állnak ugyan, de tudományos munkájuk kapcsolódik az intézet tevékenységéhez.

[4] Akadémiai fiatal kutatói álláshelyen és egyéb álláshelyen foglalkoztatott 35 év alattiak együtt.

[5] A publikációk közé sorolhatók mindazon tudományos, oktatási és tudományos ismeretterjesztő művek, amelyeket a kutatóhely statisztikai állományi létszámába besorolt munkatársai jelentettek meg a beszámolási évben, és a publikáción szerepel a kutatóhely neve. Az egyes publikációtípusok meghatározásánál az MTMT definícióit vettük alapul (típus_jelleg_besorolás_v3.0).

[6] A teljes publikációnak tekinthető közleményfajták felsorolása az MTA Elnökség doktori határozata (MTA_doktori_határozat-kivonat) alapján:

- Folyóiratban megjelentek: szakcikk/tanulmány, összefoglaló cikk, rövid közlemény, sokszerzős vagy csoportos szerzőségű közlemény, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, esszé.
- Könyvek: szakkönyv, monográfia, kézikönyv, forráskiadás, kritikai kiadás, atlasz.
- Könyvben megjelent: szaktanulmány, esszé, forráskiadás, recenzió/kritika, műkritika, műtárgyleírás, térkép.
- Konferenciaközlemény: folyóiratban, könyvben, egyéb konferenciakötetben (általában több mint két oldal).

[7] Szakkönyv (tanulmány- vagy konferenciakötet, kézikönyv, atlasz) szerkesztése.

[8] A kutatóhelyhez rendelt összes eddigi publikációra 2013-ben kapott (a megjelenési év: 2013) hivatkozások száma.

[9] A tárgyévben kiállított oklevelek alapján.

[10] Azokat az előadásokat és posztereket is ideszámítottuk, amelyek nem jelentek meg konferencia-kiadványban, de dokumentálhatók.

[11] Itt csak a kormányszintű vagy ezzel ekvivalens országos és nemzetközi, nem megbízási díjért végzett szakpolitikai tanácsadó tevékenységet, bizottsági részvételt soroltuk fel.

[12] Mindazon személyek száma, akik hazai felsőoktatási intézményben rendszeresen (nem feltétlen heti rendszerességgel), tantervi keretek között oktatnak. A külföldi egyetem számára végzett oktatási tevékenységet, a felkérésre tartott előadásokat és a szakdolgozat, diplomamunka, PhD-téma vezetését a beszámoló III., illetve IV. pontjában találjuk. Az adatok a 2013/2014-es tanév második és a 2014/2015-as tanév elő szemeszterére vonatkoznak.

[13] A 2014. évben a kutatóhely részére a Magyar Államkincstár által kiutalt összes költségvetési támogatás.

[14] 2014. december 31-én az MTA-keretből a kutatóhely rendelkezésére álló fiatal kutatói álláshelyeken foglalkoztatottak száma.

[15] Az ÚMFT-re, az egyéb hazai pályázatokra (ÚSZT, Széll Kálmán terv stb.) és az EU-s pályázatokra kapott bevétel összege.

[16] A tárgyévre vonatkozó kutatási- és egyéb vállalkozási bevétel, valamint minden egyéb, eddig nem szerepelt kutatási és nem kutatási bevétel összege.

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONTOK ÉS KUTATÓINTÉZETEK

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
1014 Budapest, Országház u. 30.; Budapest, 1250 Pf. 9
telefon: (1) 224 6754; fax: (1) 224 6752
e-mail: titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.btk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2014-ben

A kutatóközpont létrejöttének harmadik esztendejére megszilárdult az az intézményi háttér, amely folyamatos, kiegyensúlyozott működési keretet nyújt a közel 400 munkatársnak. Az elmúlt esztendőben nagy erőfeszítéseket tettek költségvetési támogatásuk lehetőség szerint minél nagyobb mértékű kiegészítésére, az akadémiai belső pályázatok, valamint minden egyéb elérhető hazai és nemzetközi pályázati forrás kiaknázására.

Tevékenységük mindenekelőtt a kutatóintézetek beszámolói alapján jellemezhető, ám ezek közül két szempont, a *párbeszéd a társadalommal* és a *nemzetközi együttműködés* eredményei külön összegzést érdemelnek: az első a hazai kapcsolódások révén a kutatóközpont társadalmi beágyazottságát mutatja, a második pedig a külföldi együttműködések által a nemzetközi tudományos élet részeként vállalt feladataikra utal.

A kutatóközpont hazai és nemzetközi együttműködése bővítése érdekében kötött szerződései száma fennállása első két éve (2012: 2; 2013: 4) után az elmúlt évben ugrásszerűen megemelkedett (2014-ben 19 megállapodás aláírása) – így összességében jelenleg 25 (11 hazai és 14 nemzetközi) szerződés van érvényben.

A *hazai partnerekkel* kötött megállapodások főbb jellemzői: stratégiai együttműködés kialakítása, konferenciák szervezése, közös kiadványok készítése. Ezek révén két új kutatócsoport befogadására került sor (médiakutatás, vidéktörténet), két egyetemmel (Szeged, Piliscsaba), két vidéki városi önkormányzattal (Szombathely, Balatonfüred), három budavári intézménnyel (HM Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Magyar Nemzeti Levéltár, Budapesti Történeti Múzeum), egy kiadóval (Helikon: őstörténeti kiadványsorozat), valamint egy középvállalattal (ÉMI Építésügyi Minőségellenőrző Innovációs Nonprofit Kft.: régészeti ásatások szponzorálása) került sor szerződés aláírására.

A *nemzetközi együttműködések* terén a szomszédos országokkal elsősorban hungarológiai témakörökben érdekeltek: Romániában három ilyen szerződésük van (Kolozsvár, Nagyvárad, Erdélyi Okmánytár); a szlovák, cseh, bosznia-hercegovinai, horvát akadémiai és egyetemi partnerekkel főként a történetírás terén kooperálnak. Két legtávolabbi partnerük: nyugaton a középkori történelemmel kapcsolatosan a Nantes-i Egyetem; keleten turkológiai témakörben a Türk Akadémia (Kazahsztán); széles régészeti kitekintéssel rendelkeznek (Römisch-Germanische Komission des Deutschen Archäologischen Instituts, Majnafrankfurt; Institut za Archeologiju, Zágráb), valamint középkori zenetörténeti adatbázis fejlesztéséhez is társultak (Association for Central European Cultural Studies, Prága).

Ami a kutatóközpont *társadalmi hasznosságát* illeti: az MTA BTK Történettudományi Intézet vezető szerepet vállalt a kormány Árpád-ház Programjának előkészítésében. Az MTA BTK Régészeti Intézet nagy figyelemmel követi nyomon a magyarországi régészeti örökség sorsát, részt vesz az örökségvédelemmel kapcsolatos jogalkotást megelőző egyeztetésekben, így például 2014-ben a kulturális örökségvédelmi törvény módosításában. A nagyközönség élénk figyelme kísérte a Magyar Nemzeti Múzeum Karoling- és honfoglalás kori új kiállítását, ahol szakkurátorként az intézet munkatársai is közreműködtek.

Az év során számos *hazai rendezvény* kapcsolódott a BTK és tagintézetei nevéhez: az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya 2014. április 10-én emlékülést szervezett Erdélyi János születésének 200. évfordulója alkalmából. A Művészeti Gyűjteményben április 8. és június 8. között időszaki kiállítás nyílt *Ybl. Az Akadémia bizalmi építésze* címmel. A kiállítást kiadvány, illetve tudományos konferencia kísérte, utóbbi *„Életmódja: építész”* címmel az MTA BTK Művészettörténeti Intézet és Budapest Főváros Levéltára együttműködésében. Ugyanők rendezték a Petőfi Irodalmi Múzeummal *A zsoltártól a rózsaszín regényig – Fejezetek a magyar női művelődés történetéből* című kiállítást.

A *Magyar Tudomány Ünnepéhez* kapcsolódott novemberben az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztályának tudományos ülése *„Vándorlás, változás, kontinuitás – évezredek tanulságai a jövőnek”* címmel, valamint a *Bölcsész tudástár – az MTA BTK adatbankja* címmel rendezett kerekasztal-beszélgetés. Országos jelentőséget kapott a *„Bronzkor kutatásának helyzete Magyarországon”* című konferencia decemberben.

A 40 éves Zenetudományi Intézet 30 éve az Erdődy-palotában című kiállításon mutatták be a zenetörténeti és zenefolklorisztikai kutatásokat egyaránt végző intézmény elmúlt évtizedeinek történetét. A Zenetörténeti Múzeum a tárgyév folyamán összesen mintegy tízezer látogatót fogadott; 112 szervezett tárlatvezetés résztvevőinek többsége rövid hangversenyt is hallhatott (89 hangversenyre került sor). Kiemelt rendezvény volt június 21-én a Múzeumok Éjszakája, amelyen a 18 órától éjfélig tartó programoknak összesen 1800 látogatójuk volt.

Az év legfontosabb *hazai rendezésű nemzetközi konferenciái* közül mindenekelőtt a Jagelló- és Zrínyi-konferenciák, az első világháború kitörésének 100. évfordulójához kapcsolódó előadások, a Holokauszt 70. évfordulójáról megemlékező konferenciák emelkedtek ki (a vészkorszakról szám szerint három rendezvény is szólt).

Történész és irodalomtörténész munkatársaik jelentős részt vállaltak a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeummal és a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel közösen rendezett *„Határok fölött – Nemzetközi tudományos konferencia Zrínyi Miklós halálának 350. évfordulóján”* című megemlékezés szervezésében, amelyen a magyarok mellett elsősorban horvát és osztrák kollégák vettek részt (Budapest, 2014. november 18–20.).

Nemzetközi vonatkozásban feltétlenül említést érdemel a CIEPO *(Comité International des Études Pré-Ottomanes et Ottomanes)* 21. szimpóziuma, amelyet szintén Budapesten rendeztek 2014. október 7–11. között az ELTE, a Szegedi Egyetem és az MTA BTK közös szervezésében, amelyre mintegy 160 oszmanista érkezett a világ minden tájáról.

Művészettörténeti és építészettörténeti szempontból is emlékezetes a 2014. november végi nagyszabású Lechner-konferencia és az azt kísérő *Lechner, az alkotó géniusz* című kiállítás (nyitva 2015. május 31-ig), melynek katalógusa magyar és angol nyelven jelent meg (társszervező az Iparművészeti Múzeum).

A kutatóközpont több *külföldön megvalósult eseményből* is kivette részét. Széles szakmai közönséget vonzottak az Európai Régészek Szövetségének (EAA) isztambuli éves gyűlésén az újkőkori és bronzkori kutatásokkal foglalkozó munkacsoportokban az MTA BTK Régészeti Intézet munkatársai által szervezett szekciók (*Approaching Different Settlement Patterns between the Northern Balkans and Northwestern Europe in the Neolithic, Bayesian Chronologies for the European Neolithic, Bringing down the Iron Curtain: paradigmatic changes in research on the Bronze Age in Central and Eastern Europe*).

Jól érzékelhető az MTA BTK Történettudományi Intézet jelenléte a nemzetközi Anjou-kutatásokban, több munkatársuk hangadóként vett részt az École française de Rome, az Agence Nationale de la Recherche és a Seconda Università di Napoli által rendezett nápolyi nemzetközi konferencián. Ugyancsak meghatározó szerepet játszottak az első világháború kitörésének századik évfordulójához kapcsolódó nemzetközi tudományos rendezvényen, a szarajevói *The Great War: Regional Approaches and Global Contexts* című, 20 országból 150 szakértőt mozgósító konferencián. Ehhez a témához kapcsolódott az *Emlékezés egy nyár-éjszakára* című interdiszciplináris konferencia is (Budapest, 2014. szeptember 15–17.).

Az MTA BTK Néprajztudományi Intézet gondozásában az egy évvel korábban az Egyesült Államokban rendezett *Smithsonian Folklife Festival* eseményeiről képekben gazdag, szép kiállítású kétnyelvű (angol/magyar) könyv jelent meg: *Magyar Örökség Washingtonban – A 2013. évi Smithsonian Folklife Festival magyar programja – Hungarian Heritage: Roots to Revival The Hungarian Program of the 2013 Smithsonian Folklife Festival, Washington, D.C.* Balassi Intézet – MTA BTK, Budapest, 2014. Ugyancsak az ő munkatársaik szervezték a *Határok, határmentiség a Kárpát-medencében* című konferenciát a *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében* elnevezésű OTKA-projekt keretében.

Az Akadémia *információ-telekommunikációs és infrastrukturális* pályázatain a kutatóközpont 2014-ben is kiemelkedő sikerrel szerepelt. Ennek révén nem csupán a kutatómunka megbízható számítástechnikai és egyéb műszeres hátterét tudják biztosítani, ennek köszönhető, hogy egyfajta társadalmi közhasznúság is kiolvasható a tavaly létesített MTA BTK Adatbank (http://www.btk.mta.hu/adatbazisok-adattarak.html) iránt tapasztalt nagyfokú érdeklődésből. Jelenleg mintegy félszáz részadatbázis alkotja a portált, s arra törekszenek, hogy egységes felületű, közös keresőmotor fejlesztésével könnyítsék meg a szakemberek és az érdeklődő laikus felhasználók tájékozódását (egyetlen példa csak: a népzenei és néptánc-felvételek éves látogatószáma 126 000 volt).

Az Akadémiától elnyert *mobilitási forrásokból* immár második éve olyan, az egyes intézetek kutatói létszámához arányosított (belső pályázati rendszeren alapuló) *peregrinációs keretet* működtetnek, amely a munkatársak utazásainak anyagi hátterét biztosítja: számos nemzetközi konferenciára, hazai és külföldi terepmunkára és egyéb együttműködési formára (többek között vidéki és külföldi kutatók meghívására) tudják fordítani, melyeknek eredményei azonnal hasznosulnak, és hozzájárulnak a kutatóközpont egészének teljesítményéhez.

Az intézetközi összetételük és interdiszciplináris témaköreik révén közvetlenül a kutatóközpont főigazgatója alá tartozó öt témacsoport közül kettő külön figyelemre méltó: kis forrásigénnyel nemzetközi téren is maradandó értéket alkotnak a *REFO500 kutatócsoport* tagjai, míg a *Magyar Őstörténeti Témacsoport* arra mutat példát, miként lehet viszonylag rövid időn belül megfelelni – a hivatásos kutatók számára egy paradigma- és szemléletváltásról tanúskodó konferenciakötet, a laikus nagyközönség számára pedig egy tudományos ismeretterjesztő kiadványsorozat indításával – az akadémiai kutatások iránti nagyfokú társadalmi elvárásnak.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

MTA BTK MAGYAR ŐSTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT

1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9
honlap: www.arpad.btk.mta.hu

Fő tevékenységük a magyar őstörténet kutatásának előmozdítása, amely egyfelől saját erőforrásokra támaszkodó munkával, másrészt külső erőforrások szervezésével valósul meg. 2014-ben az előző évben megalapozott tevékenységek kiteljesítése, illetve már üzemelő projektjeik folytatása, fejlesztése volt a cél. Ennek jegyében a MŐT-höz köthető tudományos és ismeretterjesztő könyvkiadás, az elektronikus felületek fokozottabb kihasználása, a nyilvánosság jobb elérése, valamint új tudományos eredmények elérése volt a legfontosabb célkitűzésük.

A MŐT a korábbiakhoz hasonlóan folytatta a havonta jelentkező nyilvános előadásainak sorozatát, melynek keretében 8 alkalommal összesen 15 előadót láttak vendégül. A korábbiakhoz képest előrelépést jelent, hogy külföldi kutatókat is meghívtak. A rendezvény sikerességét mutatja, hogy a rendezvények videofelvételeit eddig több ezren tekintették meg.

2014-ben a MŐT ismét közreműködött egy többnapos konferencia megszervezésében: a Pázmány Péter Katolikus Egyetem BTK Régészeti Tanszékével közösen valósította meg a *Hadak útján. A népvándorláskor fiatal kutatóinak XXIV. konferenciája* (Esztergom, 2014. november 4–6.) című rendezvényt.

A tudományos munka elősegítése tekintetében nagy lépés, hogy az avar és a honfoglalás kori lelőhelykatasztert elektronikus formában is közzétette honlapján. Az adatbázist folyamatosan bővítik, így ismeretanyaga már túllépett az alapjait képező nyomtatott munkákon: http://arpad.btk.mta.hu/adatbazisaink.html.

A MŐT munkatársai több ásatást vezettek, illetve vettek azon részt (2014. augusztus: magyar őstörténeti régészeti expedíció az Urál vidékén, Cseljabinszkban; 2014. augusztus 18. – szeptember 11.: solt-tételhegyi ásatások; az MTA BTK Régészeti Intézettel közösen, 2014. szeptember 1. – szeptember 30.: Solt–Teleki kastély).

2014-ben *Őseink nyomában* címmel elkészült és bemutatásra került a MTV által gyártott film a 2013. évi uráli expedícióról és konferenciáról, melyet itthon kétszer vetített a Duna TV, és kb. 70 000 ember látta. Az év második felében elkészítették az orosz feliratos változatot, mely 2014 októberében Szyktivkarban a *Finnugor nyelvű népek filmfesztiválján* közönségdíjat nyert.

A MŐT tagjai 2014-ben összesen 34 tudományos és 12 ismeretterjesztő publikációt tettek közzé, valamint 24 tudományos és 23 ismeretterjesztő előadást tartottak.

A csoport két és fél kutatói státusszal működik, hozzájuk csatlakozik további három személy a MTA BTK TTI munkatársai közül. A MTA BTK kutatói közül további 20 fő támogatja a munkát, valamint a hazai felsőoktatási és közgyűjteményi szférából további 20–25 fő alkotja a csoport külső tagságát. A Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel 2013-ban aláírt együttműködés eredményeképpen 2014-ben a MŐT közös ásatást bonyolított le a PPKE mu katársaival Oroszországban, közös, háromnapos konferenciát szerveztek, és közös

könyvkiadásra is sor került. A Helikon Kiadóval közösen jelentettek meg egy sikeres ismeretterjesztő kötetet. Támogatták a tételhegyi kutatások eddigi eredményeit közlő kötet megjelenését. A MŐT meghívására két vezető ukrán kutató tartott előadást Magyarországon, a csoport tagjai pedig Oroszországban, Kazahsztánban, Romániában és Ausztriában tartottak előadásokat.

A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Magyar őstörténet. Tudomány és hagyományőrzés. Szerk.: Sudár Balázs – Szentpéteri József – Petkes Zsolt – M. Lezsák Gabriella – Zsidai Zsuzsanna. Budapest: MTA BTK, 440. (2014) (MTA BTK MŐT Kiadványok 1.)
2. Avarok pusztái. Tanulmányok Lőrinczy Gábor 60. születésnapjára. Szerk.: Anders Alexandra – Balogh Csilla – Türk Attila. Martin Opitz Kiadó – Budapest: MTA BTK, 690. (2014) (MTA BTK MŐT Kiadványok 2.)
3. A honfoglalók viselete. Szerk.: Sudár Balázs – Petkes Zsolt. Budapest: Helikon – MTA BTK MŐT, 188. (2014) (Magyar Őstörténet 1.)
4. Település-történeti kutatások. Solt–Tételhegy, Kiskunfélegyháza–Amler-bánya. Szerk.: Somogyvári Ágnes – Szentpéteri József – V. Székely György. Kecskemét, 5–272. (2014) (Archaeologia Cumanica 3.)

MTA BTK MÉDIATUDOMÁNYI ÉS MÉDIATÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

1014 Budapest, Országház u 30.; 1250 Budapest, Pf. 9
honlap: www.btk.mta.hu/mediatudomanyi-es-mediatorteneti-kutatocsoport.html

A kutatócsoport interdiszciplináris keretek között vizsgálja a médiatörténet egyes kérdéseit, elsősorban, de nem kizárólagosan a 19–20. századra összpontosítva. Legjelentősebb szakmai vállalkozásuk a *Médiatudományi Könyvek* című sorozat útjára indítása, melynek eddig négy kötete jelent meg.

Az előző évben megfogalmazott célkitűzést megvalósítva – új kollégák bevonásának köszönhetően – tovább bővült kutatási témáik köre, amelyek eredetileg elsősorban a hazai felekezeti sajtó történetének, illetve a szövegfokloristika és a médiatörténet érintkezési területeinek vizsgálatán alapultak.

Az első témakörben a 20. század első felének katolikus sajtójával foglalkoztak. Ennek kapcsán a következő tanulmányok születtek: *A katolikus sajtó és az első világháború hatásai; A katolikus nagygyűlések mint médiaesemények az 1920-as években; „A rendes mederben javul a miniszterelnök állapota” A KSV-lapok, az Esti Újság és Gömbös Gyula utódlásának kérdése*. Szakmai tapasztalataik azt igazolták, hogy a felekezeti sajtó történetének szinte teljes feltáratlansága miatt indokolt vizsgálódásaik időhatárainak kiterjesztése. Ezért új elemként a reformkori katolikus sajtó kutatására is vállalkoztak (az elkészült tanulmányok: *Az első magyar katolikus politikai sajtótermék a reformkorban. „Qui ante ad agendum quam ad cognoscendum venimus”; Lonovics József szentszéki delegációjának hazai sajtóvisszhangja. „Vallási catechizmusunk van, polgári nincs!”*); illetve az 1945 utáni felekezeti sajtótörténetre is figyelmet fordítottak (tanulmányok: *Az újrakezdés reménye. A katolikus újságírás 1945 után; A Mindszenty József hercegprímás elleni sajtótámadások 1945–1946; Az Új Ember papírügye 1945-ben*). A folklorisztikai kutatások keretében készültek el *Az I. világháború*

eseményei, a frontélet megjelenítése a képes családi lapokban, illetve az *Uralkodói reprezentáció a képes családi lapokban 1867–1918 között* című munkák.

A tematikai bővítés egyik területe a történeti kutatás terén az 1850-es évek neoabszolutista sajtópolitikájának tanulmányozása volt, amelynek eredménye a *Bécs és a sajtó az 1850-es években*, illetve *A bécsi sajtópolitika működése a gyakorlatban* című tanulmány. A Horthy-korszak különböző kormányzati politikusai részéről jelentkező kultuszépítő törekvések összehasonlító vizsgálatát célozta a *Vezérképek, vezérkultuszok a Horthy-korszakban* című feldolgozás. Az 1945 utáni évek sajtótörténetének legfőbb tendenciáit levéltári alapkutatások alapján igyekezett feltárni, pontosítani *A magyar sajtópolitika a koalíciós időszakban. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány időszaka,* valamint a *Politika, társadalom, gazdaság a Magyar Rádióban 1949–1952. Az 1949-es év legfontosabb eseményei és azok propagandája* című tanulmány.

A történeti kutatások mellett – az interdiszciplinaritás jegyében – igyekeztek a határterületek felé is nyitni. Az egyik súlypontot a 19. század és kiemelten a dualizmus korszakának irodalomtörténete jelentette. Ágai Adolf és Kecskeméti Aurél 1855–1856 között publikált tárcaszövegeinek elemzése alapján készült el a műfajtörténeti szempontból is érdekes eredményeket hozó *A Wochenplauderei mint beszédmód*, valamint – részben későbbi forrásokat elemezve – *A tárcaíró látásmódja: modernitás és/mint megfigyelés a tárcavonal alatt a 19. század második felében* című tanulmány. A helyi sajtó országos jelentőségű publicistáinak tevékenységét két munka elemezte: *Márai Sándor írásai az 1915-ös kassai napilapokban; Mihályi Ödön újságírói indulása, különös tekintettel a kassai sajtóorgánumokra*. Schöpflin Aladár kritikusi tevékenységét és annak médiatörténeti vetületeit a *Schöpflin Aladár útja a modernséghez. A pályakezdés orgánuma: a Vasárnapi Ujság* című munka vizsgálta.

A másik társtudomány, amelyet igyekeztek bevonni a kutatásaikba, a jogtörténet volt, hiszen a sajtószabályozás elemzése szintén új eredmények elérésének lehetőségével kecsegtet. A 19. század viszonyaival foglalkozik a szintén kiterjedt alapkutatásokon nyugvó, *A magyar sajtószabadság hőskora (1790–1875)* című munka. A Horthy-kor sajtószabályozásának egyes részkérdéseit két tanulmány vizsgálta: *Az 1929. évi sajtójogi törvényjavaslat elemzése; Az Országos Magyar Sajtókamara megalakulásának körülményei 1938–1939.*

2014. május 13-án tartották az első világháború magyarországi médiatörténetének különböző nézőpontjaival foglalkozó konferenciát, felvillantva, hogy a világégés milyen hatást gyakorolt a sajtó és a könyvkivitel jogi szabályozására, a katonasajtóra, a szlovák nemzetiségi lapokra, a képes családi folyóiratokra, és hogyan befolyásolta a katolikusok lapindítási törekvéseit, illetve Horthy Miklós 1919 utáni vezérkultuszát.

Munkájuk részeként elkészült a két világháború utáni korszak egyik legfontosabb médiatörténeti forráscsoportjának digitalizálása és online elérhetővé tétele. Az 1927 és 1947 között megjelenő *A Sajtó* című folyóirat sajtójoggal, sajtótörténettel, az újságírás társadalmi, gazdasági, technikai feltételeivel foglalkozott, és bőségesen dokumentálta a kor sajtóéletének eseményeit. A lap kereteit meghaladó szakmunkákat *A Sajtó Könyvtára* című könyvsorozat 22 kötetében adták ki. Ezek digitalizálása szintén megtörtént. Az adatbázis a http://apps.arcanum.hu/sajto címen érhető el, valamint megtekinthető az MTA BTK Adatbankja segítségével.

A kutatócsoport szoros szakmai együttműködésben tevékenykedik a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság Médiatudományi Intézetével, továbbá folyamatos kapcsolatban áll az MTA Művelődéstörténeti Osztályközi Állandó Bizottság Sajtótörténeti Munkabizottságával, amelynek ülésein a kutatócsoportot állandó meghívott képviseli. Szakmai kapcsolatokat építettek ki az Eötvös Loránd Tudományegyetem, a Szegedi Tudományegyetem és a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára kutatóival.

A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Médiatudományi Könyvek. Sorozatszerkesztő: Koltay András – Klestenitz Tibor. Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2014.

MTA BTK NEMZETTUDAT-KUTATÁS MULTIDISZCIPLINÁRIS KUTATÓCSOPORT

1014 Budapest, Országház u 30.; 1250 Budapest, Pf. 9

honlap: http://www.btk.mta.hu/multidiszciplinaris-kutatocsoport.html

A kutatócsoport egy OTKA-projekt (K 108670) keretében végzi munkáját, *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* címmel. A 2013 szeptemberében alakult kutatócsoportban hét akadémiai intézet 25 kutatója dolgozik együtt.

Magyarországon eddig a nemzetépítés kulturális vetületeiről átfogó, interdiszciplináris kutatás nem készült. Ezért a projekt elsődleges célja, hogy a nemzetépítés és a humán tudományok, illetve a művészetek diskurzusa közötti összefüggést feltárja. Másodszor a tudományok és művészetek professzionalizációjának a folyamatát vizsgálja, mivel az intézményrendszer kiépülése a nemzet- és államépítés tágabb folyamatában értelmezhető. A harmadik cél a tudományok és művészetek által előállított emlékezethelyek elemzése.

A kutatócsoport az év során öt konferenciát rendezett, emellett hét műhelyvitát is tartott, amelyen egy-egy készülő tanulmány kéziratát tárgyalta meg. A rendezvények közül kiemelkedik a 2014. június 10-én megtartott konferencia, amelynek előadásai a különböző művészeti ágak és tudományterületek 19. századi nemzetépítésben játszott szerepét, a tény és fikció kölcsönhatását, elmosódó határait elemezték. Ugyancsak jelentős szakmai érdeklődés mellett került megrendezésre 2014. december 2-án a magyarországi ókor- és koraközépkor-kutatás 19. századi kialakulásával foglalkozó konferencia. A két tanácskozáson elhangzott előadások a témacsoport önálló kiadványsorozatában jelennek meg.

A hét különböző diszciplínát és akadémiai intézetet átfogó kutatócsoport szorosan együttműködik a hazai egyetemi kutatóhelyekkel is. Tagjai közül számosan részt vesznek a felsőoktatásban, illetve külföldi konferenciák rendszeres előadói (2014-ben például Londonban, Cambridge-ben, Párizsban és Bécsben). A kutatócsoport az elmúlt év során több külföldi vendégelőadót is fogadott. A kutatócsoport intenzív tudományos kapcsolatokat épített ki a finnországi Jyväskylä-i egyetem történelem tanszékével is. A kutatócsoport honlapján rendszeresen tájékoztatja a szélesebb tudományos közösséget eredményeiről és részletes beszámolókat közöl konferenciáiról.

A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Dávidházi, Péter: A Tribute to the Great Code: Voltaire's Lisbon Poem, Mikes's Letter CXCVIII and the Book of Job. In: Tóth, Sára – Fabiny, Tibor – Kenyeres, János – Pásztor,

Péter (eds.): *Northrop Frye 100: A Danubian Perspective*. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan Kiadó, 109–139. (2014)

2. Horkay-Hörcher Ferenc: A Hitel tudományközi kontextusai. In Hites Sándor (szerk.): Jólét és erény: Tanulmányok Széchenyi István Hitel című művéről. Budapest: Reciti Kiadó, 9–27. (2014)
3. Papp Gábor: Önképalkotás és régiótudat. Magyarország az európai építészeti diskurzus és a 19. századi szaksajtó. Képes világ. Tudományos konferencia a 19. századi magyarországi illusztrált sajtóról. Tanulmányok Budapest múltjából XXXIX. Budapest, 305–316. (2014)
4. Paraizs Júlia: A többes szerzőség poétikája: Petőfi *Coriolanus*-fordítása. In Ki vagyok én? Nem mondom meg… Tanulmányok Petőfiről (szerk. Szilágyi Márton). Budapest: Petőfi Irodalmi Múzeum, 58–102. (2014)
5. Varga, Bálint: Multilingualism in urban Hungary, 1880–1910. Nationalities Papers: The Journal of Nationalism and Ethnicity, DOI: 10.1080/00905992.2014.942619. Published online: 08 Aug 2014.
6. Varga Bálint: Vármegyék és történettudományi reprezentáció a dualizmus kori Magyarországon. Történelmi Szemle 56 (2014) 2. 179–202.

MTA BTK REFO500 REFORMÁCIÓTÖRTÉNETI MUNKACSOPORT

1118 Budapest, Ménesi út 11–13.
honlap: http://www.refo500.nl/en

Az MTA BTK a 2012. április 28-án aláírt szerződés értelmében a REFO500 Stiftung nemzetközi konzorcium partnere lett. Az alapítók kialakítottak egy, a legmagasabb tudományos kritériumot megkövetelő elit társaságot, a REFORC-ot, azaz a *Refo Research Consortium*ot (http://www.refo500.nl/rc/pages/220/reforg.html), amelynek célja néhány kiemelt kutatási projekt támogatása és népszerűsítése a nemzetközi interdiszciplináris kutatásban. Az MTA BTK angol nyelvű, az emigráció és reformáció viszonyáról, hagyományairól és interdiszciplináris összefüggéseiről szóló kutatási projektje szintén része a konzorciumnak (*Reformáció és migrációs kultúra: a magyar református emigráció ötszáz éve – Reformation and the Hungarian Culture of Migration: Five Centuries of Survival of Reformed Hungarians all over the World;* http://www.refo500.nl/rc/pages/386/reformation-and-the.html).

Az MTA BTK részvételének célja kettős: részint az európai reformáció történetének magyar vonatkozásait és specifikumait dolgozza fel és teszi publikussá e nemzetközi fórumon, részint a magyar tudományosságnak biztosít nemzetközi figyelmet, együttműködési lehetőségeket és tudományos publicitást.

Három jelentős szakmai esemény szervezésére került sor. A hazai tudományosság által kiemelt figyelemmel kísért Dózsa György emlékév tudományos munkálataihoz kapcsolódott a *Revolt, Violence and Memory: Peasant Uprisings in Late Medieval and Early Modern Europe* című nemzetközi tudományos tanácskozás. Az angol nyelvű tanácskozás (Budapest, 2014. május 25–26.) lehetőséget nyújtott arra, hogy nemzetközi tudósokat, a hazai és a külföldi REFO500-as partnerintézmények szakembereit hívjanak meg.

Elsősorban a kora újkor magyar kutatóit szólította meg az a nemzetközi nagykonferencia (*„Jelentem versben mesémet": Fikció és rejtett értelem a régi magyar irodalomban*, Szekszárd, 2014. május 21–24.), amely főként irodalomtörténeti megközelítéseket reflektált, a fikcionalizálás kora újkori poétikai módozatait vizsgálta mind prózai, mind lírai korpuszon. 2014. november 28-án került sor a *Culture of Migration II: Post-confessional Era from the Nineteenth to the Twenty-first Century* című, angol nyelvű tudományos tanácskozásra, amely a REFORC által elfogadott és támogatott projekt munkálataihoz kapcsolódott. Ez alkalommal a poszt-konfesszionális korszak migrációs és perzekúciós tapasztalatait értékelték az előadások komparatív nézetben és interdiszciplináris megközelítésben.

A munkacsoport vezetője részt vett a IV. REFORC konferencián (Bologna, 2014. május 15–17.), melynek a Fondazione per le Scienze Giovanni XXIII adott otthont. A konferencián előadást tartott és egy szekció elnöki tisztét is ellátta. Továbbá részt vett a REFORC tanácskozásán, amelyen a REFO500-on belüli szakmai események szervezését vitatták meg. Fontos visszajelzésnek számít az, hogy a REFORC számára az MTA BTK az egyik legfontosabb kelet-európai partner, amelynek jelentős szerepet szán a jövőre irányuló tudományszervezési stratégiáiban. A munkacsoport vezetője képviselte az MTA BTK-t azon a varsói tanácskozáson (*Refo500 Meeting Central and Eastern European Institutions*, 2014. szeptember 22–24.), amely a kelet-európai partnerek szorosabb közreműködésének kidolgozását készítette elő. Tudománydiplomáciai szempontból jelentős siker, hogy a munkacsoport vezetőjének közbenjárása és közvetítése révén sikerült egy újabb intézményt, a kolozsvári Lucian Blaga Egyetemi Könyvtárat megnyerni a REFO500 számára. A kolozsvári intézmény beléptetése a konzorciumba azért is fontos, mert nemcsak egy stratégiai partnert nyertek, hanem közvetlen kutatási céljaik megvalósítása is közelebb került ezáltal.

Az MTA nemzetközi konferencia szervezést támogató pályázatán 250 000 Ft-ot nyertek, melyet a *„Jelentem versben mesémet"* című szekszárdi konferencia szervezésére fordítottak.

A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Tóth, Zsombor: *Ad Martyras… Persecution, Exile and Martyrdom: Early Modern Martyrological Discourses as Invented Traditions*. In: Keszeg, Vilmos (ed.): *Á qui appartient la tradition? / Who Owns the Tradition?: Actes du colloque Á qui appartient la tradition? Á quoi sert-elle? La tradition entre culture, utilisateur et entrepreneur / The Acts of the Symposium Who Owns the Tradition? What is Its Purpose?* Cluj–Napoca: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 22–41. (2014) (http://real.mtak.hu/14988/7/admartyras.pdf)

MTA BTK – NEB VIDÉKTÖRTÉNETI TÉMACSOPORT

1014 Budapest, Országház u 30.; 1250 Budapest, Pf. 9
honlap: http://www.btk.mta.hu/videktorteneti-temacsoport.html

Az MTA BTK és a Nemzeti Emlékezet Bizottsága (NEB) között megkötött, 2014. szeptember 1-jétől érvényes, öt évre szóló megállapodás szerint elkezdődött a szakmai munka: kutatás, műhelytanácskozás, konferencia, publikáció; ezek során a vidéken élő kutatótársakkal együtt építik ki a munkacsoportokat.

Kutatásaik súlypontját az 1940-es évektől bekövetkezett struktúraváltoztató jelentőségű társadalomtörténeti események vizsgálatára helyezik. A radikális állami beavatkozások következtében megindult változások, illetve az azokat átélő, adott esetben elszenvedő

emberekkel történtek vizsgálatában különös jelentőséget kapnak a vidéki Magyarország konkrét tereihez és időkeretéhez kötött, az összehasonlítást tudatosan alkalmazó kutatások.

A következő résztémák szerepelnek a célkitűzéseikben: szovjetizálás; iparosítás és kollektivizálás; elit- és tulajdonváltás; állami erőszak és társadalmi reakciók; egyéni és kollektív traumák; a vidéki „középosztály" utótörténetei; munkavállalás, munkakultúra; demográfiai viselkedés és devianciák; erkölcs, hagyomány, közösségformák; egyházi társadalom; iskolai szocializáció; közegészségügy és tömegkommunikáció; a paraszti társadalom ön- és idegenképének változásai; „kivetkőzés"; a nómenklatúra társadalomtörténete; a „kisemberek" mindennapi stratégiáinak kutatása (ellenállás és alkalmazkodás, mobilitás, felhalmozás, második gazdaság).

A témacsoport szeptember 23-án tartotta első munkamegbeszélését több mint harminc kutató jelenlétében. *A Politikai hatalomváltás és társadalmi tapasztalat, 1944–1945 – regionális vizsgálatok* című, egyéves kutatási program (26 fő) alapján elkészült a hat munkacsoport tematikája: 1) A szovjet megszállás tapasztalata – társadalmi viselkedésformák; 2) Elit- és tulajdonváltás. Intézmények, szervezetek, képviseletek rekrutációja; 3) Az archontológiától az egyéni és kollektív életpályákig; 4) Egyház és társadalom; 5) A földtulajdon mint politikai, társadalmi és gazdasági kérdés; 6) Üzem- és munkaformák.

Vidékkutatási eredmények és kérdések címmel műhelymegbeszéléseket tartanak megjelenés előtt álló kéziratokról, valamint publikációkról. November 25-én Nagy Netta (padláslesöprés) és Rigó Róbert (elitváltás, 1938–1948) könyvét és kutatási eredményeit elemezték; december 2-án szemináriumot rendeztek egy vértesi falu második világháborús történeteinek kutatási kérdéseiről.

Az MTA BTK Néprajztudományi Intézetből öt, az MTA BTK Történettudományi Intézetből négy munkatárs, valamint a NEB által alkalmazott kutatók mellett levéltárosok, egyetemi oktatók tartoznak a témacsoporthoz.

A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Horváth Gergely Krisztián (szerk.): Víz és társadalom Magyarországon a középkortól a XX. század végéig. Balassi Kiadó, Budapest, 2014, 725.
2. Ö. Kovács, József: The Forced Collectivization of Agriculture in Hungary, 1948–1961. In The Collectivization of Agriculture in Communist Eastern Europe. Comparison and Entanglements. Eds. Iordachi, Constantin – Bauerkämper, Arnd. CEU, Budapest–New York, 2014, 211–242.

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
FILOZÓFIAI INTÉZET
1014 Budapest, Úri u. 53.
telefon: (1) 224 6778; fax: (1) 224 6784
e-mail: FI.Titkarsag@btk.mta.hu, honlap: www.fi.btk.mta.hu I.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Az intézet előzetesen három kiemelt kutatási célt tűzött ki maga elé: (a) nemzetközi konferencia megszervezése az egyetemes erkölcs lehetőségének témájában; (b) a holokauszt-évforduló rendezvényeihez kapcsolódó konferencia megszervezése; (c) a Magyar Filozófiai Archívum és a Magyar filozófiai lexikon hosszú távú projektek a tárgyévre ütemezett munkálatainak elvégzése.

(a) A tervezett erkölcsfilozófiai konferencia az elnyert pályázati támogatás révén jelentős nemzetközi részvétellel valósult meg,. A konferenciára épülő angol nyelvű tanulmánykötet szöveggondozása, szerkesztése a tárgyévben elkészült, a kötet kiadására, bemutatójára a következő évben kerül sor.

(b) A holokauszt-évforduló kapcsán az intézet jellegéhez illeszkedve a kulturális emlékezet elméletét állították a középpontba. A hosszabb lélegzetű előadások és részletes viták inspirációt nyújtottak újabb kutatási tervek, ötletek kidolgozására.

(c) Az igazgatói pályázatban is említett feladatok közül elindultak az MTA BTK archívumi hálózatán belül az intézetben felállítandó Magyar Filozófiai Archívum előkészítő munkálatai. A projektről számos tárgyalás zajlott le többek közt az MTA megújult vezetésével, a magyar filozófiatörténet szakértőivel, az MTA KIK főigazgatójával és a Szegedi Egyetemi Könyvtár hasonló profilú szakemberével. A MANDA közmunkaprogramja segítségével megindult a könyvtárban a digitalizálási munka, amely kapcsolódik az archívumprojekthez.

A lexikon szerkesztősége a terveknek megfelelően elvégezte a lehetséges címszavak összegyűjtését, javaslatot tett filozófiai tudományterületek közötti súlyozásukra, a szócikkek struktúrájára.

Az intézetnek szintén az igazgatói pályázatban megfogalmazott célja volt még, hogy kutatói potenciálját erősítse és fiatalítsa, támogassa a hazai és nemzetközi tudományos életbe történő integrációt és az interdiszciplináris projekteket, valamint tovább erősítse a kelet-közép-európai szálat nemzetközi kapcsolatain belül.

(d) Az év végére a Lukács Archívum két elismert kutatója intézeti állományba került. A már megszokott fiatal kutatói pályázat mellett új feladatként jelentkezett az újonnan belépő posztdoktorok beillesztése az intézeti struktúrába, hiszen erre az alkalmazási formára eddig nem volt példa az intézetben. Rendszeressé vált az egyetemi hallgatók fogadása nyári szakmai gyakorlatra az ERASMUS-program keretében.

(e) A tudományos életbe való betagozódás legfontosabb eszköze a heti rendszerességű intézeti szeminárium és az ahhoz tartozó working papers sorozat volt. Az év során a keddi szemináriumokon számos kutató adott elő itthonról és külföldről, többek között Brazíliából, az USA-ból, Németországból, Lengyelországból és Szlovákiából. A legjobb előadások között válogatott a working papers szerkesztett és szakmailag felügyelt digitális sorozata, melyből

ebben az évben is, akárcsak tavaly, hét előadás jelent meg az intézeti honlapon. Ugyanezt a célt szolgálta a Gyakorlati Filozófia és Eszmetörténet Kutatócsoport által indított két rendezvénysorozat: a Társadalomfilozófiai vitakör és az angol nyelven zajló Aesthetics Reading Group, mely főként a Közép-európai Egyetemmel folytatott együttműködést mélyítette el.

(f) Az intézet OTKA-támogatással indította el az Eötvös József levelezés kiadását. Az interdiszciplináris (filozófiai–történeti–irodalomtörténeti) projektben fő partnere az MTA BTK Történettudományi Intézet.

(g) A kelet-közép-európai szál erősítését a tárgyévben lengyel felekkel elnyert két akadémiai bilaterális pályázattal sikerült elősegíteni.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A Filozófiatörténeti Kutatócsoport kutatásai jelentős részben két nagy tematika köré szerveződtek: az egyik *A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947)* című OTKA-kutatás, a másik az erkölcsfilozófia és a politikai filozófia története, amelyen belül kiemelendő az OTKA által támogatott Eötvös József projekt, valamint a varsói bilaterális projekt.

A magyar filozófiatörténet narratívái (1792–1947) című OTKA-kutatásban elkészült a Szontagh Gusztáv emlékirataiból válogatott, filozófiatörténeti szempontból releváns írásainak egyéb Szontagh-dokumentumokkal (akadémiai beadványok, levelek, jegyzetek) kibővített, sajtó alá rendezett szövegkorpusza, a kutatásvezető részletes bevezető tanulmányával és jegyzeteivel. Az eredmények hozzáférhetők a projekt honlapján. A kutatás másik részében a csoport érintett tagjai intenzíven dolgoztak Rozgonyi József *Dubia de initiis transcendentalis idealismi Kantiani (1792)* című munkájának, a magyar Kant-vitát megindító vitairatnak magyar fordítással együtt való kommentált kiadásán. Elkészült a latin szöveg tudományosan gondozott, átírt, javított változata, mely ugyancsak elérhető a projekt honlapján (http://members.iif.hu/sze6115/NARRATIVAK/).

A kutatásnak a 19–20. század fordulójával foglalkozó ágában összefoglaló elemzés jelent meg, amely egyrészt párhuzamosan elemzi az osztrák és a magyar filozófiatörténetet és ezáltal relevánsan hozzájárul mind a magyar mind, az osztrák filozófia történetéhez, másrészt újszerűen közelíti meg a magyar filozófiatörténet-írásra jellemző „önostorozó” hagyományt, melyet többek között a magyar filozófia vélt vagy valós hiányának problematikája, vagy éppen a magyar kultúra filozófia-ellenességének képzete jellemez. Összecseng ezen eredményekkel az a Palágyi Menyhért Marx-kritikájával foglalkozó, a tudományfilozófia módszereit alkalmazó elemzés, amely megpróbálja rehabilitálni Palágyi írását a máig élő vasárnapi körös és lukácsista tradícióval szemben, amely Palágyit értéktelennek, sőt „reakciósnak” tartja.

Kutatások folytak még az ókori filozófia (Epiktétosz és Plótinosz), a 17–18. és a 20. századi európai filozófia (Leibniz, Kant Heidegger, Wittgenstein) területén, valamint a kopernikuszi fordulatról. Ez utóbbi témában a csoport az Ismeretelméleti Kutatócsoporttal közösen konferenciát szervezett *A kopernikuszi fordulat fél évezred távlatában* címmel. A csoport

tevékenységére jellemző volt a filozófiatörténet interdiciplináris megközelítése, melynek révén lehetővé vált, hogy egyrészt számos területen együttműködés alakuljon ki az MTA BTK más intézményeinek kutatóival, másrészt a Kopernikusz-konferencia során természettudósokkal is együtt dolgozzanak. A csoport kutatói számos hazai és nemzetközi publikáció mellett hazai és nemzetközi konferenciákon, egyetemi előadásokon tették közé eredményeiket.

A kutatócsoportnak a Gyakorlati Filozófia és Eszmetörténet Kutatócsoporttal közösen végzett munkájához kapcsolódik *A nemesi örökség szerepe a közép-európai polgárosodás kiformálódásában* című bilaterális akadémiai pályázati támogatás elnyerése. A varsói partnerrel (IFiS PAN) való együttműködés nem új keletű, már több közös kutatási programban is részt vettek. A tárgyévben megkezdett kutatás keretében először a lengyel projektvezető tartott bevezető előadást a közös kutatás módszertani kereteiről és hipotéziseiről körüljáró, majd a kutatás minden lengyel és magyar résztvevője, valamint a magyar és lengyel projektvezető egyetértésével meghívott külső előadók részvételével sor került a kutatás első, az egész kutatás témáját átfogó konferenciájára Varsóban.

A kutatócsoport munkájához kapcsolódóan, de önálló profillal, autonóm kutatásként kezdődött meg a beszámolási évben *A fenomenológia keletkezése* című OTKA-projekt (PD 105101). A kutatás a kortárs európai filozófia (az ún. kontinentális filozófia) történetét vizsgálja, tovább bővítve ezzel az intézet kutatási profiljait a filozófiatörténeti irány organikus kiterjesztéséként. A kutatás eredményeiről már megjelent magyar publikáció, a nemzetközi publikációk még megjelenés vagy bírálat alatt állnak. A kutatási projekt révén növekedtek az intézet nemzetközi kapcsolatai. A projekt kutatója hat külföldi konferencián tartott tudományos előadást angol vagy német nyelven, egy kutató tartott vendégelőadást a szlovákiai akadémiai társintézményből az akadémiaközi mobilitás támogatásával.

A *Gyakorlati filozófia és eszmetörténet kutatócsoport* legkiemelkedőbb tudományos eredménye egy nyugati sztenderdek szerint zajló, angol nyelvű nemzetközi konferencia megszervezése *(Is there a Universal Morality?/Van-e egyetemes erkölcs?),* lebonyolítása, és az előadásokból kiadandó tanulmánygyűjtemény előkészítése, valamint az angol nyelvű kéziratok begyűjtése és lektorálása volt. A résztvevők a környező országokból, valamint a Notre Dame University-ről, az USA-ból érkeztek.

A csoport további jelentős előrelépése a *Filozófiatörténeti kutatócsoport*tal együttműködésben a varsói társintézménnyel elindított bilaterális kutatási program a nemesség hagyománya és az állampolgárság összefüggéseiről. Egy másik varsói együttműködés keretében (Humane Philosophy Project) a kutatócsoport vezetője a világhírű brit filozófussal, Roger Scrutonnal közösen tartott előadást.

Ugyancsak fontos előrelépést jelent két rendezvénysorozat, melyet a csoport posztdoktori kutatóinak és fiatal kutatójának bevonásával indított. A Társadalomfilozófiai Vitakör a kortárs politikai- és társadalomfilozófia, valamint a társadalomtudományok aktuális kutatási eredményeiből szemezget, meghívott előadóval és korreferenssel. Az Aesthetics Reading Group esztétikai témában folytat elmélyült vizsgálódásokat, angol nyelven, nemzetközi résztvevőkkel (elsősorban a Közép-európai Egyetem tanára és diákjai részvételével). Mindkét rendezvénysorozat sok külsőst vonz be az intézet falai közé.

Fontos kiadvány jelent meg *A bölcsészettudományok hasznáról címmel* az MTA BTK támogatásában.: A kétnyelvű, angol–magyar tanulmánykötet a filozófia szükséges

önreflexióját kitágítva a bölcsészettudományok szerepének újragondolására vállalkozik a 21. század kihívásai tükrében.

A csoport tagjai aktívan részt vettek a *Magyar Filozófiai Archívum* tervével kapcsolatos egyeztetéssorozat munkáiban, s a terv részletesebb kidolgozásában. Fontos publikációk születtek az Eötvös József és Erdélyi János emlékév kapcsán, valamint a Széchenyiekről és Bibóról. Ezek a nevek jelzik, hogy az intézet kutatásaiban a magyar filozófiai és politikafilozófiai gondolkodás feltárása döntő szerepet játszik. A kutatást elősegíti a magyar filozófiatörténetet vizsgáló, régebben elkezdett OTKA-kutatás, az Eötvös József levelezését kiadását célul kitűző, a tárgyévben elnyert támogatásból a következő évben induló OTKA-kutatás, valamint a BTK közös OTKA-projektjében való részvétel, ahol a 19. századi kulturális nemzetépítésről esik szó. (Mindhárom kutatásban részt vesznek a *Filozófiatörténeti kutatócsoport* tagjai is.)

Az *Ismeretelméleti kutatócsoport* tagjai mind a hazai, mind a nemzetközi tudományos életben aktívan szerepeltek: számos nemzetközi és hazai konferencián tartottak előadást, illetve tették közzé írásaikat. Az intézetben folyó munkálatokból is kivették a részünket: mind a lexikon, mind pedig a magyar filozófiai hagyományt vizsgáló, az intézetben folyó OTKA-kutatásban a csoport tagjai számottevő szerepet vállaltak. A kutatások nemzetközileg is számottevő irányokhoz kapcsolódnak, melyek részben egyéni, részben közös programként is formát öltenek. Amint azt a csoport neve is sugallja, a megismerés és a tudás fogalmai kulcsszerepet játszottak a csoporton belül végzett munkában. Az eltelt néhány évtizedben zajló kognitív fordulat eredményeképp számos korábbi kérdés új megvilágításba került. Ekképp a tudásátadás és -befogadás, az észlelés, a társas és fizikai környezet szerepe a megismerésben új megvilágításba került. Szerencsés konvergenciák mutatkoztak az egyes kutatási területek és projektek között. A történeti episztemológia keretében került górcső alá (Galilei írásai kapcsán), hogy a napközéppontú asztronómia megjelenése hogyan alakította át a Hold-alatti szféra fizikájának vizsgálatánál használatos alapvető princípiumokat, az észlelés és bizonyíték *(evidence)* episztemikus fogalmainak értelmezését a kora modern időszakban. Ehhez kapcsolható a fizika története során felmerült ismeretelméleti és metafizikai problémák vizsgálata, valamint Wittgenstein matematikafilozófiájának tanulmányozása ismeretelméleti szempontból.

Szintén jelentős kutatási irányt jelent a korszerű tudástranszfer architektúrájának feltérképezése és fejlesztése. Ennek kapcsán került sor a tudás változásának, növekedésének, és számítógépes *augmentálásának,* ezen belül a fogalomalkotás és tudásszervezés online környezeteinek, e-didaktikájának, az egyéni és kollaboratív konceptualizációnak és a fogalmi tanulás vizuális és hálózati eszközeinek vizsgálatára, fejlesztésére. Az említett kutatásokban szerepet kapott a tudásszociológia aspektusa, amennyiben a tudományos intézményrendszer kiépülésének és a kognitív folyamatoknak vizsgálata együtt képezte a vizsgálódás tárgyát, illetve, amikor történeti keretben ugyan, de a filozófia és a tudomány képviselőinek kontinuus diskurzusterére derült fény Lukács és kortársai esetében. A társas-közösségi aspektushoz kapcsolódik, noha azon messze túl is mutat Wittgenstein filozófiai terápiájának újragondolása, melynek konklúziója a kultúrrelativizmus–univerzalizmus kérdéskörében Wittgenstein relativista interpretációja ellen érvel, illetve a *közös emberi cselekvésmód* fogalmához szolgáltat újabb adalékot, mégpedig a fordíthatóság kérdése felől megközelítve. A filozófia kognitív fordulatának tanulmányozása kapcsán a tudat fogalmának vizsgálatával egyfelől világossá vált, hogy noha számottevő tudományos tény áll rendelkezésünkre a jelenséggel kapcsolatban, a mai napig nincs konszenzus a fogalom értelmezésében. E sajátos helyzet a filozófia számára is komoly kihívást jelent: nevezetesen újra élesen felveti a kérdést

szaktudomány és filozófia viszonyát illetően, ezzel a filozófia feladatának újragondolását, s nem utolsó sorban bizonyos kulcsfogalmak újraértelmezését is szükségessé teszi. Mivel a filozófia önértelmezésének és szaktudományokhoz való viszonyának ismeretelméleti vonatkozásai a fentebb említett kutatási irányokat is közvetlenül érintik, a jövőben tematikus műhelybeszélgetések keretében igyekszünk azokat tárgyalni. A csoport a tudományszervezés terén is aktívan tevékenykedett.

A csoport tagjai a filozófiatörténeti csoporttal együttműködve szervezték a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében megrendezett *A kopernikuszi fordulat fél évezred távlatában* című konferenciát. A konferencián Kopernikusz *Commentariolus*ának, a napközéppontú rendszer első, még vázlatos kifejtését tartalmazó írás keletkezésének kapcsán a kopernikuszi fordulat tudománytörténeti, filozófiai és episztemológiai következményeit taglalták az előadók. A csoport támogatásával pályázatot készítettek az MTA szakmódszertani pályázatára *Következő Generációs Technológiák a Hálózati Tanulásban* címmel. Ugyan a pályázat nem nyert támogatást, de a megírás során létrehozott hálózatot a továbbiakban is fenntartják. A hálózati tanulás témaköre összeköti a tudás–szervezés, a tanulás, a konceptualizáció ismeretelméleti problémáit olyan gyakorlati filozófiai kérdésekkel, melyek a tudás társadalmi pozíciójának változását, a személyes és közösségi tudás viszonyának átalakulását érintik. A vizualitás és az ún. *embodied learning* ma olyan interdiszciplináris kutatási terület, melyen az empirikus kutatások találkoznak a kurrens filozófiai és episztemológiai problémákkal. Ezekkel olyan EU-s projektekhez kapcsolódnak, mint a 6 *Linked Education,* az ún. *kreatív osztálytermek módszertana,* vagy az *Experience-Centered Learning.*

A *Tudományfilozófiai és tudománytörténeti kutatócsoport* a tárgyévben szemináriumsorozatában a csoport kutatási témáihoz kapcsolódó meghívottaknak a kéziratait tárgyalta meg rendszeresen. A csoport előadássorozata keretében változatos kutatóhelyekről hívtak meg elsősorban külföldi vendégeket. (A tárgyévben kilenc külföldi vendégelőadót fogadtak.) Ez utóbbinak folytatását az erre a célra elnyert NKA-támogatás biztosította a tárgyévben. A kutatócsoport a CEU–IAS-sal közösen konferenciát szervezett a fikcionalizmus témakörében Simon Blackburn, Matti Eklund és Daniel Hutto nemzetközi hírű filozófusok részvételével; részt vett a Pécsi Tudományegyetemen a *Social and Historical Epistemology Summer School* szervezésében Martin Kusch és Hans-Jörg Rheinberger nemzetközi hírű professzorok részvételével; ugyancsak a Pécsi Tudományegyetemen vettek részt az *International Arnold Hauser Colloquium in the Sociology of Art and Knowledge* című konferencia rendezésében.

A *Vallástudományi és eszmetörténeti kutatócsoport* egyik munkatársa a magyar filozófiával kapcsolatos munkálataiban az intézet támogatásával megjelent kötetet szerkesztett Pauler Ákos filozófiájáról, elemezte Molnár Tamás konzervativizmusát és Mihelics Vid társadalomfilozófiáját. Feldolgozta Szent Ágoston pedagógiai eszméit, a hazugságról alkotott felfogását, morálfilozófiai alapelveit, s a *theologia tripartita* augustinusi értelmezését. A kutatócsoport másik tagja a tárgyévben megjelent tanulmányaiban és elhangzott számos konferencia-előadásában a vallás és a politika viszonyának egyes vonatkozásait elemezte a judaizmus és antijudaizmus szempontjából.

A *Fizika filozófiája intézetközi kutatócsoport* az intézet kezdeményezésére a BTK és a Wigner Fizikai Kutatóközpont közös vállalkozása, melynek két-két tagja a nevezett kutatóhelyek munkatársa. A kutatócsoport két témakörben folytatott kutatásokat az idei naptári évben. Az egyik a lokális kauzalitás, a másik a determinizmus formális elméleteinek témaköre. Az első

témakörben két tanulmány jelent meg tanulmánykötetben, és további négy áll elfogadás vagy bírálat alatt referált nemzetközi folyóiratban, az utóbbi témakörben egy tanulmány megjelenése várható. A kutatócsoport intézeti olvasószemináriumot tartott a bayesianizmus témakörében. A kutatócsoport a *Valószínűség, kauzalitás és determinizmus* témakörben 2014-ben nyert el egy bilaterális akadémiai hároméves együttműködési támogatást; NKM-104/2014; a projekt honlapja: http://bp-k.tumblr.com. Az együttműködésben lengyel (krakkói) oldalról három, magyar oldalról négy kutató vesz részt, ebből ketten az intézetből. Az első évben eddig két műhelybeszélgetést rendeztek: az elsőt az intézetben 2014. szeptember 8–9-én, a másodikat Krakkóban a Jagelló Egyetemen 2014. december 8–9-én. A műhelybeszélgetések egyre nagyobb nemzetközi visszhangot kapnak, a krakkóira már számos harmadik országbeli kutató is bejelentkezett. A közös kutatás eredményei a bayesianismus, a 7 determinizmus, a Borel-paradoxon stb. témakörben a 2015-ös év elején jelennek meg referált, nagy tekintélyű nemzetközi szaklapokban.

b) Tudomány és társadalom

A művelt nagyközönséget számos, az előző évhez képest jelentősen nagyobb számú ismeretterjesztő előadással, rádióműsorral, ismeretterjesztő írással érte el az intézet főként a vallási élettel és a bölcsészettudományok szerepével kapcsolatos területeken.

Kiemelendő a tudomány és társadalom kapcsolatában az intézet tevékenysége kapcsán az új *Alaptörvény*re vonatkozó vitákba való bekapcsolódás, a tudományokról szóló vita, a bölcsészettudomány védelmében elmondottak és a holokauszt emlékév tiszteletére rendezett ünnepi ülésszak.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemmel aláírt megállapodás és egyedi jelentkezés alapján a beszámolási évben négy filozófia szakos hallgatót fogadott az intézet szakmai gyakorlat céljából. Ezenfelül a következő nemzetközi együttműködéssel járó, az előző évben benyújtott pályázatok elnyerésére, és a közös kutatómunka megkezdésére került sor:

Valóság, kauzalitás, valószínűség, MTA bilaterális pályázat. (Partner: *Instytut Filozofi UJ,* Krakkó, kapcsolattartó Leszek Wronski.)

A nemesi örökség szerepe a közép-európai állampolgárság kiformálódásában MTA bilaterális pályázat. (Partner: *Institute of Philosophy and Sociology of PAN,* Varsó, kapcsolattartó: Rafał Smoczyński.) A Human Philosophy Project (Varsó-Oxford) keretében az intézet igazgatója Roger Scrutonnal tartott közösen előadást.

Projekten kívül, egyéni pályázat keretében, a fenomenológia keletkezéstörténetét kutató kutatáshoz kapcsolódóan járt szlovák vendégkutató az intézetben.

A nemzetközi és hazai kapcsolatok napi működését jól jelzi az intézet kutatóinak aktivitása a hazai és nemzetközi konferenciákon, illetve az intézet szemináriumsorozata és konferenciaszervező tevékenysége. Nemzetközi konferenciákon a térség országai mellett Nyugat-Európában és az Egyesült Államokban tartottak előadást az intézet kutatói. A nemzetközi és a hazai tudományos nyilvánosságban való arányos megjelenést jól tükrözi, hogy a beszámolási évben tizenkét nemzetközi és tizenegy hazai konferencia szervezésében

vett részt az intézet, vagy valamelyik intézeti munkatárs, kutatók pedig az előző évinél jóval több alkalommal, 73 hazai és 70 nemzetközi konferencián vettek részt előadással. Az intézet saját kutatószemináriumán számos hazai és külföldi vendég fordult meg.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A *Filozófiatörténeti kutatócsoport*ban folytatódott *A magyar filozófiatörténet narratívái* (1792–1947) című OTKA-kutatás. *A fenomenológia keletkezése* című OTKA kutatási projekt (PD 105101) a tárgyévben indult az intézetben. A *Gyakorlati filozófia* és a *Filozófiatörténet kutatócsoport* tagjai közül négyen részt vesznek a BTK nagy, a *Történettudományi Intézetben* futó, 2013-ban *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* címmel elnyert OTKA-kutatásban.

A *Tudománytörténet és tudományfilozófia kutatócsoport* a korábban kizárólag saját forrásból és magánszponzori adományokból finanszírozott szemináriumsorozatára az előző tárgyévben 700 000,-Ft támogatást nyert az intézet az NKA Ismeretterjesztés és Szépirodalom Kollégiumától. A támogatási cél zömében a tárgyévben valósult meg.

A BTK belső pályázati forrásaiból *(peregrinációs keret)* 1 260 000 Ft-tal tudta támogatni az intézet a kutatók külföldi tanulmányútjait. A tudományos eredmények nemzetközi megjelenítésének elősegítésére létrehozott keretből elnyert összeggel elsősorban az egyetemes erkölcs lehetőségét taglaló angol nyelvű tanulmánykötet nyelvi lektorálását végeztették el. Konferenciaszervezésre és könyvkiadásra beadott pályázataik nyertek.

Az év legnagyobb pályázati eredménye az Eötvös József levelezésének kiadására vállalkozó, nagyszabású OTKA-projekt támogatása volt. A projekt keretében a kutatások a következő tárgyidőszak elején indulnak el.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Tamás Demeter: Morals before Objectivity: On the Relation of Moral Cognition and Moral Philosophy in Hume, In: Anita Traninger, Kathryn Murphy (szerk.) The Emergence of Impartiality: Towards a Prehistory of Objectivity. Leiden, Boston, Köln: Brill Academic Publishers, 335–359. (2014)
2. Frenyó Zoltán (szerk.): Pauler Ákos filozófiája. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Filozófiai Intézet, 228 (2014)
3. Gángó Gábor: El cuento de hadas como cultura, ilustración y violencia. In Hernández, Isabel & Llamas, Miriam (szerk.), Los hermanos Grimm en contexto: reescritura e interpretación de un legado universal. Madrid: Editorial Síntesis, 55–65. (2014)
4. Gángó Gábor: Kemény Zsigmond és az „eszmék történészete”, In Szegedy-Maszák Mihály, Dobás Kata, Pintér Borbála (szerk.), A sors kísértései: Tanulmányok Kemény Zsigmond munkásságáról születésének 200. évfordulójára. 419 p. Budapest: Ráció Kiadó, 85–93. (2014)
5. Horkay Hörcher Ferenc: A bölcsésztudományok hasznáról. Esszék, tanulmányok/Of the usefulness of the humanities. Essays. Budapest: L’Harmattan Kiadó, 208 (2014)

6. Hörcher Ferenc: Communal Values in the New Hungarian Fundamental Law: The HabermasRatzinger Debate and the Use of the Humanities in Constitutional Interpretation, In Ellen Bos, Pócza Kálmán (szerk.), Verfassunggebung in konsolidierten Demokratien: Neubeginn oder Verfall eines Systems? [Constitution Building in Consolidated Democracies: a New Beginning or Decay of a Political System]. 382 p. Baden-Baden: Nomos, 346–364. (2014)
7. Kondor Zsuzsanna, Rainer Totzke: Gestaltpsychologische Bildanalyse. In Netzwerk Bildphilosophie (szerk.), Bild und Methode: Theoretische Hintergründe und methodische Verfahren der Bildwissenschaft. Köln: Herbert von Halem Verlag, 269–276. (2014)
8. Kovács Gábor: How to create a nation?: Visualisations of community and national consciousness from the premodern times to the age of globalization. Creativity Studies 7:(1) 46–54. (2014)
9. Laki János: Kulturális relativizmus és tudomány. In Faragó-Szabó István, Gyöngyösi Megyer, Takó Ferenc, Tóth Olivér István (szerk.), Világunk határai. 375 p. Budapest: Eötvös Collegium Filozófia Műhely, 101–122. (2014)
10. Mester Béla: Erdélyi János és a magyar filozófia nyelve, Irodalomtörténeti Közlemények 118:(4) 507–518. (2014)
11. Mester Béla: Vita a magyarok őstörténetéről Világos után. In Sudár Balázs, Szentpéteri József, Petkes Zsolt, Lezsák Gabriella, Zsidai Zsuzsanna (szerk.), Tudomány és hagyományőrzés. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 351–363. (2014)
12. Neumer Katalin: Magyar filozófia, osztrák filozófia, filozófia II., BUKSZ- Budapesti Könyvszemle 2014:(3) 230–264. (2014)
13. Szabó Gábor: Noncommutative causality in algebraic quantum field theory. In M C Galavotti, D Dieks, W J Gonzalez, S Hartmann, Th Uebel, M Weber (szerk.), The Philosophy of Science in a European Perspective, Vol. 5. Berlin: Springer, 543–554. (2014)
14. Szücs László Gergely: Az európai önrendelkezés és a lokális kontextusok: Néhány gondolat Jürgen Habermas Európa-víziójáról. In Szántó Veronika (szerk.), A szabadság iskolája: Köszöntő kötet Ludassy Mária 70. születésnapjára. Budapest: L'Harmattan, 149–157. (2014)
15. Turgonyi Zoltán: Van-e élet Sade után?: Avagy: a természet közömbösebb, mint gondolnánk. In Szántó Veronika (szerk.), A szabadság iskolája: Köszöntő kötet Ludassy Mária 70. születésnapjára. Budapest: L'Harmattan, 251-261. (2014)
16. Varga Péter András: Kontrafaktuális filozófiatörténet? A »Mi lett volna, ha...?« kérdések használata a történettudományban és jelentősége a filozófiatörténet-írásban. Magyar Filozófiai Szemle 58:(4) 31–59. (2014)
17. Zuh Deodáth: Hauser Arnold és a tudás rétegzett elméletei. In Ungvári Zrínyi Imre (szerk.), Megértés, értelmezés, kultúra: Válogatott tanulmányok Veress Károly köszöntésére. Kolozsvár: Presa Universitară Clujană, 331–372. (2014)

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZET
1118 Budapest, Ménesi út 11–13.
telefon: (1) 279 2776; fax: (1) 385 3876
e-mail: igazgato.iti@btk.mta.hu; honlap: http://www.iti.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Az intézet 1956. januári felállítása óta folyamatosan meghatározó szerepet játszik a magyarországi irodalomtudományban. Ma is több száz hazai és külföldi kutatóval dolgozik összehangoltan, közös projektek kezdeményezőjeként és részeseként; munkatársai részt vesznek a hazai irodalomtudományi intézményrendszer működtetésében, a szakmai testületek irányításában, a tudományos minősítésben, valamint a diszciplináris utánpótlás graduális és posztgraduális képzésében. Kézikönyvei, könyvsorozatai, saját folyóiratai és ezek honlapjai, valamint internetes fóruma segítségével az intézet teret ad az új kutatási eredmények közreadásának és megvitatásának. Rendszeresen szervez közös szakmai rendezvényeket az irodalomtudományt művelő hazai és határon túli magyar egyetemi tanszékekkel, a szomszédos országok e tudományágat művelő akadémiai testvérintézeteivel, az érintkező bölcsészettudományi kutatási ágak hazai akadémiai kutatóintézeteivel, valamint a közgyűjteményekkel.

A magyar *irodalomtörténet* korszakainak, irányzatainak, műfajainak, alkotóinak rendszeres, kiterjedt tanulmányozásával az intézet a magyar irodalomtörténet átfogó szintézisben való megírását készíti elő.

Az irodalomtörténeti szintézis elkészítésének egyik feltétele az irodalmi szövegek igényes *textológiai* feldolgozása. Az intézet több évtizede készülő és újonnan megindított sorozatai *kritikai kiadás*ban, a ma elérhető legkorszerűbb módszertani eljárásokkal és a rendelkezésre álló ismeretek legteljesebb tudományos összegzésével (keletkezés-, tárgy-, szöveg- és befogadástörténet, utóélet stb.) adják közre a klasszikus magyar írói életműveket a középkortól a modern irodalomig, gondoskodva a nemzeti kulturális örökség irodalmi szövegeinek minőségbiztosított feldolgozásáról és megőrzéséről. Jelentős irodalmi és művelődéstörténeti forrásmunkák, ritka nyomtatványok és kéziratok gyakran hasonmás kiadásban, illetve jegyzetelt szövegkiadásként látnak napvilágot.

Az intézet nemcsak a magyar nyelvű, hanem a magyarországi latin nyelvű és a magyarországi nemzetiségek nyelvén íródott alkotásokat is tanulmányozza, és kiterjeszkedik a szomszédos népek és a kultúra egyes területein mintaadó szereppel bíró nyugat-európai nemzetek irodalmaival való kapcsolatrendszer kutatására is (mind a genetikus, mind a tipológiai komparatisztika művelésével). A munkatársak az irodalom története mellett *az irodalmi gondolkodás, az irodalomtudomány, a kritikai megítélő elvek történetét* is tanulmányozzák: az irodalomfogalom és -értelmezés koronkénti eltérései a grammatikai, a retorikai, a poétikai, az esztétikai, a nyelvfilozófiai keretek változásainak leírása által válnak megérthetővé, ennek kapcsán sor kerül az irodalmi képzés, az irodalmi intézményrendszer tanulmányozására és az irodalmi gondolkodásnak teret adó ismeretelméleti, filozófiai, teológiai nézetek eszmetörténeti tanulmányozására is.

Az intézet az *irodalomelméleti* kutatásnak mind a strukturalista, mind a posztstrukturalista irányzatait műveli. A főbb témák ezen a területen a *műfaj- és fordításelmélet*, a *narratológia*,

a *tropológia*, a *referencia és a szövegimmanencia viszonya*, valamint az irodalomtörténet-írás és az irodalomtudomány *módszertani kérdései* és új irányzatai.

Az intézet a magyar nyelvű tudományos és kulturális életet szakmai érvei és speciális kompetenciái alapján alakítja és tematizálja, emellett nagy tekintélyű részese a tudományterület nemzetközi diskurzusának.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az intézet közös, az összes osztályt bevonó és foglalkoztató szakmai vállalkozása, az irodalomtörténeti szintézis előkészítése terén 2014-ben jelentős eredmények születtek. Az intézet igazgatója és egyben a Reneszánsz Osztály munkatársa elkészítette a szintézis főszerkesztői koncepcióját, egy közel 3,5 szerzői ív terjedelmű szöveget. A koncepció első, kéziratos változatát szeptember és október során, egyenkénti értekezleteken vitatta meg előbb a kötetszerkesztők közössége, majd az intézet minden egyes tudományos osztálya. Az intézet minden kutatója megismerte a koncepciót, és reflektált viszonyt, személyes viszonyulást alakított ki hozzá. A viták során elhangzott észrevételeik és javaslataik nyomán sor került a koncepció átdolgozására. Ezt a továbbformált koncepciószöveget 2014 novemberében a Miskolci Egyetem irodalomtörténészei, a XIX. századi részletes kötettervet pedig a *Vetésforgó* szegedi értekezletén a XIX. század kutatásában működő hazai intézetek, tanszékek, kutatócsoportok, doktori iskolák képviselői is megvitatták. A szélesebb szakmai közvéleményt az irodalomtörténeti vállalkozás célképzeteiről, szemléleti alapjairól, periodizációjáról első ízben tájékoztató koncepciószöveg az év végén nyilvános publikálásra került (*Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetében elkészítendő magyar irodalomtörténet megalapozása*, ItK, 118 [2014]/6, 747–783). A szöveg az irodalomtudományi szakma rangos műhelyeiben való további megvitatás szándékával és reményében vált publikussá.

A textológia terén 2014-ben – a kiadásokhoz szükséges pénzügyi keretek korlátozott volta és a pályázati struktúrák kedvezőtlen átalakulásai ellenére – jelentős újdonságokat publikáltak és szerkesztettek az intézeti kutatók. Intenzíven folytak a kritikai kiadások munkálatai. A *Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum* neolatin szövegkiadó sorozat személyi összetételében felfrissített szerkesztőbizottsága szükségesnek látta a közel negyven éve az intézetben szerkesztett sorozat kiadási, átírási és szerkesztési elveinek érdemi átdolgozását és olyan szabályzatban való rendszerezését, amely termékenyen beépíti az elmúlt évtizedek szemléleti, módszertani és technológiai változásainak releváns eredményeit. A szabályzat átdolgozásának oroszlánrészét a Reneszánsz Osztály két munkatársa végezte el. A több szerkesztőbizottsági értekezleten, végül pedig az MTA I. Osztálya Textológiai Munkabizottságának ülésén véglegesített szabályzat nyomtatásban is megjelent (*Módszertani ajánlás a Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum sorozathoz*, ItK, 118 [2014]/5, 698–714). Ugyancsak a Reneszánsz Osztályon készült el a németalföldi humanista Nicasius Ellebodius Magyarországon írott Arisztotelész-kommentárjának kritikai kiadását közzétevő kötet (*In Aristotelis Librum de Poetica Paraphrasis et Notae*, Bp., Typotex, 2014), amely a kora újkori magyarországi humanizmus egyik legjelentősebb forrását teszi hozzáférhetővé a nemzetközi kutatás számára. A régi magyar költészet kritikai kiadásának referenciasorozatában *(Régi Magyar Költők Tára: XVIII. század)* elkészült a 15. kötet 35 ívnyi lektorált kézirata *(Közköltészet, 3/B: Társadalmi költészet)*, amely 2015-ben jelenik meg. Többkötetnyi szöveg kiadásra előkészítése folyt *Arany János műveinek kritikaikiadás-*

sorozatában, amelynek a költő közelgő, 2017-es születési bicentenáriuma ad kiemelt jelentőséget. A megemlékezés komplex eseménysorozatának kellő előkészítése, illetve a szövegkiadások munkálatainak és főként publikálásának töretlen biztosítása megköveteli a sikeres, kiadási pályázatok elnyerésére is támaszkodó, célorientált menedzselést. Idén kezdett új ciklust (2014–2018) az *Arany János kritikai kiadása* című OTKA-projekt, amely a szövegkiadások folyamatos elkészítését és megjelenését szavatolja. Megjelent az Arany-életműsorozat XVIII. kötete (*Arany János összes művei*, XVIII, *Arany János levelezése 1862–1865*, Bp., Universitas, 2014), és befejeződött a XIX. kötet lektorálása. Folytatódtak két másik kimagasló életmű, a Kölcsey- és a Berzsenyi-szövegek kritikai kiadásának munkálatai *(Kölcsey Ferenc minden munkái; Berzsenyi Dániel összes munkái)*. A Kölcsey-levelezés IV. kötetének lektorált kézirata kiadásra kész, míg a Berzsenyi-levelezés kritikai kiadása elkészült és megjelent (*Berzsenyi Dániel levelezése*, Bp., EditioPrinceps, 2014). A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály két munkatársa a Babits kritikai kiadáshoz köthető munkát végez: egyikük az életrajzi kronológiát rekonstruálja, másikuk a versek hányatott sorsú első kötetének sajtó alá rendezésén dolgozik. Ez utóbbi kötet textológiai apparátusának véglegesítése, a keletkezéstörténeti jegyzetek kiegészítései, illetve a mutatók elkészítése megtörtént, a lektorálás folyamatban van, így a kötet 2015-ben publikálható. Jó ütemben folytatódtak a Babits-kutatás megkerülhetetlen kézikönyvének, a Babits-kronológia újabb kötetének munkálatai is. A 2013-ban publikált második kötet után az életrajzi kronológia harmadik kötete van soron, amely az 1915–1920 közötti időszakot mutatja be. Terjedelmi okokból a kötetet két részre bontották: 2014-ben az 1915–1918 közötti korszakról referáló III/A kötet jelent meg, míg a III/B kötet megjelentetése 2015-re várható. Az Irodalomelméleti Osztályon Mikszáth Kálmán és Kosztolányi Dezső életművének a kritikai kiadása van folyamatban. Az osztály vezetőjének szakmai részvételével és irányításával készült el és került publikálásra a Kosztolányi-életműsorozatban *A szegény kisgyermek panaszai* (Pozsony**,** Kalligram Könyvkiadó, 2014); egy további kötetet, az *Aranysárkány* c. regényt az osztállyal és az ide telepített OTKA kutatócsoporttal együttműködő egyetemi műhelyben készítettek el. A további vállalások intézeti részét képezi egy újabb, publikálásra előkészített kézirat (*A rossz orvos – Béla, a buta*), amely lektorálás alatt áll, és várhatóan 2016-ban jelenik meg.

A nem kritikai elmélyültségű, ugyanakkor tudományos igényű, kiterjedt forrásvizsgálatokon alapuló, jegyzetelt és kommentált kiadások terén is számos textológiai teljesítményt tud maga mögött az intézet. A Reneszánsz Osztály munkatársa az általa szerkesztett *Bibliotheca Hungarica Antiqua* c. sorozatban jelentette meg Pécsi Lukács *Az keresztény szüzeknek tisztességes koszorója* című, Nagyszombatban kiadott, 1591-es szövegének hasonmás kiadását (Bp., Balassi Kiadó, 2014). A XIX. Századi Osztály munkatársa Petelei István teljes novellisztikáját dolgozta fel. Miután 2007-ben két kötetben tette közé a Petelei által kötetbe szerkesztett és publikált novellákat, egy újabb kutatási projekt keretében a szerzői kötetekbe eredetileg fel nem vett, különböző korabeli sajtóorgánumokban megjelent novellák összegyűjtésére és kiadására vállalkozott. Az ezt a jelentős munkálatot lezáró forráskiadvány idén meg is jelent (*Petelei István összes novellái III–IV.: Sajtómegjelenések és kéziratok 1878–1906*, Debrecen, Debreceni Egyetemi Kiadó, 2014). A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály fiatal munkatársa Avilai Szent Teréz magyarra fordított leveleinek kiadását végezte el egy külső társszerkesztővel közösen (*Avilai Szent Teréz Levelei I–II.*, Székesfehérvár, Magyar Sarutlan Kármelita Rendtartomány, 2014). Krúdy Gyula prózájának gyűjteményes összkiadását az Irodalomelméleti Osztály munkatársa készíti; 2014-ben a sorozat 24. kötetét jelentette meg, 2013-as impresszummal: *Krúdy Gyula összegyűjtött művei, 24, Elbeszélések 8, 1900. május–1900. december* (Pozsony, Kalligram, 2013).

A XVIII. Századi Osztály legambiciózusabb textológiai vállalkozása a mind terjedelmében, mind pedig újszerű felhasználási lehetőségeiben egyedülálló Mikes-szótár. A készülő szótár komplex informatikai támogatottságú alkotás, amely nyilvános online változatban működik. 2014-ben elkészült az online megjelenítés végleges változata, amelynek a tesztelése befejeződött (http://mikesszotar.iti.mta.hu/kereses.html). Továbbá az év folyamán elkészült 3050 új szócikk, a keresési segédlet, illetve megkezdődött a korpusz lektorálása.

Az irodalomtörténeti korszakok, alkotók, irányzatok, műfajok komplex értelmezésének eredményei, amelyek gyakran a textológiai munkálatokkal együtt vagy ezek szükségszerű következményeként jönnek létre, a 2014-es esztendőre vonatkozóan is kimagaslóak. A Reneszánsz Osztály vezetője által szerkesztett *Humanizmus és Reformáció* sorozat 35. köteteként jelent meg az osztály munkatársa által írt tanulmánykötet (*Asztrológia, orvoslás és fiziognómia Galeotto Marzio műveiben*, Bp., Balassi, 2014), amely az itáliai humanista életművének magyar eszmetörténeti kontextusok felől is releváns értékelését végzi el. Ugyanez a munkatárs a Reneszánsz Osztály egy másik fiatal tagjával szerkesztette meg a *Latinitas Polona: A latin nyelv szerepe és jelentősége a történelmi Lengyelország kora újkori irodalmában* (Bp., Reciti, 2014) című tanulmánykötetet, amely a Varsói Egyetem Lengyelországi és Kelet-közép-európai Antik Hagyományok Kutatóközpontja (OBTA UW) és az intézet közötti együttműködésnek köszönhetően látott napvilágot. A hagyományosan az intézet köré csoportosuló Balassi-kutatás újabb kimagasló eredményét jelenti a Reneszánsz Osztály munkatársának 2014-ben megjelent Balassi-monográfiája (*Balassi Bálint – Magyar Amphión*, Bp., Balassi Kiadó, 2014), amely a költői életmű textológiai, poétikai és eszmetörténeti vonatkozásait vizsgálja újszerűen és értelmezi nagy erudícióval. A Reneszánsz Osztály egy másik munkatársa tanulmánykötetet publikált (*Átszitált idő: Tinóditól Tandoriig*, Bp., Pesti Kalligram, 2014), amely impozáns szemlébe rendezi sokirányú érdeklődésének eredményeit a XVI.-tól a XX. századig. A XVIII. Századi Osztály 2014-es munkásságában két kimagasló, az intézetben is értékes életművet és tudományos kutatói tradíciót maga mögött hagyó irodalomtörténészről emlékeztek meg méltó módon. A Mikes-életmű kutatásának magyar és idegen nyelvű publikációk és fordítások által népszerűsített eredményei közt a legutóbbi Hopp Lajosnak állít emléket; a Mikes-kutató francia nyelvű tanulmányait teszi közzé rangos sorozatban: *Un épistolier et traducteur littéraire à l'orée des Lumières : Kelemen Mikes. Recueil d'essais,* Szeged, JATEPress, 2014 (Felvilágosodás – Lumières – Enlightenment – Aufklärung, 3). A kötet megszerkesztése és publikálása a XVIII. Századi Osztály vezetőjének és a Bibliográfiai Osztály egyik munkatársának a közös munkája. Tarnai Andor akadémikusra, az intézet egykori munkatársára és osztályvezetőjére emlékezik vissza a tudós halálának 20. évfordulójára kiadott kötet (*„Jól őrizd helyedet": Emlékezések Tarnai Andorra,* Bp., Reciti, 2014), amely a XVIII. Századi Osztály két munkatársának szerkesztésében, az intézet igazgatójának a szakmai hozzájárulásával készült el. A XIX. Századi Osztályon a közelmúltban indított és szerkesztett *Hagyományfrissítés* c. sorozat második kötete jelent meg (*Jólét és erény: Tanulmányok Széchenyi István Hitel című művéről*, Bp., Reciti, 2014), amely a Széchenyi István *Hitel* című művének szentelt konferencia (2012. november 29.) anyagát teszi közzé; a konferenciát szervező intézeti munkatárs egyben az új kötet szerkesztője is. A XIX. Századi Osztály vezetője idegen nyelvű, a hagyományos nyomtatott kultúrától a digitális textológia irányába tartó paradigmaváltás jelentőségét vizsgáló tanulmánykötetet jelentetett meg (*New Publication Cultures in the Humanities: Exploring the Paradigm Shift*. Amsterdam, Amsterdam University Press, 2014), amelyben intézeti munkatársak írásai is helyet kaptak. Irodalomtudomány és filozófia határmezsgyéjén helyezkedik el és e horizontból indítványoz dialógust a Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály munkatársának elméleti igényű monográfiája (*Meredek sziklagerincen: Husserl és a válság problémája*, Bp., L'Harmattan, 2014). Hasonlóan

elméletileg reflektált és komparatív igénnyel készült értelmezését adja József Attila és Szabó Lőrinc költészetének az osztály másik fiatal munkatársának könyve (*Megvont határok: Tér, táj, énkoncepció József Attila és Szabó Lőrinc 1930-as évekbeli költészetében*, Bp., Ráció, 2014). Az osztály egy harmadik munkatársa a Kossuth- és József Attila-díjas költő, esszéíró és műfordító Vasadi Péter életművéről írt kismonográfiát (*Vasadi Péter*, Bp., Balassi Kiadó, 2014). Az Irodalomelméleti Osztály munkatársa, a hazai autobiográfia-kutatások szaktekintélye monográfiát publikált ebben a témakörben (*Önéletrajzi töredék, talált szöveg*, Bp., Balassi Kiadó, 2014). Az osztály egy másik munkatársa egy, a Horatius életművét elmélyülten vizsgáló tanulmánykötetet szerkesztett (*Horatius arcai*, Bp., Reciti, 2014), illetve ugyanez a munkatárs egy külső társszerkesztővel közösen publikált tematikus tanulmánykötetet (*Közelítések a szatírához*, Bp., L'Harmattan, 2014). Az osztály vezetője szerkesztette azt a tisztelgő tanulmánykötetet (*A Nemzet Kalogánya: Kálmán C. György 60. születésnapjára*, Bp., Reciti, 2014), amelynek írásai az osztály egyik meghatározó személyisége előtt tisztelegtek. Azonos gesztus jegyében született az a hasonló jellegű kötet (*Cseh ködképek fürkészője: Írások Berkes Tamás 60. születésnapjára*, Bp., Reciti, 2014), amelyet a Közép- és Kelet-európai Osztály két munkatársa szerkesztett, és amely az osztályvezető személyét és munkásságát méltatta.

A nemzetközi tudományosságba való bekapcsolódás, sőt jelentős szakmai hozzájárulás tényét igazolja a Közép- és Kelet-európai Osztályon működő turkológiai kutatócsoport munkatársai által szerkesztett és a neves Harrassowitz Kiadónál megjelentetett *Archivum Ottomanicum* 31. kötetének közzététele. A kiadvány a Vámbéry Ármin halálának 100. évfordulója alkalmából szervezett nemzetközi konferencia (*Vámbéry Ármin és kora,* Budapest, 2013. szeptember 13.) anyagát adta közzé. A Genfben a Droz Kiadó gondozásában megjelenő *Bibliographie Internationale de l'Humanisme et de la Renaissance* című nemzetközi reneszánsz bibliográfia részére pedig – mint már két évtizednél hosszabb ideje minden évben – a Reneszánsz Osztály munkatársa gyűjtötte össze a magyar anyagot, hozzávetőleg négy nyomdai ív terjedelemben.

Az intézet 2014-ben is átadta saját alapítású, egy kivételével néhai munkatársairól elnevezett, az adott tudományterületeken a legrangosabbnak számító tudományos díjait: a régi magyar irodalom kutatásáért járó Klaniczay Tibor-díjat, a XVIII. századi kutatásokért adható Faludi Ferenc Alkotói Díjat (a Magyar Jezsuita Rendtartománnyal közösen), a XIX. századi szaktanulmányokat honoráló Martinkó András-díjat, a kritikatörténet kiemelkedő kutatói munkáját elismerő Tarnai Andor-díjat, valamint a fiatal textológusok kiemelkedő teljesítményéért megítélhető, 2013-ban alapított Kiss József-díjat (az MTA Textológiai Munkabizottságával és a Petőfi Irodalmi Múzeummal közösen).

b) Tudomány és társadalom

A tudományos eredmények népszerűsítésében az intézet 2014-ben is jelentős részt vállalt. A kutatók számos előadást tartottak a nagyközönségnek (könyvbemutatók, kerekasztalok), tekintélyes mennyiségű ismeretterjesztő írást publikáltak (cikkek, interjúk, emlékbeszédek, nekrológok), a média nyilvánossága előtt is többször beszámoltak legújabb kutatási eredményeikről, tv- és rádióinterjúkat adtak, s az internetes híranyagban is gyakran bukkantak fel. Több kutató foglalkozik előadó-művészettel, pl. az intézet egyik főmunkatársa egyúttal a *Musica Historica* együttes vezetője, több CD zenei szerkesztője és kiadója.

2014-ben a költő és hadvezér Zrínyi Miklós halálának 350., illetve a drámaíró és költő William Shakespeare születésének 450. évfordulójáról emlékezett meg a szakma és a közélet. Az intézet Reneszánsz Osztályán alapítása óta folynak azok a – még Klaniczay Tibor által

kezdeményezett – kutatások, amelyek a Zrínyi-életmű megismerését célozzák, Shakespeare tekintetében pedig az adja a közvetlen érintettséget, hogy a XIX. Századi Osztályon folyamatban van Arany János Shakespeare-fordításainak kritikai kiadásban való sajtó alá rendezése. Így az intézet mindkét évforduló egész éven át tartó szakmai és népszerűsítő rendezvényein érdemben képviseltette magát. A Reneszánsz Osztály munkatársa, Zrínyi Miklós életművének elismert szakértője két alkalommal is vállalta ismeretterjesztő előadások megtartását. Előbb Budakeszin (2014. november 20.), a *Budakeszi Protestáns Kör* előadássorozatának keretében tartott előadást *A vadász és ekhó (A lírikus Zrínyi és a Balassi-hagyomány)* címmel, majd Gödöllőn (2014. december 18.) az *Értelmiségi találkozók* előadássorozat részeként beszélt az érdeklődőknek Zrínyi Miklós első házasságáról. Hasonlóképpen a magas kultúra legjelentősebb tradícióinak a nem szakmai közönséghez való eljuttatását szolgálta a XIX. Századi Osztály vezetőjének, a neves Shakespeare-értelmezőnek az ismeretterjesztő előadása (*„Hogy mit tud ez, a Sekszpír Villiam": Tisztelgés a 450 éve született drámaíró előtt*), amelyre a *Shakespeare Gálán* került sor 2014. március 23-án. Az osztály egy másik munkatársa rész vett a Kossuth Rádió egy műsorának elkészítésében, amely szintén az osztályon és az intézetben folyó tudományos munkának a bemutatását és népszerűsítését szolgálta. Végül az osztály egy harmadik munkatársa az Arany kritikai kiadás munkálatairól írásban számolt be az *Élet és Tudomány*ban (*Nyomozás alapszöveg után: Arany János műveinek kritikai kiadása,* Élet és Tudomány, 69 [2014], 1318–1320). Az intézet a határon túli magyar irodalomkedvelő közönséget is megszólította, számukra is érvényes kulturális üzenetet tudott megfogalmazni. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály vezetője kisebb erdélyi turnét szervezett 2014. június 14–17. között, amelynek során három fontos helyszínen, Sepsiszentgyörgyön, Marosvásárhelyen, illetve Kolozsváron tartott ismeretterjesztő előadást a 2012-ben, intézeti hozzájárulással megjelentetett *Ulysses*-fordításról. Előadása szuggesztív címet kapott: *Joyce Erdélyben*.

Az intézet igazgatója több olyan esemény résztvevője, szervezője és kezdeményezője volt, amely az intézet arculatépítését szolgálta, illetve a tudomány és társadalom dialógusra épülő viszonyát építette és mélyítette el. Az intézet és a Faludi Ferenc Akadémia szervezésében került sor 2014. június 10-én, Budapesten arra a könyvbemutatóra, amelyen az intézet igazgatója mutatta be a Tarnai Andor halálának 20. évfordulója alkalmából megjelentetett *„Jól őrizd helyedet": Emlékezések Tarnai Andorra* c. kötetet. A Pomogáts Béla 80. születésnapja alkalmából az intézetben tartott ünnepségen (2014. október 28.) ugyancsak ő mondott születésnapi köszöntőt. Az MTA BTK a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából *Bölcsész tudástár – az MTA BTK adatbankjai* címmel rendezett kerekasztal-beszélgetést Budapesten 2014. november 12-én. Az intézet igazgatója képviselte az intézetet, és mutatta be az intézetben gondozott és fejlesztett adatbázisokat.

Az intézetben folyó magas szintű tudományos munkát a szakma mellett a széles társadalom is figyelemmel kíséri és értékeli. A Kiss József-díjat 2014-ben a XVIII. Századi Osztály munkatársa kapta meg a XVIII–XIX. századi magyar közköltészet forrásainak feltárásában és kiadásában végzett textológiai munkájának elismeréseként. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály fiatal munkatársa pedig a Magyar Irodalomtörténeti Társaság Móricz Zsigmond életművéről szóló 2014-es tanulmányíró pályázatának I. díját nyerte el, a *Ki a barbár?* című pályamunkájával.

2014-ben is jelentős volt az intézet részvétele az internetes tartalomszolgáltatásban. Az intézeti honlap (http://www.iti.mta.hu) folyamatosan tudósít az eseményekről, konferenciákról, emlékülésekről, felolvasásokról, könyvbemutatókról, a kutatók munkásságáról, az osztályok és szerkesztőségek eredményeiről. Az intézet hálózati recenziós

fóruma és nonprofit open access kiadója (http://www.reciti.hu) jelentős átalakuláson ment át, hiszen a korábbi évekhez mérten impozáns gyarapodást mutat: az év során 23 könyvet és 43 recenziót tett közzé. A Reciti nemcsak intézeti, hanem külső megkereséseknek is eleget tett 2014-ben, tehát olyan kiadóvá lépett elő, amely teljesen indokoltan részesül a hazai szakmai-tudományos piac megkülönböztetett figyelmében. A honlap nemzetközi olvasóköre tovább növekedett, s a portál intenzíven hozzájárult a magyar szakirodalom megvitatásához, nemzetközi megismertetéséhez, egyben hivatkozásaihoz. Egy intézeti folyóirat, az *Irodalomtörténeti Közlemények* szerkesztőségi honlapja a 118 lezárt évfolyam minden szövegéhez teljes körű, ingyenes és nyilvános hozzáférést biztosít, megfelelve a szerkesztőségi oldalon történő open access közzététel feltételének is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A 2014-es év számos tudományos rendezvénye az intézet vagy az egyes osztályok kezdeményezésére jött létre, ám az irodalomtudományi szakma intézményközi vagy nemzetközi együttműködését testesítette meg, s ezáltal meglévő hagyományos rendezvénysorozatot folytatott vagy pedig folytatásra váró hagyományt teremtett meg. A Reneszánsz Osztály ebben az évben is a hazai és külföldi egyetemi műhelyekkel (intézetekkel, tanszékekkel, doktori iskolákkal és programokkal) közösen szervezte meg éves nemzetközi nagykonferenciáját (*„Jelentem versben mesémet": Fikció és rejtett értelem a régi magyar irodalomban*, Szekszárd, 2014. május 21–24.), amely az intézet Refo500-as tagságának egyik eseménye is volt. A tanácskozás ezúttal elsősorban poétikai megközelítéseket reflektált, amelyek a fikció, az allegorézis, a disszeminácio kora újkori módozatait vizsgálták meg mind prózai, mind lírai korpuszon. Az elhangzott előadások írott változatát tematikus kötetbe szerkesztve jelentetik meg a szervezők az intézeti kiadónál. A XVIII. Századi Osztály a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájával közösen XVIII. századi fordításirodalmunk történetének szentelt konferenciát 2014. október 1–3-án Miskolcon. A konferencia címében *(Nunquam autores, semper interpretes: A magyarországi fordításirodalom a 18. században)* megjelölt témafelvetés rendkívül tartalmas tanácskozást tett lehetővé, amely nemcsak a fordítási hagyományokat, hanem az egyéni fordítói habitusokat is úgy elemezte, hogy ezek nyelvi, poétikai és fordításelméleti beágyazottságát érdemben tárta föl. Az első ülés megnyitó előadói, majd moderátori szerepét az intézet igazgatója látta el. Az MTA Nyelv- és Irodalomtudományok Osztálya 2014. április 10-én egész napos emlékülést szervezett Erdélyi János születésének 200. évfordulója alkalmából. A konferencián a XVIII. Századi Osztályról egy, míg a XIX. Századi Osztályról két munkatárs tartott előadást. A XIX. Századi Osztály egy másik munkatársa a *Hagyományfrissítés* sorozatban szervezett egynapos tudományos konferenciát *Írónőink* címmel (2014. május 23.). A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály három jelentős eseményt szervezett 2014-ben. 2014. június 3-án került sor a *Vajdaság-workshop – Előadások és kerekasztal a vajdasági magyar kultúra helyzetéről és lehetőségeiről* c. tanácskozásra, amelynek előzménye és éltető hagyománya az a szakmai kapcsolat, amely négy évtizede jelentős tudományos eredményekben kifejeződő együttműködést tart fenn az osztály és az Újvidéki Egyetem Magyar Irodalomtudományi Tanszéke között. Az eseménynek az intézet adott otthont. A nemzetközi kapcsolatok fenntartása mellett a Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály a belső szakmai építkezésre is gondot fordított. Önkéntes gyakornokoknak rendszeresen lehetővé tette a bekapcsolódást az osztály szakmai életébe, a legfontosabb tudományos kérdések megvitatásába, így a fiatalok részt vehettek a projektek vagy elkészült szövegek megvitatásában. Ezt a kezdeményezést egy olyan rendezvénnyel *(Minikonf – Fejezetek egy kézikönyvbe: Bemutatkoznak a Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály önkéntes*

gyakornokai) tetézték meg, amely lehetővé tette, hogy a gyakornokok féléves tapasztalataikról tudományos igénnyel, szakmai közönség előtt számoljanak be. Az eseményre 2014. június 10-én került sor, az intézet tanácstermében. Az első világháború kitörésének centenáriuma sem kerülhette el az osztály figyelmét, hiszen az általuk kutatott irodalomtörténeti korszakban a nagy háború meghatározó jelentőségű és maradandó hatású esemény volt, amely olyan irodalmi, eszmei, kulturális és társadalmi kontextusokat teremtett, amelyek az egész XX. századi magyar irodalmat érintették. Ebből a felismerésből kiindulva került sor az *„Emlékezés egy nyár-éjszakára”* (Budapest, 2014. szeptember 15–17.) című, 1914-re emlékező interdiszciplináris konferenciára, amelyet a Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály szervezett és az intézet fogadott be. Az irodalomtörténeten, textológián és filológián kívül az intézet az irodalomtudomány másik paradigmáját, az irodalomelméletet is kimagasló szinten műveli, vezető pozícióját e tekintetben is betölti a szakmán belül. Ezt igazolja a 2014. december 2-án sorra került intézeti konferencia is, amely *Az irodalomelmélet új kérdései 2.* címet viselte, és érthető módon az intézet Irodalomelméleti Osztálya kezdeményezte, szervezte és rendezte meg, 2013 óta már második alkalommal.

Az intézet osztályai által kezdeményezett vagy szervezett konferenciákon kívül számos olyan tudományos eseményre is sor került, amelyet intézeti szintű kezdeményezés előzött meg, vagy olyan akadémiai rendezvény volt, amelyhez az intézet is érdemben járult hozzá. Novemberben került sor a Zrínyi Miklós halálának 350. évfordulójáról megemlékező nemzetközi – a magyarok mellett elsősorban horvát és osztrák kollégákat megmozgató – konferenciára (*Határok fölött,* Budapest, 2014. november 18–20.), amelynek előadói között az intézet igazgatója és a Reneszánsz Osztály munkatársai is szerepeltek. A horvát és a magyar emlékezeti és értelmezői tradíciókból építkező tudományos tanácskozáshoz jelentős szakmai közreműködéssel járult hozzá az intézet, amely Zrínyi életművének kutatását prioritásként tartja számon. Az esemény előkészítésében, szervezésében és lefolytatásában ugyancsak jelentős részt vállaltak. Az intézet a *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a XIX. századi Magyarországon* OTKA-kutatócsoporttal együtt *A nemzeti kultúra intézményei és használati módjai a XIX. században* c. tanácskozással emlékezett meg Kerényi Ferenc születésének 70. évfordulójáról 2014. november 25-én. Az eseménynek az intézet adott otthont, a tudományos tanácskozásban előadókként, szekcióelnökökként vagy hozzászólókként az intézet munkatársai is aktív szerepet vállaltak. A konferencia megnyitóbeszédét, az esemény házigazdájaként, az intézet igazgatója mondta.

Nemzetközi vonatkozásban említést érdemel a CIEPO *(Comité International des Études Pré-Ottomanes et Ottomanes)* 21. szimpóziuma, amelyet Budapesten rendeztek meg 2014. október 7–11. között három hazai intézmény, az ELTE, a Szegedi Egyetem és az MTA BTK közös szervezésében. Az intézet turkológiai kutatócsoportjának munkatársai jelentős szerepet vállaltak az esemény előkészítésében és megszervezésében. Az MTA BTK a Refo500 konzorcium tagjaként nemzetközi tanácskozást hívott össze *Culture of Migration II: Post-confessional Era from the Nineteenth to the Twenty-first Century* címmel Budapesten 2014. november 28-án. Az idegen nyelvű tanácskozást az intézet tudományos titkára, egyben a Reneszánsz Osztály munkatársa szervezte meg; az intézet három osztályáról négy előadó tartott angol nyelvű előadást, az intézet igazgatója pedig angol nyelvű megnyitóbeszédet mondott.

A határon túli magyar kutatóhelyekkel állandó az együttműködés; az intézet rendszeres befogadóként segíti a Domus-ösztöndíjasok budapesti kutatásait. A világ hungarológiai műhelyeinek (tanszékek, kutatóintézetek) munkáját összekapcsoló *Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság*ban a Reneszánsz Osztály munkatársa a főtitkári tisztséget

tölti be. A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály 1974 óta, közel négy évtizede szervez közös szimpóziumokat az Újvidéki Egyetem Magyar Irodalomtudományi Tanszékével (a konferenciasorozat és együttműködés nemcsak az intézet történetében, hanem az egész magyar tudományos életben is különlegesnek számít). Idén a már említett *Vajdaság Workshop* (Budapest, 2014. június 3.) adott alkalmat a találkozásra és együttműködésre.

2014-ben az intézet két kutatója végzett hosszabb vendégtevékenységet külföldi intézményeknél. A Reneszánsz Osztály munkatársa a marburgi (Németország) Herder-Institut ösztöndíjasa volt egy hónapig, ahol komparatív témájú, a kora újkori politikai diskurzusok archeológiáját vizsgáló kutatási projekten dolgozott. A XIX. Századi Osztály munkatársa a cambridge-i (Egyesült Királyság) Trinity College ösztöndíjasa volt négy hónapig. Ottléte alatt a magyarországi Shakespeare-recepciót vizsgáló projektjéhez gyűjtött szakirodalmat és primér forrásokat.

Az intézet nemzetközi aktivitását a fentieken túl nagyban fokozta az is, hogy az MTA BTK által pályázati úton elnyert, kutatói mobilitást biztosító pénzkeretből való részesedésünk lehetővé tette, hogy az intézeti kutatók hazai vagy külföldi konferencia-részvételét, tanulmányútját, szakmai kurzusát vagy vidéki illetve külföldi kutató kollégáknak az intézetbe való meghívását támogassuk. A támogatásokat a kutatók pályázati úton nyerték el, az intézetigazgató és az osztályvezetők bírálata és rangsorolása nyomán. A 2014-es év első és második félévében hirdették meg a mobilitási pályázatokat, így az év során kétszer adatott meg a lehetőség utazás vagy rendezvényszervezés támogatásának elnyerésére.

A mobilitási pályázatból történő támogatásnak köszönhetően nem kevesebb, mint 11 intézeti munkatárs kapott lehetőséget arra, hogy részt vegyen a Reneszánsz Osztály éves nemzetközi nagykonferenciáján (*„Jelentem versben mesémet": Fikció és rejtett értelem a régi magyar irodalomban*, Szekszárd, 2014. május 21–24.). A Közép- és Kelet-európai Osztály munkatársa a Szláv Történeti és Filológiai Társaság kétnapos, kétnyelvű (magyar és orosz) tudományos felolvasóülésén vett részt és tartott sikeres előadást Szombathelyen, a Savaria Egyetemi Központban 2014. június 20-án. Az intézeti munkatársak külföldi konferenciákon való részvétele is nagymértékben hagyatkozott erre a támogatásra. A XVIII. Századi Osztály munkatársa a *Digital Humanities 2014* címmel megrendezett nemzetközi konferencián vett részt (Lausanne, 2014. július 8–11.). A konferencián a tudományterület legújabb és legrangosabb nemzetközi kutatásait, projektjeit ismerhette meg, ami egy kimagasló intézeti projekt, az online Mikes-szótár további fejlesztéséhez volt nélkülözhetetlen tapasztalat. A turkológiai kutatócsoport munkatársa, aki egyben a Török–Magyar Baráti Társaság titkára, az 1853–1856. évi orosz–török háború magyar hőseire, Kmety Györgyre (Iszmail pasa) és Guyon Richárdra (Hursid pasa) emlékező konferencián vett részt (Törökország, Karsz, 2014. május 19–24.). A Modern Magyar Irodalomtörténeti Osztály munkatársa az *Exils et transfers culturels dans l'Europe moderne* (*Száműzetés és kulturális transzferek a modern Európában*, Párizs, 2014. június 6–7.) c. konferencián vett részt, és tartott francia nyelvű előadást. Az osztály két másik munkatársa az *Átmenetdiskurzusok* c. nemzetközi konferencián vett részt előadással (Bukarest, 2014. december 16–17.). A konferencia jó alkalom volt arra is, hogy az osztály megerősítse szakmai együttműködését a Bukaresti Egyetem Hungarológiai Tanszékével. Ugyanezt a támogatást vette igénybe több intézeti munkatárs külföldi továbbképzés vagy belföldi és külföldi könyvtári és levéltári kutatások elvégzéséhez. Így a XVIII. Századi Osztály munkatársa a genfi (Svájc) *Institut d'histoire de la Réformation* által szervezett 2014. évi nyári egyetemi kurzus második modulján vehetett részt 2014. május 26–30. között. Az osztály egy másik tagja belföldi kutatóúton (Kalocsa, 2014. május 20–22.) vett részt, melynek során a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtárban elsősorban Rozsnyai Dávid

kéziratait, valamint Francesco Petrarca néhány művének nyomtatott kiadásait vizsgálta meg. Hasonló természetű forrásfeltáró kutatást végzett a Reneszánsz Osztály munkatársa Kassán (2014. február 14–21.) a Központi, a Városi, továbbá a Múzeumi Levéltárban. Az osztály egy másik munkatársa Cambridge-ben kutatott (2014. június 15–21.), ahol Szőnyi Nagy István kora újkori mártirológiájának latin és közvetett angol, illetve francia kéziratos és nyomtatott forrásait gyűjtötte össze. Végül a Közép- és Kelet-európai Osztály munkatársa a közép-európai szocreálról készülő monográfiájához tárt fel primér forrásokat és gyűjtött szakirodalmat prágai útja alkalmával (2014. június 26–30.).

Több intézeti kutató tagja olyan nemzetközi fórumoknak és társaságoknak, amelyekben nemcsak a saját osztályuk vagy az intézet szakmai érdekeit mozdíthatják előre, hanem az egész magyar tudományos társadalmat népszerűsítik. A XIX. Századi Osztály vezetője az *Academia Europaea* tagja, illetve tagja az *International Shakespeare Conferences in Stratford-upon-Avon* tanácsadó testületének. További kutatók képviselik az intézetet az *AILC (ICLA)*, a *Grimmelshausen-Gesellschaft*, az *International Association for Neo-Latin Studies*, a *Görres Gesellschaft*, valamint az *Osztrák–Magyar Akadémiai Vegyes Bizottság* munkájában.

Sokan tagjai az akadémiai szakbizottságoknak *(Irodalomtudományi Bizottság, Textológiai Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Informatikai Irodalomtudomány Munkabizottság, AKT Társadalom-, Gazdaság- és Humán Tudományi Szakbizottság)* és más tudományos testületeknek (*MAB Társadalomtudományi Szakbizottsága, Magyar Irodalomtörténeti Társaság, Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Magyar XVIII. Század-kutató Társaság, Hungaria Latina – Magyar Neolatin Egyesület, OTKA MIF zsűri, Magyarországi Dante Társaság* stb.), illetve több egyetem kari és doktori tanácsának. Többen töltenek be elnöki vagy elnökségi tisztséget más szakmai szervezetekben *(Mészöly Miklós Egyesület, Berzsenyi Dániel Irodalmi és Művészeti Társaság, Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülése, Ókortudományi Társaság, Musica Historica Kulturális Egyesület),* illetve további művészeti egyesületek, például a *Magyar Írószövetség,* a *Magyar Szépírók Társasága,* a *Magyar Műfordítók Egyesülete,* a *József Attila Kör,* a *Furtwängler Társaság* és a *Lesznai Anna Társaság* tagjai.

2014-ben is megjelentek az intézeti folyóiratok teljes évfolyamai *(Irodalomtörténeti Közlemények, Literatura, Helikon, Magyar Könyvszemle);* ezek szerkesztésében főként intézeti munkatársak vesznek részt. A szerzők és a szerkesztők felajánlásából működött az intézet hálózati fóruma, a *Reciti* (http://www.reciti.hu). Az intézet kutatói más tudományos és szépirodalmi folyóiratok szerkesztőségének is tagjai (pl. *Lymbus, Irodalomtörténet, Alföld, Budapesti Könyvszemle, 2000, Jelenkor, Új Forrás, Vigilia, Aspecto, Kaleidoscope, Élet és Tudomány, Publicationes Universitatis Miskolcinensis: Sectio Philosophica, Magyar Műhely, Irodalomismeret* stb.). A nemzetközi folyóiratok közül intézeti szerkesztők közreműködésével készül az *Archivum Ottomanicum*, a *Turkologischer Anzeiger*, a *Neohelicon*, a *Hungarian Studies*, a *Hungarian Journal of English and American Studies*, a *Deutsche Shakespeare Jahrbuch*, a *World Literature Studies* (Pozsony), illetve a horvát *Povijesni prilozi*.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet 16 nyertes pályázatot tudhatott magáénak 2014-ben, amelyek elsősorban kutatási projekteket vagy ezek eredményeinek a publikálását tették vagy teszik lehetővé. Olyan nyertes pályázatok is voltak, amelyek nemzetközi konferenciák megszervezését és ezáltal kapcsolathálók kialakítását, együttműködések megalapozását biztosították. A posztdoktori

támogatások révén a kutatói állományt sikerült megnövelni főként azokon az osztályokon, ahol az alacsony létszám miatt a nagy formátumú projektek kivitelezhetősége kérdésessé vált. A 2014-ben elnyert pályázatok részint az intézeti munka tudományos értékét igazolják, részint pedig a meggyőző tudományszervezési stratégiákat képezik le hitelesen.

- *Arany János kritikai kiadása*, támogató: OTKA, futamidő: 2014.02.01–2018.01.31., megítélt összeg: 14 584 000 Ft.
- *Komparatisztikai kutatások Kelet-Európában: regionalizmus, intertextualitás, történelmi tapasztalat*, támogató: OTKA, futamidő: 2014.09.01– 2018.08.31., megítélt összeg: 9 903 000 Ft.
- *Horatius arcai*, támogató: OTKA, futamidő: 2014.09.01–2014.12.31., megítélt összeg: 500 000 Ft.
- *Humanista történetírás és neolatin irodalom a 15–18. századi Magyarországon munkacímű tanulmánykötet kiadása*, támogató: NKA, futamidő: 2014.09.01–2015.06.30., megítélt összeg: 500 000 Ft.
- *Augustinus Moravus Olomucensis 500. Proceedings of the International Symposium to Mark the 500th Anniversary of the Death of… munkacímű mű kiadására*, támogató: NKA, futamidő: 2014.09.01–2015.06.30., megítélt összeg: 600 000 Ft.
- *„Jelentem versben mesémet" c. konferencia*, támogató: MTA, futamidő: 2014.03.26–2014.12.31., megítélt összeg: 250 000 Ft.
- *Posztdoktori támogatás – Petneházi Gábor*, támogató: MTA, futamidő: 2014.01.01–2014.12.31., megítélt összeg: 5 172 000 Ft.
- *Posztdoktori támogatás – Nagy Csilla*, támogató: MTA, futamidő: 2014.09.01–2014.12.31., megítélt összeg: 1 597 333 Ft.
- *Posztdoktori támogatás – Kovács József*, támogató: MTA, futamidő: 2014.09.01–2014.12.31., megítélt összeg: 1 607 720 Ft.
- *Posztdoktori támogatás – Kovács Eszter*, támogató: MTA, futamidő: 2014.09.01–2014.12.31., megítélt összeg: 1 624 000 Ft.
- *Posztdoktori támogatás – Máté Ágnes*, támogató: MTA, futamidő: 2014.09.01–2014.12.31., megítélt összeg: 1 724 000 Ft.
- *Szerb–magyar nemzetközi kapcsolatok*, támogató: MTA, futamidő: 2014.01.01–2014.12.31., megítélt összeg: 150 000 Ft.
- *Kalavszky Zsófia, fiatal kutató nemzetközi konferencián való részvételének támogatása*, támogató: MTA, futamidő: 2014.04.17–2014.12.31., megítélt összeg: 199 000 Ft.
- *Hegedűs Béla: A' magyar Páméla / Die Neue Pamela*, támogató: MTA, futamidő: 2014.01.01–2014.12.31., megítélt összeg: 550 000 Ft.
- *Szlovák–magyar nemzetközi kapcsolatok*, támogató: MTA, futamidő: 2014.01.01–2014.12.31., megítélt összeg: 450 000 Ft.
- *Peregrinációs keret – beépült MTA támogatás*, támogató: MTA, futamidő: 2014.01.01–2014.12.31., megítélt összeg: 3 060 000 Ft.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Ács Pál: *Átszitált idő: Tinóditól Tandoriig*. Budapest: Pesti Kalligram. (2014) (http://real.mtak.hu/18685/)

2. Ács Pál: *The Good and Honest Turk: A European Legend in the Context of Sixteenth-century Oriental Studies*. In Herbert Karner, Ingrid Ciulisová, Bernardo J García García (szerk.), *The Habsburgs and Their Courts in Europe, 1400–1700: Between Cosmopolitism and Regionalism*. Leuven: Leuven University Press, 267–282. (2014) (http://www.courtresidences.eu/index.php/publications/e-Publications/)
3. Angyalosi Gergely: *Irányzatok a 20. századi irodalomkritikában*. ALFÖLD: irodalmi, művészeti és kritikai folyóirat, 65:(3), 38–43. (2014) (http://real.mtak.hu/18527/)
4. Balogh Magdolna: *Pamat' a nostalgia v súcasnom pol'skom románe*. WORLD LITERATURE STUDIES, 6 (23):(2), 53–63. (2014) (http://real.mtak.hu/18527/)
5. Balogh Magdolna, Kalavszky Zsófia (szerk.): *Cseh ködképek fürkészője: Írások Berkes Tamás 60. születésnapjára*. Budapest: Reciti Kiadó. (2014) (http://reciti.hu/2014/2402)
6. Berkes Tamás: *Máchovo dílo ve středoevropském kontextu*. In Róbert Kis Szemán, Andor Mészáros (szerk.), *Na úprku před sebou samými: Češi a jejich literatura očima současné maďarské bohemistiky*. Praha: Akropolis, 25–36. (2014) (http://real.mtak.hu/id/eprint/18583)
7. Békés Enikő: *Asztrológia, orvoslás és fiziognómia Galeotto Marzio műveiben*. Budapest: Balassi Kiadó. (2014)
8. Békés Enikő, Szilágyi Emőke Rita (szerk.): *Latinitas Polona: A latin nyelv szerepe és jelentősége a történelmi Lengyelország kora újkori irodalmában*. Budapest: Reciti Kiadó. (2014) (http://reciti.hu/2014/1898#more-1898)
9. Csörsz Rumen István: *A Népdalok és mondák közköltészeti forrásai*. IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK, 118:(5), 611–628. (2014) (http://real.mtak.hu/18673/)
10. Dávidházi Péter: *A Tribute to the Great Code: Voltaire's Lisbon Poem, Mikes's Letter CXCVIII and the Book of Job*. In Sára Tóth, Tibor Fabiny, János Kenyeres, Péter Pásztor (szerk.), *Frye 100: A Danubian Perspective / Northrop Frye 100: Dunai távlatból*. Budapest: Károli Gáspár Református Egyetem – L'Harmattan, 109–139. (2014) (http://real.mtak.hu/id/eprint/18388)
11. Dávidházi Péter (szerk.): *Exploring the Paradigm Shift: New Publication Cultures in the Humanities*. Amsterdam: Amsterdam University Press. (2014) (http://real.mtak.hu/id/eprint/18387)
12. Deczki Sarolta: *Meredek sziklagerincen: Husserl és a válság problémája*. Budapest: L'Harmattan. (2014) (http://real.mtak.hu/18486/)
13. F. Molnár Mónika: *The Crisis of the Ottoman Empire Seen by 17–18th-century Italians*. In Antonello Biagini, Giovanna Motta (szerk.), *Empires and Nations from the 18th to the 20th Century: Volume I*, Cambridge: Cambridge Scholars Publishing, 39–48. (2014) (http://real.mtak.hu/id/eprint/18545)
14. Fórizs Gergely: *Erdélyi János irodalmi kánonjának eszmei alapjai az 1840-es években*. IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK, 118:(4), 491–506. (2014) (http://real.mtak.hu/18668/)
15. Hajdu Péter (szerk.): *Horatius arcai*. Budapest: Reciti Kiadó. (2014) (http://reciti.hu/2014/2500)

16. Hajdu Péter: *The Mad Poet in Horace's Ars Poetica*. CANADIAN REVIEW OF COMPARATIVE LITERATURE, 41:(1), 28–42. (2014) (http://real.mtak.hu/11555/)

17. Hites Sándor (szerk.): *Jólét és erény: Tanulmányok Széchenyi István Hitel című művéről*. Budapest: Reciti Kiadó. (2014) (http://reciti.hu/2014/2062)

18. Jeney Éva: *Le Monastère noir : histoire ou littérature ?* LETTRE AUX AMIS, 176, 2–10. (2014) (http://real.mtak.hu/18755/)

19. Kappanyos András: *Egy filológiai regény vége.* HOLMI, 26:(11), 1369–1384. (2014) (http://real.mtak.hu/18530/)

20. Kecskeméti Gábor: *Az MTA BTK Irodalomtudományi Intézetében elkészítendő magyar irodalomtörténet megalapozása.* IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK, 118:(6), 747–783. (2014) (http://real.mtak.hu/19685/)

21. Kecskeméti Gábor: *Electronic Textual Criticism: A Challenge to the Editor and to the Publisher.* In Péter Dávidházi (szerk.), *New Publication Cultures in the Humanities*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 91–98. (2014) (http://real.mtak.hu/19684/)

22. Korompay H. János: *Erdélyi és Arany: két életmű találkozása*. IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK, 118:(4), 476–482. (2014) (http://itk.iti.mta.hu/megjelent/2014-4/korompay.pdf)

23. Kőszeghy Péter: *Balassi Bálint: Magyar Amphión*. Budapest: Balassi Kiadó. (2014)

24. Nagy Csilla: *Megvont határok: Tér, táj, énkoncepció József Attila és Szabó Lőrinc 1930-as évekbeli költészetében.* Budapest: Ráció Kiadó. (2014) (http://real.mtak.hu/18420/)

25. Szénási Zoltán: *Vasadi Péter.* Budapest: Balassi Kiadó. (2014) (http://real.mtak.hu/19527/)

26. Szolláth Dávid: *Le débat avec le maître : Les essais de Miklós Mészöly sur Camus.* In Horváth Krisztina, Maár Judit (szerk.), *Camus de l'autre côté du Mur : Réceptions de l'œuvre camusienne. Cahiers de la nouvelle Europe*. Paris: L'Harmattan, 209–216. (2014) (http://real.mtak.hu/18604/)

27. Tóth Zsombor: *Ad Martyras… Persecution, Exile and Martyrdom: Early Modern Martyrological Discourses as Invented Traditions*. In Keszeg Vilmos (szerk.), *À qui appartient la tradition ? / Who Owns the Tradition?: Actes du colloque À qui appartient la tradition ? À quoi sert-elle ? La tradition entre culture, utilisateur et entrepreneur / The Acts of the Symposium Who Owns the Tradition? What is Its Purpose?* Cluj Napoca: Erdélyi Múzeum-Egyesület, 22–41. (2014) (http://real.mtak.hu/14988/7/admartyras.pdf)

28. Török Zsuzsa: *Petelei István Összes novellái III–IV*. Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó. (2014) (http://real.mtak.hu/18653/)

29. Tüskés Gábor: *Elbeszélő irodalom és reformáció: Egy interdiszciplináris kutatási terület problémái, eredményei és feladatai*. IRODALOMTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK, 118:(2), 163–188. (2014) (http://www.itk.iti.mta.hu/megjelent/2014-2/tuskes.pdf)

30. Tüskés Gábor, Bretz Annamária, Kecskeméti Gábor (szerk.): *„Jól őrizd helyedet": Emlékezések Tarnai Andorra*. Budapest: Reciti Kiadó. (2014) (http://reciti.hu/2014/2048)

31. Z. Varga Zoltán: *Önéletrajzi töredék, talált szöveg*. Budapest: Balassi Kiadó. (2014) (http://real.mtak.hu/18403/)

32. Veres András, Jeney Éva (szerk.): *A Nemzet Kalogánya: Kálmán C. György 60. születésnapjára*. Budapest: Reciti Kiadó. (2014) (http://reciti.hu/2014/1878)

33. Veres András, *József Attila mint irodalomkritikus.* LITERATURA, 40:(4), 315–334. (2014) (http://real.mtak.hu/18731/)

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
MŰVÉSZETTÖRTÉNETI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 29
telefon: (1) 375 0493; fax: (1) 356 1849
e-mail: arthist@arthist.mta.hu; honlap: http://www.arthist.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

- A művészettörténet-tudomány kézikönyv-sorozatának folytatása
- Újkori mentalitástörténet
- A 19. századi magyar építészet és műemlékvédelem szellemi és politikai háttere
- A múzeumok és a modernizáció kapcsolata a 19. századi Erdélyben
- Kortárs művészetelméleti forráskiadási tevékenység
- Gyűjteményfejlesztési és digitalizációs tevékenység

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A művészettörténet-tudomány kézikönyv-sorozatának folytatása

Az intézet 2012-ben újraindította a magyarországi és magyar művészet történetét a legújabb tudományos eredmények alapján feldolgozó vállalkozását, és 2013-ban megjelentette *A magyar művészet a 19. században. Építészet és iparművészet* című kézikönyvet. E hiánypótló kötet a magyar művészet tán leginkább dinamikus időszakának korszakalkotó urbanisztikai és életmódbeli forradalmát foglalja össze, új, könnyebben kezelhető, a szakembereknek és a közönségnek is megfelelő módon. 2014-ben szerkesztés alatt állt a kiadvány második, a festészetet és szobrászatot bemutató kötete, valamint előkészítették az első kötet angol nyelvű változatát. Az újraindítás kedvező tapasztalatai nyomán – az alapfeladatoknak megfelelően – megkezdték a magyarországi reneszánsz művészetének, valamint az elmúlt több mint fél évszázad (1945–2010) vizuális kultúrájának feldolgozását. A készülő kiadvány A magyar művészet a 19. században. I. kötet. Építészet és iparművészet című kézikönyv folytatása. A második kötet követi az első tagolását: klasszicizmus (1800–1840), romantika (1840–1870) és historizmus (1870–1900) fejezetekre oszlik. A fejezetek első része a művészeti intézményrendszert (oktatás, múzeumok, műgyűjtemények, művészeti közélet stb.) mutatja be, majd a festészet, a sokszorosító médiumok és a szobrászat történetét tárgyalja. A műfajok szerinti ismertetést (történeti festészet, tájképek, életképek, portré stb.) a műfaj egy-egy kiemelkedő műalkotásával foglalkozó képleírás gazdagítja. A kézikönyv tehát többféle módszert, feldolgozásmódot ötvöz: az intézménytörténetre, a műfajtörténetre és az eseménytörténetre egyaránt hangsúlyt helyez. Megismerteti az olvasóval a történet- és művészettörténet-írás újabb irányzatainak (gender, képkutatás, tömegkultúra-kutatás stb.) eredményeit, és figyelmet szentel a korábbi kézikönyvekben kevéssé feltárt területekre (sokszorosított grafika, könyv- és sajtóillusztráció, egykorú eseményábrázolás, fotótörténet) is. A kiadványt kb. 800 reprodukció, képjegyzék, bibliográfiai apparátus és névmutató teszi szemléletessé. A kézikönyv mind az intézmény- mind a műfajtörténetnél kiemelt figyelmet fordít a külföldi előzmények, hatások és analógiák bemutatására, a magyar művészet nemzetközi kontextusba helyezésére.

Gyűjtéstörténet az újkori Magyarországon

Az intézet kutatásainak középpontjában az újkorban kialakult, s napjainkra gyakran határon túlra került főúri, főpapi gyűjtemények kutatása áll. Az intézet egyik tudományos munkatársa a 17. század elejének egyik legjelentősebb emléke, Lippay György pozsonyi érsekkertje kapcsán jutott új eredményre: a kert létrehozásában fontos szerepet játszó személyek a korabeli természettudományok (részint a jezsuita rend kötelékében tevékenykedő) művelői közül kerültek ki. Az eredmények rávilágítanak a bécsi és nagyszombati egyetemen tevékenykedő, részben fontos római kapcsolatokkal rendelkező, az érseki udvarban is megjelenő tudósok – köztük Zacharias Traber (1611–1679) matematikus, Gervasius Mattmiller (1593–1668) császári udvari mérnök és optikus, valamint a polihisztor Ioannes Procopius Polycarpus Bonannus (1610?–1664) – körének szellemi–tudományos beágyazottságára, ennek jelentőségére a kert létrehozásában, továbbá arra, hogy az érsekkert kialakítását meghatározó megrendelői elképzelések szorosan összefüggtek a római bíborosi körök által kultivált szellemi áramlatokkal és divatjelenségekkel, és ezek több esetben a mintakövetés példáiban megnyilvánultak meg. A kutatómunka további fontos eredménye a 17. század elején kialakult érseki gyűjtemény mindeddig teljességgel hiányzó inventáriumszerű forrásainak feltárása.

Az intézet munkatársai kutatásokat végeztek a 16. századi all'antica udvari reprezentációval kapcsolatban, valamint a reneszánsz udvari ünnepségek szöveges és illusztrált forrásai, dekorációi és efemer építményei tárgykörében. A PALATIUM Research Programme és a Society for European Festivals Research kutatásába kapcsolódva kiegészült az intézet 2013-as efemer építészettel kapcsolatos nemzetközi kutatása, és új eredményekkel gazdagodott az efemer építészetnek az udvari reprezentációban betöltött szerepe.

Vizsgálták a Szlovákia területén fekvő főúri kastélyok berendezését, elsősorban a *Národná kultúrna komisia* pozsonyi Műemlékvédelmi Hivatalban őrzött iratanyagára támaszkodva. A bizottság 1947–1950 között működött, és kifejezetten abból a célból hozták létre, hogy megszervezze az 1945-ben államosított javak kezelését és újrahasznosítását. A kutatás hangsúlyos része volt egyik ideiglenes raktáruk, a csákányi kastély állományának nyomon követése. Ide mintegy tizenegy felvidéki kastélyból érkeztek műtárgyak (Bős, Szomolány, Tavarnok, Galgóc, Vedrőd, Alsókorompa, Nagymánya, Vágluka, Gimes, Besenyőpetőfalva, Felsőbodok). 2014-ben feldolgozták a teljes csákányi kastélyra vonatkozó iratanyagot, majd az így nyert tárgylista alapján kezdtek neki azon kastélyok kutatásának, ahonnan érkeztek műtárgyak Csákányba. Ezzel párhuzamosan figyelték azt is, hová kerültek innen a tárgyak 1952–1953 folyamán – a szállítási jegyzékekből ugyanis az derül ki, hogy – egyelőre tisztázatlan okokból – végül nem a teljes állomány jutott el a Szlovák Nemzeti Galériához. A kutatás első évében három különböző múzeum anyagában mintegy hetven festményt azonosították.

Az intézet tudományos segédmunkatársa *Gróf Waldstein János (1809, Nagymegyer 1876 Bécs) politikus, művészetszervező és műpártoló főúr élete és munkássága* kapcsán végeztek kutatásokat a brnoi *Moravský zemský archiv* gyűjteményében, a Kálnoky család levéltárában megtalált Waldstein-naplók (1831–34, 1849–55, 1859–63) értelmezése és olvasása szolgált kiindulópontul számos további kutatási irányhoz, amelyek számos adalékot szolgáltatnak, főként a Bécsben élő magyar arisztokrácia kapcsolati rendszeréhez, hétköznapi életéhez és szokásaihoz. Az 1830-as években szerzett ismeretségek jelentősek a bécsi művészekkel és a művészeti élet szervezőivel, ugyanakkor családi kapcsolataik és őseiktől örökölt képzőművészeti tárgyak és hitbizományként megszerzett gazdag uradalom szintén tovább rétegezik a téma fő irányvonalát. Az intézeti posztdoktori ösztöndíjasa a Károlyi család

nagykárolyi kastélyának és műgyűjteményeinek 18. századi forrásanyagának feltárását és feldolgozását folytatta. A felkutatott források közül kiemelkedő 13, változó terjedelmű és forrásértékű 18. századi leltár és feljegyzés.

A 19. századi magyar építészet és műemlékvédelem szellemi és politikai háttere

Az intézet építészeti vonatkozású kutatásai 2014-ben két jelentős életműhöz kapcsolódtak elsősorban. *„Életmódja: építész”* címmel tudományos konferenciát szervezetek Ybl Miklós születésének 200. évfordulójára alkalmából 2014. április 8–9-én együttműködve Budapest Főváros Levéltárával, a BME Építészettörténeti és Műemléki Tanszékével, a Forster Gyula Nemzeti Örökséggazdálkodási és Szolgáltatási Központ – Építészeti Múzeummal és a Hild-Ybl Alapítvánnyal. Ybl Miklós esetében az életmű átvizsgálása főleg a művek hitelességének kérdésére irányult, tekintettel arra, hogy számos épület esetében Ybl szerzősége nem dokumentált, mégis neki tulajdonítják. A konferencia előadásainak többsége az intézet folyóiratának, az *Ars Hungaricá*nak a 2014. 4. számában jelent meg. A további előadásokat az *Acta Historiae Artium* 2014. évi számában, illetve az *Ybl-épületsorsok az Unger-háztól a Kálvin térig* (Budapest Főváros Levéltára, 2014.) publikálták.

A *„Lechner. Nemzetközi tudományos konferencia Lechner Ödön halálának 100. évfordulója alkalmából”* című nemzetközi konferencia *az* Iparművészeti Múzeum társszervezésében valósult meg. A 29 előadó Magyarországon kívül Németországból, Ausztriából, az USA-ból, Angliából, Skóciából, Lengyelországból, Csehországból és Hollandiából érkezett. Lechner Ödön esetében az életmű egészének az értékelése kívánkozott újabb áttekintésre, tekintettel arra, hogy az életmű hiteles és tudományos igényű feldolgozása még nem történt meg. A kutatás arra irányult, hogy megpróbálja áttekinteni és helyén kezelni az eddigi publikációkat, és ennek nyomán nemcsak összegezni az eddigi eredményeket és gyakran egymásnak ellentmondó nézeteket, hanem az eddigi ismeretek birtokában felrajzolni egy újabb, koherens, a magyar és a nemzetközi kontextusba illeszthető pályaképet. Különös figyelmet fordítottunk a Lechner által vélhetően használt kortárs, elsősorban az indiai és a perzsa művészetről szóló publikációkra, amelyeket egyes műveinek, elsősorban az Iparművészeti Múzeumnak a tervezésénél vett figyelembe. A konferencia előadásai külön kötetben történő megjelentetése (angol nyelven) folyamatban van. A konferencia első napján nyílt meg a *„Lechner, az alkotó géniusz / Lechner, a Creative Genius”* c. kiállítás az Iparművészeti Múzeumban, melynek az MTA BTK Művészettörténeti Intézete vezető kutatójának koncepciója alapján valósult meg.

Az intézet egyik fiatal munkatársa több éves művészettörténeti kutatómunkájának eredményeként újult meg a budavári Nagyboldogasszony plébániatemplom, ismertebb nevén a Mátyás-templom. A műemléki helyreállításban nélkülözhetetlen és felhasznált tudományos eredményként feltárta a Schulek féle helyreállítás építéstörténetét, azonosította Storno Ferencnek a Mátyás-templomba készült egyik, eddig ismeretlen célú tervét Sopronban, valamint több archív fotót talált egyéb lappangó tervekről, és teljes egészében feltárta a tervezés forrásanyagát. Fontos politika- és kultusztörténeti eredménye volt tevékenységének III. Béla 1898. évi újratemetése körülményeinek feltárásában és azon levéltári bizonyítékot feltárásában, amelyek a Szent Jobb ereklyének az elkészült Mátyás-templomba történt áthelyezésére vonatkoznak. A „restaurált” templom koronázó és egyben királyi temetkezőhelyszínként valamiképpen a székesfehérvári Szűz Mária prépostsági templom nyomdokába lépett volna. A tervanyag elemzésével sikerült elkülöníteni néhány, a templomban fennmaradt középkori fejezetet, amelyek pontosítják nem csak a templom építéstörténetét, de alapvetőek a középkori egyházi muzeológia szempontjából is. A kutató feltárta a Mátyás-templom „másféltornyos” változatának eredetét: Henszlmann Imre 1876-ban közölt egyik recenziójában a Schedel krónika Buda látképén a templom mellett látható,

azóta bizonyítottan a domonkos templom tornyaként azonosított nagyméretű, négy saroktornyos épületet az eredeti Béla-toronynak vélte.

Múzeumok és modernizáció kapcsolata 19. századi Erdélyben

A *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* (MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont) OTKA-projektben a Művészettörténeti Intézet részéről két munkatárs vesz részt építészettörténeti és iparoktatás-történeti kutatásokkal. A munkatársak az OTKA-kutatás keretében vállalt 19. századi magyar ipariskolai, iparmúzeumi kutatások során a Kolozsváron a valamikori Erdélyrészi Iparmúzeum anyagát kutatták. Ez a múzeum őrzi az 1926-ban megszűnt Kolozsvári Iparmúzeum anyagát, többek között Vadona János nevéhez fűződő, az 1880-as évek közepéről származó, jelentős és teljesen ismeretlen japán és kínai kézműipari és iparművészeti tárgyakat, kerámia és bútoranyagot, illetve kisebb részben népi játékokat és századfordulós iparművészeti gyűjteményt. A leltárkönyvek alapján beazonosított a mintegy száz tárgyról fotódokumentáció készült.

A valamikori zalatnai Kőcsiszoló és Kőfaragó Iskola padlásán szerencsés módon megőrződött egy jelentős, kőfaragványokat, gipszmintákat és gipszöntvényeket magába foglaló mintagyűjtemény, amely kivételes módon illusztrálja az iskola századfordulós módszertanát. A tárgyegyüttest a Babes-Bólyai Tudományegyetem Művészettörténeti Tanszékével és kőrestaurátorok közreműködésével közösen dokumentálták, biztonságos, műtárgyvédelmi szempontból optimális elhelyezéséről gondoskodtak. A végig dokumentált folyamat eredményeként 270 egyedi tárgy (gipszmodell, épületplasztika modell és vizsgamunka, szobormodell, síremlék és sírkő plasztikák), illetve tárgytöredék, valamint 22 doboznyi egyelőre azonosítatlan töredék került elő. A zalatnai iskola részben jogutódja a székelyudvarhelyi Agyagipari és Kőfaragó Iskolának, amely ilyen módon Erdély két eltérő kulturális közegében tanúsítja a Monarchia korában egykori építőművészeti gyakorlatát. A székelyudvarhelyi múzeumban tanulmányozták a város melletti egykori Szentimre faluban nemrégiben előkerült kőfaragászati mintadarabokat, amelyek a zalatnai agyaghoz hasonlóan az iskola munkamódszerét illusztrálják kivételes komplexitásban.

A kutatási program keretében felmérték a Marosvásárhelyen a Maros Megyei Múzeum gyűjteményében lévő valamikori Székelyföldi Iparmúzeumból az intézménybe bekerült tárgyakat, melyek között számos nemrégiben előkerült nem feldolgozott, publikálatlan darab is volt. A marosvásárhelyi kutatás egyik jelentős eredménye volt, hogy a Kiss István építész által tervezett egykori Székelyföldi Iparmúzeum épületének főhomlokzati szoborcsoportjáról, – Róna József alkotásáról, s egyben a kiegyezés utáni Erdély egyik legkorábbi épületplasztikai együtteséről – a városi tűzoltóság közreműködésével egy létrás kocsiról sikerült első ízben olyan fotósorozatot készíteni, amely a további kutatás, feldolgozás, illetve restaurálás alapját képezheti. A kutatás eredménye, hogy számos erdélyi helyszínen sikerült leltárba venni olyan nemrégiben előkerült tárgyegyütteseket, amelyek alapvetőek nem csak az ipariskolai-iparmúzeumi kutatás, hanem a határon túli magyar kultúrkincs szempontjából is.

Kortárs művészetelméleti forráskiadási tevékenység

Az intézet kortárs művészeti kutatócsoportja két hiánypótló olvasókönyv összeállításán dolgozott egyrészt a hazai, másrészt a nemzetközi művészettörténész és kultúrakutató szakma, valamint a nagyközönség számára. Az egyik kötetben az újabb művészettörténeti és kultúratudományi irányzatok legfontosabb nemzetközi publikációit gyűjtik össze, majd fordítás és kommentárokkal történő ellátásuk következik. A kötetek célja, hogy egy hiánypótló, magyar nyelvű összefoglalót adjon a művészettörténet és a kultúratudomány

legfontosabb kortárs trendjeiről a szakma és a felsőoktatás számára, és hogy kialakuljon, illetve megerősödjön ezen trendek művészettörténeti recepciója. Az év folyamán a kutatócsoport kidolgozott egy narratívát a kötet számára, ami a kultúra- és a társadalomtudományok területén lezajlott fordulatokra épül.

A másik kötet célja a különféle művészettörténeti és kultúratudományi paradigmaváltások régiós hatásának feltérképezése egy közép-európai együttműködési háló keretében. Az év folyamán szervezett konferencia és az ahhoz kapcsolódó több kisebb előkészítő workshopon a régió jeles művészettörténészei és kultúratudósai eredményei alapján megismerhetővé vált, hogy az egyes közép-európai országokban milyen volt a paradigmaváltások recepciója és hatása a kultúra és a tudomány különféle szegmensein belül. Az előadásokból készülő tanulmánykötet a régió kortárs, művészettörténeti és kultúratudományi irányzatait és folyamatait foglalja össze.

Gyűjteményfejlesztési és digitalizációs tevékenység

Az intézet működésében nagyon fontos szerepet játszanak gyűjteményei: az Európa-szerte unikális, több százezer tételt számláló Magyar Művészek Lexikona, a művészek és művészettörténészek dokumentumait gyűjtő Adattár, a jelentős hányadban már digitalizált Fotótár és Levéltári Gyűjtemény. Az intézet kezelésében lévő gyűjteményeket (Adattár, Lexikongyűjtemény, Fotótár, Levéltári Regesztagyűjtemény) az év során 272 kutató kereste fel személyesen, az előrehaladott digitalizációs programnak köszönhetően folyamatosan nőtt a különböző gyűjtemények anyagaival kapcsolatos online lekérdezések száma is. Az online elérhetőség és kutathatóság érdekében 161 373 cédula rendezése és szkennelése történt meg, amelyből 113 000 darab online elérhető a kutatók számára.

A Lexikongyűjtemény számos kiállítás számára fontos forrásnak számít, ilyen volt 2014-ben Kolozsváry Mariann Bálint Endre életmű-kiállítása a Magyar Nemzeti Galériában. A Thieme-Becker örökébe lépő De Gruyter művészlexikon magyar művészekről szóló szócikkei nagyrészt a Lexikongyűjtemény anyagán alapulnak A gyűjteményt elsősorban a 20. századi művészet kutatói látogatják. A kutatók tudományos publikációikhoz, ismeretterjesztő műveikhez, doktori disszertációikhoz és szakdolgozataikhoz gyűjtenek anyagokat és információkat.

Az intézet két kutatója megkezdte az évek óta elhanyagolt pecsétgyűjtemény állományrevízióját, illetve a korábbi években kiemelt darabok visszahelyezését a helyükre. Egy külső munkatárs unikális darabokat adott át a gyűjtemény számára: a királyi kettőspecsét Münchenben őrzött, 19. századi hamisított pecsétnyomójáról készült két szilikonmásolatot.

A Pszichiátriai Gyűjteményben elkezdődött a Jakab Irén hagyaték részét képező audiokazetták digitalizálása (MTA Zenetudományi Intézet), az audiovizuális anyag digitalizálásának lehetőségeiről a Közép-európai Egyetem főlevéltárosával kezdeményeztek megbeszéléseket.

A Művészettörténeti Intézet négy jelentős forrásokat tartalmazó gyűjteményei közül a Fényképtár és a Regesztagyűjtemény állományának digitalizálása az utóbbi egy évben jelentős mértékben előrehaladt. A Fényképtár jelenleg online elérhető állománya a Fényképtárban őrzött „D” jelű mintegy 7400 képet tartalmazó diapozitívot jelenti. A honlapon található fotók, a 20. századi anyag kivételével jelenleg ellenőrzött adatokat tartalmaznak. A Fényképtár leltárkönyveinek feldolgozása 2014. január és szeptembere között készült el. Időközben teljessé vált a „B” jelű 9400 db pozitív felvételt tartalmazó leltárkönyvek

begépelése is, valamint megtörtént a teljes anyag digitalizálása és rendszerezése. A fekete-fehér negatív állomány 65.900 darabból áll. Időközben elkészült a teljes anyag leltárkönyveinek begépelése, ezzel párhuzamosan jelenleg hozzávetőleg az állomány fele áll rendelkezésre digitálisan.

A Levéltári Regesztagyűjteményben a jelenleg online elérhető állomány a regesztagyűjtemény legnagyobb állománya. Az A-I jelű a Magyar Országos Levéltárban őrzött és az A-II jelű Budapest Főváros Levéltára iratairól készült iratokról készült mintegy 120 000 regeszta, amelyeknek feldolgozása és online elérhetővé tétele a MANDA közreműködésével valósult meg. A feldolgozott állományok a Művészettörténeti Intézet honlapjára is felkerültek. 2014-ben megindult a családi levéltárak feldolgozása is. A regeszták digitalizálását azok rendszerezése előzte meg, ilyen módon a papír alapú állomány és a digitalizált, online módon rendelkezésre bocsátott anyag is rendezettnek tekinthető.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet kezelésében lévő Művészeti Gyűjteményben időszaki kiállítás nyílt *Ybl Miklós, az Akadémia bizalmi építésze* címmel 2014. április 8-tól június 8-áig. A kiállítást kiadvány, illetve tudományos konferencia kísérte, utóbbi *Életmódja: építész* címmel MTA BTK Művészettörténeti Intézet és Budapest Főváros Levéltára együttműködésében. Az Akadémia Székházában található Művészeti Gyűjtemény szakvezetés keretében látogatható volt a Kulturális Örökség Napja alkalmából megrendezett *Historizmus* című programon, amelyen mintegy 600 látogató vett részt.

2014 őszén az intézet munkatársa újrarendezte az állandó kiállítás egyes részeit: Nagyterem, Széchenyi-emlékszoba (tárlók), Kisfaludy Károly kiállítási egység (fal és tárló). Az új állandó éremkiállítás előkészítése mellett megkezdődött a Művészeti Gyűjtemény régi iratanyagának rendezése, irattárrá fejlesztése.

A Petőfi Irodalmi Múzeum és az MTA BTK Művészettörténeti Intézet együttműködésében az intézet munkatársa megrendezte *A zsoltártól a rózsaszín regényig – Fejezetek a magyar női művelődés történetéből* című kiállítást. A kiállítás kísérőkiadványaként megjelent tanulmánykötet 11 szerző 12 tanulmányával, illetve több mint 200 illusztráció segítségével képet ad a 16–19. századi hazai női művelődés néhány fontos csomópontjáról. A kiállítás interdiszciplináris jellegével összhangban a tanulmányok megírásában több tudományág és társintézmény neves kutatói közreműködtek. A kiállítás és a kísérő kiadvány szorosan kapcsolódik a társadalmi nemek történetével foglalkozó genderkutatásokhoz is. A kiállításról több rádió és televízió műsor is hírt adott, és egy vetítettképes ismeretterjesztő előadásra is sor került a Magyar Történelmi Szalon rendezvényén.

A középkori kutatócsoport munkája keretében folytatódott a középkori Magyarország síremlékei katalógusának gyűjtő- és szerkesztő munkája az intézet tudományos tanácsadójának vezetésével. A jelentős középkori épített örökségnek országszerte több helyszínen zajló feltárásában és restaurálásában is részt vettek az intézet munkatársai. Egyikük az 1200 körüli építészet és épületszobrászat egri és Egerhez kapcsolódó – kelet-magyarországi –, valamint óbudai emlékanyagának kutatásában működött közre, másikuk a magyarországi szentkultusz vizsgálatában ért el új eredményeket. Ezekben a témakörökben az év folyamán elkészült több terjedelmesebb tanulmány kézirata a „Medium regni” kutatási program kiadás alatt álló tanulmánykötete számára, a Művészettörténeti Értesítőbe, a *A Mátyás-templom évszázadai* kiállítási katalógusba, az Archaeolingua Kiadó angol nyelvű

Visegrád-monográfia sorozatának harmadik kötete számára, valamint a 2014-ben a Magyar Nemzeti Múzeumban rendezett Szent István-rend kiállítás katalógusába.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az intézet szoros kapcsolatokat ápol a diszciplína két legjelentősebb nemzetközi szervezetével, a CIHA-val (Művészettörténészek Nemzetközi Bizottsága) és RIHA-val (Művészettörténeti Intézetek Nemzetközi Szövetsége). Részt vesz ez utóbbi vállalkozásában, a RIHA Journal nevű nemzetközi online szakfolyóirat megvalósításában.

Az intézet egyik vezető munkatársa a 2014. november végi Lechner-konferenciát kísérő nagyszabású *Lechner, az alkotó géniusz* című kiállítás létrejöttében tudományos főtanácsadói és társszervezői szerepet vállalt az Iparművészeti Múzeumban (nyitva 2015. május 31-ig). A kiállítást kísérő *Lechner, az alkotó géniusz* című kiadvány, magyar és angol nyelven, két külön kötetben jelent meg.

2014. szeptember 5-én Pécsett tudományos konferencián szerepelt a Pszichiátriai Gyűjtemény két munkatársa. A konferencia anyaga és tanulmányaik a Psychiatria Hungarica különszámában jelennek meg. 2014 januárjában a budapesti Tárt Kapu Galériában rendeztek tematikus kiállítást gyűjteményük és a Pécsi Tudományegyetem ÁOK Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika művészeti gyűjteményének (Reuter Camillo gyűjtemény) anyagából *Alternatív világok* címmel. A gyűjteményi kutatásokon alapuló kiállítás *„Nem művészkórház, de...”* címmel a gyűjtemény kiállítóterében 2014. október 2-án nyílt meg mint állandó, tematikus kamaratárlat. E kiállítás kapcsán az *Artmagazin* decemberi számában egy gyűjteménytörténeti cikk jelent meg. A gyűjtemény a kortárs emlékezet kutatásában is részt vesz, a hajdani „Lipót” épületéről készülő dokumentumfilm elkészítése kapcsán, együttműködésben Keserue Zsolt képzőművésszel. A gyűjtemény munkatársai 2014-ben interjút készítettek Majtényi Katalin pszichiáterrel, amely az MTA TK Szociológiai Intézetben őrzött, hajdani lipótmezői orvosokkal készült interjúk sorát egészíti ki.

A gyűjtemény munkatársai párizsi tanulmányútjukon részleteiben megismerték a párizsi *Sainte-Anne központi pszichiátriai kórház* művészeti gyűjteményének nemzetközi anyagát és szakmai együttműködést alakítottak ki a gyűjtemény vezetőjével. A párizsi és a budapesti gyűjtemény mind gyűjtőkörében, mind történelmi távlataiban hasonlóságot mutat. A két gyűjtemény között csere-kiállítás megszervezését tervezik.

2014-ben folytatódott Bogyay Tamás (1909–1994) intézetben őrzött hagyatékának (kéziratok, jegyzetek, fotók, különlenyomatok, könyvek) rendezése, digitalizálása. A hagyaték egy részének feldolgozása a Müncheni Magyar Intézettel (UIM Regensburg) 2009-ben kötött megállapodás keretében folyik. Folytatták a Bogyay Tamás hagyatékában lévő, középkori magyarországi műemlékekre vonatkozó, 1930-as években készült kiemelkedő jelentőségő archív fényképanyag és képeslapgyűjtemény meghatározását, katalogizálását és részletes feldolgozását. Az év során elkészült a képeslapgyűjtemény digitalizása és adatbázisba való felvitele. Jelentősen előrehaladt Bogyay Tamás művészettörténészekkel, többek között Csemegi Józseffel, Entz Gézával, Dercsényi Dezsővel, Deér Józseffel folytatott levelezésének tudományos feldolgozása és kiadásra való előkészítése is.

Az intézet egyik munkatársa a nacionalizmus és művészet kapcsolatában végzett alapvető kutatásokat, elméleti szakértőként tagja volt a nemzetközi együttműködéssel magyar, cseh,

szlovák, lengyel, török partnerek részvételével megvalósult *Privát nacionalizmus* projektnek. A kutatási projekt keretében részt vett a vándorkiállítás és konferencia-sorozat koncepciójának kialakításában, workshopokat szervezett és elméleti felvezető szövegeket írt az egyes kiállítások (Prága, Kassa, Pécs, Drezda) katalógusaiba. A kutatás keretében nemzetközi felkéréseket kapott a magyar kortárs művészeti szcéna bemutatására; a nemzetközi AICA felkérésére a kritika állapotáról írt, az e-flux folyóirat nacionalizmussal foglalkozó különszámába szintén a hazai viszonyokról adott áttekintést.

Az intézet egyik munkatársa az Association des Anciens Boursiers du Gouvernement Français vezetőségi tagjaként részt vesz a budapesti Francia Intézettel együttműködésben kulturális programok szervezésében és megvalósításában, és a 2014. decemberi közgyűlés óta az AABGF alelnöki tisztségét is betölti. Az intézet tudományos segédmunkatársa az Európai Roma Kulturális Alapítvány kuratóriumának elnöke és ügyvezetője és A Gallery8 – Roma Kortárs Művészeti Tér szakértői tanácsának tagja.

A határon túli intézményekkel fennálló kitűnő intézményközi kapcsolatok egyik eredményeként a Mednyánszky Lajos olvasókönyv második kötetéhez kapcsolódtak azok a levéltári kutatások, a naplókkal, levelekkel kapcsolatos filológiai tevékenységek, amelyek a Szlovák Nemzeti Galériával együttműködésben, Mednyánszky Lajos eddig feltáratlan pozsonyi és lőcsei hagyatékát fogja tartalmazni magyar és szlovák nyelven is. A kötet kiegészül a Czóbel-családról, Justh Zsigmondról, Katona Nándorról szóló korabeli recepcióval.

Elkészült a John Brampton Philpot elefántcsont faragvány másolatokról készített fényképsorozata – *John Brampton Philpot's photographs of fictile ivory* című kiadvány kézirata. Az ennek eredményeit közlő magyar és angol nyelvű kiadvány a firenzei Museo Nazionale del Bargello közreműködésével jelenik meg a Bargelloban őrzött Philpot-fényképsorozattal együtt. Mivel a Magyar Nemzeti Múzeumban a 173 tételes Philpot-sorozatnak csak 151 darabja található meg, nemzetközi tudományos együttműködés keretében a Bargelloban őrzött fényképekkel együtt lehetőség nyílik az európai műtárgyfényképezés történetében kiemelkedő fontosságú teljes sorozat bemutatására, a Philpot által kialakított rendszer megőrzésével.

Az intézet és az ELTE Művészettörténeti Intézetének együttműködésében valósult meg a *Magyar művészettörténet, magyar művészettörténészek a vészkorszakban* című konferencia 2014. november 11-én, amelynek konferenciakötete rövid időn belül megjelent. A konferencia olyan többéves historiográfiai kutatási projekt egyik etapja, amelynek kiindulópontját a Gerevich Lajos és Zádor Anna-kutatások, illetve az ötkötetes tudománytörténeti kézikönyv („Emberek és nem frakkok. A magyar művészettörténet-írás nagy alakjai.") megszerkesztése jelentette. E konferenciára készülő kutatások másik vonulataként feldolgozták Tolnay Károly princetoni hagyatékát. A hagyaték feltárásán túl az volt a kutatás célja, hogy értelmezze az emigráns szellemi létnek azt az állapotát, melyben Tolnay az Egyesült Államokban 1939 és 1948 között létezett. A magyar tudós sorsának kutatása más ottani kortárs emigránsokénak kontextusában arra is lehetőséget adott, hogy az emigránslétet távolabbi perspektívából szemlélve annak determináló erejére is rákérdezzen.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Egy OTKA-program keretében (*Adattár a magyarországi tárgykultúra történetéhez, 16–19. század*) és az Isabel és Alfred Bader művészettörténeti kutatási támogatás révén vált valóra, hogy feltárják a 17. századi magyarországi kertművészet történetének talán legjelentősebb emlékének, Lippay György prímás (1600–1666) pozsonyi nyári rezidenciája kertjének keletkezéstörténetét.

Szintén OTKA-kutatással folytatódott a magyar főúri gyűjtemények forrásanyagának kutatása a Zichy-, Károlyi-, Illésházy- és Esterházy családok levéltáraiban. Az említett levéltárakban elsősorban két család ötvöstárgyainak forrásai bizonyultak jelentősnek, valamint a kevéssé ismert, horvát eredetű Melith családé, akiknek kincstárában Brandenburgi Katalin révén a Bethlen-kincstár darabjai mutathatóak ki. Utóbbi esetében a kutatás nem elsősorban a ma ismert fraknói gyűjtemény állományára, hanem az oda került tárgyak provenienciájára irányult. Az anyaggyűjtés során mintegy negyven, eddig publikálatlan 16–17. századi forrás került elő, melyekben a Várday, Báthory, Thurzó, Oláh, Dersffy családok ötvöstárgyait inventálták – végrendeletek, hozományjegyzékek, tárház-összeírások stb. formájában. A szövegek átírását és feldolgozását 2014 őszén megkezdődött, a kutatás számottevően tudta gyarapítani a hercegi család gyűjteményeiről alkotott tudásunkat.

Ehhez tartozóan az intézet a *Reneszánsz*-kutatócsoporttal a magyarországi reneszánsz művészet kézikönyvének előkészítését végzi. Folytatták a Henszlmann Imre levelezés kiadásának munkálatait, amely során a tudós által írt vagy neki címzett levelek számítógépre vitelét, szerkesztését és jegyzetapparátussal való ellátását végezték el. Egyik munkatárs bekapcsolódott az MTA BTK Történettudományi Intézet „Lendület" Szent Korona Kutatócsoportjának munkájába is, ennek keretében Bécsben talált eddig ismeretlen levéltári és könyvtári forrásokat a 16–18. századi magyar király-, illetve királyné-koronázásokra vonatkozóan.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Árpád Mikó: Über den Miniator der Wolfenbütteler Tolhopff-Corvine. In Corvina Augusta: Die Handschriften des Königs Matthias Corvinus in der Herzog August Bibliothek Wolfenbüttel. Szerk. Zsupán Edina. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár, 223–255. (2014) http://real.mtak.hu/20603/
2. Edit András: Whose Nostalgia is Ostalgia? An Eastern Europe and Former Soviet Republics Survey Exhibition in the New Musem, New York. In *Curating 'Eastern Europe' and Beyond: Art Histories through the Exhibition.* Edited by Maria Orišková. Veda, SAS Publishing House, Slovak Academy of Sciences, Bratislava & Peter Lang International Academic Publishers, Frankfurt am Main, 2013, 165–171. http://real.mtak.hu/id/eprint/19963
3. Gulyás Borbála: Bocskay György kalligráfus antikva betűs síremlékfeliratai. All'antica reprezentáció I. Ferdinánd bécsi udvarában. In: Művészettörténeti Értesítő 63. 2014/2., 265–306. REAL: http://real.mtak.hu/id/eprint/19927
4. Miklós Székely: *Contemporary Art Museums in Central Europe Between International Discourse and Nation (Re)building Strategies*. Études du CEFREs, Nr. 17. Prága. http://real.mtak.hu/id/eprint/19124

5. Lővei Pál: *Egy 1358. évi dubrovniki sokpecsétes oklevél pecsétjei*. In Bárány Attila, Dreska Gábor, Szovák Kornél (Szerk.), Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére I. kötet. Budapest–Debrecen: Magyar Tudományos Akadémia; Debreceni Egyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara; Pázmány Péter Katolikus Egyetem, 131–145. (2014) [társszerző: Takács Imre] http://real.mtak.hu/id/eprint/19888
6. Orsolya Bubryák: Nachbildung, Reproduktion, Kopie: Zum Phänomen der "Wiederholung" in der Porträtkunst des ungarischen Barock In: *Prinzip Wiederholung: Zur Ästhetik von System- und Sinnbildung in Literatur, Kunst und Kultur aus interdisziplinärer Sicht*. Hg. von Károly Csúri, Joachim Jacob. Bielefeld: Aisthesis Verlag, 2015. pp. 213–251. (ISBN: 978-3-8498-1082-5) (REAL ID: 19830) http://real.mtak.hu/id/eprint/19830
7. Papp Gábor: *Önképalkotás és régiótudat. Magyarország, az európai építészeti diskurzus és a 19. századi szaksajtó*. In Szvoboda Dománszky Gabriella (szerk.), „Képes világ" Tudományos konferenci a 19. századi magyarországi illusztrált sajtóról. Tanulmányok Budapest Múltjából. XXXIX. Budapest: BTM, 305–316. (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/20672
8. Sisa, József: Lechner, a Creative Genius. Museum of Applied Arts – Budapest: Institute of Art History, Research Centre for the Humanities, Hungarian Academy of Sciences. (2014) MTMT: 2801674, http://real.mtak.hu/19820/
9. Ugry Bálint: Egy 17. századi főúri temetkezőhely. Nádasdy Ferenc országbíró és a lékai Ágoston-rendi templom Nádasdy-kriptájának kialakítása. *Művészettörténeti Értesítő* 63 (2014), 307–324. http://real.mtak.hu/19334/
10. Zsuzsa Sidó: The 'Díszmagyar' as Representation in the Andrássy Family in Late Nineteenth-Century Budapest. In Deborah Simonton, Marjo Kaartinen, Anne Montanach (szerk.), *Luxury and Gender in European Towns, 1700–1914*. New York: Routledge, 206–223. (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/20682

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
NÉPRAJZTUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 224 6782; fax: (1) 356 8058
e-mail: nti@btk.mta.hu; honlap: www.nti.btk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

- *ETNOFOLK – Digitalizált népi kulturális örökség* – európai uniós pályázati projekt (2011–2014).
- *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében* – kutatás OTKA-támogatással (2011–2015).
- A néprajztudomány kézikönyveinek szerkesztése: *Magyar Népköltészeti Lexikon, A Magyar Népi Kultúra Enciklopédiája / Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture.*
- Társadalom-néprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben. A társadalomkutatás perspektívái és társadalmi hasznossága a 21. század elején.
- Folyamatok a népi kultúra alakulásának történetében: forrásfeltárások és tanulmányok. Regionális és tematikus kutatások eredményeinek közzététele nemzetközi és hazai előadásokban, publikációkban.
- Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Délkelet-Ázsiában.
- Elméleti és módszertani kérdések a mai folklorisztikában. Folklórszövegek (mesék, mondák, kisepikai prózaműfajok, lapp jojkák) és a népi vallásosság jelenségeinek gyűjtése, forrásfeltárások, a szövegkorpuszok bővítése, elemzése, a hagyományozódás kérdései, a folklorizálódás és a folklorizmus jelenségeinek vizsgálata.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

ETNOFOLK – Digitalizált népi kulturális örökség – európai uniós pályázati projekt

Az MTA BTK Néprajztudományi Intézet 2011 és 2014 között konzorciumi tagként vett részt az Európai Strukturális Alap által finanszírozott ETNOFOLK projektben (témaszám: 3CE296P4). A projektet négy közép-európai ország hat intézményének (Cseh Tudományos Akadémia Néprajzi Intézete, a besztercebányai Bél Mátyás Egyetem, a Szlovák Tudományos Akadémia Néprajzi Intézete, az MTA BTK Néprajztudományi Intézet, a Szlovén Tudományos és Művészeti Akadémia Tudományos Kutatóközpontja és az informatika területéért felelős csehországi AiP Beroun, társult partner az Österreichisches Volksliedwerk) konzorciuma hozta létre. Magyar részről a tárgyévben az intézet igazgatójának vezetésével 8 intézeti munkatárs vett részt a terv megvalósításban.

A projekt célja bemutatni a közép-európai népek hagyományos kulturális örökségét és segíteni annak megőrzését. A pályázat keretében olyan közös webfelület készült, ahol szövegek, térképek, fotók, hang- és mozgóképfelvételek reprezentálják az adott terület népi kultúráját, elsősorban a népköltészet, a tánckultúra, az öltözködés, a hit- és szokásvilág, az épített örökség különböző jelenségein keresztül. A folyamatosan bővülő adatbázis a

tudományos kutatás, a közigazgatás, az oktatás, a kulturális örökségvédelem, a turizmus és a regionális fejlesztés területén dolgozók számára is hasznos forrásként szolgál, és a tervek szerint a pályázat lezárultával hamarosan a nagyközönség számára is elérhető lesz.

A 2014. április végén befejeződő többéves, nemzetközi ETNOFOLK program utolsó félévében kialakult a végleges honlap, elkészült a program keretében vállalt adatfeltöltés. A magyar fél összesen 1500 képet, 100 óra hanganyagot és 30 óra videót helyezett el a tudásbázisban és minden tételhez rendkívül részletes leírás készült. Új fejlesztésként térképes keresővel is kiegészült a honlap, így megyékre lebontva lehet információhoz jutni a népi kulturális örökség témakörében. A projektben résztvevő partnerek közös munkájaként elkészült a kutatási program tartalmainak hasznosítására alkotott stratégia és a javaslatokat (*Final strategy and recommendations*) valamint ehhez kapcsolódóan a jó gyakorlatokat bemutató kötet (*Good Practices in Preservation, Promotion and Utilisation of Folk Culture Heritage.* Institute of Ethnology of the AS CR, v.v.i., Prague 2014). A projekt prágai záró rendezvényén (*Etnofolk M35 Project and Steering Committee meeting)* a résztvevők összegezték a négy ország néprajzkutatóinak együttműködésével megvalósuló pályázat eredményeit, áttekintették az uniós pályázat rendkívül kiterjedt, bonyolult szakmai, pénzügyi elszámolását. A program lezárásaként az MTA BTK Néprajztudományi Intézet vállalta a feltöltött adatok tárhelyéül szolgáló repozitórium működtetését a következő három évben, és azt, hogy ez idő alatt évente 250 új tétellel bővíti a honlapon elérhető tudásbázist.

Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében – OTKA-támogatással

Az intézet igazgatójának témavezetésével 4 intézeti és 3 külsős kutató közreműködésével 2011 óta folyik Magyarország hármas határainak kutatása OTKA-támogatással (témaszám: NK 84283). A határ, határmentiség kérdéskörének vizsgálatában a határ és az etnicitás kapcsolata a leghangsúlyosabb problematika. 2014-ben a kutatócsoport a geopolitikai és szimbolikus határok fogalmának, ezek találkozásának, majd pedig ezeknek az identitásba és a hétköznapi gyakorlatba való beépülésének szentelt kiemelt figyelmet. A kutatás résztvevői 2011 óta folytatólagosan végeznek Magyarország hármas határainak térségében terepmunkát, hogy feltárják e területek néprajzi, földrajzi, gazdasági és történeti sajátosságait. A néprajzi gyűjtőutak mellett a sajtóanyagok, térképek, családi levelezések, határátkelési okmányok és egyéb dokumentumok forrásfeltárásának eredményeként a határszakaszokról, illetve az ott élő emberek életmódjáról, szokásairól, stratégiáiról a korábbinál plasztikusabb kép körvonalazódott. A szlovén–osztrák–magyar hármas határ térség magyar oldalán végzett terepmunka elsősorban a helyi roma közösség mobilitási mintáit kutatta életút-interjúk felvételével. A dél-burgenlandi terepmunka fő kérdésköre a hármas határ-helyzet direkt hatása volt, ennek eredményeképpen sikerült elkülöníteni azokat a településcsoportokat, amelyek esetében megfigyelhető a kétirányú kapcsolattartás és sikerült azt is megragadni, hogy melyek a határon túli régióktól való elzárkózás jellemzői. A projektben résztvevők vizsgálták a burgenlandi magyar szövetségek tevékenységét a határon átívelő magyar–magyar kapcsolatok kontextusában, elemezték a helyi vallásos közösségek határon átívelő kapcsolatainak irányát, mennyiségét és minőségét.

A magyar–román–szerb hármas határon végzett terepkutatás az intézményes és hétköznapi határátjárási gyakorlatokat tárta fel. A terepkutatás figyelemmel kísérte a különböző etnikumok (magyarok, románok, szerbek, szlovákok, bolgárok, svábok, romák) eltérő határhasználati igényeit, illetve célterületeit. Kitért azokra a közösségekre is, melyek ugyan a határ mentén élnek, mégsem járnak át a határokon. Interjúk készültek az eltérő attitűdök felderítése érdekében.

A magyar–román–ukrán térségben végzett kutatás elsősorban a mindennapi határhasználati stratégiák vizsgálatára, valamint a határokon átívelő rokoni, baráti kapcsolattartási gyakorlatok, valamint a mindennapi a határhasználat különböző formáinak feltérképezésére fókuszált. A magyarországi célpontok dominanciája a határhasználatban különösen figyelemreméltó az egészségügyi és rekreációs erőforrások igénybevételét tekintve.

A néprajzi terepmunka mellett a kutatócsoport 2014-ben a délkeleti és a délnyugati határon is lekérdezte a projekt tavaly kidolgozott részletes kérdőívét, ennek köszönhetően a délnyugati térségben a kutatás számára kezdenek kirajzolódni a hármas határ-térség mobilitási mintái. Mindhárom hármashatár-térség anyagát digitalizálták, az összesen 900 kérdőív számítógépesen feldolgozhatóvá vált.

Az OTKA-kutatás részeként ugyancsak digitalizálták az 1985 és 1995 között végzett *Délnyugat-Magyarország mikrotájai* elnevezésű nagyszabású néprajzi vizsgálat 384 falura vonatkozó adatlapját.

A kutatás eseményei, részeredményei elérhetőek az MTA BTK Néprajztudományi Intézet honlapján keresztül http://www.etnologia.mta.hu/harmashatarok/, amelynek bővítése folyamatosan zajlik.

A Magyar Népköltészeti Lexikon *szerkesztése*

Az intézet folkloristái 2010 óta dolgoznak egy új folklorisztikai kézikönyv, a *Magyar Népköltészeti Lexikon* összeállításán. Munkájuk azzal a célkitűzéssel készül, hogy a 21. század elején újraértelmezzék a folklorisztika alapfogalmait (mint pl. folklór, népköltészet, hagyomány, szájhagyomány, szóbeliség, folklórgyűjtés, archívum, hitelesség), megvizsgálják, hogy a folklorisztika fogalomhasználata és módszertana képesek-e követni, és ha igen, milyen módon a folklór jelenkori változásait. A rendkívül munkaigényes vállalkozásban az intézet 9 aktív korú és 5 már nyugdíjas, illetve egykori kutatója, összesen 14 folklorista vesz részt, akik 2014-ben összesen 296 szócikket (1056383n) írtak. Az év folyamán heti rendszerességgel tartottak szerkesztőségi üléseket, amelyeken a munkaközösség az elkészült szócikkeket előzetesen felkészülve megvitatta, lektorálta. A szócikkek a hazai és a nemzetközi kutatás legújabb eredményeit követve készülnek. A 2014-ben megírt szócikkek egyrészt a magyar népköltészet legjelentősebb műfajainak (mese, monda, anekdota, vicc, proverbium, találós) típusairól, motívumairól készültek, másrészt a népi epika és a prózafolklór alapfogalmait határozzák meg, műfajait jellemzik. Számos szócikk készült a paraszti írásbeliség, a népi kéziratosság témakörében. A lexikon készítői a szócikklistát időről-időre revíziózzák, hogy a témakörök, műfajok a magyar népköltészetben betöltött szerepüknek megfelelően, súlyukkal arányban szerepeljenek, illetve olyan új, napjainkban keletkező folklórjelenségek címszóit emelik be, amelyek eddig nem szerepeltek a folklorisztikai kézikönyvekben. Pillanatnyilag 2719 címszóval, 350 utalóval dolgoznak. A *Magyar Népköltészeti Lexikon* készítésének nagyszabású vállalkozását az teszi lehetővé, hogy az intézetben dolgozik a magyar szövegfolklorisztika művelőinek jelentős része, a kutatóműhely tagjai egyaránt végeznek történeti folklorisztikai vizsgálatokat és jelenkutatást. Az intézet folkloristái gyűjtik, rendszerezik a hagyományosnak mondott népköltészeti műfajokat, vizsgálják továbbélési képességüket és szerepüket a tudományszak kialakulása óta eltelt több mint másfél évszázadban, valamint az utóbbi években az elektronikus médiumok térhódítása következtében kialakuló új folklórjelenségeket, mint például az sms- és internet-folklórt.

Az MTA BTK Néprajztudományi Intézet jó ideje tervezi, és komoly előkészületeket tett egy angol nyelvű, gazdagon illusztrált kézikönyv *A Magyar Népi Kultúra Enciklopédiája /*

Encyclopaedia of Hungarian Folk Culture megjelentetésére, amely iránt mind határokon belül, mind határokon túl egyaránt komoly igény mutatkozik.

Társadalom-néprajzi változásvizsgálatok földrajzilag és típusaiban eltérő helyi közösségekben

A BTK NTI évkönyve, az *Ethno-Lore* tanulmányai 2014-ben *a társadalomkutatás perspektívái és társadalmi hasznossága a 21. század elején* témakörben születtek. A kötet egyrészt betekintést nyújt az intézet Társadalom-néprajzi Témacsoportjában jelenleg zajló kutatások egy részébe, másrészt részletesen ismerteti e kutatások társadalmi hasznosságának aspektusait, illetve hasznosíthatóságuk lehetséges módozatait. Az írások hangsúlyos célja annak demonstrálása, hogy a társadalom-néprajzi vizsgálatok tanulságai jelentős mértékben hozzájárulhatnak a kortárs társadalmi, gazdasági és kulturális folyamatok, kihívások és konfliktusok megértéséhez és menedzseléséhez. Az évkönyvben összesen 10 több íves, elemző tanulmány kapott helyet olyan témákban, mint a Vallási kisebbség, felekezeti kultúra, nemzeti identitás összefüggései a magyar reformátusok között; Alulról építkező etnikai mobilizáció egy budapesti roma gyülekezetben; Párválasztási preferenciák a magyar-román határ által elválasztott két sváb településen, Csanáloson és Vállajon az 1825-től 1944-ig terjedő időszakban; A Népi ellenőrzési Bizottsághoz írt közérdekű bejelentések és panaszlevelek; A gyermekétkeztetés néprajzi vizsgálata budapesti példa nyomán; Termál- és ökoturizmus-koncepciók Gyomaendrődön. A társadalomtudományi kutatás lehetőségei egy város versenyképességének javításában; Időseket gondozó kelet- és közép-európai nők diskurzusa transznacionális életükről; Gazdasági és társadalmi változások hatása a hagyományos gyimesi gyepgazdálkodásra; Klímaváltozás antropológiai szemszögből. Örökké fagyott talaj és nagyjószág-tartás Jakutiában; Néprajzi adatok a fajgazdag kaszálórétek rekonstrukciójához.

Az intézet igazgatója évek óta kutatja az amerikai emigráns magyar közösségeket Pennsylvaniában. Az intézet egyik kutatójával együtt terepmunkát végeztek, elsősorban élettörténeteket gyűjtöttek az USA-ban, Pittshburgh–Ligonier–Vintondale–Nanty–Glo–Johnston körzetében, Pennsylvániában, egykori magyar és kelet-európai szénbányászok leszármazottai között, amelynek eredményeképpen többórányi filmfelvétel, fotók és hangfelvételek készültek, amelyek megvágva egy 2015 áprilisára elkészülő dokumentumfilm anyagául szolgálnak.

2014-ben lezárultak a *Fogyasztás, hírnév, politika. Az erdélyi gábor romák presztízsgazdasága* című monográfia munkálatai. A több mint 700 oldalas, monumentális kötet az elmúlt tizenöt évben az erdélyi gábor és cărhar romák között végzett antropológiai terepmunka azon tapasztalatait foglalja össze, amelyek az antik ezüstből készült poharak és fedeles kupák köré szerveződő presztízsfogyasztás társadalmi, gazdasági és kulturális aspektusaival kapcsolatosak. A könyv írója, az intézet kutatója vendégszerkesztője és egyik szerzője volt az *Acta Ethnographica Hungarica* (59/1) *Roma in Central and Eastern Europe: Ethnicising, Performing, and Commodifying Social Differences* című tematikus számának.

Az intézetben akadémiai posztdoktori támogatással dolgozó kutató a budapesti roma, illetve roma többségű vallásos kisközösségeket térképezi fel. Sikerült átfogó képet kapnia a Budapesten működő roma gyülekezetek rendszeréről, amellyel elsősorban az volt a cél, hogy átlássa azokat a strukturális (vallási intézményrendszer) és kulturális (különböző típusú roma közösségek, mint például: oláhcigány, romungró, zenész cigány) meghatározókat, amelyek hozzájárulnak a különböző típusú roma gyülekezetek létrejöttéhez.

Az intézet Társadalom-néprajzi Témacsoportjának két fiatal kutatója tárgyévben PhD-fokozatot szerzett *Hegyvidéki növényzet botanikai és etnoökológiai szempontú vizsgálata Gyimesben (Keleti-Kárpátok, Románia),* illetve *Csanálos és Vállaj kapcsolatainak változása a 20. század folyamán a magyar-román határ kontextusában* című dolgozatával.

Eredmények a népi műveltség történeti kutatásában

Az intézet akadémikus, emeritus kutatóprofesszora *Sztereotípia, közösség, anyanyelv* és *A nemzeti kulturális örökség fogalma, tárgya* címmel készített összefoglaló tanulmányokat a *Studia Barkonum* II. kötete számára (Alabán Péter (szerk.): Örökség, hagyomány, néprajz. *Studia Barkonum* II. Ózd, 2014).

Középkor, anyagi kultúra, napjaink élő középkori öröksége című elemző tanulmánya elméleti megalapozását adja előszóként az intézet kutatójának társszerkesztésében készült tanulmánykötetnek (*Középkori elemek a mai magyar anyagi kultúrában.* Budapest: Agroinform Kiadó, 249 pp.).

Az intézet Életmód és Tradíció sorozata 2014-ben két kötettel gazdagodott, az egyik a kutatóhely nyugalmazott tanácsadójának könyve (*Zsákmányolók és zsákmányaik. Történeti néprajzi dolgozatok a vadászatról, vadfogásról és a természethasznosítás egyéb formáiról),* a másik egy fiatal kutatói ösztöndíjas sikeresen megvédett doktori disszertációjának nyomtatott változata (*A kerékgyártó mesterség múltja Magyarországon*).

Az MTA BTK Néprajztudományi Intézethez 2014-ben fiatal kutatói pályázattal került ösztöndíjas a kitelepített budakeszi családok négy generációját vizsgálja az integráció és az identitás szempontjából. Egyrészt a kitelepíttek beilleszkedési stratégiáit, egzisztencia- és identitáskeresését, az itthon maradottakkal való kapcsolattartás csatornáit elemzi egy sajátos írott forrás és személyes életinterjúk alapján. Másfelől egy kérdőív segítségével arra keresi a választ, hogy milyen tendenciák figyelhetők meg a kitelepítést fiatalon megélő generáció, illetve az ő gyermekeik, unokáik és dédunokáik nemzedékének identitásában, Magyarországhoz, Budakeszihez, a magyarországi családtagokhoz fűződő viszonyukban.

Hagyomány és modernizáció, kulturális beidegződések és ideológiák, vallási jelenségek, táj- és környezetérzékelés – terepmunkák, etnológiai vizsgálatok Szibériában, valamint Közép- és Kelet-Ázsiában.

Az európai korai etnográfia/antropológia (vizuális és textuális) recepciója Magyarországon (16–19. század) kutatási témában 2014-ben folytatódott az Európán kívüli őslakos népekkel kapcsolatos magyarországi levéltári források vizsgálata, elsősorban a nagyszombati jezsuita egyetem régi könyvtára anyagának feltárásával az ELTE Egyetemi Könyvtár kézirat- és régi nyomtatványtárában. Az elemzések elsősorban a 17–18. századi jezsuita *historia naturalis* területére irányultak. A kutatás publikált eredményei rangos nemzetközi és hazai kiadványokban láttak napvilágot.

Az intézet etnológusai Szibériában, Közép- és Délkelet-Ázsiában végzett terepmunkáik alapján a társadalom szerveződésének átalakulását, a változásokban a képzetrendszerek szerepét dolgozzák fel. A kutatásban részt vevő etnológusok vizsgálják a poszt-szovjet időszakban a térségben kialakult új társadalmi-, kulturális- és gazdasági-rendszereket és a modernizáció generálta konfliktusokat. Kutatásaikat egy olyan területen végzik, amely mindig is a magyar etnológiai kutatás középpontjában állt, ugyanakkor a térség a nemzetközi gazdaság számára is folyamatosan felértékelődik. Publikációik nyomán megismerhetővé válik

az az értékrend, kultúra, gondolkodásmód, amely az itt élő, a globalizált világhoz most kapcsolódó társadalmak – jakutok, burjátok, evenkik, kazakok, kirgizek, mongolok –, illetve Kína, Vietnam e területen élő kisebbségeinek sajátja.

Az intézet szaha (jakut) területeken évek óta terepmunkát végző etnológusa kutatásainak, publikációnak köszönhetően bekerült az *International Arctic Science Committee; International Permafrost Association* támogatásával működő „*Permafrost and Culture*" akciócsoportba.

Az intézet dél- és kelet-szibériai népek (evenkik, burjátok, tofák, kirgizek) körében évek óta terepmunkát végző kutatója 2014 első félévében két kutatást végzett Cambridge-ben. Egyrészt a „megszámlalhatatlanság" témakörében végzett elemzéseket a Marie Curie project keretében a Szociálantropológia Tanszéken, másrészt a Museum of Anthropology and Archeaology-ban Ethel John Lindgren fényképeit rendezte, dolgozta fel.

A vallásantropológia elméleti-módszertani kérdései témakörben az Etnológiai témacsoport vezetőjének kezdeményezésére *Lehet-e a szellemi néprajznak keresztény tudományos megközelítése?* című írás kapcsán vitaülést tartottak a Magyar Néprajzi Társaságban. A hozzászólások az *Ethnographia* hasábjain kaptak helyett, köztük az intézet két kutatójának írása.

b) Tudomány és társadalom

Az MTA Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozata keretében 2014 novemberében a Néprajztudományi Intézet két előadást hirdetett meg. Mind a kettő nagyszámú szakmán túli érdeklődőt vonzott. Az egyik program az *„Ahogy gondozza, úgy veszi hasznát" Hagyományos ökológiai tudás és gazdálkodás Gyimesben* című könyv bemutatója volt, amelynek egyik szerzője az intézet kutatója. A rendkívül szép kiállítású, gazdag képanyagú, részben kétnyelvű (magyar/angol) könyv a szerzők több éves gyimesi etno-botanikai és etno-ökológiai kutatásainak összegzése. A másik az intézet OTKA posztdoktori ösztöndíjasának *Énekbe rejtett világ. Gyűjtőúton az északi-számiknál* című előadása volt. A 2014 nyarán az észak-norvégiai és észak-finnországi számik körében végzett terepmunka annak a több éves kutatásnak volt egy újabb állomása, amely a nonszensz jojkaszövegek használatára, szabályainak, lehetséges jelentésfelhőinek feltárására irányul, továbbá arra, hogy milyen szerepet tölt be a jojkahagyomány a számik revitalizációs törekvéseiben (a hétköznapokban, a médiában, a politikában és a művészetben), továbbá hogyan vélekednek erről a számik, finnek, norvégok és svédek.

Az intézet kiemelt kutatási feladatáról, az *ETNOFOLK* európai uniós pályázat eredményeiről többnyelvű dokumentumfilm készült lektorált magyar felirattal. A projekt és a honlap bemutatására, népszerűsítésére több fórumon is sor került. 2014-ben két workshop-ot tartott az intézet. Február 18-án az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének könyvtárában, április 4-én pedig a soroksári Galéria'13-ban. A Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskola és a Szabadtéri Néprajzi Múzeum Szellemi Kulturális Örökség Igazgatósága által szervezett: A szellemi kulturális örökség 10 éve című konferencián: *Etnofolk – Nemzetközi projekt a népi kulturális örökség feltárására* címmel bemutatót tartottak a résztvevők a projektről a szellemi kulturális örökséggel foglalkozó szélesebb szakmai közönségnek, az UNESCO mellett, illetve az annak keretében működő partnereknek és a turizmus- és örökségmenedzsment képzés képviselőinek. Az intézet egyik kutatója a Pekingi Magyar Kulturális Központban mutatta be a projektet.

Az intézet *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében* című kiemelt kutatási projektje a kutatás során készített fényképekből fotókiállítást rendezett. A 2013-as szatmári bemutatás után, 2014-ben a vajdasági Magyarkanizsa József Attila Könyvtárának galériájában rendeztek kiállítást és workshopot, azzal a céllal, hogy a szakmai közönség mellett a szélesebb publikumnak is bemutassák a kutatást.

Az intézet Történeti-néprajzi Témacsoportjának vezetője volt a kurátora 2013-ban a Washingtonban rendezett *Smithsonian Folklife Festivál* nagysikerű magyar programjának. Az eseményről képekben gazdag, szép kiállítású kétnyelvű (angol/magyar) könyvet írt: *Magyar Örökség Washingtonban – A 2013. évi Smithsonian Folklife Festival magyar programja – Hungarian Heritage: Roots to Revival The Hungarian Program of the 2013 Smithsonian Folklife Festival, Washington, D.C.* (Budapest: Balassi Intézet – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 2014. 208 pp.+276 színes kép) címmel. A könyv bemutatóját jelentős médianyilvánosság kísérte augusztus 19-én a Mesterségek Ünnepének keretében. Ugyancsak őt kérték fel a milánói EXPO 2015 magyar pavilonjának hivatalos, többnyelvű, Magyarországról szóló reprezentatív kiadványának megírására: *A magyar nemzeti díszöltözet* és a *Népművészeti örökség és hagyományőrzés Magyarországon* címmel.

Az intézet egyik munkatársa évről évre zsűritag az országos népzenei versenyek és a Népművészet Ifjú Mestere címet odaítélő szakértői bizottságban, 2014-ben zsűritagként és felkészítő mesterként is részt vett a Duna televízió *Fölszállott a páva* vetélkedőjében.

Az intézet egyik tudományos tanácsadója Vargyas Lajos születésének centenáriumához kapcsolódóan tematikus különszámot állított össze a *Folkmagazin* számára *Akarjuk-e, hogy éljen a népdal? Vargyas Lajos művelődéspolitiai írásai* címmel (2014. XV. évf. IV. különszám, 76 p.). Az eseményhez kapcsolódóan konferenciát szervezett az MTA I. osztályán, amelyen rajta kívül az előadók között szerepelt az intézet egyik folklorista munkatársa is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az MTA BTK NTI a hazai néprajzi kutatás meghatározó intézményeként arra törekszik, hogy összefogja a hazai etnográfiai vizsgálatokat.

A kutatóhely *Határok, határmentiség a Kárpát-medencében* címmel rendezett konferenciát a Néprajztudományi Intézet kiemelt fontosságú *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében* elnevezésű OTKA-projektjéhez kapcsolódóan, célul tűzve az e témában végzett magyar kutatások integrálását, a vizsgálat elméleti kereteinek kitágítását, illetve a kutatási terület tágabb térbeli kontextusba helyezését. A szervezők a határokkal, határmentiséggel és határmenti régiókkal foglalkozó magyarországi, romániai és szerbiai néprajzkutatók, antropológusok, összesen 17 előadó kutatási eredményét kívánták bemutatni, összevetni. A konferenciát nyitó blokk a társadalomtudományos határkutatások elméleti kereteit feszegette, majd a határon átívelő gazdasági, kulturális és társadalmi kapcsolatokat valamint mobilitást elemző esettanulmányok hangzottak el.

2014-ben 9 kutató végzett rendszeres oktatási tevékenységet a hazai felsőoktatásban az ELTE Néprajzi Intézetében, Belső-Ázsia Tanszékén és a Finnugor Tanszéken, a PTE Néprajz és Kulturális Antropológia Tanszéken, a PTE Illyés Gyula Karának Társadalomtudományi Intézetében, az amerikai Council on International Educational Exchange Program (CIEE)

külföldi oktatási programjában és a Corvinus Egyetem International Study Programjában, a Szegedi Tudományegyetem BTK Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszékén, valamint a Sárospataki Református Teológiai Akadémián, illetve végzett szupervíziót a University of Cambridge Department of Social Anthropology több előadássorozatához kapcsolódóan.

Az MTA BTK NTI *Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében* OTKA-kutatócsoportja hatékony együttműködést valósított meg a néprajz szakos egyetemi hallgatókkal az ELTE BTK-n és a Szegedi Tudományegyetemen. A kutatás egyik intézeti kutatója az ELTE Néprajzi Intézetében kutatószemináriumot tartott *Hármas határ* címmel, és 14 diákkal végzett terepmunkát a délnyugati hármas határon. A Szegedi Tudományegyetem BA és MA hallgatóival pedig Makón végzett kutatást a projekt egy másik kutatója.

A néprajzi kutatás sajátossága a terepmunka, az intézet munkatársai több mint 600 napot töltöttek 2014-ben terepen, elsősorban Magyarországon és a határon túli magyar nyelvterületeken, ezen kívül szibériai, kaukázusi népek körében, valamint Kínában és Mongóliában. Az intézet nyolc ország (Kína, Lengyelország, Mongólia, Oroszország, Románia, Szerbia, Szlovénia, Ukrajna) akadémiai intézetével működik együtt bilaterális egyezmények alapján. Ennek keretében 11 kutató összesen 89 napot töltött az intézetben, illetve 9 kutató utazott ki, és kutatott 107 napot a partnerországban. Peregrinációs támogatással 12 kutató utazott 13 országba összesen 123 napra konferenciára, terepmunkára, szakmai partnerintézmények látogatására.

Az intézet kutatói nagy gyakorisággal vesznek részt más intézmények, különösen a Bölcsészettudományi Kutatóközpont más intézetei által kezdeményezett kutatásokban, interdiszciplináris konferenciákon. Az intézet igazgatója fontos részt vállalt az MTA BTK REFO500 kutatási projekt *Culture of Migration II.: Post-Confessional Era from the Nineteenth to the Twenty-First Century* konferenciájának szervezésében; az angol nyelvű, néprajzi szekció levezető elnöke az intézet Történeti-néprajzi Témacsoportjának vezetője volt és 4 előadója az intézet kutatója.

Az intézet két munkatársa felkért előadói voltak a Choreomundus Symposium (Erasmus Mundus Master Programme in Dance Knowledge, Practice, and Heritage) *Local Dance as Knowledge, Practice and Heritage* című nemzetközi konferenciájának.

2014-ben Erdélyi János születésének 200. évfordulója tiszteletére az MTA I. osztálya emlékülést rendezett. Az ülést az NTI akadémikus emeritus kutatóprofesszora elnökölte, aki nyitóelőadásában az Erdélyi életmű kutatástörténetéről adott összegzést. Az intézet egyik folklorista kutatója Erdélyi János meseértelmezéséről, illetve mesekiadásainak filológiai és textológiai kérdéseiről tartott előadást, tanulmánya meghívást kapott és meg is jelent az *Irodalomtudományi Közlemények* Erdélyi János emlékszámában.

A kutatóhely másik folkloristáját a *Riddle* szócikk megírására kérték fel a rangos *Encyclopaedia of Humor Studies* számára. (In Attardo, Salvatore (ed.): *Encyclopedia of Humor Studies.* Vol. 2. Los Angeles: Sage, 2014)

Az intézet kutatója a Tárkány Szücs Ernő Jogi Kultúrtörténeti és Jogi Néprajzi Kutatócsoport tagjaként egyik szervezője és előadója volt a *Tárkány Szücs Ernő jogi kultúrtörténeti és jogi néprajzi interdiszciplináris nemzetközi konferenciá*nak, amelyre megjelent a kutatócsoport

névadójának ünnepi kötete, amelyben Tárkány Szücs Ernő nemzetközi néprajztudományban betöltött szerepéről közölt tanulmányt.

Egy folklorista kutató *A 19. századi folklorisztika a nemzeteszme szolgálatában* című témával kapcsolódott a *Művészetek és tudomány a nemzetépítés szolgálatában a 19. századi Magyarországon* elnevezésű a BTK TTI által koordinált OTKA kutatáshoz. A projekt résztvevőjeként a tárgyévben két tudományos tanácskozáson adott elő, az egyik a tény és fikció kettősségének problémáját, illetve a 19. századi művészet és tudomány erre adott válaszait, a másik az irodalom intézményeinek létrejöttét és működését járta körül.

Az intézet két munkatársa tagja az MTA BTK Médiatudományi és Médiatörténeti Kutatócsoportjának. 2014 májusában a *Fejezetek az első világháború médiatörténetéből* címmel műhelykonferenciát tartottak.

2014-ben nagy lendületben zajlott a Fotótár anyagának és a leltárkönyvnek a digitalizálása az intézet adattárában a Magyar Nemzeti Digitális Archívum és Filmintézet, illetve a diplomás közmunkások (2014-ben összesen 12 munkatárs) foglalkoztatásának keretében, a feltöltött anyagokhoz az adattár vezetője magyarázó szakanyagokat készített.

Az intézet könyvtárának könyv- és CD-állománya 2014-ben 484 darabbal gyarapodott és 215 db külföldi és magyar folyóirattal. A könyvtár állománya a beszámolási év végén 45 278 leltári egység (könyv, folyóirat, különnyomat, CD, térkép stb.) volt, a könyvtár cserepartnereinek száma 160. Cserébe, tiszteletpéldányként, ajándékként (konferenciákon, könyvgyűjtő akciók során) 650 kötetet adott az intézet saját kiadványaiból.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

KFB könyvpályázat:

– Cseh Fruzsina: *A kerékgyártó mesterség múltja Magyarországon.* Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 288 pp. (2014) és Szilágyi Miklós: *Zsákmányolók és zsákmányaik. Történeti néprajzi dolgozatok a vadászatról, vadfogásról és a természethasznosítás egyéb formáiról.* Budapest: MTA Bölcsészettudományi Intézet, 248 pp. (2014) A kötetek a Báti Anikó sorozatszerkesztésében megjelenő Életmód és Tradíció sorozat 12. és 13. köteteként jelentek meg. A szerződés témaszáma: KFB-063/2014,

A támogatás összege: 1 250 000 Ft
A tevékenység/feladat megvalósításának időtartama:
2014. január 1. – 2014. december 31.

– az Ethno-Lore, az MTA BTK NTI évkönyv XXXI. kötete megjelentetésére.

A szerződés témaszáma: KFB-010/2014
A támogatás összege: 700 000 Ft
A tevékenység/feladat megvalósításának időtartama:
2014. január 1. – 2014. december 31.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balogh Balázs (főszerk.) – Ispán Ágota (szerk.) – Magyar Zoltán (szerk.): *Ethno-Lore. Az MTA BTK Néprajztudományi Intézetének évkönyve XXXI.* Budapest: MTA BTK Néprajztudományi Intézet, 444. (2014) http://real.mtak.hu/20921/

2. Berta Péter: *Fogyasztás, hírnév, politika. Az erdélyi gábor romák presztízsgazdasága.* Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 712 + 16 oldal színes képmelléklet. (2014)

3. Babai Dániel – Molnár Ádám – Molnár Zsolt: *„Ahogy gondozza, úgy veszi hasznát" Hagyományos ökológiai tudás és gazdálkodás Gyimesben.* Budapest – Vácrátót: MTA BTK Néprajztudományi Intézet – MTA Ökológiai Kutatóközpont Botanikai és Ökológiai Intézet, 174. (2014)

4. Cseh Fruzsina: *A kerékgyártó mesterség múltja Magyarországon.* /Életmód és Tradíció 13. sorozatszerkesztő: Báti Anikó/ Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 288. (2014) http://real.mtak.hu/18402/

5. Fülemile Ágnes: *Magyar Örökség Washingtonban – A 2013. évi Smithsonian Folklife Festival magyar programja – Hungarian Heritage: Roots to Revival The Hungarian Program of the 2013 Smithsonian Folklife Festival, Washington, D.C.* Fordító: Cselényi Zsuzsa, könyvdesigner: Kaszta Dénes; Budapest: Balassi Intézet – MTA Bölcsészettudományi Központ, 208 pp.+276 színes kép (2014)

6. Hoppál Mihály: *Mítosz és emlékezet.* Budapest: Magyar Vallástudományi Társaság – L'Harmattan Kiadó, 300. (2014)

7. Hoppál Mihály: *Ethnosemiotics. Approaches to the Study of Culture.* Budapest: Hungarian Association for Semiotic Studies, 220 pp.+ 161 kép (2014)

8. Magyar Zoltán: *Erdőháti népmondák.* Marosvásárhely: Mentor Kiadó, 288 p. + 32 t. (2014)

9. Báti Anikó – Csoma Zsigmond (szerk.): *Középkori elemek a mai magyar anyagi kultúrában.* Budapest: Agroinform Kiadó, 249. (2014) http://real.mtak.hu/20092/

10. Tóth Vilmos – Nagy Károly Zsolt: *A salgótarjáni utcai zsidó temető.* Budapest: Nemzeti Örökség Intézete, 287. (2014)

11. Szilágyi Miklós: *Zsákmányolók és zsákmányaik. Történeti néprajzi dolgozatok a vadászatról, vadfogásról és a természethasznosítás egyéb formáiról.* / Életmód és Tradíció 12. sorozatszerkesztő: Báti Anikó/ Budapest: MTA Bölcsészettudományi Intézet, 248. (2014) http://real.mtak.hu/18401/

12. Domokos Mariann: Methodological Issues in Electronic Folklore. *Slovensky Národopis,* 62: 2. 283–295. (2014) http://www.uet.sav.sk/files/etno2-text-web-27-6.pdf

13. Sántha István: Hungarian Witnesses of Infrastructure Construction in Manchuria (1877–1931): The Case of the Eastern Chinese Railway. *Inner Asia* (Brill), 16. 152–177. (2014)

14. Sz. Kristóf Ildikó: Local Access to Global Knowledge: Historia naturalis and Anthropology at the Jesuit University of Nagyszombat (Trnava), as Transmitted in its Almanacs (1676–1709). In Gábor Almási (ed.), *A Divided Hungary in Europe, vol. 1: Study Tours and Intellectual-Religious Relationships.* Newcastle: Cambridge Scholars, 201–228. (2014) https://www.worldcat.org/title/divided-hungary-in-europe-volume-1-networks-and-representations-1541-1699-volume-1-study-tours-and-intellectual-religious-relationships-exchanges-networks-and-representations-1541-1699-volume-1-study-tours-and-intellectual-religious-relationships/oclc/899205004&referer=brief_results

15. Berta Péter: Proprietary contest, business ethics and conflict management: A multi-sited commodity ethnography. In: Donald C. Wood (ed.): *Production, consumption, business and the economy: Structural ideals and moral realities*. /Research in Economic Anthropology 34./ Bingley: Emerald, 31–64. (2014) http://www.emeraldinsight.com/doi/abs/10.1108/S0190-128120140000034000

17. Babai D. – Molnár Zs.: Small-scale traditional management of highly species-rich grasslands in the Carpathians. Agriculture, Ecosystem and Environment, 182. 123–130. (2014) http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167880913002788

18. Landgraf Ildikó: Lajos Kossuth in Hungarian folk narratives. In Povedák István (ed.), *Heroes and celebrities.* Szeged: SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, 33–45. (2014) http://real.mtak.hu/20402/

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
RÉGÉSZETI INTÉZET
1014 Budapest, Úri u. 49.; 1250 Budapest, Pf. 14
telefon: (1) 224 6700; fax: (1) 224 6719
e-mail: benko.elek@btk.mta.hu; honlap: www.archeo.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Az MTA BTK Régészeti Intézet az egyetemes régészeti kutatás tudományos szempontjai és a magyarországi emlékanyagból fakadó feladatok mentén végzi munkáját. Támaszkodik korábban indult, több éves projektekre és frissebb, 2013–2014-es kezdeményezésekre, részt vesz több tudományt átfogó kutatási programokban. A többi bölcsésztudományhoz hagyományosan sok szállal kapcsolódó régészetnek erősödött a természettudományi orientációja, a természettudományokhoz közelítő fejlesztések szempontjából 2014 különösen eredményes esztendő volt. Megújuló, elméleti és multidiszciplináris értelemben is színesedő kutatási irányait az intézet 2014 őszén a Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából akadémiai rendezvényen mutatta be.

A Régészeti Intézet tevékenysége a régészeti korok csaknem teljes spektrumát felöleli, ezért fontos a szerteágazó témák nagyobb kutatási irányokba, nemzetközi háttérrel is rendelkező projektekbe történő koncentrálása, egyben a megfelelő egyensúly megtalálása a mind több projekt- és konferenciafelkérés, illetve a maradandó súlyú, esetenként jelentős együttműködésen alapuló, pályázati ciklusokon áthúzódó tudományos megvalósítások között. Kiemelt cél a *Magyarország Régészeti Topográfiája* sorozat folytatása és digitális korszerűsítése, az örökségvédelemben érintett intézmények bevonásával. Akadémiai pályázatok segítségével megkezdődött az ehhez szükséges térinformatikai laboratórium kialakítása, miként a roncsolásmentes lelőhely-diagnosztikához szükséges eszközpark és laboratórium kiépítése is. Az Archeogenetikai Laboratóriumban kiteljesedett a kutatások spektruma; kiemelkedő lehetőséget jelent az Árpád-házhoz kapcsolódó, 2014-ben lebonyolított mintavétel partneri együttműködésben. Több vezető kutató tiszteletére is tanulmánykötet készült, amelyek egy-egy kutatási terület aktuális áttekintését is szolgálják. Az intézet 2014-ben is nyomatékosan törekedett arra, hogy fiatal munkatársai tudományos fokozatot szerezzenek (tíz futó PhD-programból kettő sikeres védéssel zárult), egy munkatárs megszerezte az MTA doktora címet.

Tudományos eredményeit az intézet szerkesztésében megjelenő idegen nyelvű folyóiratban (Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae) és monográfia sorozatban (Varia Archaeologica Hungarica) jelenteti meg. Saját idegen nyelvű évkönyve (Antaeus) elkészült új kötetének kiadását forráshiány miatt 2014-ben sem tudta közzétenni.

Az intézet 2014-ben is rendszeresen részt vett az egyetemi képzésekben és több doktori iskola munkájában.

A munkában érezhető nehézséget jelentett a kutatóközponti szervezet kialakulása nyomán nem várt mértékben megnövekedett bürokrácia, ami jelentős kutatói kapacitást vont el.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Ősrégészeti Témacsoport

Az újkőkori munkacsoport kutatásainak középpontjában a Balkán és Közép-Európa között átmeneti kulturális zónát képező Dél-Dunántúl komplexum tanulmányozása áll. A vizsgálatok egy hazai és négy nemzetközi projekt keretében folytak. Az Alsónyék–Bátaszéken feltárt európai jelentőségű lelőhelykomplexum tekintélyes mennyiségű alapadatának rendszerezése folyamatos és jól szervezett, több tudományterületet összekapcsoló munkát követel már évek óta, melyre OTKA-támogatással, a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Örökségvédelmi Központtal (MNM NÖK) kötött együttműködés keretében, a Deutsches Archäologisches Institut, Römisch-Germanische Kommission (RGK) részvételével kerül sor. Alsónyék–Bátaszék, valamint a Kárpát-medence nyugati részén található számos további lelőhely abszolút kronológiai keltezése a European Research Council (ERC) által támogatott, a Cardiffi Egyetem által koordinált európai kutatási programban valósul meg. Lezárult a Deutsche Forschungsgemeinschaft (DFG) támogatásával és a mainzi Johannes Gutenberg Egyetemmel közösen folytatott bioarcheológiai program, amelyben az intézet koordinálásával 685 Kárpát-medencei újkőkori csontvázból vett minta archeogenetikai, izotópgeokémiai és abszolút kronológiai módszerekkel való elemzése új távlatokat nyitott a térség és a korszak kutatásában. Egy új, szintén DFG kutatási projekt keretében az újkőkor élelemtermelési és táplálkozási szokásai vizsgálhatók természettudományos módszerekkel. A vizsgált időszak települési hálózatainak tanulmányozását az RGK munkatársaival együttműködésben végzett geofizikai felmérések tették lehetővé. Az eddigi dél-dunántúli kutatások folytatását és bővítését teszi lehetővé egy 2014-ben elnyert OTKA-projekt. A Kr. e. 5. évezredben Közép-Európa területén élt lengyeli kultúra népcsoportjai által készített és használt csiszolt kőfejszékről és -buzogányokról monográfia jelent meg, előkészületben van két újabb kötet is.

A Kárpát-medence késő rézkori társadalmának elemzése kapcsán két monográfia készült el: OTKA-támogatással megjelent a Balatonőszöd-Temetői dűlő lelőhelyet bemutató angol nyelvű monográfia és jövőre kerül nyomdába a pilismarót-basaharci temető komplex feldolgozása.

A bronzkori munkacsoport OTKA-támogatással, régészeti és bioarcheológiai módszerekkel vizsgálja a Kr. e. 2500–1500 között a Kárpát-medencében élő és ideérkező népcsoportok vándorlásának és beolvadásának kérdéseit. Az MTA Wigner Fizikai Kutatóközponttal kialakított együttműködésen belül lehetőség nyílt a Kr. e. 3500 és 1500 között készült réz- és bronztárgyak vizsgálatára. A kelet felől az Alföldre érkező, kurgánok alá temetkező népesség egy lelőhelyét a Visegrádi Alap támogatásával megvalósuló nemzetközi projekt résztvevőjeként tárták fel. Bolyai Kutatási Ösztöndíj támogatásával folytatódott a bronzkor kialakulásának kutatása. Az intézet bronzkori településkutatási programjának keretében a közép-magyarországi régióban a Duna két oldalán a Benta völgyében és a kakucsi mikrorégióban folynak kutatások amerikai, lengyel és német partnerekkel, a Lengyel Kutatási Alap és a Nemzeti Kulturális Alap (NKA) támogatásával. A régióban végzett terepbejárások, nagyfelületű geofizikai felmérések és talajtani fúrások alapján kiválasztott lelőhelyen feltárások is folytak Kakucs határában. A települési hálózatok tanulmányozása mellett kiemelt célkitűzés a bronzkori tájhasználat és társadalom rekonstruálása. Sikeres konferenciát szerveztek az ELTE Régészettudományi Intézetével közösen a „Bronzkor helyzete Magyarországon” címmel. A vonatkozó geodéziai és geomágneses felméréseket az intézmény egyre növekvő arányban saját eszközökkel végzi.

A vaskor kutatásában folyamatos az intézet sopron-krautackeri és regölyi régi ásatásainak nemzetközi együttműködésben megvalósuló feldolgozása.

Ókori és Népvándorlás Kori Régészeti Témacsoport

Hérodotosz aithiópiai elbeszéléseinek forráskritikai elemzését tartalmazó, az év folyamán megjelent monográfiában első ízben történik meg a hérodotoszi „adatok" szembesítése a modern nubiológia ismeretanyagával. A klasszika archeológia és a művészettörténet határterületén egy munkatárs a „mesterkéz-attribúció" módszerének háromdimenziós műalkotásokra történő adaptálásával azonosítja a szobrászmester(ek) egyéni sajátosságait, és OTKA-program keretében az olympiai Zeus-templom szobrainak 3D-szkenneléssel létrehozott virtuális 3D modelljeit elemzi. Az újszerű archeometriai megközelítés elismerését jelzi az év során általa megszervezett nemzetközi konferencia.

Két munkatárs nemzetközi projekt keretében folytatta a San Potitobeli (Olaszország) római császárkori villa leletanyagának feldolgozását. A római kerámia kutatása az elit életmódját (Aquincum) és a távolsági kereskedelem kapcsolatrendszerét (Savaria) világítja meg. Az intézet kutatóprofesszora munkacsoportot hozott létre a „Seuso-kincs"-ből megvásárolt edények feldolgozására. Egy munkatárs a kincs művészettörténeti elemzésével foglalkozik.

A Fekete-tenger térségének kereskedelmét nemzetközi program keretében kutató munkatárs OTKA-támogatással bekapcsolódott a bizánci kikötőváros, Sinópé régészeti feltárásába, a leletek feldolgozásába. Hosszú távú nemzetközi program keretében folyik a temetkezési szokások vizsgálata a késő antik Mediterraneum területén. A projekt kontrollanyagot szolgáltat a keresztény temetkezések kutatásához a kora középkori Kárpát-medence területén is. A témacsoport tagjai szerkesztik az intézet kutatóprofesszorának tiszteletére összeállított, a bizánci kutatások új eredményeit összefoglaló kötetet.

A budakalászi avar kori temetőben előkerült, kivételes minőségű késő antik korsó publikációja OTKA-támogatással megjelenés előtt áll. A szóládi langobard temető régészeti és bioarcheológiai vizsgálata nemzetközi együttműködésben folyik. Az embertani anyag genetikai és izotóp vizsgálatának eredményei már megjelentek, a kulturális viszonyokra, társadalmi tagozódásra vonatkozó kutatások folyamatban vannak. A temető csontanyaga egy új, nemzetközi genetikai modell-projekt tárgya lett. Elkészült az avarok és a helyi népesség együttéléséről, kulturális átalakulásáról, az avar hatalmi szervezet kiépüléséről szóló MTA doktori értekezés kézirata.

Az intézet kutatóprofesszora az Avar Kaganátus és Itália közötti kapcsolatokat elemzi, kronológiai módszerrel vizsgálva a kulturális csere formáit. Kutatócsoportjával nemzetközi OTKA-projekt indul az eurázsiai sztyeppevidéken és annak perifériáin élt kora középkori nomád népességeknek és kultúráknak a korabeli Európa civilizációival való kölcsönhatásainak vizsgálatára. Egy munkatárs avar kori fegyverekről írott doktori értekezésének publikációja küszöbön áll. Elkészült a „Magyarország hadtörténete" című kötetbe a népvándorlás kori fejezet. Megjelent a Monumenta Avarorum Archaeologica 10. kötete.

Az intézet kutatója az Magyar Nemzeti Múzeum (MNM) Karoling-kort bemutató régészeti kiállításához kapcsolódóan monográfiát jelentetett meg a 9. század történetéről és régészetéről. A MNM szakembereivel közösen folyt a zalavári leletanyag feldolgozása, és a lelőhely ásatása. A korszak átfogó kutatására új OTKA-projekt indul.

Honfoglalás Kori, Középkori és Kora Újkori Régészeti Témacsoport

A témacsoport által vizsgált kérdések a honfoglalás korától a török kor végéig, illetve a kora újkorig terjednek, tág területi, tudományközi kitekintéssel.

A honfoglalás kori kutatások kiemelkedő vállalkozása a kor sírleleteit felölelő korpuszkötetek folyamatos kiadása. Nemzetközi együttműködés keretében kötet készül a legkorábbi pénzzel, illetve kardmelléklettel keltezett honfoglalás kori temetkezésekről. A honfoglalás kori ornamentikát első ízben feldolgozó monográfia kiadása OTKA-támogatással folyik. OTKA-projekt keretében több kutató az avar kortól a késő Árpád-korig terjedő időszak (8–11. század) nagyberuházások során előkerült településmaradványait vizsgálja. A komplex elemzés az ország kiválasztott régióit érinti, különös hangsúllyal Hajdú-Bihar megyére és az ispáni központ Visegrád kora Árpád-kori emlékeire. Lezárult a székely rovásírás erdélyi emlékeinek helyszíni kutatása egy korpuszkötet számára.

A középkori Magyarország központi régiójának királyi központjai, királyi alapítású egyházi intézményei kutatása keretében OTKA-támogatással folytatódott a Pilis-hegység térsége középkori emlékeinek vizsgálata (a pilisi monostor és a dömösi prépostság komplex feldolgozása, a Pilis középkori halastavainak geoarcheológiai és környezettörténeti vizsgálata). Az intézet részt vesz az Árpád-ház program tervezésében. Az „In medio regni Hungariae" című nagy terjedelmű tanulmánykötet szerkesztése lezárult. A témacsoport szerkesztésében, több tagjának tanulmányával tiszteleti kötet készül a középkori mesterségekről és műhelyekről. A kötet része a Kárpát-medence középkori és kora újkori régészetét szisztematikusan áttekintő publikációs sorozatnak. Elemzés született a középkori rezidenciák belső berendezéséről és lakáskultúrájáról. OTKA-program keretei között folytatódik Pest megye őskori és középkori földvárainak korpusz-jellegű összegyűjtése és feldolgozása.

A hódoltság kori, illetve kora újkori anyagi kultúra kutatása intézményközi együttműködésben érintette az egri és a csókakői várat (az utóbbiban dzsámi maradványainak feltárásával), a dél-dunántúli oszmán-török erődítéseket, a török kori Székesfehérvár régészeti emlékeit és Pápa mezőváros kora újkori kerámialeleteit. A Dráva-vidék középkori és török kori emlékanyagáról, régészeti és környezettörténeti kutatásáról tanulmánykötet készül.

A témacsoport több tagjának részvételével, több tudományág (történettudomány, régészet, geológia, biológia, környezet- és klímakutatás) együttműködésével a középkori Kárpát-medence környezettörténetének átfogó elemzésére törekvő OTKA-projekt indult, a magyar honfoglalás korától a kora újkorig terjedő időszakot vizsgálva.

Bioarcheológiai és Környezet-régészeti Témacsoport

A témacsoport széles kutatási spektrumot képvisel, önálló kutatási programok mellett állandó részese az intézmény számos projektjének.

Az Archeogenetikai Laboratórium munkájának fontos részét képezte az intézet és a mainzi egyetem közös, neolitikus mintákra épülő, DFG-programjának lezárása. A PhD doktori programját a mainzi laboratóriumban végző molekuláris biológus benyújtotta disszertációját, amelynek témájából az év folyamán több részletet is publikált. Vezetésével elkezdődött a laboratóriumi technológiák átállítása az új, genom szintű analízisek elvégzésére. Egy lengyel vendégkutató megkezdte egy 11. századi dél-lengyelországi temető genetikai vizsgálatát. Az SZTE Embertani Tanszék doktorandusza a bolzanói/bozeni laboratóriummal való

együttműködés keretében befejezte egy neolitikus sírcsoport molekuláris patológiai vizsgálatát, amely több mintában is megerősítette a TBC kórokozójának jelenlétét. Egy PhD-hallgató elkészítette a Nyitra-Sindolka lelőhelyről származó minták mtDNS-vizsgálatából származó első eredményeket közlő kéziratot. Folytatódtak a nemzetközi langobard-projekt mintavételei. A laboratórium munkatársai bekapcsolódtak az Árpád-ház genetikai kutatásának előkészületeibe, részt vettek a székesfehérvári bazilika csontmaradványainak mintavételében és elkezdték az I. Rákóczi Ferencnek, illetve Asztrik érseknek tulajdonított csontminták vizsgálatát. A laboratórium eszközparkját az MTA infrastrukturális pályázatának keretében sikerült továbbfejleszteni. Az intézmény új épületbe való költöztetésével összefüggő, összetett labortervezés lezárult.

A paleoantropológiai kutatások keretében folytatódott az alsónyéki késő neolitikus temetkezések adatfelvétele és befejeződött a lelőhely legkorábbi fázisának teljes körű embertani elemzése. Elkészült több, bronzkori lelőhelyek temetkezéseit tárgyaló kézirat, megjelent a genetikailag is igazolt Árpád-kori csonttani TBC megfigyelés publikációja. A témacsoport részt vállalt a langobard népesség nemzetközi szinten is jelentős bioarcheológiai kutatásában és a vonatkozó eredmények közlésében. Az intézet szakértői segítséget nyújtott továbbá igazságügyi eljárásokban.

Archeozoológiai kutatások folytak OTKA-program keretében, amelynek célja rézkori és bronzkori lelőhelyek állatcsontleleteinek vizsgálata. OTKA-támogatással folytatódott Alsónyék–Bátaszék és Szólád állatcsont leletanyagának elemzése és az újkőkori kutatócsoport nemzetközi abszolút kronológiai projektjében való közreműködés.

A környezetrégészeti kutatások az egyes témacsoportokban folyó munka szerves részét képezik. A pilisi kolostorok halastavainak kronológiai helyzetét talajfúrási minták analízisével sikerült pontosítani és sor került az alsónyék–bátaszéki kései neolitikus kagylóanyag vizsgálatára. További jelentős feladat volt az intézmény bronzkori mikrorégiós kutatásainak aktív támogatása és a német-magyar együttműködés keretében végzett roncsolásmentes lelőhely-felmérésekben való részvétel.

Az év folyamán az intézet felmérte a Magyarország Régészeti Topográfiája sorozat digitális folytatásának lehetőségét és elkezdődött a térinformatikai és egyéb roncsolásmentes vizsgálati formák laborszintű fejlesztése. Szeptemberben kezdte meg fiatal kutatói munkáját egy régész-térinformatikus, aki az intézet topográfiai munkáiba is bekapcsolódott.

Dokumentációs és Műtárgyvédelmi Témacsoport

A Régészeti Intézet Adattára őrzi és fejleszti az intézet tudományos tevékenységét dokumentáló adatbázisokat. Több olyan kiemelkedő jelentőségű gyűjteményt is gondoz, amely a magyar és az egyetemes régészettudomány egészét szolgálja (térképtár, negyedmillió lelet fotói, leltárkönyv-másolatok, szakirodalmi adatgyűjtemény). A költözésre készülve a munkatársak felmérték a gyűjteményeket, beszerezték a szükséges csomagolóanyagokat, szállítóeszközöket és ütemterv készült a még papíralapú állomány szkennelésére. Nagy mennyiségű élő tudományos hagyaték került az adattárba, ami két OTKA-pályázat folytatását segíti. A munkatársak közreműködésével az intézeti átmenő raktárból számos leletegyüttest szállítottak vissza múzeumokba. Az adattár – külső megkeresésre is – folyamatos adatszolgáltatással segíti a megelőző ásatásokat és más közfeladatokat.

A grafikai műhely feladatai évről évre növekednek, ugyanis a teljes kutatói közösség számára készítenek nyomdakész illusztrációkat. A fotóműhelyben 5318 digitális felvétel készült.

A restaurátor műhelyben a zalavári Karoling-kori leletek restaurálása befejeződött; a tárgyak beépültek a MNM állandó kiállításába. Befejezés előtt áll az alsónyéki neolitikus temető edényeinek restaurálása, a sérülékeny, festett kerámia tisztítása nagyobb figyelmet, több munkaerőt igényelt. Közmunkások is sikerrel részt vettek a feladatban; voltak, akik a program letelte után is határozott időre az intézmény munkatársai maradtak.

Az MTA BTK Régészeti Intézet Könyvtára

A könyvtár nagy mennyiségű, csereként és egyéb úton beérkező dokumentummal gyarapodott. A csereállomány hat intézeti kiadvánnyal bővült: a Varia Archaeologica Hungarica 29. és 30., a Castellum Pannonicum Pelsonense 4. és 5., a Magyarország honfoglalás kori és kora Árpád-kori sírleletei 7., valamint a Monumenta Avarorum Archaeologica 10. köteteivel. Két, további, kivételes mennyiségű könyvállomány korábbi vásárlás nyomán, illetve hagyatékként került 2014-ben az intézetbe, feldolgozásuk megkezdődött.

A könyvtár hozzákezdett a költözés előkészítéséhez: az állomány felmérése és ezzel egyidejűleg a jövőbeni helyigény megállapítása mellett a leendő részlegek összeállítása és listázása is megkezdődött. Tovább fejlődött az informatikai háttér. A könyvtár online katalógusa csatlakozott a BTK közös adatbázisához.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet kutatási projektjeinek megvalósítása mellett tudatosan részt vesz a tudományos közéletben, az örökségvédelemmel kapcsolatos közfeladatokban, a tudományos eredményeknek és a higgadt, tudományosan megalapozott értékelés etikájának terjesztésében a társadalom felé.

Az intézet munkatársai számos akadémiai testület és bizottság munkájában vesznek részt, ahol tudományterületek kapcsolódásán túlmenően tágabb, a társadalmat is érintő kérdésekben kell állást foglalni, miként azokban a zsűrikben is, ahol tudományos projektek társadalmi hasznosulását is mérlegelni kell. Társadalmi szempontból nagy jelentőségű a budai vár rekonstrukciójával és fejlesztésével foglalkozó Nemzeti Hauszmann Bizottság és a Seuso-munkabizottság, amelyek munkájában az intézet munkatársai ugyancsak részt vesznek.

Az intézet hagyományosan nagy figyelemmel követi nyomon a magyarországi régészeti örökség sorsát, részt vesz az Ásatási Bizottság munkájában, az örökségvédelemmel kapcsolatos jogalkotást megelőző egyeztetésekben (2014-ben a kulturális örökségvédelmi törvény módosításában), kutatási projektjei törekednek az elmúlt évtizedek nagy kiterjedésű feltárásai során múzeumokba került, felmérhetetlen mennyiségű és tudományos jelentőségű leletanyag folyamatos feldolgozására, a kutatási eredmények igényes, de érthető nyelvezetű közzétételére.

Az intézet nagy hangsúlyt fektet arra, hogy kutatásait a művelt laikus közönség is megismerje. Ennek érdekében megújult a honlapja és egy jellemzően fiatal, internetes tájékozódású érdeklődő réteg számára interaktív kapcsolattartást lehetővé tevő Facebook-oldalt is létesített. Az intézet rendezvényei nyilvánosak, Magyarországon megrendezett konferenciáit nagy társadalmi érdeklődés övezte. Munkatársai bekapcsolódtak a Magyar Régészet Napjának

nyilvános rendezvényeibe is, de ezen túlmenően is számos helyszínen tartottak ismeretterjesztő előadásokat, vállaltak szerepet aktuális kérdéseket feszegető rádió- és tv-műsorokban, internetes interjúkban, valamint kiállítások rendezésében. A munkatársak több olyan, szélesebb körű figyelemre igényt tartó munkát is írtak, amelyek a nemzettudat és honismeret gyarapodásához járulnak hozzá, a mostanában széles körben terjedő tévtanok tudományos igényű kritikájával.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az intézet összesen 9 nemzetközi, valamint 5 hazai tudományos rendezvényt szervezett önállóan, illetve együttműködő partnerekkel. A hazai rendezésű események közül országosan kiemelkedő jelentőségű volt az MTA Filozófiai és Történettudományok Osztályának tudományos ülése „Vándorlás, változás, kontinuitás – évezredek tanulságai a jövőnek" címmel a Magyar Tudomány Ünnepéhez kapcsolódóan és a „Bronzkor kutatásának helyzete Magyarországon" című konferencia. A nemzetközi rendezvények közül szélesebb szakmai közönséget vonzottak az Európai Régészek Szövetségének (EAA) isztambuli éves gyűlésén az intézeti újkőkori és bronzkori kutatásokkal foglalkozó munkacsoportjainak tagjai által szervezett szekciók („Approaching Different Settlement Patterns between the Northern Balkans and Northwestern Europe in the Neolithic",„Bayesian Chronologies for the European Neolithic", „Bringing down the Iron Curtain: paradigmatic changes in research on the Bronze Age in Central and Eastern Europe"). További jelentős nemzetközi rendezvény volt a Römisch-Germanische Kommission-nal és a Römisch-Germanisches Zentralmuseum-mal közösen „Bioarchaeology and archaeology in Neolithic Europe: the Carpathian Basin" címmel Mainzban megrendezett műhelykonferencia. Az intézet munkatársai szakkurátorként vettek részt az MNM új, „A Kárpát-medence a Karoling-korban és a honfoglalás korában" című kiállításának megrendezésében.

Az intézet 17 külföldről érkezett és 1 hazai vendégkutatót fogadott hat hónapnál rövidebb időre. Egy külföldi kutató 6 hónapnál hosszabb idő töltött az intézményben. Az intézet munkatársai közül 5 kutató végzett külföldi szakmai munkát összesen 6 intézményben (Cseljabinszki Dél-Urali Egyetem; Freie Universität, Berlin; Mimar Sinan Egyetem, Isztambul; Permi Állami Egyetem; Römisch Germanisches Zentralmuseum, Mainz; University of Edinburgh). Két hazai intézményben dolgozott egy-egy szakembere vendégkutatóként (Déri Múzeum, Debrecen; Janus Pannonius Múzeum, Pécs).

Tizenegy kutató végez rendszeres felsőoktatási tevékenységet (Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Kolozsvár; Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem; Eötvös Loránd Tudományegyetem, Budapest; Nyugat-magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ, Szombathely; Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Piliscsaba; Pécsi Tudományegyetem; Szegedi Tudományegyetem), ők összesen 28 elméleti és 27 gyakorlati kurzust tartottak a 2013/14. tanév II. félévében és a 2014/15. tanév I. félévében. Doktori iskolákban törzstag, külső alapító tag 10 kutató. Az intézet 9 szakembere összesen 5 BA/BSc, 15 MA/MSc hallgató szakdolgozati témavezetője, valamint szintén témavezetőként járulnak hozzá 39 PhD-hallgató doktori disszertációjának elkészültéhez.

Egy kutatóprofesszort a Katalán Bölcsészeti Akadémia (Reial Acadèmia de Bones Lletres, Barcelona) levelező tagjává választotta.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Újkőkori közösségek a Balkán és Közép-Európa érintkezési övezetében a Kr. e. 6. évezred második felében. / OTKA K 112366 / 2015.01.01–2018.12.31. / 27 928 000 Ft. A program célkitűzése a Közép-Európa és a Balkán közötti érintkezési zónát képező Délkelet-Dunántúl neolitikus megtelepedésének kutatása. A kiindulási alapot három nagy felületen feltárt település jelenti. A vizsgálatok egymással összevethető településtörténeti modelleket fognak eredményezni a terület földrajzilag és kulturálisan is eltérő pontjairól.

Bronzkori települések kutatása a Duna völgyében: Kakucs-Turján, Tárnok-Szőlőhegy. / NKA/3234/261 / 2014.07.01–2015.04.30. / 2 000 000 Ft. Az MTA BTK RI bronzkoros kutatócsoportja az elmúlt években a Duna Budapesttől délre fekvő völgyében folytatott kutatásokat. A Dunától nyugatra található Benta völgyi és a Dunától keletre található Kakucs mikrorégióban egyaránt a középső bronzkor időszakára keltezhető Vatya-kultúra települési viszonyait vizsgálják.

A múlt változó arcai az eurázsiai sztyeppén és annak perifériáin. / OTKA 113199 / 2015.01.01–2017.12.31. / 32 749 000 Ft. A projekt az eurázsiai sztyeppevidéken és annak perifériáin élt kora középkori nomád népességeknek és kultúráknak a korabeli Európa civilizációival való kölcsönhatásait vizsgálja. Foglalkozik az ethnicitás kérdésével, a nomadizmus sokféleségével és e kora középkori népeknek a modern korban átpolitizált kezelésmódjával is. A kutatás alapkérdése a nomádok és letelepültek közötti kölcsönhatás, interakció, így a projekt az európai értékrenden kívüli sztyeppei társadalmak akkulturációját, az alkalmazkodáshoz való képességeket, illetve ezek hiányát vizsgálja.

Hatalom és kultúra a Kárpát-medencében a korai középkorban. / OTKA K 111853 / 2015. 01.01–2018.12.31. / 64 992 000 Ft. A kora középkor kulturális hagyatékát a régészet hagyományos módszereinek és eszközeinek alkalmazásával sokféleképpen vizsgálták, majd a különböző természettudományos vizsgálati módszereket is alkalmazó értékeléseknek köszönhetően fontos részeredmények születtek. A program célja annak a bonyolult viszonyrendszernek a komplex vizsgálata, hogy milyen módjai, megjelenési formái vannak a hatalom és kultúra találkozásainak, és ezek hogyan változtak.

A középkori Kárpát-medence környezettörténete. / OTKA K 112318 / 2014. 09. 01–2018. 08. 31. / 66 658 000 Ft. A pályázat több tudományág (történettudomány, régészet, geológia, biológia, környezet- és klímakutatás) együttműködésével a középkori Kárpát-medence környezettörténetének átfogó elemzésére törekszik, saját, releváns kutatási eredmények alapján, figyelembe véve a Kárpát-medence erőteljes mozaikosságát. A projekt keretében a kutatócsoport a Kárpát-medence egy-egy megfelelően kiválasztott teszt-területén végez intenzív kutatásokat és feldolgozásokat (középkori klímatörténet, vízhasznosítási, vízszabályozási problémák, a kultúrnövények, valamint a háziállatfajok eredete és fajtamegoszlása, erdőirtások, kertkultúra stb.)

Nagy felbontású, roncsolásmentes felületi diagnosztika, mintavétel és 3D képalkotás régészeti leleteken. / „INFRA 2014" MTA infrastrukturális fejlesztési pályázata / 2014.01.15–2015.06.30. / 76 000 000 Ft. Nagy felbontású, roncsolásmentes felületi diagnosztikai labor kiépítése. Megtörtént a diagnosztikai műszerek és mintavételi eszközök tesztelése, elindult a röntgenberendezés üzemeltetéséhez szükséges hatósági eljárás.

Régészeti lelőhely diagnosztikát és lelőhelyelemzést támogató műszerek, kutatói munkát támogató szoftverek beszerzése. / MTA Kutatási infrastruktúra-fejlesztési pályázata / 2014.11.15–2015.06.30. / 25 000 000 Ft. A műszerek és szoftverek beszerzése folyamatban van, a műszerek a régészeti lelőhelyek roncsolásmentes kutatását, a szoftverek a térinformatikai laboratórium kiépítését, valamint az Archeogenetikai laboratórium technológiai fejlesztését, megújítását szolgálják.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Horváth T.: The prehistoric settlement at Balatonőszöd–Temetői-dűlő. The Middle Copper Age, the Late Copper Age and Early Bronze Age Occupation. Varia Archaeologica Hungarica 29. Budapest: MTA BTK Régészeti Intézet, Archaeolingua (2014). ISBN 978-963-9911-54-3 REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.
2. Szőke B. M.: The Carolingian Age in the Carpathian Basin: Permanent Exhibition of the Hungarian National Museum. Budapest: Magyar Nemzeti Múzeum, 141. (2014) ISBN: 978 615 5209 17 8 REAL-link: http://real.mtak.hu/id/eprint/20927
3. Török L.: Herodotus in Nubia. Mnemosyne Supplements. History and Archaeology of Classical Antiquity Vol. 368. Leiden–Boston: Brill, 163. (2014) ISBN 978-90-04-26913-2 (hardback), ISBN 978-90-04-27388-7 (e-book) REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.
4. Zalai-Gaál I., Grisse A., Osztás A., Köhler K.: Die durchbohrten Steingeräte des südtransdanubischen Neolithikums (5. Jahrtausend v. Chr.) Varia Archaeologica Hungarica 30. Budapest: Archaeolingua, 185. (2014) ISBN 978-963-9911-59-8 REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.
5. Kreiter A., Riebe D. J., Parkinson W. A., Pető Á., Tóth M., Pánczél, P., Bánffy E.: Unique in its chaîne opératoire, unique in its symbolism: undressing a figurine from the 6th Millennium BC Körös culture, Hungary. Journal of Archaeological Science 44 (2014) 136–147. REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.
6. Benkő E.: Reginam occidere ….. In Bárány A., Dreska G., Szovák K. (szerk.), Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére. II. kötet. Budapest–Debrecen: Kapitális Kft. (2014) ISBN: 978-963-473-759-9 REAL-link: http://real.mtak.hu/id/eprint/209286
7. Benkő E.: Gertrúd királyné sírja a pilisi ciszterci monostorban. In: Majorossy J. (szerk.): Egy történelmi gyilkosság margójája. Merániai Gertrúd emlékezete, 1213–2013. Szentendre: Ferenczy Múzeum, 173–188. (2014) ISBN: 978-963-9590-77-9 REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.
8. Bíró Á.: Methodological considerations on the archaeology of rigid, reflex, composite bows of Eurasia in the pre-Mongol period. Acta Militaria Mediaevalia IX (Kraków-Rzeszów-Sanok). 2013. 7–38. REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.
9. Bollók Á.: Bellerophon and Crucifixion? A brief note on late antique circular box brooches from Pannonia. In O. Heinrich-Tamáska, P. Straub (Hrsg.), Mensch, Siedlung und Landschaft im Wechsel der Jahrtausende am Balaton / People, Settlement and Landscape on Lake Balaton over the Millennia. Castellum Pannonicum Pelsonense 4. Budapest–Leipzig–Keszthely–Rahden/Westf.: Verlag Marie Leidorf GmbH 259–279. (2014) REAL-link: http://real.mtak.hu/id/eprint/20842

10. Kiss V., Kulcsár G., V. Szabó G., Váczi G. (szerk.): A bronzkor kutatásának helyzete Magyarországon. A 2014. december 17–18-án rendezett konferencia előadásainak kivonatai / State of the Hungarian Bronze Age Research. Abstracts of the conference papers held between 17th and 18th of December 2014. Budapest 2014. ISBN 978-963-9627-89-5 Konferenciakiadvány. REAL-link: Feltöltése folyamatban.

11. Kolláth Á.: 16–19. századi kerámiatípusok Pápán. Communicationes Archaeologicae Hungariae 2010–2013 (2013) 151–181. ISSN: 0231-133X REAL-link: http://real.mtak.hu/id/eprint/10957

12. Kovács Gy., Bartosiewicz L., Éder K., Gál E., Miklós Zs., Rózsás M., Tóth J. A., Zatykó Cs.: Medieval and Ottoman Period (14th–17th c.) archaeology in the Drava river region, Hungary. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 65, 155–168. (2014) ISSN: 0001-5210 (Print); 1588-2551 (Online) REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.

13. Kovács Gy., Rózsás, M.: Kora újkori cseréppipák a Dráva vidékéről. Egység és regionalitás, kereskedelem (Early-modern-age clay tobacco pipes from the river Drava region. Uniformity, regionality, trade). Archaeologiai Értesítő 139, 239–259. (2014) ISSN: 0003-8032 (Print); 1589-486X (Online) REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.

14. Langó P.: A honfoglaló magyarok régészeti kutatásának története. In Sudár B., Petkes Zs. (szerk.), A honfoglalók viselete. Budapest: Helikon kiadó, 13–26. (2014) ISBN: 9789632276250 REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.

15. Merva Sz.: The Analysis of Pottery from the 10th–11th-century Graves in the Carpathian Basin. In L. Doncheva-Petkova, Cs. Balogh, A. Türk (szerk.), Avars, Bulgars and Magyars on the Middle and Lower Danube. Sofia–Piliscsaba: Archaeolingua Alapítvány, 197–262. (2014) ISBN: 978-963-9911-55-0 REAL-link: http://real.mtak.hu/id/eprint/20923

16. Alt K. W., Knipper C., Peters D., Müller W., Maurer A-F., Kollig I., Müller C., Karimnia, S., Brandt G., Roth C., Rosner M., Mende B., Schöne B. R., Vida T.,von Freeden U.: Lombards on the move – An integrative study of the Migration Period cemetery of Szólád, Hungary. PLOS ONE 11,9 1–14. (2014) http://www.plosone.org/article/fetchObject.action?uri=info:doi/10.1371/journal.pone.0110793&representation=PDF REAL-link: http://real.mtak.hu/id/eprint/20932

17. Szécsényi-Nagy A., Keerl V., Jakucs J., Brandt G., Bánffy E., Alt K. W.: Ancient DNA Evidence for a Homogeneous Maternal Gene Pool in Sixth Millennium cal BC Hungary and the Central European LBK. In A. Whittle, P. Bickle (szerk.), Early Farmers. The view from Archaeology and Science. Oxford: Oxford University Press, 71–94. (2014) ISBN 978-0-19-726575-8 REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.

18. Szécsényi-Nagy A., Brandt G., Keerl V., Jakucs J., Haak, W., Moeller-Rieker S., Köhler K., Mende B. G., Fecher M., Oross K., Marton T., Osztás A., Kiss V., Pálfi Gy., Molnár E., Sebők K., Czene A., Paluch T., Šlaus M., Novak M., Pećina-Šlaus N., Ősz B., Voicsek V., Somogyi K., Tóth G., Kromer B., Bánffy E., Alt K.W.: Tracing the genetic origin of Europe's first farmers reveals insights into their social organization. Available on bioRxiv. http://dx.doi.org/10.1101/008664

19. Takács, M.: Die ungarische Staatsgründung als Modellwechsel und/oder möglicher Akkukturationsprozess. Die Aussagekraft der archäologischen Funde und Befunde. In R.

Härtel (kiadó), Akkulturation im Mittelalter. Ostfildern: Jan ThorbeckeVerlag 165–205. (2014) ISBN: 978-3-7995-6878-4 REAL-link: http://real.mtak.hu/id/eprint/20941

20. Zalai-Gaál I., Osztás A., Somogyi K.: Zur relativen Chronologie der Lengyel-Kultur im Westlichen Karpatenbecken. Präliminarien zur Bayesischen Analyse. Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae 65, 285–334. (2014) ISSN: 0001-5210 (Print); 1588–2551 (Online) REAL-link: Szerzői jogi akadályok miatt jelenleg nem létezik.

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 224 6755; fax: (1) 224 6756
e-mail: tti.titkarsag@btk.mta.hu; honlap: www.tti.btk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A 2012. január 1-jén érvénybe lépett akadémiai szervezeti átalakítás és intézeti igazgatóváltás eredményeként 2014-ben, az előző évhez hasonlóan, a folyamatosság és a változás egyszerre jellemezte az intézet működését. A *korábbi eredményekre építve* így az intézet 2014-ben is az alapvető kézikönyvek készítését, az államalapítástól 1990-ig terjedő időszak egyetemes történeti összefüggésekbe ágyazott magyar történetére vonatkozó alapkutatások végzését (különös figyelemmel a forráskiadásra), az eredmények szakszerű, széles körű (külföldi és hazai) publikálását és a magyar társadalom történeti gondolkodásának formálását tekintette legfontosabb feladatainak. Az intézet e feladatokat azzal teljesíti, hogy hosszú távra tervezett alapkutatásokat végez és biztosítja az infrastruktúrát a kutatási eredmények gyors és magas színvonalú publikálásának elősegítéséhez. Rendezvényei (intézeti előadások, műhelytanácskozások, fiatal kutatók fóruma) a folyamatban lévő és lezárt kutatásokról szóló beszámolókkal és műhelyvitákkal, újonnan megjelent művek bemutatásával, kisebb és nagyobb konferenciákkal járulnak hozzá e feladatok ellátásához. Hagyományainak megfelelően az intézet biztosítja a magyarországi központi történettudományi intézmények és folyóiratok (MTA Történettudományi Bizottsága, Magyar Történelmi Társulat, Századok, Történelmi Szemle, Világtörténet, The Hungarian Historical Review) működésének infrastrukturális hátterét és a szakma nemzetközi intézményeivel való kapcsolattartást.

Az év folyamán egyre inkább láthatóvá vált *változtatás* fontos eleme az, hogy az egyéni kutatások mellett nagyobb hangsúlyt kapott a csoportos, projektkeretekben végzett munka. A projektek a történettudomány nagy nemzetközi témáihoz illeszkednek, és megvalósításukhoz egyre több a magyar és nemzetközi pályázatokon elnyert forrás. A legsikeresebb projekt a *Lendület*-pályázat keretében a magyar politikatörténetben különös fontosságú uralkodókoronázások és a Szent Korona históriájával kapcsolatos 2012-ben indult kutatás. Az év során különösen sok energiát fordítottak az idegen nyelvű (angol, francia, német, olasz, horvát, szerb, szlovák) publikációkra, így új angol nyelvű szakmai folyóiratuk 4 kötetét tették közzé.

Az intézet lényeges célkitűzése társadalmi súlyának növelése és a nyilvános történelem (public history) szakavatott befolyásolása. Ennek elsődleges eszköze az internet és az intézeti honlap, amely 2012-ben megújult és azóta naprakészen frissül. Nem csupán az intézetben zajló kutatókról és kutatásokról, hanem konferenciákról és a nemzetközi, valamint a hazai történetírást foglalkoztató aktuális kérdésekről is tudósít. Az intézet vezető szerepet vállalt a kormány Árpád-ház Programjának előkészítésében.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A *Középkori Témacsoport* tagjai angol nyelvű monográfiát publikáltak a szlavóniai Körös megye nemesi társadalmának késő középkori történetéről. A középkori Szlavónia története a

magyar történetírásban soha nem tartozott az intenzíven kutatott területek közé, annak ellenére, hogy forrásadottságai viszonylag kedvezőek. A nagyobbrészt helyi szlávok (szlavónok) által lakott terület a középkori Magyar Királyság részeként Közép-Európa és a mediterrán világ határvidékén feküdt, ami sajátosan egyéni fejlődést alapozott meg. Az igen széles körű forrásfeltárásra alapozott kötet a magyar középkor kutatásában nagy hagyományokkal rendelkező társadalomtörténeti szempontokat állítja elemzései középpontjába, ezért a magyar és a horvát mellett az osztrák, olasz, szlovén és bosznia-hercegovinai történetírás figyelmére is számot tarthat. A Zsigmond király sienai tartózkodásáról készített monográfia a középkori politikatörténet ezen kevéssé ismert rövid epizódját a teljesség igényével dolgozta fel: az olvasó nyomon követheti a kor nagypolitikai játszmáit, egyúttal azonban a középkori életmód- és művelődéstörténet számos jelenségével is megismerkedhet a kivételesen szerencsés forrásadottságoknak köszönhetően. Kismonográfiát publikáltak egy méltatlanul elfelejtett székely személyiségről, aki pedig a kor fontos háttérszereplője volt, abból a fajtából, akik ritkán kerülnek reflektorfénybe, ellenben a kormányzat hétköznapi munkája nem képzelhető el nélkülük. Monografikus igényű tanulmánykötetet publikáltak Nagyváradon Bihar megye kora Árpád-kori történetéről. A témacsoport nagyobb, hosszabb távú projektjeinek megvalósítása (az archontológiai program, az Erdélyi Okmánytár következő, IV. kötete, az 1505. évi bécsi fejedelmi találkozó forrásainak és történetének feltárását célzó kutatás) során is több publikációt tettek közzé.

A *Kora Újkori Témacsoport* hosszú távú projektje Bél Mátyás 18. századi történeti–földrajzi–államismereti műve, a „Notitia" kritikai kiadása. Ehhez kapcsolódva egy historiográfiai tanulmánykötet és számos forráskritikai tanulmány jelent meg. A tanulmánykötet jelentősége, hogy 1975 óta ez az első komolyabb összegzés a kora újkori magyarországi történetírásról. A kötet szerzői az irodalomtörténet, politika- és vallástörténet terén az elmúlt évtizedekben elért jelentősebb eredmények, valamint a témához felhasználható újabban publikált források felhasználásával tekintették át a 16–18. századi hazai történetírás műveit. A tanulmányok a legfrissebb európai eszmetörténeti és historiográfiai szakirodalommal való összevetést sem nélkülözik.

A francia forradalmi és a napóleoni háborúk kora (1792–1815) politika-, társadalom- és hadtörténetéről számos eddig ismeretlen információt összegez egy az év során megjelent, sokéves alapkutatásra építő monográfia a császári-királyi huszárság törzstiszti karáról. Több tanulmányt publikáltak Firenze és Magyarország 16–17. századi kapcsolatairól és egy évtizedek óta nem művelt szakmai kutatási területről, a 16–17. századi erdélyi nemesércbányászatról, a korabeli bányaigazgatás kormányzati struktúrájáról. A témacsoport számos tagja publikált a kora újkori Erdély történetéről, ezen belül leginkább a fejedelemség államiságának sajátosságairól, a nyugatra és keletre (Oszmán Birodalom, Moldva, Havasalföld) irányuló külpolitikai kapcsolatokról, jogtörténetről, a kormányzati politikáról, a román-magyar együttélés változásairól.

A témacsoporton belül az utóbbi években egyre élénkülő egyháztörténeti kutatások is folynak, amelyek főként a 17–18. századi rekatolizáció történetével foglalkoznak. Az e tárgyban született jelentősebb magyar és német nyelvű publikációk témái: Carlo Caraffa bécsi nuncius az 1622. évi soproni országgyűlésen, a szentszéki diplomácia és Magyarország a harmincéves háború első időszakában, a Jászság és az egri egyházmegye történetének a rekatolizációval kapcsolatos mozzanatai.

Értékes publikációkat eredményezett a Szepességben a 15–17. század folyamán született városi krónikák, feljegyzések történeti, művelődéstörténeti szempontú feltárása is.

A témacsoportban zajló nagy hagyományú oszmanisztikai kutatások eredménye a hódoltsági Magyarországon létezett dzsámik és mecsetek rendkívül kiterjedt forrásfeltáráson alapuló, az egész kutatási terület számára alapvető kézikönyvül szolgáló, kismonográfiával bevezetett adattára. Igen sok alapkutatási eredményt tesz közzé az oszmán-török hatalom szerkezetéről és a magyar-török érintkezésekről szóló tanulmánykötet is. A kora újkori kutatóműhellyel együttműködő külső szerző publikálta az intézet kiadásában a 16. század második felében zajló délnyugat-dunántúli oszmán terjeszkedést vizsgáló monográfiát.

A témacsoport munkájához kapcsolódik az intézet *Lendület Szent Korona Kutatócsoport* tevékenysége. Tagjai 2014-ben tovább folytatták levéltári és múzeumi alapkutatásaikat számos magyarországi intézményben és több európai ország (Ausztria, Francia-, Olasz- és Spanyolország, Szlovákia) gyűjteményeiben. Legfontosabb kutatási eredményeik: a Bethlen Gábor Emlékév (2013) folytatásaként a magyar korona Bethlen általi birtoklásának (1619–1622) részletes feltérképezése, legfőbb felségjelvényünk eddig szinte teljesen ismeretlen soproni tartózkodásainak és az 1663–1664. évi nagy török háború idején lezajlott kalandjának, valamint a Szent Korona legkorábbi (16. század közepi) hiteles ábrázolása keletkezéstörténetének kismonográfia terjedelmű feltárása. Friss eredményeikről közel félszáz előadásban számoltak be – Párizstól és Londontól kezdve Spanyol- és Németországon, Bécsen és Prágán át Kolozsvárig és különböző magyarországi műhelyekig. Emellett szerepet vállaltak nagyszabású hazai és külföldi kiállítások szervezésében. Ezek közül kiemelkedik a székesfehérvári „István, a szent király” című kiállítás és a magyar koronázási érmek bemutatása a pozsonyi várban, valamint a kiállítások katalógusainak összeállítása. A Kutatócsoport kötetet publikált a 16–18. századi magyarországi történetírásról, valamint a Szent Korona soproni emlékhelyeiről. Az utóbbi kismonográfia Sopront is visszaemelte koronázó városaink sorába. A Kutatócsoport tagjai számos magyar, angol, német, francia, szlovák, orosz nyelvű tudományos közleményt is publikáltak.

Több, sokéves alapkutatások eredményeit összefoglaló könyvet tettek közzé az *újkori témacsoport* tagjai. Az egyik terjedelmes monográfia a reformkortól az első világháborúig terjedő időszakban elemzi a zsidók vallásváltását Magyarországon. A témakörrel más európai nemzetek vonatkozásában sem foglalkoztak még ilyen mélységben. Így várható a munka eredményei iránti nemzetközi érdeklődés, ugyanúgy, mint a Balkán-félsziget társadalmainak 19–20. századi történetét az európai és helyi gazdasági folyamatokba beágyazó, két kötetre tervezett nagymonográfia iránt. A szintézis év folyamán megjelent első kötete számos új szempontot felvetve tárgyalja a Balkán és az európai régiók közötti különbségek okait és természetét, valamint Bulgária gazdaság- és társadalomtörténetét a 18. század utolsó éveitől a II. világháború végéig.

A témacsoportban OTKA-pályázat segíti az intenzív 19. századi nacionalizmus-kutatást. Eredményeket összegezett a nemzetépítést szolgáló nacionalizmust tárgyaló két, összesen 20 előadót mozgósító konferencia. A tény és fikció kapcsolatának témájában rendezett tanácskozás fő eredménye volt a tudomány és művészet közötti átjárás, a „szabad határok’” kérdésének konkrét példákon át való megvilágítása. Az antikvitás és a nacionalizmus kapcsolatáról tartott műhelykonferencia fő tanulsága az volt, hogy az ókor nem jelentéktelen referenciaként hatott a modern közösségtudat formálására is. A témacsoport tagjainak számos közleménye közül különösen nagy visszhangot keltett a struktúra és a történelmi esemény bonyolult viszonyát elemző angol nyelvű publikáció egy Németországban publikált tanulmánykötetben.

Az év kommemorációs témái közül elsősorban az első világháború kirobbanásának százéves évfordulója teremtett alkalmat munkatársaiknak publikációkra, tudományos előadásokra és közszereplésre. Intézeti munkatárs állította össze a Magyar Tudomány 2014. novemberi számában az I. világháborúról szóló blokkot.

A *Horthy-korszak* történetével foglalkozó *témacsoport*ban PhD-disszertációként megvédett monográfia készült a Horthy-kultusz történetéről, második kiadásban jelent meg az itt készült eddigi legátfogóbb Horthy-életrajz. Az intézet publikálta „A történelemhamisítás és politikai propaganda. Illés Béla elmeszüleményei a magyar szabadságküzdelmek orosz támogatásáról" című, a ma oly elterjedt emlékezetpolitikai vitákhoz is kapcsolható monográfiát.

A Holokauszt 70. évfordulójának évében a témacsoport vonatkozó tanulmányai közül kiemelkedőek az 1941. évi kamenyec podolszki tömegmészárlással kapcsolatos, nemzetközi együttműködés eredményeként közzétett írások. Sajtóbeszélgetésen összegezték az 1944. évvel kapcsolatos eredményeiket. Több tanulmányban, tudománynépszerűsítő írásban, rádiós és televíziós műsorban, valamint az október 15-i kiugrási kísérlet évfordulóján szervezett sajtóbeszélgetésen összegezték az 1944. évvel kapcsolatos eredményeiket.

A két világháború közötti korszak diplomáciatörténettel foglalkozó munkatársak a magyar revíziós külpolitika nagyhatalmi összefüggéseit, a szomszéd országokkal kialakult kisebbségpolitikai és határviták rendezésére irányuló magyar törekvésekkel kapcsolatos kutatások eredményeit összegezték. Két munkatárs is részt vett a Horthy-korszak meghatározó miniszterelnökének, gróf Bethlen István életének és politikai pályafutásának átfogó értékelését elvégző kötet megírásában. Közel ezer hazai és külföldi forrás összegyűjtésével, adatbázisba rendezésével. Sikeresen zárult a „The Life and Political Role of János Esterházy in Archival and Press Sources" című kutatás, amelyet a Visegrádi Alap támogatott. A csoport tagjai harmincnál több külföldi nemzetközi (nyugat-európai, amerikai, japán, oroszországi stb.) konferencián tartottak előadást a Horthy-korszak történetének kérdéseiről.

A Külügyminisztérium kérésére a csoport tagjai elkészítették az 1920–1931 közötti nemzetközi segélyakció keretében Magyarországról indított „gyermekvonatokkal" kapcsolatos szakanyag előtanulmányait a témakör magyarországi levéltárakban, könyvtárakban található legfontosabb forrásairól, szakirodalmáról. A magyarországi katolikus, református és evangélikus egyház, illetve a Magyar Vöröskereszt és az Országos Magyar Gyermekvédő Liga korabeli tevékenységének adatait, a kérdés eddigi szakirodalmi feldolgozásait sikerült részletesen feltárniuk.

A *Jelenkor-történeti Témacsoport* tagjainak fő kutatási területe Magyarország, Kelet-Közép-Európa és a nemzetközi kapcsolatok második világháború utáni története. Kutatásaik középpontjában 2014-ben is két nagy témakör állt: a nemzetközi kapcsolatok és az 1945 utáni, különösen a Kádár-korszak társadalomtörténete. A kutatás nemzetközi kiterjesztése céljából 2013-ban rendezett nemzetközi konferencia („Memory of Everyday Collaboration with the Communist Regimes in Eastern Europe") eredményeire is épített angol nyelvű tanulmánykötetük a Berghahn kiadónál áll megjelenés előtt. Az ebbe a körbe tartozó nemzetközi tematikájú tanulmányok másik része a The Hungarian Historical Review 2015/1-es tematikus számában jelenik meg a témacsoport egyik tagjának szerkesztésében.

Megjelent a témacsoport kollaborációs kutatásának eddigi eredményeit összegző tanulmánykötet „Az ügynök arcai. Mindennapi kollaboráció és ügynökkérdés" címen, amely

a szakmán túl is nagy visszhangot váltott ki. A kötet a nemzetközi összehasonlításon túl arra keresi a választ, hogyan kapcsolható egymáshoz a társadalom és mindennapok, valamint az ún. titkosszolgálati akták története. Egyik fontos eredménye, hogy leszámol az „ügynökvadász" beszédmóddal, egyúttal a téma kutatásában meghonosítja a társadalomtudományi és nemzetközi összehasonlító módszertant.

A témacsoport eredményei közül kiemelkedik a „Fabricating Authenticity in Soviet Hungary. The Afterlife of the First Hungarian Soviet Republic in the Age of State Socialism" című monográfia, amelynek magyar változata is megjelent. A könyv egy Kádár-kori forráscsoporton keresztül arra keresi a választ, hogy mi tett elvont történeti értelmezéseket hitelessé a Kádár-korszakban.

A témacsoport másik fontos eredménye, hogy 2014 őszén magyarul is megjelent az a Kelet-Közép-Európa huszadik századi történetét összehasonlító szintézis, amely a maga nemében egyedülálló a magyar könyvpiacon, így hamar könyvsikerré is vált („A várva várt Nyugat. Kelet-Európa története 1944-től napjainkig"). A könyv nem csupán régiónk huszadik századi történetét hasonlítja össze a nyugati fejlődéssel a második világháborútól az ezredfordulóig, hanem számos kérdést visszavezet a Kelet-Európa fogalom születésének körülményeire. A témacsoport egy új kutatójával a lengyel összehasonlító kutatás irányába is nyitni tudott. Az ő szerkesztésében jelent meg a „Lengyel, magyar 'két jó barát'. A magyar–lengyel kapcsolatok dokumentumai, 1957–1987" című forráskiadvány, amely a közeljövőben lengyelül is napvilágot lát. A közzétett, összesen több mint százhúsz lengyel és magyar levéltári forrás jelentősen növeli ismereteinket a két ország közösnek determinált politikai útjáról és kapcsolatairól.

A nemzetközi kapcsolatok kutatása terén a témacsoport egyik tagja véglegesítette a második világháború és hidegháború lezárása közötti időszak amerikai-magyar kapcsolatait vizsgáló monográfiáját, amely a közeljövőben jelenik meg az Indiana University Pressnél. Ugyanazon szerző Magyarország 1945–1956 közötti szerepét vizsgáló tanulmánya kiemelkedő fejezete annak a tanulmánykötetnek, amely a The Harvard Cold War Studies Book Series „Imposing, Making and Tearing Open the Iron Curtain: The Cold War in East-Central Europe, 1945–1989" című kötetében jelent meg 2014-ben.

Az intézet nemzetközileg elismert Kína-szakértője tanulmánykötetet szerkesztett Kína nemzetközi kapcsolatairól, amely „New Sources, New Findings: the Relationships between China, the Soviet Union and Eastern Europe" címen jelent meg Pekingben kínai és angol nyelven.

A *Tudománytörténeti Témacsoport* legfontosabb eredménye egy 2009 óta OTKA támogatással zajló projekt lezárása volt: a 85 ív terjedelmű adattár a magyar történettudomány történetéhez 610 történész tudományos életrajzát, valamint 117 történettudományi intézmény bemutatását tartalmazza. Elkészült két tanulmánygyűjtemény kézirata, az egyik címe „Történettudomány a megszállás idején 1945–1990" (41 szerzői ív), a másik pedig 10 tanulmányban tekinti át a magyar történelem legfontosabb korszakainak historiográfiáját (45 szerzői ív). Folytatták a „Magyar történettudomány határokon belül és kívül" című konferenciasorozatukat: hazai és határokon kívüli magyar szakemberek a levéltárügy és a történettudomány viszonyáról nagy szakmai visszhangot kiváltva értekeztek.

Az *Egyháztörténeti Kutatócsoport* az elnyert és 2016 közepéig futó programban a 18–20. századi nemzeti, egyháztartományi, egyházmegyei zsinatok és a katolikus nagygyűlések

feldolgozását tűzte ki célul. Lezárult a kalocsai és az esztergomi főegyházmegye anyagainak, valamint az 1858-as esztergomi, 1863-as és az 1941-es kalocsai zsinat feldolgozása. 1643 után újabb nemzeti zsinatra 1822-ben került sor. A készülő forráskiadás bevezető tanulmányát is megalapozó elemzés megjelent nyomtatásban. A program keretében megrendezték második műhelykonferenciájukat. Az előadásokat „Katolikus zsinatok és nagygyűlések Magyarországon a 16–20. században" címmel publikálták. A 2014. szeptember 20-án Bécsben megrendezett „Konzil und Fürst" című konferencián (Universität Wien, Institut für Historische Theologie) az MTA BTK zsinatkutató csoportja volt a „díszvendég", mert a magyarországi zsinatkutatás eredményeinek bemutatása állt a központban.

Kiemelendő az intézet új angol nyelvű folyóiratával kapcsolatos tevékenység. A *The Hungarian Historical Review* (az *Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae* című folyóirat 2012-ben indult új folyama) az egyetlen olyan folyóirat, amely kifejezetten magyar történelemmel foglalkozik angol nyelven, évente négy lapszámban. Ezáltal elérhetővé teszi a nemzetközi tudományos világ számára a magyar történettudomány legújabb eredményeit, olyan magyar és nemzetközi kutatásoknak biztosít fórumot, amelyek érthetőbbé teszik a magyar és közép-európai történelem mélyebb összefüggéseit. A folyóirat élénkíti a párbeszédet a térségünkkel foglalkozó hazai és külföldi kutatók között. A lapban megjelenő cikkek a nyomdai megjelenés után fél évvel a folyóirat honlapjáról (www.hunghist.org) ingyenesen letölthetők. A recenziók azonnal, megjelenéskor bekerülnek a nemzetközi www.recensio.net online adatbázisba (ennek aloldala: http://www.recensio.net/rezensionen/zeitschriften/hungarian-historical-review/hungarian-historical-review), ahonnan ingyenesen letölthetők. A cikkek – szerződés alapján – megjelenés után egy évvel elérhetők a rangos JSTOR és EBSCO nemzetközi adatbázisokból is. A cikkeket az MTA intézményeiben, a partnerintézményekben, a nagyobb magyar egyetemeken és levéltárakban dolgozók számára azonnal hozzáférhetővé teszik a www.hunghist.org honlapon keresztül IP-cím alapon.

Az intézet *tudományos információs* témacsoportja az intézet (és részben a kutatóközpont) tudományos kiadványait, folyóiratait gondozza, végzi e munkák olvasószerkesztését, korrektúrázását, tördelését, azaz teljes nyomdai előkészítését, valamint a nyomtatás munkáinak szervezését és a megjelent kötetek terjesztését. A témacsoport feladatköréhez tartozik az intézet rendezvényeihez kapcsolódó kisnyomtatványok (meghívók, szórólapok, névtáblák stb.) elkészítése (2014-ben 47 darab meghívó grafikai tervezését végezte el a témacsoport), valamint az MTA BTK, az MTA BTK TTI magyar és angol nyelvű honlapjának, illetve a The Hungarian Historical Review angol nyelvű honlapjának gondozása, szerkesztése, technikai kezelése is munkatársaikra hárul (naponta megújulnak az öt honlap tartalmai, köztük külön figyelemfelhívó hírként közlik pl. az új kiadványok adatait, a munkatársak szerepléseit, az előadások, konferenciák, előadások, folyóiratok anyagait). (A honlapok címei: http://www.btk.mta.hu; http://www.tti.btk.mta.hu/, http://www.tti.btk.mta.hu/en/; http://www.hunghist.org.) Az intézetben rendezett előadásokról és konferenciákról a témacsoport munkatársai készítenek összefoglalókat, illetve képillusztrációkat a honlapokra.

A témacsoport végezte 34 könyv, illetve folyóirat-szám nyomdai előkészítését, nyomdatechnikai gondozását. Az intézeti sorozatok (a 2012-ben indított „Magyar Történelmi Emlékek" alsorozatai) részeként 2014-ben 12 kötet jelent meg a témacsoport tagjainak gondozásában. Sorozaton kívül jelent meg az év végén az egyik nagy érdeklődésre számot tartó kiadványuk: „Ezt köztünk! Isten áldja!" Széchenyi István válogatott levelei", amelynek teljes nyomdai előkészítését szintén a témacsoport végezte.

A folyóirat-szerkesztőségek és a témacsoport együttes munkáját dicsérik a 2014-ben is megjelentetett Történelmi Szemle, Világtörténet és The Hungarian Historical Review című folyóirataink 1–4. számai. Így összesen 12 folyóirat számot gondozott a témacsoport. Elvégezték a folyóiratok archiválását és a folyóirat-támogatási feltételek szerint a honlapon hozzáférhetővé tették cikkeiket.

b) Tudomány és társadalom

Az intézetben folyó alapkutatások eredményei hozzájárultak a magyar közvéleményt napjainkban foglalkoztató történeti kérdések megismeréséhez és széles körű megismertetéséhez az őskortól a Kádár-korszakig. Az intézet munkatársai kutatómunkájuk mellett ez év során is jelentős mértékben vették ki részüket a szakmainál szélesebb közvéleményt foglalkoztató történeti kérdések tisztázására irányuló ismeretterjesztő tevékenységből. E tevékenység egyik eredménye a „Dicsőséges századok 1301–1526" c. kötet, amely az egyik legnehezebb műfaj, a gyerekeknek szóló ismeretterjesztés révén járul hozzá a tudományosan megalapozott nemzeti önismeret kialakításához. Ezen túlmenően az intézet tagjai jelentős számú ismeretterjesztő írást publikáltak, ill. előadást tartottak 2014 folyamán, gyakran határon túli magyar közösségek felkérésének téve eleget, s emellett gyakran foglalkoztatott szakértők a Magyar Rádió „Regényes történelem" c. műsorában. Az intézet egyik munkatársa a Vidékfejlesztési Minisztérium Földrajzinév-bizottságának tagjaként tevékenykedik.

Oroszlánrészt vállalt az intézet a kormány által kezdeményezett, 2038-ig szóló Árpád-ház Program kidolgozásában. Az intézet vezetője lett az Operatív Testület elnöke, több munkatársa pedig az érintett szakterületek terveinek összehangolását irányította.

Az intézet több vidéki város önkormányzatával együttműködési szerződést kötött, amelyek értelmében közös konferenciák szervezésével, helyi kutatások támogatásával és hosszú távú kulturális projektekben való részvétellel segíti a regionális területfejlesztést és kulturális emlékhelyek szakmailag megalapozott létesítését vagy modernizálását ((Balatonfüred, Szombathely, Székesfehérvár).

A társadalmat megszólító intézeti tevékenységek közül ebben az esztendőben mindenekelőtt a Jagelló- és Zrínyi-konferenciák, az első világháború kitörésének 100. évfordulójához kapcsolódó előadások, a Holokauszt 70. évfordulójáról megemlékező három konferencia emelkedtek ki. Különösen nagy társadalmi figyelem kíséri *Lendület*-kutatócsoportjuk munkáját. A beszámolási évben harmadszor került fel az Origo internetes portál címlapjára, egy nap alatt több mint 30 000 ember olvashatott eredményeikről. A MNO.hu is több beszámolót közölt a kutatócsoportról, de számos TV-felvétel is született a kutatócsoport tudományos felfedezéseiről. A köztársasági elnök felkérésére elvégezték történelmi zászlóink használatának tudományos vizsgálatát.

Intézeti munkatárs kezdeményezte az MTA május 13-i rendkívül nagy társadalmi visszhangot kiváltott „Történelmi emlékezet és történettudomány" c. konferenciáját.

A munkatársak többsége televízió- és rádióműsorok rendszeres szereplője, és számos ismeretterjesztő előadással is szerepet vállalt a kutatási eredmények népszerűsítésében mind idehaza, mind a határon túli magyarság körében, Bécstől Léván és Nagyváradon át Kolozsvárig. A Moszkvában és Rómában dolgozó intézeti munkatársak szintén fontos szerepet játszanak a magyar tudomány és kultúra hatékony nemzetközi képviseletében. A

társadalmat intenzíven foglalkoztató jelenkor-történeti témákat elemző konferenciáikról is számos híradás jelent meg. Különös figyelmet keltett a kommunista rendszerekkel folytatott mindennapi kollaboráció kérdéskörének szentelt rendezvény.

A jelenkortörténet iránti fokozott érdeklődés miatt e témákkal foglalkozó munkatársakat gyakran hívják a magyar televíziók és rádiók tudományos-ismeretterjesztő és közéleti műsoraiba. Rendszeresen nyilatkoznak történelmi kérdésekről a legolvasottabb napilapoknak, hetilapoknak és online-portáloknak.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az intézet feladatának tartja, hogy áttekintéssel rendelkezzék a magyar történetkutatás egészéről, elősegítse a különböző műhelyek közötti eszmecserét, infrastruktúrájával és teljes szellemi kapacitásával támogassa a szakma országos szervezetei: az MTA Történettudományi Bizottsága, a Magyar Történelmi Társulat és az akadémiai történész vegyes bizottságok munkáját, összefogja és szervezze a történész világkongresszusok magyar részvételét. Az intézet ezért szoros kapcsolatot tart fenn valamennyi jelentős magyarországi történettudományi kutatóhellyel.

Az intézet átlagosan havi négy-öt, különböző típusú szakmai rendezvényt szervez. Legrangosabb az *Intézeti előadások* sorozata, melynek keretében 2014-ben 5 intézeti és 5 külföldi (angol, amerikai, francia, lengyel) szakember szerepelt. Különösen nagy szakmai visszhangra talált a neves amerikai történész, Anne Applebaum előadása az egész világon gyors sikert aratott Kelet-Európa 1944–1956 közötti történetét bemutató könyvéről, Georges-Henri Soutou párizsi professzor áttekintése Franciaország első világháború alatti és utáni politikájáról, valamint a Harmadik Birodalom egyik legnevesebb kutatója, a cambridge-i Richard J. Evans szereplése. A munkatársak rendkívül sok bel- és külföldi konferencián adtak elő. A saját vagy részben saját rendezésű események közül különösen sikeres volt a horvát–magyar közös múlt kérdéseivel foglalkozó nemzetközi konferencia, a konstanzi zsinat emlékezetére Debrecenben szervezett konferencia, valamint a Jagelló-kort érintő új kutatási eredményekről beszámoló konferencia. Nemzetközi konferenciát szerveztek a szentgotthárdi csata és a vasvári béke 350. évfordulója alkalmából. A munkatársak jelentős részt vállaltak a Zrínyi Miklós halálának 350. évfordulója alkalmából a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeummal és a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel közösen megrendezett „Határok fölött – Nemzetközi tudományos konferencia Zrínyi Miklós halálának 350. évfordulóján” című nemzetközi tudományos konferencia megszervezésében, amelyen szakmai előadást is többen tartottak. Nemzetközi részvétellel zajlott a kora újkori témacsoport által a Dózsa-féle felkelés 500. évfordulóján szervezett konferencia „Peasant Uprisings in Late Medieval and Early Modern Europe” címmel. A hazai centenáriumi rendezvényeken kívül munkatársaik Bécsben, Belgrádban, Moszkvában tartottak előadást az első világháborúról. Meghatározó szerepet játszottak az évforduló legjelentősebb nemzetközi tudományos rendezvénye, a szarajevói „The Great War: Regional Approaches and Global Contexts” című, 20 országból 150 szakértőt mozgósító konferencián, ahol a bevezető előadást munkatársuk kommentálta. Budapesten az intézet szervezte a világ legjelentősebb oszmanisztikai szakmai szervezetének (CIEPO) konferenciáját. A földkerekség minden részéről mintegy 160 oszmanista vett részt a tanácskozáson, amelynek fő témái a következők voltak: politikai, etnikai és vallási átalakulás Anatóliában a 11–13. században; oszmán hadtörténet; etnikai és kulturális akkulturáció, vallásváltások, konfesszionalizmus és autonomiák a birodalomban; Európa és az oszmánok kapcsolatai; központi és tartományi elitek, nomádok és félnomádok; irodalom, művészet,

építészet és tudomány az oszmán identitásépítés szolgálatában. A rengeteg visszajelzés szerint ez volt az eddigi legjobb és legjobban szervezett CIEPO-konferencia. Jól dokumentálható pozitív szakmai visszhangra talált jelenkortörténészeik szereplése a témacsoportjuk és a lengyel Nemzeti Emlékezet Intézet által Poznanban rendezett „Új nézőpontok a kommunista korszak történetének kutatásában" című nemzetközi konferencia. A konferencia két szekciója is szorosan kapcsolódott a titkosszolgálatok társadalomtörténeti kutatásához, egyúttal szélesebb kontextusba, a szocialista korszak összehasonlító társadalomtörténetébe helyezte a témakört.
Jól látható az intézet jelenléte az Anjou-kutatásban, több kutatójuk hangadóként vett részt az École française de Rome, az Agence Nationale de la Recherche és a Seconda Università di Napoli által rendezett nápolyi nemzetközi konferencián. Együttműködés épült ki a Nantes-i Egyetem CRHIA kutatóközpontjával, amellyel együttműködési szerződést kötöttek, fölelevenítették a kapcsolatot a párizsi Sorbonne IV. Egyetem történészeivel, elkészült a „Histoire, économie & société" c. folyóiratnak a magyar kora újkor történetével foglalkozó száma. Felvették a kapcsolatot a madridi Autonóma egyetem történeti intézetével is, e kapcsolat révén egyik munkatársuk tagja lett a 2013-ban létrehozott nemzetközi kutatócsoportnak:„Red de Investigación: La facción española. Las relaciones de la Casa de Austria a través de grupos informales"; (alapító/támogató intézmények: Marie Curie Action; Deutsches Historisches Institut in Rom; Instituto Universitario la Corte en Europa). Egyik munkatársuk az USA-ban, Londonban, Oxfordban, Firenzében és Velencében tartott előadásokat az észak-itáliai városállamok és Magyarország késő középkori és kora újkori kereskedelmi kapcsolatairól. Az Egyesült Államokban a kelet-európai Holokausztról egyetemi kurzust tartó kollégájuk több európai országban is tartott a témához kapcsolódó előadást. Egyik Balkán-szakértőjük Nagojában a Japán–Magyar Balkán-kutató Csoport konferenciáján Macedónia két világháború közötti történetéről beszélt, majd a szapporói Hokkaido Egyetem Szláv Központjában „Régiók Jugoszláviában a két világháború között" címmel mutatta be kutatási eredményeit. A közös kínai–magyar hidegháború-történeti kutatások keretében Budapesten jártak a Kínai Társadalomtudományi Akadémia képviselői, akikkel megállapodtak a további együttműködésről. Egyik munkatársuk szervezi a 2015-ös történész világkongresszus egyik várostörténeti (ST4: „Urban villagers") szekcióját, amely iránt a beérkező absztraktok alapján nagy érdeklődés érzékelhető.

Meg kell említeni végül a munkatársak hazai és külföldi folyóirat-szerkesztőségekben kifejtett aktív tevékenységét. A legfontosabb szerkesztőbizottsági vagy szerkesztőségi tagságok nemzetközi lapoknál: *Austrian History Yearbook, Archivum Ottomanicum, Časopis Matice moravske, Dimensioni e Problemi della Ricerca Storica, Ekonomska i ekohistorija, The Hungarian Historical Review, Review of Croatian History, Journal of Turkish Studies, Opera historica, Osmanlı Araştırmaları, Podravina, Scrinia Slavonica, Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti, Zavoda za povijesne i društvene znanosti HAZU, Zeitschrift für internationale Freimaurerforschung*. A hazai folyóiratok közül említendő: *Acta Orientalia, Hadtörténelmi Közlemények, Keletkutatás, Lymbus, Rubicon, Múlt-kor, Századok, BUKSZ, Történelmi Szemle, Turul, Urbs Várostörténeti Évkönyv, Világtörténet, Korall, Tanulmányok Budapest Múltjából* c. évkönyv stb. A kutatók hazai (pl. L'Harmattan, A múlt ösvényén) és külföldi könyvsorozatok (pl. Berlin, Edition Ungarische Geschichte) sorozatszerkesztőiként szintén növelik az intézet nemzetközi tudományos beágyazottságát.

A munkatársak tanulmányai és könyvfejezetei jelentős részben vezető európai és hazai folyóiratokban láttak napvilágot, így például a cambridge-i *Journal of Ecclesiastical History,* a római *Rivista di Studi Ungheresi,* a francia *Revue d'histoire diplomatique,* az örmény kutatások egyik vezető fóruma, a *Haigazian Armenological Review, Galéria: Ročenka*

Slovenskej národnej galérie v Bratislave, Hungarian Studies, Metropolitan Museum Journal, Revue historique des armes, illetve *Aetas, Fons: Forráskutatás és Történeti Segédtudományok, Hadtörténelmi Közlemények, Keletkutatás, Korunk, Magyar Egyháztörténeti Vázlatok, Magyar Sion, Öt kontinens, Soproni Szemle, Történelmi Szemle, Századok, Világtörténet, The Hungarian Historical Review.* Ugyanez igaz a könyvfejezetekre és gyűjteményes kötetekre is. Többen publikáltak angolul a neves Brill kiadó, a német Böhlau–Oldenbourg konzorcium, a Franz Steiner és LIT Verlag köteteiben, a Törökországban vezető szakmai fórumnak számító The Isis Press, a szlovákiai Pro Historia kiadványaiban.

Az intézet munkatársai hazai és nemzetközi (bilaterális) tudományos testület tagjaiként és vezetőiként, kuratóriumokban (European Science Foundation, EURIAS, Imre Kertész Kolleg, Jena, GWZO, Lipcse, Romanian Research Council) és tudományos tanácsokban is dolgoznak. Többen tagjai az MTA Történettudományi Bizottságának és akadémiai történész vegyes bizottságoknak (magyar–bolgár, magyar–szerb, magyar–szlovák, magyar–török stb.). A Magyar Történelmi Társulat főtitkára és több vezetője az intézet munkatársa. Rendszeresen segítik a külföldi magyar kulturális intézeteket tanácsadással és előadók küldésével.

Munkatársaik folyamatosan oktatnak valamennyi jelentős magyarországi egyetemen, több doktori iskolában vesznek részt, külön megállapodás keretében működnek közre az ELTE BTK történelem államvizsgáin; opponensként, bizottsági tagként dolgoznak a tudományos minősítés fórumain és a hazai tudományos pályázatok elbírálásában, az OTKA, TÁMOP, Nemzeti Kiválóság Program, az Akkreditációs Bizottság és a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj tisztségviselőiként és szakértőiként. Egy munkatársuk a komáromi Selye János Egyetemen, két munkatársuk az Egyesült Államokban oktatott.

Egyik kollégájuk Szily Kálmán-díjban részesült, egy másik a Magyar Érdemrend Tisztikeresztjét kapta, munkatársuk látja el az OTKA Történettudomány–Tudomány- és Technikatörténet zsűri elnöki tisztét, nyugdíjba vonult munkatársuk pedig a Holokauszt Dokumentációs Központ kuratóriumi elnöki feladatait.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az OTKA támogatását a 2014. évben nemzetközi kutatócsoport nyerte el egy az „Anjou-dinasztia országainak 13–15. századi hatalmi elitjé”-t összehasonlító társadalom- és kormányzattörténeti megközelítésben vizsgáló kutatómunkára (K111049 – 30,679 M Ft). A programban részt vevő kutatók azonos szempontok szerint, egy közös adatbázisba gyűjtik az összes egykor Anjouk uralma alatti országok összes tisztségviselőjének adatait, amelyet együttműködve, közös szempontok alapján dolgoznak fel. A program tíz intézmény – École Française de Rome, Université de Saint-Étienne, Université d’Angers, Université de Moncton, Université d’Aix-Marseille, Université de Nice, Seconda università di Napoli, Università di Bergamo, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont Történettudományi Intézete – kutatóinak, valamint az adatbázis számítógépes tárolását, hozzáférését biztosító UMR LIRIS, INSA de Lyon számítástechnikai szakembereinek az együttműködésével jött létre.

Az alábbi tevékenységekre nyertek még támogatást:

A magyar katolikus püspökkari tanácskozások történetének kutatására és az 1945–1948 közötti jegyzőkönyvei kiadására (PUB-F113469 – 610 E Ft);

A „Kollektivizálás és állami erőszak” c. tanulmánykötet megjelentetésére (PUB-K113345 – 303 E Ft);
Az „Egy globális humanitárius akció hétköznapjai”. A magyar menekültek segélyezésének szervezésére létrehozott Koordinációs Bizottság összefoglaló jegyzőkönyvei (Genf, 1956. november 13.−1957. október 29.) kiadására (PUB-F 111030 – 300 E Ft). (http://www.tti.hu/on-line-kiadvanyok/148-on-line-kiadvanyok/1375-egy-globalis-humanitarius-akcio-hetkoznapjai.html);
A „Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába” c. nagyszabású kutatási segédkönyvsorozat kiadása (PUB-K 113579 – 1,237 M Ft).
A „Politikai kultúrák és válságkezelések a poszt-sztálini korszakban (1953–1968). Kelet-közép-európai összehasonlító vizsgálat” c. program megvalósítására (PD105866 – 5,12 M Ft). A kutatás célja a poszt-sztálini korszakban Magyarország, Lengyelország és Csehszlovákia kommunista berendezkedéseiben bekövetkezett változások és állandóságok átfogó összehasonlító kutatása.
A „Kelet-közép-európai nacionalizmusok az első világháború éveiben” c. kutatási programra (K113004 – 20,702 M Ft), amely az első világháború időtartama alatt az ideológiai, területi és politikai programok nemzet- és államépítésben betöltött szerepét vizsgálja.

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium támogatta a 2014-ben megrendezett magyar-horvát történeti konferenciát (IX-14/5/1/2014 – 2 M Ft). Az MTA BTK Történettudományi Intézet, a Horvát Történettudományi Intézet, a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia Történettudományi Intézete közös konferenciája a „A magyar–horvát együttélés fordulópontjai: intézmények, társadalom, gazdaság, kultúra” címet viselte.

Az NKA támogatta a Zrínyi Miklós halálának 350. évfordulója alkalmából a HM Hadtörténeti Intézet és Múzeummal, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel együtt megrendezett „Határok fölött – Nemzetközi tudományos konferencia Zrínyi Miklós halálának 350. évfordulóján” című nemzetközi tudományos konferenciát (3808/02084 – 800 E Ft).

Az NKA támogatta Tóth Ferenc: „Egy magyar származású diplomata Kelet-Európában a 18. század második felében. Francois baron de Tott (1733–1793) életpályája” című kötetének kiadását (4337/01479, 300 E Ft).

Az NKA rendszeresen megjelenő folyóiratokat és könyvkiadásokat támogatott a 2014. évben (The Hungarian Historical Review, 3341/00093 – 2 M Ft; Világtörténet 3341/00091 – 1 M Ft; Történelmi Szemle, 3341/00092 – 1,6 M Ft).

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Apor Péter: Fabricating Authenticity in Soviet Hungary: The Afterlife of the First Hungarian Soviet Republic in the Age of State Socialism London; New York: Anthem Press, 228. (2014) http://real.mtak.hu/18962/; http://www.anthempress.com/fabricating-authenticity-in-soviet-hungary
2. Balogh Margit: Kardinal József Mindszenty: Ein Leben zwischen kommunistischer Diktatur und Kaltem Krieg. Berlin: OEZ Verlag, 671. (2014.)
3. Borhi László: Hungary’s Role in the Soviet Bloc, 1945-1956. In Mark Kramer, Vít Smetana (szerk.), Imposing, Making and Tearing Open the Iron Curtain: The Cold War in East-Central Europe, 1945-1989. New York: Lexington Books, 2013. 87-99. (The Harvard

Cold War Studies Book Series) (megjelent 2014-ben) Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 228. (2014)

4. Stefano Bottoni: A várva várt Nyugat: Kelet-Európa története 1944-től napjainkig Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 364. (2014) http://real.mtak.hu/18968/
5. Cieger András: Interests and Strategies: An Investigation of the Political Elite of Sub-Carpathian Region in the Age of Dualism (1867-1918). In Pál, Judit – Popovici, Vlad (eds.), Elites and Politics in Central and Eastern Europe (1848-1918). Wien: Peter Lang, 191-210.(2014) http://www.peterlang.com/index.cfm?event=cmp.ccc.seitenstruktur.detailseiten&seitentyp=produkt&pk=79203&concordeid=264939
6. Csákó Judit: A Magyar–lengyel Krónika és a hazai elbeszélő hagyomány. Századok 148. 289–334. (2014)
7. Demeter Gábor: A Balkán és az Oszmán Birodalom I. Gazdasági és társadalmi átalakulások a 18. század végétől a 20. század közepéig. Általános rész és Bulgária. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 767. (2014) http://real.mtak.hu/15516/
8. Demeter Gábor – Csaplár Degovics Krisztián: Social Conflicts, Changing Identities and Everyday Strategies of Survival in Macedonia on the Eve of Ottoman Central Power (1903-1912). Hungarian Historical Review, 609-650. (2014)/3 http://real.mtak.hu/15522/
9. E. Kovács Péter: Zsigmond király Sienában. Budapest: Corvina, 308. (2014) http://real.mtak.hu/21223/
10. Fodor Pál: Szülejmán Szultántól Jókai Mórig. Tanulmányok az oszmán-török hatalom szerkezetéről és a magyar–török érintkezésekről. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 448. (2014)
11. Fónagy Zoltán: Bosznia-Hercegovina integrációja az okkupáció után: Hatalompolitika és modernizáció a közös minisztertanácsi jegyzőkönyvek tükrében. Történelmi Szemle, 27–60. (2014)/ 1
12. Gyáni Gábor: Historical Event and Structure, and Their Relatinship. In Zoltán Kulcsár-Szabó, Csongor Lőrincz (Hg.), Signaturen des Geschehens. Ereignisse zwischen Öffentlichkeit und Latenz. Transcript, Bielefeld, 391-411. (2014)
13. Gyáni Gábor: Image and Reality of a Splitting Country: The Case of Hungary. In Wlodzimierz Borodziej, Stanislav Holubec, Joachim von Puttkamer (eds.), Mastery and Lost Illusions. Space and Time in the Modernization of Eastern Europe. De Gruyter, Oldenbourg, 53-70. (2014)
14. Janek István: The Issue of Hungarian‑Slovak Diplomatic Connections in the Hungarian Parliament in 1939-1940. Prague Papers on the History of International Relations. 128-141. (2014) 2
15. Horváth Richárd: Voievodul transilvănean Ştefan Bátori şi frontul turcesc între 1479 şi pacea din anul 1483. In Banatica 24: II. Istorie. Cluj-Napoca: Editura Mega, 289–307. (2014) http://real.mtak.hu/18852/
16. Horváth Sándor (szerk.) Az ügynök arcai: Mindennapi kollaboráció és ügynökkérdés. Budapest: Libri Kiadó, 460. (2014)
17. Huang Lifu, Vámos Péter, Li Rui (szerk.) 新史料、新发现：中国与苏东关系 New Sources, New Findings: the Relationships between China, the Soviet Union and Eastern Europe Beijing: Chinese Academy of Social Sciences Press, 469. (2014)

18. Kármán Gábor: Turks Reconsidered: Jakab Harsányi Nagy's Changing Image of the Ottoman. In Firges, Pascal W., Graf, Tobias P., Roth, Christian, Tulaşoğlu, Gülay (Eds.), Well-Connected Domains: Towards an Entangled Ottoman History. Leiden-Boston: Brill Academic Publishers, 110-130. (2014) http://real.mtak.hu/19102/

19. Kecskés D Gusztáv Egy globális humanitárius akció hétköznapjai: A magyar menekültek segélyezésének szervezésére létrehozott Koordinációs Bizottság összefoglaló jegyzőkönyvei (Genf, 1956. november 13.−1957. október 29.) Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 189. (2014) http://real.mtak.hu/12954/

20. Konrád Miklós: Zsidóságon innen és túl. Zsidók vallásváltása Magyarországon a reformkortól az első világháborúig. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 672. (2014)

21. Mihalik Béla: Turkismus und Gegenreformation. Die Osmanen und die konfessionellen Konflikte im Ungarn der 1670er Jahre. In Born, Robert, Puth, Andreas (Eds.), Osmanischer Orient und Ostmitteleuropa: Perzeptionen und Interaktionen in den Grenzzonen zwischen dem 16. und 18. Jahrhundert. Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 321-336. (2014) http://real.mtak.hu/19284/

22. Mitrovits Miklós (szerk.) Lengyel–magyar – „két jó barát": A magyar–lengyel kapcsolatok dokumentumai, 1957–1987. Budapest: Napvilág Kiadó, 848. (2014) http://real.mtak.hu/19083/

23. Molnár Antal: Il Sant'Uffizio e le missioni balcaniche prima della fondazione della Congregazione de Propaganda Fide (1622). In: Ad ultimos usque terrarum terminos in fide propagada. Roma fra promozione e difesa della fede in età moderna. A cura di Massimiliano Ghilardi–Gaetano Sabatini–Matteo Sanfilippo–Donatella Strangio. Viterbo: Sette Città, 255–278. (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/19512

24. Neumann Tibor: A gróf és a herceg magánháborúja (Szapolyai István és Corvin János harca a liptói hercegségért). Századok 148. 387–426. (2014) http://real.mtak.hu/18834/

25. Nógrády Árpád: Sáros megye egyházas települései a 14. század elején. In Bárány Attila, Dreska Gábor, Szovák Kornél (Szerk.), Arcana tabularii: Tanulmányok Solymosi László tiszteletére I–II. Debrecen–Budapest, 415–428. (2014)

26. Oborni Teréz: Az unió kérdése az 1614. évi medgyesi rendi gyűlésen. In Dáné Veronka, Horn Ildikó, Lupescu Makó Mária, Oborni Teréz, Rüsz-Fogarasi Enikő, Sipos Gábor (Szerk.), Bethlen Erdélye, Erdély Bethlene. A Bethlen Gábor trónra lépésének 400. évfordulóján rendezett konferencia tanulmányai. Kolozsvár, Erdélyi Múzeum-Egyesület, 249-258. (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/21341

27. Pálffy Géza: A Szent Korona Sopronban: Nemzeti kincsünk soproni emlékhelyei Sopron-Budapest: Magyar Nemzeti Levéltár Győr-Moson-Sopron megyei Soproni Levéltára; MTA BTK Történettudományi Intézet, 104. (2014) http://real.mtak.hu/19231

28. Pálffy Géza: Soltész Ferenc Gábor; Tóth Csaba: Coronatus Posonii... Bratislavské korunovačné medaily a žetóny (1563–1830) / Coronatus Posonii... A pozsonyi magyar uralkodókoronázások érmei (1563–1830): Spoločná výstava Slovenského národného múzea-Historického múzea a Maďarského národného múzea / A Szlovák Nemzeti Múzeum – Történeti múzeum és a Magyar Nemzeti Múzeum közös kiállítása. Bratislavský hrad Pozsony–Budapest: Szlovák Nemzeti Múzeum-Történeti Múzeum; Magyar Nemzeti Múzeum, 156. (2014)

29. Paksa Rudolf: A numerus clausus és módosítása. In Nagy Zsejke (szerk.), Gróf Bethlen István és kora. Konferencia helye, ideje: Budapest, Magyarország. Budapest: Osiris Kiadó, 137–157. (2014)

30. Pálosfalvi Tamás: The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526.) Budapest MTA BTK Történettudományi Intézet, 526. (2014) http://real.mtak.hu/19581/

31. Péterfi Bence: Egy székely két élete: Kövendi Székely Jakab pályafutása. Pécs–Budapest: Kronosz Kiadó – Magyar Történelmi Társulat, 168 (2014)

32. Pók Attila: Klios Schuld, Klios Sühne. Historie und Politik im Karpatenbecken. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet 182. (2014)

33. Réfi Attila: A császári-királyi huszárság törzstiszti kara a francia forradalmi és a napóleoni háborúk korában (1792–1815) Budapest–Sárvár: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont; Nádasdy Ferenc Múzeum, 541. (2014) http://real.mtak.hu/19258/

34. Schmidt-Schweizer Andreas Umbruch in Ungarn 1985-1990 Marburg: Verlag Herder-Institut, 50. (2014)

35. Soós István: Felzárkózás vagy lemaradás? Történetírás a 18. századi Magyarországon. In Tóth Gergely (Szerk.), Clio inter arma. Tanulmányok a 16–18. századi magyarországi történetírásról. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 227–252. (2014)

36. Stark Tamás (Társszerző: George Eisen): Az 1941-es galíciai deportálás és a kamenyec-podolskiji tömegmészárlás: a magyar holokauszt első fejezete, Valóság, Társadalomtudományi Közlöny 77-99. (2014) 9

37. Szarka László: A közös történelem nehéz öröksége, Regio (22). 156-192. (2014) 1 http://real.mtak.hu/19067/

38. Sudár Balázs: Dzsámik és mecsetek a hódolt Magyarországon. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, (ISBN: 9789639627703) (Magyar történelmi emlékek–Adattárak) (2014)

39. Sz Bíró Zoltán: Oroszország és a posztszovjet térség In Háda Béla, Tálas Péter (szerk.), Regionális biztonsági tanulmányok. 216 p. Budapest: Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 65-87. (2014)

40. Szentpéteri József: The hrings – Political centres of the Avar Khaga-nate. Центры власти Аварского Каганата – хринги. Pliska–Preslav 11 313–323. (2014)

41. Tóth Ferenc, Philippe Roy: La défaite ottomane: Le début de la reconquête hongroise (1683), Paris: Economica, (2014) http://real.mtak.hu/11302/

42. Tringli István: Mittäter oder Anstifter? Die Rolle der Helfer bei den Fehdehandlungen im spätmittelalterlichen Ungarn. In Mathis Prange, Christine Reinle (Hg.), Fehdehandeln und Fehderuppen im spätmittelalterlichen und frühneuzeitlichen Europa. Göttingen: V&R Unipress, 163–194. (2015)

43. Turbucz Dávid: Horthy Miklós. Budapest: Napvilág Kiadó, 293. (2014)

44. Varga, Bálint: Multilingualism in Urban Hungary, 1880-1910. Nationalities Papers, 965-980. (2014)/6 http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/00905992.2014.942619#.VNi0MC5UXkc

45. Vörös Boldizsár: Történelemhamisítás és politikai propaganda. Illés Béla elmeszüleményei a magyar szabadságküzdelmek orosz támogatásáról. Budapest: MTA BTK Történettudományi Intézet, 335. (2014) http://real.mtak.hu/19509/

46. Völgyesi Orsolya: Eötvös József és a titkosrendőrség az 1839-1840-es országgyűlésen. Történelmi Szemle, 481-495. (2014)/3

47. Weisz Boglárka: A 15. századi váradi vámper Árpád-kori gyökerei. In Zsoldos Attila (Szerk.), Nagyvárad és Bihar a korai középkorban. Tanulmányok Biharország történetéről 1. Nagyvárad, 147–165. (2014)

48. Zeidler Miklós: Revíziós törekvések és külpolitika. In Nagy Zsejke (szerk.), Gróf Bethlen István és kora. Budapest: Osiris, 21–48. (2014)

MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
ZENETUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Táncsics Mihály u. 7.; 1250 Budapest, Pf. 9
telefon: (1) 356 68 58; fax: (1) 375 92 82
e-mail: zti-igazgato@btk.mta.hu; honlap: www.zti.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A Zenetudományi Intézet tevékenysége a magyar zenetudomány Kodály Zoltánig és Szabolcsi Bencéig visszanyúló módszertani hagyományai szellemében komplex módon ötvözi a történeti zenei és a zene-, illetve táncfolklorisztikai kutatásokat. A kutatások a filológiai tudományok metodikájához igazodva elsősorban a források gyűjtésére, feldolgozására, értékelésére és közzétételére irányulnak. Ebben kivételes lehetőséget jelent, hogy a Magyar Tudományos Akadémia sok évtizedes támogatása révén az intézet – a nemzeti kultúra szempontjából kimagasló jelentőséggel bíró gyűjtemények részeként – számos elsődleges forrást maga őriz a Bartók Archívumban, a népzenei hang- és lejegyzésgyűjteményben, a néptánc-filmek gyűjteményében, valamint a Zenetörténeti Múzeumban. Ezeknek az elsődleges forrásgyűjteményeknek a gyarapítása, őrzése, állagmegóvása, hordozóik folyamatos modernizálása az intézet egyik jelentős kapacitásokat lekötő feladata, amelynek eredménye áttételesen jelenik meg a publikációs termésben.

A gyűjtemények, illetve az azokkal párhuzamosan kifejlődött kutatási témák meghatározzák a kutatóhely fő kutatási feladatait: a régi zenetörténet, elsődlegesen a középkori és kora-újkori liturgikus egyszólamúság kutatása, a magyar zenetörténet 16–21. századi történetének kutatása, Bartók-kutatás, a magyar, magyarországi és szomszédnépi népzene gyűjtése, archiválása, rendszerezése, közreadása, a magyar néptánc kutatása és közreadása, zenei muzeológia, valamint a *Studia Musicologica* című nemzetközi zenetudományi folyóirat szerkesztése.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Zenetörténeti kutatások

Régi zenetörténet

A Váradi („Zalka”) Antifonále kritikai kiadásának előkészülete keretében a szlovák nemzeti levéltár két gyűjteményi egységében felfedeztek három további töredéket, amelyek két Mária-ünnep zsolozsmájának részleteit tartalmazzák. A Gyertyaszentelő-napi tételrend különösen érdekesnek bizonyult, hiszen nemcsak az esztergomi, de az erdély-váradi offícium összeállításától is különbözik. A kiadáshoz csatlakozó monográfia előkészületeként mintafejezetben foglalták össze mindazon szerkesztési, repertoárbeli és dallami elemeket, melyekkel a kódex tételkészlete beilleszkedik a középkori erdély-váradi zsolozsmahagyományba, és elkülönül a központi esztergomi gyakorlattól.

A Gradualia projekt keretében elkészült a szentek ünnepeinek teljeskörű feldolgozására alkalmas számítógépes rendszer. Ugyancsak elvégezték a Temporale rendszerének a mise énekelt és szöveges komponenseinek összehasonlításra alkalmas átdolgozását. A közép-

európai régió (magyar, cseh-morva, lengyel, horvát, szlovén) forrásainak bevonásával 190 új dallammal, illetve 140 új dallam- vagy szövegalkalmazással bővítették a nemzetközi szakirodalomban ismert alleluiák számát. Az eredményekről nemzetközi fórumon is beszámoltak.

A zágrábi mise-rítus repertoárjának változását elemző projekt keretében vizsgálták a Sanctoralét, összehasonlították tételeit az esztergomi rítuséval, illetve párhuzamokat azonosítottak a domonkosok liturgiájában. Elkészítették a Horvát Tudományos és Művészeti Akadémia Archívuma 14. századi graduáléjának átírását, és egybevetették azt egy 18. századi graduáléval (237 + 256 tétel). Vizsgálták a Futaki Graduále rokonságát a zágrábi hagyománnyal. Részletes összehasonlítás alá vetették a karácsonyi és vízkereszti, a Mária-ünnepek továbbá a magyar szentek ünnepeinek dallamanyagát; a Mária-ünnepekéről készült eredményeket nemzetközi fórumon is bemutatták.

A mikrofilm-digitalizálási program keretében 22 forrás digitális változatával gyarapították a gyűjteményt. A CANTUS nemzetközi gregorián adatbázis számára feldolgozták a 13. századi esztergomi Breviarium Notatum tételjegyzéke alapján az esztergomi rítus officium temporale anyagát (3638 incipit); 40 eddig regisztrálatlan tétel a cantusindex.org oldalára külön is felkerült, ezek a tételek regisztrációs számot kaptak.

A Corpus Hollandrinum nemzetközi kutatócsoport működése keretében megjelentették négy traktátus és tonárius kottapéldáit és kommentárjait. Magyar javaslatra a kiadványsorozat következő kötetében önálló fejezetet szentelnek az elméleti korpusz hátterében meghúzódó közép-európai liturgikus énekgyakorlatnak, feltárva a késő középkori zeneelmélet és énekgyakorlat egymásba fonódó szálait. Így a filológia és a klasszikus szövegkritika eszközeivel készülő kiadás zenetörténeti szempontból is vizsgálja azt a kérdést, hogy vajon a traktátusok zenei példaanyagában kitapintható-e a mindenkori regionális liturgikus-zenei praxis, s az miként alakul át a traktátushagyomány életidegen közegében. A kutatás eredményeiről két előadásban számoltak be a hazai és nemzetközi közönség előtt.

A CAO-ECE sorozatban megjelentették az aquileiai rítus Sanctoraléját bemutató kötetet. Tanulmányban vizsgálták Havas Boldogasszony közép-európai zsolozsmáit. Tanulmányban mutatták be a Váradi Antifonále újonnan előkerült töredékeit. Tanulmányt jelentettek meg a Szent Lászlóról készült gregorián énekekről, az aquileiai rítus ordináriumairól és a pálos mise-ordinárium formuláiról. Előadásban vizsgálták a Corpus Christi ünnepére közölt tételsort. Vizsgálták a tonárius és a zsoltárdifferentia kutatástörténetét és terminológiai problémáit, a zsoltárdifferentiák rangsorának, a hozzájuk rendelt incipiteknek és a mintapéldaként közölt antifonák repertoárjának időben változó szisztémáját.

Magyar zenetörténet

A 16–17. századi magyar nyelvű antifónák kiadása keretében elvégezték a Csonka Antifonálé, a Felvinczy, Kálmáncsai, Eperjesi, Komjátszegi, Patay, Spáczay, Bélyei és az Öreg graduál antifóna-tételeinek ellenőrzését, az alaptétel kialakításához szükséges javításokat, a dallam- és szövegvariánsok regisztrálását. A Vietoris tabulatúrás könyv második kiadásához szlovák-magyar együttműködésben elvégezték a háromnyelvű (magyar, szlovák, német) tanulmány és jegyzetanyag végleges szövegének kialakítását. Az első fennmaradt kéziratos graduál, a Csáti graduál (1602) közreadásához elkészült a bevezető tanulmány, így az irodalmi hivatkozásokkal, a kritikai jegyzetekkel és a kétféle (alfabetikus és műfaji) regiszterrel bővítve a kötet kiadásra készen áll. Elkészítették az Anna Hannsen Schuman kódex öt tételből álló Anna-officiumáról szóló tanulmány német nyelvű változatát. Az 1958-ban kiadott XVI.

századi magyar dallamok bővített kiadása számára elvégezték az 1560-ban megjelent Huszár Gál énekeskönyv dallamainak feldolgozását és az ebből adódó redakciós munkálatokat. Tanulmányt jelentettek meg a magyar és szlovák kora-újkori zenetörténet problémáiról, a szlovák népének 17. századi változásairól és a genfi zsoltároknak az evangélikus és református egyházzenében betöltött szerepéről.

A piarista rend 18. századi zeneéletének kutatása keretében áttekintették az idevágó levéltári gyűjtések anyagát, feltárták a magyarországi forrásokat, bécsi és kolozsvári kutatóutak révén összehasonlító gyűjtéseket végeztek. Előadásban ismertették a piaristák váci központjában fennmaradt forrásokat és zenei gyakorlatot, illetve a 18. századi vokális-hangszeres repertoár elemzésének szempontjait. Tanulmányozták Michael Haydnnak az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárában fellelhető kottás hagyatékát.

Az Erkel Ferenc Operái Kritikai Kiadás keretében befejezték a Dózsa György című opera mintegy 600 partitúraoldalának kottagrafikáját (2014-ben elkészült 157 oldal), elkészült a nyitány és az opera 1–7. számainak első korrektúrája (360 oldal). Sor került kb. 1500 oldal kéziratos szólam rendezésére és digitalizálására. A közreadás számára elkészítették 420 oldal munkapartitúráját, amelyben jelezték a szerzői kézirat, illetve a szólamanyag közti eltéréseket. Elkészült a szövegkönyv magyar nyelvű, olvasódrámaszerűen szerkesztett szövege, valamint ennek angol prózafordítása. Ugyancsak elkészült a Sarolta című opera szövegkönyvének közreadása, valamint angol fordítása. Ugyancsak elvégezték Erkel Gyula hagyatékának digitalizálását (kb. 2000 oldal). Tanulmányt jelentettek meg az Erzsébet című opera azon részleteiről, ahol a kompozíciós források és a szerzői partitúra alapján Erkel egyszemélyben döntött a mű végső formájáról. Tanulmányozták Szerdahelyi József Tündérlak című vígoperájának, illetve az opera előzményét képező Hirschfeld Tündérlak Magyarhonban című vígjátékához írt zenei betéteinek viszonyát.

Tanulmánykötetet jelentettek meg az 1940 és 1956 közötti magyar zeneélet és zeneszerzés meghatározó irányairól és személyiségeiről. Tanulmányozták Bárdos Lajos népdalfeldolgozásait, illetve ezeknek az ötvenes évekbeli ideológiai megközelítéseit.

Bartók-kutatás

A Bartók Archívumban zajló kutatómunkát jelentős mértékben korlátozta, hogy a Zenetudományi Intézet tervezett költöztetésével kapcsolatos bizonytalanságok miatt Vásárhelyi Gábor, a Bartók Hagyaték tulajdonosa a gyűjteményre vonatkozó letéti szerződést 2014. augusztus elején felmondta. Ennek következtében az év utolsó harmadában több kutató munkaidejének kb. 40%-át lekötötte a hagyatéki tételek (eddig kb. 2500 tétel) leltár szerinti átadása, az érintett tételekről készülő gyorslista, majd részletes jegyzék elkészítése. Ugyancsak a letéti szerződés felmondása tette sürgőssé a visszaadandó dokumentumok szkennelését (kb. 5000 oldal). Jegyzékbe foglalták Bartókné Pásztory Ditta hagyatékának mindeddig feldolgozatlan, kottákat tartalmazó részét (319 katalógusegység).

A Bartók Béla zeneművei kritikai összkiadását előkészítő projekt keretében elkészült a teljes Mikrokosmos (153 darab, valamint gyakorlatok) nyomdai kézirata. Elkészült és korrektúra fázisban van A csodálatos mandarin legkorábbi teljes műalakjának rekonstruált zongorakivonatából készült kottagrafika. A Bartók Béla Írásai 2. kötetének előkészítése keretében elkészült a tervezett tartalomjegyzék és diszpozíció, Külön figyelmet szenteltek a Beethoven-zongoraszonáták Bartók-féle közreadásához készült magyarázatok és jegyzetek önálló írás értékű részeinek értelmezésének. Folytatták a Bartók Béla Írásai sorozat 4. kötetének 2009-ben, a korábbi szerkesztő halála miatt megakadt szerkesztését, revideálták a

források alapján 29 írás szövegét, bizonyos esetekben újragondolva a közreadás módját, szerkesztési elveit. Ugyancsak e projekt keretében készül a Bartók-levelezés (több mint 8000 levél) adatbázisa, valamint a Bartókhoz írt levelek digitalizált alakját tartalmazó, adatbázis (3400 levél).

A Béla Bartók Thematic Catalog számára elkészítették 14 címszóhoz a nyomtatott kiadásokat és a kiadástörténetet ismertető részt, 27 címszó levelezésbeli említéseinek feldolgozását és 42 címszó szakirodalmi hivatkozásainak listáját.

Tanulmányozták Bartók első, 1909–10-es bihari román népzenei gyűjtésének dokumentumait, erről román nyelvű tanulmányt készítettek. Azonosították az 1913–14-es hunyadi gyűjtőút során rögzített 161 fonográfhenger 454 dallamának helyszíni gyűjtéskori első lejegyzéseit és összevetették azokat későbbi, támlapokon, illetve kiadványokban rögzített lejegyzésekkel. Azonosították Bartók 1914-es budapesti előadása során rögzített 12 gramofonlemez 25 dallamfelvételét, és erről előadásban számoltak be.

Előadást tartottak Bartók Beethoven-recepciójáról a lipcsei egyetem konferenciáján. 12 000 leütés terjedelmű szócikket készítettek Bartók Harvard egyetemi előadásairól a német Lexikon Musiktheorie/Musikästhetik számára. Nemzetközi konferencián mutatták be a Bartók-levelek őrzésének, katalogizálásának, közreadásának módját, valamint az aktuálisan készülő adatbázist. Angol, illetve magyar nyelvű előadásokban foglalkoztak Bartók I. világháború idei életeseményeivel és alkotómunkájával. Megjelentették A folklorista Bartók című kiállítás gazdagon illusztrált kétnyelvű katalógusát. Tanulmányt adtak közre Bartók olaszországi kapcsolatairól és Az éjszaka zenéje tételtípusáról. Az eredetihez képest átdolgozott, szlovák fordításban megjelentették a Bartókról szóló legfrissebb magyar nyelvű monográfiát, ami nemcsak tudományos, hanem egyúttal jelentős kultúr-diplomáciai hozadékkal is járhat.

20–21. századi magyar zenetörténeti kutatások

A Lendület-pályázat támogatásával 2012-ben létrejött 20–21. Századi Magyar Zenei Archívum és Kutatócsoport szervezésében Magyarországra szállították Dohnányi Ernő amerikai hagyatékának az örökösök által őrzött részét. A hagyaték tartalmazza Dohnányi személyes tárgyait, könyv- és kottatárát, levelezését, családi fényképeit, valamint feleségének, Zachár Ilonának a naplóit és leveleit. A tárgyak egy részét a Zenetörténeti Múzeumban rendezett kamarakiállításon mutatták be a közönségnek. Folyamatosan bővülő Dohnányi-honlapon mutatják be a zongoraművész-zeneszerző életútját, műveit, hangfelvételeit, a róla szóló szakirodalmat.

Az archívum gyűjteménye számára 2014 folyamán átvették Bozay Attila, Dávid Gyula, Decsényi János, Dobos Kálmán, Ránki György, Sulyok Imre, Szervánszky Endre hagyatékát. E hagyatékok átvételével párhuzamosan zajlott a dokumentumok adatszerű feldolgozása, illetve digitalizálása is. Elvégezték Lajtha László hagyatékának rendezését, aminek keretében mintegy 3200 dokumentumot azonosítottak. Rendezték, Budapestre szállították és digitalizálták László Ferenc kolozsvári zenetörténész hagyatékát. Felmérték és rendezték Kadosa Pál, Petrovics Emil, Czövek Lajos és Vujicsics Tihamér hagyatékát, listázták Lendvay Kamilló és Sári József zeneszerzői gyűjteményét.

Megkezdték az Archívum gyűjteményi adatbázisának feltöltését: ennek részeként elkészítették és tesztelték az Archívum összes gyűjteményének adatlapját, illetve zeneszerzői adatlapjait, valamint a különböző dokumentumtípusokhoz tartozó sablonokat. Folyamatosan

bővült a Budapesti Hangversenyek Adatbázisa, illetve A magyar zenetudomány bibliográfiája. A magyar operaénekesek adatbázisa számára feltárásokat végeztek a Zeneakadémia Irattárában és Zenetörténeti Kutatókönyvtárában, a Magyar Állami Operaház Emléktárában, Országos Széchényi Könyvtárban és Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárban, valamint a berlini Staatsbibliothek színlapgyűjteményében, a lipcsei Stadtarchivban, a Gesellschaft für Historische Tonträger bécsi archívumában, az EMI londoni archívumában, valamint bel- és külföldi magángyűjteményekben. A magyar komolyzenei előadóművészet történetének kutatása keretében feltárták Dohnányi Ernő budapesti zongorista-növendékeinek hagyatékait. Előkészítették a Magyar populáris zene sajtóbibliográfiája (1945–1974) című online adatbázist. Életút-interjút készítettek a magyar populáris zene hőskorának négy jelentős előadójával

A 20. századi zeneszerzés-történeti kutatások keretében előadásokat és tanulmányokat készítettek Eötvös Péter 1990 előtti műveinek jellegzetességeiről, Bozay Attila 1971 és 1989 közötti pályájának alakulásáról, Kodály Háry Jánosának húszas évekbeli politikai kontextusáról, a Holokauszt recepciójáról az 1956 utáni magyar zeneszerzésben, illetve Ligeti György magyarországi zeneszerzői recepciójáról. Kiadásra előkészítették a Dohnányi Ernő amerikai éveiről szóló monográfiát, részletes, forrásértékű honlapot állítottak össze Dohnányi életéről és működéséről. Vizsgálták Jacques Offenbach ausztriai és magyarországi recepcióját, a magyar operett 1950-es évekbeli történetét, valamint a kulturális migráció kérdését. Külföldi konferencián ismertették a jazz fogalmának és esztétikai megítélésének változásait az 1950–60-as években és az 1960–70-es évek magyar populáris zenéjében megfigyelhető klasszikus zenei hatásokat. Vizsgálták a 20. század első felének filozófiai igényű zenei gondolkodását, s azon belül Prahács Margit zeneértés-koncepcióját.

Népzenekutatás és archiválás

Népzenei gyűjtőutakat tettek 16 erdélyi faluban. Elvégezték 285 óra hangzó anyag digitalizálását (többek között Sárosi Bálint 1960-as évekbeli cigányzenekari gyűjtéseiből és Méry Margit pozsonyi gyűjteményéből). Befejezték a falukartonok 2013-ban megkezdett digitalizálását. Rendezték Kovalcsik Katalin népzenekutató hagyatékát. A játékgyűjtemény számára 31 új játékot gyűjtöttek Mezőkölpényben, 410 új játékot osztottak be, és 16 új típust állítottak fel.

Az OTKA támogatásával készítik elő a Magyar Népdaltípusok Katalógusának második kötetét, amihez elvégezték a támlapanyag digitalizálását (30.800 darab), véglegesítették a típusokat bemutató dallamok válogatását, elkészítették 250 dallam kottagrafikáját, valamint 120 típuskommentárt, azaz a főtípus leírását altípusaival együtt. A Kodály-Rendben őrzött 18–19. századi népdalok és a korabeli kottás források viszonyát kutató projekt keretében véglegesítették, grafikázták és ellenőrizték a készülő kiadványban közölni kívánt 372 dallamot. Elkészítették a vajdasági énekes-zenés jelesnapi szokásokkal foglalkozó kötet kéziratát, grafikázásra előkészítették a közölni kívánt 353 dallamot. Az Irodalomtudományi Intézettel együttműködésben elkészítették Arany János népdalgyűjteményének kritikai kiadása számára a kézirat emendált fekszimiléjét, összehasonlító kutatásokat végeztek a népzenei típusrendben és zenetörténeti kiadványokban.

Tanulmányozták az Apponyi-kézirat népzenetudományi jelentőségét, az erdélyi és moldvai cigányzenészek repertoárjában előforduló zsidó dallamokat, Bartalus István kéziratos és nyomtatott népdalgyűjteményét, Rajeczky Benjamin népzenei írásait, Vargyas Lajos

népzenekutatói életművét. Amerikai felkérésre angol nyelvű enciklopédiacikket készítettek a verbunkosról, a magyarnótáról és a magyar népzenéről.

A Magyar Tudományos Akadémia és a Román Akadémia közötti együttműködés keretében DVD-ROM-on megjelentették Jagamas János Kolozsvárott őrzött népzenei gyűjteseit (7236 dallamváltozat, 3038 hangklip, 9512 kéziratoldal). Válogatást tettek közzé a szegedi Móra Ferenc Múzeum népzenei fonográf felvételeiből és kiemelkedő népi énekesek előadásaiból. Bővített változatban, interneten tették közzé a szabadságharc zenei emlékeit feldolgozó népzenei antológiát. Tanulmányt közöltek a törökök említéséről a népi játékok szövegében, az utóbbi négyszáz év székely zenei emlékeiről, a korai gramofonlemezek cigányzenekari felvételeiről, Bartók népzenekutató munkásságának az 1907 körüli stílusváltozásban játszott szerepéről, a Fehér László-ballada szöveg-dallam viszonyáról, Bartók és Kodály I. világháború idején gyűjtött katonadalairól, Erdélyi János népköltési közreadásairól. Kiállítást rendeztek Balla Péter népzenekutatóról és Lajtha László kőrispataki gyűjteséről.

A törökségi népzenék kutatása körében egy összehasonlító monográfia előkészületeként tanulmányozták a dél-szibériai népek (jakut, nogaj, karaim) hozzáférhető dallamrepertoárját, elkészítették 500 ujgur és 600 kazak dallam lejegyzését. Megjelentették a Kyrgyz Folksongs című kötetet 1600 dallamlejegyzéssel, kb. 400 video- és audio-felvételt tartalmazó DVD-vel. Az eredményeket több nemzetközi konferencián és angol nyelvű tanulmányban ismertették.

Néptánckutatás és archiválás

A hagyományos tánc mint közösségi tudás, társadalmi gyakorlat és kulturális örökség című OTKAprojekt keretében három monográfiát jelentettek meg: A Régi tánckultúra egy baranyai faluban című kötetben a helyszíni gyűjtések és a publikált szakmunkák alapján mintegy száz évet áttekintve mutatják be a táncélet néprajzi hátterét és a táncok készletét, ezen keresztül a 20. századi polgári kultúra diktálta változások és a tudatos hagyományápolás feszültségét. A kötetben közölt táncelemzés újdonsága a motívumtípusok elvont ábrázolásának módszere. A Mezőföldi ugrósok – Táncelemzések kötet elemzései a korábban közölt mezőföldi táncok motívumait típusokba sorolja. Az elemzések azt bizonyították, hogy a látszólag egyszerű szerkezetek alatt változatos táncalkotási mikrovilág fedezhető fel.

Ugyanennek a projektnek a keretében elkészült az internetes Néptánc Tudástár további hat adatbázisa: a Fotók, Táncírások, illetve Motívumok a Néptánc Archívum Filmtárának és Kézirattárának ellenőrzött metaadatait tartalmazzák; a Táncok 414 táncfolyamatban ad mintát a magyar néptáncok típusairól és dialektusairól; a Táncdallamok az ugrós táncdallamok adatait és szkennelt kottáját tesz közzé; a Kapcsolatok pedig helység és felvételi időpont szerint kapcsolja össze az archívum elemeit. A projekt keretében kifejlesztették a LabanGraph elnevezésű alkalmazást, amely egyszerűsíti a kötetek táncírásainak kiadvány minőségű előállítását.

A projektben vállalt feladatokon túl az archívumi adatok közreadásának keretében listázták 400 filmtári tétel 6900 táncának adatait. Az MTA INFRA 2013 pályázat eredményeként beszerzett professzionális filmszkenner üzembe helyezésével megkezdődött a Filmtár 16 mm-es filmjeinek digitális mentése; eddig 460 m film szkennelése és restaurálása történt meg. Az MTA INFRA 2014 pályázat támogatásával pedig megkezdődött a nagy kapacitású digitális tároló rendszer kiépítése.

Néptáncgyűjtéseket végeztek a Rábaközben és a Mezőségben. Tanulmányozták a közép-erdélyi nemesség hatását a paraszti tánckultúrára. Elkészítették a kalotaszegi legényes tánc 101 rögzített táncfolyamatának motívumkatalógusát. Megjelentették a Magyar táncfolklorisztikai szöveggyűjtemény II/B kötetét. Tanulmányban vizsgálták a 20. század elejének társastáncait a magyar falusi kultúrában és a kalotaszegi legényes kettes előadásmódját.

Zenei muzeológia

40/30 – A 40 éves Zenetudományi Intézet 30 éve az Erdődy-palotában címmel rendezett kiállításon az intézet valamennyi részlegének hozzájárulásával mutatták be a zenetörténeti és zenefolklorisztikai kutatásokat egyaránt végző intézmény elmúlt évtizedeinek történetét. Az október 1-jén megnyílt kiállítás védnökségét Magyarország köztársasági elnöke vállalta.

Ugyancsak október 1-jén nyílt meg a Magyar hegedűkészítő műhely és mesterhegedűk című kiállítás, amelyen a Zenetörténeti Múzeuma 20. század első feléből származó hangszerei mellett a 19. század végétől 2007-ig folyamatosan működő Pilát–Sáránszky hegedűkészítő műhely berendezéseit és emléktárgyait is bemutatják. A kiállításhoz kapcsolódóan katalógus, illetve a hangszerek hangját rögzítő CD is megjelent. Elkészítették a Telcs Ede éremművészetét bemutató monográfia első kötetét. Tanulmányokban elemezték a tambura és a népi hegedűfélék történetét.

Konferencia

Az intézet munkatársai által szervezett nemzetközi konferenciákon vizsgálták Eötvös Péter életművét, a Kodály-módszer pedagógiai gyakorlatát, illetve a néptánc társadalmi szerepét. Hazai kutatók részvételével szimpóziumokat rendeztek a magyar könnyűzene 20. századi történetéről, a zenetudományi kutatások utóbbi négy évtizedéről, a holokauszt, illetve az I. világháború zenei emlékeiről, az intézményes tánckutatás kezdeteiről, Rajeczky Benjamin, illetve Kovalcsik Katalin kutatói munkásságáról, valamint Évfordulók nyomában címmel 20. századi zeneszerzőkről és előadóművészekről.

Kiadás

A Zenetudományi Dolgozatok jubileumi kötetében részletes beszámolókat közöltek az intézet egyes részlegeinek forrásértékű gyűjteményeiről és az ezek kutatásával összefüggő módszertani kérdésekről. A Studia Musicologica 2013-as évfolyama keretében megjelentették a 2011-ben rendezett Liszt-konferencia előadásait, valamint egyéb tanulmányokat.

b) Tudomány és társadalom

A Zenetörténeti Múzeum 2009-ben megújult kiállítóterében rendezett zenetörténeti kiállítások jelentős közművelődési szerepükön túl az intézet aktuális tudományos eredményeinek publikációs fórumaként is szolgálnak. A Zenetörténeti Múzeum a tárgyév folyamán összesen 12.289 látogatót fogadott; 112 szervezett tárlatvezetés résztvevőinek többsége rövid hangversenyt is hallhatott (89 hangversenyre került sor). Kiemelt rendezvény volt 2014. június 21-én a Múzeumok Éjszakája, amelyen a 18 órától 24 óráig tartó programoknak összesen 1800 látogatójuk volt.

Az intézet munkatársai folyamatos közönségszolgálati teendőket láttak el zenetörténeti, népzenei és néptánc témákban. Több könyvbemutatón ismertették az intézet munkatársainak közreműködésével készült kiadványokat. Az intézeti publikációk közül különösen a kottás kiadványok (Musicalia Danubiana-sorozat) a zenetudományi szakmán kívül a gyakorló muzsikusok között is folyamatosan hatnak.

Jelentős érdeklődői kört vonzanak az intézet honlapján közzétett dokumentumok (különösképpen a népzenei és néptánc-felvételek): az éves egyedi látogatószám 126 000 volt.

Az intézet munkatársai a zene- és tánctudomány szűkebb körén túl a zeneélet számos területén tevékenykednek. A zenetörténet kutatói zenei és kulturális folyóiratokban kritikusként elemzik a kortárs magyar zeneszerzést, zenei előadóművészetet, operajátszást. A népzene- és néptánckutató munkatársak többsége tanácsadóként, zsűritagként folyamatosan részt vállal a népzenei és néptánc mozgalom irányításában.

A Magyar Művészeti Akadémia támogatásával átadták a Tiszta forrás település emléktáblát Bogyiszló, Felsőireg, Mezőkövesd és Mohács képviselőinek az adott településről gyűjtött népzenei anyag válogatott és dokumentált hangfelvételei kíséretében.

Az Emberi Erőforrás Minisztérium megbízásából lebonyolították az állami tulajdonban levő mesterhangszerek szemléjét.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Felsőoktatás

Az előző évekhez hasonlóan az intézet szorosan együttműködött a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével a zenetudományi képzésben, annak fontos gyakorló-kutató bázisát alkotja. Több kutató is tagja a zenetudományi PhD doktori tanácsnak, és előadóként, témavezetőként, bírálóként is tevékenykedik. Az intézet munkatársa vezeti a Népzenei Tanszék munkáját, és az oktatásban is több munkatárs közreműködik.

A munkatársak valamennyi kutatási témában rendszeresen fogadnak magyar és külföldi doktorandusokat és kutatókat alkalmi konzultációra. A néptánc- és táncíráskutatás területén tevékenykedő munkatársak a felsőfokú néptánc-oktatás több intézményében tanítanak, illetve időszaki tanfolyamokat tartanak. 2014 folyamán az intézet munkatársai kinevezett oktatóként vagy óraadóként a következő felsőoktatási intézményekben tevékenykedtek: ELTE BTK (Zenei Tanszék), Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem (Zenetudományi Tanszék, Népzenei Tanszék, Egyházzenei Tanszék, Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet), Szegedi Tudományegyetem (Néprajzi és Kultúrantropológiai Tanszék), Magyar Táncművészeti Főiskola (Néptáncpedagógiai Tanszék). A néptánc kutatói részt vesznek a Choreomundus programban, amelyben külföldi hallgatókat ismertetnek meg a magyar kutatás módszereivel.

Tudományos együttműködések

Az intézetnek érvényes együttműködési megállapodása van a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Zenetudományi Tanszékével és Egyházzene Tanszékével, az ELTE BTK Folklore Tanszékével, a Magyar Táncművészeti Főiskolával, a Néprajzi Múzeummal, az OSzK-val, az Egyetemi Könyvtárral és az Esztergomi Hittudományi Főiskola Könyvtárával. A tudományos

együttműködést segítik a szakmai szervezetekkel, a Magyar Néprajzi Társasággal, a Magyar Zenetudományi és Zenekritikai Társasággal, Magyar Tánctudományi Társasággal kialakított jó kapcsolatok. Az intézet munkatársainak az akadémiai bizottságokban való részvétele (Zenetudományi Bizottság, Néprajzi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Tánctudományi Munkabizottság) a kapcsolatokat még intenzívebbé teszi. Az intézet munkatársai szakmai kapcsolatokat ápolnak a Hagyományok Házával, az Európai Folklór Intézettel, az UNESCO Magyar Nemzeti Bizottságával.

Nemzetközi kapcsolatok

A Magyar Tudományos Akadémia Mobilitás-pályázata biztosítja a Román Akadémia folklórintézeteivel Bartók román népzenei gyűjtései kritikai kiadása céljából folytatott együttműködés hátterét, aminek révén 2014-ben több csereút is megvalósulhatott. A munkatársak aktívan részt vesznek a nemzetközi szakmai szervezetek munkájában, s többen tisztséget is viselnek ezek bizottságaiban. Ilyenek a Nemzetközi Zenetudományi Társaság (IMS), a Nemzetközi Hagyományos Zenei Tanács (ICTM), Nemzetközi Tánc Tanács (CID), a Lábán Kinetográfia Nemzetközi Tanácsa (ICKL). Intézeti kutató vezeti az ICTM Dance Study Group keretében a Movement Analysis Substudy Groupot.

A régi zenetörténet, a magyar zenetörténet és Bartók életművének kutatói Berlinben, Brüsszelben, Cambridge-ben, Genfben, Hannoverben, Kielben, Lipcsében, Luzernban, Salzburgban, Velencében és Zágrábban, a népzene- és néptánckutatók Aveiróban, Isztambulban, Rigában és Vilniuszban vettek részt nemzetközi konferenciákon. Tanulmányutakat tettek Ecuadorban, Angliában és Németországban.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Új OTKA-témaként kezdődött Erkel Ferenc zeneszerzői műhelyének vizsgálata. Hét további zenetörténeti és népzenei kutatási téma részesült folytatólagos OTKA-támogatásban, többek között a GRADUALIA, a cantus planus nemzetközi összefüggéseinek vizsgálata, a magyar népdaltípusok katalógusának elkészítése és a Kádár-kor zeneéletének tanulmányozása (éves össztámogatás: 90.235 E Ft). Az OTKA által támogatott témák változatossága és a támogatásoknak a humán tudományok terén jelentősnek mondható összege jól kifejezi az intézet kutatási területeinek sokoldalúságát, illetve ennek a tudományos közösség általi elismerését.

A Nemzeti Kulturális Alap támogatta a *Zenetudományi Dolgozatok* jubileumi évkönyv, illetve a CAO-ECE IV/B Aquileia című kötet megjelentetését, a 20. századi magyar hegedűműhely című kiállítás megrendezését, valamint több munkatárs részvételét az IMS Cantus planus velencei konferenciáján.

2014 szeptemberétől az intézet munkatársa elnyerte a Bolyai János Ösztöndíjat a magyarországi Offenbach-recepció kutatásának témájában.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Önálló kötetek

1. Brauer-Benke J: A népi hangszerek története és tipológiája. Budapest: MTA BTK Zenetudományi Intézet, 429. (2014)
2. Fügedi J – Varga S: Régi tánckultúra egy baranyai faluban. Budapest: L'Harmattan – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 363. (2014) (http://real.mtak.hu/20098/)
3. Pávai I – Zakariás E (ed.): The Ethnomusicological Collection of János Jagamas at the Folklore Archive of the Romanian Academy. Cluj-Napoca – Budapest: Institutul Arhiva de Folclor a Academiei Române – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont – Hagyományok Háza, 96. + DVD-ROM (2014) (http://real.mtak.hu/19774/)
4. Sipos J: Kyrgyz Folksongs. Budapest: L'Harmattan – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 416. (2014)
5. Tallián T: Magyar képek. Fejezetek a magyar zeneélet és zeneszerzés történetéből 1940–1956. Budapest: Balassi Kiadó, 459. (2014)

Tanulmányok folyóiratban vagy kötetben

6. Czagány Zs: Mitteleuropäische Offizien zum Fest Beatae Mariae Virginis de Nive. De musica disserenda 9/1–2, 223–240. (2014)
7. Dalos A: György Kurtág's Hungarian Identity and The Sayings of Péter Bornemisza (1963–1968). Studia Musicologica 54, 319–330. (2014) (http://real.mtak.hu/18394/)
8. Ferenczi I: Die Umformung der slowakischen Kirchenlieder im Laufe der Arbeiten am Tabulaturbuch Vietoris. Musicologica Istropolitana 10–11, 415–423. (2014)
9. Kiss G: The Mass Ordinary Formulas of the 18th-century Hungarian and Croatian Pauline Provinces. In: R Klugseder (ed.): Cantare amantis est. Festschrift zum 60. Geburtstag von Franz Karl Praßl. Purkersdorf: Verlag Brüder Hollinek, 172–187. (2014)
10. Kusz V: A Wayfaring Stranger in the New World: Ernst von Dohnányi's American Rhapsody. American Music 32, 201–222. (2014) (http://real.mtak.hu/20755/)
11. Paksa K: Népzenetörténeti tabló a vajdasági jeles napok-időszakok dallamairól. In: Salat-Zakariás E (ed.): Pontosan, szépen. Almási István 80. születésnapjára. Kolozsvár: Mega Könyvkiadó, 131–163. (2014) (http://real.mtak.hu/20734/)
12. Richter P: Analóg felvétel – digitális adat. A Zenetudományi Intézet Népzenei és Néptánc Archívuma. In: Kiss G (ed.): Zenetudományi Dolgozatok 1978–2012. Budapest: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 177–194. (2014)
13. Riskó K: Városi cigányzenekarok hangfelvételei a 20. század elejéről. Magyar Zene 52 (2014), 28–42 (http://real.mtak.hu/21205/)
14. Szacsvai Kim K: Erkel egyedül. Az Erzsébet néhány talányos kéziratoldala. Magyar Zene 52 (2014), pp. 270–315.

AZ MTA BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2014-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	390			Ebből kutató[2]:	282
PhD, kandidátus:	183	MTA doktora:	29	Rendes tag és levelező tag:	3
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					16
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					72

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				1301
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				1084
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				407
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				39
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				78
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	113	idegen nyelven:	24
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	41	idegen nyelven:	22
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	317	idegen nyelven:	167
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	36	idegen nyelven:	12
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	12	idegen nyelven:	11

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	3213	Összes független hivatkozások száma:	3056

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD: 7	MTA doktora:	4

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	579	hazain:	727
Nyilvános esemény megrendezése:	37	kulturális rendezvények:	199
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			73
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	60	hazai:	223
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	83	hazai:	143

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			84
Témavezetések száma: TDK munka:	18	Diplomamunka (BSc):	106
Diplomamunka (MSc):	70	PhD:	159

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		2 348 466	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	27	Teljes saját bevétel: 185 312	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			102
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		318 313	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			210
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		1 655	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			5
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		8 056	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		175 601	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: Az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont vezetése alá tartozó csoportok

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 10 Ebből kutató[2]: 3
PhD, kandidátus: 1 MTA doktora: Rendes tag és levelező tag:
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]: 3
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]:

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:

Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:
mindezekből recenzió, kritika magyarul: idegen nyelven:

Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: idegen nyelven:
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: idegen nyelven:

Könyv szerkesztése[7] magyarul: idegen nyelven:
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: idegen nyelven:

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: Összes független hivatkozások száma:

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 13 hazain: 19
Nyilvános esemény megrendezése: 0 kulturális rendezvények: 0

Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 1 hazai: 0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 1 hazai: 0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 3
Témavezetések száma: TDK munka: 0 Diplomamunka (BSc): 8
Diplomamunka (MSc): 0 PhD: 0

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	2 348 466	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	185 312	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó támogatás:	318 313	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	1655	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	8056	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:	1000	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	163 680	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	10 921	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Filozófiai Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	24			Ebből kutató[2]:	21
PhD, kandidátus:	16	MTA doktora:	4	Rendes tag és levelező tag:	
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]:					0
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]:					3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				107
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				98
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				29
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	10	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	39	idegen nyelven:	24
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	3	idegen nyelven:	3

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	168	Összes független hivatkozások száma:	155

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	70	hazain:	73
Nyilvános esemény megrendezése:	8	kulturális rendezvények:	6
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	10
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	4	hazai:	11

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			8
Témavezetések száma: TDK munka:	7	Diplomamunka (BSc):	5
Diplomamunka (MSc):	6	PhD:	10

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Irodalomtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	64			Ebből kutató[2]:	52
PhD, kandidátus:	30	MTA doktora:	11	Rendes tag és levelező tag:	1

Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]: 2

35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]: 8

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 301

Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 235

Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				113
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				7
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				16
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	49	idegen nyelven:	4
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	9	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	71	idegen nyelven:	18
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	11	idegen nyelven:	4
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 754 Összes független hivatkozások száma: 741

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	90	hazain:	125
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	24
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	8	hazai:	24
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	10	hazai:	36

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 18

Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	20
Diplomamunka (MSc):	7	PhD:	19

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Művészettörténeti Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 33 Ebből kutató[2]: 26
PhD, kandidátus: 14 MTA doktora: 3 Rendes tag és levelező tag:
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]: 2
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]: 4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 61
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 55

Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				29
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	9	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	7	idegen nyelven:	7
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 73 Összes független hivatkozások száma: 70

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 21 hazain: 75
Nyilvános esemény megrendezése: 1 kulturális rendezvények: 10

Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 3 hazai: 12
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 9 hazai: 8

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 5
Témavezetések száma: TDK munka: 0 Diplomamunka (BSc): 8
Diplomamunka (MSc): 5 PhD: 4

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Néprajztudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	35			Ebből kutató[2]:	31
PhD, kandidátus:	25	MTA doktora:	3	Rendes tag és levelező tag:	
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]:					1
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]:					7

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				126
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				104
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				41
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				7
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	16	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	7	idegen nyelven:	3
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	34	idegen nyelven:	8
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	4	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	327	Összes független hivatkozások száma:	306

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD: 2	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	44	hazain:	49
Nyilvános esemény megrendezése:	6	kulturális rendezvények:	38
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	7	hazai:	50
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	6	hazai:	8

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			9
Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	16

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Régészeti Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 43 Ebből kutató[2]: 28
PhD, kandidátus: 14 MTA doktora: 3 Rendes tag és levelező tag:
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]: 2
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]: 9

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 86
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 75

Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				15
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				8
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	3
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	17	idegen nyelven:	26
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 494 Összes független hivatkozások száma: 453

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 66 hazain: 80
Nyilvános esemény megrendezése: 2 kulturális rendezvények: 1

Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 12
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 5 hazai: 26
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 11 hazai: 13

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 11
Témavezetések száma: TDK munka: 0 Diplomamunka (BSc): 5
Diplomamunka (MSc): 15 PhD: 39

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Történettudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	99			Ebből kutató[2]:	94
PhD, kandidátus:	62	MTA doktora:	5	Rendes tag és levelező tag:	2
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]:					3
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]:					24

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				478
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				408
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				139
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				15
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				37
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	23	idegen nyelven:	16
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	17	idegen nyelven:	8
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	119	idegen nyelven:	66
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	17	idegen nyelven:	6
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	5

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	1288	Összes független hivatkozások száma:	1244

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	4	MTA doktora:	2

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		234	hazain:	229
Nyilvános esemény megrendezése:	8	kulturális rendezvények:		31
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				56
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	23		hazai:	56
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	34		hazai:	57

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			16
Témavezetések száma: TDK munka:	7	Diplomamunka (BSc):	48
Diplomamunka (MSc):	18	PhD:	47

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA BTK Zenetudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 48 Ebből kutató[2]: 32
PhD, kandidátus: 23 MTA doktora: 2 Rendes tag és levelező tag:
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]: 3
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]: 5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 142
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 109

Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				41
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				5
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				5
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	5	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	6	idegen nyelven:	4
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	30	idegen nyelven:	18
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	4	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 120 Összes független hivatkozások száma: 98

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 41 hazain: 77
Nyilvános esemény megrendezése: 6 kulturális rendezvények: 89

Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 12 hazai: 45
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 8 hazai: 10

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 14
Témavezetések száma: TDK munka: 0 Diplomamunka (BSc): 10
Diplomamunka (MSc): 17 PhD: 24

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
székhely: 7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
levelezési cím: 1112 Budapest, Budaörsi út 45.
telefon: (1) 309 2652; fax: (1) 309 2650
e-mail: titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.krtk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2014-ben

A KRTK tudományos stratégia terveinek megfelelően 2014-ben folytatta az előző évben elkezdett közös – két vagy akár három intézetet érintő – kutatócsoportok létrehozását, illetve működtetését. A csoportok nemcsak összetételük, hanem kutatási témáik tekintetében is új feladatokat, szakmai kihívásokat jelentenek a résztvevők számára.

Az integrált kutatócsoportok részben a 2013-as évben az MTA kezdeményezésére meghirdetett és a KRTK-nak is támogatást nyújtó pályázat révén jöttek létre, elősegítve ezzel a központ főigazgatói intézkedési tervében megfogalmazott kutatói együttműködést is.

A határok és határtérségek közgazdasági és társadalmi hatásaival foglalkozó kutatócsoportnak mindhárom intézet kutatóit sikerült bevonnia a munkába. A csoport jelentős létszámmal, 17 fővel állt össze 2013 őszén, majd a rákövetkező év elején megkezdte munkáját. A kutatási tervek és koncepciók összehangolása után a csoport hozzálátott egy, a témához kapcsolódó OTKA-pályázat kidolgozásához. Ez a pályázat ugyan nem nyert, de egy másik, 2014 szeptemberében beadott bilaterális jellegű, nemzetközi együttműködéssel megvalósítandó (NN jelű) OTKA-pályázat (Change and Continuity in Hungarian Spatial Imaginaries: Nationality, Territoriality, Development and the Politics of Borders címmel) viszont sikeres lett.

A csoport másik jelentős szakmai eredménye a 2014 nyarán megszervezett nagyszabású nemzetközi konferencia volt, amelyen magyar és külföldi határkutató műhelyek számára teremtett fórumot. A konferencián 22 intézmény képviseletében több mint 70 kutató vett részt, köztük a KRTK 12 munkatársa.

A főigazgatói intézkedési terv részeként létrejött közös FDI-csoport is sikeres évet zárt 2014-ben. A csoport két szemináriumot szervezett. Az első témája a magyar vállalatok nemzetköziesedése volt. Az öt előadás alapján született cikkek a Külgazdaság 2014.11–12. számában jelentek meg, a témának szentelt különszámként. A szerzők, illetve a szeminárium előadói a téma elismert hazai szakértői voltak. A 2014. június 20-án megtartott nemzetközi szemináriumon bécsi és szlovén kollégák vettek részt és tartottak előadást. A második szeminárium a külföldi közvetlen tőkeberuházásokkal foglalkozott a közép-kelet európai régióra vonatkozóan. Ezen a találkozón osztrák és szlovén kollégák is részt vettek és előadást is tartottak.

Szintén a főigazgatói intézkedési terv részeként jött létre még 2013-ban egy elkülönített keret, amely a fiatal kutatók konferencia-részvételét volt hivatott támogatni (elfogadott előadás-kivonat esetén). Mivel ez a kezdeményezés mindhárom intézet fiatal kutatói között nagy sikert aratott, így a belső pályázat 2014-ben is folytatódott. Számos fiatal kutatónak nyílt így lehetősége külföldi szakmai bemutatkozásra, kapcsolatépítésre.

A korábbi intézetközi szakmai kapcsolatok alapján kutatók kezdeményezésére jött létre a Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok Kutatócsoport. A csoport tagjai 2014 tavaszán

egynapos munkaértekezletet tartottak a Szegedi Egyetemen a szegedi kollégák részvételével. A csoport sikeresen pályázott, és támogatást nyert az MTA által finanszírozott bilaterális együttműködési program keretében. A kutatócsoport tagjai rendszeresen szerepeltek nemzetközi konferenciákon, amelyek közül kiemelkedett az EACES Budapesten megrendezett 12. kongresszusa. Ebben a kutatócsoport tagjai szervezőként is részt vettek.

A kutatók között, az összevonás előtt már működő szakmai kapcsolatok elmélyüléseként több olyan együttműködés is kialakult az elmúlt évben, melynek révén egy-egy (pl. OTKA) projektbe másik intézet kutatói is bekapcsolódtak. Erre példa „A kapitalizmus változatai – a közvetlen állami gazdasági szerepvállalás változatai", illetve a „Kifelé irányuló működőtőke-befektetések Magyarországról" című OTKA-kutatás.

Jelentős eredményként könyveli el a központ, hogy a Nemzeti Információs Hivatal Nemzeti Kutatási Infrastruktúra Felmérés és Útiterv (NEKIFUT) programja az Adatbankot 2014. december 11-én stratégiai jelentőségű kutatási infrastruktúrának (SKI) minősítette.

Az Adatbank 2014-ben a meglévő adatfelvételei frissítésén kívül két fontos adatbázist épített fel:
A panel adatbázist az OEP, ONYF, NMH, NAV és OH adatainak összekapcsolásával, melyben havi szinten követhető a 2003-ban 5–74 éves népesség 50%-ának munkaerő-piaci pályája 2003–2011-ben (foglalkoztatás, foglalkozás, foglalkozási jogviszony, kereset, a munkáltató pénzügyi adatai, transzferek, munkanélküli regisztráció és program-részvétel, részvétel az oktatásban, egészségi állapotra utaló proxy változók).

Országos reprezentatív cigányfelvételt (1971): az MTA Szociológiai Intézetében és a Tárki-ban fennmaradt, hiányos számítógépes file-ok felhasználásával sikerült felépíteni egy közel teljes egyéni file-t. Az adatok súlyozás után használhatók, a súlyozási munkálatokat most végzik el a kutatók.

Jelentős előkészítő munka után a megvalósítás fázisába került továbbá a KSH, a Geox Kft., a Terra Kft., a CEU és a KRTK közreműködésével egy olyan adatbázis, amely 55 000 népszámlálási körzethez rendeli az összes magyarországi oktatási és egészségügyi intézményt, valamint vállalati telephelyet, továbbá meghatározza a körzetek közötti elérési távolságokat, időket és költségeket. Az adatbázis 2015. február végére készül el.

A tudományszervezési eredmények terén kiemelendő, hogy hosszabb szakmai előkészítő munka után a KRTK Kutatóközponti Tudományos Tanácsa elfogadott egy minden kutatóra érvényes, egységes követelményrendszert. Ez nagyban segíti a központ vezetésének munkáját az egységes szakmai értékelés elkészítésében, illetve a tervezésben.

Aktív évet tud maga mögött a központ Kutatóintézeti Tudományos Tanácsa. A KUTTA két ülés tartott 2014 folyamán, melyek során három kutató habilitációs pályázatát fogadták el, akik főmunkatársi besorolást nyertek el.

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KÖZGAZDASÁG-TUDOMÁNYI INTÉZET
székhely: 7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
levelezési cím: 1112 Budapest, Budaörsi út 45.
telefon: (1) 309 2650; fax: (1) 309 2650
e-mail: kti.titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.mtakti.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Az intézet 2014-ben a kialakított kutatási stratégiájának megvalósításából adódó célokkal folytatta kutatásait, teljesítette a kutatási szerződésekben és megállapodásokban vállalt kötelezettségeit. Legfőbb feladatai a Verseny és szabályozás 2013. évi, valamint a Munkaerő-piaci Tükör 2013. évi magyar és angol nyelvű köteteinek összeállítása, az Európai Bizottság 7. keretprogramja által támogatott kutatási projektek időarányos teljesítése, valamint az MTA Lendület program keretében a játékelméleti, illetve a vállalati stratégiát és versenyképességet vizsgáló kutatások folytatása.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Makrogazdaságtan és növekedés

A magyar gazdaság európai konvergenciájának elmúlt két évtizede sommásan azzal jellemezhető, hogy az ország kezdeti lehetőségeihez és a mérvadó összehasonlítást jelentő visegrádi országokhoz mérten egyaránt messze alulteljesített. Az egy főre jutó GDP hazai növekedésének az EU15-ét hosszabb távon kissé meghaladó üteme elsősorban a nevező alakulásához köthető: miközben Magyarországon csökkent, az EU15-ben nőtt a népesség. A hazai gazdaság európai konvergenciáját sajátos – a másik három visegrádi országétól merőben eltérő – ív jellemezte. 2001 és 2005 között jelentősen felgyorsult a felzárkózás, ebben az időszakban azonban az állam és a magánszektor eladósodása egyaránt meredeken emelkedett. Az állami deficit lefaragása a 2006-ot követő években, a magánszektor adóssági leépülése pedig a 2008–2009. évi nemzetközi gazdasági válság utáni időszakban fékezte a magyar gazdaság felzárkózását. Ellentétben a másik három országgal, Magyarország konvergenciája az állam és a háztartási szektor fenntarthatatlanak bizonyult eladósodásán alapult. A felzárkózás azonban komplex folyamat, amelyet nem feltétlenül fejez ki a GDP, illetve a GDP/fő relatív növekedése. Ezért a jövedelmi, illetve erőforrás-ellátottsági mutatók alakulását is figyelembe véve megállapítható, hogy a magyar gazdaságnak a másik három országhoz viszonyított pozíciója az elmúlt évtizedben lényegesen jobb, mint amit önmagában a GDP jelez, s ez főként az EU-transzferek fokozottabb igénybevételének tulajdonítható. A gazdasági növekedés felgyorsulása részben azt jelzi, hogy az EU-transzferekből származó masszív forrásbővülés 2014-ben termőre fordult: érdemben hozzájárult a gazdaság összteljesítményének javulásához. Ám a 2013 első félévéhez viszonyított magas növekedés ellenére, a GDP színvonala még 2014-ben is elmaradt a 2008. évi szinttől. Ez arra utal, hogy egyfajta, válság utáni, megkésett „helyreállítási periódus” alakítja a gazdaság folyamatait. Abban az időszakban, amelyben zárul a GDP tényleges, illetve potenciális szintje közötti kibocsátási rés (ez a helyzet állt be 2014-ben), a GDP növekedése átmenetileg felgyorsul. A gazdaság hosszabb távú felzárkózásának előmozdításához azonban a potenciális növekedés ütemét kellene megemelni, ami nehezen képzelhető el a hazai intézmények romló minőségét jelző trend megfordítása nélkül.

Magyarország európai összehasonlításban kiemelkedő exporttöbblete és az ország ebből is következő jelentős nettó külföldi hitelnyújtása voltaképpen tükörképe a fizetési mérleg pénzügyi mérlegében regisztrált jókora hiánynak (a tőke kiáramlásának) és a magánszektor, illetve az ország mérséklődő külső eladósodásának. E folyamatok hátterében azonban a gazdaság lehangoló jövedelmi, fogyasztási és beruházási folyamatai állnak. Ezért indokolatlan egyfelől sikerként ünnepelni az exporttöbbletet, másfelől sajnálkozni a tőke kiáramlásán és az alacsony (csökkenő) beruházási rátán. Ezek a jelenségek ugyanarról szólnak különböző metszetben, s azokat még csak nem is közgazdasági teóriák, hanem egyszerű mérlegösszefüggések kapcsolják össze. A 2012-ben tapasztalt jelentős tőkekiáramlást olykor „tőkemenekítésként" értelmezik, ez azonban nem olvasható ki az adatokból. Ellenben alig fordul figyelem arra, hogy a magánszektor nettó (amortizáció nélkül számított) beruházásai példátlanul alacsony szintre, a GDP 1 százalékára csökkentek. Beruházási fordulat nélkül sem az exportnövekedés fennmaradására, sem a gazdaság élénkülésére nem lehet számítani, ám a beruházások és a lakossági fogyasztás remélhető emelkedése növekvő importtal jár, ez leapaszthatja az exporttöbbletet, ami viszont átmenetileg visszafoghatja a gazdasági növekedést.

Piac- és vállalatelméleti és empirikus kutatások

A *vállalatok és a közfinanszírozású kutatóhelyek K+F és innovációs célú együttműködését* elemző tanulmány bemutatta, hogy a vállalatok és a közfinanszírozású kutatóhelyek motivációi gyökeresen eltérőek lehetnek és a különböző típusú vállalatok más és más együttműködési formában érdekeltek. Ezért az együttműködéseket támogató szakpolitikai intézkedések akkor lehetnek hatásosak, ha figyelembe veszik ezen együttműködések eltérő típusait. A közfinanszírozású kutatóhelyeken dolgozó kutatók értékelési rendszerét is módosítani kell, hogy megszűnjenek az eredményesebb együttműködést hátráltató akadályok.

A *kelet-európai gázszolgáltatás* biztonságát vizsgáló tanulmány egyfelől azt vizsgálta, hogy az orosz-ukrán konfliktus eszkalációja potenciálisan milyen ellátási problémákat okozhat a közép- és kelet- európai országok gázpiacain, másfelől pedig azt, hogy az amerikai cseppfolyós gáz jövőbeli importja mekkora szerepet játszhat ezek enyhítésében. Az Európába irányuló orosz gázszállítások korlátozásának mértékére, valamint az USA-ból érkező cseppfolyós gáz szállítások nagyságára vonatkozó különböző szcenáriók társadalmi jóléti hatásait egy Európára kiterjedő gázpiaci szimulációs modellel számszerűsítették.

Oktatásgazdaságtan

A „*Szakmunkásképzésből a munkába való átmenet*" c. kutatás azt a hipotézist vizsgálja, mely szerint a „duális képzés", azaz az iskolai alapú oktatás és a munkahelyi alapú szakképzés párosítása hatékonyan tudja integrálni a fiatalokat a munkapiacra. Sokan éppen emiatt szokták ezt a típusú képzési rendszert olyan országok számára is ajánlani, ahol magas a fiatalok munkanélküliségi aránya. Azonban a legtöbb országban nincsenek ösztönzők a munkaadók részére, hogy partnerként részt vegyenek a szakképzésben, s így a duális rendszerű szakképzés nem tud kialakulni, illetve – ahogyan azt a magyar átmenetnél is látható volt – gyorsan átalakul nem-duális szerkezetűvé. Azokban az esetekben, amikor a vállalatok kilépnek az szakképzésből, a rendszer kénytelen iskolai szakképzéssel helyettesíteni a hiányt. Keveset tudunk azonban az iskolai szakképzés és a munkahelyi szakképzés relatív eredményességéről. A kutatás a 1994 és 2000 közötti években történt változásokat vizsgálva, kimutatta: a szakiskolai (szakmunkás) képzési helyek száma kisebb mértékben csökkent, mint a vállalatok által kínált képzési helyek száma. Vagyis a szakiskolák kénytelenek voltak a kieső vállalati képzési helyeket iskolai képzési helyekkel pótolni. Ráadásul ez a helyettesítés a különböző megyékben eltérő ütemben ment végbe. A kutatás a megyék közötti varianciát használta fel arra, hogy „különbség a különbségekben" módszerrel megbecsülje, mekkora hatással volt a képzési helyek helyettesítése a végzés utáni munkapiaci kimenetekre. A

magyar munkaerő-felmérés adatait felhasználva, az eredmények azt mutatták, hogy a férfiak végzés utáni munkanélküliségi esélye jelentős mértékben, mintegy 10%-al nőtt csak a képzési helyek 1994 és 2000 közötti helyettesítése miatt. A hatás a munkahely státuszára, illetve a női mintán belül nem szignifikáns. Vagyis azt lehet mondani, hogy – legalábbis a férfiak esetében – a rendszerváltás utáni átmenetben a szakiskolai képzés nem tudta pótolni a munkahelyi képzés által nyújtott előnyöket.

A „Roma tanulók a középiskolában" c. kutatás a magyarországi roma és nem roma tanulók egy teljes középiskolai kohorszának középiskolai pályafutását és egyetemi továbbtanulási esélyeit vizsgálta az Életpálya-felmérés 2006 és 2012 közötti adatainak segítségével. A 2006-ban középiskolába beiratkozott évfolyam nem roma tanulóinak közel 10 százaléka nem szerzett középfokú végzettséget 2012 nyarára, míg a roma tanulóknál ez az arány közel 50 százalék. Az érettségit szerzők aránya a nem romák között 75 százalék, a romák között 24 százalék. Egyetemi tanulmányait pedig a romák csupán 5 százaléka kezdi meg, szemben a nem romák 35 százalékos arányával. A középiskolai sikerességben és továbbtanulásban mutatkozó nagymértékű etnikai különbségek erősen összefüggenek a középiskolát megelőző időszakban felhalmozódott lemaradásokkal. A középiskolai lemorzsolódási esélykülönbség több mint felét lehet a számításba vett tényezőkkel – az általános iskola végére felhalmozott tudás mértékével, a középiskola minőségével és a középiskolai évek alatti anyagi és humán erőforrásokkal – megmagyarázni. A fennmaradó esélykülönbség egyik összetevője a roma tanulók többségét különösen erősen sújtó társadalmi elszigeteltség: a roma fiataloknak rendkívül kevés, iskolában jól teljesítő szoros kortárscsoporti kapcsolatuk van, és ez a körülmény jelentősen befolyásolja középiskolai lemorzsolódási esélyeiket.

Munkapiaci kutatások

A börtön előtti és utáni munkapiaci pályát vizsgáló kutatás a börtönviselt emberek munkapiaci elhelyezkedését elemzi. Azoknál az elítélteknél, akik egyszer voltak börtönben, negatív hatást mérnek a kutatók, amely nagyjából egy év után pozitív lesz. A börtön bérhatása azonban folyamatosan negatív. A visszaesőkkel való összehasonlítás azt sugallja, hogy ezeket az eredményeket a rezervációs bérek csökkenése váltja ki, és nem a diszkrimináció. Ezt az is alátámasztja, hogy a börtönviseltek átlagosan nagyobb erőfeszítéseket tesznek annak érdekében, hogy munkát találjanak.

A kutatók vizsgálták, hogy az ingyenes gyermekfelügyelet elérhetősége milyen mértékben ösztönzi a hároméves gyermekek anyját arra, hogy visszatérjenek a munkapiacra. A kutatás eredményei azt igazolják, hogy a gyermekfelügyelet pozitív hatással van az anyák munkakínálatára. Ugyanakkor az anyák munkakínálatát egyéb, életkorhoz köthető tényezők is igen erősen befolyásolják, mint például a gyermektől való elválással kapcsolatos preferenciák. Az Európai Unió strukturális és kohéziós alapjaiból kapott támogatások szétosztásánál jelentős szerepet játszik a politika. A kutatás célja ennek kimutatása Magyarországon, valamint annak az elemzése, hogy milyen jellegű támogatások esetében nagy a politikai hatás és melyek azok, amelyekkel kevésbé törődik a politikum. Az eredmények szerint azok az önkormányzatok, amelyeknek politikai színezete megegyezik a központi kormányzat színével, több forráshoz jutnak hozzá, ez a hatás azonban változik a pályázat típusa szerint: a politika sokkal inkább befolyásolja a források elosztását akkor, amikor a projektek láthatóak (jellemzően építkezések vagy infrastruktúra-fejlesztések) mint amikor nem láthatóak. Az önkormányzatoknak adott támogatások is sokkal torzítottabban kerülnek elosztásra, mint a vállalatoknak vagy magánszemélyeknek adott támogatások. A nagyobb támogatást az eredményezi, hogy a kormányzati szoros politikai ellenőrzés alatt levő települések több

pályázatot adnak be és nagyobb összegre pályáznak, nem pedig az, hogy nagyobb arányban nyernek.

Közösségi gazdaságtan és közpolitikák
A csoport legfontosabb kutatása a munkapiac peremén lévők szociális és munkapiaci helyzetével foglalkozott, különös tekintettel a közfoglalkoztatásra. A kutatás megállapította, hogy a munkapiac peremén lévő háztartások nagy része súlyosan depriválta, fogyasztásuk terjedelme és szerkezete nem teszi lehetővé munkavégző képességük újratermelését, gyermekeik megfelelő körülmények között történő felnevelését. Az újraelosztás célzottsága nagyon gyenge, a felső 3 jövedelmi decilisbe tartozóknak jutó társadalmi transzferek összege nagyobb, mint az alsó 3 decilisbe tartozóké. A közfoglalkoztatásra Magyarországon kettős szerep hárul; egyrészt a foglalkoztatás bővítése, másrészt egy jelentős létszámú népesség esetében a szociális ellátás biztosítása. Ezek egymásnak számos tekintetben ellentmondó, gyakran ellentétes logikájú szempontok, amelyek együttes fennállása sajátos csapdahelyzetet hoz létre. A közfoglalkoztatásra fordított kiadások több mint kétszeresét teszik ki az összes többi aktív munkapiaci programra fordított kiadásoknak, miközben hatékonysága rendkívül alacsony. A nyílt piacra történő kilépési arány időben csökken, alig haladja meg a 10%-ot. Minél többször lesz valaki közfoglalkoztatott, annál kisebb az esélye arra, hogy álláshoz jusson az elsődleges munkapiacon. A közfoglalkoztatás az ország számos területén feudális jellegű függelmi viszonyokat hozhat létre, és közrejátszhat helyi mikrovállalkozások piacról történő kiszorításában. A kutatás rávilágított arra, hogy további beavatkozás nélkül Magyarország egy erősen szegmentált munkapiac kialakulása felé halad. Egy ilyen helyzet tartós fennállása és újratermelődése, a duális munkapiac rögzülése a társadalmi feszültségek erősödésével és komoly növekedési veszteséggel járhat.

A nyugdíjkorhatár emelésének foglalkoztatási hatását mérő becslések nagy megbízhatósággal mutatják, hogy az előrehozott nyugdíjkorhatár emelése a nők esetében azonnali, a fiatalok foglalkoztatása szempontjából exogén, 7-10%-os foglalkoztatás-emelkedést hozott. Ugyanakkor kiszorító hatást a kutatások nem azonosítottak. A fiatalok bérére az évek túlnyomó részében nincs hatással az idősebbek aránya.

A munka közbeni álláskeresés motivációs tényezőit vizsgáló kutatás legfontosabb megállapítása az, hogy ha a dolgozó valamikor elszenvedett bércsökkentést a jelenlegi munkaadójánál, akkor az minden egyéb tényező változatlansága esetén növeli a kilépési szándékot és a munka közbeni álláskeresést. Ezért a munkaadók a költséges fluktuáció elkerülése miatt kerülik a bércsökkentést, ami a reálbér-merevségek egyik magyarázó tényezője lehet.

Az egészségpolitikai kutatások legfontosabb megállapítása az, hogy Magyarországon a dolgozó korú férfiak kiemelkedően magas mortalitási rátáinak alakulását alapvetően a képzettséggel, a gazdaság múltbeli, a szocialista rendszerre jellemző sajátos struktúrájával (a hivatalosan nyújtott szolgáltatások arányának alacsony szintjével), valamint az ebből fakadó egészségre káros életmóddal kapcsolatos tényezők befolyásolták. Ez utóbbi körbe tartozik az alkohol- és dohánytermékek relatíve alacsony ára és ezért kiterjedt fogyasztásuk, a dolgozók rejtett gazdaságban való nagyarányú részvétele, s a rendszerváltás után kialakult munkanélküliség. A nemzetközi összehasonlítások kimutatták, hogy az egészségügyi kiadások arányának mortalitást csökkentő hatása jelentős ugyan, de a poszt-szocialista országokban az életmódból fakadó egészségromboló hatásokat nem képes ellensúlyozni. Mind a gazdasági-társadalmi, mind az életmódbeli tényezők sokkal ártalmasabbak voltak a férfiak egészségére, mint a nőkére.

A részben az intézetben folyó korrupciókutatási kutatás rávilágított arra, hogy a közbeszerzések esetében érdemes szisztematikus adatgyűjtést végezni, adatbázisokat építeni és a kapott adatokat ökonometriai módszerekkel elemezni. A 2005–2010 közötti közbeszerzések vizsgálati eredményei szerint az egyszerű és a hagyományos módon felépített kartellt (az ajánlattevők összejátszása a piac kiküszöbölése érdekében) egyre inkább felváltja az a típus, amikor a kartell összekapcsolódik a korrupcióval. Mindez azt eredményezi, hogy az eredeti, hagyományos kartellellenes versenyhatósági fellépés egyre kevésbé lehet eredményes és hatékony, mivel a kartellek detektálására alkalmas módszerei már nem működnek a korrupcióval összefonódó kartellek esetében. Ezen módszerek kiegészítésére, és több intézmény (ügyészség és versenyhatóság) szorosabb együttműködésére van szükség.

Agrárgazdaságtan és vidékfejlesztés

Az Európai Unió mezőgazdasági piacai térbeli integrációjának vizsgálata azt mutatta, hogy a legszorosabb piaci integráció a sertéshúspiacon, majd csökkenő sorrendben a tej-, a tojás-, a marha-, a baromfi- és végül a bárányhús piacon található. A térbeli integráció hálózatelemzéses vizsgálata arra utal, hogy Németország a legfontosabb partner minden egyes elemzett piac esetében. Az új tagállamok közül csak Lengyelország számít jelentős szereplőnek a tojás- és marhahús-piacokon. Az EU új tagállamainak termelői, illetve élelmiszer árindexeinek elemezése azt mutatta, hogy a sertés- és tojásárak erősen konvergálnak, míg a marha és baromfi termelői árak konvergenciáját csak néhány új tagállamban lehetett kimutatni. A horizontális piaci integráció valamint a termelői és élelmiszer árindexek konvergenciája elmarad az előzetes várakozásoktól. Eredményeik azt mutatják, hogy az EU-n belüli közös piacon az áralkalmazkodás és a piaci koordináció nem hatékony.

A biodiverzitás-indexek szakpolitikai felhasználhatóságát elemezve megállapítatható, hogy elsősorban az ökoszisztéma szintű mutatók más célú használata már most is jellemző, de ezek jelenlegi formájukban nem alkalmasak arra, hogy a biodiverzitás állapotát általánosságban jelezzék. Bizonyos elvek betartása azonban segítheti a környezetpolitikai alkalmazhatóságukat. Egyrészt bizonyos ökoszisztémák kijelölése helyett célszerűbb lenne a kiválasztás módját standardizálni a monitoring során, másrészt a kiválasztott élőhely-típusok aktuális kiterjedésén túl viszonyítási alapként az eredeti borítást is érdemes lenne figyelembe venni.

Játékelmélet

Definiálták a likviditási megszorítások melletti kockázat-felosztási játékot, amely segítheti az illikvid portfóliókat kezelők teljesítményértékelését. Belátták, hogy az így keletkezett átruházható hasznosságú játékosztály egybeesik a teljesen kiegyensúlyozott játékok osztályával. Eredményeikből az következik, hogy akkor is lehetséges a stabil kockázatfelosztás, ha figyelembe vesszük a likviditási megfontolásokat. Ugyanakkor szimulációs vizsgálatok igazolták, hogy a három igazságossági követelmény – stabilitás, egyenlő kezelés és ösztönzés – egyszerre nem teljesíthető, valamelyikről le kell mondanunk.

Externáliák jelenlétében meglehetősen összetett feladat a mag meghatározása, a rekurzív mag kiszámítása már 6-8 játékos esetén is nehéz. Ha az értékelés során különféle valószínűség rendelhető a különböző kimenetekhez, a koalíciós elhajlások egyfajta kockázatos befektetésnek is tekinthetők, ahol az eredeti tőke a tagok kezdeti kifizetése, míg a befektetett eszköz értéke függ a maradékjáték eredményétől, mint világállapotoktól.

A koalíciós elhajlás (kockázati) értéke kockázati mértékekkel mérhető, melyből a játék magjának definíciója természetesen adódik. Kutatásuk során azt is vizsgálták, hogy a kapott

kockázat alapú mag hogyan függ a világállapotok eloszlásától, illetve az alkalmazott kockázati mérték spektrális súlyfüggvényétől.

Kiterjesztették a rekurzív magot olyan hálózatos játékokra, ahol a játékosok a hálózatot is módosíthatják saját érdekeik szerint. Egy olyan új hálózati játék alakot vezettek be, ahol koalíciós kifizetéseket értelmezték, majd a stabil hálózatokat és az ezekhez kapcsolódó stabil kifizetés-elosztásokat keresték. A stabilitást a rekurzív mag általánosításaként értelmezték.

Kiterjesztették az externáliák leírását szolgáló formalizmust bizonytalanságokat is tartalmazó játékokra, a bevezetett modellosztály jól használható villamos energetikai hálózatokon történő energiakereskedelem leírása esetében, ahol az együttműködést a piac szereplői közti szerződések, a bizonytalanságokat pedig a lehetséges hálózati meghibásodások jelentik.

A kooperatív játékok megoldásait szolgáltató különböző lexikografikus allokációs eljárások vizsgálatában feltártak két általános érvényű hierarchiát ezen eljárások között. A hozzárendelési játékok osztályára szorítkozva ezen túl bebizonyították, hogy a (nem üres) magon, illetve a duál racionális kifizetésvektorok halmazán végrehajtott lexikografikus maximalizálási eljárásokkal megkapható egy hozzárendelési játék magjának mindegyik extremális pontja, míg az analóg lexikografikus minimalizálási eljárásokkal csak akkor, ha a hozzárendelési játék egzakt.

Az egy játékosra eső nukleolusz kiszámíthatóságára irányuló kutatások során bebizonyították, hogy egy kiegyensúlyozott játékban az egy játékosra eső nukleolusz kiszámításakor elhagyhatók a mag duális leírásában redundáns koalíciók. Ez lehetőséget ad arra, hogy sok – főként hálózatokhoz kapcsolódó költségelosztási – alkalmazásban ez a megoldás hatékonyan, ráadásul az alapadatokból közvetlenül számolható legyen.

A hozzárendelési piacokon megvizsgálták azt, hogy növelheti-e, és ha igen, legfeljebb mennyivel egy szereplő a hasznát egy olyan centralizált piaci mechanizmusban, amelyben a benyújtott adatokból származtatott hozzárendelési játék valamilyen magbeli allokációja alapján határozták meg a termékek egyensúlyi árait. Az elsődleges cél a minimális és a maximális árak átlagaként adódó ún. fair egyensúlyi árak, majd ezt követően a nukleolusz-alapú egyensúlyi árak manipulálhatóságának tanulmányozása.

A korábbi bankroham modellekkel szemben azt tették fel, hogy a betétesek megfigyelik a korábbi döntéseket. Ebben a környezetben azt mutatták meg, hogy ha a megfigyelés tökéletes, akkor – annak ellenére, hogy a betétes típusa nem megfigyelhető – egyensúlyban nem következik be bankroham. Egy kis, háromszereplős modellben vizsgálták meg az összes információs struktúrát és azt találták, hogy a sor elején hozott döntések megfigyelhetősége a kulcsa a bankroham megelőzésének. A kísérletek részben támasztották alá ezt a feltevést. Amikor a sor elején likviditási hiánnyal nem küszködő egyén döntött, akkor ő általában bennhagyta a pénzét a bankban és nem alakult ki később bankroham. Azonban likviditásszűkével küzdő betétes kivette a pénzét a sor elején és ezzel gyakran bankrohamhoz vezető pánikot váltott ki, bár elméletileg nem ezt volt várható. Kísérletileg igazolták azt is, hogy nincs lényeges nemek közötti eltérés a betétkivételi döntésekben.

Egy olyan elméleti modellt dolgoztak ki, amely egyesíti a kooperációt – a közjószág-játék használatával – és a versenyt – a Cournot-verseny révén. Megvizsgálták azt, hogy ha a versenytársak döntenek egy olyan helyzetben, ahol a két döntés összefügg, akkor változik-e döntésük az olyan helyzethez képest, amikor csak a versenyhelyzettel találkoznak. Azt

találták, hogy lényeges változás van a döntésekben, ugyanis a vállalatok az optimumban pozitív mennyiséggel járulnak a közjószághoz, ami nagyobbá teszi azt a piacot, amin aztán versenyeznek. Egy kísérletben az elméleti eredményeket részben igazolták is.

Elemezték az intézetben a házastársak közös jelentkezéseivel nehezített felvételi eljárásokat, a probléma számítási bonyolultságára adtak új tételt, és egy egészértékű leírást is adtak a probléma megoldására, amelynek hatékonyságát szimulációkkal vizsgálták. Továbbá mag-konzisztens megoldási koncepciókat vizsgáltak a stabil szobatárs problémára, amelynek magja üres is lehet. Egy hatékony algoritmust adtak, amely egy maximálisan belső stabil és maximálisan külső stabil párosításra vezet, amely még az abszorbens halmazban is mindig benne van.

Vállalati stratégia és versenyképesség

A csoport kutatásainak egyik fontos kérdése az volt, hogy milyen módon alakulnak a vállalati haszonkulcsok a különböző piacokon. A kutatók rámutattak arra, hogy az exportáló vállalatok haszonkulcsai csak olyankor magasabbak, ha nem vesszük figyelembe azt, hogy egyben exportálnak is. Úgy tűnik, az import fontosabb ebből a szempontból, mint az export. A kutatók ennek a jelenségnek a megmagyarázására egy modellt építettek. Ebben a modellben mind az exportáló, mind az importáló vállalatok esetében igaz az, hogy a magasabb termelékenységű vállalatoknak érdemes belépni a külpiacokra. A két tevékenység azonban eltérő módon hat a haszonkulcsra: az importálás hatására a vállalatok magasabb minőségű termékeket állítanak elő, amiért magasabb haszonkulcsot kérnek, az exportálás azonban csökkentheti a haszonkulcsokat, ha erősebb a verseny az exportpiacokon.

A kutatás rámutatott arra, hogy a vállalatok eltérő módon változtatják meg áraikat az árfolyam-változásokra reagálva, mint a külföldi versenytársak áraira válaszul. Ez a jelenség olyan rugalmatlanságra, például hosszú távú szerződések jelenlétére utal, amelyek eltérő módon kezelik az árfolyamváltozásokat és az árváltozásokat. A pontos mechanizmus megértéséhez további kutatásokra lesz szükség.

Kimutatták, hogy a gyengébb, kevésbé hitelképes cégek vettek fel inkább svájci frankban hitelt, valamint azt is, hogy az euró hitelfelvevők között többen rendelkeznek természetes fedezettel. Kimutatható volt keresleti és kínálati hatás is. Egyrészt, a cégek bankválasztására hatással volt a devizahitelezés, ami bizonyíték a keresleti hatásra. Másrészt a bankok devizahitelezési gyakorlata befolyásolta ügyfeleik devizaválasztását, ami pedig kínálati hatás. A forint euróval szembeni kisebb leértékelődésének és az euró adósok jobb devizafedezettségének köszönhetően az árfolyamváltozás hatása nem növelte szignifikánsan az euró adósok kockázatosságát. A svájci frank adósok rosszabb teljesítményéhez az árfolyamváltozás és a vállalatok saját kockázata is jelentősen hozzájárult.

Megvizsgálták, hogy milyen módon befolyásolta az európai vállalatok stratégiai döntéshozatalát a 2008–2009-es válság, és az abból fakadó kereslet-visszaesés. A kutatás megmutatta azt, hogy azok a vállalatok, amelyeket súlyosabban érintett a válság, sokkal inkább központosították stratégiai döntéshozatalukat, mint más vállalatok. A tanulmány arra is rámutat, hogy a központosított döntéshozatal perzisztens, és hosszú távon befolyásolhatja a vállalatok innovációs teljesítményét is.

Hálózatok gazdaságtana

A kutatók az összekapcsolt vállalati mérleg- és külkereskedelmi, valamint termékstatisztikai adatokon hálózatkutatás segítségével határozták meg az iparágak közti technológiai

kapcsolatrendszert a 2003–2012 közti időszakra. Az eredmények azt mutatják, hogy a vállalatok termékportfóliójának kialakításában az iparágak közti technológiai közelségnek fontos szerepe van: empirikus bizonyítékokat találtak arra, hogy a vállalatok termékportfóliójába nagyobb valószínűséggel kerülnek be olyan termékek, amelyek technológiailag közel álló iparágakhoz tartoznak. Továbbá azt találták, hogy a 2008-as pénzügyi válság időszakában felerősödött e technológiai közelség szerepe: a vállalatok a profiltisztítás során nagyobb valószínűséggel szüntették meg, vagy csökkentették olyan termékek gyártását, amelyek a főtevékenységükhöz technológiailag kevésbé álltak közel.

Egy kutatási projekt a magyar gazdaság területi átalakulását vizsgálta az 1995–2012 közötti időszakban. Két entrópia-alapú regionális gazdaságtani indikátort alkalmazott: a kapcsolódó változatosság a régióban lévő vállalatok átlagos technológiai közelségének mérőszámaként, illetve a háromdimenziós entrópiát a régióban lévő rendszer-szinergiák mérőszámaként. A kutatás fő kérdése arra irányult, hogy a régiókban letelepedő külföldi tulajdonban lévő vállalatok miként hatottak a régió termelékenységének és foglalkoztatásának változására. Az eredmények arra utalnak, hogy a külföldi vállalatok között mért technológiai közelség már a cégek megjelenésétől kezdve serkentette a régiók fejlődését, míg ez a hazai tulajdonú vállalatok esetében csak az átalakulás későbbi, utolsó szakaszában volt jellemző. Azonban a regionális innovációs rendszerek szinergiáinak kialakulásában a külföldi tulajdonú vállalatok csak néhány megyében jutottak vezető szerephez.

A svéd partnerekkel folytatott közös kutatás új empirikus keretet kínál a társadalmi kapcsolathálók regionális gazdasági növekedésben játszott szerepének vizsgálatára. A munkatársi kapcsolathálók elemzése különösen hasznos, hiszen a helyi tanulási lehetőségre enged következtetni, így új magyarázatot biztosít a régiós termelékenység-növekedés különbségeire. Ezen túlmenően az iparágakon átívelő kapcsolatok vizsgálata a helyi tudás-externáliák különbségeibe enged betekintést. A kutatás során először a teljes svéd gazdaságban jelen lévő munkatársi kapcsolatokat elemezték. Ezt követően az alkalmazottak 50 legvalószínűbb kapcsolatát követték nyomon 1990 és 2008 között. A kapcsolatok erősségét az együtt töltött idő növelte, és a munkatársi kapcsolat megszűnése után eltelt idő csökkentette. Az eredmények alátámasztották a gazdaságföldrajz központi állítását, miszerint a társadalmi kapcsolatháló sűrűsége növeli a régió termelékenységét. A munkatársi kapcsolatháló legfőképpen iparágakon belülre koncentrálódik; ez a jelenség a kis régiókban erőteljesebben jut érvényre. A hasonló készségeket igénylő, és az egyáltalán nem kapcsolódó iparágak közötti kapcsolathálók is relatíve sűrűbbek metropolita régiókban.

Elemezték az információs problémák és társadalmi hálózatok összefüggéseit, azt, hogy a társadalmi hálózatok milyen szerepet játszanak a piaci mechanizmusokban felmerülő információs problémák kezelésében. Elsőként egy aszimmetrikus információs modellben vizsgálták azt, hogy ha a vállalat nem ismeri a fogyasztók fizetési hajlandóságát, de másodfokú árdiszkriminációt alkalmaz, akkor segíthet-e a társadalmi kapcsolatrendszer ismerete az információs probléma enyhítésében. A modell eredményei azt mutatják, hogy a már korábban megismert fogyasztók társas kapcsolatainak felhasználása csökkentheti az árdiszkrimináció során jelentkező információs problémát, mivel megváltoztatja a különböző típusú vevőkhöz kapcsolódó feltételes valószínűségeket. Így a vállalat egy olyan ösztönző menürendszert tud kialakítani, amely jobb eredménnyel jár, mintha nem ismerte és nem használta volna fel e társas kapcsolatokra vonatkozó információkat. Az eredményekből általánosabban megfogalmazható, hogy a kapcsolati hálók szerepe azon piacokon lesz nagyobb, ahol az információs problémák erősebbek és/vagy ahol ezen információs problémák kezelésének más mechanizmusai nem alakultak ki, vagy nem jól működnek.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet kutatási portfoliójában az alapkutatások mellett mindig helyet kapnak aktuális gazdaságpolitikai, jóléti, nemzeti kérdések. Ilyen jellegű témákra néhány példa: a közfoglalkoztatottak munkapiaci helyzete, a biodiverzitás kutatása, a munkapiaci pálya börtön előtt és után, a bölcsődék hatása az anyák munkakínálatára, a kelet-európai gázszolgáltatás vizsgálata, a roma tanulók középiskolai lemorzsolódásának főbb okai.

Az intézet arra is különös hangsúlyt fektet, hogy a társadalom számára hasznosítható kutatási eredményeket megfelelő fórumokon nyilvánosságra hozza, kiadványaikat nyilvános bemutatókon ismertesse, és honlapján az érdeklődő közönség számára hozzáférhetővé tegye.

A munkapiaci kutatások eredményeit minden évben a sziráki *munkatudományi konferencián* ismertetik, amelyet idén Közmunka, külföldi munkavállalás és a magyar munkaerőpiac címmel rendeztek meg. A konferencián öt szekcióban hangzottak el előadások: oktatás, tanulás, képzés; munkapiaci intézmények; a közmunka valamint a migráció különféle kérdései.

Megjelent a magyarországi munkapiac és foglalkoztatáspolitika aktuális jellemzőit bemutató és a témakör egy-egy területét részletesen elemző Munkaerő-piaci tükör című évkönyvsorozat 14. kötete magyarul és angolul. A kiadvány a rendelkezésre álló statisztikák, elméleti kutatások és empirikus elemzések alapján közérthető formában, jól áttekinthető szerkezetben, nemzetközi összehasonlításban mutatja be a magyarországi munkapiaci folyamatok jellemzőit és belső összefüggéseit. A sorozat szerkesztőinek korábbi gyakorlatát folytatva idén is kiválasztásra került egy terület, amely különösen fontos a magyarországi munkapiaci folyamatok megértése és a tényeken alapuló foglalkoztatáspolitika eredményessége szempontjából. A kötet Közelkép fejezete a közszféra munkapiaci jellemzőit tárgyalja.

A 2014. szeptember 30-án bemutatott Verseny és szabályozás 2013 címet viselő hetedik évkönyv középpontjában a villamos-energia, a posta és a vízszolgáltatás piacain az állami árszabályozás jogi kereteinek és megvalósult gyakorlatának bemutatása állt. A további tanulmányok fontos megállapításokat tettek a versenyjogi ügyekben megvalósuló közgazdasági elemzés lehetőségeiről, a verseny és versenypolitika gazdasági növekedésben játszott szerepéről és az általános gazdasági érdekű szolgáltatások uniós szabályozásának paradigmaváltásáról. Az évkönyv részletesen foglalkozott a vasúti szektor piacnyitásának helyzetével, a hálózatos közszolgáltatások szabályozási intézményrendszerének megváltozásával és a kelet-közép-európai villamosenergia-átviteli hálózatok költség–haszon elemzésével is.

Az intézet a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretei között szervezett egy szélesebb közönségnek szóló konferenciát Tudásexport – Szemelvények a 60 éves MTA (KRTK) KTI fiatal kutatóinak aktuális eredményeiből címmel.

A közbeszerzési adatbázist a témával foglalkozó kutatók a nagy nyilvánosság számára is rendelkezésre bocsátották, kereshetővé tették.
Az intézetben született vagy születőfélben lévő kutatási eredmények, szakmapolitikai vélemények, valamint az aktuális gazdasági, közéleti és társadalom-politikai kérdések vitafórumaként működtetik *szakmai blogjukat,* ahol munkatársaik rendszeresen közlik véleményüket, írásaikat, lehetővé téve a társadalmi interakciót. A munkatársak sajtószerepléseit a honlapjukon kialakított *sajtószemle* rovatban gyűjtik és tárják az érdeklődő közönség elé. Angol és magyar nyelvű honlapjukon naprakész tájékoztatást nyújtanak a kutatócsoportok

főbb tevékenységeiről, kutatóik publikációiról, az általuk rendezett konferenciákról, szemináriumokról és a fontosabb kutatási projektekről.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az intézet kutatói szinte valamennyi hazai graduális és posztgraduális közgazdasági képzést nyújtó felsőoktatási intézményben oktatnak. (CEU, BCE, ELTE, DE, PTE stb.) Emellett együttműködési megállapodás keretében segítik a veszprémi Pannon Egyetemen, illetve a Szegedi Tudományegyetemen és a Szent István Egyetemen folyó doktori képzést. Kutatóik tanítanak külföldi egyetemeken (Cardiff University, UK Open University), külső munkatársak neves külföldi kutatóintézetekben (CEPR, IZA).

A versenyszabályozási kutatási irány szakmai integrációjának megteremtése érdekében tett lépések során sikerült a hazai és a külföldi egyetemek, a kutatóhelyek és az államigazgatás versenyszabályozással, a hálózatos ágazatok gazdaságtanával, a szabályozás jogi kérdéseivel foglalkozó oktatóinak, szakembereinek kutatási eredményei számára bemutatási lehetőséget biztosító fórumot létrehozni.

A KRTK és a Budapesti Corvinus Egyetem szervezésében szeptember első hetében Budapesten került megrendezésre az EACES Biennial Conference, meghívott kiemelt előadóként vett részt a rendezvényen Kornai János (Harvard University and Corvinus University of Budapest) és Klaus Meyer (CEIBS Shanghai and Copenhagen Business School).

Az intézet tizennegyedik alkalommal rendezte meg a Nyári Műhelyt, amellyel a külföldön tanuló vagy hivatásukat külföldön gyakorló közgazdászok számára nyújt fórumot.

Az intézet és a Kwansei Gakuin University szervezésében került megrendezésre a JSPS EU-Japan Joint Workshop on Regional Integration Processes before and after the Global Economic Crisis.

Az intézet munkatársai szakértői tevékenységet folytattak a Gazdasági Versenyhivatal, a Központi Statisztikai Hivatal, a TÁRKI, a FIW, valamint a Költségvetési Tanács számára. Egyik kutatója részt vett a Forster Központ Revealing the socio-economic potential of Cultural Heritage c. projektben, másik kutatója közreműködött a „NEKIFUT" projekt (Nemzeti Kutatás-fejlesztési Infrastruktúra Felmérés és Útiterv) módszertani megalapozásában, valamint részt vett a ForSEE projekt előretekintési módszertanának fejlesztésében és közreműködött a balti országok és Magyarország K+F és innovációs ráfordítását összehasonlító elemzésben. Az intézet tanácskozási joggal képviselteti magát a „Legyen jobb a gyermekeknek!" Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottságában és az Indikátor Albizottságban.

Számos kutató alapítója, elnökségi tagja a Magyar Közgazdaságtudományi Egyesületnek, elnökségi tagként részt vesznek a Magyar Közgazdasági Társaság munkájában.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

26 OTKA téma futott az évben, ebből 3 új téma indult. Pályázati tevékenységében kiemelkedő fontosságú az MTA Lendület program, melynek keretében folytatódtak a játékelméleti, illetve a vállalati stratégiát és a versenyképességet vizsgáló kutatások.

Megkezdődött az EU 7 keretprogram által finanszírozott „Társadalmi innovációk gazdasági tere” c. projekt. Folytatódott az „Európai versenyképesség feltérképezése” c. projekt, amelynek az intézet koordinátora, valamint a „Növekedés, innováció és versenyképesség: a kohézió elősegítése Kelet- és Közép-Európában” c. és az „Agrár-élelmiszeripari termékpályák nemzetközi összehasonlítása: a versenyképességüket és teljesítményüket meghatározó tényezők az EU-ban es nemzetközi piacokon” c. kutatási projektek megvalósítása.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek, könyvfejezetek

1. Bakucs Z. – Fertő I.: Fejezetek a mezőgazdasági árak elemzéséből. Budapest: MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 166. (KTI Könyvek; 17.) (2014)
2. Fazekas K. – Neumann L. (eds.): The Hungarian labour market, 2014. Budapest: Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences; National Employment Non-profit Public Company, 336. (2014)
3. Fazekas K. – Neumann L. (szerk.): Munkaerőpiaci tükör, 2013. Budapest: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézet; Országos Foglalkoztatási Közhasznú Nonprofit Kft., 352. (2014)
4. Herrendorf, B. – Rogerson, R. – Valentinyi Á.: Growth and structural transformation. In: Aghion, P. – Durlauf, S. N. (eds.): *Handbook of economic growth: Volume 2B*. Amsterdam: Elsevier – North-Holland, 855-941. (2014)
5. Valentiny P. – Kiss F. L. – Nagy Cs. I. (szerk.): Verseny és szabályozás, 2013. Budapest: MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet, 372. (2014)

Folyóiratcikkek

6. Biró P. – Bomhoff, M. – Golovach, P. A. – Kern, W. – Paulusma, D.: Solutions for the stable roommates problem with payments. *Theoretical Computer Science* Vol. 540-541., 53-61. (2014)
7. Bojnec S. – Fertő I.: Export competitiveness of dairy products on global markets: The case of the European Union countries. *Journal of Dairy Science* Vol. 97. No. 10., 6151-6163. (2014)
8. Csóka P. – Herings, P. J.-J.: Risk allocation under liquidity constraints. *Journal of Banking & Finance* Vol. 49., 1-9. (2014)
9. Halpern L. – Oblath G.: A gazdagsági stagnálás „színe” és fonákja : Mivel jár együtt az exporttöbblet és az adósságcsökkenés?. *Közgazdasági Szemle* 61. évf. 7-8. sz., 757-800. (2014)
10. Havas A.: Mit mér(j)ünk? : Az innováció értelmezései – szakpolitikai következmények. *Közgazdasági Szemle* 61. évf. 9. sz., 1022-1059. (2014)
11. Horn D.: A szakiskolai tanoncképzés rövid távú munkaerő-piaci hatásai. *Közgazdasági Szemle* 61. évf. 9. sz., 975-999. (2014)
12. Jakobi Á. – Lengyel B.: Egy online közösségi háló offline földrajza, avagy a távolság és a méret szerepének magyar empíriái. *Tér és Társadalom* 28. évf. 1. sz., 40-61. (2014)
13. Karsai J.: Fából vaskarika? Az állam mint kockázatitőke-befektető. *Külgazdaság* 58. évf. 9-10. sz., 3-34. (2014)

14. Kertesi G. – Kézdi G.: The kindergarten attendance allowance in Hungary: Evaluation of a conditional cash transfer program. *Acta Oeconomica* Vol. 64. No. 1., 27-49. (2014)

15. Kinateder, M. – Kiss H.J.: Sequential decisions in the Diamond-Dybvig banking model. *Journal of Financial Stability* Vol. 15., 149-160. (2014)

16. Kiss H. J. – Rodriguez-Lara, I. – Rosa-García, A.: Do women panic more than men? : An experimental study on financial decisions. *Journal of Behavioral and Experimental Economics* Vol. 52., 40-51. (2014)

17. Lőrincz L.: A magyar középiskolások párválasztási preferenciái: a roma-nem roma heterogenitás hatása. *Szociológiai Szemle* 24. évf. 2. sz., 47-64. (2014)

18. Madarász A.: A láthatatlan kéz – szemelvények egy metafora történetéből. *Közgazdasági Szemle* 61. évf. 7-8. sz., 801-844. (2014)

19. Madarász A.: Hogyan született a vállalkozó? Fogalomtörténeti töredékek Schumpeter vállalkozóelméletéhez. *Külgazdaság* 58. évf. 7-8. sz., 3-29. (2014)

20. Molnár Gy. – Kapitány Zs.: Miért elégedetlenek annyira a magyarok az életükkel? : A szubjektív jóllétet befolyásoló tényezők mikroszintű összehasonlító elemzése magyar és osztrák adatokon. *Közgazdasági Szemle* 61. évf. 6. sz., 637-671. (2014)

21. Noelke, C. – Horn D: Social transformation and the transition from vocational education to work in Hungary: A differences-in-differences approach. *European Sociological Review* Vol. 30. No. 4., 431-443. (2014)

22. Oblath G.: Felzárkóztak az árak és lemaradtak a bérek? Tévhitek, tények és közgazdasági összefüggések. *Statisztikai Szemle* 92. évf. 8-9. sz., 745-765. (2014)

MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
REGIONÁLIS KUTATÁSOK INTÉZETE
7621 Pécs, Papnövelde u. 22.
telefon: (72) 523 800; fax: (72) 523 806
e-mail: perger.eva@rkk.hu; honlap: www.rkk.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Regionális Kutatások Intézete (RKI) a közfeladatként jelentkező alapkutatásokat tekintette elsődleges feladatának a 2014. évben is. Eredményeinek bemutatásaként 2 monográfia, 10 könyv, 2 tanulmánykötet, 60 szakcikk és további 150 tanulmány megjelentetését, a Discussion Papers sorozat, a Kárpát-medence régiói monográfiasorozat és a Tér és Társadalom folyóirat folyamatos kiadását tervezte. E feladatokat a korábban kialakult komplex intézeti profil – alapkutatás, alkalmazott kutatás, felsőoktatás, tanácsadás – fenntartása mellett sikerült teljesíteni. Az intézeti kutatók munkáira az év során 1651 hivatkozást regisztráltak, ebből 2014. évi megjelenésű volt 1168.
Az RKI alapkutatásainak jellemzője, hogy interdiszciplináris megközelítéssel elemzi a térbeli folyamatokat a regionális tudomány legújabb irányzataihoz és tematikáihoz kapcsolódva. Egyre markánsabb a hozzájárulása az ipar, az innováció térgazdaságtani, a társadalmi marginalizáció szociológiai, kritikai földrajzi, a határkutatások geopolitikai és a kormányzás politikatudományi, közpolitikai megközelítésű iskoláinak eredményeihez. A kutatási profilban erőteljesen jelenik meg a természeti környezet, és a társadalmi tőke dimenziója. Az intézet szenior kutatói több monográfiában, nagyobb lélegzetű tanulmányban foglalták össze a térelmélet, regionális politika, jó kormányzás témakörében elért elméleti eredményeiket.

A regionális tudomány immanens sajátossága, hogy konkrét terekben folytatott empirikus kutatásokkal verifikálja tudományos elméleteit. Erre a kutatási módszertani követelményre az RKI több telephelyes (Békéscsaba, Budapest, Győr, Kecskemét, Pécs, Székesfehérvár) szervezeti felépítése kiválóan alkalmas. Az elmúlt évtizedekben kialakult helyi beágyazottságnak köszönhetően az egyes kutatóhelyek az adott térség sajátosságaihoz is alkalmazkodni tudtak, átfogva így a dinamikus városi térségek és a leszakadó vidéki régiók, belső és határ menti perifériák erősen eltérő fejlődési/hanyatlási folyamatait. A 2014-ben az ország különböző térségeiben folytatott empirikus kutatások a regionális különbségek további erősödését tapasztalták. A hazai regionális és társadalmi polarizálódás különösen felértékeli a közpolitikai beavatkozások kormányzási, tervezési, helyi gazdaságfejlesztési hatékonyságának feltételeit. Noha kétségtelenül kisebb kormányzati érdeklődés mellett, de az intézet korábbi profilját megőrizve továbbra is fontos kutatások folytak a regionális kormányzási intézmény- és eszközrendszer témakörében. Az intézet kutatási eredményei és tudományszervezési gyakorlata iránt továbbra is élénk érdeklődés tapasztalható a kelet- és közép-európai országok tudományos műhelyeiben. Ennek új eleme az intézet kezdeményezésével tartott nemzetközi konferencia külföldön.

A 2014. évben is komoly feladatot jelentett a felsőoktatási tevékenység. Az RKI huszonkilenc kutatója – köztük hat egyetemi tanár – nyolc hazai és két határon túli egyetem, valamint három főiskola képzéseiben vett részt folyamatosan, ily módon is közvetítve a regionális tudomány eredményeit.

Az intézet 15 nemzetközi, 30 hazai tudományos, 20 ismeretterjesztő és 2 kulturális rendezvény szervezését tervezte. A 2014. év a nemzetközi kapcsolatok terén Oroszország és Finnország irányában jelentett új minőséget, emellett a kelet-közép-európai országok –

különösen Lengyelország, Szlovákia, Románia és Horvátország – kutatóhelyeivel intenzívek voltak az együttműködések. A nemzetközi események közül kiemelkedő jelentőségű volt az EU–Oroszország Tudomány Éve program keretében Moszkvában, Regionális fejlődés Közép-Európában és Oroszországban – Területi egyenlőtlenségek a tudományban és az innovációban címmel szervezett konferencia.

A beszámolási évben alapításának 30 éves évfordulóját ünnepelte az intézet. A jubileumi konferencia Regionális tudomány és területi kohézió címmel az MTA Regionális Tudományi Bizottságával együttműködésben került megrendezésre Budapesten, az MTA Székházában. A tudományos ülés a területi kutatások – és egyúttal az intézet – fejlődésének kontextusában összegzést adott az európai regionális tudomány helyzetéről, kutatási irányzatairól, bemutatta a magyar regionális tudomány eredményeit és pozícióját a nemzetközi tudományos térben, kitérve a regionális tudomány felsőoktatási pozícióira és határon túli műhelyeinek eredményeire is.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az európai térszerkezet hosszú távú alakulása, Kelet-Közép-Európa térfolyamatai

Európai területi forgatókönyvek: A Territorial Scenarios and Visions for Europe (ET2050) c. ESPON-kutatás az európai területi fejlődés szcenárióit és forgatókönyveit készítette el a 2014-ben beadott záró projektjelentésében a 2050-es időhorizonton. A jelentés nemcsak a kiinduló (baseline), illetve a feltáró (exploratory) szcenáriókat készítette el, de a kelet-európai szcenáriók hatáselemzésének eredményeit is bemutatta. Ennek alapján Kelet-Közép-Európa felzárkózásának elakadása, fejlettségi szintjének relatív hanyatlása prognosztizálható. A MULTIPOLE és a MASST modellek előrejelzése szerint a vizsgált 132 kelet-közép-európai régióból 84 relatív fejlettsége alacsonyabb lesz a 2010-es szintnél 2030-ban, s csak 48 növekedése várható. Az országok közötti különbségek alig csökkennek, lényegében stagnálást prognosztizálnak a modellek, ugyanakkor az országokon belüli területi különbségek erősen megnövekszenek. Ha az ezen folyamatokat befolyásolni képes szakpolitikák nem változnak, akkor Európán belül a mainál is erősebb törésvonalakkal, illetve a déli és a kelet-európai régiók végleges leszakadásával számolhatunk. Európában a jelentős nagyvárosokkal és policentrikus városhálózattal jellemezhető versenyképességi régiók lesznek az EU strukturális politikájának és a gyorsabb növekedés haszonélvezői. A kelet-európai régiókban a fővárosok és a másodrendű központok közötti szakadék erős marad, a policentrikusság drámaian hanyatlik, ami erősíti a centralizációs törekvéseket.

Államhatárok és szomszédságpolitikák: A Bordering, Political Landscapes and Social Arenas: Potentials and Challenges of Evolving Border Concepts in a post-Cold War World (EUBORDERSCAPES) FP7-es projekt a határváltozások következményeit kutatja az európai határtérségekben. A 2014. évi tudományos eredmények a kétpólusú világ összeomlása utáni határváltozásokhoz, illetve Magyarország esetében a szomszédsági környezet radikális megváltozásához kapcsolódnak. Az 1989 utáni nagy átrendeződés, majd az 1999. és a 2004. évi integrációs folyamatok alapvető feltételrendszer változásokat hoztak Európa keleti részén, így Magyarországon is. Az átrendeződés és az új feltételek közé való beilleszkedés zökkenőkkel járt és jár. Ez determinálja az ország jelenlegi zaklatott geopolitikai helyzetét, s illeszkedésünk zavarai is ebben nyilvánulnak meg.

Régiók fejlődése Kelet- és Közép-Európában: Az új térformáló erők és fejlődési pályák Kelet-Európában a 21. század elején c. OTKA-kutatás keretében a kelet- és közép-európai országok 65 NUTS2 régiójának fontosabb társadalmi, gazdasági, térszerkezeti és versenyképességi jellemzőit összegző munka számos izgalmas eredményt tárt fel. A megtermelt jövedelem egy főre jutó értékeiben a régiók között jelentős eltérések tapasztalhatók. A fővárosok mutatói nem csak két-háromszorosát teszik ki a legelmaradottabb régiókénak, de ez a különbség folyamatosan növekszik. Illúzió volt a területi különbségek mérséklődését várni a piacgazdaságra való áttérés első évtizedében. A második évtizedben is növekvő egyenlőtlenségek azonban már állam-, gazdaság- és társadalomszervezési hiányosságokra utalnak. Az Európai Unióhoz történő csatlakozás folyamata – Lengyelország kivételével – központosító hatású volt a kelet-közép-európai országokban. A nemzeti fejlesztési tervek felülről lefelé építkeztek, és döntően ágazati fejlesztési feladatokat jelöltek meg. A regionális operatív programokat sem a régiók fejlesztési elképzelései alapján alakították ki, hanem az ágazati operatív programokból kimaradt feladatokat minősítették regionális jelentőségűeknek. A centralizált döntési mechanizmus azonban nem segítette elő a kelet-közép-európai térségben a területi különbségek mérséklését, sőt azok növekedését idézte elő.

Város- és iparikörzet-kutatás

A *Győri Járműipari Körzet, mint a térségi fejlesztés új iránya és eszköze* c. nagy költségvetésű kutatás az RKI, a Széchenyi István Egyetem és az Edutus Főiskola konzorciális együttműködése keretében valósult meg. A projekt átfogó célja a hazai nagyvárosok fejlődésében a „győri modell" működésének feltárása volt. A kutatás két, egymásra épülő szinten folyt. Az elméleti kutatási blokk (5 résztéma) célja az ipari körzetre épülő növekedési pólusok meghatározása, ezen új fejlesztési szinthez kapcsolódó hatásrendszerek tudományos elemzése volt. Az empirikus vizsgálatok (8 résztéma) során Győrre és térségére adatfelvételek történtek a lakosság, az önkormányzatok és a vállalkozások körében. Az intézet 2-2 elméleti és empirikus résztéma gazdája volt.

Az elméleti témák fő megállapítása, hogy a 21. század városfejlődésében alapvető magyarázó tényezővé vált a város földrajzi elhelyezkedése. Míg Európa nyugati felén, kiváltképp a Pentagon területén belül egy policentrikus fejlődést, lakosságszám-bővülést, gazdasági növekedést láthatunk, az urbanizáció egy új szakaszával találkozhatunk, addig Európa keleti felén egy megrekedtebb városi fejlődést tapasztalhatunk, lényegesen ritkább szövetet, amelyből csak néhány növekedési sziget emelkedik ki, s ezek közé tartoznak a fővárosok (kikötővárosok) mellett az autóipari központok is.

Az empirikus kutatás során hangsúlyos volt a győri agglomeráció történeti fejlődésének feldolgozása, amely segítette annak megértését, miképpen alakult Győr hatástere az elmúlt húsz év során. Fontos volt a Győrhöz legközelebb elhelyezkedő pozsonyi agglomeráció fejlődésének végigkövetése is, valamint annak Magyarországra kiterjedő hatásának vizsgálata. A pozsonyi agglomeráció gyors fejlődése, annak mozgási iránya rámutattak arra, hogy a győri agglomerációnak a pozsonyira nincs kimutatható hatása, hiányoznak az infrastrukturális és társadalmi kapcsolatok. Az eredmények azt mutatják, hogy Pozsonynak nem partner Győr. A komplex gravitációs terek meghatározása igazolta Győr hatásterének Észak-Dunántúl nagy részére való kiterjedtségét. Győr és térsége a budapesti agglomeráció mellett jelentős belföldi migrációs cél, az egész országból nyer népességet, akik elsősorban a győri munkahelyek, másodsorban az ausztriai munkavállalás lehetősége miatt költöznek a városba vagy térségébe. A gravitációs modell továbbgondolásával és módosításával a hatástér jövőbeli kiterjedése modellezhető, segítséget adva a közlekedésszervezőknek, -tervezőknek.

Szükséges továbbá a Győr–Pozsony kapcsolatrendszer hiányának feltárása és együttműködési irányainak – akár egy közös, határon átnyúló program segítségével – stratégiai tervezése.

Az empirikus kutatás során megtörtént a Győri Járműipari Körzet gazdasági szerkezetének és munkaerő-piaci változási irányainak feltárása a rendszerváltozástól napjainkig, kialakításra került a gazdasági sajtófigyelés rendszere a térségre, amely kulcstényezővé vált a megyei gazdaság és munkaerő-piaci jelentés pilot projektekben. A kutatás eredményei közvetlen inputokkal szolgáltak az Európai Unió 2014–2020 közötti programidőszaka fejlesztéseit megalapozó megyei, illetve városi fejlesztési dokumentumainak gazdasági fejezeteihez. A kutatás kísérletet tett a dinamikus iparágisúly-számítás módszerének kidolgozására és alkalmazására, valamint Győrre vonatkozóan megalapozta a kreatív gazdaság és smart city kutatásokat, amely kiemelt kutatási terület a H2020 programban.

A közigazgatási és közszolgáltatási rendszer társadalmi, gazdasági és területi hatásai

Területi kormányzás: A Territorial Approaches for New Governance (TANGO) c. ESPON-kutatás az európai területi kormányzás megújításához kíván hozzájárulni. A területi kormányzás lényegében a térségek fejlesztésének többszintű és többszektorú intézményi irányítási és működési modellje, amellyel szemben olyan követelmények fogalmazódtak meg, mint integráltság, részvétel, területi koherencia, flexibilitás. Az intézet hozzájárulása elsősorban a kelet-közép-európai sajátosságok bemutatására irányult, rámutatva a centralizált és alacsony adminisztratív kapacitású kormányzati rendszerek korlátaira a kohéziós politikai források felhasználásában.

A területi decentralizáció biztosítékai Magyarországon: A kutatás célja a hazai területi reformfolyamatok empirikus elemzésével választ keresni arra, hogy a rendszerváltás óta eltelt mintegy 25 év alatt miért változhatott meg gyökeresen a vertikális hatalmi szerkezet és modell. A még folyó kutatás eddigi eredményei birtokában az a feltételezés, hogy a hazai politikai osztály jellemzően nem elkötelezett a helyi autonómiák iránt, az önkormányzati törvénykezésben a külsődleges decentralizációs elvárás csak átmenetileg tud érvényesülni.

Az állam strukturális átalakulásaira adott válaszok különböző földrajzi kontextusokban: Az állam változó szerepével kapcsolatos, folyamatban lévő OTKA-kutatás a – tértermelésben aktív szereplőknek tekintett – különböző ágensek szintjén megjelenő eltérő térbeli válaszok számbavételét kutatta. A megfelelő koncepcionális keretek kialakítása érdekében összehasonlító igénnyel áttekintésre került a releváns nemzetközi és hazai szakirodalom, a különböző megközelítésmódok, adaptációk. Ez alapján úgy tűnik, hogy a 2008-ban kirobbant globális válság kapcsán az Európai Unió déli és keleti perifériája számos vonásában hasonló fejlődési pályát fut be.

Önkormányzati közszolgáltatások átfogó vizsgálata: A helyi közszolgáltatások versenyképességet szolgáló modernizálása c., rendkívül nagy mennyiségű empíriát feldolgozó, alapvetően alkalmazott jellegű kutatási projekt elméleti kiindulópontja szerint a helyi közszolgáltatások önkormányzati keretek közötti ellátása nagyobb lehetőséget ad az integrált, átfogó megközelítésre, a helyi sajátosságok rugalmas érvényesítésére, valamint a közszolgáltatások megszervezésének hatékonysága nem csak szervezeti újítások, technikák, hanem a területi optimalizálás eszközével is javítható. A helyi közszolgáltatások szerepe vitathatatlan a helyi, és végső soron a nemzeti versenyképesség szempontjából, hiszen a kormányzatok teljesítményének mérésére használt olyan indikátorok, mint a bizalom, a szociális biztonság, az életminőség, a boldogság, a környezet minősége hozzájárulnak a gazdasági növekedéshez, a fenntarthatósághoz. Az Államreform Operatív Program kiemelt

projektjének időzítése lehetővé tette, hogy látlelet készüljön a helyi közszolgáltatások terén lezajlott változásokról, s egyben értékelhetővé váljanak a változási irányok várható hatásai. A felhalmozódott tapasztalatok megerősítették, hogy az önkormányzatok mérlegelési szabadságát erősítő, decentralizált közszolgáltatási modell számtalan előnnyel rendelkezik, míg a túlcentralizált, túlzott állami expanziót képviselő, az önkormányzati mozgásteret korlátozó új közszolgáltatási rendszernek jelentős hátrányai vannak. A két véglet között kell a helyes arányokat megtalálni. A mérethatékonyságot, a szakmai standardok érvényesítését és a fegyelmezettebb gazdálkodást megcélzó változásokat ötvözni lehet a helyi mérlegelést, rugalmasságot, költségérzékenységet biztosító keretfeltételek megőrzésével, megerősítésével. A projekt konkrét finanszírozási modelljeivel és egy integrált közszolgáltatási információs rendszer szakmai megalapozásával gyakorlatilag is hozzájárult a közszolgáltatási rendszerek kormányzati és helyi irányításának modernizálásához.

Társadalmi problémák térbelisége

A szegénység és társadalmi kirekesztés területi indikátorai: A Territorial Indicators of Poverty and Social Exclusion (TiPSE) ESPON-kutatás a szegénység és társadalmi kirekesztettség térbeli jellemzőinek európai szintű összehasonlítására épült. A svéd, brit, német és görög partnerekkel szoros együttműködésben zajlott kutatómunka egyik legfontosabb eredménye, hogy NUTS3-as területi szinten modellezte a szegénység relatív mérőszámát, a szegénységi küszöb alatt élő népesség arányát (at-risk-of-poverty rate), ami az Európa 2020 stratégia egyik kulcsmutatója. A szegénység országokon belüli térbeli jellemzőinek feltárása és országok közötti összehasonlítása a lehetséges szakpolitikai beavatkozások pontosabb területi célzását alapozza meg. Hasonló szándékkal valósult meg a társadalmi kirekesztettség területi vizsgálata a különböző társadalmi szempontokból értelmezett kockázatok (foglalkoztatási problémák, lakhatási hiányosságok, képzetlenség, elöregedés, háztartási szerkezetből adódó hátrányok, állampolgári jogok hiánya stb.) értékelésével és területi megjelenítésével. A kutatás számos olyan térségtípust azonosított – elsősorban a mediterrán országokban, illetve Kelet-Közép-Európában és a Balkánon –, amelyek több szempont alapján is rendkívül kedvezőtlen helyzetben vannak, elsősorban Európa nyugati és északi részeihez képest. A szegénység és kirekesztettség helyi léptékű jellemzőinek és mozgatórugóinak megértését tíz esettanulmány szolgálta, ebből kettő készült az intézetben. Az esettanulmányok által feltárt profilok szerint a szegénység mélysége és kirekesztési kockázata eltérő az egyes országokban. A válság hatására jóllehet mind Portugáliában, mind Finnországban nőtt a munkanélküliség, mint a szegénység egyik legfontosabb kiváltó oka, ennek mértéke és a leginkább érintett társadalmi csoportok mibenléte is eltérő volt, miközben ez egyik vizsgált városban sem generált társadalmi kirekesztést. Ez éles ellentétben áll a szegénység és társadalmi kirekesztés szoros összefonódásával, amelyet a szegregálódó vidéki övezetekben készített mélyfúrások igazoltak Magyarországon és Szlovákiában. Ugyancsak eltérő mechanizmusokat tártak fel a szegregáció hatását feltáró esettanulmányok: míg Athénban a térbeli szegregáció nem vonta magával az érintett bevándorlói csoportok társadalmi kirekesztését, német nagyvárosi közegben ez már érzékelhető volt, míg a magyar és szlovák tapasztalatok szerint – bár vidéki terepeken – a romák térbeli elkülönülése, illetve elkülönítése nagymértékben meghatározta kirekesztettségüket is.

Társadalmi kirekesztés: A Causes and Faces of Social Exclusion of the Roma in Local Communities című összehasonlító, a romániai Desire Foundation által koordinált, az Open Society Institute által finanszírozott kutatás három kelet-közép-európai országban tárta fel a roma–nem roma együttélés, illetve kirekesztés települési szintű megnyilvánulási formáit mélyfúrásszerűen, kvalitatív módszerekkel. A gyermekeket nevelő szegény (roma és nem roma) családok körében folytatott antropológiai terepmunka lehetőséget kínált arra, hogy fény

derüljön a szegénységet fenntartó, újratermelő struktúrákra és folyamatokra, továbbá a szegénység mint élethelyzet különböző, a társadalmi integráció és befogadás, valamint a mélyszegénység, a kirekesztettség szélső pólusai között elhelyezkedő fokozatainak, arcainak a megismerésére. A kutatás a családok szegénységének alapvető okaként a vizsgált hazai településeken strukturális tényezőket azonosított, mint az elsődleges munkaerőpiactól való többé-kevésbé tartós távollét, alacsony jövedelem, alacsony és/vagy a munkaerőpiacon nem értékesíthető iskolai végzettség. A strukturális tényezők azonossága mellett azonban nem kevés különbség is feltárásra került a kutatási terepek között, amelyek csak a helyi viszonyokba ágyazottan értelmezhetők.

Marginalizációs folyamatok vidéki térségekben: A 2014-ben is folytatott vidékkutatás a szakmai diskurzusokban hátrányos helyzetűként megjelenített rurális térségekre, azok marginalizációs folyamataira helyezte a hangsúlyt. A kutatók kiindulópontja volt, hogy a marginalitás-koncepció releváns értelmezési keret a leszakadó vidéki térségek társadalmi problémáinak megértéséhez. Négy, a társadalmi és a térbeli marginalizáció számos összetevőjét hordozó, terepen végzett empirikus vizsgálatokra alapozva megállapítható, hogy a társadalmi marginalizálódás és a térbeli hátrányok halmozódása nem választhatók el egymástól; a vidéki terek marginalizálódása az ott élő-működő egyének, csoportok marginalizálódását is eredményezi, tovább rontva a térség helyzetét; a vidéki terekben élő, marginalizált helyzetű társadalmi csoportok maguk is arra kényszerülnek, hogy napi gyakorlataikkal fenntartsák/újratermeljék saját (marginalizált) helyzetüket a fennálló társadalmi-térbeli struktúrák keretei között.

A munka fogalma a magyar gazdaságföldrajzban és területi politikában: A kutatás egyrészt feltárta, hogy a munka fogalmát a hazai gazdaságföldrajz és részben a főáramú gazdaságtudományok is leegyszerűsített módon használják, ennek bővítésére van szükség ahhoz, hogy a jelenlegi magyarországi társadalmi valóságot jobban értelmezhessük. Másrészt rámutatott a szabadpiaci viszonyok kibontakozásával nem csökkenő területi egyenlőtlenségekre a munka világában. Harmadrészt pedig arra hívta fel a figyelmet, hogy a mindenkori közpolitikák a legritkább esetben vették figyelembe a munka világában jelentkező területi egyenlőtlenségeket, ezáltal maguk is újratermelték azokat. Az elvégzett kutatások alapvető fontosságúak a „munkaalapú társadalom" közpolitikáinak kritikai értékelésében és abban, hogy felmutassuk az egyenlőbb és szolidárisabb társadalom alternatíváját.

Egészségföldrajzi kutatások: A társkutatókkal elvégzett egészségföldrajzi kutatásokban elsősorban a hazai egészségegyenlőtlenségek területi vonatkozásai kerültek elemezésre. A kvalitatív (szakirodalmi anyagok tartalom- és diskurzuselemzése) és kvantitatív eszközökkel (cukorbetegség vérvételi paramétereinek statisztikai feldolgozása) kapott vizsgálat megerősítette, hogy Magyarországon a társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek okozták az egészségi állapotban tapasztalható területi különbségek fokozódását a rendszerváltozás után, illetve a hazai epidemiológiai válság térbeli vetületeként az egészségegyenlőtlenségek területi mintázata szinte alig változott az elmúlt 25 évben. Az egyenlőtlenségeknek a válság hatására bekövetkező kiéleződése elsősorban az elmaradott területeken (pl. Északkelet- és Délnyugat-Magyarországon) az egészségi állapot – pl. az életkilátások – romlásával járt együtt, továbbá az ellátáshoz való hozzáférés akadályainak növekedése tapasztalható.

Jól-lét kutatások

Az intézetben két kutatás fókuszált a társadalmi jól-lét kérdéskörére. A 2014-ben zárult *Jól-lét az információs társadalomban* c. kutatás az információs társadalom fogalmához kapcsolható területi különbségek feltérképezésére vállalkozott. A hálózati társadalom működését

befolyásoló társadalmi viszonyrendszerek európai szintű összehasonlítása során Magyarország esetében különösen kedvezőtlen tendenciák figyelhetők meg. A Dél-dunántúli régió helyi információs infrastruktúra településszintű felmérése a meglévő statisztikai adatbázisok alapján és a projekt során kialakított helyi információs társadalom index segítségével azt mutatta ki, hogy az információs infrastruktúra helyi különbségei jól tükrözik a települések közötti alapvető társadalmi-gazdasági különbségeket.

A *Társadalmi konfliktusok – társadalmi jól-lét és biztonság, versenyképesség és társadalmi fejlődés* c. konzorciumi TÁMOP-kutatás egyik legfontosabb eredménye a hazai körülményekre adaptált objektív jólléti mutató, amely a jól-lét területi struktúrájának feltárását is lehetővé tette. A kutatás során felvett nagymintás kérdőíves adatfelvétel összehasonlítható kérdéseit tartalmazó adatbázison elvégzett elemzések azt bizonyították, hogy a boldogság és elégedettség, továbbá az egyéni sikeresség mértékét (szubjektív megítélését) magyarázó lineáris regressziós modellekben szereplő objektív indikátorok közül az anyagi jól-lét szerepe meghatározó, ami egyben a jól-lét szubjektív és egyes objektív dimenzióinak szoros kapcsolódását mutatja. Két függő változó, a boldogságskála és a sikerindex esetében a regresszióanalízis szerint is beigazolódott, hogy a földrajzi perifériák hátrányos helyzetű falvaiban lévő lakóhely számottevő, negatív előjelű magyarázó erőt jelent, megelőzve például az iskolai végzettséget, vagy – a boldogságskálát magyarázó mutatók esetében – a munkaerő-piaci státust. A mért objektív jól-lét dimenziókban markáns deficit regisztrálható a hátrányos helyzetű kistérségekben. A nagyvárosokhoz és térségeikhez viszonyítva nemcsak rosszabb a vizsgált perifériákon élők képzettségi, munkaerő-piaci és anyagi helyzete, de az egyenlőtlenségek határozott települési és fejlettségi lejtőt is leírnak. A kutatás az elméleti modell hazai adaptációjával és a jól-lét funkciók hátrányos helyzetű térségekben történő megjelenésének empirikus vizsgálatával is foglalkozott. A kutatók megállapították, hogy bár 2005 óta szinte robbanásszerűen nő a jól-lét irodalma, egyetlen globálisan elfogadott index, illetve annak egységes tartalma (részindexek és alapindikátorok listája, súlyozása) mégsem hozható létre. Vannak egymással versengő mutatórendszerek, melyek kialakítását az egyes államok sajátos igényei formálják úgy, hogy közben fő vonalaiban igyekeznek megtartani az eredeti kulcsindexek meghatározó tartalmi elemeit, miközben próbálják érvényesíteni a nemzeti sajátosságokat is. Az empirikus kutatások egyértelműen bizonyították, hogy a periferikus területek élethelyzetei érzéketlenek a jól-lét kérdéskörét illetően. A hátrányos helyzetű térségek és társadalmi csoportok a jövedelemtermelésben és általában a javakhoz történő hozzájutásban olyan arányú függőséggel, kiszolgáltatottsággal és leszakadással terheltek, hogy a problémakör érzékelhetetlen, láthatatlan számukra, így a feltételezhető előnyök (természeti környezet, mentesség az urbanizáció negatív hatásai alól, közvetlenebb, személyesebb társadalmi kapcsolatok) sem jelennek meg mindennapi életük során.

Határtérségek kutatása

A hazánkban tradicionálisan művelt témának számító határkutatások világviszonylatban konjunkturális időszakukat élik. E gondolat kapcsán készült el az intézeti határkutatások bibliográfiája. A mintegy négyszáz tudományos publikációt tartalmazó lista alapján kijelenthető, hogy az RKI 1986 óta a magyar határkutatások egyik vezető intézménye.

Az intézet 2014-ben három határ menti együttműködési programot zárt eredményesen, amelyek hozzájárultak a horvát és a szerb partnerhálózata bővüléséhez, a kutatási egységek fokozottabb határtérségi beágyazódásához. A horvát–magyar IPA-projektek közül a *fotovoltaikus rendszerek potenciáljára* fókuszáló REGPHOSYS kutatás eredményei ezen energiatermelő rendszerek környezeti, gazdasági és társadalmi hozadékára koncentráltak. Az

EU2020 stratégiában a megújulóenergia-használat növelésének kulcsszerepe van. A megújuló energetika preferálása azonban nem csak környezeti hatással bír, hanem a kutatáson és innováción keresztül a K+F+I szektort is erősíti, az eszközök gyártásán keresztül pedig a zöld gazdaság fejlődésére is kihat. A kutatás eredményei azt mutatják, hogy a hatások nem minden tekintetben pozitívak és egyformák a horvát–magyar határ két oldalán. A magyar szabályozás továbbra is több korlátot tartalmaz, mint a horvát, s ez az erőművi fotovillamos energiatermelés gátja. A hazai szabályozási környezet azonban a háztartási méretű kiserőművek tekintetében kedvezőbb. Itthon a környezettudatot formáló képesség adott, azonban a társadalmi egyenlőtlenségek további mélyülésének veszélyével kell számolni.

A *Dráva-régió rugalmas tervezési módszerei* c. projekt a kedvezőtlen társadalmi és gazdasági mutatókkal rendelkező, periferikus vidéki területek fejlesztésének két lehetséges módszerével, a helyi termékek előállításával és értékesítésével, valamint a helyi turizmus lehetőségeinek feltárásával foglalkozott. A mezőgazdaság a határ mindkét oldalán meghatározó szereppel bír, ám a magyar oldalon – a központi politikának megfelelően is – nagyobb támogatottsága van a kis léptékű fejlesztéseknek – a helyi termékek piaca azonban mindkét térségben kialakulatlan. A jelentős kiterjedésű természetvédelmi területek az alternatív turizmus számára tehetik érdekessé a kiemelkedő vonzerővel egyébként nem bíró határ menti térséget. A turizmus önmagában nem, csak a helyi termeléssel összekapcsolva nyújthat térségi gazdaságfejlődési alapot. A helyi termeléshez háromfajta stratégia kötődik és köthető a térségben. A legszegényebb településeken a helyi élelmiszer-ellátást oldják meg vele, itt nem a piacra jutás az elsődleges cél. A piachoz köthető két stratégia közül az egyik a helyi gazdaságfejlesztő stratégia (helyi értékláncok kialakítása), illetve a specializált, magas hozzáadott értékű termékek globális réspiacokra való előállítása. A DUPLO projekt az érdekelt szereplők számára létrehozott egy közös, tovább fejleszthető platformot, amely nemcsak a térség és a termelők promóciójához, hanem a területi tervezéshez is segítséget nyújt.

A helyi munkaerő-piaci politika lehetséges irányai a határon átnyúló régiók esetében című kutatás legfőbb célja volt, hogy hozzájáruljon egy olyan helyi munkaerő-piaci politikára alapozó fejlesztési megközelítés kialakításához, amellyel fenntartható fejlődés pályára lehet állítani a perifériku s határ menti területeket. Ennek érdekében feltárta a szerb–magyar határ menti térségben a munkaerőpiacról kiszorult társadalmi rétegek helyzetét, jellemzőit és esetleges reintegrációs lehetőségeit, a határ menti kapcsolatok lehetséges szerepét és a két oldal különbségeit, valamint jó példákat, gyakorlatokat gyűjtött a reintegrációra és javaslatokat fogalmazott meg a munkaerőpiacról kiszorultak kapacitásainak felhasználására. A kutatás megerősítette azt a képet, hogy a határ két oldalán tapasztalható társadalmi, szociális és munkaerő-piaci gondok súlyosak, számos ponton válságosak. A térség legfőbb problémája a munkahelyek általános hiánya, bár a strukturális munkanélküliség jelei is tapasztalhatók. A problémák megoldását célzó munkaerő-piaci intézkedések eredményessége megkérdőjelezhető és a helyi kezdeményezések is csupán átmeneti sikereket hoztak, a fő problémát, a munkahelyek általános hiányát, nem képesek ellensúlyozni. A fejlesztési lehetőségeket azonban részben éppen a rendelkezésre álló munkaerő társadalmi jellemzői korlátozzák. A munkaerőpiacról kiszorultak egy része, elsősorban a szürke- és feketegazdaság különböző szegmenseiben ma is aktív, azonban manapság ezek a lehetőségek is visszaszorulnak. A kitörési lehetőséget egyre inkább csak a külföldi munkavállalás jelenti, ami a térség felzárkózási esélyeit tovább gyengíti. A LOLAMAR kutatás megállapította, hogy komolyabb országos reformok és célzott térségi gazdaságfejlesztési támogatások nélkül a helyi kezdeményezések (amelyekre a projekt konkrét javaslatokat tett) egyik oldalon sem lehetnek hosszú távon sikeresek.

b) Tudomány és társadalom

Az ÁROP-projekt végrehajtása során az intézet disszemináló tevékenysége az önkormányzati közszolgáltatásokkal foglalkozó gyakorlati szakembereket és a politikusokat egyaránt megcélozta. A kölcsönös eszmecsere, a tréningek és workshopok hozzájárultak a közszolgáltatás-szervezésre vonatkozó tudományos ismeretek és menedzsmentmódszerek széles körű megismertetéséhez.

A 2013-ban lezajlott komplex vidékkutatás eredményeit több szakmai és ismeretterjesztő fórumon ismertette az intézet 2014-ben. Ezek közül kiemelendő A Falu c. folyóirat különszáma, továbbá a NAKVI Vidékfejlesztési Füzetek sorozata. A megjelent tíz oktatófüzet közül ötnek a szerzői az RKI munkatársai voltak. A füzetek a gyakorlatban is hasznosítható ismereteket közérthető formában foglaltak össze a magyar vidéki térségek jellemzőiről és fejlesztési lehetőségeiről, a vidéki marginalizáció és szegénység sajátosságairól és a lehetséges beavatkozásokról, az innováció vidéki megjelenéseiről, és a többszektorú vidéktervezés szervezeti kereteiről. A vidékkutatás eredményei – pl. a Magyar Nemzet „Ablakon kidobott milliárdok” c. cikkének köszönhetően – országos visszhangot kaptak.

A periferializálódással, marginalizálódással és az állam változó szerepének kérdéseivel foglalkozó kutatások mindegyike a területi és társadalmi egyenlőtlenségek növekedése által sújtott halmozott hátrányokat elszenvedő térségek társadalmi, gazdasági leszakadását, és az erre adott helyi válaszokat, túlélési stratégiákat elemzi a helyi önkormányzatok, a helyi közösségek, az egyes háztartások és a gazdasági szereplők válaszain keresztül. Az empirikus kutatások így konkrétan a tudomány és a társadalom közötti párbeszédet jelentik.

Az INNOVAL projekt a nyitott innováció módszertanának alkalmazásával tárt fel az idősgondozás körében megvalósítható ITC alapú projektötleteket és pilot projektek keretében biztosított számukra olyan szolgáltatásokat, amelyek az ötlettől a piaci termék irányába segíti ezeket az innovatív termékeket és megoldásokat. A zárókonferencián bemutatásra kerültek a mentorált projektek, a résztvevők között ott voltak az idősgondozással foglalkozó különböző szervezetek, amelyek visszaigazolták a bemutatott innovatív ötletek életrevalóságát.
Az INVOLEN projekt célja egy helyhez kötődő ITC alapú interaktív játék kialakítása természetvédelmi területen iskolás fiatalok és idősek számára. A projekt a természet-, a környezet- és az éghajlatvédelem fontosságára hívja fel a figyelmet szakemberek bevonásával, valamint az idősebb emberek tudásátadásával. A pilot fázisban öt győri általános, illetve középiskola egy-egy osztálya vett részt. A kialakított módszertan alapján az öt uniós tagországot képviselő projektpartner hirdetett versenyt csapatok számára, amelyre Magyarországról 11 csapat nevezett. A SEERISK projekt eredményeit összesítő kiadvány kézikönyvként használható a települések napi katasztrófavédelmi gyakorlatában.

Alapvető tudományos ismeretek jutottak el a társadalomhoz arról, hogy a munka világában jelentkező egyenlőtlenségek miért jelentkeznek térben is, ezek hogyan vezethetők le a kapitalizmus térben egyenlőtlen fejlődéséből, miért változatlanok ezek a struktúrák a rendszerváltozás utáni Magyarországon és hogyan termelik újra ezeket az egyenlőtlenségeket a hazai közpolitikák. Ezzel kapcsolatban kiemelhető a Budapest Science Meetup-on tartott előadás, amely széles társadalmi nyilvánosságot is kapott az elektronikus médiában.

A tudománynépszerűsítés szempontjából kiemelendő, hogy a Magyar Földrajzi Társaság Kisalföldi Osztálya (Győr) és Körösvidéki Osztálya (Békéscsaba) intézeti helyszínnel és

társrendezéssel öt, illetve négy szakmai előadást szervezett aktuális társadalom- és természetföldrajzi témákban.

Az intézet győri kutatóhelyén működő MTA MADI Galéria egy elismert kiállítóhely, a geometrikus művészet iránt rajongó érdeklődök, gyűjtők és szakemberek nagy számban keresik fel. 2014-ban Szabadvári Attila grafikusművész Pars Vitae c. kiállítása került megrendezésre.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Hazai együttműködések

A területfejlesztési szakigazgatás és az RKI közötti tudományos szakmai együttműködés több mint két évtizedes múlttal rendelkezik. Ez arra vezethető vissza, hogy az intézet alapító okiratában meghatározásra került feladatok művelése mindenkor aktuális tudományos munícióval láthatta el a területfejlesztésért felelős kormányzati szerveket. A regionális tudomány és az intézet társadalmi hasznosságát aláhúzza, hogy a kormányzati területfejlesztési döntések szakmai megalapozásához olyan témaköröket szükséges folyamatosan vizsgálni, amelyek nem csak a gyakorlatban hasznosítható eredmények között jelentkeznek, de közvetlenül szolgálják az intézet alapkutatásait is. Az intézet kiemelt szereplője a kutatás–fejlesztés–versenyképes területpolitikai alkalmazás innovációs láncnak. 2014. március 5-én az MTA KRTK együttműködési keretmegállapodást kötött a Nemzetgazdasági Minisztériummal. A megállapodás célja, hogy a tervezési, stratégiai és szakmai kapcsolatok segítsék a kölcsönös tudás- és tapasztalatcserét, valamint hozzájáruljanak a területi tervezés szakmai megalapozásához. A KRTK részéről a Regionális Kutatások Intézetének igazgatója a hivatalos kapcsolattartó.

Az új európai uniós programozási periódus kezdete különösen tervezési szempontból volt érdekes, ami fokozott társadalmi aktivitást, programvéleményezési és konkrét fejlesztési-programkészítési részvételt eredményezett az intézet tevékenységében. Az intézet aktív szerepet vállalt a készülő koncepciók, tervek véleményezésében, és számos esetben azok elkészítésében is (Baranya, Győr-Moson-Sopron megyék, Győr és Kecskemét városok). Az intézet négy kutatóhelye társszervezője volt annak a műhelybeszélgetés-sorozatnak, amelynek keretében önkormányzatok, vállalkozások, felsőoktatási és fejlesztési szakemberek Budapest, Kecskemét, Pécs, Székesfehérvár lehetséges fejlődési irányairól folytattak eszmecserét.

A Tér és Társadalom c. folyóirat az intézet legfontosabb terméke, sokszínű, multidiszciplináris jellegű, a regionális tudomány és a területi kutatások eredményeinek terjesztője. A Tér és Társadalom a szakma első számú fóruma, a hazai regionális tudomány egyik legfontosabb szervezője. Éves szinten legalább százötven szakember vesz részt közvetlenül a folyóirat munkájában (szerzők, szerkesztők, lektorok). Jelentősen emeli az előfizetők számát, hogy a Magyar Regionális Tudományi Társaság illetménylapként szolgáltatja tagjainak a TéT-et.

Pécsett regionális tudományi báziskönyvtár működik. A térrel foglalkozó társadalomtudományok legfontosabb szakfolyóiratai egyedül itt érhetők el teljességben Magyarországon, ezért a könyvtár szolgáltatásai keresettek. Győrben határ menti területfejlesztési szakkönyvtár, Békéscsabán magyar–szerb területfejlesztési információs és dokumentációs központ, Kecskeméten kisebb szakkönyvtár működik.

Az intézet felsőoktatási pozíciói meghatározóak a regionális tudományi képzésekben. Az RKI kutatói tíz doktori iskola munkájában vesznek részt oktatóként vagy témavezetőként, ezek közül kettőben törzstagok, kettőben doktori programvezetők, egyben pedig az iskolavezető intézeti kutató. A doktori iskolák akkreditációja, törzstag kutatók biztosítása stratégiai érdek.

Nemzetközi kapcsolatok

Tárgyévben az intézet kutatói kettő FP7-es keretprogramban, három ESPON-kutatásban és tíz további nemzetközi kutatási együttműködésben vettek részt, hat konzorciális vezető partnerrel zajlottak folyamatos tárgyalások H2020-pályázatokban való közreműködésre. A folyó nemzetközi projektek keretében az intézet több mint húsz alkalommal szervezett szemináriumokat, kerekasztal-beszélgetéseket, munkacsoporti üléseket külföldi résztvevők közreműködésével. A programok szervezése, végrehajtása jelentős feladatot adott az intézet közösségének.

Kiemelendő a partneri körből, hogy az év során szorosabb kapcsolat alakult ki az eszéki Josip Juraj Strossmayer Egyetemmel, a stockholmi székhelyű Nordregioval, a krakkói Jagelló Egyetem Földrajz Tanszékével, a Katowicei Közgazdaságtudományi Egyetemmel, a Kassai Egyetem Közgazdasági Karával és a pozsonyi Közgazdaságtudományi Egyetem Regionális Tudományi Tanszékével. A RegPol² Marie Curie-programhoz kapcsolódóan folyamatossá vált a konzorciumi partnerekkel az együttműködés.

A nemzetközi publikációs tevékenység a korábbi nagy konzorciális kutatási projektek eredményeit – és az így kialakult kapcsolatrendszert – is hordozza. A sikeres együttműködések során újabb együttműködések (kutatási tervek) is körvonalazódtak.

2014-ben több akadémiai bilaterális együttműködés is folyt az intézetben, román és francia partnerintézményekkel karöltve. A román–magyar program keretében nagy nemzetközi konferencia zajlott le Kolozsváron a regionális egyenlőtlenségekre koncentráltan, míg a francia kutatóintézettel közös kutatás a két ország vidéki térségeinek helyi gazdaságfejlesztési potenciálbeli különbségeit vizsgálta a területi tőke fókuszán.

A nemzetközi tudományos társaságokban való egyéni és intézményes részvétel töretlen intenzitású, a fontosabb regionális tudományi rendezvényeken, éves kongresszusokon (RSAI, ERSA, RSA, IGU) rendszeresen részt vesznek a kutatók.

Az EU–Oroszország Tudomány Éve 2014 program keretében Regionális fejlődés Közép-Európában és Oroszországban – Területi egyenlőtlenségek a tudományban és az innovációban címmel nemzetközi konferencia került megrendezésre Moszkvában a Magyar Kulturális Központban. Az esemény az RKI, az Oroszországi Tudományos Akadémia novoszibirszki Közgazdasági és Ipari Termelésszervezési Intézete, valamint a német Leibnitz Társaság hallei Közgazdaságtudományi Intézete közreműködésével került megszervezésre. A 85 fő részvételével lezajló konferencia alapos képet adott a kelet- és közép-európai átalakulás versenyképességet befolyásoló tényezőiről, a K+F- és innovációs politika regionális sajátosságairól, a kutatásirányítás és a regionális kormányzás kapcsolatairól és a regionális politika innovatív fejlődést elősegítő eszközeiről. A rendezvény egyik célja közös kutatások előkészítése volt a Horizont 2020 programban.

A 2012–2013 között akadémiai támogatással Pécsett dolgozó vendégprofesszor, James W. Scott külső munkatársként elvállalta az intézet horizontális jellegű határkutató csoportjának szakmai vezetését. A csoport 2014 folyamán megtartotta első konferenciáját, amelyen James

Scott első alkalommal tartott magyar nyelven előadást. A KRTK minden kutatóhelyéről bevont résztvevőkkel a csoport sikerrel pályázott egy nemzetközi együttműködési kutatási programmal az OTKA-nál. A kutatási terv újszerűsége abban rejlik, hogy több, korábban egyenként kutatott területet egységes, integrált keretbe von össze.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az RKI kutatói az előző évekhez hasonlóan intenzív pályázati tevékenységet folytattak. A hazai forrásszerzési lehetőségek mellett jelentősek a nemzetközi programokban, pályázatokban való részvételek, amelyek biztosítják az intézet külföldi kapcsolatainak erősítését, folyamatos nemzetközi láthatóságát, valamint a kutatók számára a globális tudományos közéletben való közvetlen részvételt.

A beszámolási évben a benyújtott és emiatt az elnyert intézményi pályázatok száma kevesebb volt a korábbiakhoz képest, ezt elsősorban a kevés profilba illő pályázati kiírással induló új európai uniós programozási időszak okozta. A tárgyidőszakban ezzel párhuzamosan lényegesen megnövekedett az egyéni ösztöndíj típusú, illetve könyvkiadási nyertes pályázatok száma. A nagyobb (pl. H2020) projektek előkészítése már 2014-ben jelentős kapacitásokat igényelt, kettő konzorciumi pályázat került beadásra.

A tárgyévben megpályázott, elnyert és szerződött projektek a következők voltak:
A Változás és folytonosság a magyar térképzetekben: nemzet, területiség, fejlesztés és határpolitika című OTKA-kutatás nemzetközi együttműködésben, a Kelet-finnországi Egyetemmel karöltve kerül megvalósításra. Magyarország társadalmi-gazdasági fejlődésének nagyon sok kihívása kötődik a határokhoz és a geopolitikához. Az új európai helyzetben hazánk ismét szembenéz a regionális és gazdasági kapcsolatok újrarendezésével, a közép-európai együttműködés, a szomszédsági kapcsolatok, valamint a határon túli magyar kisebbségek jogainak és érdekeinek átalakulásával.
A Magyarországról külföldre irányuló migráció és hatásai vidéki társadalmakra című hároméves OTKA-kutatás keretében hátrányos helyzetű vidéki térségekben vizsgálják a kutatók a külföldi munkavállalási célú migráció típusait, a jellemző migrációs utakat, a migráció hatásait a családok és a lokalitás szintjén.
Az MTA bilaterális pályázatát elnyerve francia–magyar partnerség keretében indult útjára a Helyi gazdaságfejlesztés és területi tőke Franciaországban és Magyarországon – institucionalista megközelítésben c. kutatás.
A Nemzetgazdasági Minisztérium közbeszerzési pályázatán nyerte el az intézet a minisztérium megbízását a hazai területfejlesztési tervezési rendszer felülvizsgálatára vonatkozóan.
Az intézet győri kutatóhelye a megyei kereskedelmi és iparkamara pályázatán nyerte el időszaki gazdasági jelentések készítésének pilot projektjét Győr-Moson-Sopron megye gazdaságáról.
A Magyar Energetikai és Közmű-szabályozási Hivatal meghívásos pályázata eredményeképpen az intézet a megújuló energiahasznosítás és az energiahatékonysági intézkedések lokális hasznainak felmérésére vonatkozó modellt fogja kidolgozni.
A Tér és Társadalom folyóirat működésének meghatározó részét pályázati (MTA IX. Osztály, Nemzeti Kulturális Alap) és egyedi támogatásokból (Magyar Regionális Tudományi Társaság, Vasi Volán Zrt., BHF Európa Kft.) finanszírozza az intézet.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek

1. Lados M (szerk.): A gazdaságszerkezet és vonzáskörzet alakulása. Győr: Universitas Győr Nonprofit Kft., 279 (2014) (A Győri Járműipari Körzet, mint a térségfejlesztés új iránya és eszköze c. kutatás monográfiái, 5.) (ISBN:978-615-5298-44-8) Link: RKI-ELEKTRA
2. Nagy E, Nagy G (szerk.): Polarizáció – függőség – krízis: Eltérő térbeli válaszok. Békéscsaba: MTA KRTK RKI Alföldi Tudományos Osztály, 251 (2014) (ISBN:978-963-9899-86-5) A kötet a 2013. november 7-én Békéscsabán megrendezett V. Alföld Kongresszuson elhangzott előadásokból válogatott és szerkesztett tanulmányokat tartalmazza. Link: RKI-ELEKTRA
3. Pálné Kovács I: Jó kormányzás és decentralizáció. Budapest: Magyar Tudományos Akadémia, 60 (2014) (Székfoglaló előadások a Magyar Tudományos Akadémián) (ISBN:978-963-508-704-4) Link: RKI-ELEKTRA
4. Pelin D, Šljivac D, Topić D, Varjú V: Regional impacts of different photovoltaic systems = Utjecaj fotonaponskih sustava na regiju = Különböző fotovillamos rendszerek regionális hatásai. Pécs: IDResearch Kft. – Publikon, 302 (2014) (ISBN:978-615-5457-22-7) Link: RKI-ELEKTRA

Közlemények

5. Bodor Á, Grünhut Z: Dilemmák a területi tőke modelljének alkalmazhatóságáról: A társadalmi tőke problémája Camagni elméletében. TÉR ÉS TÁRSADALOM 28:(3) 3–17. (2014) Link: RKI-ELEKTRA
6. Csizmadia Z, Uszkai A: Az európai várostérségek és a járműipar régiók fejlettsége. TERÜLETI STATISZTIKA 54:(6) 574–587. (2014) Link: RKI-ELEKTRA
7. Egyed I: Területfejlesztési vagy iparpolitika? A francia versenyképességi pólus program tapasztalatai. TÉR ÉS TÁRSADALOM 28:(2) 159–175. (2014) Link: RKI-ELEKTRA
8. Faragó L, Lux G: Kurrens portéka vagy múzeumi tárgy? Növekedési pólusok és iparági körzetek a fejlesztéspolitikában. TÉR ÉS TÁRSADALOM 28:(2) 11–30. (2014) Link: RKI-ELEKTRA
9. Faragó L: A társadalom, a gazdaság és a természeti környezet „szentháromsága" VALÓSÁG TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KÖZLÖNY 57:(6) 49–55. (2014) Link: RKI-ELEKTRA
10. Fehér K, Virág T: Élet egy kisváros peremén. TÉR ÉS TÁRSADALOM 28:(3) 50–65. (2014) Link: RKI-ELEKTRA
11. Gál Z: Az innovációs kormányzás szakpolitikai vetületei: Az innováció központi és regionális irányítása Magyarországon (I-II. rész). TÁRSADALOMKUTATÁS 32:(2,3) 176–192., 295–304. (2014) Link: Kiadónál
12. Hajdú Z: Research Note: Political Geography and the Production of Hungarian „Pocket Atlases" 1913-1919. HUNGARIAN CULTURAL STUDIES 7: 275–292. (2014) Link: RKI-ELEKTRA
13. Hamar A: A kistermelés és a térbeli-társadalmi polarizáció. A FALU 29:(1) 5–15. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

14. Hardi T, Baráth G, Csizmadia Z, Uszkai A: A városnövekedés területi eltérései Európában, különös tekintettel a járműipari városokra. TÉR ÉS TÁRSADALOM 28:(2) 45–66. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

15. Horváth Gy: Aszpekti modernizacii politiki regionalnovo razvitija v Centralnoj i Vosztocsnoj Evrope v kontekszte izmenenij v Evropejszkom Szojuze. REGION: EKONOMIKA I SOCIOLOGIJA (1(81)) 289-309. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

16. Lennert J, Kovács A D, Farkas J Zs, Bódi F: Lakóhelyi szegregáció a dél-alföldi mezővárosokban. ESÉLY: TÁRSADALOM ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI FOLYÓIRAT 25:(6) 3–19. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

17. Lux G: Minor cities in a metropolitan world: Challenges for development and governance in three Hungarian urban agglomerations. INTERNATIONAL PLANNING STUDIES 19:(online) 1–18. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

18. Nagy E: Bargaining, learning and control. Production of consumption spaces in post-socialist context. EUROPA REGIONAL 20 (2012):(1) 42–54. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

19. Oppe O: Gesellschaftliche Konflikte nach dem Abschluss des Autonomiestatus: Das Autonomiestatus von 1972 und seine Folgen. In: Barlai M, Griessler K, Lein R (szerk.) Südtirol. Vergangenheit–Gegenwart–Zukunft. 217 Baden-Baden: Nomos, 49–63. (2014) (ISBN:978-3-8487-0780-5) Link: RKI-ELEKTRA

20. Pálné Kovács I: Failed rescaling of territorial governance in Hungary: What was the gist? In: Silva C N, Buček J (szerk.) Fiscal Austerity and Innovation in Local Governance in Europe. 189. Farnham: Ashgate, 95–111. (2014) (ISBN:978-1-4724-3243-8) Link: RKI-ELEKTRA

21. Perger É, Kovács A D, Lennert J: Fejlesztési tapasztalatok vidéki térségekben. A FALU 29:(2) 39–50. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

22. Rácz Sz: Regional Development in Croatia from the Turn of Millennium to the EU Accession. REGIONAL STATISTICS 4:(2) 71–86. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

23. Váradi M M, Virág T: Faces and Causes of Roma Marginalization: Experiences from Hungary. In: Szalai J, Zentai V (szerk.) Faces and Causes of Roma Marginalization in Local Contexts: Hungary, Romania, Serbia. 176. Budapest: Central European University, 35–66. (2014) (Center for Policy Studies) (ISBN:978-963-89822-8-5) Link: RKI-ELEKTRA

24. Varjú V, Suvák A, Dombi P: Geographic information systems in the service of alternative tourism – methods with landscape evaluation and target group preference weighting. INTERNATIONAL JOURNAL OF TOURISM RESEARCH 16:(5) 496–512. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

25. Virág T: Közfoglalkoztatás és idősgondozás – szegénységre adott válaszok egy alföldi kisvárosban és tanyavilágában. ESÉLY: TÁRSADALOM ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI FOLYÓIRAT 25:(1) 45–63. (2014) Link: RKI-ELEKTRA

MTA KÖZGAZDASÁGI- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
VILÁGGAZDASÁGI INTÉZET
1112 Budapest, Budaörsi út 45.
postacím: 1535 Budapest, Pf. 936
telefon: (1) 309 2643; fax: (1) 309 2624
e-mail: vgi.titkarsag@krtk.mta.hu; honlap: www.vki.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Az intézet 2014-es kutatómunkájában az intézet közfeladataival összhangban mind elméleti, mind pedig a gyakorlati alkalmazhatóság szempontjából kiemelt figyelmet kapott a világgazdaság és az Európai Unió – ezen belül természetesen Magyarország – jövőjét is meghatározó stratégiai jelentőségű kérdések elemzése, valamint az ázsiai régió és a posztszovjet térség aktuális fejlődési trendjei. Az intézet ebben az évben is prioritásként kezelte a magyar gazdaság nemzetközi versenyképessége változó feltételeinek vizsgálatát, ennek részeként elsősorban a világgazdaság középtávú fejlődését, a világgazdaság főbb hagyományos és új szereplői (főként Kína és Oroszország, illetve egyéb feltörekvő országok) közötti erőviszonyok átalakulását és a magyar gazdaság számára adódó új lehetőségek és kockázatok vizsgálatát. Az uniós csatlakozás tizedik évfordulója kapcsán 2014-ben nagy hangsúlyt kapott az Európai Unióhoz 2004-ben csatlakozott országok gazdasági helyzetének, fejlődésének, uniós tapasztalatainak vizsgálata.

2014-ben is nagy hangsúlyt kapott a közvetlen térségünkben zajló folyamatok értékelése, a visegrádi országok belső gazdasági kapcsolatainak komparatív elemzése, illetve a térségnek egyes világgazdasági kérdésekkel és a magyar gazdaság számára is lényeges külgazdasági partnerekkel fenntartott gazdasági kapcsolatainak vizsgálata. A kutatóközösség tehát számos aspektusból is vizsgálta azokat a világgazdasági folyamatokat, amelyek meghatározzák Magyarország nemzetközi mozgásterének kereteit. Az intézet 2014-es kutatásai, a teljes kutatói gárdát átfogó publikációk ezeket a célokat és szempontokat állították a középpontba. E törekvést szolgálták a havonta megrendezett műhelybeszélgetések, az egyes kutatási projektek keretén belül, vagy azoktól függetlenül megrendezett intézeti konferenciák, valamint ezt képviselték az intézet kutatói számos hazai és nemzetközi konferencián való szerepléseik alkalmával is.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más eredmények

Míg 2013-ban az intézet kutatói létszáma jelentősen csökkent, addig 2014-ben már sikerült növelni a létszámot. A fiatal kutatói ösztöndíjprogram nyújtotta lehetőségek mellett a posztdoktori ösztöndíj lehetőségét is ki tudta használni az intézet, valamint sor került egy új tudományos főmunkatárs felvételére is.

2013-hoz hasonlóan a VGI 2014-ben is bekerült a nemzetközi gazdaságpolitikával foglalkozó 50 legjobbnak ítélt think tankja közé a Pennsylvania Egyetem által készített, világszerte ismert és elismert rangsor szerint. Erre az eredményre az intézet különösen büszke, mivel a rangsor összeállításában maguk a think tankek vesznek részt egy elektronikus szavazói felület segítségével, vagyis a rangsorban birtokolt pozíció a külföldi kollégák, korábbi partnerek

elismerését is tükrözi. A Pennsylvania Egyetem ezen listáján (Top 50 International Economic Policy Think Tanks) más magyarországi intézet nem is szerepel.

Az Európai Integrációs Kutatócsoport tevékenysége részben külső finanszírozású kutatási projektek keretében, részben a közös tanulmánykötet kidolgozásával zajlott 2014-ben. Az egyik kutatás a hamburgi székhelyű EULAC Foundation felkérésére nemzetközi konzorcium keretében zajlott, spanyol koordinációval. Témája a közép-kelet európai országok és a latin-amerikai térség gazdasági kapcsolatainak feltérképezése volt, a külkereskedelem, külföldi tőke és gazdasági egyezmények területén. Ebből több publikáció is született.

A Nemzetközi Visegrádi Alap támogatásával folyik a „Prospects of the Visegrad cooperation in changing economic, political and social conditions" c. kutatás, ami a visegrádi együttműködés jövőjével és kilátásaival foglalkozik egy tíz évre, 2022-ig szóló szcenárió felvázolásával, a jelenlegi és jövőbeni kihívások által meghatározott nemzeti és nemzetközi környezetbe ágyazva. A projekt nemzetközi szakmai kapcsolatrendszerén keresztül többféle álláspontot és érdekhalmazt fog össze, melyeket a projekt keretében megrendezett konferenciák során, valamint a kutatás eredményeit összefoglaló kötetben tárja a szélesebb nyilvánosság elé és teszi felhasználhatóvá a döntéshozók számára. A kötet ország-tanulmányainak előzetes vitája, és a projekt legfontosabb következtetéseit előrevetítő szakmai megbeszélés a 2014 július 18-i varsói konferencián zajlott, ahol a meghívott külső szakértők is aktívan részt vettek a beszélgetésben.

Az integrációs csoportban kutató kollégák többször szerepeltek különböző médiumokban, egyes EU-s tagállamokban történt eseményekkel kapcsolatban (Németország, Franciaország, Egyesült Királyság, Spanyolország) vagy egy-egy témában (migráció, agrártámogatások). Külön hangsúlyt kaptak a skót és katalán szeparatista törekvések és ezek gazdasági következményei.

2014 volt EU-tagságunk tízedik évfordulója, ebből az alkalomból a csoport egy tanulmánykötetet jelentetett meg a tíz új tagállamra vonatkozó összehasonlító elemzésekkel (lásd később). Ezen felül a kollégák számos nemzetközi konferencián vettek részt és referált folyóiratokban jelentettek meg publikációkat.

A Fejlődés-gazdaságtani Kutatócsoport főbb kutatási irányait 2014-ben is elsősorban a futó kutatási projektek határozták meg. Az „Oroszország mint politikai-gazdasági erőcentrum a XXI. század eleji eurázsiai térben…" című OTKA-kutatás Oroszország kétezres években megjelent politikai-gazdasági központépítési-újraépítési törekvéseinek realitását vizsgálja. 2014-ben az orosz kereskedelmi relációk feltérképezése zajlott, melynek eredményeit a Kelet-Európa Tanulmányok sorozat X. számában jelentették meg a kutatók, de a projekt keretében sor került egy hazai konferencia szervezésére is. A kutatás során egyre nyilvánvalóbbá válik, hogy a posztszovjet térség három országcsoportja (az Oroszországon kívüli három európai ország, Belorusszia, Moldova, Ukrajna, a három dél-kaukázusi ország, Azerbajdzsán, Grúzia, Örményország, valamint a közép-ázsiai országok) korántsem homogén, az EU, Oroszország, Kína és Törökország befolyása más, néhol különösen erős hatást gyakorol. A kutatás 2015 végén zárul, így a főbb konzekvenciák levonására akkor kerül sor.

A 2014 januárjában indult, a Nemzetközi Visegrádi Alap által támogatott, a kínai működő tőke kelet-közép-európai jelenlétét vizsgáló egyéves, neves külföldi kutatók részvételével zajló kutatásban (Chinese financial assistance in Visegrad countries: myth or reality?) az intézet rámutatott arra, hogy a kínai működő tőke motivációi esetében a hagyományos

makrogazdasági tényezők mellett jelentősebb szerepet kapnak az intézményi faktorok és egyéb, nehezen kvantifikálható tényezők. Az uniós tagság, a piaci lehetőségek és a kvalifikált, de a nyugati bérekhez viszonyítva olcsóbb munkaerő mellett a kínai etnikumú kisebbség száma valamint visszajelzései, a befektetési ösztönzők és kedvezmények, a vízum- és letelepedési engedély megszerzésének lehetőségei, a privatizációs lehetőségek és a politikai kapcsolatok minősége, a kormányzat együttműködési készsége is erőteljesen befolyásolják a kínai vállalatokat befektetési döntéseik meghozatalakor. Ennek eredményeként például a kínai tőke a régión belül nem feltétlenül ott van jelen a legjelentősebb mértékben, ahol a legalacsonyabb a társasági adó, vagy a legolcsóbb a munkaerő (például Bulgária, Románia), hanem ott, ahol a kormányzat hosszú távú, baráti együttműködése – és üzleti megállapodások feletti „őrködése" – biztosított, illetve ahol a helyi kínai közösség is jól boldogul (Magyarország). A projekt eredményeit tanulmánykötetben publikáltuk, melynek bemutatójára az intézet által szervezett nemzetközi konferencián került sor.

A csoport tagjai felkérést kaptak egy német partner által koordinálandó H2020-as projektben történő részvételre is. E kutatás VGI-t érintő fejezete az Unió és a fejlődő országok kapcsolatában – elsősorban a kereskedelem és a fejlesztési együttműködés kapcsán – kialakuló konfliktusokat és azok feloldási lehetőségeit vizsgálná. A pályázat beadása 2015 első felében esedékes, de a pályázáshoz szükséges előkészítő munkálatok, a kutatási terv kidolgozása már 2014 őszén megkezdődött a csoportban.

Az Fejlődés-gazdaságtani csoportban kutató kollégák is többször szerepeltek a különböző médiumokban, elsősorban az orosz–ukrán konfliktus és Paks kapcsán, illetve egyéb, keleti kapcsolatokat érintő vonatkozásokban (például magyar–kínai kapcsolatok) is.

A Globalizáció Közgazdaságtana Kutatócsoport 2014-ben is a világgazdasági kutatások szerteágazó területeivel, globális jelentőségű folyamatokkal foglalkozott. A 2013-ban elszenvedett létszámveszteség következtében a korábbi működéshez képest kevésbé integráltan és átfogóan, néhány kulcsterületre koncentrálva folyt kutatás. A legfontosabb súlypontok a következők voltak: a világgazdasági folyamatok eltolódásai, az új növekedési központok és a korábbi gazdasági-hatalmi központok közötti konfliktusok és az együttműködés módjai, a nemzetközi szervezetek szerepe ezen viszonyok alakításában, a globális tőkepiacok működése, ennek kockázatai, a multinacionális vállalati hálózatok és értékláncok felépítése, működése és egyes országok, országcsoportok ezekben játszott szerepe, a 2007–9-es válság és válságkezelés következményei főként a munkaerőpiacokon és a világpolitikában, valamint a válságnak a tőkés gazdasági modellekre gyakorolt hatása, az állami szerepvállalás lehetőségei a válság következményeinek felszámolásában és a gazdaság fejlesztésében. Ez utóbbi témával, a fejlesztő állam koncepciójának változásával 2014-ben egy sikeres posztdoktori pályázat révén a kutatócsoport új kollégája foglalkozik.

A kutatócsoport tagjai több külső kutatási megbízást is kaptak 2014-ben. Ezek közül kiemelkedik a kutatócsoport több tagjának bevonásával elnyert „A kapitalizmus változatai – a közvetlen állami gazdasági szerepvállalás változatai" című OTKA-pályázat (112069). Folyamatban van a bécsi WIFO által koordinált „Work Wealth Welfare for Europe" című 7. keretprogramos projekt, amelynek kutatási fázisa már lezárult, 2014-ben a disszeminációs tevékenység volt hangsúlyos. Befejeződött a 104210. számú „Válságban a munka" című OTKA-kutatás, amelynek eredményei számos hazai és külföldön publikált cikkben és egy az Akadémiai Kiadó által kiadott monográfiában jelentek meg. Szintén véget ért 2014-ben az EC DG Enterprise and Industry „State intervention at EU competitors" című projektje számára végzett kutatás. A kutatócsoport, főként a szenior kollégák segítik a fiatal kutatók szakmai

előrelépését, elsősorban a doktori képzésben részt vevők hatékony munkáját, kutatási eredményeik rendszeres megvitatásával, szakmai munkájuk felügyeletével, publikációs és konferencia-lehetőségek támogatásával.

A VGI kutatói által alapított, de MTA KRTK keretein belül intézetközi csoportként működő Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok Kutatócsoport tevékenységének első évében elsősorban a résztvevők közötti kapcsolatok kialakításával, megerősítésével volt elfoglalva. Mivel önálló pénzeszközei ebben az évben a csoportnak nem voltak, ezért a csoport elsősorban közös konferencia-részvételek megszervezésére, illetve pályázatok beadására törekedett. Ennek keretében tavasszal az intézet egynapos munka-értekezletet tartott a Szegedi Egyetemen a szegedi kollégák részvételével. A kutatási területek egyeztetése és tájékoztatás mellett a kutatók igyekeztek a szegedi kollégák bevonásával is kutatási támogatásokat elnyerni. Ezen törekvések eredményeként sikerült elnyernie a csoportnak az MTA által finanszírozott bilaterális együttműködési program keretében egy lengyelországi csere-keretet. Ennek felhasználásával a csoport összehangolt a lengyel társintézet kutatóival hosszú távú kutatási együttműködési szándékait. A kutatócsoport tagjai intenzíven szerepeltek nemzetközi konferenciákon, melyek közül kiemelkedett az EACES 12. kongresszusa.

Ezeknek a fő, stratégiai kutatási irányoknak a folyamatos művelése az intézeti projektmunkán túlmutat, ami tükröződik az intézeti munkatársak publikációs tevékenységében és az intézet saját kiadványaiban is. 2014-ben négy saját kötetet jelentetett meg az intézet.

A „Mind the Gap: Integration Experiences of the Ten Central and Eastern European Countries" című kötet a tíz közép-kelet-európai ország Európai Uniós tagságát elemzi többféle makroökonómiai és szektorális szempontból. A komparatív mélyelemzések a makrogazdasági mutatók, pénzügyi szektor, külkereskedelem, autóipar, agrárszektor, munkaerőpiac, oktatás és kutatás-fejlesztés teljesítményeit járják körül, rámutatva a tagállamok közötti heterogenitásra és a fejlődés, illetve lemaradás területeire.

A „Kelet-Európa Tanulmányok X.: Eurázsia a 21. században – a külkereskedelem tükrében" a már említett „Oroszország, mint politikai-gazdasági erőcentrum a XXI. század eleji eurázsiai térben…" című projekt keretében jelent meg, és a posztszovjet térség külkereskedelmi jellemzőire koncentrált, amely során azt vizsgálta, mely országokban meghatározó továbbra is Moszkva gazdasági ereje, illetve hol és miért szorul háttérbe az orosz kapcsolat és erősödik más hatalmak gazdasági befolyása.

A „Chinese investments and financial engagement in Visegrad countries" című kötet a Nemzetközi Visegrádi Alap támogatásával készült. A visegrádi országokba érkező kínai tőkét vizsgálja a válságot megelőző és az azt követő időszakban, külön figyelmet fordítva a pénzügyi támogatásokra, többek között az állampapír-vásárlásokra, hitelkeret-lehetőségekre és infrastrukturális célú támogatásokra. A gazdasági kérdéseken túl a tanulmányok kitérnek az azok mögött meghúzódó politikai célokra és a társadalom kínai jelenléttel kapcsolatos hozzáállására is.

A „Developing Trade and Trade Policy Relations with the European Union: Experience of Visegrad Countries and Implications/Lessons for Eastern Partners" című kötet az azonos című, Nemzetközi Visegrádi Alap által támogatott kutatás eredményeit összegzi. A kutatás, így a kötet célja is a tapasztalatátadás az Európai Unió Keleti Partnerség (KP) programjában résztvevő országok számára. A kötet tanulmányai a külkereskedelem aspektusából vetik össze

a V4-ek integrációs tapasztalatait a Keleti Partnerség országai számára felkínált „mély és átfogó szabadkereskedelmi megállapodás” nyújtotta lehetőségekkel

b) Tudomány és társadalom

A VGI szakmai feladatai részének tekinti, hogy aktívan kommunikáljon a társadalommal, kutatási eredményeit a tudományos ismeretterjesztés, médiakapcsolatok, nyitott rendezvények révén ismertesse az érdeklődő szakmai közönséggel, a szélesebb értelemben vett nyilvánossággal. Ennek számos, rendszeres csatornája alakult ki az intézetben.

A tudományos ismeretterjesztés 2014-ben is különös hangsúlyt kapott, mivel a rendkívül gyorsan változó világgazdasági folyamatok egyre nehezebben követhető és érthető hatásokat gyakorolnak a magyar gazdaság külső és belső fejlődési tényezőire. Az intézet erre az igényre reagálva folytatta a 2013-ban megkezdett műhelysorozatát; a világgazdasági aktualitásokkal foglalkozó előadásokra és az azt követő beszélgetésekre havi rendszerességgel került sor. A nagy érdeklődést kiváltó szakmai beszélgetések témái között szerepeltek többek között a következők: az Amerikai Egyesült Államok eladósodottságának vizsgálata; az agrárcsatlakozás első 7–10 éves tapasztalatai; a nem nyilvános kereskedelem; a szociális piacgazdaság megújíthatósága; az eurózóna tervezési hibáinak korrigálási lehetőségei; a brit válságkezelés tapasztalatai; a gázforrásokért és -piacokért folytatott verseny a posztszovjet térben; a transznacionális monopolkapitalizmus; kínai befektetések Közép-Kelet-Európában; az ifjúsági munkanélküliség kérdései; és a jólétiállam-modellek.

Az intézet 2012 óta a változó olvasói igényeknek megfelelően blogot működtet, amely a http://vilaggazdasagi.blog.hu/ oldalon érhető el. 2014-ben is több tucat magyar és/vagy angol nyelvű bejegyzés született, amelyek szakmaiságuk mellett törekedtek közérthetően fogalmazni. Ezen bejegyzések közül a hazai vezető gazdasági és általános portálok is több ízben vettek át cikkeket, ez jelentősen tovább bővítette a szakmai/laikus olvasók táborát. Ezek az anyagok elérhetőek a *Facebookon* is, az intézet továbbra is törekszik használni azokat a kommunikációs csatornákat, amelyek napjainkban sokkal nagyobb olvasói elérhetőséget biztosítanak, mint a korábbi évtizedek hagyományos eszközei.

Az intézet több nagy érdeklődést kiváltó konferenciát szervezett 2014 során.

A márciusi „Tíz éve az EU-ban – közös lehetőségek, eltérő fejlődés” című konferencia a hazánkat leginkább érintő uniós kérdésekkel – válságszabályozás, európai kormányzás, kohéziós és agrárpolitika – foglalkozott, kitért továbbá a visegrádi országok tapasztalatainak összehasonlítása és a három balti-ország példájára is.

„A következő négy év nemzetközi kihívásai és Magyarország” című júniusi konferencia a globális kockázati tényezők és a világ főszereplőinek új érdek- és értékviszonyait mutatta be hazánk szemszögéből. Az előadások uniós, orosz, kínai és térségbeli aspektusból is megvizsgálták a magyar gazdaság kilátásait, lehetőségeit.

A november elején megrendezett „Szándékok és realitások nemzetközi gazdasági kapcsolataink földrajzában” című konferencia a partnerváltások lehetőségei és korlátait volt hivatott megvizsgálni a nemzetközi gazdaságban. A keleti partnerkapcsolatok bővítésének lehetősége itt is külön hangsúlyt kapott.

A november végi „Conference on Chinese investments and financial engagement in Visegrad countries” című konferencia a már említett Nemzetközi Visegrádi Alap által finanszírozott kutatás záróakkordjaként összegezte a kutatás eredményeit.

Az intézeti kutatások eredményeit tartalmazó kiadványok felhasználásra kerülnek a felsőoktatásban. Ebben az is szerepet játszik, hogy az intézet munkatársai közül többen az ország szinte egészét lefedően kisebb-nagyobb rendszerességgel kurzusokat, előadásokat tartanak egyetemi/főiskolai hallgatók számára, s a visszajelzések alapján az egyetemi-főiskolai oktatókhoz képest a legtöbb esetben pontosan a kutatásokban szerzett ismereteik és gyakorlatuk révén szélesebb összefüggésrendszerbe ágyazottan, így elmélyültebb gondolkodásra ösztönözve képesek a hallgatókat ismeretekkel ellátni. Az intézeti kiadványok egyes részei kötelező és ajánlott irodalomként szerepelnek a BGF, a ZSKF, az ÁVF, a Corvinus és a DE KTK egyes kurzusain.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az intézet nemzetközi kapcsolatrendszere nagy hagyományokra tekint vissza, hiszen mint nemzetközi gazdasági kérdésekkel foglalkozó kutatóhely, a rendszeres kapcsolattartás elengedhetetlen. Ez nem változott az internet korában sem. A személyes kapcsolatok, helyszíni információgyűjtés, a külföldi kutatókkal való rendszeres párbeszéd és együttgondolkodás a minőségi munka fontos feltétele maradt, amit nem pótolhat a világhálóról letölthető információk dömpingje. Éppen ezért a VGI 2014-ben is komoly erőfeszítéseket tett külső kapcsolatrendszere fenntartására, bővítésére. E törekvés finanszírozási feltételeinek legfőbb forrását az intézet saját – koordinátori és partneri részvételű – kutatási pályázatai jelentik, de nagymértékben hozzájárul ehhez az MTA bilaterális kapcsolatok fejlesztését szolgáló együttműködési rendszere, a KRTK főigazgatói kerete által biztosított fiatal kutatói konferencia-támogatás és az MTA hasonló célú támogatási lehetősége is.

A bilaterális kapcsolatok nagyobb tömege mellett természetesen egyéni kutatói szinten is folyik a külső kapcsolatok építése. Az intézet intézményileg is, de a kutatók szintjén még inkább tagja egy sor tekintélyes nemzetközi szakmai szervezetnek és szövetségnek (EADI, EACES, TEPSA, WINIR, EIBA, EAEPE, ISA). Ezeknek a szervezeteknek a közgyűlésein, az általuk szervezett konferenciákon és műhelybeszélgetéseken az intézet munkatársai rendszeresen részt vesznek. A külföldi szereplés nem csupán azért lényeges eleme az intézet munkájának, mert a kutatási eredmények bemutatásának egyik fő csatornája. Ugyanilyen fontos a külföldi kutatókkal történő együttműködés megalapozása, ami közös kutatási erőfeszítésekben, publikációkban és kutatási pályázatokban manifesztálódik. A konferenciákon kötött és ápolt szakmai kapcsolatok révén az intézet több jelentős kutatási projektet kezdeményezett, illetve vett/vesz részt partnerként azokban 2014-ben is.

Az intézet munkatársai többek között részt vettek az EACES budapesti konferenciáján, az IISES, az UACES és az Energy Trading CSEE rendezvényein, a Latin-East Conference-en, a Wroclaw Global Forum-on, a bledi High-Level Symposium of Think Tanks egyes szekcióiban és számos további nemzetközi rendezvényen, amelyeket egyetemek, kutatóintézetek szerveztek, illetve hazai tudományos és ismeretterjesztő konferenciákon, műhelybeszélgetéseken. 2014-ben Varsóban sor került egy bilaterális konferenciára is.

Az intézet hazai kapcsolatrendszerének fejlesztésére is törekszik. Rendezvényeire rendszeresen meghívja a szakmai közélet jelentős műhelyeinek képviselőit, a központi kormányzat és az üzleti szféra képviselőit is. A tudományos eredmények bemutatása, megvitatása mellett ezek az alkalmak is lehetőséget biztosítanak közös kutatási elképzelések kifejlesztésére és megvalósítására, az együttműködések megalapozására, ahogy azt a Nemzetközi Összehasonlító Tanulmányok Kutatócsoport és a Szegedi Egyetem Közgazdaságtudományi Karának szoros együttműködése is példázza.

A hazai kapcsolatrendszer fejlesztése a kutatók oktatási tevékenysége révén is történik. Ez a kapcsolatrendszer lényegében lefedi a hazai felsőoktatás szinte valamennyi intézményét, beleértve a Doktori Iskolákban való tanítást, illetve törzstagságot is. A már említésre került Szegedi Egyetem mellett az intézetnek élő kapcsolatai vannak egyebek mellett a Budapesti Gazdasági Főiskolával és a Corvinus Egyetemmel, az International Business School-lal, a Kaposvári Egyetemmel és a Szolnoki Főiskolával. Az intézet kutatói nem csupán az oktatási tevékenységbe kapcsolódnak be, de részt vesznek kutatási együttműködések kialakításában is. Fontos szerepe van ezeknek a kapcsolatoknak a kutatói utánpótlás biztosításában is. Az oktatási intézmények doktori iskoláinak hallgatóiból az elmúlt években számos fiatal kutatót alkalmazott az intézet.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2014-ben a Világgazdasági Intézet konzorciumvezetőként egy nagyobb és egy kisebb nemzetközi kutatási pályázatot nyert meg, partnerként három nyertes nemzetközi pályázatban kapott helyet, míg a hazai pályázati lehetőségek közül két OTKA esetében könyvelhetett el sikert.

Az intézet Nemzetközi Visegrádi Alaptól elnyert másfél éves Extended Standard Grant kutatási projektje a „Mapping out vulnerable sectors in Eastern Partnership countries“ címet viseli, 2015 januárjában indul. A projekt a keleti partnerországok azon szektorainak problémáival foglalkozik, amelyek kilátásai hagyományosan rosszak, méretükből fakadóan meghatározó a makrogazdasági-szociális jelentőségük és mélyen a posztszovjet térségbe integráltak, oda exportálnak. A kutatás összegyűjti az ezen iparágak átalakítása során gyűjtött visegrádi tapasztalatokat. Az együttműködés további célja, hogy ráirányítsa a visegrádi országok döntéshozóinak és társadalmainak figyelmét ezen országok gazdasági problémáira.

A Toshiba International Foundation-től elnyert, „The Japanese economy: past, present and future” című projekt célja a japán gazdaságról szóló tankönyv elkészítése a magyar felsőoktatás számára. Az áprilisban indult projekt lassan befejeződik.

A szlovák partnerintézet által koordinált, ugyancsak a Nemzetközi Visegrádi Alaptól elnyert „Hidden Triggers of Economic Growth in V4 Plus Ukraine” című projekt a gazdasági növekedés potenciális mozgatórugóit vizsgálja négy aspektusból, melyek: az államháztartás konszolidációja; az oktatás; magas munkanélküliség és Ukrajna integrációs esélyeinek elősegítése. A kétéves projekt 2014 őszén indult.

A fehérorosz partnerintézet által elnyert és koordinált, és a Nemzetközi Visegrádi Alap által finanszírozott Extended Standard Grant címe „Transferring V4 and Georgia Reform Experience to Facilitate Economic Development in Belarus”. A kutatás elsődleges célja, hogy a visegrádi országok és Grúzia tapasztalatait felhasználva elősegítse a gazdasági fejlődést és a

működőtőke-beáramlást Fehéroroszországban. A project három főbb területet vizsgál, ezek az adózási gyakorlatok és az üzleti környezet javítása, működőtőke-vonzási tapasztalatok és az e-kormányzat lehetőségei. A másfél éves projekt várhatóan február elején indul.

A Nemzetközi Visegrádi Alaptól lengyel partnerintézet által elnyert Small Grant az „Outward FDI Policies in Visegrad Countries" címet viseli, tavaly decemberben indult és a visegrádi együttműködés országainak működőtőke-kihelyézési gyakorlatát, illetve az ezt meghatározó stratégiákat vizsgálja.

„A kapitalizmus változatai – a közvetlen állami gazdasági szerepvállalás változatai" címet viselő OTKA-kutatás 2014 szeptemberében indult. A kutatás célja, hogy feltárja egyes területeken mennyiben változott a válság hatására a közvetlen állami szerepvállalás, mindenekelőtt a tulajdonosi szerepvállalás. Ezek a változások a különböző ország csoportokban eltérő célokkal zajlanak. A célok között szerepel a gazdaság szerkezeti fejlesztése, a válság hatására kialakult munkaerő-piaci zavarok enyhítése, és a politikai járadékvadászat is. A kutatók megvizsgálják továbbá, hogy melyek az erősödő állami tulajdonosi szerepvállalás mozgatórugói az egyes országokban, mennyire változtatja meg ez a változás az ismert kapitalista gazdasági modelleket.

A 2015 januárjában induló, „Stratégiaváltás a világgazdaságban: exportorientáció és/vagy belső keresletre alapozott növekedés?" című OTKA-kutatás azt vizsgálja, hogy az elhúzódó világgazdasági válság körülményei között milyen lehetőségek vannak a növekedés beindítására és fenntarthatóságára. Folytatható-e a sok ország esetében sikeres exportorientáció, avagy helyette/mellette a belső kereslet fogja vezérelni a növekedést, esetleg egy új „policy mix" jön létre az országok adottságait és lehetőségeit, valamint a világgazdaság helyzetét figyelembe véve. A kutatás arra is kitér majd, hogy a fenti változások milyen mozgásteret teremtenek a magyar gazdaság számára.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyv

1. Artner A.: Tőke, munka és válság a globalizáció korában. Budapest: Akadémiai Kiadó (2014)
2. Éltető A. (szerk.): Mind the gap – Integration Experiences of the Ten Central and Eastern European Countries. Budapest: Institute of World Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 145. (2014)
3. Szunomár Á. (szerk.): Chinese investments and financial engagement in Visegrad countries: myth or reality? Budapest: Institute of World Economics, Centre for Economic and Regional Studies, Hungarian Academy of Sciences, 178. (2014)

Könyvfejezet, könyv része

4. Vida K.: Quest for growth and fiscal stability in the Visegrad countries. In: Istvan Benczes (ed.): Crisis in the West and the East. Vienna: Wiener Verlag für Sozialforschung, 117-144. (2014)

Folyóiratcikk

5. Antalóczy K., Éltető A., Sass M.: Outward FDI from Hungary: the Emergence of Hungarian Multinationals. In: Entrepreneurial Business and Economics Review, 2(3), 47-61. (2014)
6. Kiss J., Hegedüs Zs.: The impact of ten years of European Union membership on Hungarian agricultural trade. In: Studies in Agricultural Economics, 116, 87-94. (2014)
7. Kutasi G., Rezessy G., Szijártó N.: Az USA-EU kereskedelmi tárgyalások várható hatása a magyar növekedésre. In: Külgazdaság 2014/7-8.
8. Sass M., Szalavetz A.: Crisis-related changes in the spezialization of advanced economies in global value chains. In: Competition and Change Vol. 18. No. 1., 54-69. (2014)
9. Simai M.: A térszerkezet és a geoökonómia. In: Tér és Társadalom, 28.évf., 1. szám, 25–39. (2014)

AZ MTA KÖZGAZDASÁG- ÉS REGIONÁLIS TUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2014-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	175	Ebből kutató[2]:	117
PhD, kandidátus:	79	MTA doktora: 11	Rendes tag és levelező tag: 1

A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]: 2

35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]: 44

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				422
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				397
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				97
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				9
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				54
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	3	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	9	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	75	idegen nyelven:	64
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	6	idegen nyelven:	5
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	5	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 2674 Összes független hivatkozások száma: 2661

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 4 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	293	hazain:	242
Nyilvános esemény megrendezése:	13	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	72	hazai:	158
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	26	hazai:	49

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 74

Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	120
Diplomamunka (MSc):	74	PhD:	105

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	953 561	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 13 Teljes saját bevétel:	364 050	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	35	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	72 516	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:	47	
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	346 302	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	10	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	96 179	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	107 260	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	953 561	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	364 050	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó támogatás:	72 516	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	160 611	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	96 179	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	107 260	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:		E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA KRTK Közgazdaság-tudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	59			Ebből kutató[2]:	52
PhD, kandidátus:	37	MTA doktora:	6	Rendes tag és levelező tag:	0

Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]: 11

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 159

Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 149

Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				35
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				31
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	13	idegen nyelven:	18
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	3	idegen nyelven:	2

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 848 Összes független hivatkozások száma: 839

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	156	hazain:	61
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	40	hazai:	68
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	12	hazai:	24

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 45

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	63
Diplomamunka (MSc):	56	PhD:	40

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA KRTK Regionális Kutatások Intézete

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	66			Ebből kutató[2]:	48
PhD, kandidátus:	29	MTA doktora:	4	Rendes tag és levelező tag:	1
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]:					1
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]:					20

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				180
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				170
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				45
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				5
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				12
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	6	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	52	idegen nyelven:	22
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	4	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	1567	Összes független hivatkozások száma:	1563

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	137	hazain:	181
Nyilvános esemény megrendezése:	12	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	32	hazai:	90
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	14	hazai:	25

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			29
Témavezetések száma: TDK munka:	3	Diplomamunka (BSc):	57
Diplomamunka (MSc):	18	PhD:	65

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA KRTK Világgazdasági Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	19			Ebből kutató[2]:	17
PhD, kandidátus:	13	MTA doktora:	1	Rendes tag és levelező tag:	0

Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]: 1

35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]: 7

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 87

Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 83

Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				18
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				14
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	10	idegen nyelven:	24
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 269 Összes független hivatkozások száma: 269

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 2 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	0	hazain:	0
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 0

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	0

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 6724; fax: (1) 224 6727
e-mail: korosenyi.andras@tk.mta.hu; honlap: www.tk.mta.hu

I. A kutatóközpont egészét érintő kutatási és tudományszervezési eredmények 2014-ben

2014-ben a kutatóközpont intézeteinek együttműködéséből adódó szakmai szinergiákra építve különös hangsúlyt fordítottak a nemzetközi tudományos életbe való minél intenzívebb bekapcsolódásra.

Elindították évente négyszer megjelenő online angol nyelvű folyóiratukat. Az *Intersections. East European Journal of Society and Politics*, Open Access elérhetőségű referált szakfolyóirat, célja társadalomtudományi (szociológiai, politikatudományi és kisebbségkutatási) tanulmányok közlése. Minden publikálásra beküldött tanulmány a double blind peer review keretében kerül elbírálásra: a tanulmányok megjelentetésének feltétele legalább két, a szerkesztőség által felkért független szakértő pozitív bírálata. A folyóirat csak eredeti, az adott nyelven máshol meg nem jelent munkákat tesz közzé.

Egyik legsikeresebb programjuk, az MTA támogatásával megvalósuló „Kis Inkubátor", mely 2014-ben TK-s és külföldi szerzők 9 közös nemzetközi publikációjának elkészítéséhez járult hozzá, nemzetközi kutatási projektek előkészítését illetve vendégelőadók, vendégkutatók rövid budapesti látogatásának támogatásával. A TK Nemzetközi Mobilitási Alap a paper előadását magába foglaló, külföldi publikáció előkészítését szolgáló nemzetközi konferencia-részvételt segítette, a kompetitív, pályázati alapon működő döntéshozatal során előnyben részesítve a junior kutatókat az elmúlt évben 70 konferencia részvételhez nyújtott támogatást. A TK Publikációs Alap a magas színvonalú nemzetközi publikációk megfelelő minőségben történő elkészüléséhez nyújtott támogatást, az elmúlt évben 18, fennállása óta 41 tanulmány nyelvi lektorálásának támogatásával.

A nemzetközi publikációk számának és minőségének emelése érdekében idén is szerveztek Academic writing kurzust a fiatal kutatók részére, továbbá több fiatal kutató is lehetőséget kapott arra, hogy részt vegyen az ECPR nyári, illetve téli egyeteme keretében szervezett egy, illetve két hetes szakmai-módszertani kurzusokon.

Kiemelt kutatóközponti prioritásnak tekintették azt, hogy a kutatóik és kutatócsoportjaik eredményesen kapcsolódhassanak be nemzetközi kutatásokba és pályázatokba.

A kutatók európai uniós pályázatainak megalapozását segíti elő az MTA pályázaton nyert támogatás felhasználását szakmai alapon működtető TK Konzorciumépítési Alap, mely a H2020 keretprogram pályázataihoz szükséges nemzetközi kapcsolatépítéshez nyújt segítséget, lehetőséget biztosítva arra, hogy szakmailag megalapozott, jól előkészített pályázatok készüljenek. Az alap támogatja az adminisztráció felkészülését is a H2020 keretprogramra történő pályázásra, annak érdekében, hogy a kutatóközpont az elnyert projektek működéséhez szükséges megfelelő színvonalú hátteret biztosítani tudja.

Jelentős eredményeket könyvelhettek el az alapkutatási profilba illeszkedő pályázatok terén is: új Lendület-kutatócsoport alakult 2014 júliusában (Föderális piacok). A Lendület-kutatásvezetőjük (RECENS csoport) pedig bejutott az ERC Consolidator Grant elbírálásának szóbeli fordulójába, a döntés 2015 februárjában várható.

A Kutatóközpont Tudomány-napi konferenciája novemberben a nemzedéki és nemzetiségi konfliktusokat és az ezekre adott válaszokat vizsgálta Magyarországon és Közép-Kelet Európa más országaiban. A konferencia a MTA TK-ban 2013 szeptemberében indult három „Inkubátor" intézetközi kutatócsoport munkájára épült, e kutatócsoportoknak nyújtott bemutatkozási lehetőséget.

2014-re az előző két év munkájának eredményeképp kialakultak a kutatóközponti működés szervezeti, adminisztratív és infrastrukturális keretei. Hatályos új Szervezeti és Működési Szabályzatuk, Besorolási, Összeférhetetlenségi szabályzataik megteremtették a kereteket a hatékony és átlátható vezetői döntéshozatalhoz. Az integrált e-mail és file rendszer működését, a felhasználói fiókok használatát, a szerződéskötések rendjét szintén központilag szabályozzák. 2014-től a Gazdasági Osztály átszervezésével új projektiroda működik, mely a kutatásvezetőket segíti az elnyert pályázatok menedzsmentje során. A kutatók adminisztratív terheit az online űrlapokon alapuló belső ügyintézés elterjedése is könnyíti, egyúttal lehetővé teszi a naprakész, áttekinthető nyilvántartások vezetését.

Az MTA Szellemitulajdon-kezelési Szabályzatán alapuló kutatóközponti Szellemitulajdon-kezelési Szabályzatuk minden kutatójuk számára kötelezővé teszi a munkakörük részeként elkészített szellemi alkotások bejelentését. A szabályzat hatékony alkalmazása érdekében online szellemitulajdon-bejelentő rendszert vezettek be, és kifejlesztették az ennek az elektronikus kezelésére szolgáló programot. A kutatók az elkészült kézirat adatait a TK Intranetén működő online űrlapon jelentik be, magát a kéziratot is csatolják. A több mint egy éve jól működő rendszernek köszönhetően hatályos nyilvántartásuk van a kutatóközpontban keletkezett szellemi alkotásokról, a rendelkezésükre bocsátott dokumentumok pedig a nyilvántartást vezető munkatárs közreműködésével a REAL rendszerébe kerülnek.

II. Közvetlenül a kutatóközpont vezetése alá tartozó kutatócsoportok kutatási eredményei, ezek jelentősebb publikációi

MTA TK LENDÜLET RECENS KUTATÓCSOPORT

Az MTA „Lendület" programja által finanszírozott RECENS – Research Center for Educational and Network Studies (http://recens.tk.mta.hu) kutatócsoport a negatív társas kapcsolatok és hálózatok mechanizmusait és dinamikáját vizsgálja, különös tekintettel a versenyhelyzetekre.
A kutatás eredményeként két – nemzetközi szinten is egyedülálló – kapcsolatháló-panel adatbázis jön létre egyrészt általános iskolákból, másrészt középiskolákból. Ezek eredményeit a kutatásban részt vevő iskolák számára gyorsjelentések foglalják össze. Egyrészt, a kutatás Magyarországon először táblagépek segítségével új hálózati panel adatokat gyűjtött 35 általános iskola 60 osztályában. Ennek a longitudinális adatfelvételnek a 2. és a 3. hulláma zajlott le 2014-ben. Másrészt, középiskolai osztályokban is befejeződött a hálózati paneladatok felvétele 35 dimenzióban, 44 osztályban, 4 hullámban. Az eredmények az összetételében integrált osztályokban is a baráti kapcsolatok magas szegregációját mutatják. Az interetnikus baráti kapcsolatok hiánya kölcsönös: a nem roma diákok kevesebb pozitív kötést alakítanak ki roma társaikkal és viszont. Továbbá, két középiskolás tanuló közötti negatív kapcsolat meglétét a köztük lévő etnikai különbözőségnél is nagyobb mértékben valószínűsíti a deklarált és az észlelt etnikai identitás közötti disszonancia. Emellett a státusz percepcióknak, és különösen a státusz percepciókban rejlő disszonanciáknak van nagy szerepe

a negatív ellenszenvi viszonyok kialakulásában. A kutatás az empirikus kutatások mellett szimulációs és kísérleti módszereket is használ a problémák vizsgálatára.
A Lendület program mellett a 2014 utolsó hónapjaiban indult *Pletyka, reputáció és kooperáció: A társadalmi rend informális építőkövei* (OTKA K 112929) című kutatást kell kiemelni. Már sor került az első kísérletek tervezésére és előkészítésére.
2014-ben is gazdag és színvonalas programot sikerült összeállítani az MTA TK „Lendület" RECENS kutatócsoport szeminárium-sorozatának keretében. Az előadók a magyar társadalomtudományi és társadalomtudományi problémákkal foglalkozó természettudományi elitből és Magyarországon járt külföldi kutatókból rekrutálódtak.
Sor került két nagy sikerű nemzetközi workshopra is, áprilisban „*Social Influence in Dynamic Networks*" címmel (ECRP), októberben pedig „*Towards an Interdisciplinary Approach to Peer Review: Theory, Models, and Data*" címmel (TD1306 PEERE COST).

A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Righi, S. and Takács, K. (2014): Emotional Strategies as Catalysts for Cooperation in Signed Networks. Advances in Complex Systems, 17(2), 1450011. http://dx.doi.org/10.1142/S0219525914500118. Impact 2013: 0.786. (2014)
2. Hegedűs R., Pári A., Drjenovszky Zs., Kónya H.: Twinship as a Resource: Zygosity- and Gender-Based Comparison of Twins' Attitudes Toward Twinship. Twin Research and Human Genetics, 17(5): 376-382. Impact 2013: 1.918. (2014)

MTA TK LENDÜLET-HPOPS – MAGYARORSZÁG KÖZPOLITIKAI LEHETŐSÉGEI AZ EURÓPAI UNIÓBAN

A Lendület-HPOPs kutatócsoport első évében munkájának elméleti megalapozásaként a nemzeti érdeknek az európai uniós jog és kormányzás rendszerében megvalósítható konceptualizálását tűzte ki célul. Ennek érdekében a kutatócsoport beszélgetés-sorozatot indított a magyar államigazgatás releváns részében szakértői szinten dolgozó szakemberekkel. Megszerveztek egy szakmai körökben jelentős visszhangot keltő nemzetközi konferenciát, felállították egy a kérdéssel foglalkozó nemzetközi kutatói hálózatot, a kérdést érintő blog-bejegyzéseikkel rendszeresen megjelentek a nyilvánosság előtt (http://hpops.tk.mta.hu), valamint vezető külföldi szakfolyóiratoknál (*Journal of Common Market Studies és Yearbook of European Law*) elbírálás alatt álló tanulmányaikban részletesen elemezték a kapcsolódó elméleti és konceptuális problémakört.
Ami a kutatás érdemét érinti, a kutatócsoport különös figyelmet fordított arra a tagállamok uniós kötelezettségeit és lehetőségeit alapjaiban érintő dilemmára, amely szerint a tagállamok érdekei egyszerre jelennek meg, mint az Unió érdekeivel szemben álló tényezők, továbbá mint az Unió létét, a közös politikák kikényszerítését igénylő elvárások. A nemzeti érdek ezen alapvető konceptuális tulajdonságát az Unión belül az európai integráció alapvető normáira vezethetők vissza. Ezek a szolidaritás és a kölcsönösség. Ezek a normák egyrészről megkövetelik, hogy az európai integráció által a tagállamok számára felajánlott kölcsönös előnyök megszerzése érdekében a tagállamok önálló érdekeit az uniós jog és politika korlátozza, másrészről pedig kifejezik, hogy az Unió közös politikáit a tagállamok egymással közös érdekeinek védelmében fejlesztették ki és hajtják végre. Annak ellenére, hogy a szolidaritás és a kölcsönösség normáit nem könnyű felfedezni az uniós jog alapvető

dokumentumaiban, az uniós jog és kormányzás meglehetős világossággal foglal állást ezen normák a tagállamok kötelezettségeit érintő jelentősége tekintetében.
A kutatócsoport munkájában ugyancsak kiemelt szerepet kapott annak vizsgálata, hogy amennyiben az Európai Uniót a tagállamok által önszántukból létrehozott kollektív rendszernek fogjuk fel, a tagállami érdekek milyen módon helyezhetők el az uniós politikai és jogrendszerben, valamint ennek következtében milyen módon kezeltek az uniós jog részletes szabályai által. Az Európai Unió mint kollektív rendszer érdekes dilemma elé állítja a nemzeti/tagállami érdek mint fogalom és jelenség kutatását. Egyrészről egyértelműnek látszik, hogy az egymással közös érdekek megvalósítása érdekében létrehozott közös politikák lehetővé teszik a tagállamoknak, hogy olyan előnyöket realizáljanak és olyan közpolitikai kudarcokat kerüljenek el, amelyeket önállóan nem lennének képesek megvalósítani. A közös fellépés kényszer, hiszen valamilyen módon kezelni kell a határokon átnyúló függőségeket, valamint meg kell akadályozni az unilateralizmus belföldi és határokon átnyúló negatív következményeit. A kötelezettségek egyenlő és hatékony kikényszerítése – bár rövidtávon ellenkezhet a tagállamok egyes érdekeivel – általában véve a tagállamok érdekében áll, mivel csak ezen a módon tudják biztosítani a közös politikák, az ő érdekükben is álló megvalósulását. Másrészről nem tagadható, hogy az uniós politikák szenvedhetnek valódi hiányoktól, valamint valós kritikáknak tehetők ki, illetve folyamatos kényszer alatt állnak, hogy célkitűzéseiket összeegyeztessék más, versenyző szakpolitikai célkitűzésekkel. Ennek megfelelően a tagállami kötelezettségek egyenlő és hatékony kikényszerítése egyedül nem jelentheti a tagállami érdekek megfelelő kezelését az Európai Unióban. Bár ellentmond a tagállami kötelezettségek kollektív természetének, az uniós jog nyíltan és aktívan támogatja a tagállamok partikularizmusát. Erre különösen akkor lehet szükség, mikor az uniós politikák szakpolitikai alapja ellentmondásos vagy hiányos. Ugyancsak jelentős körülmény ebben a körben, hogy az Európai Unió egy sokféle politikai közösség, amely sokféleség nem felszámolandó, hanem az egyes tagállami érdekek érvényesítésének támogatásával fenntartandó.

MTA TK LENDÜLET FÖDERÁLIS PIACOK KUTATÓCSOPORT

Beszámoló 2014. július 1. – 2015. január 1.
A „Föderális Piacok" Lendület Kutatócsoport 2014. július 1-jén kezdte meg működését két taggal, majd 2015. január 3-án további két taggal bővült az állandó kutatói állomány.
A kutatócsoport tevékenysége az első évben elsősorban három prioritást követ, ennek részeredményei a következők. Egyrészt, a kutatás előkészítése, elindítása érdekében megszervezi az együttműködő külsős partnerek hálózatát. Jelenleg az Egyesült Államokból, Ausztráliából, Tajvanból és az Európai Unióból rendelkeznek együttműködő partnerekkel. Másrészt, az első évre esik az anyaggyűjtés és feldolgozás. Harmadrészt, fontos prioritás az aktív pályázati tevékenység. Ennek keretében a kutatócsoport támogatást (standard grant) nyert a Nemzetközi Visegrádi Alapnál egy versenyjogi kutatás elvégzésére, a projekt eredményeként születő kötet megjelentetésére ajánlatot kapott az gröningeni Europa Law Publishingtól, ahol a kutatás eredményei valószínűleg meg fognak jelenni.
A kutatási projekt első évében több publikáció is született angol, francia és magyar nyelven, ezek megjelenése folyamatban van.

MTA–TK GYEREKESÉLY-KUTATÓ CSOPORT

Az MTA TK Gyerekesély-kutató Csoport a TÁMOP-5.2.1. kiemelt program konzorciumi tagjaként a kistérségi komplex gyerekesély programok megvalósítását támogatja alapkutatásokkal és alkalmazott kutatásokkal.
2014-ben a kistérségi gyerekesély programok keretében tíz éves gyerekstratégiák készítése indult el, amelyek tényalapú kidolgozását a csoport kérdőíves felmérésekkel segíti. Ezekből olyan alapvető mutatókat nyernek a kistérségek, amelyek alapesetben csak országos szinten állnak rendelkezésre. 2014-ben összesen 14 felmérés készült; az eredményekből írt tanulmányok, amelyek az MTA TK Gyerekesély Műhelytanulmányok sorozatban jelentek meg, a csoport honlapján (http://gyerekesely.tk.mta.hu/) olvashatók. Az egységes módszertannal végzett felvételek adataiból egy egyesített adatbázis jött létre, amely nagy mintájának köszönhetően alkalmas a vidéki szegénység egyes összefüggéseinek mélyebb vizsgálatára. A 2014. év végén megkezdődött az adatbázis feldolgozása. Az első eredményekből a csoport tagjai több hazai és nemzetközi konferencián tartottak előadást. Befejeződött a szociális nyári gyermekétkeztetésről szóló kutatás, amelynek eredményeit az *Esély* c. folyóiratban megjelent tanulmány foglalja össze. Kibővült a korábbi években létrehozott *Gyerekesély Tudástár*, amely a gyermekszegénységgel és gyerekesélyekkel foglalkozó hazai és nemzetközi szakirodalomból összeállított, jelenleg közel ötszáz tételből álló annotált bibliográfia. A negyedévente frissített Tudástár a csoport honlapján elérhető. A kistérségi gyerekesély programok megvalósításának követésére az MTA webes elérésű monitoring rendszert fejlesztett ki. Az így nyert adatokból statisztikai feldolgozás készült, amely a helyi gyerekprogramok résztvevőinek társadalmi hátterét mutatja be. A kutatócsoport részt vett továbbá a konzorciumvezető Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által végzett, a „*Gyerekesély program kapcsolata az ellátórendszerrel*" című jelenleg is folyó online kérdőíves kutatásban, ahol feladatuk a kérdőív kidolgozásának módszertani segítése volt. A kutatási eredmények társadalmasítása érdekében a csoport szakmai vezetője felkért szakértőként több bizottság munkájában vett részt szakmai anyagok készítésével és véleményezésével („*Legyen Jobb a Gyermekeknek*" Nemzeti Stratégia Értékelő Bizottsága, Népesedési Kerekasztal, NGTT Szegénység-munkacsoport).

A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Fekete Attila: Satisfaction with rural development, local facilities and local policy. In: Bódi F, Fábián G, Fónai M, Kurkinen J, Lawson R T, Pietiläinen H (szerk.): Access to Services in Rural Areas: A Comparison of Finland and Hungary. 315 p. Bremen: Europäischer Hochschulverlag GmbH, 2014. pp. 212-219.(Studies on Comparative Social Pedagogies and international Social Work; 27.) ISBN 978-3-86741-898-0 (2014)
2. Husz Ildikó – Marozsán Csilla: Szociális nyári gyermekétkeztetés - egy rendelet tanulságai. ESÉLY: TÁRSADALOM ÉS SZOCIÁLPOLITIKAI FOLYÓIRAT 5: pp. 55-77. (2014)

TÁRSADALMI KONFLIKTUSOKRA ADOTT IDENTITÁSPOLITIKAI VÁLASZOK AZ EURÓPAI, NEMZETI ÉS LOKÁLIS SZINTEK VISZONYLATÁBAN
MTA TK INTÉZETKÖZI KUTATÓCSOPORT

A kutatócsoport a társadalmi konfliktusokra és a gazdasági válságra adott többségi és kisebbségi válaszokat lokális, nemzeti és európai dimenzióban, illetve ezek kölcsönhatásaiban vizsgálja.
A terveknek megfelelően a 2014-es munkák középpontjában nemzetközi konferenciákon való részvétel állt. Különösen fontos a kisebbségkutatás legnagyobb nemzetközi szervezetével, az *Association for Studies of Nationalities*-sel való együttműködést, amelynek New York-i konferenciáján a kutatócsoport egy, budapesti konferenciáján öt panellal volt jelen. A budapesti konferencia, amelynek témája igen közel állt a csoport témájához, tudományos tanácsának munkájában a kutatás vezetője vett részt. A konferencia igen sok tanulsággal szolgált azzal kapcsolatban, hogy a kutató csoport által felvetett kérdéseket mások milyen keretben, módszerekkel, eredményekkel vizsgálják.
A fenti felsorolt konferencia panelek anyagából a terveknek megfelelően 2015 év folyamán publikációk születnek majd. Ezek közül az első az *Intersections. EEJSP* tematikus számában fog megjelenni (*Mainstreaming the Extreme*). Elkezdődtek továbbá egy tanulmánykötet összeállításainak munkálatai.

FENNTARTHATÓ JÓLÉT ÖREGEDŐ TÁRSADALMAKBAN
MTA TK INTÉZETKÖZI KUTATÓCSOPORT

A kutatócsoport 2014-ben folytatta az Inkubátor pályázatban foglalt kutatási terv megvalósítását. A kutatócsoport tagjai elkészítették kutatásuk műhelytanulmány verzióját, amit szemináriumokon és konferenciákon mutattak be. A kutatócsoport által szervezett szemináriumokon a csoport tagjai mellett külsős előadót is hívtak. A 2014-es év során összesen hat szemináriumra, vitára került sor. A kutatócsoport részt vett továbbá az MTA TK Tudomány napi konferenciájának szervezésében (2014. november 11.) és a konferencián egy önálló szekció keretében mutatták be a csoportban zajló munkát. A kutatócsoport tagjai ezen kívül külföldi konferenciákon prezentálták kutatási eredményeiket. Ezek listája a kutatócsoport honlapján olvasható: http://szociologia.tk.mta.hu/en/research-group-on-sustainable-well-being-in-ageing-societies. A kutatómunka mellett kutatási támogatásokra is pályáztak. Az év februárjában beadott Az „*Intézményi reformok az öregedő társadalmakban: jogi és politikai aspektusok*” című OTKA-pályázat 24 millió Ft támogatást nyert a 2015–2017 időszakban.

A VÁLASZTÁSI SZABÁLYOZÁS FEJLŐDÉSE ÉS A PÁRTRENDSZEREK MŰKÖDÉSE KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN
MTA TK INTÉZETKÖZI KUTATÓCSOPORT

A 2014-ben a kutatócsoport nagyon aktív volt. Ez egyaránt vonatkozik a publikációs és a konferenciaszervező tevékenységre. Az aktivitás részben, de csak részben azzal is összefüggött, hogy a tavalyi esztendő választási év volt, amelyben több új választójogi intézmény is debütált. Az ukrán válság is hatott a kutatócsoport munkájára. Mind a hazai, mind az ukrán fejleményeket több rendezvényen, vitán elemezték a kutatócsoport tagjai. A kutatócsoport tagjai négy konferencia előadást tartottak, és meghívott vendégként vagy szervezőként ugyancsak négy rendezvényen vettek részt.

A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Nógrádi András, Oross Dániel: From people to power. How do politicians represent their recruitment into parliament? A comparative analysis of the Visegrad countries. SOCIO.HU, VISEGRAD ISSUE http://www.socio.hu/en/visegrad-issue (2014)
2. A migránsok politikai integrációja a visegrádi államokban. Szerk.: Halász Iván. NKE Szolgáltató Kft., Budapest, 2014. 149 p. (ebben a kötetben, amely az NKE keretében készült a következő Kutatócsoport tagok publikálták: Halász Iván, Horváth Attila és Nótári Tamás. Schweitzer Gábor volt pedig a kötet szakmai lektora. (2014)

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
JOGTUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Országház utca 30.
postacím: 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 355 7384; fax: (1) 375 7858
e-mail: jakab.andras@tk.mta.hu; honlap: http://jog.tk.mta.hu/

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Jogtudományi Intézetének legfontosabb feladata az alapkutatások végzése a jogtudományok terén. Alapkutatás az, aminek elsődleges célközönsége a tudósközösség (ez persze nem zárja ki, hogy adott esetben a joggyakorlat is hasznosnak tekintse azt). Az alapkutatásokon belül (amelyeket természetesen az egyetemeken is végeznek) a legfontosabb és specifikusan intézeti feladat a közös nagyprojektek (internetes enciklopédiák, tudományos nagykommentárok) megvalósítása, amelyekre helyzetük miatt egyetemi műhelyek kevésbé alkalmasak. Ezen felül az intézet számos publikációs fórumot működtet (Állam- és Jogtudomány, MTA Law Working Papers, JTI blog).

Másodlagos feladatoknak a TK SZMSZ, az MTA Alapszabály és az MTAtv. szerint a következők tekintendők: a hazai és külföldi tudományszervezési feladatok ellátása; együttműködés hazai és nemzetközi tudományos műhelyekkel; külföldi kutatók fogadása; a polgárok jogtudatának erősítése, a tudományos eredmények népszerűsítése és társadalmi hasznosítása.

Harmadlagos feladatnak tekintendő a jogalkotási tanácsadás, szakemberképzés és a szaktanácsadás, szakvélemények készítése. Az intézet mint intézmény azonban csak akkor vállal ilyen szerepet, (a) ha erre kifejezett felkérés érkezik a jogszabályokban arra felhatalmazott szervektől, vagy (b) ha a megbízás jelentős elméleti haszonnal is jár, vagy (c) ha megfelelő térítést fizetnek az intézet munkájáért (akár állami, akár privát megbízó). Térítés ellenében is csak akkor vállalják a megbízást, ha a téma elfogadható, vagyis az nem kompromittálja erkölcsileg az intézetet, nem rombolja a presztízsét.

A legfontosabb intézeti feladat tehát egyértelműen az alapkutatások nemzetközi színvonalú és nemzetközi fórumokon is megmutatkozó végzése.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A tárgyévben az intézet kutatói állománya tovább bővült 2 fővel egy transzparens, bizottsági részvétellel történő meritokratikus felvételi folyamat eredményeként, így 2014-ben összesen 49 kutató (közöttük három külföldi állampolgárságú) dolgozott az intézet égisze alatt, közülük sokan részállásban.

A 2013-ban elnyert első jogtudományi tárgyú Lendület-projekt *(Nemzeti érdek az Európai Unióban)* után jelentős eredménynek tekinthető, hogy 2014-ben ismételten Lendület-kutatás indult az intézetben. A 2014-ben indult *Föderális piacok* Lendület-projekt összehasonlító jelleggel, jogi szempontból vizsgálja (jogtudományi megközelítésben hazánkban először) a főbb föderális piacok és a globális nemzetközi kereskedelem egyes szabadkereskedelmet

biztosító intézkedéseit és mechanizmusait, valamint az egyes tagállami vagy regionális korlátozások legitimációját. A kutatás személyi és infrastrukturális állománya, háttere a tárgyében alakult ki, amely biztosítja eme, az Európai Unió mint föderális piac számára is releváns téma sikeres folytatását a későbbi években.

A tárgyévben 3 új kutatócsoport *(MTA Föderális Piacok Lendület Kutatócsoport, Budapest Research Group on Constitutional Theory, Környezetjogi és Környezetpolitikai Kutatócsoport*) alakult meg az intézetben, amelyek már megkezdték működésüket, és számos rendezvény keretében már tudományos eredményekről is beszámoltak. Az intézetben egymástól elhatárolt felelősségi körök mentén a kutatók egyes intézeti és tudományszervezési részfeladatokat is ellátnak, amely a tudományszervezés egyenletes és színvonalas kialakításának nélkülözhetetlen előfeltétele. A szervezési felelősségi körök nyilvánosak, azok az intézet honlapjáról is elérhetők.

Az intézetben a *2 Lendület-kutatócsoport* (*Nemzeti érdek érvényesítése az EU-ban, illetve Föderális piacok témakörében*) mellett *10 osztályközi* (és kisebb részben intézetközi) *kutatócsoport működik*, amelyek a következők: *Budapest Research Group on Constitutional Theory (angol nyelven); Interdiszciplináris Jogi Kutatások Csoportja; Kisebbségi Jogi Kutatócsoport; Környezetjogi és Környezetpolitikai Kutatócsoport; Közigazgatás-tudományi Kutatócsoport; MTA Föderális Piacok „Lendület" Kutatócsoport; MTA Magyarország közpolitikai lehetőségeinek vizsgálata az Európa Unió jogrendszerének keretei között Lendület Kutatócsoport; Nemzetközi Jogi Vitacsoport; Összehasonlító Alkotmányjogi Kutatócsoport és Többszintű alkotmányosság Kutatócsoport.*

A tárgyévben *16 kutatási projekt* folyt az intézetben, amelyek a következők: *A bírói indokolások színvonalának mérése*; *A jogrendszer mint a gazdasági fejlődés infrastruktúrája*; *A jog tudománya. Tudományelméleti és -történeti írások, gyakorlati tanácsokkal; A magyar lakosság jogtudata*; A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése Kelet-Közép Európában; Az EU jog érvényesítése a tagállamokkal szemben (angol nyelven); CONREASON projekt (angol nyelven); *Emberi Jogi Enciklopédia; MTA Föderális Piacok „Lendület" Kutatócsoport; Internetes Jogtudományi Enciklopédia; Jogrendszer belülről; Közpolitikák és jogi környezetük; Magyarország közpolitikai lehetőségei az Európai Unióban; Nemzeti Jogi Bibliográfia; Régi és újabb vitakérdések a negyedik büntetőkódex kapcsán; Személy és személyiség a jogban.*

További 3 kutatás eredményesen lezárult 2014-ben, amelyek a következők: *Magyarország átalakuló közigazgatási bíráskodása*; *Perelhúzás*; *Sarkalatos átalakulások – a kétharmados/sarkalatos törvények változásai 2010–2014.*

Alkotmányosság és Jogállamiság Kutatásának Osztálya

Az osztályon dolgozó kutatók kutatási területei közül megemlíthető a jogelmélet; az alkotmányelmélet; az alkotmányozó hatalom korlátozásának lehetőségei; alapjogvédelmi eljárások; az arányosság problémája az alkotmányjogban; az alkotmányjogi érveléstechnika; az összehasonlító és nemzetközi alkotmányjog; az emberi jogok elmélete és gyakorlati érvényesülése; az összehasonlító kisebbségi jog; a hátrányos megkülönböztetés tilalma; az adatvédelem, illetve tágabban a magánszféra védelmének kérdései; a faji és etnikai hovatartozásra vonatkozó adatok kezelése; a büntetőjog alkotmányos alapjai; a rendészeti jog alkotmányos alapjai; a gyűlöletbeszéd és általában a gyűlölet-bűncselekmények; a történelmi igazságtétel ('transitional justice'); a terrorizmus elleni fellépés és a kivételes intézkedések; pártok és politikai kampányok finanszírozása.

Az osztály kutatóinak kiemelt 2014-es eredményeihez sorolandó az alkotmányjogi érveléstan (constitutional reasoning) kapcsán a projekt szakmai vezetése (a Max Planck Institute for Comparative Public Law and International Law konzorciális partnerszervezettel közösen; a szerkesztett kötet megjelentetésére a Cambridge University Press-szel sikerült szerződést kötni), az Andrássy Egyetemmel közös alapítású, havi egyszeri német és angol nyelvű üléseket rendező Budapest Research Group on Constitutional Theory tárgyévi megalakulása, az Internetes Jogtudományi Enciklopédia szerkesztési munkálatainak megkezdése, valamint a Sarkalatos átalakulások – *A kétharmados/sarkalatos törvények változásai 2010–2014 c.* projekt sikeres lezárása. Utóbbi keretében rendszeres és nyilvános beszélgetéssorozatra került sor, ahol a sarkalatos törvények elismert szakértői vitatták meg a közjogi átalakulás tapasztalatait, irányait. Az előre meghirdetett kérdések alapján elkészített értékelések többsége megjelent az MTA Law Working Papers elektronikus periodikában. Az intézet egyik kutatója könyvkiadási szerződést kötött az Oxford University Press kiadóval az *EU-jog érvényesítése a tagállamokkal szemben* című szerkesztett kötetre, amelynek megjelenése 2015 végére várható.

Az intézet két kutatója vezeti azt a sikeres, nagy társadalmi érdeklődést kiváltó beszélgetéssorozatot (*Jogrendszer belülről*), amelynek célja, hogy a jogtudomány képviselőinek és a közvélemény számára is betekintést engedjen a jogrendszer működése során fontos intézmények belső életébe. Ennek érdekében a jogrendszer és a jogászság számára egyaránt fontos intézmények vezetői vagy vezető tisztségviselői tartanak előadásokat, amelyeket a közvélemény számára is nyíltan hozzáférhetővé tesz a TK Jogtudományi Intézetének Youtube-csatornája
(https://www.youtube.com/channel/UCctUfjLIQvWkJwyXiS619Ug).
A projekt a tárgyévre és a 2015-ös évre összesen 17 szakmai előadás tartását irányozta elő.

Egy kutatót a tárgyévben az *Európai Tudományos és Művészeti Akadémia* (*European Academy of Sciences and Arts*) a tagjai közé választotta. Az osztály egy kutatója vendégkutatóként tevékenykedett az Albertai Egyetem Wirth Intézetében (Kanada), ugyanezen kutató a tárgyévben Nők a Tudományban Egyesület – Nők a Tudományban Kiválósági Különdíjában részesült.

Megemlíthető, hogy az osztály két külföldi (egy osztrák és egy egyesült államokbeli) kutatót foglalkoztatott a tárgyévben. A részt vevő kutatók száma: 13 fő.

A Nemzetközi Jog és az Európai Jog Belső Jogi Érvényesülésével Foglalkozó Kutatások Osztálya

Az osztály főbb kutatási területei a nemzetközi jog általános része, a nemzetközi béke és biztonság jogi aspektusait, a nemzetközi szervezetek – például az Egyesült Nemzetek Szervezete és a Kereskedelmi Világszervezet – működését és reformját, a nemzetközi viták bírói rendezését, az államok keletkezését és az államutódlást, az emberi jogok és a kisebbségek nemzetközi védelmét, a nemzetközi büntetőjogot, az átmeneti igazságszolgáltatást, a korrupció elleni fellépést, az állampolgárság és a hontalanság elméleti és gyakorlati vonatkozásait, a nemzetközi környezetvédelmi jogot, a nukleáris jogot, és a nemzetközi jog forrásait és történetét középpontba állító kutatások, valamint az Európai Unió joga és a belső jog viszonyával foglalkozó klasszikus elméleti és gyakorlatorientált, a jogterületek sokaságán átívelő kutatások. Az Európai Unió joga és a nemzetközi magánjog területén, az osztály kutatói kiterjedt kutatások keretében vizsgálják az uniós jogalanyiságot, az elmélyülő integráció, a tagállami szuverenitás és a nemzeti érdekek viszonyát, az európai közjogi rendszerben tetten érhető föderatív elemeket, az alapjogok védelmét és a menekültpolitikát, az európai ombudsman szerepét, az Európai Unió tágabb értelemben vett

versenyjogát, gazdasági és pénzügyi, költségvetési és környezetvédelmi politikáját, kereskedelmi jogát, polgári eljárásjogát és nemzetközi kollíziós jogát, az európai bűnügyi együttműködést rendező előírásokat, a közszolgáltatások és az új technológiák szabályozását, és az európai jogrendszer bizonyos elméleti kérdéseit.

Kiemelt publikációs eredménynek tekinthető a kötelező joghatóság nemzetközi jogi vetületeit és az uniós emberi jogvédelem eszközeit bemutató 2 angol nyelvű monográfia, amelyet az osztály két kutatója készített el, és amelyek a tekintélyes nemzetközi kiadónál, az Edward Elgar Publishingnél kerültek kiadásra.

Az osztály egy kutatója gondozza az *Emberi Jogi Enciklopédia* c. projektet, amely a hazai tudományos életben úttörő vállalkozásnak tekinthető. A projekt – amelyben az intézet számos kutatója (közte az osztály kutatóinak jelentős hányada) szerzőként vesz részt – mintegy 100 tanulmány közreadását irányozta elő, ami nagyjából a témakör teljes körű feldolgozását jelenti, mind a hazai, mind a nemzetközi vetületeket illetően. Az enciklopédia-cikkek nagy része a tárgyévben beérkezett, a publikálása közeljövőben esedékes.

Az osztály egy kutatója bekapcsolódott a *Ius Commune Casebooks* elnevezésű európai projektbe (*Horizontal Effect of Primary EU Law*), melynek keretében 2014-ben Portóban és Lyonban vett részt a projekt keretében szervezett két napos workshopokon. Ugyanezen kutató egy rangos nemzetközi folyóirat-publikációt is jegyzett a tárgyévben, *a Maastricht Journal of European and Comparative Law* c. folyóirat közölte az európai jogi gondolkodás számára is releváns összehasonlító szemléletben készült munkáját.

Az osztály egy kutatója a Herczegh Géza Nemzetközi Jogi Emlékérem és Ösztöndíj kitüntetésben részesült, míg az osztály egy másik kutatója Ezüst Eötvös Emlékérmet kapott.

Megemlíthető, hogy az osztály személyi állománya egy külföldi (egy osztrák állampolgárságú) vendégkutatóval gyarapodott a tárgyév során. A Nemzetközi Jog és az Európai Jog Belső Jogi Érvényesülésével Foglalkozó Kutatások Osztályán részt vevő kutatók száma: 21 fő.

Piacgazdaság Magánjogi, Büntetőjogi, és Közigazgatási Jogi Garanciái Kutatásának Osztálya

Az osztály profilja szerint a magánjogi jogviszonyok általános kérdésein túl (polgári jogi generálklauzulák, tulajdonjog, szerződési jog, kártérítési jog, társasági és öröklési jog, biztosítási jog) kiemelten foglalkozik a jog és közgazdaságtan viszonyának elemzésével (joggazdaságtani elemzés, közösségi gazdaságtan) és az összehasonlító polgári eljárásjog kérdéseivel (fizetésképtelenségi jog, jogi segítségnyújtás), valamint a perelhúzás elleni eszközök vizsgálatával. Kiemelt feladatként jelentkezik az új polgári eljárásjogi törvény előkészítésében való részvétel, valamint az új Polgári Törvénykönyv hatásainak vizsgálata és alkalmazásának elősegítése. Más osztályok kutatóival együttműködve a kutatók vizsgálják az emberi jogok növekvő szerepét a magánjogi jogviszonyokban, a gazdasági alapjogok problémáját, valamint az Európai Unió jogának hatását a magánjogra. A piacgazdaság büntetőjogi aspektusainak vizsgálata során kiemelt szerephez jutnak a gazdasági büntetőjog és bűncselekmények átfogó elemzése mellett a büntető eljárásjog alapkérdései is.

A Perelhúzás projekt a Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium támogatásával 2013-2014 között valósult meg, a kutatás eredményeként pedig számos nemzeti jelentés készült el, amelyek a perelhúzás megakadályozásában az eljárási törvények szerepét, a felek

magatartását, a bírói fórumok hatalmát és hatékonyságát, valamint a pertaktikai megfontolásokat vizsgálták. A projekt eredményeként 2015 végére készül el a 15-20 ország jelentéseit magában foglaló angol nyelvű kötet, amelyben a perek elhúzásának mint össztársadalmi szinten is jelentős és a jogbiztonság elvét csorbító problémának leküzdésére is javaslatokat tesznek a szerzők.

Az osztály két kutatója kutatásvezetőként szervezi *A jogrendszer mint a gazdasági fejlődés infrastruktúrája* elnevezésű projektet, valamint a *Közpolitikák és jogi környezetük* elnevezésű osztályközi, egyben intézetközi projektet.
A részt vevő kutatók száma: 15 fő.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet kutatóinak tevékenysége több területen is hozzájárult a társadalmat foglalkoztató kérdések megválaszolásához és a tudományos ismeretek terjesztéséhez. Az intézet rendezvényei szinte kivétel nélkül nyilvánosak (előzetes regisztrációhoz kötöttség természetesen előfordul) és ezek programját, főbb paramétereit *az informatív kétnyelvű (magyar és angol) intézeti honlap*, az intézet által indított és gondozott *Jogtudományi Hírlevél*, valamint az intézet Facebook-oldala (https://www.facebook.com/mtatkjti) mindenkor közzéteszi. Az intézet rendezvényeiről – túl a fentiekben írt fórumokon – elektronikus tájékoztatás útján a releváns hazai kutatóhelyek (idegen nyelvű rendezvények esetén, valamint a kutatók szakmai kapcsolatai alapján egyes külföldi szakmai műhelyek) is értesülnek.

Az *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* c. többéves projekt lényegi szakmai munkája a tárgyévben indult meg. A kutatás célja egy kiemelkedő színvonalú tudásanyag hozzáférhetővé tétele, amely a jogtudomány legszélesebb horizontját kívánja megjeleníteni enciklopédia-cikkek formájában, ingyenesen elérhető online-felületen, amely alkalmassá teszi a tudásanyagot arra is, hogy a későbbiekben képes legyen az esetleges változásokra gyorsan reagálni. A hazai jogtudomány elismert művelőinek közreműködésével készülő munka egyben hozzájárul a jogászi kultúra terjesztéséhez, továbbá a hazai jogtudomány, a joggyakorlat és a jogtudat fejlesztéséhez.

A jogrendszer mint a gazdasági fejlődés infrastruktúrája elnevezésű, a tárgyévben indult projekt széleskörű társadalmi igényre fókuszál, mivel az egyes országok gazdasági-társadalmi életét elemző vizsgálatokban kiemelt figyelmet szentelnek az egyes országok jogrendszereinek jellemzőinek (általában a „versenyképesség" kategóriáján belül). Kétségtelen, hogy a jogrendszer – annak stabilitása, kiszámíthatósága, illetve konkrét tartalma – nagyban befolyásolja azt, hogy egy adott ország milyen tőkevonzó-képességgel rendelkezik, illetve a társadalmi folyamatok a közjó felé irányulnak-e. A projekt célja kettős, egyrészt átgondolni, hogy a bizonyos jogintézmények és az azokkal szembeni a hivatkozott vizsgálatokban megjelenő elvárások tényleg fontosak-e, vagyis tényleg a közjót, a gazdasági, társadalmi fejlődést szolgálják-e; másrészt a magyar helyzetet áttekintve megvitatásra kerül, hogy a magyar jogrendszer állapota mennyiben felel meg, mennyiben marad el a kívánatosnak tekinthető szinttől. A 20 kerekasztal-beszélgetésből álló kutatás eredményeit az *MTA Law Working Papers* teszi közzé. A kerekasztal-beszélgetésekről készített videó elérhető az intézet Youtube-csatornáján.

A *Közpolitikák és jogi környezetük* elnevezésű, szintén a tárgyévben indult projekt célja egyes, működő közpolitikák áttekintése, jobb megértése, illetve az esetlegesen vitatott

kérdések meghatározása, mindezt legalább részben jogi aspektusból vizsgálva. A 20 közpolitikai ágazat keretében elhangzott előadások írásos megjelenésére az MTA Law Working Papers biztosít fórumot, és a kerekasztal-beszélgetésekről készített videó elérhető az intézet Youtube-csatornáján.

Az intézet egyik fontos feladatának tekinti, hogy a hazai jogtudományi közösséget tudományszervezési szolgáltatásokkal segítse. Ebben a szolgáltató szellemben és egyúttal külföldi mintákat is követve elindította a *Jogtudományi Hírlevél* elnevezésű kétheti elektronikus periodikáját, amely a lehető legszélesebb hazai jogtudományi közösséget megcélozva tartalmazza az aktuális konferencia-felhívásokat, doktori védéseket, habilitációkat, könyvbemutatókat, személyi híreket, ösztöndíj-lehetőségeket. A Hírlevél első száma már a tárgyévben hozzáférhetővé vált.

Az *Állam- és Jogtudomány* c. periodikának a tárgyévben 4 száma jelent meg, a lektorált, referált 'A' kategóriás folyóirat továbbra is vezető jogtudományi folyóiratnak tekintendő, amelynek szerkesztősége az intézet kutatóiból, míg szerkesztőbizottsága a hazai jogi karok dékánjaiból áll.

Az *MTA Law Working Papers,* ISSN-számmal rendelkező, és az intézet 4 kutatója által szerkesztett periodika a tárgyévben kezdte meg érdemi működését, és első évében már 63 tanulmányt közölt. A műfaj a tudományos publikációk „hierarchiájában" az első szintet jelenti: a már elkészült, de még munka alatt álló, átírandó, javítandó anyagok megjelenési helye. A fő funkciója, hogy a szerző viszonylag gyorsan a tudományos és a gyakorlati élet számára ismertté tehesse a munkáját. Számos intézeti projekt keretében elkészült kézirat megjelenésére gyors és szabad hozzáférésű fórumot biztosít a periodika.

Az intézet a tárgyévben alapította a *Pro Dissertatione Iuridica Excellentissima Díj*at. A díj kétévente kerül meghirdetésre, és arra pályázni jogtudományi témájú, magyar, angol, német vagy francia nyelven írt PhD-értekezéssel lehet, amelyet Magyarországon működő egyetemen védtek meg a pályázati kiírást megelőző két évben. A díjazott az intézet által kiállított oklevelet kap, ünnepi előadásban ismerteti eredményeit az Akadémián, és disszertációját (amennyiben annak kiadására még nem került sor) megjelentetheti a Jogtudományi Intézet és az Opten Kft. által közösen kiadott könyvsorozatban. A meritokratikus kiválasztási rendszer eredményeként a 2014-es év végén a Díj első nyerteséről már döntés is született.

Az intézet 2014-ben, a kutatóközpont többi intézetével bekapcsolódott a *Kutatók éjszakája* c. programsorozatba, amelynek kiemelt célja a tudomány iránt érdeklődők, de azzal napi szinten nem foglalkozó laikusok számára hasznos és informatív nyilvános rendezvények szervezése, ahol az elért tudományos eredmények disszeminálására nyílik lehetőség. A tárgyévi program keretében 5 intézeti kutató tartott előadást, a résztvevők száma és visszajelzéseik alapján a későbbiekben is igény mutatkozik hasonló jellegű rendezvények szervezésére.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A tárgyévben a kutatók többsége számos hazai és nemzetközi tudományos társaság vagy tudományos folyóirat szerkesztőbizottságának tagjaként vett részt a tudományos közéletben. A munkatársak összesen 58 hazai és 45 nemzetközi tudományos társaságnak, továbbá 6 nemzetközi tudományos társaság magyar tagozatának a munkájában működtek közre. Két hazai társaságban az elnöki, egy nemzetközi társaságban a tiszteletbeli elnöki, egy nemzetközi

társaságban az alelnöki, továbbá egy nemzetközi társaság magyar tagozatában az elnöki tisztséget is betöltötték. A kutatók emellett 27 hazai és 20 külföldi tudományos folyóirat szerkesztőbizottságában foglaltak helyet.

A munkatársak többsége jelentős oktatási tevékenységet végez a következő intézmények alapszakán, mesterszakán vagy doktori képzésében: Budapesti Corvinus Egyetem, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Debreceni Egyetem, Eötvös Loránd Tudományegyetem, Károli Gáspár Református Egyetem, Közép-európai Egyetem, Miskolci Egyetem, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Nyugat-Magyarországi Egyetem, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pécsi Tudományegyetem, Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, Semmelweis Egyetem, Széchenyi István Egyetem, Bibó István Szakkollégium, Mathias Corvinus Szakkollégium, Universität Heidelberg és az Universität Wien.

A jelentős oktatási tevékenység és a minőség bizonyítékaként hozható fel a 277 elméleti és 94 gyakorlati kurzus, valamint az a 112 szakdolgozat, amelyek megtartását, illetve témavezetését az intézeti kutatók vállalták a tárgyév során.

A tárgyévben az intézet 1 kutatója vezetett doktori iskolát, 23 kutató oktatott doktori iskolában, 7 kutató pedig törzstagként működött közre egyes doktori iskolák vezetésében. Az intézeti kutatók összesen 51 PhD-dolgozat témavezetését látták el a tárgyév során.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

MTA Lendület HPOPS – Magyarország közpolitikai lehetőségei az Európai Unióban – a jogi keretek elemzése (2013. szeptember 1. – 2018. augusztus 31.) c. projekt keretében a kutatók a tárgyévben elsősorban a nemzeti érdeknek az Európai Unió jog és kormányzási rendszerében elfoglalt helyét kutatták. E téma adta a 2014. júliusi nemzetközi konferencia tematikáját is. A kutatáshoz kapcsolódóan egy projektvezető által társszerkesztett angol nyelvű tanulmánykötet is megjelent. Folytatódtak a kutatócsoport által szervezett műhelybeszélgetések a nemzeti érdekek érvényesítése az Európai Unióban címmel, illetve beindult a kutatócsoport blogja.

MTA „Föderális piacok" Lendület Kutatócsoport (2014. július 1. – 2019. június 30., 150 millió HUF) a 2014-es évben megkezdte érdemi működését, amely elsődlegesen a kutatás személyi állományának és infrastruktúrájának felállítását és megszervezését jelentette.

International Visegrad Fund standard grant (Application of Competition Law in the Visegrad Countries, 15 824 EUR) c. kutatás elnyerése 2014-ben történt, az érdemi megvalósítás 2015-ben kezdődik meg, a 2014-es tárgyévben megvalósultak a kutatás megkezdéséhez és sikeres lefolytatásához szükséges előkészületek. A Föderális piacok Lendület Kutatócsoport a projektet a Lengyel Tudományos Akadémia Jogtudományi Intézetével, a pozsonyi Comenius Egyetemmel, valamint az olmützi Palacký Egyetemmel együttműködve fogja megvalósítani a 2015-ös év folyamán. A kutatási projekt célja annak vizsgálata, hogy milyen visegrádi jellegzetességek jellemzik a régió országainak versenyjogi jogalkalmazását.

OTKA K112900 (Intézményi reformok öregedő társadalmakban, 2015. január 1. – 2017. december 31., 24 184 000 HUF) c., a tárgyévben elnyert kutatási támogatás, amely érdemi működését 2015-ben kezdi meg, azonban a kutatás megkezdéséhez és sikeres lefolytatásához szükséges előkészületek már a 2014-es év folyamán megtörténtek.

OTKA PD113010 (A hibridizáció jelensége a nemzetközi büntetőjogi normák alkalmazása során, 2014. szeptember 1. – 2016. augusztus 31., 3 698 000 HUF) c., a tárgyévben elnyert kutatás azt vizsgálja, hogy a nemzetközi büntetőjogi normák milyen formában módosulnak belső jogi recepció során és ezek nemzetközi jogi relevanciáját ez minként befolyásolja. 2014 során több nemzetközi és hazai konferencián is előadást tartott a támogatást elnyert kutató a kutatáshoz kapcsolódó kérdésekről és két nemzetközi publikációja is megjelent.

Az OTKA K/105552 A magyar lakosság jogtudata – elméleti és empirikus elemzése (2012. október 1. – 2015. szeptember 30.) c. projekt keretében a tárgyévben – bizonyos módosításokkal – újra lekérdezésre kerültek Kulcsár Kálmán 1965-ös nagymintás jogismeret kutatásának egyes kérdései. Az eredményeket összevetve az 1965-ös eredményekkel az tűnik ki, hogy a magyar lakosság jogismerete nőtt, azonban ez a növekedés szinte kizárólag az iskolázottsági szint általános növekedésének tudható be. Az eredmények angolul bemutatásra kerültek egy belgrádi nemzetközi konferencián, magyarul pedig már publikálás alatt van két részben a Pro Futuro c. 'A' kategóriás folyóiratban.

A *BO/00747/14/9* számú, a tárgyévben elnyert Bolyai-kutatás (*A hitelezés büntetőjogi védelme – 2014. szeptember 1. – 2017. augusztus 31., havi bruttó 124 500 HUF*) célja egy olyan büntetőjogi szabályozás javaslatának kialakítása (jogalkalmazási gyakorlat erősítése), amely egyaránt figyelemmel van a hitelezők, a hitelfelvevők, illetve a nemzetgazdaság érdekeire is. Ez segíthet ugyanis megteremteni egy olyan kívánatos egyensúlyi helyzetet, ahol a hitelezés átláthatóan, hatékonyan és minél kevesebb társadalmi költséggel működik.

Inkubátor-pályázat (*A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése a Kelet-Közép Európában, 2013. szeptember 1. – 2015. augusztus 31., évi 4 500 000 HUF*) keretében a tárgyévben 4 nemzetközi konferencia-előadást, 4 magyar nyelvű workshop-előadást tartottak a kutatók, továbbá 1 magyar és 1 angol nyelvű tanulmány is született, míg 1 magyar nyelvű kéziratvitára is sor került 2014-ben.

Az Európai Alapjogi Ügynökség Alapjogi Információs Hálózat (FRALEX) égisze alatt folytatott kutatás (2011–2015) keretében a kutatók az Ügynökség megrendelésére éves beszámolókat, ország-jelentéseket és tematikus tanulmányokat készítettek.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Fekete Balázs: Raising Points of Law on the Court's Own Motion?: Two Models of European Legal Thinking. MAASTRICHT JOURNAL OF EUROPEAN AND COMPARATIVE LAW 21:(4) 652-675. (2014) http://real.mtak.hu/19988/
2. Halász Iván: Államfő, parlament, kormány. Az államszervezet fejlődése a visegrádi országokban 1989 után. Budapest: Lucidus Kiadó, 370 (2014) http://real.mtak.hu/20001/
3. Hoffmann Tamás: The Perils of Judicial Construction of Identity – A Critical Analysis of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia's Jurisprudence on Protected Persons. In: Fiona Jenkins, Mark Nolan, Kim Rubenstein (szerk.): Allegiance and Identity in a Globalised World. Cambridge: Cambridge University Press, 497-521. (2014) http://real.mtak.hu/20003/
4. Jakab András, Sonnevend Pál: Continuidad con carencias: la nueva Ley Fundamental de Hungría. TEORIA Y REALIDAD CONSTITUCIONAL 33: 379-398. (2014) http://real.mtak.hu/19608/

5. Koi Gyula: A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése: Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és a közigazgatástan művelésében a kameralisztika időszakától a Magyary-iskola koráig. Budapest: Nemzeti Közszolgálati és Tankönyv Kiadó Zrt., 487 (2014) http://real.mtak.hu/18614/
6. Lamm Vanda: Compulsory Jurisdiction in International Law. Cheltenham; Northampton: Edward Elgar Publishing, 336 (2014) http://real.mtak.hu/14305/
7. Pap András László: Is there a legal right to free choice of ethno-racial identity?: Legal and political difficulties in defining minority communities and membership boundaries. COLUMBIA HUMAN RIGHTS LAW REVIEW 46:(2) (2014) http://real.mtak.hu/18757/
8. Salát Orsolya: Comparative Freedom of Assembly and the Fragmentation of International Human Rights Law. NORDIC JOURNAL OF HUMAN RIGHTS 32:(2) 140-156. (2014) http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/18918131.2014.896971#.VNn1sfmG8kw
9. Szente Zoltán: Grundzüge des Verwaltungsrecht in gemeineuropäischer Perspektive: Ungarn In: Bogdandy Armin von, Cassese Sabino, Huber Peter (szerk.): Handbuch Ius Publicum Europeaum, Band V.: Verwaltungsrecht in Europa: Grundzüge. 1269 p. Heidelberg: C. F. Müller, 803-860 (2014) http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=21318#t
10. Tattay Szilárd: Est-il possible de fonder les droits de le personne sur le patrimonie? Analyse historico-conceptuelle des notions de dominium, de propriété et de proprité de soi. In: Muka Tshibende Louis-Daniel (szerk.): Personne et patrimonie en droit: Variations sur une connexion. Brussels: Bruylant, 99-121 (2014) http://real.mtak.hu/20082/
11. Varju Márton: European Union Human Rights Law. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 265 (2014) http://www.eelgar.co.uk/bookentry_main.lasso?id=15069&breadcrumlink=&breadcrum=&sub_values
12. Ződi Zsolt: Precedenskövetés és jogszabály-értelmezés. ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNY LV:(3) 60-85. (2014) http://real.mtak.hu/18491/

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
KISEBBSÉGKUTATÓ INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.
telefon: (1) 224 6700/470, fax: (1) 224 6793
e-mail: kisebbsegkutato@tk.mta.hu; honlap: http://kisebbsegkutato.tk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A 2014. évben az intézet 2011-2015 közötti periódusra szóló, középtávú fejlesztési tervében foglaltak, valamint a projekt jellegű kötelezettségeken túlmenően folytatódott a 2013-ban kijelölt új kutatási irányok, mindenekelőtt a kisebbségi kompetenciákra összpontosító, valamint az interdiszciplináris identitáspolitikai kutatások elmélyítése, miközben a főbb kutatási területek, a magyarországi romák és más nemzetiségek, a zsidóság, a határon túli magyarok, illetve a bevándorlók vizsgálata továbbra is megmaradt. A főbb eredményekről több fontos monográfia, szerkesztett tanulmánykötet és idegen nyelvű publikáció is megjelent. Megtörténtek az előkészületek az intézeti romakutatások intézményesítéséhez, egy önálló roma kutatócsoport életre hívásához. Az intézet munkatársai jól szerepeltek az OTKA forrásaira való pályázásban: két elnyert kutatási és egy posztdoktori pályázat segíti a kutatási célok megvalósítását. A munkatársak kiterjedt nemzetközi konferencia-részvétele, és az év folyamán elindult FP7-es kutatási program mellett a bővülő nemzetközi kapcsolatok sorából kiemelendő a németországi European Centre for Minority Issues kutatóintézettel kötött szakmai megállapodás. Növekvő számban kerültek megrendezésre az intézet szakmai profiljába illeszkedő nyilvános események, amelyeken több alkalommal meghívott külföldi előadók adtak elő, és több rendezvényről az érdeklődők immár az intézet Youtube csatornáján is tájékozódhatnak. A honlap új, Digitális Olvasószoba menüpontja folyamatosan bővülő szakirodalmi munkákkal és online adatbázisokkal kívánja támogatni a szakmai közönséget. Az év során, intézeti szerkesztésben újraindult a *REGIO. Kisebbség Kultúra Politika Társadalom* tudományos e-folyóirat, illetve jelentős intézeti közreműködéssel jelenik meg a kutatóközpont nemzetközi társadalomtudományi folyóirata, az *Intersections* is. A judaisztikai kutatócsoport munkatársai közreműködtek a Néprajzi Múzeumban megnyílt „*Kő kövön – Töredékek a magyar vidéki zsidóság kultúrájából*” c. kiállítás megrendezésében.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Identitáspolitikai tárgyú kutatások

Az Újnacionalizmus: populáris kultúra és szélsőjobboldali politika című kutatás keretében az év folyamán megjelent a „*Nemzet a mindennapokban. Az újnacionalizmus populáris kultúrája*” című kötet az OTKA Publikációs programja támogatásával, amely mellett további nemzetközi publikációk megírására és leadására került sor.

A Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok az európai, nemzeti és lokális szintek viszonylatában című MTA TK Intézetközi Kutatócsoport keretében egy olyan intézetközi kutatócsoportot (Identitáspolitika Műhely), amely a társadalmi konfliktusokra és a gazdasági válságra adott többségi és kisebbségi válaszokat lokális, nemzeti és európai dimenzióban, illetve ezek kölcsönhatásaiban vizsgálja. Az év folyamán folytatódott a

terepmunka az identitáspolitikai konfliktusok radikalizálódása témakörében, valamint rendszeres műhelytalálkozók és nemzetközi konferenciákon panelek szervezése történt meg.
Kisebbségi kompetenciák c. kutatás keretében zajlott kutatások
Kisebbségi kompetenciák - a kettős állampolgárság megítélése című kutatás arra keresi a választ, hogy a honosítás által elérhető új magyar állampolgárság hogyan illeszkedik a kisebbségi élethelyzetekhez, a magyar-magyar, illetve magyar-többségi előítéletekhez Szlovákiában, Ukrajnában/ Kárpátalján, Szerbiában/ Vajdaságban, illetve Romániában/ Erdélyben. Az év folyamán több konferencia előadás és publikáció mutatta be a kutatás eredményeit.

Iskolaválasztás és kompetenciák kisebbségben. A mind kvalitatív és kvantitatív kutatás központi kérdése az volt, milyen mögöttes tényezők határozzák meg azt, hogy a kisebbségben élő külhoni magyarok nem anyanyelvükön, hanem államnyelven végzik tanulmányaikat. A vizsgálat eredményeinek közlésére az év során több előadás és publikáció formájában került sor.

Az 1990. és 2011. évi népszámlálások nemzetiségi adatainak kritikai, módszertani vizsgálata: a munkatársak a KSH kutatószobájában elérhető népszámlálási adatbázisok statisztikai elemzése alapján új fénybe állítják a magyarországi nemzetiségi folyamatokat.

Határon túli magyarokkal kapcsolatos kutatások

*A Kisebbségi magyar közösségek a 20. századba*n című, az OTKA által támogatott kutatás célja a kisebbségi magyar közösségek történetére vonatkozó források összegyűjtése, katalógusok, bibliográfiák és kronológiák összeállítása, és ennek keretében az első év folyamán több tanulmány és kötet, köztük „*A szupremácia és az önrendelkezés igénye*” című forráskiadás is megjelent, amelyek mellett forráskatalógusok és kronológiák készültek még el. Levéltári kutatómunka folyt Szlovákiában, valamint anyaggyűjtés Kárpátalja szovjet korszakbeli kronológiájához és a kárpátaljai kolhozrendszer kialakulásához.

A budapesti kormányzatok magyarságpolitikája című kutatás a budapesti kormányzatok külhoni magyarokkal kapcsolatos tevékenységének (kisebbségvédelem, magyar-magyar kapcsolatok, támogatáspolitika) feltárására irányul 1920-tól napjainkig. 2014-ben publikációk láttak napvilágot a két világháború közti magyarságpolitika közigazgatási, intézményi feltételeiről, bibliográfia és digitális szövegtár összeállítására került sor, illetve az 1989 utáni magyarságpolitikáról megkezdődött egy kismonográfia megírása.

A népszolgálat fogalomtörténete című kutatás az erdélyi magyar közírásban, az 1930-as években megjelenő fogalmat egy kulturális kódként értelmezi a magyar kisebbségi közösségek működésének megértéséhez, és azt vizsgálja, hogy mit gondol a saját társadalmáról és hogyan konstruálja meg azt egy-egy magyar kisebbségi elitcsoport a 20. században. A kutatás keretében elkészült egy digitális szövegtár, valamint az NKA támogatásával 2015-ben megjelenő tanulmánykötet.

„*A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszere működése a Kelet-Közép-Európában*” MTA TK Inkubátor Kutatócsoport keretében az intézet munkatársai számos előadást tartottak, műhelyszemináriumokat szerveztek, és tanulmányok is születtek a külhoni szavazás és nemzetiségi képviselet témájában.

„*Kárpáti Ukrajna: hosszú viták a legrövidebb életű államról. Esettanulmányok a konfliktusok meghatározó narratíváiról*”. Egy 2012-es nemzetközi konferencia nyomán, 2014-ben nyolc

ország kutatóinak a közreműködésével, valamint az NKA támogatásával megjelent a tanulmánykötet a területet érintő, két világháború közötti területi és etnikai vitákról.
A „hűség völgye" - Nemzetépítés és a táj nacionalizálása egy erdélyi periférián című kutatás keretében a terepmunka folytatása mellett az év során tanulmányok készültek az újra felépített és 2014-ben újraszentelt széphavasi kápolnához kötődő emlékezési gyakorlatokról, a moldvai csángók jelenlétéről a gyimesi örökségesítési folyamatban és nemzeti, politikai rítusokban, valamint a gyimesbükki örökségesítésről és emlékezésről.

Megkezdődtek az *Emlékezetpolitikák, többségi és kisebbségi emlékezetkultúrák együttélése és konfliktusai a Kárpát-medencében* című kutatás előkészületei, amely több szinten tervezi vizsgálni az emlékezetpolitika, a múltfeldolgozás és elsősorban a kisebbségi magyar emlékezetkultúra összefüggéseit. Ennek jegyében, ezeknek a kérdéseknek a vizsgálata szerepelt az intézet decemberi, éves konferenciájának középpontjában.

A *Szolidaritás és hatalom* című kutatás témája a Magyarországon szervezett, kisebbségi magyarokat segítő jótékonysági akciók szociológiai vizsgálata, a szolidaritás, hatalom jelentéslétrehozás összefüggéseinek vizsgálata, amelynek eredményeként elkészült a PhD disszertáció kézirata.

A magyar–román diplomáciai kapcsolatok Bethlen István miniszterelnöksége idején. A kutatás 2014-ben indult az OTKA támogatásával, és első félévében megtörtént a román szakirodalom, a Románia Külügyminisztériumának Levéltárában található vonatkozó források, továbbá a Román Nemzeti Levéltár Propagandaminisztériumának az anyagai feltárása és mindezek digitalizálása.

A kisebbségi civil-nonprofit szervezetek működési sajátosságai című kutatás a nemzetiségi nonprofit szervezeteket vizsgálja összehasonlító keretek között Szlovákiában, Romániában és Magyarországon. 2014-ben Kassán és Pécsen egyéni és csoportos strukturált interjúk készítésére került sor a nemzetiségi szervezetek vezetőivel és képviselőivel.

A Vajdasági magyar életútinterjúk második kötetének előkészítése keretében tizenegy életinterjú és a kapcsolódó, az adott interjúk alanyairól szóló portrészerű tanulmány megírására került sor.

Az eperjesi és kassai magyar értelmiség közösségi stratégiái a két világháború között című kutatás a kisebbségi helyzetbe került magyar értelmiségi elit helyi és országos közösségi formákba (politikai pártok, egyesületek, vallási szervezetek, irodalmi vagy értelmiségi körök stb.) történő szerveződését vizsgálja.

A határon túli német kisebbségek helye a magyar kormányzatok és a magyar kisebbségek politikai törekvéseiben (1920–1944) című projekt keretében folytatódott a Magyar Nemzeti Levéltárban a Belügyminisztérium rezervált iratai, valamint a Társadalmi Egyesületek Szövetségének anyagában található források feltárása. Emellett feldolgozásra kerültek a téma szempontjából központi jelentőségű német–magyar diplomáciai levelezés publikált forrásai.

A nemzetépítés Szerbiában a háborúk előtt és után című kutatás keretében az év folyamán elsősorban magyar, szerb és bosnyák lapok cikkeinek elemzésre került sor.

Kisebbségi jog

MIME – Mobility and Inclusion in a Multilingual Europe című EU FP7-es kutatás első évének feladata a különböző, nyelvileg megosztott országok, köztük Szerbia/Vajdaság politikai és intézményi tapasztalatainak összehasonlító vizsgálata volt. Elindult a projekt honlapja, továbbá az első kutatási eredményekről nemzetközi konferencián való előadás született, valamint megkezdődtek egy nemzetközi folyóirat különszámának a projekthez kapcsolódó szerkesztési munkái.

A közép-európai kisebbségek jogi helyzetének összehasonlító vizsgálata. Az év során továbbra is a projekt fő célkitűzése volt az összegyűlt joganyag online megjelenítése, az adatbázis nyilvánossá tétele, amely magyarországi, ausztriai, horvátországi és szlovákiai kisebbségi joganyagot tartalmaz. Az adatbázis állománya az évben kibővült a 2014. évi magyarországi és szlovákiai jogszabályokkal, valamint külső kutatók bevonásával folytatódott a romániai, szerbiai, szlovéniai és ukrajnai adatgyűjtés is.

A kisebbségek közéleti részvételi joga Európában című OTKA kutatási program keretében a szomszédos országokban élő magyar közösségek politikai képviseletének, részvételének jövőjével foglalkozó nemzetközi workshopra került sor, valamint számos publikáció született a koszovói decentralizáció összefüggéseiről.

Roma tárgyú kutatások

A hagyomány és modernizáció. A magyarországi cigányok/romák társadalomtörténete a „hosszú" 20. században című, Bolyai Ösztöndíj által támogatott kutatás a cigányok/romák komplex társadalmi integrációja eredménytelenségének történelmi okait vizsgálja, és eredményeként a roma társadalom társadalomtörténetét és kultúráját bemutató forrásgyűjtemény, valamint a „hosszú 20. század" vonatkozásában egy összegző munka készült el.

A transzlokális társadalompolitikai programok és a helyi kisebbségi közösség együttműködésének példái című projekt keretében két telepprogramban készültek interjúk a projektek működtetőivel, illetve a helyi lakosság és különböző intézmények képviselőivel.

Az etnopolitikai mobilizáció és roma pártok Magyarországon és Kelet-Közép-Európában című, a Bolyai Ösztöndíj által támogatott kutatás az etnikai törésvonal rendkívül csekély politikai szerepe ellenére feldolgozza a pártverseny állandó szereplőiként létrejött, számos, ugyanakkor korlátozott politikai mobilizációs és véleményformáló képességekkel bíró, etnikaiként meghatározható pártok jellemzőit és szerepét Magyarországon és a tágabb térségben a rendszerváltástól napjainkig. Az év folyamán a kutatás kitért az időközben bejegyzett újabb pártokra és az írott roma sajtó ide kapcsolódó cikkeinek elemzésére.

Bevándorlókkal, migrációval kapcsolatos kutatások

A *Menjek/maradjak - Magyarok Nagy-Britanniában* című kutatás és kérdőíves adatfelvétel arra kereste a választ, hogy milyen okokból költöznek magyarok Nagy-Britanniába, mi jellemzi társadalmi-gazdasági helyzetüket, mennyire érzik magukat sikeresnek, illetve hogy mik a jövőre vonatkozó terveik, és ezáltal szolgált újabb adatokkal a magyarországi lakosságot napjainkban érintő migrációs és mobilitási folyamatok jobb megértéséhez.

Kínai a családban I. Magyar-kínai viszonyok Magyarországon az interetnikus párkapcsolatok tükrében című kutatás konkrét emberi viszonylatokon – interetnikus párkapcsolatokon –

keresztül tanulmányozza a magyar-kínai viszonyrendszer egy szeletét és azt vizsgálta, hogy milyen hatással vannak ezek a kapcsolatok a felek társadalmi mobilitására és integrációjára a magyar és a magyarországi kínai társadalomba. Az OTKA által támogatott kutatásban megkezdődött az anyaggyűjtés és a terepmunka.
Az argentínai magyar diaszpóra helyzetének változásai a 2010-es években című kutatás célja az argentínai magyar közösség változási folyamatainak elemzése a nyomtatott sajtó és elektronikus források elemzésének segítségével.

Judaisztikai tárgyú kutatások
A *Zsidó oktatás és gyermekintézmények Magyarországon, 1945–1956* című, a Bolyai Ösztöndíj által támogatott kutatás első évében az elsődleges források – levéltári anyagok, sajtó és visszaemlékezések – gyűjtésére került sor.

Magyarországi zsidó temetők dokumentálása. Az év során a műemléki értékű pilisvörösvári zsidó temetőt feldolgozó és bemutató kötet kéziratából elkészült az adattár és a fordítások.

Héber kézirattöredékek magyarországi közgyűjteményekben című OTKA által támogatott kutatás keretében 19 magyarországi közgyűjtemény állományában folyt kutatás. A kutatás befejezéséhez közeledve 2014-ben folytatódott a fővárosi és vidéki közgyűjteményekben az anyaggyűjtés. Elkészült a magyar nyelvű honlap, amely a kutatás dokumentációját hozzáférhetővé teszi. Az adatok jelentős része felkerült az egyes európai országokban zajló párhuzamos kutatásokat koordináló nemzetközi internetes felület háttéradatbázisába.

A jiddis kultúra története Magyarországon című kutatás a magyar jiddis kultúra történelmét tárja fel, kultúrtörténeti, történelmi, szociolingvisztikai szempontból – a magyar zsidó történelem, illetve a magyar történelem általában ismeretlen területét. A kutatás eredményeképp az év folyamán két tanulmány készült el.

A modern jiddis irodalom című kutatás legfőbb eredménye az év során egy kétnyelvű (héber-jiddis) megjelenése Izraelben.

Magyarországi nemzetiségekkel kapcsolatos kutatások

A Németek Magyarországon 1950–1989 című kutatás célja a német nemzetiség korszakbeli történetének, társadalmi-gazdasági helyzetének monografikus feldolgozása a kormányzat nemzetiségpolitikájával, valamint a magyar–német államközi kapcsolatokkal összefüggésben. Az év folyamán Németországban és a Magyar Nemzeti Levéltárban történt anyaggyűjtés.

A *„die helfte hier und die helfte zu hause" A magyarországi németek története 1944–1953* című kutatás célja a Magyarországot a második világháború után érintő migrációs folyamatok körülményeinek és összefüggéseinek feltárása, és az eredmények egy magyar és egy német nyelvű dokumentumkötetben való közzététele. Az év folyamán befejeződött a dokumentumok válogatása, a személyes és fotódokumentumok, illetve a sajtó feltárása.

Jugoszláviai svábok Magyarországon 1944–1950. A projekt egyik törekvése a második világháború végén Bácskából Magyarországra menekülő németekkel szemben alkalmazott magyar állami politika feltárása, másrészt pedig két menekült német nő naplójának elemzése révén az egyéni sorsok közönség elé tárásával a nagypolitika hétköznapokra gyakorolt hatásának bemutatása.

A magyarországi német kisebbség két világháború közötti történetének forrásfeltárása című munka keretében a Magyar Nemzeti Levéltárban a Belügyminisztérium vonatkozó iratainak feltárása történt meg.

Az *Identitás, migráció, modernizáció* című kutatás a hazai népszámlálási adatok segítségével vizsgálja azt, hogy a nemzeti-etnikai identitás hogyan illeszkedik a társadalmi szerkezetet meghatározó egyéb – demográfiai, gazdasági, politikai, kulturális – tényezők közé, és milyen kölcsönös összefüggésben áll velük a modernizációs folyamatokban.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet számára stratégiai kérdésnek számít, hogy a kutatók által felhalmozott és publikált ismeretek, adatok az érdeklődők számára is elérhetővé váljanak. Az elmúlt évben mintegy 29 nyilvános szakmai rendezvény került megrendezésre: műhelyszemináriumok, neves külföldi kutatók előadásai, könyvbemutatók, vitákkal egybekötött filmvetítések, illetve két kutatóközponti Inkubátor munkacsoport workshopjai, amelyekben az intézet munkatársai meghatározó szerepet vállalnak. Ez utóbbiak köré szerveződött a kutatóközpont konferenciája 2014. november 11-én a Magyar Tudomány Ünnepe rendezvénysorozat keretében. Az intézet éves konferenciájára pedig 2014. december 4-én, *Többségi és kisebbségi emlékezetpolitikák Kelet-Közép-Európában 1989 óta* címmel került sor. Az intézet a kutatóközpont részeként ismét bekapcsolódott a Kutatók Éjszakájának országos rendezvénysorozatába, amelynek keretében filmvetítéssel egybekötött szakmai vita zajlott a roma holokausztról. Eseményeinkről, illetve más, kisebbségkutatással kapcsolatos hírekről, szakmai publikációkról az intézet honlapja, Facebook-profilja valamint a 2014-ben elindított Youtube-csatornája folyamatosan tájékoztatta az érdeklődőket. A honlap Digitális Olvasószoba menüpontja folyamatosan bővülő szakirodalmi munkákkal és online adatbázisokkal segíti a szakmai közönséget. 2014-ben a Holokauszt emlékév keretében a judaisztikai kutatócsoport munkatársai szakmai segítséget nyújtottak több közgyűjtemény kiállításainak és kiadványainak összeállításához, valamint megszervezték a már említett, a Néprajzi Múzeumban megnyílt, „*Kő kövön – Töredékek a magyar vidéki zsidóság kultúrájából*" c. kiállítást.

Intézeti konferencia
Többségi és kisebbségi emlékezetpolitikák Kelet-Közép-Európában 1989 óta. (2014. december 4.)

Műhelyszemináriumok, könyvbemutatók, egyéb rendezvények 2014
- *Kárpátaljai magyar doktoranduszok életpályavizsgálata és az Aranymetszés 2013*. Kutatási beszámoló és kéziratvita, a Momentum Doktorandusszal közösen, Beregszász, 2014. január 30.
- *„Az identitás megválasztásához fűződő jog*" c. előadás a Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok Inkubátor-program keretében, 2014. február 4.
- *Kárpáti Ukrajna története a „dunatáji népek" nemzeti historiográfiájában*. Terminológiai workshop, 2014. február 11.
- *Ukrajna a vilniusi keleti partnerségi csúcs előtt és után. „A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése Kelet-Közép-Európában"* Inkubátor-program szemináriuma, 2014. február 20.
- „*The Future of the International Minority Protection Regime: Effectiveness and Ways Forward"* c. előadás, 2014. március 7.

- *Székelyföld a XX. században* c. konferencia Székelyudvarhely Polgármesteri Hivatalával közösen. 2014. március 22.
- „*Language, religion and the politics of difference*" c. előadás, 2014. április 1.
- *Az Otthon és haza* című könyv bemutatója. LITEA Könyvesbolt, 2014. április 1.
- *A Babiloni Kárpátalja: a regionális nyelvpolitika története a XX. század első felében (1944-ig)* c. könyv bemutatója, 2014. április 3.
- *„Roma etnikai mobilizáció Kelet-Európában"* c. előadás és vita, 2014. április 8.
- *A 2014. évi magyar országgyűlési választások az egyes új jogintézmények tükrében (A külhoni szavazás és a nemzetiségi képviselet). „A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése Kelet-Közép-Európában"* Inkubátor-program szemináriuma, 2014. április 10.
- *Iskola és képesség* c. konferencia a Nemzetpolitikai Kutatóintézettel közösen. Magyarság Háza, 2014. április 16.
- „*Making a difference without creating a difference: superdiversity as a new direction for research on Roma minorities*" c. előadás, 2014. április 29.
- *„Ez nem Kanada": Borsodi romák (és nem-romák) transznacionális gazdasági stratégiái*; *„Romák Kanadában – Etnikai migráció? Közép-európai romák kanadai migrációjának elméleti értelmezése és társadalmi, politikai kontextusai". A Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok Inkubátor-program előadásai*, 2014. május 6.
- *A Nemzet a mindennapokban* című könyv bemutatója. Kossuth Klub, 2014. május 12.
- *A Töréspontok* című könyv bemutatója. ELTE BTK, 2014. május 21.
- „*Kisebbségi identitáskonstrukciók a kettős magyar állampolgárság által"*, illetve *„Állampolgárság-diskurzusok szlovákiai magyarok körében"* c. előadások a Társadalmi konfliktusokra adott identitáspolitikai válaszok Inkubátor-program keretében, 2014. május 29.
- *Szelterszi Társadalomtudományi Tábor*, 2014. augusztus 14-17.
- *„A migráció élet-élménye: Vándorlás, zarándoklat és liminalitás"*; valamint *„Marginalitás és liminalitás: Státuszon kívüli helyzetek és átértékelésük"* c. előadások, 2014. szeptember 23.
- *„Porrajmos - Cigány holokauszt"* című filmjének vetítése és beszélgetés a Kutatók Éjszakáján, 2014. szeptember 26.
- *A választások és a politika „transzborderizálása" a közép-európai térségben. A választási szabályozás fejlődése és a pártrendszerek működése Kelet-Közép-Európában* Inkubátor-program konferenciája, 2014. október 21.
- Az *Ítélet Magyarországon* című film vetítése és beszélgetés, 2014. november 20.
- *Elszakadás, autonómia, kisebbségi jogok* című konferencia a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel közösen, 2014. november 25.
- *„Empty Nationalism. Being nationalistic but forgetting to dispute cultural differences"* c. előadás, 2014. december 11.

Médiamegjelenés

Munkatársaik 2014-ban is jelen voltak a nyomtatott és elektronikus sajtóban az intézet profiljába vágó kisebbségi témák kapcsán. Az intézeti eseményekről, konferenciákról néha a sajtó is beszámolt. Kiemelendő továbbá az ukrajnai válsággal kapcsolatos folyamatos médiajelenlét. A szociális médiában az év végére a követőek száma elérte a 900-at, illetve a Youtube csatorna is növekvő látogatottsággal bír, amelyeken keresztül az érdeklődők naprakész információkat szerezhetnek.

Egyéb tevékenységek
Az intézet rendszeresen fogad hallgatókat akár szervezett, csoportos, akár egyéni formában is, hiszen egyik fő cél, hogy az érdeklődő fiatal kutatók számára szakmai támogatást nyújtson. A szakmai gyakorlati program keretében, szervezett formában, illetve egyes felsőoktatási intézmények hallgatói, valamint különféle ösztöndíjasok (Erasmus) kapcsolódtak az intézethez. Az intézet munkatársai nagyszámú tudományos, részben tudományos ismeretterjesztő és szakkollégiumi előadást tartottak Magyarországon, Nyugat-Európában, a szomszédos országokban, de az Egyesült Államokban, Kanadában és Japánban is. Ezek az előadások nemcsak a szakmai közvéleményt vonzották, hanem az érdeklődő laikus közönséget is, és ennek révén az intézetben elért eredmények eljuthattak a témák iránt fogékony külföldi érdeklődők szélesebb rétegeihez is.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az intézet az akadémiai intézetek közül elsősorban a Társadalomtudományi Kutatóközpont többi intézetével, a Politikatudományi, a Jogtudományi, és a Szociológiai Intézettel, a Bölcsészettudományi Kutatóközponton belül a Néprajzi, az Irodalomtudományi, és a Történettudományi, illetve a Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont Földrajztudományi Intézetével, valamint a Nyelvtudományi Intézettel folytat közös kutatómunkát. A hazai egyetemi kutatóhelyek közül a Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézetével, illetve Szociológiai Intézetével, a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel, a Közép-Európai Egyetemmel működött együtt.

2014-ben az intézet tíz munkatársa volt valamely doktori iskola törzstagja, oktatója vagy tartott PhD-kurzusokat. 14 munkatárs különböző egyetemeken 17 elméleti és 21 gyakorlati kurzust tartott, 17 BA, 17 MA-hallgató diplomamunkáját segítette, és 18 PhD-hallgató disszertációjának készítését irányította.

Az év folyamán összesen mintegy 15 egyetemi hallgató töltötte a szakmai gyakorlatát az intézetben, akiket pályázat útján fogadtak az intézetben, főként magyarországi és romániai (kolozsvári BBTE, EMTE-Sapientia) egyetemekről.

Az egyéb hazai műhelyek közül különböző projektek keretében együttműködés alakult ki a Külügyi Intézettel, a Közép-európai Kulturális Intézettel, a Nemzetpolitikai Kutatóintézettel, a Tom Lantos Intézettel, a Balassi Bálint Intézet Márton Áron Szakkollégiumával, valamint a Terra Recognita Alapítvánnyal.

Az év folyamán, döntően intézeti szerkesztésben újraindult a *Regio – Kisebbség Kultúra Társadalom Politika* c. e-folyóirat, valamint intézeti közreműködéssel jelenik meg a kutatóközpont nemzetközi társadalomtudományi folyóirata, az *Intersections – East European Journal of Society and Politics*. A munkatársak emellett több hazai és külföldi szakmai folyóirat – a *Pro Minoritate*, a *Kisebbségkutatás*, a *Magyar Kisebbség*, a *Modern Magyarország*, az *Educatio*, a *Fórum Társadalomtudományi Szemle, Társadalmi Együttélés* – szerkesztésében is részt vettek, valamint több rangos nemzetközi folyóirat számára készítettek véleményeket. Az intézet egy munkatársa részt vett az OTKA Szociológia-Demográfia zsűrijének munkálataiban. A szakértői és tanácsadói munkák sorából kiemelendő az Országgyűlési Könyvtár számára folytatott szakértői tevékenység.

A nemzetközi együttműködések terén kiemelendő a flensburgi székhelyű European Centre for Minority Issues (ECMI) kutatóintézettel kötött együttműködési megállapodás, amely főként a kutatások összehangolását, közös publikációkat, szakirodalom cseréjét és kutatók kölcsönös fogadását célozza. Több munkatársunk részt vett nemzetközi konferenciákon, workshopokon, nemzetközi szakmai szervezetek (Association for Studies of Nationalities, European Association of Social Anthropologists, European Consortium for Political Research, International Sociological Association) rendezvényein, illetve több nemzetközi konferencia szervezésében közre is működtek. Ennek keretében sikeresen zajlottak az intézet munkatársai által, az ASN New York-i és budapesti kongresszusaira többek között nemzeti identitás és kisebbségi jogok témájában szervezett panelek. Egy munkatárs egy hónapot töltött vendégkutatóként a jeruzsálemi Dov Sadan Intézetben, egy munkatárs pedig Klebelsberg ösztöndíjjal folytatott Németországban levéltári kutatómunkát.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet munkatársai a tárgyévben sikeresen pályáztak az OTKA-nál: két nagyobb kutatási (K) pályázat a magyarországi német szervezetek két világháború közötti helyi és regionális szintű aktivitását, valamint a magyar-kínai interetnikus viszonyokat vizsgálja napjainkban, míg egy posztdoktori (PD) pályázat a kisebbségi kérdés szerepét tárja fel az 1920-as évek magyar-román diplomáciai kapcsolataiban. Az NKA Könyvkiadási Kollégiuma a „Kárpáti Ukrajna" c. tanulmánykötet kiadását támogatta. Egy-egy munkatárs két évre elnyerte a Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat, illetve az NKA alkotói támogatását.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Ábrahám Vera, Bányai Viktória (szerk.): A Szegedi Szent Egylet Aranykönyve, a harmadik törzskönyv. Szeged: Szegedi Zsidó Hitközség dr. Birnfeld Sámuel Könyvtára, 420. (2014) (ISBN: 978-963-08-8708-3) http://real.mtak.hu/17938/
2. Bárdi Nándor, Zahorán Csaba: A szupremácia és az önrendelkezés igénye: Javaslatok, tervek az erdélyi kérdés rendezésére 1918–1940. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó, 506. (Források a romániai magyar kisebbség történetéhez) (ISBN: 978-606-556-074-1) (2014) http://real.mtak.hu/19700/
3. Bárdi Nándor, Gidó Csaba, Novák Zoltán Csaba (szerk.): Együtt és külön. Az erdélyi magyarok önszerveződése (1989–1990). Kolozsvár: Editura Institutului pentru Studierea Problemelor Minorităţilor Naţionale, 270. (2014) (ISBN:978-606-8377-31-5) http://real.mtak.hu/19701/
4. Filep Tamás Gusztáv (szerk.): Kemény Zsigmond. Eszmék és jámbor óhajtások: Válogatott publicisztikai írások. Kolozsvár: Kriterion Könyvkiadó 366. (2014) (Téka) (ISBN: 978-973-26-1104-3) http://real.mtak.hu/20784/
5. Fedinec Csilla (szerk.): Kárpáti Ukrajna: Vereckétől Husztig: Egy konfliktustörténet nemzeti olvasatai. Pozsony: Kalligram (Regio Könyvek) (2014) (ISBN: 978-80-8101-848-0) http://real.mtak.hu/18565/
6. Feischmidt Margit: Dampened Voices: A Comparative Look at Roma Adolescents' Discourses on Being 'Othered' at School. In: Schiff Claire, Szalai Júlia (szerk.): Migrant, Roma and Post-colonial Youth in Education across Europe: Being 'visibly different'.

London: Palgrave, 120-135. (2014) (ISBN: 978-1-137-30862-7) http://www.palgraveconnect.com/pc/doifinder/10.1057/9781137308634.0015

7. Feischmidt Margit, Glózer Rita, Ilyés Zoltán, Kasznár Veronika Katalin, Zakariás Ildikó: Nemzet a mindennapokban: Az újnacionalizmus populáris kultúrája. Budapest: L'Harmattan, 473. (ISBN: 978-963-236-786-6) (2014) http://real.mtak.hu/19969/
8. Kállai Ernő (szerk.): Cigányok/romák a „hosszú 20. század" magyar társadalmában. Társadalomtörténeti források digitális gyűjteménye. Eger: Eszterházy Károly Főiskola Tanárképzési és Tudástechnológiai Kar, 375. (2014) (ISBN: 978-615-5297-23-6) http://real.mtak.hu/16734/
9. Komoróczy Szonja Ráhel, Zakowitch Ruti (szerk.): Teksztim mi-szifrut jidis le-bicua teatrali: Monologim, dialogim, mahaze. Jerusalem: The Dov Sadan Publishing Project, 315. (2014) http://aleph.nli.org.il/F/CYUGBV5MKJPSTAYLNIPB9IF1L6VSXQ8JS2R8SELEJ3PXV1AAKA16698?func=direct&amp=&amp=&local_base=NNL01&doc_number=003714836&pds_handle=GUEST
10. András Kováts et al: Sexual and gender-based violence in the European asylum and reception sector: a perpetuum mobile? EUROPEAN JOURNAL OF PUBLIC HEALTH Advance Access: (May 29, 2014) 1-7. (2014) http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/24876179
11. Marchut Réka: Töréspontok: A Budapest környéki németség második világháborút követő felelősségre vonása és annak előzményei (1920-1948). Budapest: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, (2014) (ISBN: 978-963-08-8451-8) http://real.mtak.hu/19723/
12. Papp Z Attila: Hidden Ethnic Inequalities: A Possible Global Educational Exploration Using PISA. ETHNICITY 10: 4-40. (2014) http://www.fsi.lu.lv/userfiles/Et_10new2%281%29.pdf

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
POLITIKATUDOMÁNYI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.
1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 6724; fax: (1) 224 6727
e-mail: ig@tk.mta.hu; honlap: http:// http://politologia.tk.mta.hu/

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Három európai finanszírozású, kilenc OTKA kutatási pályázat keretében, valamint számos egyéni vagy csoportos projektben folyt alap- és alkalmazott kutatás az intézetben. Többek között a közpolitikai változásról, a választási ígéretekről, a fiatalok politikai részvételéről, az igazságszolgáltatási rendszerbe vetett állampolgári bizalomról, a központi közigazgatás intézményeinek változásáról, a politikai kommunikációról, a politikai vezetés és a hatalommegosztás elméleti kérdéseiről folytak kutatások.

A *European Social Survey – Európai Társadalomtudományi Elemzések* (ESS-EUTE) – összehasonlító európai vizsgálatának a hazai adatfelvételét a projekt 2002-es indulása óta az intézet vezeti – az utóbbi években az MTA TK Szociológiai Intézettel közösen. 2014-ben a 2012-es adatfelvételnek az elemzése és az eredmények közzététele zajlott. Az ESS-EUTE a nemzetközi szakértők által a világon módszertanilag a legszigorúbbnak ítélt survey, az első és eleddig az egyetlen társadalomtudományi projekt, melyet az Európai Bizottság Descartes-díjjal jutalmazott. Az egész Európára, tehát messze az Európai Unión túlra kiterjedő VII. adatfelvételi hullám magyarországi része 2014 helyett adminisztratív és pénzügyi okokból 2015 első felében lesz elvégezve. Az ESS az egyik első kutatási infrastruktúra konzorcium lesz a társadalomtudományok területén.

Az intézet helyet ad két, nemzetközileg is jelentős, illetve a nemzetközi trendekbe illeszkedő adatbázis-építő projektnek. Az egyik a politikai ígéreteket kódolja annak érdekében, hogy empirikus is vizsgálható legyen a kormányzati ígéretek, a teljesítés és a politikai elszámoltathatóság közötti kapcsolat. A projekt eredménye a 2014-es évben a választási ígéretek teljes körének összegyűjtése volt 1990 és 2010 között, továbbá az ígéretek teljesítésének felmérése az 1998–2002-es és a 2006–2010-es kormányzati ciklusban. A másik projekt a közpolitikai napirendeket gyűjti össze és kódolja, tehát, hogy mi foglalkoztatja a médiát, a közvéleményt, illetve mivel foglalkozik, miről hozott döntést a politika. A különböző napirendek összevetése módot ad a közpolitika dinamikájának elemzésére. A projekt 2014-ben összeállította a 2010–14-es évekre a média napirendjét, továbbá a parlamenti napirendből le lettek kódolva az interpellációk (1990–2014) és a költségvetési zárszámadások.

Az intézet adja ki a Politikatudományi Szemlét, amely a hazai politikatudomány egyetlen referált folyóirata.

A kutatások eredményeként 2014-ben az intézet munkatársai mintegy 165 magyar és idegen nyelvű publikációt jelentettek meg, és mintegy 140 előadást tartottak tudományos tanácskozásokon, ebből 77-et nemzetközi konferencián adtak elő. A tudomány és a társadalom közötti párbeszéd elősegítése érdekében a Kutatók éjszakája című rendezvény keretében az intézet több munkatársa előadást tartott, és a kutatók számos más fórumon, így a médiában is népszerűsítették kutatási eredményeiket.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

European Social Survey
2014-ben a kutatás disszeminációs szakaszba lépett. A 2012-es adatfelvétel eredményeiből (pl. migráció, részvétel) több hazai és nemzetközi konferencia-előadás és publikáció született. A 2014. novemberi „follow up" vizsgálat rámutatott, hogy a politikai részvétel bővebb, árnyaltabb kérdezése ellenére is úgy tűnik az adatokból, hogy a részvétel mértéke Magyarországon nem kiterjedt. A demokráciára vonatkozó nyitott kérdések megerősítik azokat a benyomásokat, hogy a demokráciával való elégedettség Magyarországon alacsony. Ez azonban csak részben tudható be annak, hogy a magyarok elégedetlenek a politikai intézményi rendszerrel, annak működésével, vagy a társadalmi nyilvánosság mértékével. Arról van szó, hogy a magyar lakosság a demokrácia fogalmának értelmezésekor gazdasági, megélhetési tényezőket is figyelembe vesz, mint a demokrácia kritériumát, s emiatt a saját anyagi, egzisztenciális helyzetével való elégedetlenség is, mint a demokrácia deficit jelentkezik.

A magyar társadalom rétegződése
A vizsgálat angol mintát követve, online és személyes megkérdezésen alapul. A kérdőív kérdései a kulturális fogyasztásra és szabadidőre, a társadalmi kapcsolathálóra, média preferenciákra, politikai attitűdökre, anyagi életkörülményekre, osztály identitásra vonatkoztak. A válaszok alapján a gazdasági, a kulturális és a társadalmi tőke 2-2 indikátora került kidolgozásra, amelyek révén a magyar társadalomról ezek a fő jellemzők mondhatók el. Az osztályszerkezet töredezett és „farnehéz" jelentős a társadalom aljára szorultak aránya, ami egy körteformára utal. A város falu különbség a magyar osztályszerkezet lényeges jellemzője. A budapesti, illetve a nagyvárosi lakóhely magasabb osztálypozíciót valószínűsít. Az osztálytudat nem erős a magyar társadalomban, de az önbesorolás és a mért osztálypozíció összhangban van egymással.

A *Radikalizmus, posztmaterializmus, apátia – A magyar egyetemisták és főiskolások közéleti aktivitásának és politikai gondolkodásmódjának új trendjei* című, OTKA-pályázattal finanszírozott kutatás 2014-ben lezárult. A kutatás eredményeit egy tanulmánykötetben foglalták össze a résztvevők és meghívott szerzők. A tanulmányokból kitűnik, hogy a magyar egyetemista/főiskolás társadalom erősen szegmentált politikai hovatartozás alapján. A felsőoktatásban hallgató diákok legnagyobb részét az apolitikus, passzív hallgatók teszik ki, akik az ideológiai tér közepét foglalják el. Tőlük jobbra és balra azonban nagyon markáns, egymással lényegében szót nem értő csoportok rajzolódnak ki, akik a generációszerveződés kezdeti jellegzetességeit mutatják. Három aktív réteg (akár a későbbiekben generáció) írható le, a „kuruc.info", a „Critical Mass" és a „Tusványosok". A nemzeti radikálisoknak nevezett karakterisztikus csoport egyértelműen megfeleltethető a kuruc.info nemzedéknek, szűkebben a Jobbik szavazótáborának. Erős nemzeti érzésűek, bizonyos körülmények között elfogadják a diktatúrát, és kifejezetten rendpártiak. Az életükkel, kilátásaikkal elégedett jobboldali, vallásos, konzervatív és/vagy keresztény demokrata értékeket vallókat nevezzük a versengő orientációk közül a Tusványosoknak, akik a Fidesz–KDNP stabil szavazói. Talán a legkevésbé egyértelmű a Critical Mass nemzedék beazonosítása, mert az européer, demokratikus gondolkodású, zöldtudatos hallgatók nem egy párt köré csoportosulnak. Úgy véljük, hogy ennek ellenére egyértelműen azonosítható egy kifejezetten demokratikusan gondolkodó, aktívistást mutató, liberális gondolkodású budapesti és kisebb részben nagyvárosi egyetemista réteg, akik Critical Mass nemzedékként definiálhatóak.

A jelenkori magyar társadalom – társadalmi változások Magyarországon a rendszerváltás óta.
Magyarországon az elmúlt negyedszázad során alapvetően megváltoztak a társadalmi viszonyok, a kutatás és az összegzéseként megírandó monográfia ezt az igen összetett átalakulási folyamatot követi nyomon, széleskörűen feldolgozva a téma forrásait, statisztikai adatait, az átmenet és a társadalmi átalakulás kérdéseivel foglalkozó elemzéseket és értelmezéseket. Az elmúlt két és fél évtized társadalmi változásainak, valamint a jelenkori magyar társadalom fontosabb jellemzőit négy metszetben vizsgálja a kutatás. Először a társadalom demográfiai és időbeli átalakulását, majd a térbeliség problematikáját, harmadikként a fontosabb strukturális változásokat és a mobilitás jellegzetességeit próbálja a kutatás összefoglalni, negyedikként pedig a mentalitás, értékrend, társadalmi magatartásformák, a mindennapok metszeteinek elemzésére törekszik. A kutatás megvalósítását 2014-ben a Nemzeti Kiválóság program támogatta.

Országgyűlési képviselők aktivitása és karrierútjai
A kutatás empirikus adatok alapján vizsgálja, hogy milyen tényezők befolyásolják a parlamenti képviselők munkáját és végső soron politikai karrierútjukat. A projekt során egy nemzetközi szinten harmonizált kódkönyv alapján megtörtént a magyar kódkönyv kialakítása, és megkezdődött az adatfelvétel. A képviselőket érintő karrieradatok felvétele várhatóan január végén befejeződik. A parlamenti aktivitási adatok rögzítése 2015-re marad. A jelenleg rendelkezésre álló adatok feldolgozása elkezdődött.

Tiltakozáskutatás 2014.
A kutatás a 2014 őszén kezdődő tiltakozó mozgósítási hullám okainak, hátterének, dinamikájának társadalomtudományi megértését célozza. A kutatás során Magyarországon először alkalmaztak survey módszert tiltakozások esetében, így a kutatás nem csak ténybeli eredményekkel, de módszertani újdonságokkal is szolgált. A kutatás rámutatott, hogy a 2014. december 16-i tiltakozáson – a közvélekedéssel ellentétben – alapvetően politikai tiltakozási tapasztalatokkal rendelkező, politikailag aktív állampolgárok vettek részt.

A Magyar politikai rendszer – 25 év után című könyvprojekt az alapművé vált, és az egyetemi oktatásban széles körben használt Magyar politikai rendszer című kötet jelentős felújítása. A vállalkozás több mint 20 szerző bevonásával a politika legfőbb területeit fedi le az alkotmányozástól a pártokon át a politikai kultúráig. Az egyes fejezetek szerzői (többségükben az MTA TK kutatói, legtöbben az intézetből) a korábban megfogalmazott szempontok alapján 2014 során dolgoztak a fejezeteken. A kéziratok megvitatása zártkörű műhelyviták keretében, de külső opponensek bevonásával 2015 elején történik.

Politikai vezetés: teória és összehasonlító kutatás
A kutatócsoport több, egymással párhuzamosan folyó, de részben összekapcsolódó szálon folytatta a kutatást 2014-ben. Az első, amely a „mag" kutatásnak is tekinthető, *a rendkívüli helyzet (válság) és a politikai vezetés összefüggéseivel* foglalkozik, elméleti és empirikus-összehasonlító jelleggel. 2014 során a kutatócsoport kidolgozta és megírta a kutatás elméleti és módszertani koncepcióját, és kidolgozta az empirikus kutatás tervét. Elkészült továbbá több esettanulmány első változata, melyeket a kutatócsoport megvitatott. A kutatócsoport tagjai hazai és nemzetközi konferenciákon előadták a projekthez kapcsolódó kutatási eredményeiket. A kutatócsoport másik ága bekapcsolódott a Mark Bennister és társai által kezdeményezett nemzetközi projektbe, a *Leadership Capital Index Research*-be, és az ebben a kutatásban írt esettanulmányt az European Consortium for Political Research rangos Joint Session of Workshops-ján adták elő. A 2015-ben záruló kutatás eredményeit közlő kötet

kiadására szerződés van az Oxford University Press-szel. Végezetül a *politikai vezetés* témakörben több, a két fenti projekthez szorosan nem kapcsolódó tanulmányt készítettek és adtak elő a kutatócsoport tagjai nemzetközi konferenciákon, amelyek esettanulmányszerű és összehasonlító elemzéseken keresztül igyekeznek feltárni a politikai vezetés működésének sajátosságait.

A *Választási ígéretek és kormányzati teljesítés, 1990–2014*
A kutatási program fő célja annak megállapítása, hogy a magyarországi pártok (1) mennyiben tesznek világos, számon kérhető ígéreteket, (2) ezeket kormányra kerülve mennyire teljesítik, és (3) milyen tényezők befolyásolják a választási ígéretek egyértelműségét és végrehajtását. A kutatócsoportnak a 2014-es évben a legfontosabb tevékenysége a választási ígéretek teljes körének gyűjtése volt 1990 és 2010 között, továbbá az ígéretek teljesítésének felmérése az 1998–2002-es és a 2006–2010-es kormányzati ciklusban. Az adatbázisban összességében 5696 ígéret került. Megtörtént a 2015-ben zajló feladatok, az adatbázis-tisztítás és az eredményeket közlő publikáció előkészítése.

A hatalommegosztás dimenziói összehasonlító elemzésben
A kutatás alapvetően az alkotmánybíróságok működésének elméleti hátterére fókuszált, illetve a német alkotmánybíróság felállításának és működésének kezdeti fázisát foglalta össze történeti perspektívában. A kutatás első fele az alkotmánybíráskodás gyakorlatát demokráciaelméleti nézőpontból kívánta megvilágítani. Ennek kapcsán a CEPSA éves konferenciáján a kutatócsoport vezetője egy panelt szervezett, illetve egy debreceni nemzetközi konferencián adta elő saját kutatási eredményeit. A kutatás második fele alapvetően a Bundesverfassungsgericht és a mindenkori politikai vezetés közötti konfliktusok mintázatát kívánta feltárni. A kutatás eredményeinek egy részét a kutatócsoport ismertette egy tavaszi konferencián, más része publikációvá vált. Mindeközben elkezdte a kutatócsoport kidolgozni a magyar alkotmánybíráskodás gyakorlatára vonatkozó empirikus kutatás módszertanát is.

Politikai vezetők Európa városaiban (The European Mayor)
A nemzetközi kutatás az Európai Unió majdnem minden országában, valamint jó néhány további európai országban (Norvégia, Törökország, Svájc, Ukrajna, Bosznia-Hercegovina stb.) zajlik 2014 és 2016 között. A projekt célja egyrészt a tízezer fő feletti települések vezetőinek kérdőíves lekérdezése, másrészt az adatokból levonható következtetések publikálása. A magyarországi kutatócsoport az intézet három kutatóját és két hallgató gyakornokot foglal magába. A kutatócsoport vezetője irányította a felmérés első fordulóját is 2013–2014-ben. 2014-ben a kutatócsoport elsősorban a felmérés nemzetközi egyeztetésére és a közös kérdőív előkészítésére koncentrált. Ennek érdekében az egyik kutató részt vett egy egyeztető workshopon Ghentben (Belgium). Az év végén került sor a felmérés tervezésére, a gyakornok kiválasztására és a projektterv megvitatására

A magyar közpolitika dinamikája
A 2014-ben indult kutatás célja, hogy aktor- és cselekvésközpontú módon vizsgálja a hazai közpolitika-csinálás ciklusát, illetve annak első felét a problémafelmerüléstől a döntésig. Az ilyen típusú kutatásokhoz hasonlóan azt feltételezi, hogy a közpolitikai változás bekövetkeztét a döntés jelzi. A kutatás alapkérdése tehát: miért és hogyan születik meg egy közpolitikai döntés? Ezt szokása közpolitika dinamikájának hívni. Ennek vizsgálatára szerveződött egy nem formális nemzetközi együttműködés is, a *Comparative Agendas Project,* amelyhez a jelen kutatás keretében az intézet csatlakozott. A CAP keretében a kutatók a közpolitikai napirendekről állítanak össze adatbázisokat és ezek egymáshoz való viszonyát elemezve

magyarázzák a közpolitika változásait. 2014-ben nagy lépésekkel haladt a projekt, nemcsak a CAP kódkönyve lett átültetve magyarra, de megkezdődött a kódolás is. Az év során sikerült összeállítani a 2010–14-es évekre a média napirendjét a két legfontosabb napilap címlapjának kódolásával, továbbá a parlamenti napirendből le lettek kódolva az interpellációk (1990–2014) és a költségvetési zárszámadások.

Az intézményi bizalom és a közpolitika eredményességének összefüggéseit vizsgáló OTKA kutatás keretében az empirikus vizsgálatai tovább haladtak, így elkészült egy újabb tanulmány, amely az intézményi bizalom mintázatait hasonlította össze Nyugat- és Kelet-közép Európa országaiban. Ismeretes, hogy Nyugat-Európához viszonyítva az Európai Unió új, kelet-közép-európai tagállamaiban lényegesen alacsonyabb az állami intézményekbe vetett bizalom. A tanulmány az alacsony bizalmi szint problémáját a gazdasági fejlettség, a társadalmi egyenlőtlenségek, valamint az egyén szintjén a jövedelmi helyzet és a gazdasági kilátásokkal való elégedettség (szociotropikus értékelés) függvényében vizsgálja. A 2010-es ESS felmérés alapján végzett többszintű elemzés megmutatja, hogy lényeges különbségek vannak a kontinens két része között. Míg a szociotropikus indikátorok mindenhol pozitívan hatnak az intézményi bizalomra, a relatív jövedelemi pozíció és a bizalom összefüggésére ez nem áll fenn: a hatás pozitív Nyugat-Európában, ám a kelet-közép-európai országokra vonatkozóan nincs szignifikáns kapcsolat. Ugyancsak eltér a jövedelmi egyenlőtlenség hatása az országok között. Az egyenlőtlenség és az intézményi bizalom között mindenütt negatív az összefüggés, azonban Csehország, Magyarország, Szlovákia és Szlovénia esetében, négy olyan országban, ahol viszonylag alacsonyak a jövedelmi különbségek, az intézményi bizalom szintje is – ennek ellenére – alacsony.

Az igazságügyi rendszerbe vetett bizalommal foglalkozó EU FP7 projekt keretében a kutatók egyrészt a 2015-ben több európai országban lekérdezésre kerülő kérdőív véglegesítésével foglalkoztak. Hazai vonatkozású viszont az a tanulmány, amely a rendőrségbe vetett bizalom kérdésével foglalkozik. Bár a témának jelentős nemzetközi szakirodalma van, hazai empirikus tanulmány eddig még nem készült a témában. A kutatás kimutatta, hogy a nemzetközi eredményekkel összhangban a magyar állampolgárok is érzékenységet mutatnak a rendőrség működésének normatív-morális aspektusai iránt, és ez legalább annyira fontos, mint az eredményes és szakszerű munka elvárása. Még az áldozattá válástól különösen félők jelentős többsége is úgy nyilatkozik, hogy a rendőrségnek a munkája közben be kell tartania a törvényeket és szabályokat. A magyarok érzékenyek a korrupció problémájára, ugyanakkor a diszkriminációra már kevésbé: azok, akik szerint a rendőrség másként bánik a szegényekkel vagy a romákkal éppen annyira bíznak a rendőrségben, mint akik szerint ez nem jellemző.

A rendszerváltás utáni regionális fejlődés és területi egyenlőtlenségek politikai gazdaságtana a visegrádi országokban

A kutatás azt vizsgálja, hogy a visegrádi országokban két szakpolitikai területen (befektetési-, valamint regionális fejlesztési politika) az európai szabályozás átvétele és gyakorlatba ültetése hogyan hat a területi egyenlőtlenségekre. Az eredmények szerint mindkét esetben a szakpolitikai célkitűzésekkel teljesen ellentétes hatás keletkezik, azaz sem a befektetések állami támogatása sem pedig az EU regionális fejlesztési alapjaiból származó pénzek nem csökkentik hanem ellenkezőleg, növelik a területi egyenlőtlenségeket. A kutatáshoz kapcsolódó tanulmány a rangos a *Journal of Common Market Studies*ban-ban jelent meg.

A válság táplálta delegálás

A kutatás célja az, hogy a fejlett országok politikájára alkalmazza az intézményi és közpolitikai változás egy lehetséges megközelítését, a válság táplálta delegálás elméletét. Egy

lehetséges kifejtésében az olyan fontos politikai intézmények, mint a törvények és bürokratikus szervezetek változása – bizonyos feltételek fennállása esetén – elsődlegesen a politikai rendszeren kívülről érkező sokkokra vezethető vissza. Ezek az exogén hatások egy sajátos pályára terelik az intézményfejlődést: egyrészt általánosságban növelik az állam társadalmi-gazdasági súlyát más szereplőkhöz képest, másrészt az általános trenden belül növelik a nem választott tisztségviselők (a technokraták) hatalmát, ill. ezt megerősítő hatásként az alájuk rendelt bürokrácia kapacitását. A kutatás nemcsak felállította a válság táplálta delegálás modelljét, hanem nemzetközi adatokon tesztelte és bizonyította is azt. A kutatás eredményei egy könyvben öltöttek testet.

A magyar központi kormányzati szervezetrendszer strukturális dinamikája
A kutatás célja a magyarországi központi közigazgatási szervek (ügynökség típusú szervek) létrejöttének és szervezeti változásainak leírása és magyarázata. A kutatás épít az ESF COST projekt keretében, szélesebb nemzetközi színtéren megvalósult kutatás eredményeire. Az egyik cél az eddig is vizsgált elméleti alapkérdések szélesebb empirikus bázison történő vizsgálata, különös tekintettel a szervezetek formális-strukturális jellemzőire, a döntéshozatali /bürokratikus autonómia terjedelmére, a politikai kontrollra. Másfelől a kutatás ambíciója, hogy új hipotéziseket fogalmazzon meg a fenti dimenziók egymáshoz való kapcsolatával összefüggésben és vizsgálja ezek érvényességét. A kutatás két empirikus bázisra épül. Az első a központi igazgatás ügynökség típusú szervezeteit nyilvántartó adatbázis elemzése. A kutatás korábbi fázisában létrejött adatbázis a 2002 és 2009 közötti időszakra, és kizárólag az akkor hatályos köztisztviselői törvény hatálya alá tartozó szervezetkör feltárására korlátozódott. A meglévő empirikus alapokra építve a cél az adatbázis kiterjesztése időben (a rendszerváltást követő időszakra) és a vizsgált szervezeti kör tekintetében (pl. közalapítványok, kht-k). Az így összegyűjtött adatok kvantitatív vizsgálata többváltozós statisztikai módszerrel történik, melynek egyik eszköze az eseménytörténeti elemzés. A második empirikus irányban a kvantitatív adatok kiegészítésére és a feltárt eredmények összefüggéseinek értelmezésére esettanulmányok készülnek, melyek egy kiválasztott szakpolitikai területen vizsgálják a szervezetek strukturális változásait. 2014 folyamán az adatforrások azonosítása teljes mértékben, az adatgyűjtés, -kódolás és -rögzítés túlnyomó része sikeresen megvalósult.

b) Tudomány és társadalom

A legfőbb esemény, amelyen keresztül az intézet kutatói kapcsolatba léptek a laikus közönséggel a *Kutatók Éjszakája* volt, amelynek keretében négy, az intézetben folyó kutatásokat népszerű formában bemutató előadásra ülhettek be az érdeklődők. Az előadások a kutatások változatosságát (közpolitikától a politikaelméletig, hazai témáktól az amerikai politikáig stb.) kívánták érzékeltetni és egyúttal azt is jelezni voltak hivatottak, hogy a politikatudomány a laikus számára is ismerős, húsbavágó kérdésekkel is foglalkozik – ezért is volt szó a magyar nyugdíjrendszer változásairól éppúgy, mint az internet növekvő szerepéről a politikában.

Az intézet több nyilvános rendezvényt tartott az év folyamán. A havi rendszerességgel megrendezésre kerülő, általában külsős előadók meghívásával tartott intézeti viták programját is közzéteszik a honlapon. Megemlítendő a *Politika Tükörországban* című rendezvénysorozatunk, amely 2014-ben indult, azzal a céllal, hogy a populáris kultúra komplex politikai jelentőségének kérdésével közérthető formában és többféle szempontot is felvonultató módon foglalkozzon. A *Közpolitikák jogi környezete* című előadássorozat, amely az MTA TK Jogtudományi Intézetével közösen szervezett program, az egyes szakpolitikák (oktatás, egészségügy, környezetvédelem stb.) kurrens fejleményeivel foglalkozik, neves

külső szakértők és volt politikusok meghívásával. A beszélgetéseket videokamera előtt zajlanak, és kikerülnek az internetre.

Az intézet fontosnak tartja, hogy az itt folyó kutatások a nagyközönség számára is megismerhetőek legyenek, ezért az intézet jelen van a közösségi médiában is. Ennek is köszönhető, hogy a hivatalos honlap mellett működő intézeti Facebook oldalnak például jelenleg másfélszer annyi követője van, mint ahány tagja a Magyar Politikatudományi Társaságnak és ezen a csatornán keresztül különösen jól el lehet érni az egyetemista korosztályt. Itt rendszeresen hírt kapnak az intézet nyilvános előadásairól, konferenciaprogramjairól, időnként rövid tájékoztatást olvashatnak a kutatási projektekről, új kollégákról, és nyilvánosak a gyakornoki pályázatok. Az intézet Facebook oldala: https://www.facebook.com/mtatkpti.

Az intézet kutatói mintegy három tucat ismeretterjesztő, a szélesebb közönséghez szóló újságcikket írtak, illetve több alkalommal adtak interjút a sajtónak a kutatásaikhoz kapcsolódó kérdésekről.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A számos nemzetközi konferencia részvétel mellett az intézet kutatói kurzusokat és előadásokat tartottak a freiburgi Max Planck Institut-ban, a bodo-i Nordland Egyetemen, a kolozsvári Babes-Bolyai Egyetemen, az Utrechti Egyetemen, a valenciai Universitaria Florida-n, és a berlini Freie Universität-en. 2014-ben az intézetbe érkezett két külföldi vendégkutató.

Az intézetben zajlik egy EU FP7 kutatás, amelynek konzorciuma Európa 13 országából szerveződött. Az intézet egyik kutatása még 2011-ben csatlakozott a brüsszeli székhelyű COST szervezet által támogatott egyik széleskörű nemzetközi együttműködéshez.

Az összes publikáció (233) majd húsz százaléka (összesen 42) idegen nyelvű volt. Az intézet tagjai összesen 77 nemzetközi konferencia előadást tartottak Európában, Kanadában és az Egyesült Államokban, többet, mint magyar nyelven. Az intézet kutatói három nemzetközi konferenciát, konferenciapanelt szerveztek: „*Constitutional Courts as Bulwarks of Liberal Democracy?*” panel a *19th Annual Conference of Central European Political Science Association „Liberal or Other Democracy? 25 Years After Annus Mirabilis in Central Europe*” című konferenciáján; „*Old and new social divides: social stratification research in the 21st century*”, panel az International Sociological Association konferenciáján; és a *22nd NISPAcee Annual Conference*.

Az intézet kutatói tagjai a legnevesebb szakmai szervezeteknek, így az American Political Science Association-nek, a Council for European Studies-nak, a Regional Studies Association-nek, az Academia Europea-nak, a European Consortium for Political Research-nek, European Criminological Association-nek, a European Group of Public Administration-nek, a European Network in Universal and Global Histor-nek és az International Political Science Association-nek.

Az intézet több a Társadalomtudományi Kutatóközpontban illetve más kutatóhelyen, egyetemen működő kutatócsoporttal tart fent munkakapcsolatot. Az intézet beágyazottságát a magyar politikatudományba jelzi, hogy a Magyar Politikatudományi Társaság elnöke és

főtitkára is az intézet kutatóiból kerül ki, több elnökségi tag és szakosztály titkár is az intézet munkatársa.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az intézet 2014-ben belső akadémiai pályázaton elnyert egy fiatal kutatói álláshelyet, amelyet a Kormányzás és közpolitika osztályon töltöttek be.

2014-ban sikeresnek bizonyult egy OTKA-pályázat, *Politikai kommunikáció Magyarországon 1990-2015* címmel.
A kutatás célja átfogó képet nyújtani a magyarországi politikai kommunikáció 1990 és 2015 közötti folyamatairól és jellemzőiről. A kutatás alapkérdése az, hogy vannak-e értelmesen elkülöníthető szakaszai a magyarországi politikai kommunikáció negyedszázados történetének, továbbá, hogy a politikai kommunikáció hogyan járul hozzá az európai, a magyar nemzeti, és a nemzetnél szűkebb politikai közösségek és identitások létrejöttéhez. Két hipotézist fog a program ellenőrizni. Az első szerint a magyar politikai kommunikáció 1990 óta tartó alakulása három szakaszra osztható: a médiaközpontú szakaszra (1990–1997), a marketingközpontú szakaszra (1997–2006) és a politikai kommunikáció privatizálódásával jellemezhető szakaszra (2006-tól napjainkig). Az utóbbi szakasz tekintetében privatizálódás alatt nem a privatizációt, hanem a politika és a politikai kommunikáció szubjektív megélésének a felértékelődését kell érteni. A második hipotézis azt állítja, hogy a politikai kommunikáció konstitutív tényezője a politikai közösségek létrejöttének. Politikai közösség alatt hagyományosan a nemzetet szokás érteni. Csakhogy a globalizáció, az európai integráció valamint a nemzeti politikai közösség belső tagolódása következtében létrejöttek, illetve mindig is léteztek a nemzethatárt keresztülvágó, illetve a nemzetnél tágabb és szűkebb csoportosulások, melyeket értelmes analitikus célból szintén politikai közösségeknek nevezni, és a korábbiaknál nagyobb figyelemben részesíteni
Az elnyert támogatás: 33.663.000 Ft.

Az intézet egyik kutatója sikeres volt egy OTKA Poszdoktori pályázat elnyerésében, amelynek témája „*Az európai projekt átpolitizálódásának következményei*”. A kutatás az EU-ra mint egyedülálló (sui generis) politikai struktúrára tekint, amelynek problémái nem érthetők meg eléggé korábbi politikai tapasztalatok segítségével és ez sürgetővé teszi, hogy megfelelő fogalmi eszközöket keressünk az európai integrációt érő újabb kihívások kezelésére. Az egyik legsúlyosabb probléma, amit a szakirodalomban az európai integráció átpolitizálódásának neveznek, s amelynek olyan jól ismert jelenségek a tünetei, mint pl. az alkotmányozás kudarca, az eurozóna válsága, az euroszkepticizmus felerősödése. A projekt olyan értelmezési keret kidolgozására törekszik, amelynek segítségével megmutatható, hogy az átpolitizálódás miatt bizonyos illúziókról érdemes lemondani az európai integráció feltartóztathatatlanságával kapcsolatban, ugyanakkor e válságjelenségek egyúttal egy új minőségű integráció felé is mutatnak. A konfliktus ugyanis - az átpolitizálódás legfőbb tünete - a politikai közösségeknek nem válságjelensége, hanem természetes állapota. Az egyik feladat megmutatni, hogy ilyen módon sok minden jobban megérthető abból, ami az EU-ban történik, a másik pedig, hogy felmutassuk az ebből adódó következtetéseket.

Az intézet részt vesz az Európai Bizottság „*Ex-post evaluation of Cohesion Policy programmes 2007–2013*” című közpolitikai projektjében, amelynek célja a kohéziós támogatások felhasználásának utólagos kiértékelése. A projekt intézeti költségvetése 7.800.000 Ft.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Balázs Zoltán: Purity in Political Thinking, *Telos*, 169 (Winter 2014): 45–63. IF: 0.065* (2014) http://real.mtak.hu/17661/
2. Hajnal György , Csengődi Sándor: When Crisis Hits Superman: Change and Stability of Political Control and Politicization in Hungary. ADMINISTRATIVE CULTURE 15:(1) 39-57. (2014) http://real.mtak.hu/17940/
3. Horváth Péter: Pártok és koalíciók - Kormányalakítás Magyarországon, *1990–2014*. Gondolat Kiadó. (2014) http://real.mtak.hu/19719/
4. Jensen, Jody: Globalizáció és Új Kormányzás. Budapest: Mundus Novus Kft, 2014. 245 p. (2014) http://www.munduspress.hu/elements2014.html
5. Jensen J , Miszlivetz F (szerk.): Reframing Europe's future: challenges and failures of the European construction. Abingdon; New York: Routledge, 2014. (Routledge Advances in European Politics) http://www.tandf.net/books/details/9781138779884/
6. Medve-Bálint Gergő, Boda Zsolt: The Poorer You Are, the More You Trust? The Effect of Inequality and Income on Institutional Trust in East-Central Europe. SOCIOLOGICKY CASOPIS / CZECH SOCIOLOGICAL REVIEW 50:(3) 419-453. (2014) IF: 0.563* http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=21313
7. Medve-Bálint Gergő: The Role of the EU in Shaping FDI Flows to East Central Europe. JOURNAL OF COMMON MARKET STUDIES 52:(1) pp. 35-51. (2014). IF: 1.477* http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=21314
8. Audrey André, André Freire, Papp Zsófia: Electoral Rules and Legislators' Personal Vote-Seeking. In: Kris Deschouwer, Sam Depauw (szerk.): *Representing the People: A Survey Among Members of Statewide and Substate Parliaments.* 288 p. Oxford: Oxford University Press, 2014. pp. 87-109. (2014) http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=21810
9. Pócza Kálmán: Parlamentarismus und politische Repräsentation. Carl Schmitt kontextualisiert [Parliamentarism and Political Representation. Carl Schmitt on Context]. Baden-Baden: Nomos, 312 p. (2014) http://real.mtak.hu/10216/
10. Róbert Péter: Job mismatch in early career of graduates under post-communism. INTERNATIONAL JOURNAL OF MANPOWER 35:(4) pp. 500-513. (2014) IF: 0.473* http://real.mtak.hu/9507/
11. Sebők Miklós: *Hatalom szabályok nélkül - Kormány és törvényhozás viszonya pénzügyi válság idején*. Új Mandátum Kiadó. Budapest, (2014) http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=21813
12. Szabó Gabriella: Kommunikáció és integráció. L'Harmattan, Budapest, (2014) http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=21814

MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT
SZOCIOLÓGIAI INTÉZET
1014 Budapest, Országház u. 30.; 1250 Budapest, Pf. 20
telefon: (1) 224 0770; fax: (1) 224 0790
e-mail: janky.bela@tk.mta.hu; honlap: www.szociologia.tk.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Az MTA TK Szociológiai Intézet Magyarország vezető szociológiai kutatóhelye, az 1963-ban alakult Szociológiai Kutatóintézet jogutódja. Alapvető küldetése, hogy a legmagasabb nemzetközi sztenderdeknek megfelelő módszerekkel tárja fel és elemezze az ország polgárainak hosszú távú jóléte szempontjából meghatározó társadalmi folyamatokat. Az intézet kutatói magukénak vallják a 21. századi euroatlanti civilizáció alapértékeit: a demokrácia fenntartását és az alapvető emberi jogok univerzális biztosítására törekvést.
Az intézet munkatársainak feladata, hogy kutatási programjaikat szakterületük nemzetközi tudományos közösségével intenzíven kommunikálva valósítsák meg; egyúttal törekedjenek a társadalompolitika alakításában közvetlenül hasznosítható eredményeik közvélemény számára érthető bemutatására is.

Az intézet 2014-től három kutatási osztályra épülő struktúrában működik:
A *Társadalmi Integráció és Társadalompolitika Osztály* munkatársai nemzetközi kontextusba ágyazva vizsgálják a mai magyar társadalom jövedelmi, térbeli és értékrendbeli rétegződésének trendjeit, és egyes társadalompolitikai területek rétegződésre és jólétre gyakorolt hatását. Az itt folyó munka célja, hogy nemzetközileg elismert alapkutatási eredmények mellett a társadalompolitikában közvetlenül hasznosítható információkat is nyújtsunk a közvélemény és a kormányzati szereplők számára.
A *Társas Kapcsolatok és Hálózatelemzés Kutatási Osztály*on egy Magyarországon nagy hagyományokkal rendelkező témakörben zajlanak a nemzetközi tudományos közösség által is elismert feltáró kutatások, valamint itt is születnek közvetlen társadalompolitikai jelentőségű eredmények.
A *Módszertan és Kutatástörténet Osztály* szervezi az intézeti kutatók elé kerülő kvalitatív és kvantitatív módszertani dilemmák belső diszkusszióját, továbbá gyűjti és rendszerezi a TK-ban folyó kutatások adatbázisait és eredményeit. Emellett az osztályon gyűjtik és elemzik a magyar szociológia elmúlt ötven évében fontos szerepet játszott kutatók szakmai hagyatékát.

2014-től az osztályokon belül szűkebb fókuszú kutatási irányok működnek, nevezetesen:
Családformák és társadalmi nemek;
Egészségszociológia, egészségpolitika;
Emlékezet, kultúra, érték;
Hálózatkutatás és nagy adat;
Kvalitatív szociológiai módszerek;
Társadalmi integráció;
Társadalmi egyenlőtlenségek és közpolitika;
Város és környezet.

A kutatási irányok nem egymástól elkülönülő kutatócsoportok, sokkal inkább a kutatókhoz és kutatásokhoz rendelhető címkék, melyek az intézet sokrétű tevékenységének áttekintését és az egyes kutatási programok nemzetközi kommunikációját hivatottak szolgálni. Az intézet jó néhány kutatója és kutatása több kutatási irányhoz is kapcsolódik.

Az intézetben több mint két tucat, részben külső finanszírozású alap- és/vagy alkalmazott kutatási program zajlik, melyek közül jelenleg három kiemelt projekt van:
- a társadalmi integráció vizsgálatának újszerű megközelítését ígérő, átfogó kutatási program, az *Integrációs és dezintegrációs folyamatok a magyar társadalomban* (az OTKA támogatásával);
- az elmúlt öt évtizedben felhalmozódott hazai kvalitatív társadalomtudományi adatok megmentését és újra-felhasználhatóságát, továbbá a közelmúlt és a jelen legkülönfélébb társadalomtudományi kutatásainak disszeminációját célzó archiválási és katalogizálási program (*A 20. század hangja archívum és kutatóműhely [Voices],* az OTKA és az MTA támogatásával); továbbá
- a *European Social Survey (Európai Társadalmi Felmérés)* magyar felmérésének koordinálása a Politikatudományi Intézettel együttműködésben (az OTKA és az MTA támogatásával).

Munkatársaik szerkesztik, és a Szociológiai Intézet adja ki a socio.hu nyílt hozzáférésű, lektorált magyar és angol nyelvű tanulmányokat közlő online szakfolyóiratot.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az intézet kutatói emelkedő számban közlik eredményeiket tudományterületük elit disszeminációs fórumain. Ha a tendencia folytatódik, a hazai kutatások nemzetközi diskurzusok főáramába kapcsolódásának remélhetően növekedő pozitív externális hatásait néhány éven belül érezheti az intézet, a hazai szakma és az eredményeiket felhasználó ágensek.

Az MTA belső pályázati forrásainak segítségével az MTA Társadalomtudományi Kutatóközponton belül jött létre önálló kutatási egységként a *Hálózatelemzési Központ*, amelynek elsődleges célja, hogy önálló tudományos bázisként szervezeti kereteket biztosítson a tágan értelmezett hálózatkutatási témák számára. A Hálózatelemzési Központ két egymással szorosan együttműködő kutatócsoportot foglal magába: a Lendület program részeként létrejött *RECENS kutatócsoportot* és a Szociológiai Intézeten belül a *Társas Kapcsolatok és Hálózatelemzés Osztály „Hálózatkutatás és nagy adat”* kutatási irányt. Az intézeten belüli új kutatási irány elsődleges célja, hogy önálló tudományos bázisként szervezeti kereteket biztosítson a tágan értelmezett hálózatkutatási témák számára. Az első évben sikeres pályázatírás és a további kutatómunka megalapozása történt meg (ld. lenti fejezetek). A központon belül működő szervezeti egységek az elmúlt időszakban kialakították önálló tudományos programjukat. A központ több, hosszútávra szóló partneri kapcsolatot alakított ki más magyarországi – hálózattudománnyal foglalkozó – tudományos műhelyekkel. A RECENS kutatócsoporttal és a *CEU Centre for Network Science*-el közösen kezdte el szervezni rendszeres tematikus előadássorozatát. Ennek keretében a két intézményben felváltva került sor magyar és külföldi kutatók hálózatkutatással kapcsolatos előadásaira. Az MTA belső pályázati forrás három kutatói státuszt biztosít, ugyanakkor a kutatási irányt magában foglaló központhoz kötődő kutatók száma jelenleg 11 fő.

Az intézet zászlóshajó-projektje 2014-ben az *Integráció és dezintegráció a magyar társadalomban* című OTKA-kutatás. A projekt keretében az év során 17 elméleti tanulmány készült, egyrészt az integráció fogalmának a definiálásról, másrészt az egyes altémák

(munkaerőpiac, rétegződés és integráció, normák és értékek, hálózatok, intézmények, területiség) integrációfogalom alkalmazásáról és ezekre alapozott kutatási stratégiáiról. A tanulmányok eredménye az integráció fogalmának leírása, valamint a kutatás teljes stratégiájának pontos meghatározása. A kutatási stratégia szerint kvantitatív és kvalitatív vizsgálatok együttes alkalmazására kerül sor, és több olyan kutatási technikát és megközelítést is alkalmaz a kutatócsoport, amelyek a hazai szakmában, illetve egyes esetekben nemzetközi összehasonlításban is újdonságnak számítanak. Az első tanulmányok publikálása 2015-ben történik majd. A kutatási évben elkészült a projekt kérdőíve, amelynek a lekérdezésére ez év tavaszán kerül sor. A kérdőív hosszabb ideje az első olyan empirikus kutatáshoz biztosít információkat, amelyek a magyar társadalom egészét elemzik a projekt központi kérdésének, illetve az egyes altémáknak a szempontjai szerint. A survey során két kísérleti blokk lekérdezésére is sor kerül, amelyek még kevéssé megszokottak a magyarországi kutatási gyakorlatban. A survey nemzetközi viszonylatban is először használ fel olyan új típusú network naplókat (500 eset), amelyek kitöltéséhez országos reprezentatív minta áll rendelkezésre. Négy kvalitatív vizsgálatsorozat is elindult a kutatási évben az intézmények integrációra és dezintegrációra gyakorolt hatásáról, továbbá a lokális közösségek integrációjáról és dezintegrációjáról, a vidéki társadalmak integrációjáról, illetve a munkavállalói csoportok integrációjáról. A projekt legelső szakaszában négy előadással vett részt nemzetközi konferencián.

A *Családformák és társadalmi nemek* kutatási irány projektjei közül kiemelendő a több évtizedet átfogó, *A rendszerváltás megszületett és meg nem született gyermekei: a születés szocio-kulturális körülményeinek hatása a demográfiai folyamatokra* címet viselő program. Az empirikus kutatás és a programot finanszírozó OTKA-projekt 2013-ban lezárult, ugyanakkor a kutatás adataiból készülő könyvre az NKA 2014-ben 1 M Ft-os támogatást nyújtott. Az adatfeldolgozás és a tanulmányírás zajlik, a kötet 2015 őszére készül el.
A *Családformák és társadalmi nemek* kutatási irány legnagyobb programja jelenleg *Családformák és családpolitikák Európában* (*Families & Societies*) című FP7-es finanszírozású kutatási program, amely a családformák, családi kapcsolatok és életutak sokszínűségét vizsgálja a szakpolitikák tükrében. Azt kutatja, hogy milyenek lehetnek a családok a jövőben, és megfelelnek-e a jelenlegi családpolitikák a családformák változásainak. A multidiszciplináris – azaz a társadalomtudományok, a jog- és a bölcsészettudományok megközelítéseit ötvöző – kutatás során összehasonlító elemzések készülnek kvantitatív és kvalitatív vizsgálatok alapján. A projekt célja, hogy feltérképezze az egyre összetettebbé váló családformák jellemzőit és változásait az európai társadalmakban, és megvizsgálja mindennek a gyermekekre, nőkre és férfiakra gyakorolt hatását, különös tekintettel a társadalmi egyenlőtlenségekre, a generációk közötti kapcsolatokra és a gondozási feladatokra. A gyermektelenség témakörrel foglalkozó alprojekt keretében 2014-ben 30 mélyinterjút készítettek az intézet munkatársai érintettekkel, valamint 11 szakértői interjú is elkészült. A kenyérkereső anyákra fókuszáló kutatás is elindult: eddig 15 mélyinterjút készítettek az érintettekkel.
Egy fontos részterület tendenciáit helyezi történeti kontextusba a homoszexualitás 20. századi társadalomtörténetét vizsgáló OTKA-projekt. A kutatás fő céljai közé tartozik a 20. századi magyar társadalomtörténet egyik eddig kevéssé kutatott aspektusának föltárása, azaz: a homoszexualitás társadalmi felügyeletének nyomon követése (ezen belül például a homoszexualitást zsarolási alapként használó ügynöki beszervezések területének vizsgálata) által hozzájárulni a homoszexualitással kapcsolatos állami felügyelet gyakorlatainak és következményeinek jobb megértéséhez. *A homoszexualitás XX. századi társadalomtörténete az 1990 előtti Magyarországon* című OTKA-projekt második évében 60 mélyinterjút készítettek az intézet munkatársai önmagukat melegként meghatározó idős férfiakkal, akik

személyes tapasztalatokkal bírtak a homoszexuális viselkedés társadalmi következményeivel kapcsolatban a rendszerváltást megelőző időszakból. Emellett folytatódtak a levéltári kutatások Budapest Főváros Levéltárában, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában és a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában.
Személyzeti fejlesztésnek köszönhetően került az intézetbe a *20. századi Közép-Kelet-európai családpolitikák összehasonlító elemzésére vállalkozó nemzetközi kutatási program*, melynek eredményeit nemzetközi kötetben tervezik megjelentetni 2015-ben.

Az egészségszociológia, egészségpolitika kutatási irányhoz kötődik a *MOPACT: Mobilizing the potential of active ageing in Europe* című nemzetközi (EU-finanszírozású) projekt, melynek célja, hogy kutatásokkal és gyakorlati megoldások felvázolásával láthatóvá tegye, miként lehetséges a hosszú élet feltételeihez szükséges gazdasági és szociális feltételeket biztosítani. A projekt az idősödés számos témakörét érinti (aktív idősödés realizálása, az idősödés gazdasági hatásai, kitolódó munkavégzés, nyugdíjrendszer, megtakarítások, pénzügyi oktatás, egészség és jól-lét, biogerontológia, továbbá lakó- és technológiai környezet, szociális segítség és tartós gondozás). Az intézetben folyó alprojekt az idősödési folyamat sajátosságainak mélyebb feltárásával kíván hozzájárulni a tartós idősgondozás felfogásának megváltoztatásához. Különösen fontos azoknak a faktoroknak a meghatározása, amely a szociális támogatást és a tartós gondozást a fenntartható szociális és gazdasági folyamatok innovatív húzóerőiévé változtatják.

Az *Emlékezet, kultúra, érték* kutatási irányhoz köthető az intézet egyik kiemelt programja, a szociológiatörténeti és emlékezetkutatások archívuma. A program a hazai szociológia történetének feldolgozását az iskolaalapító személyek életút-interjúján, az általuk készített kvalitatív kutatásokon és publikációikon keresztül készíti elő. Gyűjti az emlékezetkutatások hazai és nemzetközi anyagait, emellett általános kvalitatív gyűjtemény- és adatbázis építést, feldolgozást végez. *A 20. század hangja* archívum célja és egyben eredménye, hogy az érdeklődőkkel megismertesse az elmúlt évtizedekben kvalitatív módszerekkel készült társadalomtudományos kutatásokat, valamint a kutatók által felajánlott dokumentumokat összegyűjtse és közkinccsé tegye. Az elmúlt időszakban 60 levéltári doboz (több ezer dokumentum) teljes digitalizálását és kutathatóvá tételét végezte el az archívum.
A kutatási irány része a RESCAPE projekt, amely a *Munkaszolgálat 1939–1945* és az ESCAPE interjús gyűjteményt dolgozta fel, melyet a pilot projekt segítségével digitalizáltak és archiváltak. A gyűjtemények feldolgozásában egyetemi kurzus keretében diákok is részt vettek (ELTE, PTE).
Az emlékezetkutatási program keretében a közelmúltra vonatkozó nyilvános (emlékezeti) diskurzusok nemzetkonstrukcióit vizsgálja a *Nemzetkoncepciók a katasztrófa után* kutatási program. A kutatás a Holokauszt-kutatás kurrens trendjébe illeszkedik, és eddig feltáratlan társadalomtörténeti és történeti szociológiai kérdéseket céloz meg. Jelenkori szociológiai jelentősége, hogy az uralkodó emlékezetpolitikai rezsim kulcs-összetevőinek (az „emlékezés kötelessége", tanúságtétel, áldozati versengés, kulturális trauma alapú csoportképződés, „emlékezetek összecsapása") kritikai vizsgálatához biztosít anyagot azáltal, hogy feltárja az egykor azokkal versengő emlékezeti stratégiákat. Társadalmi haszna, hogy a mai magyar nemzeti-emlékezeti diskurzusokban ismeretlen pozíció feltárását végzi el, és ezáltal szembeszegül azzal a trenddel, amely elválasztja a Holokauszt emlékezetét a nemzeti emlékezettől és viszont. A program keretében átfogó szöveggyűjtemény jelent meg 2014-ben.

A *Társadalmi egyenlőtlenségek és közpolitika* kutatási irány keretében zajlott a *Tanárképzés a romák új tanulási lehetőségeiért (TERNO, EU/LLP)* című program. Az öt országot összefogó projekt magyarországi munkálatai egy tanári kézikönyv elkészültével zárultak. A kézikönyv

olyan gyakorlatokat tartalmaz, amelyek a roma/bevándorló gyermekeket oktató pedagógusok érzékenyítését szolgálják. A *Halmozott diszkrimináció: egyéni és intézményi percepciók, hatások és cselekvések* című OTKA-kutatás keretében 2014-ben elkészült 10 mélyinterjú örökbefogadó szülőkkel és 20 mélyinterjú munkaügyi központok és magán munkaerő-közvetítő irodák ügyfeleivel. Továbbá sikerült az örökbefogadásra jelentkezettek körében a 2012-ben elkezdett vizsgálat második hullámát lebonyolítani. Ezen kívül a magán munkaerő-közvetítő irodák ügyfelei körében zajlott kérdőíves adatfelvétel. 2014 decemberében rendezte az intézet a kutatás zárókonferenciáját.

Az intézet egy másik záruló OTKA-kutatása (*Életkeretek a börtönön innen és túl. Szubjektív reszocializációs esélyek*) a magyarországi büntetés-végrehajtás intézményeiben fogvatartottak reszocializációs aspektusait kívánta megismerni abból a szemszögből, ahogy maguk a résztvevők látják. Az intézet kutatói kiemelt hangsúlyt helyeztek vizsgálatukban az egyéni attitűdök, motivációk és értelmezések azon körére, amelyek a reszocializációs folyamatokat segítő és gátló tényezők feltárását segítik elő. 2014-ben lezárult az adatgyűjtés, elkészült 80 mélyinterjú a börtönben első, maximum 3 éves börtönbüntetésüket töltő fiatal férfiakkal, és 31 utánkövetéses interjú a szabadulás után néhány hónappal. A teljes szövegkorpusz kódolása megtörtént, 2015-ben várható a záró tanulmánykötet megjelenése.
Az intézetben folyó, egyenlőtlenséggel és diszkriminációval foglalkozó kutatások egy részének fókuszában az etnikai viszonyok állnak. A *Roma Politika Intézményesülése* című kutatás a rendszerváltás utáni romákkal kapcsolatos politikák intézményesülését és az ebben résztvevő romákhoz kapcsolódó országos és helyi (akár családon belüli) társadalmi folyamatok összefüggéseit vizsgálja.

A *Város és környezet kutatási* irány fontos feladata a lakáshitellel eladósodott családok helyzetének vizsgálata. Az OTKA által finanszírozott kutatásban 2014-ben elkezdődött az adatgyűjtés és interjúkészítés. Elkészült 30 mélyinterjú lakáshitelt felvett családokkal, és 10 interjú a bankszférában dolgozó vezető beosztású hivatalnokokkal. Emellett elkészült a 2015-re tervezett országos reprezentatív vizsgálat kérdőíve. A kutatáshoz kapcsolódóan már két angol nyelvű tanulmány jelent meg, két angol nyelvű konferencia előadás hangzott el, és 3 tanulmány working paper állapotnál tart.
A Város és környezet kutatási irány további fontos programja a társadalmi polarizációt vizsgálja Közép-Európa újvárosi régióiban. Az OTKA által finanszírozott projektben 2014-ben megindult a statisztikai adatgyűjtés, ennek keretében megtörtént a kutatás négy mintatelepülésének (Dunaújváros, Kazincbarcika, Komló, Tatabánya) részletes statisztikai alapú és szakirodalmi feldolgozáson nyugvó leírása. A négy településről funkcionálisan homogén városrészenkénti bontásban összegyűjtött demográfiai–társadalmi adatok alapján térképek is készültek. Ezt követően elkészült mind a 11 posztszocialista újvárosra érvényes minta, majd a kérdőív, az év végén pedig elkezdődött az adatfelvétel.
Az intézetben a vidéki területek szociológiai vizsgálata is folytatódott. A *Kulturális örökség és fenntartható vidékfejlődés* posztdoktori kutatás célja a kulturális örökség vidéki területekre, a helyi közösségre és társadalomra gyakorolt hatásának és a helyi fenntartható társadalmi, gazdasági és kulturális fejlődésben játszott szerepének feltárása és elemzése. A kutatás középpontjában a vidéki átalakulás és fenntarthatóság kulturális dimenziója áll, különös tekintettel a kulturális örökség szerepére. A kutatás két vidéki kistérségben gyűjti össze és elemzi azokat a helyi hagyományokat, helyi termékeket, szokásokat, épített emlékeket, amelyek új funkcióval vagy tartalommal jelennek meg a helyi közösségek vagy a külső fogyasztók számára. A projekt 2014 őszén indult.

Folytatódott a *Földből élők* című OTKA-projekt is. A projekt keretében elkészült egy 1000 fővel lekérdezett kérdőíves vizsgálat, illetve három terepen készültek interjúk esettanulmányok megírásához. A kutatás keretében készült elemzések leírták a földkoncentráció valós állapotát. Ehhez a munkához egy új birtokrekonstrukciót használtak fel az intézet kutatói. A projekt eredménye egy publikált tanulmány, két külföldi megjelenésre szánt tanulmány és öt konferencia közlemény.

Részben az intézethez kötődik a társadalmak öregedésére adott társadalompolitikai válaszokkal foglalkozó intézetközi Inkubátor kutatócsoport.
A kutatócsoport tevékenysége öt kutatási területet ölel fel: jóléti reformok politikai feltételei; bevándorlás, kisebbségek és a jóléti rendszer az öregedő társadalmakban; demográfiai fenntarthatóság és alkotmányozás; a munkaerő-piaci részvétel növelése és fenntartható versenyképesség; családi szolidaritás mint a közösségi transzferek helyettesítője.

Végül említésre méltó az intézet kiemelt programja, az *Európai Társadalmi Felmérés* hazai koordinálása, amely a Politikatudományi Intézettel együttműködésben zajlik. A *European Social Survey*-t (ESS) az Európai Bizottság kezdeményezte 2001-ben. Az MTA Szociológiai Kutatóintézet és a Politikatudományi Intézet a kezdetektől fogva a nemzetközi együttműködés tagja volt, és az MTA, a TK és az érintett kormányzati szereplők erőfeszítéseinek köszönhetően biztosított a soron következő felmérés hazai felvételének anyagi háttere. 2014-ben a megváltozott részvételi feltételrendszer hazai támogatásának szervezése, és az újabb felmérés előkészítése folyt. Mindemellett a *socio.hu* intézeti szakfolyóirat különszámot szentelt az ESS alapján született friss hazai elemzéseknek.

b) Tudomány és társadalom

Mind a hazai finanszírozású, mind a nemzetközi konzorciumok részeként zajló kutatások fontos célkitűzése, hogy a kutatási eredmények ne csak szakmai fórumokon, hanem a szélesebb nyilvánosság előtt is bemutatásra kerüljenek. Erre adtak lehetőséget a műhelybeszélgetések, sajtótájékoztatók, könyvbemutatók, médiaszereplések, valamint a kutatási eredmények képzésekben és továbbképzésekben történő ismertetése. A média-megjelenések közül kiemelendő a hazai szegénységi adatok értelmezését segítő sajtóbeszélgetés.

2014-ben is megjelent 4 alkalommal a *socio.hu*, az intézet tudományos kritikai elektronikus folyóirata, mely a társadalomtudományi publikációk, diskurzusok és elemzések minden érdeklődő számára hozzáférhető fórumaként szolgál. A Nemzetközi Visegrádi Alap támogatásával és a négy visegrádi ország akadémiai társintézeteinek együttműködésében megjelent a lap angol nyelvű különszáma is, *Sociological aspects of Central Europe* címmel. A benyújtott kéziratok mennyisége és minősége, a szerkesztési munka, továbbá a sikeres pályázati tevékenység nyomán a szakma egyik vezető hazai (kétnyelvű) folyóiratává vált.

1944 és a magyar társadalomtudományok címmel rendezte az MTA TK SZI 2014. évi intézeti konferenciáját, melyen a társszakmák témával foglalkozó legjobb szakértői is részt vettek.

A kutatási tapasztalatok laikusok körében történő elterjesztésére fokozott figyelmet fordítottak 2014-ben is. A rádió- és egyéb médiaszereplések mellett, mint minden évben, így az elmúlt évben is megjelentek kollégáik a *Magyar Tudomány Napja* rendezvényen. 2014-ben is számos előadással vettek részt a *Kutatók Éjszakája* rendezvényen. Az intézetnek a melegek

reprezentációjával és a velük szembeni diszkriminációval foglalkozó munkatársai a Kutatók Éjszakája mellett nyilvános előadásokat tartottak az *LMBT Történeti Hónap* keretében is.

Az év végén az Állami Számvevőszék kérésére az intézet kutatói áttekintést készítettek a hazai családpolitikai törvénykezés kapcsán felmerült kérdésekről.

Legtöbb kutatójuk oktatóként is tevékenykedik, angol és magyar nyelven tanítanak a BME, CEU, a Corvinus, az ELTE, a Debreceni Egyetem, MOME, az IBS, a SOTE és a Károli Gáspár egyetemen.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A nemzetközi együttműködés tekintetében kiemelendő a folytatódó kapcsolat az intézet a Kínai Társadalomtudományi Akadémia Szociológiai Intézetével; ennek keretében egy többéves összehasonlító kutatás és angol nyelvű kötet elkészítésére *Social Changes of New Emerging Market Economy* címmel. Erősítették kapcsolataikat régiónk társintézményeivel is; többek között megkezdtük a kapcsolatépítést a Lengyel Tudományos Akadémia Filozófiai és Szociológiai Intézetének irányába. 2014-ben intézetközi együttműködési megállapodás is született a Közép-európai és kínai társintézetekkel.

A kutatók a 2014-es év folyamán nagy aktivitást mutattak hazai és nemzetközi konferenciákon való részvétel tekintetében. Az intézet munkatársai résztvevőként vagy előadóként 106-szor látogattak el külföldi konferenciákra. Előadásaik többnyire publikálásra kerültek a konferenciáról készült kiadványokban. További 95 hazai konferencia-részvételt regisztráltunk, többek között az MSZT éves konferenciáján is, szekcióvezetőként és előadóként is.
15 intézeti kutató végez rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet (ketten adjunktusként, hárman docensként, öten pedig egyetemi vagy főiskolai tanárként – közülük ketten főállásúak, hárman részfoglalkozásúak, tízen óraadók), melynek során 2014-ben 27 elméleti és 24 gyakorlati kurzust tartottak, 49 témavezetést vállaltak, valamint 5 TDK-t, 54 BA- és 33 MA-diplomamunkát, továbbá 26 PhD-disszertációt készítő hallgatóval foglalkoztak. Hárman külföldi egyetem is oktattak. Doktori iskolában három kutató oktatott 2014 során (egy főállású alkalmazásban, ketten óraadóként), egy kutató doktori iskolát vezet, négyen pedig doktori iskolai törzstagok. Szerződéses kapcsolatokat ketten ápoltak közép- és kisvállalatokkal, négyen pedig nagyvállalati partnerekkel.
A teljesség igénye nélkül felsorolva, s a hazai intézményeket nem említve, a következő nemzetközi intézményekkel álltak folyamatos munkakapcsolatban a kutatók 2014-ben:
Aberdeen University, Skócia; American University, Biskek, Kirgízia; Bécsi Egyetem; Brüsszeli Vrije Universiteit; Bukaresti Egyetem; Centre for Central and Eastern European Studies, University of Glasgow; CETEMSA, Barcelona; CNRS, UMR Géographie –Cités; Dokumenta (Zágráb); European Centre Vienna & INRCA; European Humanities University, Vilnius; European University, St. Petersburg; INRCA, Ancona; FU, Berlin; GMS, London; Görlitz, Fachhochschule; Gumiljov Egyetem, Astana, Kazahsztán; Harkovi Tudományegyetem; Harvard School of Public Health, Department of Environmental Health, Boston, USA; Heidelberg University & BAGSO, Germany; Hessische Stiftung Friedens- und Konfliktforschung, Németország; Hitotsubashi University, Tokyo; Hofstra University, New York; IGOP (Spanyolország); Ingrid Sharp, University of Leeds; INRCA & European Centre Vienna; Institute Arbeit und Technik, Gelsenkirchen; Institute for Employment Studies, Brighton; IPTS; IVO, Pozsony; Jenai Egyetem; Karta Foundation (Varsó); Kings' College

London; Kobenhavns Universitet, Dánia; Krista Crowman, University of Lincoln; Kyoto University; Leeds University; Leiden University; Lengyel Társadalomtudományi Doktori Iskola, Varsó; Leslie Haddon – London School of Economics; Liberalis Iniciativa, Pozsony; Liberaljana Misszia, Moszkva; Lomonoszov Egyetem, Moszkva; LTA Szociológiai Intézete, Varsó; Masaryk Egyetem (Brno); Masarykova Egyetem Brno; Mauthausen Memorial (Bécs); Medical University Hamburg Eppendorf, Germany; Memorial (Moszkva); Midsweden University; National Institute of Public Health, Greece; National School of Public Health Greece; National University of Ireland, Maynooth; Német Szociológiai Társaság, Berlin; Network of Independent Experts on Social Eric Marlier (CEPS/INSEAD Luxemburg); New Economics Institute, USA; Osztrák Tudományos Akadémia; Paris 8 Egyetem, Police University, Germany, Münster; Porto University; Potsdam Institute for Climate Impact Research (Germany); RTA Közgazdaságtudományi Intézet, Moszkva; RTA Szociológiai Intézet, Moszkva; Scientific Research Centre of the Slovenian Academy of Sciences and Arts, Department for Interdisciplinary Research in Humanities (Ljubljana); Sevcsenko Tudományegyetem, Kijev; SNFCCC; SSH, Bécs; St. Georges University, London; Stockholm University; Stockholms Universitet, Svédország; Strathclyde University, Glasgow; Sustainability Management, Local Governments for Sustainability, ICLEI (International Council for Local Environmental Initiatives); Szlovák Tudományos Akadémia, Szociológiai Intézet; Tbiliszi Állami Egyetem, Grúzia; Tel Aviv University, Tel Aviv, Izrael; The Macaulay Institute in Aberdeen, Scotland; The University of Groningen (the Netherlands); The University of South Bohemia (Czech Republic); The University of South Bohemia (Czech Republic); Tilburg Universiteit, Hollandia; Toronto University, Canada; Trento University; Ukrajnai Tudományos Akadémia, Szociológiai Intézet, Kijev; UNDP Europe and CIS, Bratislava; United Kingdom Climate Impacts Programme, Oxford; Universita degli Studi di Modena i Reggio Emilia, Reggio ne'll Emilia; Universitatea Babes-Bolyai, Románia; Université Victor Segalen Bordeaux, Franciaország; Universiti of Helsinky; University College London; University of Barcelona; University of California Los Angeles; University of Glasgow; University of Granada; University of Leeds; University of Ljubljana; University of London; University of Nottingham; University of Padova; University of Rovira i Virgili, Tarragona; University of Stirling; University of Stockholm; Uppsalai Egyetem, Svédország; UTA, Dobrov Központ, Kijev; UTA, Közgazdaságtudományi Intézet, Kijev; Visual History Archive (Berlin); Viszsaja Skola Ekonomiki, Moszkva; Wissenschaftsladen Wien; Wodrow Wilson Center, Washington; WZB, Berlin; ZOOM; ZSI, Bécs.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2015-ben az intézetben indul a Társadalomtudományi Kutatóközpont első, H2020 alapokból finanszírozott tudományos projektje. A munka minőségén és az innováción alapuló foglalkoztatás-növekedés (*QuInnE*) című, a Lund University (Svédország) által koordinált kutatás az intézetben folyó szervezetszociológiai kutatások több évtizedes hagyományaira épít, emeritus kutatót kötve össze friss posztdoktorokkal.

A Hálózatelemzési Központban 2014-ben két OTKA projekt kapott támogatást. Az intézetből beadott *The life cycle of an online social network: Big Data analysis* című kutatás 2015–2016-ra szólóan kapott támogatást, azonban a projekt előkészítő munkálatai már ezt megelőzően elkezdődtek. A munkában nem csak a Hálózatelemzési Központ munkatársai vesznek részt, hanem a CEU, az MTA KRTK, illetve az ELTE kutatói is.
Az intézettel együttműködő RECENS Lendület kutatócsoport *Pletyka, reputáció és kooperáció: A társadalmi rend informális építőkövei* címmel nyújtott be pályázatot, és kapott

lehetőséget. A kutatás 2014 utolsó hónapjaiban kezdődött. Már a kezdeti szakaszban sikerült az eredeti, nemzetközileg is rangos kutatógárdát bővíteni és az elméleti alapokat előadások és viták keretében továbbgondolni. Ugyancsak sor került az első kísérletek tervezésére és előkészítésére.

OTKA kutatási támogatást és junior státuszt nyert továbbá *A roma médiakép 1988–2015: állandó és változó diszkurzív stratégiák és reprezentációs rezsimek* című projekt, amely egy a kilencvenes években kezdődött médiakutatási program folytatása.

A posztdoktori kategóriában kapott támogatást *Az őrültek helye a 21. századi magyar társadalomban* című kutatási program, amelynek majdani eredményei mind az egészségügyi intézményrendszer, mind az általános társadalmi diszkriminációs folyamatok megértéséhez közelebb vihetnek.

Részben az intézet kutatónak részvételével nyert támogatást az *Intézményi reformok öregedő társadalmakban: jogi és politikai aspektusok* című OTKA kutatás, amely 2015 januárjában indul.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Folyóiratcikkek

1. Diego Costa, Eleni Hatzidimitriadou, Elli Ioannidi-Kapolou, Jutta Lindert, Joaquim Soares, Orjan Sundin, Olga Tóth, Henrique Barros: Intimate partner violence and health-related quality of life in European men and women: findings from the DOVE study. QUALITY OF LIFE RESEARCH (2014) IF: [2.864*] http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25063083
2. Hajdu T, Hajdu G: Reduction of income inequality and subjective well-being in Europe. ECONOMICS: THE OPEN-ACCESS, OPEN-ASSESSMENT E-JOURNAL 8:(2014-35) pp. 1-29. (2014) IF: 0.307* http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=12975
3. Henry Greenspan, Annette Wieviorka, Kovács Éva, Sara R Horwitz, Berel Lang, Dori Laub, Kenneth Waltzer: Engaging Survivors: Assessing 'Testimony' and 'Trauma' as Foundational Concepts. DAPIM: STUDIES ON THE HOLOCAUST 2014:(28) pp. 190-226. (2014) http://real.mtak.hu/19611/
4. Janky Béla, Bakó Boglárka, Szilágyi Péter, Bognár Adrienn: Stigmatising the Poor Without Negative Images: Images of Extreme Poverty and the Formation of Welfare Attitudes. SOCIOLOGICAL RESEARCH ONLINE 19:(3) p. on-line. (2014) IF: 0.421* http://real.mtak.hu/15202/
5. Rita Hegedűs, András Pári, Zsófia Drjenovszky, Hanna Kónya: Twinship as a resource: Zygosity- and gender-based comparison of twins' attitudes towards twinship. TWIN RESEARCH AND HUMAN GENETICS 17:(5) pp. 376-382. (2014) IF: 1.918* http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/25111726
6. Messing Vera: Methodological puzzles of surveying Roma/Gypsy populations. ETHNICITIES 14:(6) pp. 811-829. (2014) IF: 0.517* http://etn.sagepub.com/content/14/6/811.abstract

7. Szikra Dorottya: Democracy and welfare in hard times: The social policy of the Orbán Government in Hungary between 2010 and 2014. JOURNAL OF EUROPEAN SOCIAL POLICY 24:(5) pp. 486-500. (2014) IF: 1.710*
   http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=21702
8. Zsuzsa Széman: A new pattern in long term care in Hungary: Skype and youth volunteers. ANTHROPOLOGICAL NOTEBOOKS (SLOVENIA) 20:(1) pp. 105-117. (2014) IF: 0.394*
   http://real.mtak.hu/cgi/users/home?screen=EPrint::View&eprintid=21475

Könyvek

9. Kapitány Ágnes, Kapitány Gábor: Alternatív életstratégiák. Budapest: Typotex Kiadó (2014). 394 p. http://real.mtak.hu/17625/
10. Kristóf Luca: Véleményformálók. Hírnév és tekintély az értelmiségi elitben. Budapest: L'Harmattan – MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont, (2014). http://real.mtak.hu/21129/
11. Schiff Claire , Szalai Júlia (szerk.): Migrant, Roma and Post-colonial Youth in Education across Europe: Being 'visibly different'. London: Palgrave, (2014). http://www.palgrave.com/page/detail/migrant-roma-and-postcolonial-youth-in-education-across-europe-julia-szalai/?K=9781137308627

AZ MTA TÁRSADALOMTUDOMÁNYI KUTATÓKÖZPONT FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2014-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	185			Ebből kutató[2]:	160
PhD, kandidátus:	125	MTA doktora:	5	Rendes tag és levelező tag:	2
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					3
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					57

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				665
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				584
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				225
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				17
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				39
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	69	idegen nyelven:	5
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	21	idegen nyelven:	10
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	143	idegen nyelven:	87
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	25	idegen nyelven:	13
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	4	idegen nyelven:	4

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	1884	Összes független hivatkozások száma:	1814

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	8	MTA doktora:	1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	344	hazain:	358
Nyilvános esemény megrendezése:	8	kulturális rendezvények:	20
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			40
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	64	hazai:	87
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	20	hazai:	61

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			121
Témavezetések száma: TDK munka:	63	Diplomamunka (BSc):	179
Diplomamunka (MSc):	220	PhD:	140

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		1 010 678	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	16	Teljes saját bevétel: 99 827	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			36
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		119 153	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		49 918	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			29
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		13 842	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		7 172	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		21 461	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	1 010 678	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	99 827	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó támogatás:	111 719	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	7434	E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	49 918	E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	13 842	E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	7172	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	21 461	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:		E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: Az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont központ vezetése alá tartozó csoportok

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 12 Ebből kutató[2]: 7
PhD, kandidátus: 3 MTA doktora: Rendes tag és levelező tag:
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]: 0
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]: 5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 9
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 9

Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 2
mindezekből recenzió, kritika magyarul: 0 idegen nyelven: 0

Megjelent könyv/monográfia, atlasz magyarul: 0 idegen nyelven: 0
könyvrész, könyvfejezet, térkép magyarul: 0 idegen nyelven: 1

Könyv szerkesztése[7] magyarul: 0 idegen nyelven: 0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés magyarul: 0 idegen nyelven: 0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 6 Összes független hivatkozások száma: 6

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 8 hazain: 2
Nyilvános esemény megrendezése: 0 kulturális rendezvények: 0

Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 1 hazai: 0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 0 hazai: 0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 8
Témavezetések száma: TDK munka: 2 Diplomamunka (BSc): 0
Diplomamunka (MSc): 6 PhD: 7

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Jogtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	43			Ebből kutató[2]:	34
PhD, kandidátus:	25	MTA doktora:	2	Rendes tag és levelező tag:	2
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]:					2
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]:					10

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				242
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				213
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				78
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				6
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				13
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	15	idegen nyelven:	3
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	8	idegen nyelven:	6
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	60	idegen nyelven:	30
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	6	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	1

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	475	Összes független hivatkozások száma:	464

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD: 1	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	111	hazain:	115
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			5
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	45	hazai:	58
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	10	hazai:	16

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			39
Témavezetések száma: TDK munka:	16	Diplomamunka (BSc):	60
Diplomamunka (MSc):	52	PhD:	51

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Kisebbségkutató Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	26		Ebből kutató[2]:	24
PhD, kandidátus:	15	MTA doktora:	Rendes tag és levelező tag:	
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]:				0
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]:				11

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				117
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				94
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				38
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				4
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	10	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	3	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	32	idegen nyelven:	9
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	12	idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	515	Összes független hivatkozások száma:	514

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD:	0	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:		50	hazain:	72
Nyilvános esemény megrendezése:		2	kulturális rendezvények:	5
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:				6
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:		3	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:		1	hazai:	7

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			14
Témavezetések száma: TDK munka:	10	Diplomamunka (BSc):	21
Diplomamunka (MSc):	17	PhD:	18

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Politikatudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	40			Ebből kutató[2]:	35
PhD, kandidátus:	24	MTA doktora:	3	Rendes tag és levelező tag:	0
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]:					1
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]:					4

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				160
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				145
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				65
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				8
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	36	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	4	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	26	idegen nyelven:	27
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	3	idegen nyelven:	4
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	550	Összes független hivatkozások száma:	515

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD: 4	MTA doktora:	1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	69	hazain:	74
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			9
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	12	hazai:	12
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	16

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			28
Témavezetések száma: TDK munka:	24	Diplomamunka (BSc):	53
Diplomamunka (MSc):	75	PhD:	38

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA TK Szociológiai Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 49 Ebből kutató[2]: 41
PhD, kandidátus: 21 MTA doktora: 3 Rendes tag és levelező tag:
Az intézethez kötődő akadémikusok száma[3]: 0
35 év alatti, intézeti állományban levő kutatók száma[4]: 9

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 138
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 126

Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				42
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				4
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				13
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	8	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	6	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	26	idegen nyelven:	21
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	4	idegen nyelven:	4
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	3

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 360 Összes független hivatkozások száma: 339

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 3 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 106 hazain: 95
Nyilvános esemény megrendezése: 3 kulturális rendezvények: 15

Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 19
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 3 hazai: 14
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 8 hazai: 22

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 32
Témavezetések száma: TDK munka: 11 Diplomamunka (BSc): 45
Diplomamunka (MSc): 70 PhD: 26

MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET
1068 Budapest, Benczúr u. 33.; 1394 Budapest, Pf. 360
telefon: (1) 351 0413; fax: (1) 322 9297
e-mail: linginst@nytud.mta.hu; honlap: www.nytud.mta.hu

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Alapkutatások

Elméleti nyelvészet: Az *Átfogó magyar nyelvtan* munkálatainak folytatása. A nyelvtani munkamegosztás elméleti nyelvészeti modellezése az információszerkezeti jelenségek területén. Az analógia szerepének vizsgálata a különböző nyelvi szinteken. Formális fonológiai vizsgálatok. Elméleti kutatások végzése a formális szemantika és pragmatika, valamint a nyelvi rituálék területén. ***Finnugor nyelvészet:*** Szamojéd kérdő mondatok szintaxisának vizsgálata. Szamojéd, finn-számi és komi-permják szociolingvisztikai vizsgálatok. A hanti–orosz nyelvi kapcsolatok vizsgálata, hanti nyelvjáráskutatás. Manysi antropológiai nyelvészeti kutatások. ***Nyelvtörténeti kutatások:*** A *Magyar generatív történeti szintaxis* projektum összefoglaló tanulmányköteteinek megjelentetése. A korai terepmunkaforrások és -adatok elvi-módszertani értékelése, a nyelvemlék-adatbázisok fejlesztése és bővítése. Anatóliai nyelvészeti és általános indogermanisztikai kutatások.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet: Az óvodások számfogalmat érintő nyelvi képességének vizsgálata. Az elméleti nyelvészet egyes kérdéseinek kvantitatív módszerekkel történő vizsgálata. A nyelvi alrendszerek interakciójának vizsgálata prozódiai és pszicholingvisztikai módszerekkel. A nyelvi képesség és a hozzá társuló más kognitív képességek kísérletes vizsgálata. Magyar nyelvfejlődési vizsgálati rendszerek kialakítása, továbbfejlesztése. Spontánbeszéd-analízis és szemantikai alapú diagnosztikai eljárás továbbfejlesztése és tesztelése az enyhe kognitív zavar és a korai Alzheimer-kór felismerésére. ***Két- és többnyelvűségi vizsgálatok:*** *A nyelvi másság dimenziói: a kisebbségi nyelvek megőrzésének lehetőségei* című kutatásban adatelemzés és további terepmunka. A Mercator/LEARNMe kutatás munkálatainak folytatása. A sztenderdizációt és a kétnyelvű oktatást megalapozó jelnyelvi alap- és alkalmazott kutatások folytatása. A *JelEsély* TÁMOP projektum keretében terepmunka, korpuszépítés. A siket közösség nyelvszociológiai hátterének és nyelvhasználati szokásainak felmérése. Romani nyelvészeti antropológiai vizsgálatok. ***Fonetika:*** A spontán beszéd vizsgálata, a beszédtervezési folyamatok elemzése, valamint beszédtechnológiai és klinikai fonetikai vizsgálatok. ***Lexikológia-lexikográfia:*** *A magyar nyelv nagyszótára VI. Di–el* kötete szócikkeinek írása, szerkesztése, valamint az *Új magyar etimológiai szótár* készítése. ***Alkalmazott nyelvészet és nyelvi tanácsadás:*** A *Helyesírási tanácsadó portál* működtetése és fejlesztése. A nyelvművelés, nyelvi normativitás, helyesírás, stilisztika, utónévadás egyes kérdéseinek további kutatása.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia: A *Magyar Nemzeti Szövegtár* új változatának közzététele, az *Utónévkereső* fejlesztése. Az ECOINNO projektum és a *TrendMiner* nemzetközi projektum lezárása. Összehasonlító korpuszok létrehozása kis finnugor nyelvekre. ***Beszédtechnológia:*** A *BEA* spontánbeszéd-adatbázis folyamatos fejlesztése.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Alapkutatások

Elméleti nyelvészet

Lendület kutatócsoport – A nyelvi alrendszerek munkamegosztása a kvantorhatókör kifejezésében: A kutatócsoport fő feladatként tovább vizsgálta a tágabb értelemben vett nyelvi alrendszerek együttműködését az információszerkezet és a logikai hatókör kifejezésének témájában, részben prozódiai és pszicholingvisztikai kísérletes eszközökkel, részben pedig az elméleti nyelvészeti modellezés eszközeivel. Az eredmények köréből kiemelhető néhány a nyelvelmélet szempontjából is jelentőséggel bíró kísérletes kutatás, ilyen pl. a magyar nyelvben szórendi eszközökkel fókuszba állítható névelős főnevek és tőszámneves főnevek értelmezése, felnőttek és óvodáskorú gyermekek bevonásával. A prozódiai kutatási irány résztvevői külföldi kutatótársakkal közösen elemezték egy kifejezés szórendi fókuszálásának, illetve szembeállítottságának, valamint a megelőző kontextusban való korábbi előfordulásának hatását a mondatintonációra. E kutatások eredményei lehetővé teszik, hogy jobban megértsük a mondat elemeinek a prozódiára gyakorolt hatását. Emellett a kutatócsoport résztvevői spontán- és féligspontánbeszéd-felvételek alapján a magyar nyelvben található prozódiai egységek határainak fonetikai megnyilvánulásait is vizsgálták. *Átfogó magyar nyelvtan:* A kutatás terjedelmileg és tartalmilag is jelentős végeredménye, az elméletfüggetlen magyar nyelvtani leírás a projekt végére készül majd el, a jelenlegi szakaszban hiánypótló elméleti tanulmányok, disszertációk készültek, például a felszólító és a kötőmódról, az értelmezős szerkezetekről, a *-hAtÓ* affixum morfoszintaxisáról, továbbá számos fejezet már szerkesztési stádiumban van. *Kísérletes és Analógiás Fonológia és Alaktan Kutatócsoport:*Vizsgálták az énekelt magánhangzók megkülönböztetését valódi és álszavakban, valamint énekesek és laikusok által. Létrehoztak egy implicit asszociációs tesztet a nyelvi innováció iránti tolerancia mérésére. Az intonáció stilizálására több új eljárást fejlesztettek ki, amelyek az alapfrekvencia menete alapján osztályozzák az egyes prozódiai szakaszokat. A hosszú felső nyelvállású magánhangzók rövidülését vizsgálták az Erdélyben beszélt mezőségi nyelvjárásban, kimutatva, hogy a rövidülésük itt is megfigyelhető, és e tendencia a magyarországi sztenderdben megfigyelt változási folyamat előrehaladottabb állapotának felel meg. Egy nagyobb angol nyelvű cikk készült, amely formalizált módon tárgyalja az elölségi harmónia tipológiáját, melyet közlésre elfogadott egy neves nemzetközi folyóirat. Kimutatták, hogy a semleges magánhangzót tartalmazó kicsinyítő képzők nem úgy viselkednek, ahogy a többi hasonló alakú toldalék, és a különbség oka a kicsinyítőképzés speciális paradigmatikus tulajdonságaival függ össze. Részletesen elemezték a fonetikai és fonológiai neutralizáció különböző aspektusait; az eredményeket egy habilitációs dolgozat foglalja össze. *Formális Fonológiai Kutatócsoport:* Elkészült egy fonológiai tanulmánykötet a magyar fonológia különféle vitatott kérdéseiről. Az anti-harmóniát és az ingadozó töveket vizsgálták a budapesti köznyelvben és egy szlovákiai magyar nyelvjárásban: az eredmények szisztematikus eltérést mutatnak a két nyelvváltozat beszélőinek nyelvhasználatában a magas és mély hangrendű toldalékok használatát illetően. Elemelméleti keretben dupla zárral rendelkező komplex szegmentumként elemezték a taa csettintőhangokat. Két tanulmányt készítettek elő megjelenésre neves nemzetközi folyóiratokban. Egy tanulmány a magyar hosszú mássalhangzók viselkedését vizsgálja mint a fonetika–fonológia interfész érdekes jelenségét, két további pedig a magyar *á* képzési helyének az elmúlt évtizedekben lezajlott előretolódásával kapcsolatban tárgyalja a fonológiai megkülönböztető jegyek és a beszédhangok fonetikai tulajdonságai közötti összefüggést, a fonológiai jegyek absztraktságának, ill. fonetikai lehorgonyzottságának elméleti kérdéseit. *A fonológiai*

elméletek történetéből c. tanulmány áttekinti a huszadik századi fonológiatörténet főbb iskoláit. *Szemantikai és pragmatikai kutatások:* A német nyelv főmondati infinitívuszaival foglalkozó két tanulmány a rejtett modalitással foglalkozó elméletek osztályozását végezte el. A szintaktikai frázisstruktúra-reprezentációkban a multidominancia alkalmazását vizsgáló tanulmány a Frázis-Kapcsoló Nyelvtan keretein belül vizsgálja a ciklikus gráfok előfordulását és ezek alkalmazhatóságát a „Bach-Peters" mondatokra. Megjelent egy tanulmány a magyar topikmező összetevőinek prozódiai tulajdonságairól. Egységes keretben sikerült megragadni a magyar főmondati eldöntendő kérdő mondatok interpretációs tulajdonságait is. Két, jelentős nemzetközi fórumon megjelent tanulmány a heccelés jelenségét tanulmányozta interkulturális, szociopragmatikai nézőpontból. *Mondattani és morfológiai kutatások:* Az MTA Kiemelt Vendégkutatói projekt keretében egy monográfia megírásának első fázisa zárult le a szintaktikai struktúrák építésének témájában. Új elemzés született továbbá a többes sz. 3. személyű egzisztenciális általános alanyokra, mely az ilyen kifejezéseket többes számú határozott leírásnak tekinti. Doktori értekezés elemezte Minimalista keretben az udmurt nyelv műveltető szerkezeteit. Nemzetközi együttműködés keretében vizsgálták a magyar és a mandarin kínai nyelv információstrukturális mondattani jelenségeit, részben kísérletes alapon.

Finnugor nyelvészet

A *tundrai nyenyec nyelv állítmányi szerepű kérdőszói kifejezései*nek leírását PhD-disszertáció, az állítmányi szerepű kérdőszói kifejezések elemzéseit további publikációk tartalmazzák. E kutatások egyrészt a mind ez idáig nem vizsgált kérdőszavas kérdések szerkezeti szabályainak feltárására fókuszáltak, másrészt az alkalmazott módszerekkel olyan tipológiai szempontrendszer kidolgozását tűzték ki célul, amely alkalmas lehet további nyelvek e témában történő szisztematikus összehasonlítására. A finn-számi nyelvcserét longitudinálisan vizsgáló projektben a kérdőíves felmérés az életkor, nem, foglalkozás kulcsváltozóra összpontosított. A hanti–orosz nyelvi kapcsolatok vizsgálata az alárendelő kötőszavak átvételére és e kölcsönzések következményeire irányult, melyeknek egyrészt általános kontaktusnyelvészeti eredményei vannak, másrészt az idiolektális variánsok jobb megértéséhez szolgálnak alapul.

Nyelvtörténeti kutatások

Magyar Generatív Történeti Szintaxis: Megjelentek a tervezett monográfiák: a magyar nyelv mondatszerkezetének és szintagmaszerkezetének változásait elemző magyar kötet az Akadémiai Kiadónál, a magyar nyelvtörténet vizsgálatának elméleti tanulságait összegző angol kötet pedig az Oxford University Pressnél. *Magyar nyelvtörténet:* Felépült egy 4,5 M karakter terjedelmű morfológiailag elemzett adatbázis, amelynek anyagát a kezdetektől 1772-ig a magánéleti regiszterhez legközelebb álló szövegtípusok (magánlevelek, bírósági tanúvallomások) alkotják (tmk.nytud.hu). Nyelvemlékek kiadását és bemutatását tartalmazó két kötet áll megjelenés előtt az ó-, ill. középmagyar korból. *Finnugor nyelvtörténet:* a manysi nyelv jövevényszó-fonológiai elemzésére került sor, a nyelvtörténeti adat értékelhetősége a korai terepmunkaforrások és -adatok elvi-módszertani jellemzői szempontjából. Az *anatóliai nyelvészeti és általános indogermanisztikai kutatások* új eredményei az ókori anatóliai nyelvek (elsősorban a luvi és a fríg) szókincsének, hangtörténetének, epigráfiájának és földrajzának leírásában tükröződnek.

Alkalmazott kutatások

Kísérletes nyelvészet

A kvantorok grammatikája és a nyelvi relativizmus: Kísérleteikben magyarázatot találtak arra, hogy miért nem izomorf a magyar gyerekek hatókörértelmezése. Az állított és preszupponált kimerítő olvasatok különbségét kísérletileg mutatták ki gyerekek és felnőttek körében.

Neurolingvisztika: A mesterséges nyelvtan elsajátítási paradigma keretében a mondattani és lexikai, verbális és vizuális konstrukciók ismétlődő, rekurzív beágyazása implicit tanulásának vizsgálata a rejtett és a tudatos tanulás új relációit mutatta ki egészséges és enyhe Alzheimer-kórral élő személyeknél. A gátlás, a munkamemória és a szóelőhívás közötti kapcsolatok vizsgálatának eredménye szerint a szóelőhívásban fontos szerepet játszik a gátlási komponenst is tartalmazó komplex munkamemória. Az enyhe kognitív zavar és korai Alzheimer-kór diagnosztikájára fejlesztett, spontánbeszéd-analízisen alapuló eljárás 90 fővel került felvételre, a beszédtempó és a kitöltött szünetek mutatói érzékeny előrejelzők már az enyhe kognitív zavar diagnosztizálásában is. *Pszicholingvisztika:* A birtoklást kifejező morfoszintaxis vizsgálata a birtokossal való számbeli egyeztetés ingatagságát mutatta felnőtt- és gyermekkorban is. A nyelvfejlődési zavart mutató gyerekek jelentős elmaradást mutatnak a birtokos személyjelek és a birtoktöbbesítő jel használatában. A *Clinical Evaluation of Language Fundamentals* (CELF-4) magyar változatával zajló kis mintás bemérés tapasztalatai új irányokat és jó alapot nyújtanak a magyar nyelvfejlődési vizsgálati rendszerek továbbfejlesztéséhez. A pragmatikai képességek vizsgálata szerint már 3-4 éves korban érzékenyek a gyerekek bizonyos implikatúrákra, de az adatok más jellegű érzékenységet mutatnak, mint a felnőtt populáció esetében. A szemantikai inferenciák és implikatúrák megértésének új szemmozgáskövetéses vizsgálatai arra utalnak, hogy az implikatúrák generálása külön kognitív terheléssel jár.

Két- és többnyelvűségi vizsgálatok

A *JelEsély* (TÁMOP-5.4.6/B-13/1, *A fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés szakmai tudásának elterjesztése és hozzáférhető szolgáltatások fejlesztése)* projektumban három kérdőív segítségével folyt a terepmunka (250 online adatközlő és 130 interjúalany vizsgálata megtörtént) és a jelnyelvi korpusz építése. Elkezdődtek a nyelvleíráshoz nélkülözhetetlen grammatikai tesztelés munkálatai is. Megjelent a *Kétnyelvűség – Variabilitás és változás magyarországi közösségekben* című monográfia. A könyv alapvető célja általános, feltáró és elméleti ismereteket bemutatni a kétnyelvűségről, melyből kiderül, hogy ez a jelenség természetes és hasznos, és hogy fenntarthatóságához mi minden szükséges. Ugyancsak megjelent egy szemléletét, megközelítési módját, diszciplináris kereteit tekintve is újító jellegű kötet *A kulturális és nyelvi sokszínűség lehetőségei és korlátai a Kárpát-medencében* címmel. A korábban megkezdett vizsgálatok mellett újabb *cigány nyelvi kutatások* indultak az internetes kommunikáció tanulmányozásával. Angol nyelvű tanulmány jelent meg a gábor roma közösségeken belül társadalmi különbségeket létrehozó nyelvi és kulturális ideológiákról. Lezárult az empirikus adatok gyűjtése a cerhari–magyar kétnyelvű közösségről. Az *Internetes nyelvhasználat a kárpátaljai magyarok gyakorlóközösségeiben* c. kutatásban részeredmények kerültek publikálásra.

Fonetika

A fonetikai kutatásokban kiemelkedőek egyrészt a beszédhangok egymásra hatásának elemzési eredményei a spontán beszédben, másrészt a rejtett beszédtervezési folyamatok megismerését célzó vizsgálatok (diszharmóniás jelenségek magyarázatai, önellenőrzési stratégiák leírása). A társalgáselemzés számos új eredményt hozott, beleértve az univerzális és nyelvspecifikus sajátosságok leírását. Előrelépés történt a spontán beszéd tagolhatóságának és a beszélő-felismerésnek az automatikus megoldásában. Az anyanyelv-elsajátítás eddig nem vizsgált, idősebb életkori szakaszainak beszédkutatása jelentős hozzájárulás a nyelvelsajátítás általános és specifikus kérdéseihez. Fonetikai elemzésekkel első ízben azonosították az afázia egy nagyon ritka típusát magyar beszélőnél. A beszédkutatási eredmények felhasználhatók a beszédtechnológiai fejlesztésekben és a kriminalisztikai fonetikai alkalmazásokban, valamint

közvetlenül hasznosíthatók a gyógypedagógia területein és a terápiákban. Két jelentős nemzetközi folyóiratban fogadták el publikálásra az osztály munkatársainak tanulmányait.

Lexikológia-lexikográfia

Folytatódott *A magyar nyelv nagyszótára VI. Di–el* kötete szócikkeinek írása és szerkesztése, nyelvi-lexikográfiai és szaklektorálása, a címszavak morfológiai kódolása, valamint az *f* betűs címszólista összeállítása. Jelentősen előrehaladt a *Magyar történeti szövegtár* bővítése a 2001 és 2010 között keletkezett szövegekkel. A mintegy 1,5 millió szónyi szaknyelvi minősítésű szövegből 1,2 millió szövegszónyi szemelvénynek elkészültek a karakterfelismertetett szövegű pdf-fájljai, majd a formázásra előkészített rtf-jei. Mintegy 400.000 szónyi szemelvényből elkészültek az xml-formátumba konvertáláshoz szükséges, formázott, ellenőrzött html-állományok is. Megtörtént a szépirodalmi és sajtónyelvi szemelvények összeválogatása. Az *Új magyar etimológiai szótár* munkálataiban folytatódott a szakirodalom feltárása, a szótörténeti rész javítása, a bibliográfiai adatok elhelyezése a szócikkekben. A *MemoQ 6* fordítástámogató program segítségével folyt az *EWUng*-szócikkek német nyelvű etimológiai részeinek magyarra fordítása és az etimológiai adatok kiegészítése.

Nyelvi tanácsadás

A folyamatosan működő nyelvi tanácsadó szolgálat 2014-ben több mint 7000 megkeresésre válaszolt, a kutatócsoport szakvéleményeket, tanulmányokat készített és előadásokat tartott. Folytatódtak *A magyar helyesírás szabályai* 12. kiadásának munkálatai. Az utónevek közötti választást segítő *Utónévportál*ban bővültek a kereső funkciók.

Nyelvtudományi innováció és fejlesztés

Nyelvtechnológia

Befejeződött a *TrendMiner* projekt, melynek célkitűzése a közösségi médiában megjelenő üzenetek követése és elemzése volt. A projekt azt vizsgálta, hogy milyen pszichológiai és szociálpszichológiai jelenségek, trendek figyelhetők meg magyar politikai üzenetekre adott publikus Facebook-hozzászólásokban. Az ECOINNO pályázat keretében elkészült a nyelvtechnológiai támogatással működő, ökoinnovációs szolgáltatások és igények dinamikus illesztésére szolgáló portál prototípus implementációja. A 2014 elején megalakult *Matematikai nyelvészeti kutatócsoportban* elsősorban számítógépes szemantikai kutatások folynak. A gépi szövegértés egyik fontos összetevője a szavak jelentésének reprezentálása. A reprezentációhoz szükséges információkat korpuszból lehet kinyerni, az utóbbi években népszerű elosztott, vektoros nyelvmodellek segítségével. Az EFNILEX projektben ezen a módon készült nyersanyag a lexikográfia számára. A veszélyeztetett és más kisebb finnugor nyelvek nyelvtechnológiai támogatását fejlesztő két nemzetközi projektum keretében megtörtént a manysi nyelvű számítógépes eszközök célcsoportjának szociolingvisztikai felmérését célzó kutatás előzetes kidolgozása, továbbá az online és offline nyelvhasználatot vizsgáló kérdőív tervezése, lekérdezése, és folytatódott a források összeállítása a korpuszépítés számára. 2014 őszén megnyílt a *Magyar Nemzeti Szövegtár* felújított és kibővített változata, az új felhasználói felület elérhető a http://mnsz.nytud.hu címen. Folyik a *Helyesírási tanácsadó portál* fejlesztése, és a szlovák nyelv online oktatását megvalósító *slovake.eu* projekt. A csoport üzemelteti az *iTranslate4.eu* gépi fordító portált és az EFNIL nemzetközi szervezet portálját.

Beszédtechnológia

A 310 órányi BEA spontánbeszéd-adatbázis (381 adatközlő) fejlesztése a 24 szakasz-, szó- és hangszinten annotált szöveggel és az információs adattáblával hazai és nemzetközi tekintetben is kimagasló. A beszédkutatások döntő többsége az adatbázis anyagain alapszik; a

BEA hozzájárul továbbá a nemzeti kulturális örökséghez, a budapesti beszélők nyelvhasználatának megőrzéséhez. Kidolgozták a középiskolás korú, magyar anyanyelvű fiatalok (14–18 évesek) beszédének rögzítését célzó *Tini BEA* adatbázis felvételi protokollját, és megkezdődött az adatbázis feltöltése.

Tananyagfejlesztés
Az INNET-projekt keretében létrejött egy honlap, amely ismeretterjesztő fejezeteivel, különböző feladatsoraival és információs anyagaival a nyelvi diverzitás, a nyelvi veszélyeztetettség, a többnyelvűség és a nyelvi dokumentáció fogalmát ismerteti meg a középiskolásokkal és a nagyközönséggel.

b) Tudomány és társadalom

Az intézet önálló **szakmai információs központként** működik, ennek központi eszköze a honlap, melyet havonta átlagosan 55 400 alkalommal kerestek fel. A honlapon a szélesebb közönség érdeklődésére is számot tartó publikációkat kínálnak nyilvános olvasásra, letöltésre, a *NyelvészInfo* elektronikus levelezőrendszer pedig 610 külső címre továbbít rendszeresen információkat tudományos programokról, konferenciákról, pályázatokról és más aktuális témákról. Az intézet gondozza a honlapjához részlegesen kötődő, de önálló webhelyként üzemelő *Nyelvészeti Portált* is.

A **könyvtár** állománya 43 223 könyvtári egység, a tárgyévben 512 egységgel gyarapodott. Az elektronikus katalógus 781 tétellel bővült; összesen 31 794 példányt tart nyilván. Az év során a könyvtár 5643 online és 2478 személyes használót regisztrált, 887 alkalommal kölcsönzött, elektronikus katalógusában 3803 alkalommal kerestek. Folytatták a retrospektív katalogizálást és digitalizálást.

Az intézetben folyó kutatások eredményei **a társadalom számára számos módon válnak hasznosíthatóvá**. Mind az afáziások, mind a specifikus nyelvfejlődési zavart mutató gyermekek esetében a nyelvi problémák hátterében álló okok feltárása hozzájárul a hatékony **óvodai és iskolai nyelvi fejlesztéshez** és lehetővé teszi a nyelvfejlődési diagnosztika tartalmi fejlesztését. A magyar jelnyelv nyelvtanának leírása támogatja **a jelnyelv sztenderdizációját és a kétnyelvű iskolai oktatás** bevezetését. A siketek körében végzett kutatások pontosabb ismereteket szolgáltatnak a magyarországi siket közösségre vonatkozóan, az eredmények a siket közösség társadalmi helyzetének, boldogulási, munkaerő-piaci esélyeinek javítását is elősegítik. A nyelvészeti-antropológiai kutatások eredményei pedig jól hasznosíthatók a romani anyanyelvűek és a hatóságok kommunikációjának támogatásában, elősegítve ezzel **a roma kisebbség anyanyelv-használati jogának** *de facto* gyakorlását az etnikumok közti kommunikáció nyilvános színterein. A cigány nyelvészeti kutatások a gyakorlatban is segítik a cigány gyermekeket tanító vagy a téma iránt érdeklődő pedagógusok munkáját. A fonetikai vizsgálatok eredményei felhasználhatók a beszédtechnológiai fejlesztésekben és a **kriminalisztikai fonetikai** alkalmazásokban. A **klinikai fonetikai kutatások** pedig, beleértve az anyanyelv-elsajátítás kutatási eredményeit, közvetlenül hasznosíthatók a **gyógypedagógia területein** és a **terápiákban**. A *JelEsély* TÁMOP-projektum olyan alapvető társadalmi kihívások megoldásához járul hozzá, mint a **fogyatékos és marginalizált társadalmi csoportok munkaerő-piaci esélyeinek növelése** és az aktív állampolgárság erősítése. A projekt ezen társadalmilag hasznos célkitűzéseknek rövid távon a siket szakemberek bevonásával, hosszabb távon pedig a bilingvális oktatás megalapozásával felel meg. A kutatás eredményei a többségi társadalom szemléletének formálására is alkalmasak a siketség, a siket közösség és a magyar jelnyelv vonatkozásában. 2014. február 19-én a

projektum az MTA szervezésében a sajtó nyilvánossága előtt is bemutatásra került, továbbá 2014. november 19-én nyílt nap formájában az intézetben a nagyközönség előtt is beszámoltak az addig elért eredményekről.

Az intézet a legkülönbözőbb módokon és csatornákon áll folyamatos kapcsolatban a társadalom jelentős rétegeivel. Több, **a szélesebb közönséghez szóló kiemelt tudományos rendezvény** szervezésében vettek részt.

- A Magyar Tudomány Ünnepe 2014 – Kutatóintézetek tárt kapukkal: A Többnyelvűségi Kutatóközpont Nyílt Napja „Többnyelvűség, sokszínűség – siket jelnyelv – nyelvi kisebbségek" címmel (Budapest, november).
- A Magyar Tudomány Ünnepe 2014 alkalmából az MTA Székházban „A korszerű nyelvtudomány mint a jövő alakításának eszköze" címmel szervezett rendezvény (Budapest, november)
- A Kutatók Éjszakájának Kutatói Börze programja (Budapest, szeptember)

A magyar nyelv nagyszótára 5. kötetének kiadásához kapcsolódva könyvbemutatót szerveztek a sajtó és az érdeklődő nagyközönség számára.

Az intézet kutatói tevékenyen részt vesznek (mind az intézet szervezte keretek között, mind egyénileg) a **tudománynépszerűsítésben**, valamint a társadalom széles rétegeiben elharapódzó nyelvészeti tévhitek és a nyelvi előítéletek felszámolását célzó munkában: tudománynépszerűsítő-ismeretterjesztő előadásokat tartottak; a *nyest.hu* internetes portálon számos nyelvészeti ismeretterjesztő írást tettek közzé. Hetedik éve készítik az *Agyagtábla, papirusz. Az ókori Kelet és Egyiptom – kötetlenül és tudományosan* szakblogot (http://agyagpap.blogspot.com). Tudományos ismeretterjesztő előadások, nyomtatott és on-line publikációk, valamint rádióműsorok segítségével gyarapították a laikus érdeklődők nyelvtudományi ismereteit. Több munkatárs pedig részt vett a Nemzetközi Nyelvészeti Diákolimpia magyar csapatának válogatásában, felkészítésében.

Az INNET program keretében a *Nyelvek veszélyben* címmel létrehozott internetes honlap (http://hu.languagesindanger.eu/), mely az olvasmányos szövegeket a tudományos feldolgozás szintjéhez is elvezető kiegészítésekkel látja el, segít kielégíteni a nyelvészet iránt érdeklődő nagyközönség információs igényeit. Amellett, hogy hozzájárul a felhasználók nyelvi horizontjának szélesítéséhez, társadalmi szempontból is igen lényeges kérdéskör (amelybe beletartoznak a nyelvi jogok, a többnyelvűség mint érték, a pozitív diszkrimináció fogalma stb.) jobb megértéséhez vezet el.

Nyilvános elérésű adatbázisok

Az intézetben fejlesztett és készülő nyelvi adatbázisok, többek között az anyanyelv iránti általános érdeklődés következtében is, széles körű társadalmi figyelemre tartanak számot (a *Magyar Nemzeti Szövegtár*nak például közel 10 000 regisztrált felhasználója van). Ezek az adatbázisok az anyanyelvi kulturális örökség digitális formában őrzött részei, melyek referenciapontként szolgálnak nemcsak a tudományos kutatásban, hanem a közgondolkodásban, az anyanyelv iránt érdeklődők körében is. A legfontosabb nyilvános elérésű adatbázisok:

- *Magyar Nemzeti Szövegtár* (http://mnsz.nytud.hu): mai magyar írott köznyelvi minta, melynek 2014-ben nyílt meg a felújított és kibővített változata.

- *Uralonet* (http://www.uralonet.nytud.hu): az uráli nyelvek internetes etimológiai adatbázisa, amely kutatási és oktatási célokat egyaránt szolgál.
- *Magyar Generatív Történeti Szintaxis – ómagyar nyelvemléki adatbázis* (http://omagyarkorpusz.nytud.hu): a teljes ómagyar nyelvemléki anyagot feldolgozó nyelvi adatbázis mintegy 2,2 millió szónyi anyaggal.
- *Magyar történeti szövegtár* (http://www.nytud.hu/hhc): kb. 27 millió szavas nyelvtörténeti szövegadatbázis (1772–2000) internetes keresőfelülettel.
- *A magyar nyelv nagyszótárának forrás- és névjegyzéke* (http://nszt.nytud.hu/forr.php): kb. 38 000 tételt tartalmaz.
- *BEA magyar spontán beszéd adatbázis* (http://www.nytud.hu/adatb/bea/index.html): mai budapesti beszélők beszédét rögzítő többfunkciós spontán beszéd adatbázis.
- A *Budapesti Szociolingvisztikai Interjú (BUSZI)* (http://buszi.nytud.hu/): a budapesti lakosok reprezentatív mintáján végzett nagyszabású magnetofonos felmérés anyaga a magyar nyelv Budapesten beszélt változatáról.

A *TrendMiner* (http://www.nytud.hu/oszt/korpusz/trendminer.html) projektumban létrehozott erőforrások (az 1,9 millió politikai Facebook-üzenetet tartalmazó korpusz, valamint a nemzetközi politikai ontológia) szabadon hozzáférhetőek a projektum honlapján. Felhasználásukkal bárki számára lehetővé válik, hogy kutatásokat végezzen aktuális politikai és társadalmi kérdések megítéléséről a jelenleg domináns magyar közösségi médiában. A közösségi média további nyelvtechnológiai kutatásait, fejlesztéseit is támogatják a közzétett eredmények, valamint az elemzésükhöz felhasznált szoftvereszközök forráskódjai, melyek szintén szabadon hozzáférhetők.

Közhasznú tudományos szolgáltatások, közönségszolgálati munka

A korábban is meglévő telefonos, illetve e-mailes közönségszolgálatot egészíti ki a mai kor követelményeinek megfelelően két online felület. Az immár két éve üzemelő *Helyesírási tanácsadó portál* (helyesiras.mta.hu), amelyet egy szakmai felmérés a legjobb tanácsadó eszköznek ítélt, központi forrása lett a magyar helyesírás területein való tájékozódásnak. 2014-ben mintegy 1,3 millió alkalommal adott tanácsot, a látogatók száma meghaladta az 560 ezret, akiknek 60%-a rendszeres látogató. A lekérdezések száma egy-egy munkanapon eléri az 5000-t. Az intézet honlapján pedig elérhető az adható utónevek folyamatosan frissített teljes adatbázisa.

A *Helyesírási tanácsadó portál* hivatalos Facebook-oldalán (illetve Twitteren) naponta jelentetnek meg bejegyzéseket különböző helyesírási, nyelvhelyességi, illetve egyéb érdekes, a magyar nyelvvel kapcsolatos témában. A *Helyes blog* heti kétszer megjelenő posztjai is többször igen jelentős nézettséget értek el.

A tudomány és a társadalom közti párbeszédet szolgálja a Nyelvművelő és Nyelvi Tanácsadó Kutatócsoport tevékenységköre: nyelvi tanácsadás, nyelvi ismeretterjesztés, a helyesírás gondozása, az utónév-szakvéleményezés folyamata. Lehetőség volt az alapvető tudományos ismeretek átadására, a nyelvi babonák, sztereotípiák, a nyelvi stigmatizáció negatív hatásának csökkentésére. Az intézet ad otthont a Nyelvhelyességi Tanácsadó Testület titkárságának is.

Mindezek mellett a munkatársak romani nyelvű tolmácsolással és bírósági szakértői fordításokkal, romani nyelvű felvételek lejegyzésével és fordításával segítették többek között az OFFI Zrt. és a Fővárosi Bíróság munkáját.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Hazai együttműködések

2014-ben a következő hazai partnerekkel jöttek létre új kapcsolatok:

- A mesterséges nyelvtan elsajátítási paradigma keretében közösen dolgoztak a BME TTK Kognitív Tudományi Tanszékével és annak laboratóriumával, valamint a Debreceni Egyetem Általános Nyelvészeti Tanszékével (MTA SZ-051/2013. projektum).
- Az enyhe kognitív zavar és az Alzheimer-kór nyelvi paraméterek segítségével való preklinikai diagnosztizálását célzó kutatás együttműködésben zajlik az SZTE Általános Orvostudományi Kar Pszichiátriai Klinikájával és a SZTE TTK Mesterséges Intelligencia Kutatócsoporttal (TÁMOP Telemedicína).
- Kutatási együttműködés indult az MTA TTK-val, melynek célja a korai nyelvfejlődés neurokognitív előrejelzőinek vizsgálata.
- NKP Erdős Pál Fiatal Kutatói Ösztöndíj (konvergencia) keretében együttműködtek a Szegedi Tudományegyetem Általános Nyelvészeti Tanszékével.
- Az Oktatási Minisztérium felkérésére részt vettek az Országos Kazinczy Szépkiejtési Verseny zsűrijének munkájában.
- Alkalmi együttműködés keretében a Magyar Bankszövetség pályázatára érkezett 2000 javaslat szakvéleményezését, a pályázat nyelvi értékelését végezték el.

Felsőoktatás

Az intézet immár 24. éve működteti folyamatosan (az ELTE-vel közösen) az ELTE–MTA Elméleti Nyelvészet (alap- és mester)szakot és doktori programot, gondoskodik a kurzusok megtartásáról, a tutorizálásról, szakdolgozati és doktori disszertáció témavezetéséről. Emellett számos felsőoktatási intézményben oktattak az intézet munkatársai: ELTE BTK: Mai Magyar Nyelvi Tanszék, Fonetikai Tanszék, Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, valamint a kar Alkalmazott Nyelvészeti Doktori Programja, Nyelvtudományi Doktori Iskolája, Eötvös Kollégium; ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara; PPKE BTK: Magyar Nyelvészeti Tanszék, a PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája; PPKE ITK; SZTE BTK: Angol-Amerikai Intézet, Általános Nyelvészeti Tanszék, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék, Kommunikáció és Médiatudományi Tanszék, Magyar Nyelvészeti Tanszék, valamint a SZTE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolája, ezen belül az Elméleti nyelvészeti és Uraliszika doktori programja; KRE BTK Magyar Nyelvtudományi Tanszék, Miskolci Egyetem BTK: Magyar Nyelvtudományi Tanszék; PTE BTK Romológia Program; II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola, Filológia Tanszék, valamint a SRTA Lelkipásztori segítő-, Katekéta képzés beregszászi kihelyezett képzése. Doktori iskolát 2, doktori programot 4 munkatárs vezetett.

Tudományos fokozat: 4 munkatárs szerzett a beszámolási időszakban PhD-fokozatot.

Az intézet munkatársai tevékenyen részt vesznek a hazai tudományos közéletben: a kutatók több mint 80 hazai konferencián és egyéb tudományos rendezvényen közel 100 előadást tartottak. Az intézet munkatársai az alábbi hazai testületek munkájában vettek részt: az Akadémiai Kutatóintézetek Tanácsa Társadalom-, Gazdaság- és Humán Tudományi Szakbizottsága, Anyanyelvápolók Szövetsége, a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj Kuratóriuma I. szakértői kollégiuma, Campus Hungary Bölcsészettudományi Bíráló Bizottság, Fonetikai, Foniátriai és Logopédiai Társaság, HUNRA Magyar Olvasástársaság, a MAB Plénuma és Bölcsészettudományi Bizottsága, Magyar Alkalmazott Nyelvészek és Nyelvtanárok Egyesülete, a Magyar Nyelv Terminológiai Tanácsa, Magyar Nyelvtudományi Társaság, Magyar Ösztöndíj Bizottság Bölcsészettudományi Szakkollégiuma, MTA Közgyűlés, az

MTA Kutatási Infrastruktúrák Elnöki Bizottsága, az MTA Nyelvtudományi Bizottsága, Akusztikai Komplex Bizottsága, Alkalmazott Nyelvészeti Munkabizottsága, Szótári Munkabizottsága, Magyar Nyelvi Munkabizottsága, Orientalisztikai Bizottsága, Uráli Nyelvészeti Munkabizottsága, Magyar Nyelvi Osztályközi Állandó Bizottsága, az MTA Nyelvhelyességi Tanácsadó Testülete, a Nemzeti Kutatási Infrastruktúra Fejlesztési Projekt Irányító Testülete és Humán- és Társadalomtudományi Munkacsoportja, Nemzetközi Finnugor Kongresszusok Magyar Nemzeti Bizottsága, az OTKA Nyelvtudományi Zsűrije, a PPKE Doktori Tanácsa és Habilitációs Bizottsága, az SZTE Tudományos Tanácsa, Habilitációs Bizottsága és Doktori Tanácsa, Szemere Gyula anyanyelv-pedagógiai kutatócsoport, Tárcaközi Kutatási Infrastruktúrák Munkacsoport, valamint Termini Egyesület.

Nemzetközi együttműködések

Az intézet számos külföldi intézménnyel működik együtt, és évek óta egyre több nemzetközi kapcsolatot létesít. A beszámolási évben a következő új együttműködések köttettek:

- A Cseh Tudományos Akadémia Nyelvi Intézetével kétoldalú egyezményen alapuló kutatási projekt indult *Számítógépes lexikográfia és dialóguskutatás* címmel.
- A „Finnugor nyelvű közösségek nyelvtechnológiai támogatása online tartalmak létrehozásában” OTKA-projektum keretében együttműködtek a University of Helsinki Institute of Behavioural Sciences és a Szegedi Tudományegyetem Angol–Amerikai Intézet munkatársaival.
- A „Multilingual Mobile Regional Traffic Information Service” (MORENA) című H2020 pályázati felkészülés során együttműködtek a University of Vienna, University of Zagreb, Research Institute for Artificial Intelligence of the Romanian Academy, Magyar Közút Nonprofit Zártkörűen Működő Részvénytársaság, Croatian Automobile Club, ASFINAG és az Intelligent Transport Systems Romania szervezetekkel.
- A Teaming for a Hungarian Research Centre for Smart Technologies (HCST) című H2020 pályázati felkészülés során együttműködtek a Nemzeti Innovációs Hivatal, a Deutsches Forschungszentrum für Künstliche Intelligenz GmbH, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, a Szegedi Tudományegyetem és a Pázmány Péter Katolikus Egyetem munkatársaival.
- A mesterséges nyelvtan elsajátítási (Artificial Grammar Learning: AGL) paradigma kialakításában együttműködtek a University College of London, Division of Psychology and Language Sciences kutatócsoportjával.
- A Magyar Logopédusok Szakmai Szövetségének állandó delegáltjaként részt vesznek a CPLOL-ben (Standing Liaison Committee of E.U. Speech and Language Therapists and Logopedists).
- A nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem Angol Intézetével együtt dolgoztak a zöngésségi hasonuláson a magyarban és a szlovákban.
- *Grammatika és Pragmatika: A mondatfajták és kölcsönhatásaik a logika és a prozódia között* címmel együttműködés jött létre a Bielefeldi Egyetemmel.
- *A beszédszegmentálás univerzális jegyei* témában együttműködés jött létre a Plymouth-i Egyetem Pszichológiai Iskolájával.
- A *JelEsély* projektum újabb felsőoktatási partneri kapcsolatai: Jyväskyläi Egyetem, Stockholmi Egyetem, Oslói Egyetem.
- Az *MTA szakmódszertani pályázat* előkészítése során újabb együttműködések kezdődtek a Jyväskyläi Egyetem oktatáskutatási szakértőjével, valamint az ukrajnai, kárpátaljai Hodinka Antal Nyelvészeti Kutatóközpont munkatársaival.
- *A múlt változó arcai az eurázsiai sztyeppén és annak perifériáin* címmel együttműködés valósult meg az intézet, az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont

Régészeti Intézete és az Institut für Österreichische Geschichtsforschung között (OTKA ANN 11399)

Az Európai Bizottság az igen rangos Európai Nyelvi Díjjal ismerte el a NYTI Többnyelvűségi Kutatóközpont, az ELTE BTK és a SINOSZ szakmai együttműködésével működő *Magyar jelnyelvi specializáció* szakmai munkáját.

Tudományos rendezvények szervezése

Az intézet által rendezett események

Finnugor Szeminárium (Budapest, január); *7th Budapest Uralic Workshop* (Budapest, február); Elmélet és kísérlet a nyelvészetben – kerekasztal-beszélgetés (Budapest, február); *MORENA workshop* (Budapest, április); *16th International Morphology Meeting* (Budapest, május–június); *16th Diachronic Generative Syntax conference* (Budapest, július); *3rd INNET Conference* (Budapest, szeptember); A Magyar Tudomány Ünnepe 2014: A korszerű nyelvtudomány mint a jövő alakításának eszköze (Budapest, MTA Székház, november); A Magyar Tudomány Ünnepe 2014 – Kutatóintézetek tárt kapukkal: A Többnyelvűségi Kutatóközpont Nyílt Napja „Többnyelvűség, sokszínűség – siket jelnyelv – nyelvi kisebbségek" címmel (Budapest, november). Magyar Szemantikusok Asztaltársasága (MASZAT) címmel havonkénti előadássorozatot szerveztek neves külföldi és hazai előadók és diákok bevonásával.

Az intézet közreműködésével szervezett rendezvények

VIII. Alkalmazott Nyelvészeti Doktoranduszkonferencia (Budapest, február); *18. Élőnyelvi Konferencia* (Nyitra, szeptember); *Ünnepi ülés a magyar nyelv napján* – az Anyanyelvápolók Szövetségével (Budapest, november); *16. Kossuth Lajos retorikai konferencia és szónokverseny* (Budapest, november).

Az intézet munkatársai **(fő-** vagy **sorozat)szerkesztők,** illetve **szerkesztőbizottsági tagok** a következő folyóiratoknál, sorozatoknál: *Acta Linguistica Hungarica, Alkalmazott Nyelvtudomány, Általános Nyelvészeti Tanulmányok, Approaches to Hungarian, Beszédkutatás, Comprehensive Grammar Resources, East Asian Pragmatics, Édes Anyanyelvünk, Finno-Ugric Languages and Linguistics, Govor, International Journal of Chinese Linguistics, Journal of the International Phonetic Association, Lexikográfiai Füzetek, Linguistics, LingDok: Nyelvészdoktoranduszok Dolgozatai, Magyar Nyelv, Magyar Nyelvőr, Magyartanítás, Mémoires de la Société Finno-Ogriennes, Névtani Értesítő, Nyelvtudomány, The Phonetician, The Linguistic Review, Theoretical Linguistics, Ural-Altaic Studies.*

Egyes munkatársak tagjai a következő **kiemelt nemzetközi tudományos testületeknek**: Academia Europaea, ESFRI Strategic Working Group „Social and Cultural Innovation", International Committee of Finno-Ugric Congresses Science Europe Committee for Humanities. Mások vezető szerepet töltenek be jelentős nemzetközi szakmai szervezetekben: egy munkatárs két nemzetközi tudományos szervezet (European Association of Chinese Linguistics, Linguistic Politeness Research Group) elnökségének, egy másik pedig az International Association of Chinese Linguistics elnökségének (executive committee) tagja. Egy munkatárs az International Society of Phonetic Sciences (ISPhS) főtitkára, továbbá választott tagja az International Phonetic Association elnökségének (ICPhS).

Vendégelőadók a Nyelvtudományi Intézetben: Az év során számos külföldi kutató látogatott el intézetünkbe, közülük előadást tartottak: **január 21.** Garamszegi László Zsolt

(Estación Biológica de Doñana – CSIC); **április 8.** Manfred Bierwisch (ZAS, Berlin); **április 10.** Sóskuthy Márton (University of York); **május 8**. Štefan Beňuš (Constantine the Philosopher University és Szlovák Tudományos Akadémia); **május 15.** Michelangelo Falco és Roberto Zamparelli (University of Trento); **május 22**. Mari Uusküla (Institute of the Estonian Language, Tallinn); **június 3.** Uwe Reichel (University of Munich); **június 12.** Jutta M. Hartmann (Tübingen University); **június 24**. Marta Ruda (Jagiellonian University in Kraków); **július 8.** Tom Moring (University of Helsinki); **július 8-9.** Trude Schermer (Nederlands Gebarencentrum); **október 29.** Andreas Windmann és Petra Wagner (Universität Bielefeld); **november 6.** Craige Roberts (Ohio State University – CEU); **november 18.** Hu Jianhua (CASS IL, Peking), Li Aijun (CASS IL, Peking), **november 20.** Shinichiro Ishihara (Goethe University Frankfurt); **december 4.** Jens Michaelis (Bielefeld University); **december 11.** Rácz Péter (University of Canterbury).

Az intézet munkatársai több külföldi egyetemen és kutatóintézetben tartottak **meghívottként előadást**: a Hamburgi Egyetemen (Institut für Finnougristik/Uralistik, Universität Hamburg), az Osloi Egyetemen, a Stockholmi Egyetemen, a Tübingeni Egyetemen, a Genfi Egyetemen, az angliai Lancaster és Brighton Egyetemen, a Kínai Társadalomtudományi Akadémián, a kínai Nanjingi és Guangdongi Egyetemen, a Pekingi Nyelvek és Kultúrák Egyetemén, valamint az eszéki Strossmayer Egyetem filológiai fakultásán.

A kutatók számos **nemzetközi konferencián, rendezvényen tartottak előadásokat: január:** 11th Old World Conference in Phonology, Leiden/Amszterdam; Workshop on „Extracting, Scattering and Stranding Interrogatives", Utrecht; Budapest CEU Conference on Cognitive Development, Budapest; 22nd Conference of the Student Organization of Linguistics in Europe (ConSOLE XXII), Lisszabon; Language in Context: An Ecological Turn in Embodied Language, London; **február:** Linguistic Evidence 2014, Tübingen; Workshop on Possession in Ancient Egyptian-Coptic, Liège; Historical Discourses on Language and Power (HiSoN 2014), Sheffield; 7th Budapest Uralic Workshop – The Multilingual Uralic Speaker, Budapest; Socio-cultural factors in style, Budapest; **március:** 36th Annual Meeting of the German Linguistics Society (DGfS), Marburg; 4th Meaning, Context and Cognition Conference, Lodz; **április:** Workshop „Demonstration and Demonstratives", Stuttgart; 10th International conference on the Evolution of Language, Bécs; LSCD 2014 Workshop on Late Stages in Speech and Communication Development, London; The Syntax of Mind, Bécs; **május:** 10th International Seminar on Speech Production (ISSP), Köln; 7th International Conference on Speech Prosody, Dublin; 16th Summer School of Psycholinguistics, Balatonalmádi; 1st Poznań Historical Sociopragmatics Symposium, Poznan; 9th International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC-2014), Rejkyavík; 6th Intercultural Pragmatics Conference, Malta; 6th Dubrovnik Conference on Cognitive Science, Dubrovnik; 29th International Conference of Alzheimer's Disease International, Puerto Rico; A magyar nyelvészeti kutatások újabb eredményei IV., Kolozsvár; 16th International Morphology Meeting, Budapest; MERCATOR LEARNMe workshop 2, Stockholm; International Workshop on the Role of Sign Languages in Research and Education: Sweden and Hungary, Stockholm; Bilingualism and Sign Language Education: Sweden and Hungary, Stockholm; **június:** Olomouc Linguistics Colloquium 2014, Olomouc; 35th TABU Dag, Groningen; Corpus Resources for Quantitative and Psycholinguistic Analysis, Eger; Language, Culture and Mind VI.: Inside/Out. Practice and Representation, Lublin; Explorations into Metaphor and Metonymy VI. „Metaphor and Metonymy in Discourse", Budapest; Sociolinguistics Symposium 20, Jyväskylä; Semantics and Philosophy in Europe 7, Berlin; Workshop in Honor of Günther Grewendorf, Frankfurt; Workshop on Quantifier Scope: Syntactic, Semantic, and Experimental Approaches, Bayonne; Workshop on Adpositions and PPs,

Newcastle; 1st International Conference on Impoliteness in Interaction, Bydgoszcz; International Workshop on the Role of Sign Languages in Research and Education: Finland and Hungary, Jyväskylä; **július:** 16th Diachronic Generative Syntax conference, Budapest; 60th Rencontre Assyriologique Internationale, Varsó; 13th International Congress for the Study of Child Language, Amszterdam; 8th International Symposium of the Linguistic Politeness Research Group, Huddersfield; **augusztus:** CECIL'S 4, Lublin; **szeptember:** TSD 2014, Brno; Critical Approaches to Discourse Analysis across Disciplines (CADAAD 2014), Budapest; 18. Élőnyelvi Konferencia, Nyitra; 9th International Congress of Hittitology, Çorum; The Crossroads II or There and Back Again, Prága; 9th Annual Slavic Linguistics Society Annual Conference, Seattle; Annual Meeting of the Linguistic Association of Great Britain (LAGB), Oxford; SinFonIJA 7, Graz; Phonology 2014, Cambridge MA (USA); The 16th International Symposium on Dialectology, Kolozsvár; **október:** Experimental Psycholinguistic Conference, Madrid; British Historical Pragmatics Symposium, Sheffield; Phon-Phon Colloquium, Frankfurt; Construal and Grounding, Budapest; Debrecen University Symposium: A kulturális örökség és a humán tudományok innovációi a 21. században, Debrecen; Finnországi magyartanárok találkozója és Hungarobox konferencia, Helsinki; Диалекты и история пермских языков во взаимодействии с другими языками [A permi nyelvek dialektusai és története más nyelvekkel való kölcsönhatásukban], Izsevszk; 'Luwic' Dialects: Inheritance and Diffusion II., Barcelona; Language Planning – Theory and Practice in Dialogue, Oslo; **november:** Linguistics Beyond and Within 2014, Lublin; CogInfoCom, Vietri; 4th Mikola Conference, Szeged; Journées Khantyes, Párizs; L'hittitologie aujourd'hui. Études sur l'Anatolie hittite et néo-hittite à l'occasion du centenaire de la naissance d'Emmauel Laroche, Isztambul; Celde-al XXIV-lea Simpozional Românilor din Ungaria, Gyula; **december:** 2nd International Interdisciplinary Conference of Young Scholars in Social Sciences and Humanities, Novi Sad; Crossroads. Konya Plain from Prehistory to the Byzantine Period. 9th International RCAC Annual Symposium, Isztambul; Negation in Ancient Egyptian, Párizs; Workshop 'Architecture of Topic', Lund; The 3rd GUFS Forum on Applied Linguistics, Guangzhou.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Hazai pályázatok

- MTA Kiemelt Vendégkutatói Ösztöndíj (PD-019/2014); vendégkutató: Marcel den Dikken (CUNY) A projekt célja kutatás végzése és monográfia írása a szintaktikai struktúrák építésének témájában.
- OTKA 112057: *Magyar generatív történeti szintaxis 2*. Az intézetben 2009–2013 között futó hasonló című OTKA-projektum folytatása, az elméleti kutatások és a digitális nyelvtörténeti adatbázis építésének folytatása. Támogatás: 73,032 M Ft.
- OTKA K 111961: *Variáció a romani alaktanban*. Cél: A romani inflexiós morfológia vizsgálata és elemzése. Támogatás: mintegy 14 M Ft.
- OTKA K112476 – *Kisebbségi nyelvek az urbanizáció folyamatában: a városi többnyelvűség összehasonlító vizsgálata sarkköri őshonos közösségekben*. Cél: 3 északi várost megcélzó összehasonlító szociolingvisztikai vizsgálat a többnyelvűségi nyelvhasználatra, és identitásra koncentrálva. Támogatás: 37,131 M Ft.
- OTKA PD112828: A magyar főnévi kifejezések és determinánsok történeti és összehasonlító nyelvészeti vizsgálata. Cél: A főnévi kifejezések és determinánsok tulajdonságainak történeti és összehasonlító vizsgálata. Támogatás: 18,066 M Ft.
- MTA Szakmódszertani pályázat (MTA SZ-050/2014): Az első és második nyelv minőségi oktatásának és tanulásának elméleti és módszertani megalapozása – különös

tekintettel a siket közösségre: nyelvi sokszínűség, használatközpontúság és bevonódási stratégiák az esélyteremtés szolgálatában. Cél: Az első és második nyelv oktatásának és tanulásának módszertani megalapozását és megújulását segítő interdiszciplináris kutatás kereteinek kidolgozása. Támogatás: 4,5 M Ft.

• OTKA PUB pályázat a *Gépi beszélődetektálás magyar nyelvű spontán társalgásokban* című könyv megjelentetéséhez.

• A KIH Nemzeti Kiválóság Programja által kiírt Erdős Pál Fiatal Kutatói Ösztöndíj pályázat *Mérföldkövek a magyar nyelv elsajátításában: a korai nyelvi fejlődés tipikus folyamatainak és a nyelvfejlődési zavar tüneti jeleinek felderítése* címmel (A2-EPFK-13-0141). Cél: A korai szókincs és kommunikációs fejlődés tipikus folyamatainak megismerése és a nyelvfejlődési zavar tüneti jeleinek felderítése a birtoklást kifejező morfoszintaxis terén. Támogatás: 2,5 M Ft (nem intézeti kezelésben).

• MTA Ifjúsági Nemzetközi Konferencia Pályázat. Cél: részvétel a Kölnben megrendezett International Seminar on Speech Production konferencián. Támogatás: 264 E Ft

Nemzetközi pályázat

• Alexander von Humboldt Foundation: *Grammatika és Pragmatika: A mondatfajták és kölcsönhatásaik a logika és a prozódia között*. Cél: A mondatmód, ill. az illokúció szemantikai-pragmatikai elméleteinek továbbfejlesztése, a mondatfajták kompozíciós és beágyazási lehetőségeinek modellálása, a tipológiai összehasonlítás alapjainak továbbfejlesztése, a prozódiai paraméterek szerepének vizsgálata a mondatfajták jelölésében és a megnyilatkozások létrehozásában. Támogatás: 55 000 EUR.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. **Bartha Csilla, Visy Zsolt** (szerk.)**:** A kulturális és nyelvi sokszínűség lehetőségei és korlátai a Kárpát-medencében. Budapest: L'Harmattan, 336. ***Benne:*** *Bartha Csilla*: Nyelvmegtartás vagy nyelvcsere? 117–137; *Bartha Csilla, Hámori Ágnes*: Láthatatlan kétnyelvűség, diskurzusminták konfliktusa és nyelvi hátrány 193–207. (2014)
2. **Beke András, Gósy Mária:** Phonetic analysis and automatic prediction of vowel duration in Hungarian spontaneous speech. INTELLIGENT DECISION TECHNOLOGIES 8:(4) 301–314. (2014)
3. **Borbély Anna:** Kétnyelvűség: Variabilitás és változás magyarországi közösségekben. Budapest: L'Harmattan, 333. (2014)
4. **Deme Andrea:** Intelligibility of Sung Vowels: The Effect of Consonantal Context and the Onset of voicing. JOURNAL OF VOICE 28:(4) 19–25. (2014) IF: 0.944
5. **Den Dikken, Marcel:** On feature interpretability and inheritance. In: Peter Kosta, Steven L Franks, Teodora Radeva-Bork, Lilia Schürcks (szerk.): Minimalism and beyond: Radicalizing the interfaces. Amsterdam: John Benjamins, 37–55. (2014)
6. **Duray Zsuzsa:** Attitudes in a Minority Language Context: The Case of Sodankylä and Enontekiö. FINNISCH-UGRISCHE MITTEILUNGEN 38., 35–57. (2014)
7. **É. Kiss Katalin** (szerk.): The evolution of functional left peripheries in Hungarian syntax. Oxford: Oxford University Press, 263. (2014) ***Benne:*** *É. Kiss Katalin:* The evolution of functional left peripheries in the Hungarian sentence, 9–55; *Egedi Barbara:* The DP-cycle in Hungarian and the functional extension of the noun phrase, 56–82; *Bende-Farkas Ágnes:* From A-quantification to D-quantification, 83–121; *Hegedűs Veronika:* The

Cyclical Development of Ps in Hungarian, 122–147; *Bácskai-Atkári Júlia, Dékány Éva:* From non-finite to finite subordination, 148–223; *Simon Eszter:* Corpus building from Old Hungarian codices, 224–236.

8. **É. Kiss Katalin** (szerk.): Magyar generatív történeti mondattan. Budapest: Akadémiai Kiadó, 309. (2014) ***Benne:*** *É. Kiss Katalin:* Az ősmagyar SOV szórendtől az ómagyar 'topik–fókusz–V–X*' szórendig, 14–33; A tagadó és a kérdő mondatok változása, 34–52; Változások az igei toldalékolás morfoszintaxisában, 53–72; *Egedi Barbara:* Főnévi kifejezések, 95–126; A latin forrásszövegek hatása az ómagyar szintaktikai jelenségekre, 280–285; *Bende-Farkas Ágnes:* Az univerzális és az egzisztenciális kvantorok története, 127–153; *Hegedűs Veronika:* A névutós kifejezések grammatikalizációja és belső szerkezeti változásai, 154–176; *Dékány Éva:* A nem véges alárendelés (az igenevek) története, 177–238.

9. **É. Kiss Katalin, Hegedűs Attila** (szerk.): Nyelvelmélet és diakrónia 2. Piliscsaba: PPKE BTK Elméleti Nyelvészeti Tanszék – Magyar Nyelvészeti Tanszék, 189. (2014) ***Benne:*** *Bende-Farkas Ágnes:* Minden valaki – Az ómagyar kori vala- kifejezések értelmezéséhez, 10–41; *Dömötör Adrienne:* A hogyki és társai: egy sajátos kötőszófajta az ómagyar korból, 42–62; *Egedi Barbara:* Határozottsági ciklus a magyarban, 63–83; *É. Kiss Katalin:* Milyen volt az ősmagyar mondatszerkezet?, 84–102; *Kálmán László, Forró Orsolya:* "Lökött" korlátok nyomában: Rejtélyes mássalhangzó–magánhangzó interakciók a magyar elölségi harmóniában, 109–129; *Simon Zsolt:* Birtokos szerkezetek a kizzuwatnai luviban: kontaktushatás vagy belső változás?, 157–167.

10. **Gärtner, Hans-Martin:** Strange Loops: Phrase-Linking Grammar Meets Kaynean Pronominalization. LINGUISTISCHE BERICHTE 239: 383–395. (2014)

11. **Gyuris Beáta, Mády Katalin:** Contrastive topics between syntax and pragmatics in Hungarian: an experimental analysis PROCEEDINGS FROM THE ANNUAL MEETING OF THE CHICAGO LINGUISTIC SOCIETY 46:(1) 147–162. (2014)

12. **Kádár Zoltán Dániel:** Heckling – A mimetic-interpersonal perspective. JOURNAL OF LANGUAGE AGGRESSION AND CONFLICT 2:(1) 1–35. (2014)

13. **Kálmán László:** What can constructions do? THEORETICAL LINGUISTICS 40: (1–2) 137–147. (2014) IF: 1.000

14. **Kenesei István:** On a multifunctional derivational affix: Its use in relational adjectives or nominal modification and phrasal affixation in Hungarian. WORD STRUCTURE 7: (2) 214–239. (2014)

15. **Pléh Csaba, Lukács Ágnes** (szerk.): Pszicholingvisztika 1–2. Magyar pszicholingvisztikai kézikönyv. Budapest: Akadémiai Kiadó, 1484. (2014) ***Benne:*** *Lukács Ágnes, Pléh Csaba, Kas Bence, Thuma Orsolya:* A szavak mentális reprezentációja és az alaktani feldolgozás, 167–250; *Babarczy Anna, Gábor Bálint, Serény András:* Nyelvtechnológia és a pszicholingvisztika számítógépes modelljei, 411–441; *Babarczy Anna, Lukács Ágnes, Pléh Csaba:* A nyelvelsajátítás elméleti modelljei, 445–481; *Lukács Ágnes, Gábor Bálint, Kemény Ferenc, Babarczy Anna:* A nyelvtani kategóriák és szabályok elsajátítása, 483–520; *Túri Zsolt, Németh Dezső, Hoffmann Ildikó:* Nyelv és emlékezet, 743–776; *Babarczy Anna, Szamarasz Vera Zoé:* A nyelvi relativizmus 859–876; *Lukács Ágnes, Kemény Ferenc, Ladányi Enikő, Csifcsák Gábor, Pléh Csaba:* A nyelv idegrendszeri reprezentációja, 1089–1133; *Bánréti Zoltán*: Az afázia, 1167–1241; *Lukács Ágnes, Kas Bence, Pléh Csaba:* A specifikus nyelvfejlődési zavar, 1265–1323; *Lukács Ágnes, Kas Bence:* Nyelvelsajátítás és értelmi fogyatékosság, 1383–1404.

16. **Ruttkay-Miklián Eszter**: Amikor a láb elnehezül…: A szinjai hantik tisztaságkoncepciója. Budapest: L'Harmattan, 268. (2014)
17. **Simon Zsolt**: Tabal und die Tibarener. ALTORIENTALISCHE FORSCHUNGEN 41: 125–134. (2014)
18. **Sipos Mária**: Purpose clauses in the texts of a bilingual speaker FINNISCH-UGRISCHE MITTEILUNGEN 38. 163–178. (2014)

AZ MTA NYELVTUDOMÁNYI INTÉZET FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2014-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA Nyelvtudományi Intézet

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	132			Ebből kutató[2]:	99
PhD, kandidátus:	55	MTA doktora:	7	Rendes tag és levelező tag:	1
A kutatóhelyhez kötődő akadémikusok száma[3]:					2
35 év alatti, kutatóhelyi állományban levő kutatók száma[4]:					40

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				229
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				200
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				41
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				6
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				19
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	4	idegen nyelven:	3
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	4	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	60	idegen nyelven:	20
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	5	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	3	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]:	1432	Összes független hivatkozások száma:	1419

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]:	PhD: 4	MTA doktora:	0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	115	hazain:	106
Nyilvános esemény megrendezése:	7	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			8
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	19	hazai:	39
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	34	hazai:	18

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]:			42
Témavezetések száma: TDK munka:	11	Diplomamunka (BSc):	66
Diplomamunka (MSc):	41	PhD:	62

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		608 488	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	10	Teljes saját bevétel: 306 315	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			12
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		80 183	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			4
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		29 494	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		91 130	E Ft

VI/A. A kutatóhely részletezett pénzügyi adatai 2014-ben

A kutatóhely neve: MTA Nyelvtudományi Intézet

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege:	608 488	E Ft
Az időszak folyamán a teljes saját bevétel összege:	306 315	E Ft
Saját szabadalmi és szerzői jogi bevétel:		E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó támogatás:	80 183	E Ft
OTKA - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Innovációs Alapból - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
ÚMFT - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb hazai pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	185 691	E Ft
EU-s pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:		E Ft
Egyéb külföldi pályázatok - a tárgyévre vonatkozó bevétel:	29 494	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - kutatásra:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozásoktól származó bevétel - egyéb:		E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb kutatási bevétel:	87 147	E Ft
A tárgyévre vonatkozó egyéb nem kutatási bevétel:	3983	E Ft

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTOK

MTA–DE ELMÉLETI NYELVÉSZETI KUTATÓCSOPORT
kutatócsoport-vezető: Kertész András, az MTA rendes tagja
4010 Debrecen, Pf. 47
telefon: (52) 512 942; fax: (52) 512 942
e-mail: andras.kertesz@t-online.hu; honlap: http://nyfk.unideb.hu/kutatocsoport
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A tervezett kutatás célja az, hogy a kutatócsoport vezetője és egyik tagja által kidolgozott p-modell mint metaelméleti keret továbbfejlesztésével feltárja azokat a *heurisztikákat*, amelyek alapján a különböző adattípusok integrációja szisztematikusan megvalósítható a nyelvészetben. A kutatás várható eredménye három komponensből áll: (a) Általánosítható következtetések levonása az eltérő adatforrásokból származó adattípusok nyelvészeti feldolgozásának tudomány-módszertani alapjaira vonatkozóan a p-modell segítségével. (b) Az integráció különböző lehetőségeinek és korlátainak számbavétele esettanulmányok alapján. (c) A heurisztikák feltárása, ami közvetlen hozzájárulást jelent a nyelvészeti elméletalkotás hatékonyságának növeléséhez.

A 2014-ig elért eredmények

2012-ben jelent meg a Cambridge University Press-nél a kutatás kiindulópontját nyújtó p-modellt bemutató monográfia, *Data and evidence in linguistics: A plausible argumentation model* címmel. Az *On current views on exceptions in linguistics* c. tanulmány azt vizsgálja, milyen átfogó kép rajzolódik ki a szabályoknak ellentmondó 'kivételek' tipizálásáról és kezelésmódjáról a szintaxisban. A *The ‚Galilean style in science' and the inconsistency of linguistic theorising* c. írás Chomsky episztemológiai tolerancia elvét veszi górcső alá, és azt vizsgálja, hogy mely esetekben és hogyan tolerálhatók az adatok és az elmélet közötti ellentmondások az elméleti nyelvészetben. A *From thought experiments to real experiments in pragmatics* c. tanulmány a kísérletek és a gondolatkísérletek mint adatforrások viszonyát elemzi a pragmatikában. Az adattípusok integrációja a kognitív szemantikában a témája a *Language Sciences* 34(6)-os számának, melynek társszerkesztője a kutatócsoport vezetője. A *Data, problems, heuristics and results in cognitive metaphor research* c. tanulmány a kognitív metaforaelmélet három meghatározó elméletének viszonyát elemzi, különös tekintettel interakcióikra, adatfeldolgozási módszereik kritikájára és felülvizsgálatára. A *The fabulous engine: Strengths and flaws of psycholinguistic experiments* c. írás a metaforakutatásban alkalmazott pszicholingvisztikai és a természettudományos kísérleteket veti össze. A generatív nyelvészet területére vonatkozó esettanulmányt mutat be a *Paraconsistency and plausible argumentation in generative grammar: A case study* c. írás, mely a 'discontinuous constituent'-ek problémájára vonatkozó megoldási javaslatokat elemez. Az adattípusok integrációja a formális szemantikában a témája több cikknek is. A kutatócsoport egyik tagja megvédte *A katalán „anar + főnévi igenév" szerkezet grammatikalizációs jelentésváltozásának kezdeti szakaszáról történeti pragmatikai megközelítésben* c. PhD-értekezését.

A 2014. év fő feladatai

A 2014-re tervezett kutatás fő célkitűzése a p-modell alkalmazása az adattípusok integrációjával kapcsolatos problémák megoldására egymástól nagyon eltérő nyelvészeti elméletekben, különös tekintettel azoknak a módszertani elveknek a kidolgozására, amelyek a

rivális elméletek közötti ellentmondások feloldását és az azokat alátámasztó adatok integrációját lehetővé tehetik. A p-modell lényegéből adódóan az alkalmazások egyik része tárgytudományos, másik része metatudományos.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport tagjainak és közreműködő kutatóinak munkája nyomán elkészült és a Benjamins kiadónál megjelent a *The Evidential Basis of Linguistic Argumentation* c. kötet. Célja annak bemutatása, hogy hogyan alkalmazható a kutatócsoport két tagja által kidolgozott p-modell a nyelvész mindennapi kutatómunkájában, növelve annak hatékonyságát. Az I. rész bemutatja az alkalmazott tudománymódszertani keretet, melyet az esettanulmányok különböző tárgy- és metatudományos problémákra alkalmaznak. A II. rész a következő tárgytudományos esettanulmányokból áll: (1) a szintaktikai alternáció különböző elméleteinek elemzése a magyar nyelvben, és egy új, komplex megközelítés kidolgozása; (2) a történeti nyelvészetben alkalmazott érvelési módok vizsgálata a katalán „*anar* 'go' + infinitive" szerkezet grammatikalizációjára vonatkozó rivális elméletek példáján; (3) a természeti jelenségek explicit és implicit alannyal rendelkező igéinek új megközelítése a magyarban; (4) az ún. kettőző igekötőket tartalmazó szerkezetek újfajta elemzése eddig még nem elemzett adattípusok bevonásával; (5) az indexikusok szemantikai elméleteit jellemző inkonzisztencia feloldása az adattípusok integrációjára vonatkozó belátásokat szem előtt tartva. A III. rész metatudományos alkalmazásai kiterjednek (6) a kortárs pragmatikai kutatások egyik központi, ám mindmáig nem kellőképpen tisztázott metodológiai kérdésére, a gondolatkísérletek és a valódi kísérletek viszonyára, Searle (1969) egyik klasszikus gondolatkísérlete és Holtgraves & Ashley (2001) egy valódi kísérletének példáján rekonstruálva gondolatkísérletek és valódi kísérletek interakciójának mikéntjét; végül (7) az optimalitáselmélet inkonzisztencia-kezelési technikáinak rekonstruálására és tipológiájára.

Az *Inconsistency in two approaches to German affricates* c. kétrészes tanulmány a német affrikáták ellentmondásos viselkedésének a Wurzel-féle (pre)generatív és a Wiese-féle CV-fonológiai keretben történő leírási kísérleteit veti össze a szerzők inkonzisztencia-kezelési technikáinak kritikus elemzésével. Két tanulmány foglalkozott a gondolatkísérletekkel: a *The Armchair in the Laboratory* c. tanulmány az introspektív gondolatkísérletek és a valódi kísérletek viszonyát tárgyalja a nyelvészetben, a *The Puzzle of Thought Experiments in Conceptual Metaphor Research* c. írás pedig a gondolatkísérletek egyik máig megoldatlan tudományelméleti jellegű problémájának, az empirikusság kérdésének új megoldását nyújtja a fogalmi metaforaelméletben alkalmazott gondolatkísérletek argumentáció-elméleti elemzése segítségével. Az *On the rhetoricity of psycholinguistic experiments* c. tanulmány a kísérletekben található érvelések kettős funkcióját feltárva nyújt kritériumokat a kísérletek mint adatforrások megbízhatóságának megítéléséhez.

b) Tudomány és társadalom

Folytatódott a p-modell alkalmazásával feltárt nyelvészeti probléma-megoldási stratégiák alkalmazása a PhD-képzésben.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport tagjai, az SZTE Általános Nyelvészeti és Orosz Nyelvészeti Tanszéke és a DE Angol Nyelvészeti Tanszéke közötti együttműködés eredménye a Benjamins Kiadónál megjelent, *The Evidential Basis of Linguistic Argumentation* c. tanulmánykötet. A Berlini Műszaki Egyetem Általános Nyelvészeti Tanszékével való együttműködés keretében Debrecenbe látogatott és előadást tartott annak neves professzora. A kutatócsoport vezetőjének elnökletével több mint 100 fős, nemzetközi szimpóziumra kerül sor. A kutatócsoport társszervezésében került sor a Pragmatika Centrum konferenciájára a DE-n.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

– A kutatócsoport vezetője 4300 E Ft-ot nyert el a DE-n meghirdetett pályázaton *A kulturális örökség és a humán tudományok innovációi a 21. században* c. nemzetközi szimpózium megszervezésére.
– A kutatócsoport vezetője elnyerte az *Alexander von Humboldt-Stiftung* kutatási támogatását, melynek 2014-re eső része 4 000 Euro.
– A kutatócsoport egy munkatársa résztvevője a *Structuring Discourse in Multilingual Europe (TextLink)* EU által finanszírozott 56 millió eurós költségvetésű projektnek, melyből 2014-ben a kutatócsoport 900 Eurót használhatott fel.
– A kutatócsoport egyik munkatársa *Bolyai János Kutatási Ösztöndíj*ban részesült, melynek 2014-re eső része 996 E Ft.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Kertész András, Rákosi Csilla (szerk.): The Evidential Basis of Linguistic Argumentation. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. (2014)
2. Kertész András, Rákosi Csilla: The p-model of data and evidence in linguistics. In: Kertész András, Rákosi Csilla (szerk.) The Evidential Basis of Linguistic Argumentation. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 15-48. (2014) http://real.mtak.hu/15090/
3. Kertész András, Rákosi Csilla: Thought experiments and real experiments as converging data sources in pragmatics. In: Kertész András, Rákosi Csilla (szerk.) The Evidential Basis of Linguistic Argumentation. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 221-270. (2014) http://real.mtak.hu/15091/
4. Kertész András: The Armchair in the Laboratory: A Note on the Relationship between Introspective Thought Experiments and Real Experiments in Linguistics. Argumentum, 10: 359-371. (2014) http://argumentum.unideb.hu/2014-anyagok/angol_kotet/kertesz.pdf
5. Kertész András: The Puzzle of Thought Experiments in Conceptual Metaphor Research. Foundations of Science, Springer Online First. (2014) http://real.mtak.hu/18185/
6. Nagy C Katalin: Methods and argumentation in historical linguistics. In: Kertész András, Rákosi Csilla (szerk.) The Evidential Basis of Linguistic Argumentation. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 71-102. (2014) http://real.mtak.hu/20229/

7. Nagy C Katalin: Kontextus(ok) a grammatikalizációs jelentésváltozás irodalmában. Jelentés és Nyelvhasználat, 1: 11-27. (2014) http://www.jeny.szte.hu/jeny/images/issues/2014/JENY-2014-NagyCK.pdf
8. Rákosi Csilla: Data and the resolution of inconsistency in Optimality Theory. In: Kertész András, Rákosi Csilla (szerk.) The Evidential Basis of Linguistic Argumentation. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 271-308. (2014) http://real.mtak.hu/15094/
9. Rákosi Csilla: On the rhetoricity of psycholinguistic experiments. Argumentum, 10: 533-547. (2014) http://argumentum.unideb.hu/2014-anyagok/angol_kotet/rakosicsi.pdf
10. Rákosi Csilla: Inconsistency in two approaches to German affricates. Part 1: The Basic Inconsistency of German Affricates in Wurzel's approach. Sprachtheorie und germanistische Linguistik, 24(1): 77-105. (2014) http://real.mtak.hu/15060/
11. Rákosi Csilla: Inconsistency in two approaches to German affricates. Part 2: The Basic Inconsistency of German Affricates in Prinz & Wiese's approach. Sprachtheorie und germanistische Linguistik, 24(2): 151-182. (2014) http://real.mtak.hu/15064/
12. Vecsey Zoltán: A plausibility-based model of shifted indexicals. In: Kertész András, Rákosi Csilla (szerk.) The Evidential Basis of Linguistic Argumentation. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 199-218. (2014) http://real.mtak.hu/20227/

MTA–DE KLASSZIKUS MAGYAR IRODALMI TEXTOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Debreczeni Attila, az MTA doktora
4010 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon/fax: (52) 512 934; e-mail: papp.eleonora@arts.unideb.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport ötéves kutatási tervében közel harminc hagyományos és elektronikus kritikai kiadás készítése szerepel, folyamatszerűen, vagyis a készültség különböző fokozatain át az előkészítésig és a megjelentetésig, továbbá az ezen munkákhoz kapcsolódó monográfiák és tanulmányok publikálása.

A pályázati ciklus első két évében megjelent 11 szövegkiadás könyvben, elkészült 2 elektronikus kiadás és 1 honlap, valamint megjelent 4 monográfia.

A jelen év feladata 2 szövegkiadás megjelentetése, további 4 pályáztatása és 3 befejezése volt, továbbá 1 tanulmánykötetet lektorálás után ugyancsak pályáztatásra kellett bocsátani.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A tavalyi beszámoló célmeghatározása megjelenés előtt álló kötetek cím alatt két kiadást sorolt fel, mindkettő megjelent. Petelei István összes novelláinak III. és IV. kötete a Csokonai Könyvtár Források sorozat 2007-ben kezdett Petelei-alsorozatának a lezárást jelenti, teljessé téve az elbeszélések kiadását. A Jókai kritikaikiadás-sorozat Elbeszélések 11. című kötete az 1863–1864 közötti novellákat adja közre.

A pályáztatásra kerülő kötetek között négy szerepelt, s mind a négy sikeresen pályázott, közülük három meg is jelent. A Verseghy Ferenc drámáit tartalmazó forráskiadás a szerző öt olyan drámafordítását tartalmazza, melyek több mint kétszáz év előtti megjelenésük óta most először kerültek nyomtatásba, a hozzájuk csatolt kéziratos drámatöredékekkel együtt. Kis János A' Magyar Páméla című regényfordítása német forrásával együtt, kétnyelvű kiadásban látott napvilágot. A harmadik szövegkiadás még sikeres pályáztatás után, megjelenés előtt áll, ez a Régi Magyar Költők Tára 18. századi sorozatának Közköltészet alsorozatába tartozik, a hatalmasra duzzadt III. kötet B része. A negyedik pályáztatott kötet nem szövegkiadás, hanem nélkülözhetetlen kutatási segédlet: Kazinczy Ferenc levelezésének kézirat-katalógusa, mely a legnagyobb akadémiai hagyatékrészt tárja fel, és a kézirattár katalógussorozatában jelent meg.

A befejezés előtt álló kötetek között felsoroltak közül egy (Kazinczy: Költemények) a sajtó alá rendező betegsége miatt nem készült el teljesen, a másik kettő lektorálásra kész, ezek egyike a Kazinczy kritikai kiadás részét képező, Magyarországi utak című kötet, mely az önéletírások szekció utolsó darabja. A másik most lektorálásra kész szövegkiadás, a Horváth Ádám költeményeit tartalmazó kötet az előlektorálást követően az év folyamán átdolgozáson esett át.

Megjelent az a tanulmánykötet, amely a kutatócsoport, valamint az MTA Textológiai Munkabizottsága és a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolája közös rendezésében 2013 májusában megrendezésre került TEXTOLÓGIA – FILOLÓGIA – ÉRTELMEZÉS című háromnapos tudományos konferencia szerkesztett anyagát tartalmazza, benne a kutatócsoport alkalmazásában álló vagy szorosan annak keretében dolgozó tizenkét kutató, továbbá a társműhelyek kutatóinak tanulmányaival. A kutatócsoport egyik szenior kutatójának korábbi MTA doktori értekezéséből alakult ki az a több mint félezer oldalas monográfia, amely Csokonai életrajzát dolgozza fel mikrotörténeti közelítésben, s amely ugyancsak megjelent az év folyamán.

Az elektronikus kiadások közül a legnagyobb előrehaladás a Csokonai-portál építésében történt: elkészültek és feltöltésre kerültek a költemények kritikai szövegei. Ez a 2002-ben lezárult könyv formájú kritikai kiadás öt kötetének teljes újradolgozását jelenti, a szövegek forrásokon alapuló revízióját és a kronológiának az új eredmények szerinti átalakítását. A portál ugyanakkor a mediális közeg sajátosságai, az ebből kiinduló és az anyagra szabott fejlesztések folytán önmagában is teljesen újszerű feldolgozását jelenti az életműnek. A költeményekkel már a levelezés anyaga is össze van kapcsolva, ez utóbbi képezi az alapját annak a bontakozó interdiszciplináris kutatási programnak, amely a digitális bölcsészet területén művelt webkartográfia és hálózatkutatás irányába vezet. Jelen munkálatok szervesen összefonódnak a Kazinczy-portál építése kapcsán megkezdett szövegszegmentálási fejlesztésekkel és az ezek hátterét is képező közös Textológiai-filológiai adatbázis optimalizálásával és bővítésével. E háttérre épül Kovásznai Sándor 1791-es kéziratos Gyöngyösi-kommentárjának elektronikus kritikai kiadása is, amely úttörő vállalkozás, hiszen Gyöngyösi István 17. századi művének 18. század végi kommentárját dolgozza fel, így két irodalomtörténeti korszakhoz kapcsolódik, s egy tudományos szövegkorpuszt is tartalmaz. Jelenleg az első rész feltöltése fejeződött be.

A folyamatban lévő kiadások közül jelentős az előrehaladás Verseghy Ferenc életművének feltárásában, a Költemények főszövegeinek több mint 90%-a készen van, a Levelezés anyagának feltárása jórészt megtörtént, 242 levél főszövege elkészült. Kis János levelezésének feltárása a budapesti és pannonhalmi gyűjteményekben megtörtént, a 165 levél főszövege elkészült, a jegyzetek mintegy 40%-os készültségben vannak. Egressy Gábor levelezésének főszövegei készen vannak, ezek lektori ellenőrzése is megtörtént, a jegyzetek mintegy felerészben vannak meg. Aranka György levelezésének főszövegeiből több mint 400 elkészült.

Újonnan indultak Jókai Mór két itáliai utazásának (Utazás a harangokkal együtt, Utazás egy sírdomb körül), valamint Verseghy Ferenc epikus művei kiadásának munkálatai. Az archiválás során megtörtént a Kazinczy-kéziratok fotózása a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában, valamint a Csokonai és Horváth Ádám kiadásokhoz tartozó anyagok rögzítése a csurgói gimnázium könyvtárában. Az OSZK Aprónyomtatvány Tárában hét év anyagát katalogizálták a kutatócsoport munkájában részt vevő egyetemi hallgatók.

b) Tudomány és társadalom

A Petőfi Irodalmi Múzeum Magyar Nyelv Múzeumában nyílt állandó kiállításának (Nyelvlesen – Kalandok a magyar nyelv körül) irodalomtörténeti szakértője, lektora a kutatócsoport munkatársa volt. A kiállítás olyan interaktív játék, amelynek során az *Orthologus és Neologus* című Kazinczy-tanulmánynak a kutatócsoport által felfedezett kéziratát kell megtalálnia a résztvevőknek, vagyis a koncepció a kutatócsoport szellemi

termésére épül. A kulturális kalandparkot 19 ezren látták. A kutatócsoport ugyanezen munkatársa tagja volt az *Írj levelet Kazinczy Ferencnek!* című pályázat szakmai zsűrijének. E pályázat keretében általános és középiskolás diákok nyújtották be pályamunkaként a Kazinczy Eugéniának, Wesselényi Miklósnak vagy Kőrösi Csoma Sándornak írt leveleiket. A kutatócsoport szenior kutatói előadásokat tartottak a Magyar Kultúra Napja és Csokonai halálának évfordulója kapcsán rendezett ünnepségeken.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport együttműködést épít ki az ELTE TTK Térképtudományi és Geoinformatikai Tanszékével, melynek célja, hogy a digitális bölcsészet területén a világon számos komoly projektben művelt webkartográfia és hálózatkutatás lehetőségei saját portálfejlesztési munkálataiban hasznosuljanak, s ezen interdiszciplináris kutatások esetleg nemzetközi pályázati programokat alapozhassanak meg.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2014-ben a kutatócsoport elkészült köteteihez nyert publikációs támogatásokról lehet beszámolni (OTKA, NKA).

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Itt helyhiány miatt csak a könyvek szerepelnek, ezek közül is minden kiadványtípusból csupán egy; szerzői a kutatócsoport munkatársai, kettő a kutatócsoport-vezető által szerkesztett sorozatban jelent meg.

Szövegkiadások

Verseghy Ferenc drámái, sajtó alá rendezte Doncsecz Etelka (Csokonai Universitas Könyvtár. Források 17., sorozatszerkesztő: Debreczeni Attila, Imre Mihály, S. Varga Pál) Debrecen: Debreceni Egyetemi Könyvtár (2014)

Kutatási segédlet

Czifra Mariann: Kazinczy Ferenc levelezése a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ Kézirattárában: Katalógus. A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ Kézirattárának katalógusai, 24. Budapest: Argumentum Kiadó, (2014)

Tanulmánykötet

Czifra Mariann, Szilágyi Márton (szerk.): Textológia, filológia, értelmezés. Benne a kutatócsoport alkalmazottainak és vezetőjének tanulmányai (Czifra Mariann, Debreczeni Attila, Doncsecz Etelka, Granasztói Olga, Orbán László). (Csokonai Universitas Könyvtár 55., sorozatszerkesztő: Debreczeni Attila, Dobos István, Imre Mihály, S. Varga Pál) Debrecen: Debreceni Egyetemi Könyvtár (2014)

MTA–DE KÖZSZOLGÁLTATÁSI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Horváth M. Tamás, az MTA doktora
4028 Debrecen, Kassai út 26.
telefon: (52) 512 700/77192; fax: (52) 512 700/77119
e-mail: kozszolg.kut@law.unideb.hu
honlap: http://jog.unideb.hu/kutatasaink/mta-kutatocsoport
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

Az ötéves kutatási program jellemzően alapkutatási célú. A kutatás azon közszolgáltatások széles körét rendszerezi, amelyek valamilyen szinten területi szervezésben kerülnek ellátásra, ugyanakkor figyelemmel a közszektor kelet-közép-európai sajátosságaira. A fő területek a hálózatos infrastruktúra, a közüzemi szolgáltatások, a humán szolgáltatások, a hatósági igazgatás és a közrendészet különböző ágai. A kutatás abból a feltevésből indul ki, hogy az ezredfordulótól kezdve a fejlett világban a közszektor területi szervezési keretei és tartalmai átalakulóban vannak az európai integrációban megjelenő újabb trendek szerint. A közhatalommal fölruházott (ún. helyi) önkormányzat szerepe relativizálódik.

A 2014-ig elért eredmények
A kutatócsoport munkája keretében elkészültek a kutatás alapját képező koncepcionális tanulmányok. A koncepcionálás alapján a tanulmányok a közszolgáltatások megszervezése kiterjedésére és területi szintjeire, tagoltságára vonatkozó hipotéziseket részletezték. Ennek eredménye a „Kilengések. Közszolgáltatási változások." című tanulmánykötet. A kutatócsoport továbbá nemzetközi összehasonlításokat végzett, melynek során a területi közfeladat-ellátás különböző fajtáira (közüzemi szolgáltatások, humán szolgáltatások, igazgatási szolgáltatások, uniós politikák) jellemző modelleket határozott meg.

A 2014. év fő feladatai
A beszámolóév feladata volt a Külön utak című tanulmánykötet megjelentetése, a projekt végtermékéül szolgáló enciklopédikus mű cellatanulmányainak folytatólagos kidolgozása, felmérési eredmények feldolgozása, valamint Hajdúböszörmény városban terepmunkán alapuló ténymegállapító tanulmányok készítése.

a) Az előző éves munka eredményeként az év első felében véglegesített tematikus tanulmánykötet jelent meg, mely a közszolgáltatások fő típusairól egyrészt nemzetközi összehasonlító tanulmányokat tartalmaz, másrészt foglalkozik a vonatkozó ágazati uniós politikákkal, továbbá néhány aktuális magyarországi közszolgáltatás-szervezési megoldással.

b) Az év elején a kutatócsoport empirikus kutatást kezdett az 5 éves kutatási program átfogó céljai alapján terepként meghatározott középvárosban, Hajdúböszörményben. Az alprojekt megvalósítására külön munkacsoport jött létre egyetemi, kutatói és hajdúböszörményi gyakorló szakemberek részvételével. A vizsgálat tárgya a város közszolgáltatásokkal való ellátottsága szervezési viszonyainak változásai. A kutatás terepen zajlott az év első felében, melynek eredményeképpen szeptemberben jelent meg a Gyűrűk és sugarak – Mit nyújt egy magyar város? című tanulmánykötet. E kutatás részeként a kutatócsoport elektronikus adatbankot (*https://drive.google.com/* felhasználónév és jelszó igényelhető a kutatócsoporttól) kezdett el üzemeltetni a kutatás alapját képező információkról, hírekről, helyi jogszabályokról, mely az alprojekt lezárása után is tovább él és folyamatosan frissítésre kerül.

c) A kutatócsoport 2014-ben folytatta a projekt végső termékéül szolgáló és a későbbiekben megjelentetni tervezett, a közszolgáltatások szervezési elméletét és rendszertanát átfogó enciklopédikus mű kidolgozását. Ennek keretében az ágazati tanulmányok kidolgozása folyt (12 ágazatcsoportban).

d) Végül a projekt által indított lakossági felmérés eredményeinek értékelése is megtörtént 2014-ben. A kutatócsoport a lakosságot kérdezte a közszolgáltatásokkal való megelégedettségükről, illetve hogy miként látják az egyes közszolgáltatások szervezését a környezetükben.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport kiemelkedő kutatási eredményének számít az idén megjelent két tematikus tanulmánykötet. A „Külön utak" szerint az egyes ágazati közszolgáltatások nemzetközi modelljeinek uniós politikai vetülete is van, és a feltárt modellek fontos relevanciával bírnak a hazai viszonyokra. A kötet hozzájárul ahhoz, hogy a hazai közszolgáltatási megoldásokra vonatkozóan következtetéseket tudjanak levonni a szakemberek az egyes hálózatos szolgáltatások (vízellátás, háztartási energia biztosítása), valamint a humán ellátások (közoktatás, szociális feladatok) nemzetközi modelljeiből, valamint az uniós politikák alakulásából.

A Gyűrűk és sugarak tanulmánykötet Hajdúböszörmény város példáján keresztül ténymegállapító tanulmányokkal mutatja be a helyi önállóság szerveinek mozgásterét, a különböző közfeladat-megoldási és -szervezési kérdéseket vizsgálva. A munkamódszer követendő mintáját a 20. század első felében Magyary Zoltán vezetésével készített Tatai járásról szóló tanulmányok jelentették. Az empirikus kutatás eredményei rámutatnak számos jelenségre, amelyek nemcsak ennek a városnak sajátosságai, hanem sok más hazai településé is. A kötet segíti az elméleti és gyakorlati szakemberek munkáját, valamint újdonságot és tapasztalatot nyújt az állam- és jogtudományi hallgatók számára is.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport nagy hangsúlyt feketetett a beszámolási évben is arra, hogy eredményeit szélesebb körben is megismerjék. Ezt szolgálta, hogy mindkét megjelent kötetnek nyilvános könyvbemutatót rendezett, ahol az érdeklődők megismerhették a kutatócsoport eredményeit. A ténymegállapító tanulmánysorozat bemutatója Hajdúböszörményben volt a helyi érdeklődők és közösségek számára. Továbbá a kutatócsoport vezetője a Rádió Orientben bemutatta a kutatást és a kötetet egy 50 perces szakmai beszélgetés keretében (http://radioorient.hu/adasok/2014-12-04_horvathmtamas); ugyanilyen keretben került sor ─ a hajdúböszörményi példa kapcsán a kötetben is vizsgált ─ holdingok önkormányzati közszolgáltatási szerepének megismertetésére is (http://radioorient.hu/adasok/2014-10-02_horvath_m_tamas).

A kutatócsoport aktív honlapot üzemeltet, amin a legújabb események, megjelenések, eredmények naprakészen megtalálhatók. 2014 óta a legtöbb információ már idegen nyelven is elérhető (http://jog.unideb.hu/kutatasaink/mta-de-research-group), mely elősegíti a külföldi kapcsolatok létrejöttét is. A kutatási eredményekről rendszeresen cikkeket vagy recenziót írnak a kutatócsoporti tagok a Jegyző és Közigazgatás című folyóiratban, amely a jegyzőket, önkormányzatokat, járások dolgozóit, a közalkalmazottakat, közszolgálati tisztségviselőket

érdeklő és érintő problémákkal, kérdésekkel foglalkozik, és a terjesztése folytán el is éri az érintetteket. 2014-től a szaklapban a kutatócsoportnak saját rovata van.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport helyszínéül szolgáló Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar 2014 februárjában ünnepélyes megállapodást kötött Hajdúböszörmény Város Önkormányzatával az empirikus kutatások folytatásának sikeressége érdekében.
A kutatócsoport vezetője előadást tartott „External managing answers on integration failures. An East-Central European aspect of public services (The Hungarian case and its context)" címmel a COST „Local Public Sector Reforms: An International Comparison" programjának a Postdami Egyetemen rendezett munkacsoporti ülésén (2014. május 14 – 16.).
Egy kutatócsoporti tag 2014-ben két külföldi − a korábbi doktori kutatások folytatását célzó − tanulmányúton vett részt: június 2. és 29. között a Firenzei Egyetem Jogi Karán Campus Hungary pályázattal; október 1. és 31. között pedig Bécsben, a Collegium Hungaricumban.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2014-ben a Visegrádi Alap finanszírozásában 2015.01.01-2016.02.01. közötti időszakra a Debreceni Egyetem (az MTA-DE Közszolgáltatási Kutatócsoport vezetőjének részvételével), a cseh Univerzita Palackého v Olomouci, a szlovák Transka Univerzita v Trnave és a lengyel Katolicki Uniwesytet Lubelski Jana Pawla II. intézmények közös projektet nyertek Adóhatóságok a Visegrádi Együttműködés országaiban. Közös tapasztalatok az uniós csatlakozást követően címmel.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bartha Ildikó: Hungary's international agreements in the light of its EU membership. In: Márton Varju and Ernő Várnay (eds.): The Law of European Union in Hungary: Institutions, process and the law, Budapest: HVG-ORAC 320-360. (2014)
2. Horváth M. Tamás (szerk.): Külön utak. Közfeladatok megoldásai, Budapest—Pécs: Dialóg Campus Kiadó (2014)
3. Horváth M. Tamás és Bartha Ildikó (szerk.): Gyűrűk és sugarak – Mit nyújt egy magyar város? Budapest–Pécs: Dialóg Campus Kiadó (2014)
4. Horváth M. Tamás: Átváltozás (Az önkormányzatok kétharmados törvényi szabályozása, 2010-2014), Új Magyar Közigazgatás 2014. (VII. évf.) 3. szám 30-34.
5. Horváth M. Tamás – Péteri Gábor – Vécsei Pál: A helyi forrásszabályozási rendszer magyarországi példája, 1990–2012., Közgazdasági Szemle 2014. (LXI. évf.) 2. szám 121-147.
6. Horváth M. Tamás: Vállalati részesedések igazgatása –köztulajdoni körben. In: Patyi András–Lapsánszky András (szerk.): Rendszerváltás, demokrácia és államreform az elmúlt 25 évben. 221-229. (2014)
7. Szilágyi Bernadett: Egyházi egy százalék(ok), Pro Futuro, 2014. (IV. évf.) 1. szám 62-79.o.
8. Szilágyi Bernadett: A saját bevételek szerepe az egyházak finanszírozásában, Közjogi Szemle 2014. (VII. évf.) 2. szám 47-53.

MTA–DE MAGYAR NYELV- ÉS NÉVTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Hoffmann István, az MTA doktora
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon, fax: (52) 512 923; e-mail: hoffmann@mnytud.arts.unideb.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A kutatócsoport érdeklődésének középpontjában az ún. korai ómagyar kor nyelvének vizsgálata áll. A honfoglalástól 1350-ig terjedő időszak kulcsfontosságú a magyar nyelv történetében, mivel ekkor – részben a kultúraváltás és a nyelvi környezet megváltozása következtében – rendkívül erős, máig ható érvényű változások zajlottak le nyelvünkben. Ekkor alakult ki a magyarság írásbelisége is, s az írásbeliség megléte a nyelvtörténeti kutatások számára is új helyzetet teremt. Az e korból való nyelvemlékek óriási többsége szórványemlék, amely latin szövegben előforduló hely- és személyneveket jelent alapvetően. E nyelvemléktípust a maga teljességében meg sem kísérelte feldolgozni a magyar nyelvtörténetírás, de emellett szükséges a kulcsfontosságú nyelvemlékeink újrafeldolgozása is. Ennek érdekében a kutatócsoport teljességre törekvő adatbázis kialakítását és szótári munkák létrehozását célozta meg, az elméleti feldolgozó munka pedig elsősorban a 11. századra összpontosít. Előtérben áll a nyelvemlék-monográfiák elkészítése, valamint a helyesírási és hangtörténeti kutatások folytatása. Mivel a szórványemlékek neveket tartalmaznak, a névtudomány szempontrendszerének alkalmazása megkerülhetetlen, annál is inkább, mivel ezt a közelítésmódot a korábbi kutatások alig alkalmazták. A névkutatás módszereinek, elveinek finomítása leginkább újkori-mai anyagon végezhető eredményesen, s a névrekonstrukció eljárása is megköveteli későbbi névadatok bekapcsolását: ezért a kutatásoknak ilyen irányokkal is ki kell egészülniük.

A 2014. évi feladatként meghatározott adatbázis-építés jó része elkészült: a Magyar Digitális Helynévtár (MDH) korai moduljának térinformatikai elkészítése azonban a vártnál összetettebb és időigényesebb feladatot jelentett. A terveket meghaladó munkát sikerült viszont elérniük a hang- és helyesírás-történeti adatbázis kialakításában. Jórészt a tervek szerint haladtak az erre épülő szótári munkák is: a *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból* 4., a *Korai magyar helynévszótár* 2. kötete 2015-ben jelenhet meg. A helyszíni adatfeltáró munkát a terveknek megfelelően végezték el a kijelölt területeken, a Hortobágy környékén és a Kárpátalján. Doktori értekezés továbbfejlesztésének eredményeképpen megjelentették a *Magyar földrajzi köznevek szótár*-át, további két monográfia és egy szövegkiadás nyomdakész állapotba került, kiadásukra adminisztratív okok miatt nem kerülhetett sor. Az elméleti feldolgozó munka eredményeként a kutatócsoport tagjai közzétettek további 11 tanulmányt és 3 recenziót is. A fentiek mellett több olyan publikáció is napvilágot látott, amelyekben szerzőik a kutatócsoporttal kötött megbízási szerződés alapján végzett kutatómunka eredményeit bocsátották közre, affiliációként feltüntetve a kutatócsoport nevét is. A két tervbe vett konferencia megrendezésére ugyancsak sor került.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az adatbázis-építő munkában a kutatócsoport a MDH korai moduljának fejlesztésével foglalkozott legintenzívebben. Az adatbevitel és az adatok filológiai ellenőrzése során elkészült Abaúj–Csongrád vármegyék anyaga, emellett kialakították a népnévi eredetű régi helynevek adatbázisát is. A legnagyobb feladatot egy ómagyar kori rekonstruált digitális térkép létrehozása jelenti: a természetföldrajzi térképeknek elkészült a kb. kétharmad része, a település-földrajzi térkép pedig 9 vármegyére vonatkozóan áll rendelkezésünkre. Az újkori helynévtár kb. félmilliós névanyaggal rendelkezik, ennek nem a bővítése, hanem a használatbavételi lehetőségek javítása állt a munkálatok középpontjában. Élőnyelvi és történeti helynévgyűjtést folytattak a Hortobágy vidékén (5 településen) és Kárpátalján, a Szernye-mocsár környékén (3 településen). Kidolgozták egy korai ómagyar hang- és helyesírás-történeti adatbázis alapelveit és felépítésének módszerét, továbbá megkezdték az adatokkal való feltöltését: jelenleg kb. 45 ezer rekordot tartalmaz. Tovább folytatták egy ómagyar kori személynév-etimológiai adatbázis kialakítását: ebben jelenleg 1600 rekord található. A nyelvi adatok szótári formában való közrebocsátásának darabja a *Magyar földrajzi köznevek tára* c. könyv, amely több mint 300 oldalon mutatja be a helynevek felépítésében legfontosabb szerepű nyelvi elemeket. A *Hajdúhát helynevei* c. kötet szócikkszerkesztési munkálatai befejeződtek, jelenleg a kötet szerkesztése zajlik. A *Helynévtörténeti adatok a korai ómagyar korból* c. sorozat 4. kötetének szócikkei ugyancsak elkészültek, a lektorálás és a mutatók, térképek szerkesztése van még hátra. A fenti adatbázisok és szótári munkák a magyar nyelvi örökség olyan részeit teszik hozzáférhetővé a tudomány művelői és részben a nagyközönség számára, amelyek eddig nem voltak közvetlenül elérhetőek. E munkák fontos szerepet játszanak nemcsak a nyelvtudomány, hanem például a történettudomány forrásigényének kielégítésében is. Az elméleti kutatások közül kiemelendő két nyelvemlék-monográfia elkészítése, amelyek doktori fokozatszerző munkákból nőttek ki: az egyik a garamszentbenedeki apátság 11. századi oklevelét dolgozza fel újszerű megközelítésben, a másik pedig a Tihanyi összeírást. Mindkét munka közvetlenül a megjelenés előtt áll, mint ahogyan a Tihanyi összeírás szövegkiadása és fordítása is. Az elméleti kutatások eredményei közül az alábbi témákban születtek publikációk: a hamis, másolt, interpolált oklevelek nyelvtörténeti hasznosításának kérdései; az etimológiai, névfejtési módszerek finomítása a névrekonstrukció eljárásával; a földrajzi köznevek szerepének, nyelvtörténeti értékének és változásának vizsgálata; a személy- és a helynevek kapcsolatának újszerű megvilágítása funkcionális nyelvészeti keretben; a névhasználat kognitív-pszicholingvisztikai hátterének, valamint szocioonomasztikai körülményeinek felderítése; rendszerösszefüggések vizsgálata modern kori helynévi anyagon.

b) Tudomány és társadalom

A nemcsak a szűkebb tudományos köröket érintő kiadványaikat közérthető, bárki által feldolgozható formában teszik közzé úgy, hogy eközben a tudományos pontosság se szenvedjen csorbát. Ennek jegyében alakították ki egy sorozat első darabjaként a *Hajdúhát helynevei* c. kötet olvasmányos és látványos formátumát. Honlapjaik mindenki számára elérhetőek, adatbázisaik kezeléséhez elég az átlagos számítástechnikai tájékozottság. Élénk levelezést folytatnak azokkal a nem szakember érdeklődőkkel, akik a fentiekkel kapcsolatos kérdésekben fordulnak a kutatócsoporthoz.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport együttműködési szerződést kötött az Erdélyi Múzeum Egyesülettel a MDH fejlesztési munkálataira vonatkozóan. Ennek keretében az egyesület alkalmazásában álló tudományos kutató egy további munkatárs bevonásával végzi a helynévi adatbázis adatokkal való feltöltését. A kutatócsoport együttműködik a Mannheimi Egyetem Germanisztikai Intézetének oktatójával, aminek eredményeképpen a MDH anyaga Pécs történeti utcaneveinek és személyneveinek adatállományával gazdagodott. A tudományos kapcsolatok ápolására a konferenciák is lehetőséget adtak: a kutatócsoport tagjai négy különböző tudományos tanácskozáson 12 előadást tartottak. A Nemzetközi Névtudományi Társaság (ICOS) XXV. kongresszusán (Glasgow, 2014. augusztus 25–29.) a kutatócsoport négy külső tagjának (együttműködő partnerének) biztosította a részvételi lehetőséget. A tanácskozáson a következő, 2017-ben megtartandó XXVI. kongresszus rendezésének jogát a DE Magyar Nyelvtudományi Tanszékének és társrendezőként az MTA-DE Magyar Nyelv- és Névtörténeti Kutatócsoportjának ítélték oda. A kutatócsoport társrendezőként két hazai konferencia rendezésében vett részt. A IX. Helynévtörténeti szemináriumon (Síkfőkút, 2014. május 28–31.) 29 előadás hangzott el. A kulturális örökség és a humán tudományok innovációi a 21. században címmel a Debreceni Egyetem BTK által megrendezett nemzetközi centenáriumi szimpózium keretében megtartott Nyelvi örökség – digitális archiválás – interdiszciplinaritás c. tudományos ülésszakon (2014. október 8–9.) 14 előadás hangzott el, a főelőadó az Uppsalai Egyetem ny. egyetemi tanára volt. A kutatócsoport tematikájához kapcsolódó témák feltárására szerződéses kapcsolat keretében több felsőoktatási intézményből kértek fel kutatókat: így kapcsolódott a kutatócsoporthoz több szakember a Debreceni Egyetemről, az ELTE-ről, a Pannon Egyetemről és a Református Hittudományi Egyetemről. Más oldalról a kutatócsoportból az őszi félév során szemináriumok megtartásával heti 4-4 órában hatan kapcsolódtak be a DE-n folyó magyar nyelvészeti képzésbe.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport 2014-ben nem pályázott más támogatásra.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Azok a publikációk, amelyeknek itt megjelenési éveként 2013 van feltüntetve, a valóságban csak 2014-ben láttak napvilágot, így nem szerepelhettek a kutatócsoport 2013. évi beszámolójában.

1. Bába Barbara(–Nemes Magdolna): *Magyar földrajzi köznevek tára.* Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó. (2014)
2. Bába Barbara: Földrajzi köznevek mint lexikális helynévformánsok. *Magyar Nyelvjárások* 51: 103–110. (2013)
3. Bába Barbara: A földrajzi köznevek etimológiai és kronológiai rétegződése. In: *A nyelvtörténeti kutatások újabb eredményei VII*. Szerk. Forgács Tamás–Németh Miklós–Sinkovics Balázs. Szeged. 7–15. (2013)
4. Bába Barbara: A földrajzi köznevek használatának speciális színtere: a középkori oklevélírói gyakorlat. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 10: 139–153. (2014)

5. Béres Júlia: A Hortobágy mint tájegység. In: Bartha Ákos–Szálkai Tamás (szerk.), *Interdiszciplinaritás a régiókutatásban. Fiatal kutatók nemzetközi konferenciája IV. Elektronikus tanulmánykötet.* Debrecen, Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. 71–78. (2014)
6. Béres Júlia: Adalékok a *Hortobágy* etimológiájához. *Helynévtörténeti tanulmányok* 10: 33-52. (2014)
7. Ditrói Eszter: A migráció hatása a helynévmintákra. Tolna megyei esettanulmány. *Magyar Nyelvjárások* 51: 111–128. (2013)
8. Hoffmann István: Egy elfeledett földrajzi köznév nyomában. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 10: 119–38. (2014)
9. Kovács Éva: *Gyóta. Magyar Nyelvjárások* 51: 85–102. (2013)
10. Mozga Evelin: A Tihanyi összeírás (1211) személyneveinek vizsgálatáról. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 10: 165–178. (2014)
11. Szőke Melinda: Az *apát* lexéma megjelenése a garamszentbenedeki apátság birtokainak nevében. *Névtani Értesítő* 35: 109–22. (2013)
12. Szőke Melinda: A garamszentbenedeki alapítólevél *Susolgi* szórványához. *Magyar Nyelvjárások* 51: 73–84. (2013)
13. Szőke Melinda: A garamszentbenedeki alapítólevél *Huger ~ Hucueru* szórványának nyelvtörténeti vizsgálata. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 10: 7–18. (2014)
14. Tóth Teodóra: Helynévvizsgálatok a Szernye-mocsár vidékén. In: Bartha Ákos–Szálkai Tamás (szerk.), *Interdiszciplinaritás a régiókutatásban. Fiatal kutatók nemzetközi konferenciája IV. Elektronikus tanulmánykötet.* Debrecen: Hajdú-Bihar Megyei Levéltár. 61–70.

MTA–DE NÉPRAJZI KUTATÓCSOPORT
kutatócsoport-vezető: Bartha Elek, az MTA doktora
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon: (52) 512 900/22 249; fax: (52) 512 958
e-mail: barthaelek@yahoo.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

Az MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport a 2012–2016 közötti időszakra akadémiai támogatást nyert a *Nemzeti örökség és modernizáció. Hagyományos és új értékpreferenciák a Kárpát-medence soknemzetiségű térségeiben* c. alapkutatási program megvalósításához. A kutatócsoport a korábbi pályázati ciklusokban hatékonynak bizonyult gyakorlatot követi a jelen projekt megvalósítása során, tehát a *jelenorientált* alapkutatásokra koncentrálva végez diakronikus néprajzi vizsgálatokat. *Problémaközpontú* érdeklődésének fókuszába helyezi a 20. századi *szocialista kényszermodernizáció* és a *globalizálódó világ* hatására keletkező transznacionális, társadalmi, kulturális, etnikai és vallási változások, folyamatok *lokális színtéren tapasztalható lenyomatának* kutatását. Hangsúlyt fektet a nemzeti kulturális örökség hagyományos és új értékpreferenciái – hungarikumok – társadalmi beágyazódásának szerepére. A kutatás kijelölt földrajzi területe elsősorban a történeti Abaúj, Gömör, Zemplén, Szabolcs, Szatmár, Bereg, Ung, Ugocsa és Bihar megyéket fedi le, ahol a kiválasztott magyar és vegyes lakosságú települések, a különböző etnikai, nemzeti, felekezeti közösségek és kultúrkörök határterületén, a nyugati és a keleti kereszténység találkozási zónájában helyezkednek el.

A 2014-ig elért eredmények

A pályázati ciklus *első két évében* a kutatócsoport tagjai közel 240 kutatónapot töltöttek néprajzi terep-, illetve levéltári kutatásokkal, ami a jelölt időszak egyik fő feladata volt. A vállalt alapkutatások mellett a projekt megvalósítása során az elért eredményekből a konferencia-előadásokon túl számos publikáció született (7 könyv, melyből 2 idegen nyelvű, 22 könyvrészlet, 24 folyóiratcikk).

A 2014. év fő feladatai

A pályázati ciklus *harmadik évében* a kutatócsoport alapvető céljai között szerepelt az empirikus alapkutatások folytatása mellett a néprajztudomány történeti aspektusainak és szakspecifikus kérdésköreinek teoretikus vizsgálata:

- a *társadalom, a vallás és kultúra, a gazdaság viszonyainak változása a második világháború időszakától napjainkig,*
- *a 90-es évek politikai fordulatának hatása a kulturális, gazdasági és társadalmi folyamatokra.*

Az előbbi elsősorban az új gazdálkodási és munkavégzési formák, átalakuló időszerkezet, társadalmi és etnikai határok átrendeződése, az egyházak és a helyi hatalom, a művelődés és népi kultúra összefüggései, néphagyomány és cenzúra, ellenkultúrák és a hagyományos folklórelemek újjáéledésére koncentrált. A második kérdéskör az új életstratégiák és életmód-modellek, a fesztiválozás, a vallási ünnepek és az identitásteremtés összefüggéseire, a mentalitás változására, valamint az ezzel kapcsolatos migrációs folyamatokra fókuszált.

A pályázat tervében megfogalmazott célkitűzések kiegészültek a 2013-ban elkezdett TÁMOP programban vállalt néprajzi és antropológiai vizsgálatokkal. A munka célja a hungarikumok hazai és határon túli reprezentációjának dokumentálása, illetve a hagyományos kultúra jelenlétének, a turisztika és a gasztronómia XXI. századi identitásformáló szerepének vizsgálata volt. A kutatás jól illeszkedett az eredeti programtervben meghatározott feladatok megvalósításához.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport munkájában 2014-ben – a kutatási tervnek megfelelően – fontos szerepet töltöttek be az empirikus néprajzi vizsgálatok, amelyeknek kijelölt helyszíne elsősorban magyarországi határ menti térségeket foglalt magában. Ezt egészítették ki távolabbi székelyföldi kutatások. A tudományos munka a terepkutatásra, a helyszíni adatgyűjtésre és az azt kiegészítő könyvtári és levéltári munkára épült. A kutatócsoport tagjai több mint 100 munkanapot töltöttek kutatómunkával terepen magyar és vegyes lakosságú településeken (pl. Nagykálló, Irota, Hercegkút, Sajópálfala, Csíksomlyó, Andocs, Szentendre, Fegyvernek). Kutatásokat végeztek emellett hazai és külföldi könyvtárakban, levéltárakban, családi és egyházi okirattárakban (pl. Miskolc, Budapest, Nyíregyháza, Debrecen, Bécs).
A kutatócsoport 2014. évi feladatai között szerepelt a gyűjtött és feldolgozott anyagok minél szélesebb körű közzététele. A kutatás eredményei elsősorban tanulmányok, adatközlések, könyvek és gyűjteményes kötetek formájában kaptak szakmai nyilvánosságot, illetve hazai és nemzetközi konferenciákon hangzottak el.
A több mint fél évszázada működő Néprajzi Kutatócsoport továbbra is szerepet vállalt az egyetemi oktatásban. A csoport munkatársainak ilyen irányú munkája nemcsak a terepkutatások vezetésére korlátozódott, hanem a pályázati témához kapcsolódó tantermi órák tartása mellett az egyetemi alapképzésben és a PhD-képzésben részt vevő hallgatók témavezetésére is kiterjedt.
A kutatócsoport 2014. október 8–9-én a DE Néprajzi Tanszékével közösen a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar 100 éves évfordulójára rendezett konferencián külön néprajzi szekciót szervezett: Memory of Culture and Cultural Diversity címmel.
A munkatársak tudományos eredményeiket a laikus közönség számára tudományos-ismeretterjesztő programok (pl. Kutatók éjszakája) keretében közvetítették.
A kutatócsoport feladatának tekinti a hazai és nemzetközi intézményhálózattal kialakított kapcsolatainak ápolását és azok bővítését. Fontos szakmai előrelépést jelentett ebben a bécsi interdiszciplináris szakmai szeminárium és konzultáció, amelyen a kutatócsoport az eddig elért eredmények szakmai prezentációján túl további közép-európai intézménnyel alakított ki intenzív tudományos kapcsolatot.
A kutatócsoport a szokások újjáéledése kérdéskörén belül a magyar nemzeti identitásőrzés sajátos formáját, a hagyományos, szokásokhoz kapcsolódó gasztronómia kereteit, a hungarikumkutatás perspektíváit, valamint a fesztiválozás identitásépítő szerepét vizsgálta. A kutatások eredményeként egy módszertani, illetve egy tereptapasztalatra épülő tanulmánykötet szerkesztői előkészítése folyik. A kötetek 2015-ben jelennek meg. A kutatócsoport közreműködésével lehetőség nyílt a modern kor technikai kihívásait szem előtt tartva a DENIA digitális adatbázis munkálatainak elkezdésére.
A kutatócsoport vezetője több tanulmánykötet szerkesztésében vett részt, illetve a kutatócsoport tagjai bekapcsolódtak az *Ethnica* c. néprajzi periodika szerkesztésébe.

A kutatócsoport vezetője és egyik tagja 2014-ben elnöki, illetve titkári pozíciót látott el a Györffy István Néprajzi Egyesületben. A civil szakmai szervezet folyóirata és kiadványai fórumot biztosítanak a határon túli néprajzkutatók és fiatal szakemberek tudományos eredményeinek közzétételére.
További jelentős eredményt képez a kutatócsoport új tagjának 2014-ben megvédett doktori PhD-értekezése.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport évek óta tudatosan törekszik arra, hogy az akadémiai program megvalósítása során gyűjtött empirikus adatok eredményeit közérthetően továbbítsa a szélesebb nagyközönség felé. Ennek érdekében a tagok 2014-ben önálló néprajzi programot szerveztek a debreceni Kutatók éjszakája rendezvénysorozatra (pl. tudományos-ismeretterjesztő játékok, vetélkedők, és interaktív foglalkozások). Céljuk a hagyományos néprajzi, antropológiai ismeretek bemutatásán túl egyrészt a tradicionális szellemi kulturális örökség és a jelen közötti összefüggések megvilágítása volt, másrészt a néprajztudomány sokrétűségének megismertetése a laikus közönséggel. (Kutatók éjszakája, Tudomány-népszerűsítő Roadshow)
A projekt munkatársai számos előadást tartottak ismeretterjesztő rendezvényeken: egyházi, nemzetiségi programokon adtak elő; néprajzi, muzeológiai kiállításokat nyitottak meg.
A kutatócsoport tagjai bekapcsolódtak a helyi idegenrendészet erőinek képzésébe. Több előadást tartottak a debreceni menekülttábor és a Hajdú-Bihar Megyei Rendőrfőkapitányság dolgozóinak a kulturális másság, kulturális diverzitás témakörében.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport vezetője és tagjai hazai és nemzetközi konferenciákon tartottak előadásokat (például Bécs, Budapest, Tata, Tiszavasvári, Debrecen, Miskolc).
A kutatócsoport és a DE Néprajzi Tanszéke közösen új együttműködési megállapodást kötött Hercegkút Önkormányzatával, a település kulturális sajátosságainak néprajzi feltárására.
A kutatócsoport egy tagja 2014 februárjában a Bécsi Egyetemen tartott az EIP (Erasmus Intenzív Program) keretein belül látható néprajzi kiállítás megszervezését végezte, valamint ugyanitt előadást tartott a kutatócsoport szatmári kutatásairól.
A kutatócsoport tagjai a korábbi terveknek megfelelően többrétű oktatói tevékenységet láttak el. Oktatási tevékenységet túlnyomó többségben a Debreceni Egyetemen folyó néprajzi, történettudományi, szociológiai, filozófiai képzések keretei közt folytattak (BA, MA, osztatlan tanári, PhD), de az intézmények határon átnyúló kapcsolatrendszere révén egyéb hazai és határon túli felsőoktatási képzésbe (Kolozsvár, Nagyvárad, Beregszász, Ungvár) is bekapcsolódtak. Témavezetésükkel számos szakdolgozat, és az egyetemi tehetséggondozás keretein belül több TDK-munka született. A DE néprajzi és kulturális antropológiai doktori programjában a kutatócsoport vezetőjének témavezetésével 2014-ben egy doktorjelölt védte meg sikeresen doktori értekezését.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport tagjai folytatták a 2013-ban indult 2 éves futamidejű (Élelmiszer-biztonság és gasztronómia vonatkozású egyetemi együttműködés, DE-SZTE-EKF-NYME című) TÁMOP programot, amelyben hugarikum-kutatásokat végeztek.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Csiki Tamás: Család, háztartás, rokonság – a paraszti emlékezetben. Ethnographia 125. évf. 2014. 3. sz. 401–420.
2. Lajos Veronika: Etnográfia és oralhistory. *Erdélyi Múzeum*, 2014/1. 100–114.
3. Marinka Melinda: „Kulturelle, gesellschaftliche und wirtschaftliche Diversität der deutschen 'Diaspora'-Gebiete des östlichen und mittleren Europas", Tagung des Lehrstuhls für Volkskunde, der Forschungsgruppe für Ethnographie/Volkskunde der Ungarischen Akademie der Wissenschaften (beide Universität Debrecen) und des Instituts für Volkskunde der Deutschen des östlichen Europa (Freiburg), Universität Debrecen, 03.–06. Oktober 2013. In Fendl, E. – Mezger, W. – Prosser-Schell, M. – Retterath, H.W. – Clauß, S. – Kasten, T. (Hrsg.), Jahrbuch für deutsche und osteuropäische Volkskunde. Band 55. 2014. 170–174.
4. Telenkó Bazil Mihály: Gondolatok a görögkatolikus ruszinság kultúrtörténete kapcsán. Ruszin identitáselemek a vallási hagyomány és nemzeti kultúra tükrében. In Székely András Bertalan (szerk.), Válogatás a magyarországi nemzetiségek néprajzi köteteiből, 7. 2014. 276–286.

MTA–ELTE ÁLTALÁNOS IRODALOMTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kulcsár Szabó Ernő, az MTA rendes tagja
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
telefon: (1) 411 6500/5113; fax: (1) 411 6500/5413
e-mail: ksze@t-online.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ban

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A *Kultúraalkotó médiumok, gyakorlatok és technikák* című projekt a filológiai tudományok irodalmi nyilvánosságban betöltött szerepére, valamint a filológiai tevékenység technikai és intézményi komponenseire összpontosít. Ez a figyelem lehetővé teszi, hogy a filológiai tevékenységet, amely az irodalmi nyilvánosság előállításának csupán egyetlen komponense, tágabb kontextusban, azoknak a kulturális gyakorlatoknak a szintjén vizsgálják, amelyek közé illeszkedik. Lehetővé teszi továbbá azt, hogy a szöveg- és íráshasználat módjainak vizsgálatát kiterjesszék a filológiai tevékenységen kívüli, tágabb kulturális összefüggésekre is. A projekt három kutatási modulból épül fel. Az első a nyilvánosság technikai-intézményi előállításával, tovább az irodalom nyilvánosságteremtő funkciójával foglalkozik. A második az *Újhold* folyóirat dokumentumait tárja fel, és Szabó Lőrinc munkásságához kapcsolódik. A harmadik az irodalomtudomány és kultúratudomány sokrétű viszonyának feltérképezésére vállalkozott, az itt elért eredmények kézikönyv formában válnak majd hozzáférhetővé.

A 2014-ig elért eredmények

A kutatócsoport 2013 decemberéig a projekt második moduljának keretében elvégezte Szabó Lőrinc eddig csak kéziratban fellelhető irodalmi előadásainak, tanulmányainak és kritikáinak sajtó alá rendezését és megjelentetését. E modulhoz kapcsolódóan megtörtént az *Újhold* folyóirat számainak digitális feldolgozása és online közzététele. Az első és harmadik modul keretében a kutatócsoport megjelentette a humántudományok jelenlegi helyzetét és jövőjét érintő, Hans Ulrich Gumbrecht stanfordi professzor budapesti előadásait összegyűjtő kötetet. Ehhez tartozóan pedig megjelent a *Prae* folyóirat duplaszáma, mely a tudós írásait és hozzá kapcsolódó elemzéseket tartalmazott.

A 2014. év fő feladatai

A beszámolóév feladatai közül elsőként a kötetmegjelenések nevezhetők meg. Ezek között először Hans Ulrich Gumbrecht *1926* című kötetének magyar kiadása említhető, másodszor pedig az a tervezett gyűjtemény, melynek közleményei és ismertetései az *Újhold* folyóiratot és kiemelt íróinak és költőinek munkásságát járják körül. Harmadszor ide sorolható egy forráskiadás, amely Babits Mihály 1919-es egyetemi irodalomelméleti előadás-sorozatát teszi hozzáférhetővé. A negyedik kötet Kosztolányi Dezső regényének újraolvasását kísérli meg. A beszámolóév feladatai között másodikként említhetők azok a workshopok, amelyek egyrészt a különböző külföldi egyetemek kutatóival közösen zajlottak, másrészt a projekt harmadik moduljának keretei között készülő kultúratudományos kézikönyv munkálataihoz tartoznak.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport jelentős eredménye az a négy kötetmegjelenés, amelyeket jelentős kutatómunka előzött meg. Az elsőként említett három kötet mindegyike a nemzeti kulturális örökség megőrzését célozza forráskiadás vagy tudományos elemzések révén.
A projekt második moduljához tartozik az a forráskiadás, amely Babits Mihály 1919-es egyetemi irodalom-elméleti előadás-sorozatát tartalmazza. Szabó Lőrinc három füzetben gyorsírással jegyezte le Babits egyetemen elhangzott előadásait. A Szabó Lőrinc-hagyatékból utolsóként előkerült füzet gyorsírásos megfejtése révén teljessé vált Babits irodalom-elméleti tárgyú tíz előadásának anyaga. Jelen kötet *Egyetemi előadások – 1919* címmel mindhárom, tehát a korábbi füzetek anyagát is közreadja; megtörtént a korábbi átírások felülvizsgálata az eredeti gyorsírásos kéziratokkal való összevetés során, majd azonos emendálási és szerkesztési elvek alapján jelent meg mindhárom füzet anyaga immár egyetlen kötetben.
Szintén ehhez a modulhoz kapcsolódik a *Táguló körök. Tanulmányok, dokumentumok az Újholdról és utókoráról* címmel megjelent tanulmánykötet, amelynek közleményei az *Újhold* folyóiratot, valamint kiemelt íróinak és költőinek munkásságát tárgyalják. Feldolgozások, textológia és filológia találkozik a kötetben: tanulmányok, esszék, esettanulmányok és átfogó áttekintések, forrásközlések, hagyatékismertetések, valamint a digitális *Újhold* és a készülő újholdas bibliográfia bemutatása.

Az *A másik titok* című kötet Kosztolányi Dezső utolsó, legismertebb és legtöbbet elemzett, minden kétséget kizáróan a magyar irodalmi kánon centrumához tartozó regényének, az *Édes Anna* című nemzeti klasszikusnak a monografikus újraolvasását adja. A kötet az olvasás és az esztétikai tapasztalat működésének pontosabb megértéséhez is hozzájárul. Az irodalomra mint társadalmi-politikai intézményre vonatkozó kérdések is felvetődnek benne, továbbá átértelmezi az öncélú irodalom és elkötelezett irodalom szembeállításának régi sémáját is, miáltal az irodalom társadalmi cselekvő erejének kérdése is új megvilágításba kerül.

Kiemelkedő eredmény Hans Ulrich Gumbrecht *1926* című kötetének kiadása a kutatócsoport munkatársának fordításában. A kötet problémafelvető jellege és közérthető példái által alkalmas arra, hogy a felsőoktatásban oktatási segédanyagként kapjon szerepet. A könyv rákérdez arra, hogy mi a státusa a múltról felhalmozott tudásnak, milyen tudományos és nem tudományos céljai lehetnek e tudás felhalmozásának. E kérdésfeltevések a humántudományok szinte minden területén relevánsak lehetnek, így e kötet reflektál a jelenkori társadalmi viszonyok között a humántudományok állapotára és szerepére is.

b) Tudomány és társadalom

David Damrosch (Harvard University), Isak Winkel Holm (University of Copenhagen), Dr. Henrike Schmidt (Freie Universität Berlin), Bernard Malkmus (The Ohio State University) és Christian Benne (Syddansk Universitet) előadásai és workshopjai mind olyan – nemcsak az irodalom-, hanem az általában vett humántudományokat érintő – kérdéseket is témájukká tettek, amelyek pl. ökológiai vagy médiaelméleti kontextust jelenthetnek a hazai irodalomtudomány és felsőoktatás helyzetének és szerepének újraértelmezéséhez.

A Bécsi Egyetemmel együttműködve került sor két workshopra is, az egyikre Bécsben, a másikra Budapesten. A Friedrich Kittler munkásságát problematizáló workshopok szakmai anyaga részben a *Partitúra* című folyóiratban látott napvilágot. Később, 2014 végén került sor

a *Prae* folyóirat újabb duplaszámára, amely a korábbi Gumbrecht-számokhoz hasonlóan, ezúttal a kutatócsoport szerkesztésében Friedrich Kittler munkásságát vezette be nemcsak a szűk szakmai, hanem a szélesebb közönség számára is. A kutatócsoport munkatársának köszönhetően a széles tudományosság és a laikus olvasóközönség számára is hozzáférhetővé váltak Babits Mihály egyetemi előadásainak gyorsírással lejegyzett szövegei, melyek *Egyetemi előadások – 1919* címmel jelentek meg a kutatócsoport gondozásában.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A világirodalom fogalmának egyik legjelentősebb kortárs koncepcióját mutatta be annak kidolgozója, David Damrosch (Harvard University, USA), akinek előadássorozata és workshopjai a világirodalmat a kultúrával, nemzettel, az irodalmi piaccal és intézményrendszerrel szoros kapcsolatban tárgyalták. Ennek révén a kutatócsoport transzatlanti kapcsolatai tovább erősödtek; már folyamatban van egy munkatársuk részvételének előkészítése a Harvard University által 2015 nyarára szervezett konferencián és workshopon. A digitális kor irodalmi aspektusairól, a transzmediális és transzfikcionális jelenségekről tartott workshopot egy német professzor a Freie Universität Berlinnel (Szondi Institut für Allgemeine und Vergleichende Literaturwissenschaft) meglévő együttműködés folytatásaként. A University of Copenhagen oktatója pedig *Heinrich von Kleist and the Modern Disaster Imaginary* címmel tartott workshopot. A The Ohio State University munkatársa *After Nature. Ecology and History in Max Frisch* címmel tartott szemináriumot a kutatócsoport meghívására. Utóbbi két eseményen az Universität Wien volt a kutatócsoport partnerintézménye. Az együttműködés keretében osztrák, német és magyar munkatársak részvételével a kutatócsoport szervezésében sor került a Friedrich Kittler életművét megvitató, *Aufschreibesystem Erster Weltkrieg* / *The Discourse Network World War I* című workshopra, amelynek folytatásaként több munkatárs is részt vett a Bécsi Egyetemen megrendezett workshopon. Szintén a dániai kapcsolatokat alapozta meg és mélyítette el a Syddansk Universitet professzorának látogatása, aki a projekthez szorosan kapcsolódó nyilvános előadásokat (*Nietzsche's Philosophy and Philology* és *The Invention of the Manuscript*), valamint szemináriumot (*How to Read Nietzsche: A Literary-Philosophical Commentary on* Beyond Good and Evil 296) tartott egyrészt Nietzsche filozófiájáról és a filológiáról, másrészt a filológia gyakorlatáról.

A kutatócsoport munkatársa három hónapos ösztöndíjjal a KU Leuven egyetemen kutatott, míg egy másik munkatárs egy hónapot töltött el az Universität Leipzig vendégeként. Egy harmadik munkatársa pedig egy hónapos kutatói ösztöndíjjal az Universiteit Utrecht Comparative Literature tanszékén volt vendégkutató, melynek során a tanszéken működő kutatócsoport *Back to the Book* című projektjének vezetőjével egy budapesti workshop egyeztetésére is sor került. Ugyanezen munkatársuk részt vett a wrocławi egyetemen szervezett *Performance Studies – Literary Studies – Somaesthetics* című konferencián (University of Wrocław, Department of Polish Studies). Az ELTE BTK-n folyó oktatásban a kutatócsoport munkatársai rendszeresen meghirdetett szemináriumokkal részt vesznek, továbbá egy kolléga jelentékeny részt vállal az intézmény Általános Irodalom- és Kultúratudomány doktori programjának szervezésében és a kurzusok megtartásában.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport munkatársának *Das Aufschreibesystem erster Weltkrieg* c. pályázata 0,2 M Ft támogatást nyert az Osztrák–Magyar Akció Alapítványnál, nemzetközi workshop szervezésére.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Hans Ulrich Gumbrecht: *1926: Élet az idő peremén*. Mezei Gábor, Kelemen Pál (ford.), Vásári Melinda, Balajthy Ágnes, Kelemen Pál (szerk.) Budapest: Kijárat (2014) (http://real.mtak.hu/21224/)
2. Babits Mihály: *Egyetemi előadások – 1919: Szabó Lőrinc gyorsírásos lejegyzése alapján*. Lipa Tímea, Vincze Ferenc, Lipa Tímea (szerk.) Budapest: Ráció, 296 (2014) (http://real.mtak.hu/19703/)
3. Kulcsár Szabó Ernő: *Tónus – szólam – affektus: A nyelvművészeti kérdés csapdái a Móricz-kutatásban*. IRODALOMTÖRTÉNET, 95 (4): 485-504. (2014) 4.
4. L Varga Péter, Kelemen Pál, Arndt Niebisch (szerk.), Partitúra: *Friedrich Kittler-blokk*. 3-58. Aufschreibesysteme Erster Weltkrieg / Discours Network World War workshop szövegei (2014) (http://real.mtak.hu/id/eprint/21414)
5. L Varga Péter, Kelemen Pál (szerk.) Prae: *Friedrich Kittler-szám*. 1-216. A Prae folyóirat Friedrich Kittler száma; 2014/4. (2014) (http://real.mtak.hu/id/eprint/21413)
6. Vincze Ferenc: *Cserkelés vadászatra, avagy egy kulturális gyakorlat nyomában*. SZÉPIRODALMI FIGYELŐ, 12 (4): 48-60. (2014) (http://real.mtak.hu/id/eprint/21422)

MTA–ELTE EGYETEMTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Draskóczy István, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 6–8.
telefon: (70) 207 4085
e-mail: dra_istvan@yahoo.de, draskoczy.istvan@btk.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoportban alkalmazott munkatársak fiatal, pályájuk elején álló kutatók, akiknek tevékenységét az elfogadott pályázatnak megfelelően a kutatócsoport úgynevezett „nem finanszírozott" tagjai irányítják. Az ötéves program keretében három célt kívánnak megvalósítani. *1. A középkori külföldi magyar egyetemjárás teljes adattárának elkészítése és publikálása.* Prága, Krakkó, Bécs peregrinusainak feltárása megtörtént. A beszámolóév feladata épp a prágai és krakkói peregrinusok kutatása volt, illetve a hallgatókra vonatkozó adatbázis bővítése. Hátra van az itáliai, német birodalmi és francia peregrináció kutatása. *2. A Kárpát-medence valamennyi felsőfokú oktatást végző állami és egyházi tanintézetébe járt hallgatók tanulmányi adatainak feltárása számítógépes adatbázis formájában*, a kezdetektől 1850-ig. Ez esetben a kutatás és anyaggyűjtés terén a források 60 % feltárásra került, az adatrögzítés 40% körül jár. *3. Az 1945–1989 közötti magyar felsőoktatás eddig fel nem tárt levéltári forrásainak összegyűjtése* folyik. E tekintetben a Magyar Dolgozók Pártja központi szerveinek 1948-1956 közötti forrásait, valamint az MSZMP Politikai Bizottságának 1956-1975 közötti jegyzőkönyveit kutatjuk folyamatosan.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az első témakörben elkészült a korábban feldolgozott bécsi mellett, a középkori prágai és krakkói egyetemeken tanult magyarországi hallgatók számítógépes adattára, valamint a két fontos peregrinációs irány adatait feldolgozó tanulmány, amit alapos kutatás előzött meg. A témakörben ezen kívül is több tanulmány készült. Az eddig a kutatás által számon tartottnál több hallgató adatait sikerült rögzíteni. Gondot jelentett a helynevek azonosítása, ugyanis hasonló településnevek akár több országban is előfordulhatnak. A hallgatók életpályájára vonatkozó kutatások is folyatódtak. Sikerült a hazai és külföldi szakirodalomban meghonosodott tévedéseket korrigálni. Az adattár 2015 folyamán egyrészt publikálásra kerül, másrészt az interneten is közzéteszik. Egyik munkatársuk PhD-értekezését a középkori prágai egyetem magyar hallgatóiból kívánja elkészíteni. A második témakörben jelentős mértékben haladt előre az anyaggyűjtésben. 2014 folyamán, Budapesten kívül 20 alkalommal folyt kutatás magyarországi, kárpátaljai és szlovákiai levéltárakban és digitális felvételek készültek az ott őrzött egykori magyar felsőoktatási intézmények anyakönyveiről, illetve más hallgatói adatokat tartalmazó levéltári forrásairól. Jelenleg a programban feldolgozandó mintegy 98 intézmény anyagából már 75 intézményről áll rendelkezésre eredeti források felvétele, vagy kiadott, de nem adatbázisban lévő névsorok. Esély van rá, hogy 2015 végéig a szerzetesi főiskolák kivételével az anyagyűjtést befejezhető, és nagyobb erő fordítható az adatbázis építésére és közzétételének előkészítésére. A program keretében 2013 végéig 12 intézményből 39746 beiratkozás adatait vették fel adatbázisba. 2014 folyamán a Pesti Egyetem 8 szakán tanuló hallgatók adatait, és további öt intézmény diákjainak 1850 előtti adatai kerültek adatbázisba, összesen 43517 beiratkozást rögzítve. Mivel a Nagyszombati és Pesti Egyetem

anyakönyvei 1956-ban elpusztultak, ennek pótlására az egykori kari levéltárakban, az Esztergomi Prímási Levéltárban, a Magyar Országos Levéltár más fondjaiban és különböző könyvtárakban kellett aprólékos kutatást, adatgyűjtést végezni. Ma már elmondható, hogy az első, és 1872-ig egyetlen magyar egyetem hallgatóságának adatait kb. 80%-ban sikerült rekonstruálni. Ennek jelentőségét a magyar művelődés- és oktatástörténetben talán nem kell részletesen indokolni. A korábbi intézmények adatsorát 10866 adattal sikerült kiegészíteni, vagyis 54388 beiratkozást rögzítettek. Jelenleg tehát több mint 94 ezer tanulmányi adat áll rendelkezésre. Az adatok internetes publikálása még nagyon sok egységesítési és utómunkálatot igényel. Ez a munka a másodlagos forrásokból összegyűjtött és kiemelten fontos Nagyszombati és a Pesti Egyetem adatainak közzététele érdekében megkezdődött, és 2015-ben remélhetőleg befejeződik. A munka megszervezésében, koordinálásában s az anyaggyűjtésben kiemelkedő szerepet játszott az ezért a témakörért felelős „nem finanszírozott" munkatárs.

2014 júliusában az első és a második témakörben fontos kutatásra került sor Franciaországban, Montpellier-ben az egyetemre vonatkozó anyagot kutatták (Achives départementales de l'Hérault, Bibliothèque Universitaire de Médecine, Bibliothèque de la Ville de Montpellier). Mivel a francia peregrinációban Párizs szerepe messze kiemelkedő, fontos volt, hogy fel lehessen mérni egy vidéki, de a középkortól kezdve fontos szerepet játszó francia egyetem anyagát a magyar egyetemjárás szempontjából. Sajnos Montpellier egyeteme levéltári anyaga a francia forradalom idején jelentős mértékben elpusztult. Sikerült ugyanakkor áttanulmányozni az intézmény történetére vonatkozó kéziratos anyaggyűjtést, ami a városi könyvárban található. A Montpellier-i tapasztalatok ismeretében sokkal pontosabban tervezhető, hogy hol és mennyire érdemes még francia egyetemi levéltári anyagot kutatni.

2014-ben elkészült véglegesen a Magyar Dolgozók Pártja (1948-1956) Politikai Bizottsága, (35 doboz, 3,5 ifm) és a Központi Vezetőség Titkársága (19 doboz, 1,9 ifm) iratainak áttekintése, valamint megtörtént az MDP Szervező Bizottsága iratainak feldolgozása is. Mind az MDP mind pedig az MSZMP belső szervezete az évek során sok változáson ment keresztül, ezért a két levéltáros végzettségű kutatónak (akik sokat tudnak a szervezetekről) is nehézséget okoz az egyes előterjesztések nyomon követése. A felsőoktatást érintő napirendi pontokról jegyzék készült, különös figyelmet fordítva nemcsak azok tartalmára, hanem az előterjesztések előkészítésében, szövegének kidolgozásában részt vevő személyekre és intézményekre, illetve szervezeti egységekre. Hasznos tanulságokkal szolgált annak vizsgálata is, hogy milyen típusú ügyek kerültek elő a legfelső pártszervek ülésein. Bár a felsőoktatás nem tartozott a pártvezetés számára legfontosabb ügyek közé, összességében mégis több száz alkalommal találkozunk azt érintő kérdésekkel az áttekintett időszakban a különböző testületi üléseken, és az előkerülő ügyek köre (valamint hogy melyik pártszerv milyen típusú ügyekkel foglalkozott) megmutatja, hogy a felsőoktatás kérdésköréből mi volt fontos a pártvezetés számára. 1956 után szintén meghatározó szerepet kapott a pártállam párt oldala. Az MSZMP legfelső vezetésének (Politikai Bizottság, Központi Bizottság Titkársága, a Titkárság Osztályai és Bizottságai) szövevényes útvesztőiben és az aktuálpolitikai döntések fényében lehet nyomon követni a fejleményeket. A kutatócsoportnak sikerült a 2014 áprilisában elkezdődött anyaggyűjtés révén az MSZMP Politikai Bizottsága 1956 – 1975 közötti anyaga 50 %-t áttekinteni, és belőle a felsőoktatásra vonatkozó információkat kigyűjteni. A kutatás nehézsége az a sajátos szakzsargon, amelyet a pártelit használt a különböző előterjesztésekben.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport, együttműködve az MTA Egyetemtörténeti Albizottságával, a hazai egyetemtörténeti kutatási eredmények megismertetésére törekszik. 2014. március 26-án került sor első műhelykonferenciájukra, ahol a csoport tagjai számoltak be addigi kutatási eredményeikről. 2014. november 25-én más szervezetekkel együtt rendezett a kutatócsoport konferenciát az MTA Könyvtár és Információs Központban, ahol szintén tartottak előadást a kutatócsoport munkatársai. 2014 júniusában az ELTE középkorász PhD-hallgatóinak konferenciáján munkatársuk tartott előadást a prágai magyar diákokról.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az év folyamán a kutatócsoport tagjai cseh, lengyel és német egyetemek és kutatóintézetek által szervezett egyetemtörténeti konferenciákon vettek részt és tartottak előadásokat. Így például Prágában a prágai egyetemről szervezett nemzetközi konferencián (2014. november 6–7.), Krakkóban a Jagelló Egyetem 650. éves fennállása alkalmából tartott konferencián (2014. november 12–14.) szerepeltek. Mind a két előadás meg fog jelenni. Más tag németországi konferencián adott elő. A kutatócsoport vezetője meghívására, a budapesti Lengyel Intézet anyagi támogatásával a középkori krakkói egyetem magyar professzorairól tartott előadást a krakkói Jagelló Egyetem tanára, Stanisław A. Sroka az ELTE-n (2014. június 5.). Prágában, Münchenben és Krakkóban, Montpellierben folytak kutatások. Sikerült kapcsolatot kiépíteni a a kutatócsoport kutatási céljaival majdnem egyező lengyel kutatócsoporttal *(Corpus Academicum Cracoviense – 1364–1780*). Remélhetőleg sikerül az együttműködést mélyíteni. A második témakörhöz tartozó kutatások során szakmai együttműködést jött létre szlovák, ukrán és román felsőoktatási intézményekkel, illetve közgyűjteményekkel. Kiemelten segítette az anyaggyűjtő munkát pl. a Szlovák Nemzeti Levéltár, a Bratislavai Komensky Egyetem Levéltára, az Eperjesi Egyetem, a beregszászi Kárpátaljai Állami Levéltár, a kolozsvári Erdélyi Református Gyűjtőlevéltár. E kapcsolatok kiszélesítése a cél a következő években. A kutatócsoportnál alkalmazott munkatársak közül ketten tartanak tanrendi órákat az ELTE-n. Két munkatársat az ELTE Történelemtudományok Doktori Iskolájába PhD-hallgatónak.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2014 novemberében a kutatócsoport egyik nem finanszírozott munkatársa az NKA-tól „Forradalom és megtorlás az Eötvös Loránd Tudományegyetemen” munkacímű kézirat elkészítésére alkotói támogatást kapott (3802/5403.sz. pályázat).

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Borsodi Csaba: A kiegyezéstől a fordulatig: A történelemoktatás szervezetének változásai a Budapesti Tudományegyetemen, 1867–1950: (A Budapesti Királyi Magyar Tudományegyetemtől az Eötvös Loránd Tudományegyetemig) In: Manhercz Orsolya (szerk.) Historia critica: tanulmányok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Történeti Intézetéből. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 267-279. (2014)

2. Haraszti Szabó Péter: Iulia Caproș: Students from Košice at Foreign Universities before and during the Reformation Period in Town. KORALL: TÁRSADALOMTÖRTÉNETI FOLYÓIRAT, 56: 194-199. (2014)
3. Mészáros Andor, Szögi László, Varga Júlia: Magyarországi diákok a Habsburg Birodalom kisebb egyetemein és akadémiáin 1789-1919. ELTE Egyetemi Levéltár, 590 (2014)
4. Szögi László: A 19. századi egyetemjárás kutatásának új eredményei. In: Manhercz Orsolya (szerk.) Historia critica: tanulmányok az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának Történeti Intézetéből. Budapest: ELTE Eötvös Kiadó, 187-197. (2014)

MTA–ELTE HERMENEUTIKA KUTATÓCSOPORT
kutatócsoport-vezető: Fehér M. István, az MTA levelező tagja
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/i
telefon: (1) 485 5200/5217; fax: (1) 485 5239
e-mail: h9142feh@ella.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A Hermeneutika Kutatócsoport öt évre tervezett kutatása fő célként a hermeneutika szerteágazó problémaköréből egyes résztémák kutatását tűzte ki célul, melyek közül a legfontosabbak a hermeneutika és gyakorlati filozófia, gyakorlati filozófia és erényetika összefüggései, a hermeneutikai művészet- és nyelvfelfogás, hermeneutika és medialitás viszonyai, a hermeneutikai filozófia képzés-fordulata, Gadamer és a görög filozófia hagyománya, a végesség különböző dimenziói, vallásfenomenológia és ontológia összefüggései a XX. században, a hermeneutikai módszere, hermeneutika és teológia, valamint a hermeneutikai teológia, a személy (Person) történeti-fenomenológiai értelmezése, a hermeneutika és az elméleti és gyakorlati pszichoanalízis közös pontjai, a hermeneutika mint a pszichoanalízis lehetséges alkalmazási területe, hermeneutika és tudomány, hermeneutika és közösség, Heidegger életműve, a hazai filozófiai örökség kutatása. A kutatócsoport az eredményeket hazai és nemzetközi tudományos konferenciákon tervezte bemutatni, továbbá évente megjelenő tanulmányokban, valamint a témához kapcsolódó önálló kötetekben publikálni, ill. az egyetemi oktatásban a hallgatók felé közvetíteni. A résztémák kutatása mellett a kutatócsoport évente átlagban egy nagyobb konferenciát tervezett, különféle társtudományokkal való együttműködésben.

A 2014-ig elért eredmények

Az eddigi, 2012–2013-ig terjedő időszakban a kutatócsoport teljesítette a célkitűzés időarányos részét, mind publikációk, mind konferenciaszervezések vonatkozásában, ahogy a részletes éves beszámolók is mutatják.

A 2014. év fő feladatai

A Hermeneutika Kutatócsoport 2014-ben is fő feladataként kezelte a hermeneutikai filozófia és a hermeneutikai szemléletmód sokirányú kutatását, egyebek mellett a következő témakörök mentén: összefüggés művészet- és nyelvfilozófiával, a közösség és nemzeti identitás kérdésköre, a medialitás és a kultúratudományok kérdésfeltevése, az időfilozófia és kordiagnózis, a vallásfenomenológia és ontológia összefüggései, továbbá a pszichoanalízis és a szociológia lehetséges érintkezési pontjai. Ennélfogva a 2014-re megfogalmazott célkitűzések részét képezte a 2013-ban lezajlott „*'Vitában egymással'. Filozófusok disputái, kontroverziái*" címmel rendezett, publikációt célzó átfogó témájú konferencia anyagának megjelentetése, mely a kutatócsoport kutatóinak aktuális tevékenységét hivatott tükrözni. A kötet közvetlenül megjelenés előtt áll. A kutatócsoport másik fő feladatának nagyobb konferenciák szervezését tekintette, melyekbe bevonja az irodalom- és történettudomány, valamint más társdiszciplínák képviselőit, s az eredményeket megjelentetni is szándékozott. A Hermeneutika Kutatócsoport további kiemelt célja volt, hogy tűzte ki, hogy kutatási eredményeit az oktatásban, a mester- és a doktori képzésben hasznosítsa, azokat vendégelőadások tartása és egyéb formákban mind a hazai, mind pedig külföldi egyetemeken ismertesse.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport legjelentősebb közös teljesítménye 2014-ben a Többlet erdélyi filozófiai folyóirat 2014/1-es Hermeneutika: ELTE Doktori Iskola címmel megjelentetett tematikus vendéglapszáma. Jelentős számban vettek részt a kutatócsoport tagjai a kiadói munkálatok alatt lévő *Hermeneutika és demokrácia* (L'Harmattan, Budapest) című tanulmánykötetben is. A kutatócsoport minden tagja részt vett továbbá 2014-es munkájával egy előkészületben lévő kötetben, mely az éves kutatócsoporti konferencia anyagát tartalmazó *„Vitában egymással". Filozófusok disputái, kontroverziái* címmel tervezett kötet (L'Harmattan, Budapest). A kutatócsoport tagjainak kiemelkedő egyéni, 2014-as eredményei közt tartjuk számon, hogy a témavezető az MTA rendes tagjaként székfoglaló előadást tartott és a kutatócsoport két munkatársa Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban részesült.

A Hermeneutika Kutatócsoport havi rendszerességgel kutatócsoporti szemináriumok keretében rendezett előadásokat, melyek során a kutatócsoport munkatársai aktuális kutatásaikból tettek közzé részleteket, és adtak alkalmat a közös eszmecserére. A kutatócsoport keretében elért kutatási eredményeknek az oktatásban, a mester- és a doktori képzésben való hasznosítását − a munkatársak döntő többségének felsőoktatási beágyazottságán túl − azok a kutatócsoport munkatársai által tartott, a korábbiak mellett meghirdetett új kurzusok célozták, amelyekre az ELTE BTK Filozófiai Intézetében került sor.

b) Tudomány és társadalom

Tevékenységének egésze, különösképpen pedig egyes tematikus kutatási irányai megválasztása révén a Hermeneutikai Kutatócsoport azt a belátást törekszik érvényre juttatni, mely szerint a hermeneutika mint gyakorlati filozófia társadalmi relevanciával rendelkezik. A nyitottság, mely a megértés-tudományi gondolkodásmód jellemző alap beállítottsága, hozzásegít nyitott, kritikus-önkritikus állampolgárok neveléséhez, a hagyományt tisztelő-megértő-elsajátító, az idegen felfogásokat, kultúrákat becsülő attitűd kialakításához. Ennyiben a kutatócsoport munkája egészében véve is hozzájárul az egyetemes kulturális örökség újra-elsajátításához, ezen belül pedig − különösen a magyar filozófia történetének kutatása révén, − a nemzeti kulturális örökség méltó megőrzéséhez, gondolkodó feldolgozásához, s ezzel eleven megőrzéséhez.
A kutatócsoport elért eredményeinek szélesebb körben való hozzáférhetővé tételét szolgálta egy ismeretterjesztő előadás, egy kolozsvári könyvbemutató és három recenzió a munkatársak tollából.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport munkatársai 2014 folyamán három nemzetközi tudományos rendezvény szervezésében vettek részt. A nemzetközi kutatás központi műhelyeivel való kapcsolatok fejlesztése terén kiemelendő, hogy a munkatársak az alábbi szervezetekben nyertek el új tagságot: Deutsche Gesellschaft für Philosophie, Martin-Heidegger-Gesellschaft e. V. Meßkirch, Deutsche Gesellschaft für Religionsphilosophie, International Institute for Hermeneutics. A kutatócsoport munkatársai a Szófiai Egyetemmel, a Bécsi Egyetemmel, a Kasseli Egyetemmel, a berlini Humboldt Egyetemmel és az Oxfordi Egyetemmel létesítettek új munkakapcsolatot.

A Hermeneutika Kutatócsoport munkatársai 2014-ben összesen 17 nemzetközi rendezvényen vettek részt előadóként, 8 nemzetközi szakfolyóirat szerkesztőségi tagjaként, illetve 3 nemzetközi tudományos bizottság tagjaként munkálkodtak az év folyamán. A munkatársak kutatásokat végeztek a meßkirchi Martin Heidegger Archívumban, a Bécsi Egyetemen és az Österreichische Nationalbibliothek-ben, hosszabb kutatóúton a Berlini Humboldt Egyetemen, a kutatócsoport egyik munkatársa egyben a Német Magyar Filozófiai Társaság elnöke.
A hazai felsőoktatási intézményekkel való együttműködés keretében a kutatócsoport tagjai a tárgyévben együttműködtek az ELTE Doktori Iskolájával, a Pécsi Egyetem Doktori Iskolájával, a Miskolci Egyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájával, a Partiumi Keresztény Egyetemmel, valamint a Wesley János Lelkészképző Főiskolával. A kutatócsoport szinte valamennyi munkatársa részt vesz a hazai felsőfokú oktatásban, s három munkatársa összesen hét doktorandusz munkáját vezette 2014 folyamán. A kutatócsoport keretében elért kutatási eredményeknek az oktatásban, a mester- és a doktori képzésben való hasznosítását − a munkatársak döntő többségének felsőoktatási beágyazottságán túl – a kutatócsoport munkatársai által tartott, a korábbiak mellett meghirdetett kilenc új kurzus célozta, amelyekre az ELTE BTK Filozófiai Intézetében, az ME BTK Filozófiai intézetében, illetve a Partiumi Keresztény Egyetemen került sor.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2014-ben a Hermeneutika Kutatócsoport két tagja részesült Bolyai János Kutatási Ösztöndíjban (tárgyévre eső támogatás: 1,001 M Ft, illetve 0,96 M Ft), egy tag MTA Posztdoktori Kutatói Program támogatásban részesült (4,1 M Ft), s összességében a munkatársak két további OTKA-pályázatban működtek közre résztvevőként (0,4 M Ft), illetve három AÖU pályázatot (0,472 M Ft), három Campus Hungary pályázatot (0,82 M Ft) és egy könyvkiadási pályázatot (0,064 M Ft) nyertek el.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Riccardo Dottori, István M. Fehér, Csaba Olay (szerk.): Constellations herméneutiques. Interprétation et liberté, Berlin - Münster - Wien - Zürich - London: LIT Verlag277 old. (2014) ISBN 978-3-643-90585-7 http://www.lit-verlag.de/isbn/3-643-90585-7 2.
2. Fehér M. István, Lengyel Zsuzsanna Mariann (szerk.): Hermeneutika: ELTE Doktori Iskola. Tematikus szám: Többlet. Az Erdélyi Magyar Filozófiai Társaság lapja VI, 2014/1. (január), 370 old. (2014) ISSN 2067–2268 http://real.mtak.hu/21155/
3. Lurcza Zsuzsanna: Kulturális identitás és de(kon)strukció. Doktori dolgozatok. Egyetemi Műhely Kiadó – Bolyai Társaság, Kolozsvár, 167. old. (2014) ISBN:978-606-8145-65-5 http://real.mtak.hu/21219/
4. Jean-Claude Gens, Csaba Olay (szerk.): Charles Taylor – Interpretation, modernity, and identity. Charles Taylor – Interprétation, modernité et identité. Le Cercle herméneutique, Argenteuil 154 old. (2014) ISBN 978-2-917957-22-6. http://www.worldcat.org/title/charles-taylor-intrepretation-modernite-et-identite-interpretation-modernity-and-identity/oclc/892952275
5. Lengyel Zsuzsanna Mariann: „Törés a tapasztalatban (Gadamer és Heidegger)”. In: Laczkó Sándor (szerk.): A hazugság. 534 p. (Lábjegyzetek Platónhoz; 12.) Szeged: Pro Philosophia Szegediensi Alapítvány; Magyar Filozófiai Társaság; Státus Kiadó, pp. 318-341. (ISBN:978 963 88812 6 7) (2014) http://real.mtak.hu/14343/

6. Veres Ildikó: Mikrokozmosz a Makrokozmoszban – Brandenstein Béla filozófiájának szegmensei 1944-ig (Mikrokosmos im Makrokosmos –Segmente der Philosophie Béla Brandensteins bis 1944) magyar és német nyelvű, Integratio, Wien 242. old. (2014) ISBN:978-3-9501662-5-5 http://real.mtak.hu/3780/
7. Fehér M. István: „Kunst und Wahrheit bei Heidegger und Gadamer". Philobiblon. Transylvanian Journal of Multidisciplinary Research in Humanities, Volume XIX, Number 2, July - December Cluj University Press, 538–556. old. (2014) ISSN: 1224-7448 http://real.mtak.hu/19743/
8. Varga-Jani Anna: „Zur Wirksamkeit Edith Steins". Katholische Bildung 2014/2. 115. Jg. 74-80. http://real.mtak.hu/20535/
9. „Heidegger und Sartre – Seinsphänomen und Sein des Phänomens. Zwei Spielarten phänomenologischer Ontologie", in Traces de l'être. Heidegger en France et en Hongrie, éds. Jean Gregori et Ádám Takács, Paris: L'Harmattan (Collection Ouverture philosophique) 129–172. (2014) ISBN: 978-2-343-042582-5. http://real.mtak.hu/19744/
10. Compréhension et historie chez Dilthey. In: Lo Sguardo N. 14, 2014 (I) – Wilhelm Dilthey: Un pensiero della stuttura. 21-32. (2014) http://real.mtak.hu/17046/1/dilthey_sguardo.pdf

MTA–ELTE INTERDISZCIPLINÁRIS RÉGÉSZETTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Borhy László, az MTA levelező tagja
1088 Budapest, Múzeum körút 4/b
telefon: (1) 411 6554; fax: (1) 411 6553
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport alapvető célkitűzése, hogy a régészeti leletek kutatása és tudományos feldolgozása révén hozzájáruljon a nemzeti kulturális örökség méltó megőrzéséhez, értelmezéséhez és szélesebb körben való megismertetéséhez. E cél elérése érdekében a kutatócsoport fő feladata az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének keretei közt működő különböző laboratóriumok (térinformatika, archeozoológia, antropológia) és részkutatási programok (fizikai kormeghatározások, számítógépes tipológia, geofizikai mérések, régészeti célú légi fényképezés) valamint a kisegítő egységek (restaurátor műhely, fotólabor) tevékenységének integrációja, ezen túlmenően pedig a vaskor és a római kor interdiszciplináris módszerekkel való településtörténeti elemzése volt. A kutatások koordinációját a kutatócsoport vezetője és hat főállású munkatársa végezte, munkájukat szükség szerint a programban együttműködő hazai és külföldi partnerintézetek saját kutatásaikkal egészítették ki. A kutatócsoport által elért tudományos eredmények az ELTE BTK Régészettudományi Intézetnek graduális és posztgraduális oktatási programjában hasznosultak. Az ötéves kutatási terv egyik súlyponti feladata a késő vaskori falusias települések és a hozzájuk tartozó temetők, másik résztémája a vaskori elit romanizációja és a római kori provinciális városfejlődés kutatása.

A *Vaskori településtörténet és temetőelemzések* résztémában a Sajópetri Homoki-szőlőskertek La Tène-kori temetője és Ordacsehi késő vaskori települése publikációs kéziratának összeállítása megtörtént, kiadásuk folyamatban van. Ménfőcsanak, Paks-Gyapa, Hejőpapi és Bátaszék késő vaskori feltárásához kapcsolódó leletanyagának feldolgozása 2012 óta folyamatos. A topográfiai kutatások az adott lelőhelyek környezetéhez kapcsolódóan, továbbá a Térinformatikai labor által szolgáltatott légirégészeti adatok felhasználásával folytak. A *romanizáció-kutatás* résztéma keretein belül lezárult Povegliano di Veronese kelta temetőjének leletfeldolgozása, a provinciális városfejlődéssel kapcsolatos kutatások a 2014-es évben is számos új eredménnyel szolgáltak a Mont Beuvray „bazilika”-zónájával, valamint Szőny – Brigetio településtörténetével kapcsolatosan. Az újabb ásatások és a feltárt leletanyag feldolgozása mellett a római kori iparrégészeti kutatások, a vaseszközök, bronz- és üvegtárgyak vizsgálatai során jelentős eredmények születtek. 2012 és 2014 között a programnak a kutatócsoporti pályázat részletes kutatási tervében vázolt ütemtervnek megfelelő része került megvalósításra.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A vaskori programban szereplő Sajópetri Homoki-szőlőskertek temetőelemzése és az Ordacsehi-Cserefölد mellett feltárt késő vaskori település kutatási eredményeinek összefoglalása elkészült, kiadásuk a rendelkezésre álló források függvénye. Paks-Gyapa késő vaskori település és temető leletanyagának feldolgozása folyamatos volt. Vaskori

településtörténet résztéma keretében lezárult a Ménfőcsanak késő vaskori település leletfeldolgozásának első üteme. A magyarországi légifotó alapú topográfiai kutatások során a kutatócsoport folytatta a korábbi évek alatt gyűjtött adatok elemzését és feldolgozását, ezen belül kiemelt figyelmet szentelt Komárom-Szőny zónájában, a brigetiói települést érintő adatokra. Az utóbbi helyszínen komplex terepi kutatásokra is sor került.

A franciaországi Mont Beuvray-i „bazilika" zónájában a kutatócsoport munkatársai az előző évi kutatásokat folytatva geofizikai felméréseket végeztek talajradar segítségével. A kutatás fő célja egyrészt az eszközök és mérési eljárások optimalizálása volt, másfelől a feltárt területekhez kapcsolódó zónák előzetes felmérése. A mérési eredmények elsődleges feldolgozását egy kifejezetten erre a célra írt számítógépes program segítségével végezték el, amelyet az előző évi tapasztalatok alapján fejlesztett ki a kutatócsoport együttműködő partnere. Ezzel párhuzamosan a feltárt leletanyag feldolgozása és az elmúlt 20 év kutatásait összefoglaló monografikus publikáció elkészítése a terveknek megfelelően haladt, a magyar ásatások vasleleteinek katalogizálása és dokumentálása lényegében befejeződött.

A *Római kori iparrégészet, vaseszközök és üvegtárgyak vizsgálata* résztémában a Komárom-Szőny-Vásártér lelőhelyen 2013–2014-ban előkerült tárgyak feldolgozására került sor. A 2014. évben a kutatócsoport vezetőjének irányítása alatt tovább folyt Vásártér régészeti kutatása, amelyet Brigetio katonavárosának nem romboló régészeti módszerekkel történő kutatása egészített ki. Ezzel párhuzamosan a kutatócsoport munkatársának doktori disszertációja keretében elkészült a Pannoniából származó római kori vasszerszámok feldolgozása, amely jelentős előrelépést jelent a provincia iparrégészeti kutatásában. A kutatócsoport keretei között készült másik doktori disszertáció „*A római provinciaperszonifikációk ikonográfiája és szerepe a császárkori propagandában*" címet viselte és számos fontos történeti kérdést vizsgált. A 2014-ben vállaltaknak megfelelően folyt a ménfőcsanaki és a bátaszéki késő vaskori település leletanyagának feldolgozása. A késő vaskori topográfiakutatások ebben az évben elsősorban a Dél-Dunántúlra fókuszáltak, az eredmények tudományos publikálása a közeljövőben várható.

A *Romanizáció* résztéma kutatási tervének megfelelően elkészült Povegliano di Veronese La Tène-kori temetője embertani anyagának feldolgozása, valamit a többes temetkezéseket tartalmazó sírok vizsgálati eredményeinek kiértékelése, illetve publikálása. Ezzel párhuzamosan a Sajópetri Homoki-szőlőskertek La Tène-kori temetője embertani anyagának adatfelvételére és publikációra való előkészítésére, valamint Dédestapolcsány-Verebce-tető középső vaskori temetője embertani anyagának előzetes felmérésére is sor került.

b) Tudomány és társadalom

A tudomány és a társadalom közötti párbeszéd megvalósítása érdekében a kutatócsoport vezetője ismeretterjesztő előadásai mellett rendszeresen megjelent a médiában. A kutatócsoport római kori programjának eredményei a Kutatók Éjszakája program keretében megrendezett tematikus előadásokon és ismeretterjesztő kiadványban kerültek bemutatásra. A komáromi Klapka György Múzeumban új kiállítás készült, ahol a kutatócsoport vezetőjének legújabb ásatási eredményei is a nagyközönség elé kerültek.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A program egyik pillére, a Mont Beuvray-i ásatás – amelyen a kutatócsoport három tagja egy hónapos időtartammal vett részt – a Centre Archéologique Européen du Mont Beuvray (Glux-en-Glenne) együttműködésével valósult meg.

Magyarországi partnerként megemlítendő az ELTE TTK Környezettudományi Intézetének Ásványtani, illetve Kőzettani Tanszéke, valamint a geofizikai felmérésekben nélkülözhetetlen segítséget nyújtó Fractal Bt. Az ordacsehi település feldolgozásában a kutatócsoport együttműködő partnerei a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatósága, a Miskolci Egyetem Metallurgiai és Öntészeti Intézete és az Ásatárs Kft.

A kutatócsoport vezetője egyetemi oktatói tevékenysége mellett több PhD-hallgató témavezetője. A kutatócsoport tudományos munkatársai is részt vesznek az ELTE BTK graduális és posztgraduális képzésében. A kutatócsoport vezetője és tudományos munkatársai 2014-ben összesen 10 alkalommal vettek részt előadóként külföldi és belföldi konferenciákon.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője „*A brigetiói katonaváros és legiótábor komplex régészeti kutatása*” címmel OTKA-pályázatot (K 108667) és „*Europeana Network of Ancient Greek and Latin Epigraphy*” címen (CIP-ICT PSP-2012-6) európai uniós pályázatot nyert, amelyek forrásai 2014-ben is rendelkezésre álltak. Emellett, a Komárom-szőnyi ásatást a Wekerle Alapkezelő (Régészeti tehetséggondozó tábor Brigetioban, NTP-FTNYT-MPA-12-012), a Klapka György Múzeum NKA-pályázata (3213/195) és a helyi önkormányzat támogatta.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bartus Dávid, Borhy, László, Czajlik, Zoltán, Holl, Balázs, Puszta, Sándor, Rupnik, László: Topographical research in the canabae of Brigetio in 2014. DISSERTATIONES ARCHAEOLOGICAE EX INSTITUTO ARCHAEOLOGICO UNIVERSITATIS DE ROLANDO EÖTVÖS NOMINATAE, 3 (2): 451-457. 8 (2014)
2. László Borhy: Die Römer in Ungarn: Mit einem Beitrag von Miklós Szabó. Verlag Philipp von Zabern, 168 (2014)
3. Rupnik László: Secures, asciae und dolabrae aus Keszthely-Fenékpuszta. In: Heinrich-Tamáska O, Straub P Heinrich-Tamáska O, Straub P (szerk.), Castellum Pannonicum Pelsonense Vol. 4.: Mensch, Siedlung und Landschaft im Wechsel der Jahrtausende am Balaton. – People, Settlement and Landscape on Lake Balaton over the millenia. Magyar Összefoglalók. Budapest; Keszthely; Leipzig; Rahden: VML Verlag Marie Leidorf GmbH, 181-204. 24 (2014)
4. Tankó Károly: Traces of Iron Smelting in La Tène Iron Age Settlement at Ménfőcsanak. In: Sándor Berecki (szerk.), Iron Age Crafts and Craftmen in the Carpathian Basin: Proceedings of the International Colloquium from Târgu Mureş, 10-13 October 2013. Târgu-Mureş: Editura Mega, 147-160. (2014)
5. L Timár, Z Czajlik, A Bödőcs, S Puszta: Geophysical prospection on the Pâture du Couvent (Bibracte, France): The campaign of 2014. DISSERTATIONES ARCHAEOLOGICAE EX INSTITUTO ARCHAEOLOGICO UNIVERSITATIS DE ROLANDO EÖTVÖS NOMINATAE, ser. 3/2: 423-429. (2014)

MTA–ELTE PERIPATO ÖSSZEHASONLÍTÓ TÁRSADALMI DINAMIKA KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Fokasz Nikosz, az MTA doktora
1117 Budapest, Pázmány Péter sétány 1/a.
telefon: (1) 372 2500/6841; e-mail: fokasznikosz@tatk.elte.hu; fokasznikosz@gmail.com
honlap: peripato.tatk.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

Az MTA–ELTE Peripato Összehasonlító Társadalmi Dinamika Kutatócsoport kiinduló célkitűzése az volt, hogy összehasonlítsa a 2008-as hitelválság hatására kibontakozott általános válság társadalmi-politikai következményeit Magyarország és Görögország esetében. Elméleti és gyakorlati jelentőséggel bír, hogy a jelenlegi európai válság közepette folyamatában vizsgálják a magyar és görög társadalmak rövid és hosszú távú alkalmazkodóképességét. Többféle kutatási irányban, egyebek mellett a politikai ideológiai tagolódás, választáskutatás, társadalmi részvétel, valamint a válság médiaképe terén terveztek saját felvételeket és európai összehasonlító másodelemzéseket.

A 2014-ig elért eredmények

Az eddigiekben feltárták az új magyarországi és görögországi társadalmi mozgalmak mobilizációs technikáit és stratégiáit, s az egyes mozgalmak elfogadottságát meghatározó tényezőket. Elemezték az 1974 után formálódott görögországi pártrendszer összeomlásának és a szélsőséges pártok megerősödésének okait.

A 2014. év fő feladatai

A 2014-es évre a kutatócsoport egyik fő célkitűzése a válság hatásait vizsgáló kérdőíves survey adatfelvétel kivitelezése és feldolgozása volt. Az év első felében a kérdőív előkészítését végezték el. A kérdőív egyebek mellett a média, a politika, az értékek, a civil szervezetekkel kapcsolatos attitűdök, a bizalom, az idegenellenesség és a kapcsolathálózat változatos tematikáit fedte le. Az adatfelvétel a 2014-es országgyűlési választások után és az Európai Parlamenti választások előtt zajlott, 1000 fős személyes és két 1000 fős online-mintán.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási eredmények

A kutatócsoport 2014-ben elkezdte az elkészült adatfelvételek feldolgozását. Ez egyrészről jelentette a személyes és online mintáknak a változók szintjén történő lehető legpontosabb összehangolását, egységes demográfiai mutatók előállítását, továbbá komplex indexek képzését. Megtörtént az adatfájl angolra fordítása is. A 2014 őszére elkészült és a kutatócsoport honlapján, illetve a Peripato-blogon nyilvánosságra hozott *Gyorsjelentéshez* csatlakozó Codebook is fontos eleme a görög partnerekkel való kutatási kooperációnak.

A Peripato 2014 felvétel-együttesből a kutatás megkezdett főbb irányainak megfelelően elindították a network (politikai homofilia, foglalkozási miliőtipológia) és érték (grid-group affiliációs bizalom, részvételi motívum és ideológiai orientációs) fókuszú feldolgozásokat.

Egy sok szempontból újszerű elemzési sémát alkalmazva vizsgálták a válság hatását különböző dimenziókban az európai régió és néhány esettanulmányként kiválasztott ország szintjén.

Az adatfelvétel során önálló blokkban vizsgálták a különböző civil szervezetekben és a 2010–2014 között megjelent mozgalmakban, tüntetéseken való részvételt. Ezen vizsgálat fókuszában a mozgósítás jellemzői álltak. Egyrészt a mozgósított csoport jellemzőinek vizsgálata, a mozgalmak mozgósítási képessége, valamint a mobilizációs sikerét befolyásoló szervezeti jellemzők szempontjából. Vizsgálták a civil társadalom tágabb folyamatait is: a felsőoktatási mozgalmak mezőjének változásait, a politikai szimbólumképzés folyamatát, a civil szféra szerkezetének átalakulásait, a fiatalok részvétellel kapcsolatos értékeit, s a szélsőjobboldali szavazók társadalmi és értékrend-jellemzőit. Emellett, a kormánypárti és ellenzéki mozgalmak mozgósítási jellemzőit vizsgáló tanulmánnyal elkezdődött az áprilisban felvett adatok civil társadalmakat és mozgalmakat érintő feldolgozása is.

A válság és a tömegmédia kapcsolatának elemzése terén előre meghatározott szempontok szerint lekódolták két nagy példányszámú görög politikai napilap online oldalain kiválasztott, válsággal foglalkozó cikkeit.

Mintegy százezer újságcikkre támaszkodva feltárták a 2010-es és 2014-es magyarországi parlamenti választási kampányok legfőbb médiadinamikai jellemzőit. Megállapították, hogy a kampány teljes időszakán átívelő, lineáris kumulatív diagramokkal ábrázolható *állandósult jelenlétű rituális* témák kvantitatív értelemben dominálják a közbeszédet. Megfigyelték, hogy jelenlétük nem függ szerkesztőségi preferenciáktól. Ez utóbbi jelenség a szenzációk, konfliktusok, botrányok médiadinamikai tulajdonságainak elemzése terén jelenik meg. Ezen a ponton ezért vizsgálatukat összekapcsolták Niklas Luhmannnak a tömegmédia valóságkonstrukciójával kapcsolatos elméletével.

b) Tudomány és társadalom

A szélsőséges politikai beszédmód jelenségének és gyökereinek feltárásával, a média közvélemény-formáló szerepének, a válság családokra gyakorolt hatásának, a korrupció jelenségének és a civil társadalom reakcióinak felmérésével kutatásuk az aktuális társadalmi problémák konszenzusos megoldásához járulhat hozzá. Ennek érdekében eredményeiket honlapukon és saját blogjukon a szélesebb nyilvánosság elé tárták, miközben a kutatócsoport tagjai ehhez még rendszeres média-megjelenésekkel, folyóiratcikkekkel, újság-, rádió- és televízióinterjúkkal járultak hozzá.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport folyamatos kutatói kapcsolatban áll az Athéni Egyetem Politikatudományi, Politikai Szociológia, valamint a beszámoló évében legintenzívebb együttműködést jelentő Kommunikáció és Tömegmédia tanszékeivel.

A 2014-es évben a kutatócsoport bekapcsolódott egy nemzetközi kutatói konzorcium munkájába. A kutatócsoport az EP-választások előtt megtartott listavezetői vita hatását vizsgálta. A kutatói csapat a 2015-ös évben közös publikációt tervez megjelentetni a Journal of European Public Policy (JEPP) folyóiratban. További fontos nemzetközi kapcsolat a politikai pozíciógenerátor-technika megújított változatának a German Longitudinal Election Studies online tracking longitudinális keretében történő felhasználása.

Az Egyesült Királyságot, Olaszországot, Szlovéniát, Finnországot és Magyarországot magába foglaló The LigthOn-kutatás keretében a roma kisebbséggel kapcsolatos magyar parlamenti beszédeket elemezték a 2002 és 2014 időszakban.

Sikeresen működtek együtt az aktív Fiatalok kutatócsoporttal, így saját vizsgálatukat össze tudták hangolni az ő nagyobb, egyetemistákat célzó vizsgálatukkal.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoportnak a Krétai Egyetem Filozófia és Társadalmi Tanulmányok Tanszékének (Rethymno) munkatársaival közösen beadott, de még el nem bírált pályázata van.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Akos Kopper: Why Guernica became a globally used icon of political protest?: Analysis of its visual rhetoric and capacity to link distinct events of protests into a Grand Narrative. INTERNATIONAL JOURNAL OF POLITICS CULTURE AND SOCIETY, 27 (4): 443-457. (2014)
2. Bodor P, Fokasz N: Large-scale societal changes and intentionality: An uneasy marriage. BEHAVIORAL AND BRAIN SCIENCES, 37 (4): 419-420. (2014)
3. Fromann Richárd, Susánszky Pál: Befolyásolják-e pszichológiai tényezők az internethasználatot? MAGYAR COACHSZEMLE: AZ ELSŐ MAGYAR ONLINE COACHING FOLYÓIRAT, 3 (1): 55-58. (2014)
4. Gerő Márton, Susánszky Pál: Hallgatói mozgalmak és felsőoktatási politika. EDUCATIO, 23 (1): 121-132. (2014)
5. Kmetty Zoltán: Diskurzusok, nexusok és politikai részvétel: a politikai hálózatok és a politikai diskurzus szerepe a részvételben és a tömbösödésben. SOCIO.HU, 4 (2): 43-51. 9 (2014)
6. Kmetty Zoltán: Fiatal, vallásos és Fideszes. In Szabó Andrea (szerk.), Racionálisan lázadó hallgatók II.: Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében. Szeged; Budapest: Belvedere Meridionale – MTA TK PTI, 173-186. (2014)
7. Kmetty Zoltán, Koltai Júlia: Structural rifts – a new, network based method for the exploration of social cleavages. 1-23. Paper for the 25th Jour Fixe, Akadémiai Szimpózium 2014. 09. 25. (Magyar Tudományos Akadémia, Társadalomtudományi Kutatóközpont, Szociológiai Intézet) (2014)

8. Kmetty Zoltán, Tardos Róbert: Szubjektív indikátorok szétváló európai mintái – fókuszban a szóródással és a regionális eltérésekkel válság előtt és után. SOCIO.HU, 2014 (4): 120-149. (2014)
9. Susánszky Pál, Gerő Márton: A Hallgatói Hálózat (HaHa) mobilizációs jellemzői. In Szabó Andrea (szerk.), Racionálisan lázadó hallgatók II.: Apátia – radikalizmus – posztmaterializmus a magyar egyetemisták és főiskolások körében. Szeged; Budapest: Belvedere Meridionale – MTA TK PTI, 135-151. (2014)
10. Νίκος Φωκάς: Αστάθεια και πίεση για την γένεση των κοινωνικών καινοτομιών. In Μιλτιάδης Κήπας (szerk.), Δομές, μετασχηματισμός και ανάπτυξη στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη. Athén: Hérodotosz, 221-267. (2014)

MTA–ELTE VÁLSÁGTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kövér György, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 6–8. II. 247–248.
telefon: 411 6500/ 5095
e-mail: kover.gyorgy@btk.elte.hu; kovergyuri@yahoo.com
honlap: http://valsagtortenet.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A Válságtörténeti Kutatócsoport 2012. július elsején alakult meg, szervezetileg az ELTE BTK Társadalom- és Gazdaságtörténeti Doktori Program, illetve az Atelier Társadalomtudományi és Historiográfiai Tanszék tagjaiból jött létre.

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A kutatócsoport ötéves tervében négy súlyponti korszakot jelölt ki, amelynek válságjelenségeire koncentrálnak: a reformkorra, az 1870–80-as évekre, a két háború között időszakra és az 1970-es évekre. A szűkebb értelemben vett gazdaságtörténeti témákon kívül célul tűzték ki, hogy gondot fordítanak a válságpercepciós, mentalitástörténeti mechanizmusok vizsgálatára, különös tekintettel a válságkezelésre, válságmenedzsmentre.

Míg az első évben az 1830–1930 közötti időszak állt az előtérben (Lásd Korall 14. évf. 2013. 54. sz. Válság/Történetek; http://www.korall.org/lapszam/54), s a személyi összetétel alapján jelenleg is ebben a korszakban erősebbek, 2014-ben a tematikát az 1945 utáni periódusra is kiterjesztették (Aetas, 2014. 4. sz).

A 2014. év egyik legfontosabb célkitűzése: a kutatócsoport tevékenységének nemzetközi irányú kiszélesítése volt. A folyamat elkezdődött, s ezt erősíteni kívánják a következő évben. Előkészületben van egy német nyelvű tanulmánykötet publikálása. A csoport vezetője és két tagja által szerkesztett, kb. 15 íves tanulmánykötetbe szánt, már elkészült tanulmányok közül négy már le is van fordítva németre.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A csoport közös kutatómunkájának legfontosabb eredményei az Aetas c. folyóirat tematikus számában (Krízis és történelem, 2014. 4. szám) jelentek meg (a folyóirat szabályai szerint 2015 szeptemberétől lesz az interneten hozzáférhető: http://epa.oszk.hu/00800/00861). Ebben a kutatócsoport négy (a szerzők listáján is feltüntetett) tagja publikálta tanulmányait (egy további tanulmány is a csoport munkájának részeként született, szerzője azonban jelenleg már nem dolgozik náluk). Így is elmondható azonban, hogy a szám egésze a kutatócsoport vezetőjének társszerkesztősége mellett jelent meg, s így a kutatócsoport válságkoncepciója mindegyik dolgozaton rajta hagyta a nyomát.

A kutatócsoport-vezető és egyik régi munkatársa alapvető csődtörténeti forráskritikai statisztikai tanulmányt publikált a Faragó Tamás 70. születésnapjára megjelent kötetben, amelyben egyik doktorandusz segédmunkatárs is értékes demográfiai dolgozatot közölt.

A kutatócsoport helyettes vezetője két fontos, az I. világháború gazdaságtörténetéről szóló publikációval járult hozzá a témában, Berlinben szerkesztett internetes enciklopédiához (http://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/war_finance_austria-hungary; http://encyclopedia.1914-1918-online.net/article/war_requirement_acts)

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport munkájáról is szól: *„Egy történésznek nem lehetnek illúziói”* Katona Csaba interjúja a kutatócsoport vezetőjével: http://www.ujkor.hu/portre/kover_gyorgy

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Nemzetközi konferenciák

A kutatócsoport vezetője előadással szerepelt a 2014-ben Kőszegen tartott 44. Mogersdorf Internationales Kulturhistorisches Symposion rendezvényén, amelynek témája a válságtörténet volt (Krisen und Lösungen vom Ende des 18. Jahrhunderts bis zum Ausbruch des Ersten Weltkrieges, 2014. júl. 1-4) Előadásának címe: *Von der Hungerkrise bis zum Börsenkrach. Ost-Mittel-Europa im 19ten Jahrhundert*.

A kutatócsoport helyettes vezetője sikeresen elnyerte az ENIUGH (European Network in Universal and Global History) 2014 szeptemberében, Párizsban megrendezett nemzetközi kongresszusán egy szekció megszervezésének a jogát (2014. szeptember 4 −7.) A panel címe: *Multiple economic crises in historical perspectives* volt. A szekcióban hét külföldi és hazai előadó, köztük a kutatócsoport két tagja tartott előadást, Marc Flandreau, a genfi egyetem neves professzora kommentálta a papereket. A panelt számos érdeklődő kereste fel. Mint kiderült, a kutatócsoport iránt megnyilvánuló érdeklődés egyik motívuma az volt, hogy a 19-20. század több típusú válsága együtt szerepel a kutatási programukban. Az absztraktok (és a leadott eredeti előadások) olvashatók a kongresszus honlapján: http://www.uni-leipzig.de/~eniugh/congress/programme/event/?tx_seminars_pi1[showUid]=266

A szekció sikerére alapozva elhatározták, hogy a konferencia-előadások vita utáni végleges változatát Working Paper gyanánt megjelentetik a honlapukon. A sorozat első darabjai itt olvashatóak: http://valsagtortenet.elte.hu/menu/7-working-papers.html.

A kutatócsoport tagjai egyénileg is sikeresen vettek részt különböző nemzetközi rendezvényeken (Leuven, Leicester, Madrid). Külön kiemelendő a Budapesten tartott európai népesedési konferencia, ahol egyik doktorandusz segédmunkatársuk tartott – társszerzőként – sikeres előadást (European Population Conference 2014. Budapest, 2014. június 28.) Ugyancsak itt említhetőek a külföldi kutatóutak is (Bécs, Kolozsvár, Székelyudvarhely)

Hazai konferenciák

Több előadással is képviseltette magát a csoport a Hajnal István Kör – Társadalomtörténeti Egyesület egri konferenciáján (*A vidéki élet és a vidéki társadalom Magyarországon*, 2014. aug. 28-30.); valamint doktoranduszaik eredményesen szerepeltek az ELTE Történeti Doktori Iskola különböző programjainak konferenciáin. Itt említendő a Válságtörténeti Kutatócsoport 2014. június 30-án tartott saját műhelykonferenciája, amelyet a 2015-re tervezett német kötet előkészítésének jegyében rendeztek meg.

Egyetemi oktatás

A rutinszerűen végzett oktatómunkát itt most nem sorolva fel, kiemelhető, hogy egyik segédmunkatársuk az ELTE BTK-n „*Természeti csapások Magyarországon a 18–19. században*” címmel két féléven keresztül tartott szemináriumot (BBN–TÖR11–311m.6). Egy másik munkatársuk az ELTE TáTK-n szintén két félévet szeminarizált „*Válságok és válságpercepciók Magyarországon a 19. században*” címmel (SZ651: 18). Ez utóbbi műhely hatására 3 szakdolgozat is készülőben van. A véletlen úgy hozta, hogy 2014 decemberében a kutatócsoport vezetőjének három doktorandusza adta le disszertációját (az azonban már távolról sem a véletlen műve, hogy ezek közül az egyik, kifejezetten gazdaság- és azon belül hitelrendszer és válságtörténeti témájú, s szerzője a kutatócsoport külsős munkatársa).

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Az Osztrák–Magyar Akció Alaphoz benyújtott és elnyert pályázat (*Krisen, Staat und Gesellschaft. Lösungsversuche und Transformationen in Österreich und Ungarn im 19-21. Jh.*), amelyben a kutatócsoport két tagja vesz részt 2014 nyarán indulhatott. 2015 nyarán az osztrák partnerek részvételével Budapesten szerveznek workshopot a projekt lezárásaként.
NKA 6 hónapos Alkotói pályázat (3802/118 kódszám, 3802/5423 azonosító; „*Adaptáció és rezisztencia az impériumváltás utáni Romániában*”) sikeres elnyerése (felhasználása 2015-ben esedékes)

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Lásd a kutatócsoport tagjainak a II. pontban az Aetas, 2014. 4. Krízis és történelem számában közölt tanulmányait:

1. Kiss Zsuzsanna: Gabonaválság a 19. század végén: Társadalomtörténeti nézőpontok. AETAS: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT, 2014 (4): 31-44. (2014) Kövér György, Deák Ágnes (szerk.)
2. Kulcsár Beáta: Válságjelenségek, válságtapasztalatok kolozsvári vállalkozók körében az 1920-1930-as évek fordulóján. AETAS: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT, 29 (4): 65-83. 19 (2014)
3. Heltai Gyöngyi: Az „idegen nyelvű beszélőfilm” szerepe a pesti magánszínházak válságában. AETAS: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT, 29 (4): 84-104. 20 (2014)
4. Keller Márkus: A lakásválság diskurzusa Magyarország szovjetizálásának kezdeti szakaszában. AETAS: TÖRTÉNETTUDOMÁNYI FOLYÓIRAT, 29 (4): 105-124. (2014)

A Faragó Tamás 70. születésnapjára megjelent kötetben három munkatárs tanulmányai:

1. Halmos Károly, Kövér György: Pesti cridák: Adalékok a 19. századi budapesti csődstatisztikához. In: Őri Péter (szerk.) Szám- (és betű)vetés: Tanulmányok Faragó Tamás tiszteletére. Budapest: KSH Népességtudományi Kutatóintézet, 59-76. (2014)
2. Koloh Gábor: „A másik részük nyomtalanul elmúlt a semmiben…”: A besencei református anyakönyvek családrekonstitúciós vizsgálata az 1787 és 1948 közötti időszakra vonatkozóan. In: Őri Péter (szerk.) Szám- (és betű)vetés: Tanulmányok Faragó Tamás tiszteletére. Budapest: KSH Népességtudományi Kutatóintézet, 191-206. 15 (2014)

valamint az I. Világháborús internetes német enciklopédiában a kutatócsoport helyettes vezetőjének két publikációjából az egyiket:

3. Pogány Ágnes: War Finance (Austria-Hungary), In: Ute Daniel, Peter Gatrell, Oliver Janz Heather Jones, Jennifer Keene, Alan Kramer, Bill Nasson (szerk.) 1914-1918-online. International Encyclopedia of the First World War,: Berlin: Freie Universitat Berlin, DGVN Landesverband, Paper http://encyclopedia. 1914-1918-online.net/article/war_finance_austria-hungary. (2014)

és a III. pontban jelölt párizsi ENIUGH konferencia honlapján közzétett 2 munkatárs előadását:

4. Kövér György: The "Small Crisis" (1869) in the Shadow of the "Great Crash" (1873). Paris, Franciaország, (2014)
5. Pogány Ágnes: Financial Crises in Global and Local Perspectives, the case of Austria and Hungary in the Great Depression. In: Multiple economic crises in historical perspectives, ENIUGH Congress. Leipzig: Paper http://www.uni-leipzig.de/~eniugh/congress/programme/event/?tx_seminars_pi1[showUid]=266. (2014)

MTA–ELTE–DE HÁLÓZATI KRITIKAI SZÖVEGKIADÁS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Dobos István, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/A
telefon: (1) 411 6700 / 5113; fax: (1) 485 5200 / 5034
e-mail: toth.czifra.julia@gmail.com
honlap: http://irodalom.elte.hu/mta/; www.kosztolanyioldal.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A kutatócsoport Kosztolányi Dezső összes munkáinak teljes kritikai kiadásokban, úgynevezett *editio maior*okban történő megjelentetésével, valamint az életművel kapcsolatos összetett tudományos munkával foglalkozik. A munkaterv két alappillérre támaszkodik. Az első feladat Kosztolányi Dezső műveinek papíralapú kritikai kiadásához kapcsolódik. (A sorozatot a Kalligram Könyvkiadó gondozza.) Ehhez szükséges a szövegkritikai kiadásként eddig még meg nem jelent művek sajtó alá rendezése, illetve a kéziratos, a folyóiratokban fellelhető anyag felkutatása, a szövegváltozatok összevetése és kommentálása. A másik feladat abban áll, hogy biztosítani kell a szövegkritikai kiadások rövid és hosszú távú megőrzését. A megbízható szövegkiadások széles körű hálózati hozzáférhetőségének problémái a nemzetközi tudományos diskurzus megoldandó kérdései közé tartoznak. Ennek megfelelően a kutatócsoporti programban fontos feladat, hogy a szövegkiadások hálózati hozzáférhetőségéhez szükséges eljárások rögzüljenek, és így létrejöjjön egy olyan felület, amely hosszú távon biztosítani tudja a szövegkritikai kiadások megőrzését és működőképességét.

A 2014-ig elért eredmények

A kutatócsoport a projekt vállalt összetevőiből az elmúlt három év alatt jelentős haladást ért el a forrásfeltárás (1) területén. Periodikákból szisztematikus gyűjtés és digitalizálás eredményeként több ezernyi tétel került napvilágra, a kéziratok digitalizálása és rendszerezése pedig az MTA Kézirattárával kötött hosszú távú megállapodással, a beérkező digitalizált dokumentumok rendszerezésével, valamint egy adatbázis (2) elvi kereteinek kialakításával haladt előre. A forrásgyűjtés munkálatai közben az is kiderült, hogy jóval bőségesebb, gigantikus föltárandó anyagról van szó, mely alapvetően átalakította és meghatározza a kutatócsoport munkáját. Az életrajzi kutatások (3) eredményeit összefoglalandó az elmúlt években számos fejezet jelent meg tanulmányként. A kritikai kiadások szerkesztése, sajtó alá rendezése (4) is folyik: a vállalt 13 kötetből eddig 2 jelent meg papírformátumban, 2 áll leadás előtt, és az összes többin folyamatos a munka. A forrásföltárás fönt említett váratlan és jelentős tanulságai okán a kritikai kötetek összeállítása jóval nehezebb és időigényesebb feladatnak bizonyult, mint azt a ciklus elején gondolni lehetett. A papíralapú kiadások mellett kialakult a kötetek hálózati közzétételének mintája, a digitális kiadás módszerei rögzültek, elkészültek az első ilyen módon is földolgozott szövegek – és folyamatos a papíralapú kiadások konvertálása. A kutatócsoport ezen a területen úttörőnek számít a magyar irodalomtudományban.

A 2014. év fő feladatai

Mindezeknek megfelelően a csoport legfontosabb feladata 2014-ben is a források feltárása, a szövegkritikai munka, a jegyzetanyag összeállítása, valamint a kritikai kiadások kötetekké formálása volt: a kutatócsoporti honlap új anyagokkal történő bővítése; az *Aranysárkány* című

kötet megjelenésével a Kosztolányi-regények feldolgozásának lezárása; a papíralapúval párhuzamosan a kiadás hálózati változatának előkészítése; a forrásgyűjtés folytatása; három kritikai kötet kéziratának befejezése (*Négy fal között*, korai novellák, kínai műfordítások); az értekező próza első kötete főszövegének rögzítése; új életrajzi feltárások; a kéziratos anyag digitális rendszerezése.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

2014 novemberében megjelent Kosztolányi Dezső ***Aranysárkány*** című regényének kritikai kiadása. Ezzel a klasszikus író regényeinek mindegyike hozzáférhetővé vált kritikai kiadásként, bőséges jegyzetanyaggal, az irodalomkutatás jelenlegi teljes vonatkozó anyagát felölelve és rendszerezve. Érdemes kiemelni, hogy az *Aranysárkány* kézirata a legnagyobb egységes Kosztolányi-kéziratanyag, így korszerű átírása különösen fontos eredmény, ahogyan a regény papíralapú kiadásával párhuzamosan elkészült hálózati kritikai formátum is, mely irányt mutat a további művek digitális közzétételéhez is. Befejeződtek Kosztolányi Dezső ***Négy fal között*** című kötetének textológiai munkálatai. Ennek eredményeként egy olyan lejegyzőrendszer keletkezett, amely maximális mértékben tekintetbe veszi, hogy a szerző a kötetet, a versek sorrendjén és szövegén változtatva, életében öt alkalommal jelentette meg. A textológiai munka során éppen ezért arra törekedett a kötet sajtó alá rendezője, hogy egyszerre vertikális és horizontális szinten mozgassa a különböző változatokat. A kötet ezenkívül hangsúlyt fektet arra is, hogy az egyes versek keletkezését a folyóiratközlések szerinti alakulástörténetben is bemutassa, amelyhez médiaarcheológiai vizsgálatokat is alkalmaz. Folytatódott ***Kosztolányi Dezső kisprózai munkásságának*** földolgozása. Az értekező próza területén az összegyűjtött, digitalizált és archivált anyagok alapján megkezdődött Kosztolányi Dezső 1903 és 1907 között írt, nem szépirodalmi jellegű írásainak szövegkritikai összevetése. Kialakításra kerültek a szövegközlés elvei. A munkatársak megállapították, hogy a kor ingadozó helyesírási gyakorlata speciális nehézségeket okoz, továbbá, hogy a szövegközlés nem tekinthet el az írások megjelenésének (mediális) környezetétől és kondícióitól. A korai novellák munkálatai közt elkészült Kosztolányi első két novelláskötete, a *Boszorkányos esték* és a *Bolondok* recepciótörténetét összefoglaló fejezet törzsanyaga, melyből több részlet meg is jelent, egészen új megvilágításba helyezve a pályakezdő író prózai munkásságát és az életmű hangsúlyait. A tervezett kritikai kiadás jegyzetanyagának számos más része is elkészült: az első két kötet novelláinak Kosztolányi Dezső halála után megjelent gyűjteményes novellakiadásokban lévő előfordulásainak táblázata, illetve a Kosztolányi életében kötetekben meg nem jelent korai novellák összesítése. Az idegen nyelvekre lefordított novellák adatainak összegyűjtése is elindult. A ***Kosztolányi kínai fordításait*** feldolgozó kötet munkatársai pótolták a még hiányzó adatokat, rögzítették a kritikai szöveget, a szövegkiadáshoz kapcsolódó jegyzetanyaghoz pedig minden egyes versről elkészítették a vonatkozó adatlapot, mely tartalmazza Kosztolányi fordítását, valamennyi szövegváltozat adatait, a szövegváltozatok összevetése alapján a jegyzeteket, a közvetítő nyelvi fordítást és a kínai eredetit, azok adatait és a fordításra vonatkozó magyarázatokat. A 2014-es évben is folytatódtak az ***életrajzi kutatások.*** Ezúttal Kosztolányi Dezső első budapesti éveinek, azaz egyetemista időszakának eseményeit sikerült föltérképezni közgyűjteményekben végzett filológiai alapkutatások segítségével; a korabeli Budapest kulturális fórumainak és színtereinek némelyikét; Kosztolányi korai újságírói föllépését a korszak sajtótörténetével kiegészítve. Az egyes kérdéskörökről összefoglaló tanulmányok készültek és jelentek meg. 2014-ben kutatócsoporti keretből valósult meg a létfontosságú forrásgyűjtő út a Kolozsvári

Központi Egyetemi Könyvtárba, melynek során a munkatársak Kosztolányi Dezső erdélyi lapokban publikált írásait keresték és digitalizálták egy héten át. Az eddig föltárt anyag kötetté szerkesztése megtörtént. A kéziratos források területén az MTA Kézirattárával korábban kötött, majd pedig újra kötött szerződésnek köszönhetően jelentős digitalizált anyag került a kutatócsoport birtokába rendszerezésre.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport a 2014-es évben is megrendezte éves nyilvános nagykonferenciáját belső munkatársai és hazai irodalomtudósok részvételével (*Kosztolányi és a háború* – tanácskozás, 2014. december 5., Kassák Múzeum, Budapest – a PPKE BTK Klasszika Filológia Tanszékével közös szervezésben). Egy munkatárs 2014. november 18-án a Szegedi Akadémiai Bizottság Székházában, a SZAB Nyelv- és Irodalomtudományi Szakbizottságának szervezésében megrendezett *Idegen tekintet a tudományban* című konferencián *A szöveggondozó „idegen tekintete" – Miként változtathatja meg a készülő kritikai kiadás a Kosztolányi-képünket?* címmel tartott előadást, valamint a Szegedi Egyetem docenseként hétről hétre hasznosítja és tanítja legfrissebb kutatási eredményeit. A kutatócsoport honlapja (www.kosztolanyioldal.hu) az előző évekhez hasonlóan 2014-ben is folyamatosan tájékoztatta mind a szakmai, mind a nagyközönséget az éppen aktuális kutatási eredményekről. A fórumra új primer és szekunder anyagok is fölkerültek.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A csoport egyik munkatársa 2014 októberében előadást tartott Kosztolányi *Nero* című regényéről az *Encompassing Comparative Literature: Theory, Interpretation, Perspectives* című nemzetközi konferencián Belgrádban, majd Bécsben, a bécsi magyarok felnőttképzési programjában beszélt a Szent Imre-himnuszok Kosztolányi-fordításairól. A kutatócsoport egyik tagja nemzetközi konferencián vett részt, melyet a Szabadkai Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar szervezett. Ezenkívül lektorálást is vállalt egy újvidéki–szabadkai kiadványban, melynek célja Kosztolányi Dezső életművének népszerűsítése volt (*Séta Kosztolányival*, szerk. Raffai Judit, Újvidék–Szabadka: Forum, 2014). A Kosztolányi francia fordításain dolgozó kutató két hónapot töltött Franciaországban a Balassi Intézet ösztöndíjasaként.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Arany Zsuzsanna: Kosztolányi Dezső élete. „Ez volt az élet?" – 3. rész. ALFÖLD: IRODALMI MŰVÉSZETI ÉS KRITIKAI FOLYÓIRAT, 65 (1): 43-71. (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/9570
2. Kosztolányi Dezső: Bengi L, Parádi A (szerk.) [Dobos István, Szegedy-Maszák Mihály, Veres András (sorozatszerk.)] Aranysárkány. Kalligram Kiadó, 1264 (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/21552
3. Pintér Borbála: A levél mint teremtettség felhívó struktúrája a Gyulai Pálban. In Szegedy-Maszák Mihály, Dobás Kata, Pintér Borbála (szerk.), A sors kísértései: Tanulmányok Kemény Zsigmond munkásságáról születésének 200. évfordulójára. Budapest: Ráció Kiadó, 204-238. (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/21861

4. Szilágyi Zsófia: „minden hatalmat a korai Kosztolányinak”: (Kosztolányi Dezső: Istenítélet). In Szitár Katalin, Molnár Angelika, Kovács Gábor, Selmeczi János, S. Horváth Géza (szerk.), Esemény és költészet: Az irodalomértés kortárs horizontjai a magyar és a nemzetközi tudományosságban. Tanulmányok Kovács Árpád hetvenedik születésnapjára. Veszprém: Pannon Egyetem, Modern Filológiai és Társadalomtudományi Kar, 220-226. (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/21642
5. Szilágyi Zsófia: A pályakezdés: mítosz vagy konstrukció? Változó feltételek, változó mintázatok a XX. századi magyar irodalomban. In Biró Annamária, Boka László (szerk.), Értelmiségi karriertörténetek, kapcsolathálók, írócsoportosulások. Budapest; Nagyvárad: Partium – Reciti, 305-316. (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/21643

MTA–ELTE–PPKE ÓKORTUDOMÁNYI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Szovák Kornél, az MTA doktora
1088 Budapest, Múzeum krt. 4/F.
telefon: (1) 411 6500/5870; fax: (1) 411 6500/5399
e-mail: szovak.kornel@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

- A *Magyarországi Középkori Latinság Szótára* szócikkeinek összeállítása és kötetté szerkesztett formában való kiadása.
- *Janus Pannonius művei kritikai kiadása* további köteteinek megjelentetése illetve előkészítése
- *A magyar ókortudomány bibliográfiai adatbázisának üzemeltetése és frissítése*
- Utánpótlás-nevelés, PhD-fokozatok megszerzése

A 2014-ig elért eredmények

- A Magyarországi Középkori Latinság Szótára első pótkötetének megírása és kiadása. Ehhez a nyomtatott kötethez éves, tördelt frissítés készítése. A digitális szótári adatbázis fejlesztése, mintegy 8.000 új szótári adatrekord elkészítése. Okleveles forráskiadások publikálása.
- Janus Pannonius művei kritikai kiadása második kötetének megjelentetése.
- A magyar ókortudomány bibliográfiai adatbázisát a kutatócsoport önálló szerveren folyamatosan üzemelteti, gondoskodik a saját tulajdonú szoftver karbantartásáról és frissítéséről, valamint a szerény lehetőségek keretei között újabb rekordok beillesztéséről. Jelentős újítás az adatbázisrekordok és a nyomtatott kötetek szkennelt lapjai közötti kapcsolat megteremtése és a felhasználók számára való prezentálása.
- A kutatási terv általánosabb keretei között számos tudományos részletkérdés előadások és szaktanulmányok formájában történő tárgyalása, megoldása.
- A kutatócsoport egyik fiatal munkatársa megvédte PhD-disszertációját, egy másiké előrehaladott állapotba került, egy további disszertáció munkálati folynak; mindkét tárgyban több publikált tanulmány is született. Megkezdődött egy negyedik fiatal kolléga betanítása, munkába állítása és a fokozatszerzés felé indítása is.

A 2014. év fő feladatai

A két legfontosabb feladat a *Magyarországi Középkori Latinság Szótára* VI. kötetének előkészítése és *Janus Pannonius kritikai kiadása Elégiák-kötetének* megjelentetése.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Magyarországi Középkori Latinság Szótárával kapcsolatos munka jelen fázisban a szócikkek szerkesztése állt az előtérben, emellett egyre szaporodtak azok a forráskiadványok, melyeknek kiaknázása lexikográfiai szempontból elengedhetetlen volt, s hasznosnak is bizonyult. Ezen tevékenységek eredményeként ma újra rendelkeznek kiadásra váró kéziratokkal, s jelentősen frissült a feldolgozás alapjául szolgáló adatállomány. Az utóbbi

tekintetében a munkatársak folyamatosan személyre szólóan feladatul kaptak egy-egy újonnan napvilágot látott forráskiadványt s ennek a szóanyagát kellett hétről-hétre számon kért formában kiaknázniuk. Az egyes, szótári szempontból értékesnek ítélt szóelőfordulásokat kellet kiírni, de immár nem hagyományos formában, cédulára, hanem szöveges file-ba. Az elkészült adategységek ezt követően bekerültek egy azokat abszolút betűrendbe rendező adatbázis-kezelőbe, s egyelőre ebben a formában kerültek rögzítésre. A munka eredménye fél év alatt személyenként hozzávetőleg félezer-ezer adategység a munkatárs tapasztaltságától függően, összességében közel 8000 cédulának megfelelő digitális állomány. Az összegyűlt anyag kronológiailag és műfajilag heterogén, két nagyobb egységre bontva tárolják, ezek közül az első (A-I betűk) kisebb terjedelmű, a már megjelent kötetek kiegészítését szolgálja, a másik jóval nagyobb számú adategységet tartalmaz, az előttünk álló munka bázisául szolgál. Mivel az összegyűjtött anyag nem csak a szótári munkának, hanem más tudományágak kutatásainak is alapul szolgálhat, lemmatizált rendben betördelve Open Access formában is hozzáférhetővé tettük (http://clph.elte.hu/llmaeh/cedula_A_I_K_Z.pdf) Ugyanennek a munkálatnak a során keletkezett számos önálló lemma a már megjelent kötetek pótlékaként, melyek újonnan előkerült mivoltuk miatt kimaradtak a Supplementum kötetből. Ezeket szokásos formában szócikké szerkesztették, s egyelőre ugyancsak Open Access formában tették lehetővé a használatát a tudományos érdeklődés számára. (http://clph.elte.hu/llmaeh/Supplementa_recentiora.pdf). Összességében az új módszerű adatgyűjtés a feldolgozó munka szemszögéből is hasznosnak bizonyult, az adatszerkezet ugyanis – természetesen a szöveghűség tekintetében történő ellenőrzést követően – lehetővé teszi a közvetlen digitális felhasználást, azaz a szócikkírónak nem kell immár újra begépelnie az adatot, hanem legföljebb módosítania, rövidítenie, vagy kiegészítenie. A hagyományos formában rendelkezésünkre álló adatállományok ilyesfajta korszerűsítésére egyelőre nem látszik lehetőség, a feldolgozó munka ennél fogva továbbra is kénytelen a papír alapú cédulákra is támaszkodni. A reguláris betűrendi feldolgozás alapegysége a feldolgozandó cédula-doboz. Ebben a tekintetben a munkatársak már a P-betűs dobozok feldolgozását végzik, közben a folyó évben megtörtént az L-betűs szócikkek kiegészítése, tördelése és korrigálása, az M-betűs szócikkek tördelése és korrigálása, az N-O betűk megszerkesztése és digitális rögzítése. Az előttünk álló munka a megjelentetendő kötet szerkezetének véglegesítése és az elkészült kéziratok egységesítése, valamint a rövidítésjegyzék kiegészítése az újonnan megjelent és feldolgozott forrásanyag bibliográfiai adataival.

A kutatócsoport emellett *kéziratos forráskutatással* foglalkozott, és hazai oklevelek különféle csoportjainak vizsgálatát és kiadásra való előkészítését végezte. A tárgyévben jelent meg a *Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár 1437–1464.* közötti középkori okleveleinek forráskiadása.

Janus Pannonius művei kritikai kiadásának második, az elégiákat tartalmazó kötete a tárgyévben jelent meg 204 lap terjedelemben, kiadásra került benne Janus Pannonius eddig ismertté vált 34 elégiája, valamint más szerzőknek öt olyan elégiája, mely Janus Pannoniusszal folytatott verses levélváltásnak az ellendarabja, azaz Janushoz, illetve egy esetben formálisan Mátyás királyhoz szólnak. A szöveg megállapítás lényegében az összes XV–XVI. századi kéziratot figyelembe veszi, így több esetben sikerült csonka sorokat kiegészíteni, illetve a versek szövegét számos ponton helyesbíteni.

Tito Vespasiano Strozzi három verset írt Janushoz, a korábbi közlések ezek szövegét az 1513/14-es Aldus Manutius-féle kiadás alapján hozták. A Janus- és Strozzi-kéziratok vizsgálata világossá tette, hogy ezek a versváltozatok lényegesen eltérnek azoktól, melyeket

maga Janus olvashatott. Az egykorú Strozzi-szövegek helyreállítása lehetővé teszi, hogy a két költő viszonyát pontosabban lássák és jobban meg tudják ítélni.

A további kötetek előkészítése keretében elkészült a *Guarino-panegyricus* kritikai apparátussal ellátott szövege, és megjelent annak a Hamburgban tartott előadásnak a lényegesen átdolgozott szövege, mely Janus Pannonius görögből készült epigrammafordításainak forrásait tárja föl.

b) Tudomány és társadalom

Az MTA könyvsorozatot hozott létre a szélesebb közönséget érdeklő tudományos kérdésekben való tájékoztatásra. A magyar őstörténet-kutatás eredményeinek az összegzésére irányult a nyelv- és irodalomtudományok részéről az a kerekasztal, mely a sorozat vonatkozó kötetei tematikájának a kimunkálását végezte el. Az őstörténet kutatásában fontos feladat hárul a filológiai módszerekre, és így kötetszerzőként a kutatócsoport vezetőjére is.

Janus Pannonius életműve a magyar irodalomban és még a középfokú irodalomoktatásban is különleges szerepű, ezért a kutatócsoportban készülő modern kritikai kiadás a klasszika-filológia körét lényegesen meghaladó fontossággal bír.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

- Az ELTE Eötvös Collégiummal való pályázati együttműködés keretében született meg egy modernizált görög nyelvtan az egyetemisták számára.
- Egy kétkötetes, közel ezer oldalas tanulmánykötet és egy további könyv szerkesztése a Debreceni Egyetemmel együttműködésben történt.
- A kutatócsoport annak vezetője és öt további tagja révén jelentős oktatómunkát végez a befogadó egyetemeken.
- A kutatócsoport tagjai tavaly is részt vettek PhD, habilitációs és MTA doktori eljárásokban.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport résztvevője egy OTKA-pályázatnak, melynek célja egy olyan személyi adatbázis létrehozása, mely (adatolt életrajzokkal) számba veszi mindazokat, akik – akár magyarok, akár külföldiek – részt vettek az 1414–1418 közötti konstanzi zsinaton.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Mayer Gyula, Török László: Iani Pannonii Opera quae manserunt omnia. Volumen II. Elegiae. Fasciculus 1: Textus. Budapest: Balassi Kiadó, 204 p. (2014) (ISBN:978 963 506 929 3) http://real.mtak.hu/id/eprint/21826
2. Dreska Gábor, Karlinszky Balázs: Monumenta ecclesiae Vesprimiensis 1437–1464: A Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár középkori oklevelei. Veszprém: Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár, 348 p. (2014) (ISBN:978-615-5471-02-5) http://real.mtak.hu/id/eprint/21787

3. Szovák Kornél: A váradi írásbeliség hagyománya. In: Klaniczay Gábor, Koszta László, Körmendi Tamás, Szende Katalin, Szovák Kornél, Weisz Boglárka, Zsoldos Attila: Nagyvárad és Bihar a korai középkorban. Tanulmányok Biharország történetéről 1. Nagyvárad 2014. 129-146. http://real.mtak.hu/id/eprint/21871
4. Szovák Kornél: A kamonci oltárosok egyezsége. In: Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére. I-II. Szerk.: Bárány Attila, Dreska Gábor, Szovák Kornél. Budapest – Debrecen I, 291-306. (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/21872
5. Bárány Attila, Dreska Gábor, Szovák Kornél (szerk.) Arcana tabularii: Tanulmányok Solymosi László tiszteletére I-II. Debrecen; Budapest: ELTE BTK, 2014. 930 p. (ISBN:978-963-473-760-5ö) http://real.mtak.hu/id/eprint/21874
6. Mayer Gyula: Frühe Übersetzungen aus der Griechischen Anthologie. In: Christian Brockmann, Daniel Deckers, Lutz Koch, Stefano Valente (szerk.) Handschriften- und Textforschung heute: Zur Überlieferung der griechischen Literatur. Festschrift für Dieter Harlfinger aus Anlass seines 70. Geburtstages. Wiesbaden: Reichert Verlag, 261-268. (2014) (ISBN:9783954900503) http://real.mtak.hu/id/eprint/21886

MTA–HIM–SZTE–MOL MAGYAR MEDIEVISZTIKAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Veszprémy László, az MTA doktora
1014 Budapest, Kapisztrán tér 2-4.
telefon: (1) 325 1605; fax: (1) 325 1604
e-mail: veszpremlaszlo@gmail.com; honlap: www.medievalia.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A csoport munkálatai három főbb kutatási téma körül csoportosulnak: 1) a XIV. századi okleveles anyag feltárása és publikálása az Anjou-kori Oklevéltár-sorozat keretein belül; 2) a Luxemburgi Zsigmond magyar király uralkodásának ideje alatt keletkezett levéltári források feltárása és kiadása a Zsigmondkori Oklevéltár-sorozat keretein belül; 3) a magyar őstörténet és középkor egyéb kérdéseinek (pl. politika-, had-, államtörténet, historiográfia stb.) vizsgálata. Összefoglalóan tehát elmondható, hogy a csoport kutatásai lefedik a IX–XVI. századi magyar történelmet.

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódiusban

Az Anjou-kori Oklevéltár- és a Zsigmondkori Oklevéltár-sorozat köteteinek készítése:
a csoport tagjai közül 3 fő vesz részt az Anjou-kori Oklevéltár munkálataiban, a 2012–2016-os kutatási ciklusra öt kötet (1338., 1345., 1346., 1350. és 1354. év) befejezését és publikálását, valamint további két kötet (lehetőség szerint publikációs szintre való) előkészítését vállalták. A Zsigmondkori Oklevéltáron szintén 3 személy dolgozik, 3 kötet készítését vállalva (1425., 1426. és 1427. év). Így az 5 éves ciklus alatt a magyar középkorkutatás ezen két, legnagyobb volumenű forráskiadó vállalkozása legalább 8 újabb kötettel gyarapodik a csoport munkája által. Emellett a kutatócsoport tagjai a két sorozat kötetein túl is publikálnak forráskiadványokat.
A IX–XVI. századra vonatkozó történeti kutatások:
A forráskiadványokon túl a csoporttagok a magyar történelem IX–XVI. századi történelméből publikálnak könyveket, tanulmányokat, pl. a historiográfia, politikatörténet, krónikakutatás, archontológia, megye- és járáskutatás, hadtörténet stb. témáiban. Szükség esetén lektori, opponensi munkát vállalnak, köteteket szerkesztenek. A tanulmányok, cikkek, konferencia-előadások mellett a csoport saját tanulmánykötetei (acta) is publikálja, ezek megjelenési éve hagyományosan minden páratlan év (így ezen ciklusban 2013 és 2015).
A ciklus végére valamennyi csoporttag rendelkezik majd PhD-fokozattal.

A 2014-ig elért eredmények

Elkészült és megjelent (most csak a könyveket említve itt részletesen): az év szerint felsorolt 5 Anjou-kötet; a csoport 2013. évi actája; a Zsigmondkori Oklevéltár 1425. évi kötete; a Kőrös megyei comes terrestrisek okmánytára; a nádori intézmény 1000–1342 közötti okmánytára és monográfiája; a középkori magyarországi egyházi bíráskodást bemutató, a pozsonyi prépost és a káptalan közötti Zsigmond kori per teljes szövegét tartalmazó könyv; a Zsigmond kori prépostok archontológiája.
2012 óta a csoport mindösszesen 82 tudományos munkát publikált, ebből 14 könyv.
A ciklus során eddig 3 kutató szerzett PhD-fokozatot, 1 fő PhD-védése pedig folyamatban van, ennek sikeressége esetén a csoport valamennyi tagja rendelkezni fog PhD-fokozattal.
A még folyamatban levő projektek a ciklus végéig: az Anjou-oklt. 1334., 1351. és 1353. évi kötetének és a Zsigmondkori Oklevéltár 1426. évi kötetének készítése; az Árpád- és korai Anjou-kori damus pro memoria-oklevelek regesztázása, datálása, elemzése; az országbírói

intézmény korai története forrásbázisának feltárása; a nádori intézmény késő középkori történetének monográfiája; az ún. 1397. évi esztergomi káptalani egyházlátogatási jegyzőkönyv szövege új kiadásának és ehhez kapcsolódóan a káptalan méltóságviselői és kanonokai 1370–1500 közötti adattárának készítése; a Archivio Segreto Vaticano-ban összegyűjtött, 1522–1523 folyamán keletkezett magyar vonatkozású supplicatio-kat feldolgozó kötet kiadása.

2014. év fő feladatai

A főbb vállalások közül megjelent az Anjou-kori Oklevéltár XXX. kötete (1346); az 1000–1342 közötti nádori intézményről szóló monográfia; a pozsonyi prépost és káptalan viszályát feldolgozó könyv. A csoport 1 tagja megvédte, 1 pedig benyújtotta PhD-értekezését.

A vállalások közül még folyamatban levő (2015-re átnyúló) projektek: az Anjou-kori Oklevéltár XXV. (1351) és XXXVII. köteteinek (1353) készítése; a damus pro memoria-oklevelek regesztázása, datálása, elemzése; az ún. 1397. évi esztergomi káptalani egyházlátogatási jegyzőkönyv kiadása és a káptalani adattár készítése; a Zsigmondkori Oklevéltár XIII. kötetének (1426) készítése; az Archivio Segreto Vaticano-ban összegyűjtött supplicatio-kat feldolgozó kötet megjelentetése; a Katona István jezsuita történetíró kritikai munkásságáról szóló monográfia publikálása.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A csoport kutató tagjai (a csoportvezető publikációi nélkül) 2014-ben 26 tudományos publikációt (ebből 4 könyv) tettek közzé a magyar őstörténet és középkor területéről, továbbá 4 egyéb könyvet lektoráltak.
Az év során a csoport egyik tagja megvédte, 1 pedig benyújtotta PhD-értekezését.
A csoport egyik tagja 3 évre elnyerte a Bolyai János Kutatási Ösztöndíjat, a 2014. évi Akadémiai Ifjúsági Díjat és a Kristó Gyula-díjat is.
Az elvégzett kutatások relevanciája és a nemzeti kulturális örökség:
A csoport (könyvek, tanulmányok publikálásán túli) elsődleges, forráskiadó tevékenysége alapkutatás. Feladata egy szórt írásos forráshagyaték teljességének összegyűjtése, rendszerezése, és a benne megőrződött információtömegnek a hozzáférhetővé tétele a tudományágak művelői számára. A középkori magyar történeti kutatások legfontosabb forrásai ugyanis (megelőzve a narratív forrásokat is) az oklevelek, amik a napi valóság viszonyait pontosan tükröző, gyakorlatias célok jegyében keletkezett jogi iratok.
Az Anjou-kori Oklevéltár és a Zsigmondkori Oklevéltár sorozatok kapcsán első helyen kell kiemelni a nemzeti hagyomány ápolása tekintetében képviselt értéküket. A XIV–XV. század a magyar történelemnek az európai közegre is komoly hatást gyakorló, kulcsfontosságú időszaka, ami ráadásul igen nagy tömegű írott forrást örökített az utókorra. Ennek megismerése, felszínre hozása, illetve hozzáférhetővé tétele olyan tudományos feladat, amely elevenné teszi a nemzeti örökség egy fontos részét. Aligha kétséges, hogy a hazai tudományosságon kívül senkinek nincs és soha nem is lesz érdekeltsége, illetve elkötelezettsége e teljes körű kutatómunka elvégzésére.
Az eredmények elsődleges élvezője (a régmúlt iránt érdeklődő tanárok, diákok, értelmiségiek körein túl) a hazai és a nemzetközi (főleg a szomszédos országok kutatói által művelt) középkortudomány, hiszen több tízezer irat adatmennyisége vehető kézbe e két sorozat köteteinek lapjain, s ezek alapján könyvek, tanulmányok, ismeretterjesztő munkák születnek.

(Ezt már eddig is több ezer, a sorozatok köteteire tett szakmai citáció igazolja vissza.) Az újabb, eddig fel nem használt, ismeretlen adatok felbukkanásán túl természetesen az igazi új minőséget az a körülmény képviseli, hogy a kutatás immár összefüggései rendszerében vizsgálhatja egyre hosszabb időtávban, több generáción átívelve a XIV–XV. századi Magyarország jellemző viszonyait és a legszilárdabb forrásalapokon nyilatkozhat meg ezekről.

b) Tudomány és társadalom

A csoport kiadványai 2014-ben egy nyilvános könyvbemutatón (Magyar Országos Levéltár, Budapest) kerültek ismertetésre.
A csoport egyik tagja két ízben szerepelt rádiós, másik tagja pedig egy alkalommal televíziós szakmai műsorban.
A csoport tagjai összesen 24 előadást tartottak hazai (Székesfehérvár, Budapest, Győr Piliscsaba, Debrecen, Nyíregyháza, Cegléd, Makó, Visegrád, Szeged, Őriszentpéter) és külföldi (Rijeka, Leeds, Csíkszereda, Trnava) konferenciákon.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A csoport tagjai összességében számos tudományos testületben jelen vannak, pl. Szegedi Középkorász Műhely, Anjou-kori Oklevéltár-sorozat szerkesztőbizottsága, Hungaria Latina Társaság, Societas Internationalis Studiis Neolatinis Provehendis/International Association For Neo-Latin Studies, MTA Köztestülete, Magyar Bizantinológiai Társaság, Magyar Történelmi Társulat, Turul folyóirat szerkesztőbizottsága, Magyar Történelmi Társulat igazgatóválasztmánya, Kubinyi András Középkortudományi Alapítvány kuratóriuma, Magyar Régészeti és Művészettörténeti Társulat, Magyar Ókortudományi Társaság, Associazione Ricercatori ASV, Magyar Levéltárosok Egyesülete.
A csoport egyik tagja 2014. évi hazai konferencia (Nyíregyháza) szervezésében, másik tagja 2015. évi nemzetközi (Leeds) konferencia előzetes szervezésében vett részt.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Piti Ferenc: Anjou-kori Oklevéltár XXX. (1346) Budapest–Szeged, 2014. 711 p. http://real.mtak.hu/18183/1/AOkl_XXX_1346.pdf
2. C. Tóth Norbert–Lakatos Bálint–Mikó Gábor: A pozsonyi prépost és a káptalan viszálya (1421–1425). A szentszéki bíráskodás Magyarországon – a pozsonyi káptalan szervezete és működése a XV. század elején. Budapest, 2014. 467 p. http://real.mtak.hu/19348/1/Pozsonyi_viszaly_ebook_u_155649.402464.pdf
3. Szőcs Tibor: A nádori intézmény korai története 1000–1342. Budapest, 2014. 332 p. http://real.mtak.hu/20762/1/A-nadori-intezmeny-korai-tortenete-ebook.pdf
4. B. Halász Éva–Suzana Miljan: Diplomatarium comitum terrestrium Crisiensium. A körösi comes terrestrisek oklevelei. (1274–1439) Budapest–Zagreb, 2014. 261 p. http://real.mtak.hu/20600/1/Diplomatarium%20Comitum-ebook.pdf

MTA–OSZK RES LIBRARIA HUNGARIAE KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Madas Edit, az MTA levelező tagja
1827 Budapest, Budavári Palota F épület
telefon: (1) 487 8633; fax: (1) 487 8633
e-mail: madas@oszk.hu; honlap: www.fragmenta.oszk.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A kutatócsoport a középkori magyarországi írásbeliség, kódexek és kódextöredékek rendszeres forráskutatását végzi, illetve 19. századi társadalom- és művelődéstörténeti irányultságú könyv- és sajtótörténeti forrásfeltárást.

A *Fragmenta codicum* műhely feladata az ötéves kutatási periódusban az Országos Széchényi Könyvtár kódextöredék-gyűjteményének feldolgozása és online hozzáférhetővé tétele. Emellett egyházi könyvtárak kódexgyűjteményeit kutatja és katalogizálja. A tervezett négy könyvtárral szemben három könyvtár kézirat-katalógusának elkészítése vállalható reálisan. A műhely feladatai körébe integrálja azokat a medievisztikai kutatási területeket, melyekkel munkatársai önállóan foglalkoznak: hazai többnyelvű írásbeliség, középkori irodalomtörténet, a középkor továbbélése a koraújkorban, a pálos rend latin nyelvű irodalma.

A töredékek feldolgozottsága 70%-os, az adatbázis készültségi foka 50%, a kódexek katalogizálásé ugyancsak 50%. 2014-ben a műhely 50 kódexlappal folytatja a töredékek feltárását, befejezi a töredékek digitalizálását. Befejezi a relációs adatbázis tervezését, megkezdi a feltöltését és a tesztelését. Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár és a Levéltár újabban előkerült kódexeit bedolgozza a katalógusba, folytatja a kalocsai kódexek feldolgozását. Befejezi Gyöngyösi Gergely *Declarationes constitutionum* c. munkájának kiadásra való előkészítését, közreműködik pálos rendtörténeti kiállítás rendezésében és nyelvemlék-kódexek kiadásában.

A Magyar Tudomány 2011/9. számában kifejtett kutatási koncepciónak megfelelően a 2012–2017 közötti akadémiai ciklusban a *19. századi könyv-és sajtótörténeti műhely* továbbra is három pillérre alapozva végzi forrásfeltáró és feldolgozó munkáját: a könyv és a sajtó előállításának folyamata (termékinnováció, nyomdászat- és kiadástörténet); a terjesztés folyamata (szállítás, forgalmazás-disztribúció); a produktum fogyasztása és recepciója (olvasástörténet). A könyv és a sajtótermékek olyan médiumok, amelyek különböző korok gazdasága, társadalma, politikája, kultúrája és mentalitása között közvetítő szerepeket töltenek be. A kutatás célja, hogy napjaink információs társadalmának egyes jelenségei történelmi távlatból is értelmezhetők legyenek. A forrásfeltárás a levéltári struktúrának megfelelően két periódusra oszlik: 1850–1872, 1873–1914 (1901). Az előző pályázati ciklusban megtörtént az első periódus forrásainak felkutatása és adatbázisba rendezése. A jelen ciklus feladata a második periódus dokumentumainak felkutatása, a forrásoknak megfelelő új adatfeltöltő program kidolgozása és az adatbázis feltöltése. A munka a Budapest Főváros Levéltára több részlegében (tanácsi iratok, elnöki iratok, cégbírósági iratok) párhuzamosan zajlik. 2012–2013-ban megtörtént a második periódus forrásanyagának feltárása és Excel-táblázatba rendezése. 2014-ben a feladat az adatbázis teljes kidolgozása és a dokumentum anyag (7470 irat, 12600 rekord) betöltése.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A középkori műhely 2014-re vállalt feladatainak megfelelően az OSZK állományából 50 kódextöredéket, köztük több fontos darabot dolgozott fel. A relációs adatbázis beíró felülete elkészült, az adatok feltöltése és a tesztelés folyik. A műhely külső megkeresésre 12 kódextöredéket identifikált. – Az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, a Prímási Levéltár és a Városi Levéltár újabb dokumentumait bedolgozta a katalógusba, a magyar és a német nyelvű katalógus a digitalizált kódexek online hozzáférhetővé tételével párhuzamosan, 2016-ben jelenik meg. – Folytatódott a Kalocsai Főszékesegyházi Könyvtár kódexállományának feldolgozása. – Gyöngyösi Gergely *Declarationes constitutionum* c. munkája kritikai kiadása lényegében elkészült, a munka akadémiai doktori bírálati szakaszban van.
A 19. századi műhely 2014-ben elkészítette az adatbázis programját és megtörtént a személynevekre, intézménynevekre vonatkozó adatállomány betöltése. Folytatódott a cégbírósági anyag feltárása, egyéni- és társas-cégek dokumentumainak rendezése és adatbázisba töltése. 2014 őszén új projekt indult (2014–2016), amely a századfordulós Budapest könyv- és sajtókiadását, a benne lévő közreműködőket (kiadók, szerkesztők, írók) és az olvasóközönséget vizsgálja. A BFL tanácsi ügyiratanyagában, telekkönyvi iratanyagában és tervtárában, valamint a Petőfi Irodalmi Múzeumban és az OSZK Kézirattárában folyik a feltáró munka. A 2012-ben befejeződött *„Heckenast”-projekt* kapcsán 2014-ben kiadott tanulmánykötetet és a 19. századi műhely egész eddigi munkáját három recenzió igen pozitívan értékelte.
A kutatócsoport vezetője megtartotta akadémiai székfoglaló előadását. A kutatócsoport tagjai rendszeresen részt vesznek szakmai tanácsadásban, disszertációk, pályázatok, szakkönyvek bírálatában.

b) Tudomány és társadalom

A kutatási eredmények széles körben való megismertetésének lehetőségei humán területen a tudományos népszerűsítő előadások és tematikus kiállítások rendezése. Előadásokat tartottak a munkatársak középkori irodalomról, kódexekről, azok digitalizálásáról és a pálosokról. A magyar alapítású pálos rend, mely 1989-ben újjáéledt, komolyan foglalkoztatja a közvéleményt, de számos téveszme terjed róla. A Pécsett – a kutatócsoport közreműködésével – megrendezett „*Pálosaink a fehér barátok*” c. kiállítás fontos hozzájárulás a rend valódi történetének megismertetéséhez. A 19. századi könyv és sajtótörténeti műhely a századforduló könyv- és sajtókiadását felölelő kutatási program keretében a nagyközönség számára reprezentatív kiállítást tervez az Országos Széchényi Könyvtárban. A kiállítás szervező munkálatai 2014 őszén elindultak.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport folyamatos munkakapcsolatban van az Osztrák Tudományos Akadémia (ÖAW) Középkori Intézetével, mellyel közös kézirat-adatbázist épít. 2014-ben is sor került cseh, német, osztrák és magyar részvétellel Prágában több napos paleográfiai megbeszélésre. Részvétel a francia Equipex Biblissima, Patrimoine écrit du Moyen Âge et de la Renaissance tudományos tanácsában, a Deutsche Buchwissenschaftliche Gesellschaft munkájában, a Magyar Könyvszemle, a Korall és az MTA BTK Irodalomtudományi Intézete Bibliotheca Scriptorum Medii Recentisque Aevorum-sorozatának szerkesztőbizottságában. Részvétel az

MTA I. Osztálya és akadémiai bizottságok munkájában (Irodalomtudományi Bizottság, Művelődéstörténeti Bizottság, Könyvtörténeti Munkabizottság, Sajtótörténeti Munkabizottság, Közép- és Neolatin Munkabizottság). Együttműködés a „*könyvkereskedői és kiadói kapcsolatok Budapest és Lipcse között*” témában a Lipcsei Egyetem Média és Kommunikációtudományi Intézete Könyvtörténeti Tanszékével, valamint a müncheni Ludwig-Maximilians-Universität, Germanistisches Institut munkatársaival.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport vezetője társkutatóként vesz részt a Károli Gáspár Református Egyetemen 2012 és 2015 közt folyó Laskai Osvát: *Sermones de sanctis* OTKA által támogatott szövegkiadásában (104716 sz.).

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

5. Kisdi Klára: Egy figyelemreméltó Ars notoria -töredék a Capreolus-kötet egykori kötéséből. MAGYAR KÖNYVSZEMLE, 2014 (3): 367-369. (2014) [Real 21770]
6. Lauf Judit: Beiträge zur liturgischen Praxis in der Diözese Wien und im Wiener Schottenstift auf Grund Ödenburger Handschriftenfragmente. In: Sára Balázs (szerk.) Quelle und Deutung I: Beiträge der paläographischen Tagung Quelle und Deutung I. Budapest: Eötvös József Collegium, 89-104. (2014) [Real 21525]
7. Lauf Judit: Az Érsekújvári kódex és a Makula nélkül való tükör: A középkori magyar passióhagyomány nyomai a 18. századi kegyességi irodalomban. MAGYAR KÖNYVSZEMLE, 130 (2): 218-236. (2014) [Real 21524]
8. Lipták Dorottya: „Kép és Írás”: Képírás az európai és magyar illusztrált sajtóban. In: Szvoboda Dománszky Gabriella (szerk.) „Képes világ”: Tudományos konferencia a 19. századi magyarországi illusztrált sajtóról. Budapest: Országos Széchényi Könyvtár; Budapesti Történeti Múzeum, 9-16. (2014) [21634]
9. Madas Edit: Latin nyelvű forrásszövegek műfaji átalakulása a magyar nyelvű kódexirodalomban: Hugo a Sancto Caro sermója az Érsekújvári Kódexben. STUDIA LITTERARIA, 52 (3-4): 20-33. (2013) [Real 20696] – 2014-ben jelent meg!!
10. Madas Edit: Les ordres mendiants en Hongrie et la littérature médiévale en langue vérnaculaire (XIIIe-XVe siècle). In: Nicole Bériou, Martin Morard, Donatella Nebbiai (szerk.) Entre stabilité et itinérance. Livre et culture des ordres mendiants: Turnhout: Brepols Publishers, 367-374. (2014) [Real 20679]
11. Sarbak Gábor: Gyöngyösi Gergely mintái. In: Bárány Attila, Dreska Gábor, Szovák Kornél (szerk.) Arcana tabularii: Tanulmányok Solymosi László tiszteletére I-II. Debrecen; Budapest: ELTE BTK, 765-774. (2014) [Real 21532]
12. Somorjai Szabolcs: Közvetítők a 19. század első felének pesti hitelpiacán. In: Halmos Károly, Kiss Zsuzsanna, Klement Judit (szerk.) Piacok a társadalomban és a történelemben: A Hajnal István Kör - Társadalomtörténeti Egyesület 2012. évi, debreceni konferenciájának kötete. Budapest: Hajnal István Kör - Társadalomtörténeti Egyesület, A Nyíregyházi Főiskola Gazdaság és Társadalomtudományi Kara, 199-210. 546 (2014) [Real 21630]
13. Somorjai Szabolcs: 1830: Egy hitelválság és a Hitel. In: Hites Sándor (szerk.) Jólét és erény: Tanulmányok Széchenyi István Hitel című művéről. Budapest: Reciti Kiadó, 147-164. (2014) [Real 21499]

MTA–PE REGIONÁLIS INNOVÁCIÓS ÉS FEJLŐDÉSTANI HÁLÓZATI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kovács Zoltán, CSc
8200 Veszprém, Egyetem u. 10.
telefon: (88) 624 808; fax: (88) 624 002
e-mail: vidazs@gtk.uni-pannon.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport időarányosan halad az öt fő kutatási terület kidolgozásával. Feladatait a 2014-es kutatási évben időarányosan teljesítette. A csoport ötéves kutatási tervének középpontjában a regionális innováció és versenyképesség, az innováció szerepe a kis- és középvállalatokban, valamint az innováció mutatóinak elemzése és értékelése áll. Fontos kutatási eredmények születtek a spin-off vállalatok feltérképezésében és szerepük elemzésében. A kutatás kiterjedt az innovációs teljesítmény mérésére alkalmazott önálló mutatószámok és kompozit indikátorok, valamint a nemzetközi innovációs rendszerek mutatószámaihoz tartozó indikátorok értékelésére. A csoport munkatársai átfogóan elemezték a gazdasági fejlettség és a GDP arányos K+F ráfordítások összefüggéseit, az alacsony K+F ráfordítás okait, illetve az innovációs teljesítmény mérésére használt csúcstechnológiai export mutatószámot.

A csoport vizsgálta a nemzeti és a regionális szintű, vállalati működéshez kapcsolódó klaszterszerveződéseket, valamint az ipari parkok kialakulásának és működésének folyamatait. A kutatócsoport további eredményeket ért el az egyetemek innovációs rendszerének vizsgálatában és annak feltárásában, hogy ezek hogyan segítik elő a megszerzett tudás piacon való értékesítését. A csoport a tudásáramlás és tudásmegosztás szerepét az egyetemek innovációra való hajlandóságának, illetve innováció közvetítő rendszerének elemzésén keresztül közelítette meg. Kiemelte a kutatásmenedzseri képzés és továbbképzés fontosságát ezeken a területeken.

A versenyképességi vizsgálatok a vállalati szférán túl a felsőoktatási intézményekre is kiterjednek. A kutatócsoport az egyetemek rangsorolását és versenyképességének vizsgálatát összekapcsolta az egyetemek innovációs képességének elemzésével. A kutatócsoport egyik tagja tanulmányában kifejtette, hogy hogyan lehet a hallgatói jelentkezésekből szaki, kari, illetve intézményi szintű preferencia-sorrendet kialakítani. A csoport másik tagja könyvrészletet jelentetett meg a szakpolitika és tudásfajták viszonyáról, illetve a különféle tudástípusok megosztásáról.

A 2014-es célkitűzések közé tartozott a rektorokkal készült interjúk feldolgozásának folytatása, az egyetemi rangsorok módszertanának vizsgálata, valamint elemzések készítése az egyetemi innovációs rendszerekről, a kutatásmenedzsment szerepéről, illetve a rektori vezetési feladatkörök egymáshoz való viszonyáról.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A kutatócsoport tanulmányban foglalta össze, hogy az EU-csatlakozás óta Magyarország milyen teljesítményt nyújtott a nemzetközi innovációs versenyben. A kutatás kiterjedt az

úgynevezett „európai paradoxon” jelenségének elemzésére. A csoport két tagja a közgazdaságtani mérési mutatók értékelése körül kialakult módszertani vitához egy német nyelvű tanulmánnyal járult hozzá.

A magyar feldolgozóipar legnagyobb árbevételű vállalatai körében zajló kutatás folytatásaként elkészült a 2012-es és 2013-as évekre Magyarország mikrointegrációs színtérképe. Ezek az eredmények hozzájárulnak az iparágat érintő szakpolitikák formálásához. A kutatócsoport hazai viszonylatban jelentős új kutatási területet nyitott meg azzal, hogy az egyetemek versenyképességének és rangsorolásának kérdéseit együtt vizsgálja az innovációra való hajlandóságukkal és a nemzetköziesedésük kérdéseivel.

A kutatócsoport egyik tagja a mesterképzések versenyképességének mérési lehetőségeit vizsgálja. Ehhez a kutatási területhez kapcsolódóan tovább folytatódott a korábbi rektorokkal készült interjúk elemzése, illetve megjelent a középiskolás diákok felsőoktatási intézményválasztási szempontjait vizsgáló tanulmány. Az egyetemek és a főiskolák kiemelkedően fontos részét képezik a nemzeti kulturális örökségnek, valamint maguk is ápolják és gyarapítják azt, ezért a velük foglalkozó közgazdasági és tudományszociológiai kutatásoknak nagy jelentőségük van.

A kutatócsoport egy külső munkatársat is bevonva, tanulmányt készített annak vizsgálatára, hogy az országok gazdasági növekedése hogyan függ össze a „kiinduló” fejlettségükkel, poszt-szocialista voltukkal, illetve a szomszédos országok fejlettségével. A hallgatólagos tudással kapcsolatos kutatások elismerten az innovációs elméleti kutatások közé tartoznak. Az NKA-tól pályázati úton elnyert alkotói támogatással elkészült *A hallgatólagos tudás története* című könyv kézirata, amely tárgyalja ennek a tudásfajtának a gazdaságban és az innovációs folyamatokban való felhasználhatóságát.

A csoport 2012 decemberében konferenciát rendezett a kutatási, fejlesztési és innovációs teljesítmények mérési és értékelési módszereiről. Az előadók tanulmányait a kutatócsoport könyv formájában kiadta. A csoport egyik tagja PhD-fokozatot szerzett a napelem-beruházások gazdasági, környezeti meghatározottságának vizsgálatával. Kutatása során feltárta, hogy nemzetközi makroszinten melyek a napelem-beruházást meghatározó tényezők. Hazai mikroszinten pedig arra kereste a választ, hogy mennyiben racionális gazdasági döntés a háztartások napelem-beruházása.

b) Tudomány és társadalom

A felsőoktatási intézményekkel kapcsolatos kutatások, a tudás értékteremtő jellegén és a diplomás munkaerőképzésen keresztül, hozzájárul a gazdasági és társadalmi fejlődéshez. A csoport kutatása elősegíti a munkaerő piaci folyamatok áttekinthetőségét, tervezhetőségét és a társadalmi felemelkedés lehetőségét. Az egyetemi rangsorok iránt egyre nagyobb az érdeklődés, ami nagyban befolyásolja a leendő hallgatók választási preferenciáit. A kutatócsoport egyik munkatársa szerkeszti a *Gyorsuló Tudomány* című könyvsorozatot. A csoport kutatói gondot fordítanak arra, hogy a hallgatókat TDK-munkára ösztönözzék, illetve felkeltsék az érdeklődésüket a kutatómunka iránt. A kutatócsoport egyik tagja a tudományos teljesítmény méréséhez kapcsolódóan gyakorlati tanácsokat ad egy budapesti egyetem egyik tanszékvezetőjének és doktori iskolájának. Ezzel segíti a jobb tudománymérési módszerek terjedését, és visszajelzéseket kap az aktuális teljesítménymérési problémákról.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport egyik tagja részt vesz a FORIM német–osztrák–magyar kutatóhálózat munkájában. A Jubiläumsfonds der Stadt Wien és a Fonds zur Förderung der wissenschaftlichen Forschung által támogatott kutatás keretében, a hálózat több tagjával együtt a hallgatólagos tudás szerepét vizsgálja a kreativitásban. A csoport egy másik tagja kutatási együttműködést kezdeményezett a Fachhochschule Technikum Wien, Institut für Angewandte Mathematik & Naturwissenschaften vezetőjével.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A csoport egyik munkatársa a PhD-értekezéséért Harsányi István kutatási ösztöndíjban részesült, illetve elnyerte az MNB Pallas Athéné Domus Scientiae Alapítvány „Első cikkem" támogatási programjának díját. A kutatócsoport egyik tagja kapcsolatépítés és kutatás céljából a párizsi EHESS posztgraduális egyetem ösztöndíjával két hetet töltött az intézményben. A kutatócsoport két tagja elnyerte az Andrássy Gyula Budapesti Német Nyelvű Egyetem University of Excellence ösztöndíját, amelynek keretében a Duna-menti országok felsőoktatási intézményeinek versenyképességét vizsgálták, illetve elemezték ezen országok egyetemeinek nemzetközi felsőoktatási rangsorokban elfoglalt helyezéseit.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Csuka Gyöngyi, Banász Zsuzsanna: Lehetőségek és döntések – a felsőoktatási intézményválasztási szempontok változása. EDUCATIO, 23 (4): 616-631. (2014)
2. Csuka Gyöngyi, Török Ádám: Magyarország a nemzetközi innovációs versenyben az EU-csatlakozás után. KÖZGAZDASÁGI SZEMLE, 61 (4): 509-526. (2014)
3. Szívós Mihály: A „sokoldalú kutató" és a hiányzó kutatásmenedzser: Érvek a háromszintű kutatásmenedzsment-oktatás mellett. VEZETÉSTUDOMÁNY, XLV (június): 49-60. (2014)
4. Szívós Mihály: Az innovációs nyitottságról és mérhetőségéről, különös tekintettel a felsőoktatási intézmények innovativitására. In: Csuka Gyöngyi, Szívós Mihály, Veres Anita (szerk.) Kutatási, fejlesztési és innovációs teljesítmények mérési és értékelési módszerei: Veszprém: Pannon Egyetemi Kiadó, 101-120. (2014)
5. Török Ádám: A tanítvány túlnő a mesteren? A közgazdaság-tudomány és a gazdálkodástudomány változó kapcsolatrendszeréről. MAGYAR TUDOMÁNY, 175 (8): 906-908. (2014)
6. Török Ádám, Nagy Andrea Magda: A verseny formái, szereplői és érdekeltjei a felsőoktatási piacon. EDUCATIO, 23 (4): 567-582. (2014)
7. Török Ádám, Nagy Andrea Magda: Das Problem der „methodologischen Verantwortung" in der Wirtschaftswissenschaft. In: Jörg Dötsch (szerk.) Dogma und Evolution: Beitrage zum 60. Geburtstag von Dietmar Mayer. Marburg: Metropolis Verlag, 149-161. (2014)

MTA–PPKE BAROKK IRODALOM ÉS LELKISÉG KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Szelestei Nagy László, az MTA doktora
1088 Budapest, Mikszáth tér 1.
telefon: (1) 235 3030/2111
e-mail: irodalom.lelkiseg@gmail.com
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A Kárpát-medence 1800 előtti lelkiségi irodalmának (imádságok, népénekek, prédikációk) nyomtatott forrásairól és annak szakirodalmáról bibliográfiák készítése, a források adatsorainak publikus adatbankokba helyezése. A korszak lelkiségtörténetének folyamatos tudományos kutatása. Az esztergomi érsekek és környezetük reprezentációs tevékenységének feltárása.

A 2014-ig elért eredmények

– A három kutatott terület (imádság, népének, prédikációk) szakirodalmának bibliográfiái elektronikus kiadványként megjelentek, kutatócsoportunk honlapján is elérhetőek.
A források bibliográfiái publikálásra előkészített állapotban vannak.
– Az adatbankokban (ima.btk.ppke.hu – predicatio.btk.ppke.hu – nepenek.btk.ppke.hu) elhelyezett imák/prédikációk/népénekek adatsorainak száma 2014. év végén: imádságok: 2739; népénekek: 2007; prédikációk: 2446.

A 2014. év fő feladatai

A kutatási területek bibliográfiáinak közzététele.
Három-négy lelkiségtörténeti tanulmánykötet és forráskiadvány közzététele.
Két konferencia szervezése.
Az adatbankok bemutatása az illetékes akadémiai bizottságnak, a régi magyarországi irodalommal foglalkozó egyetemi tanszékeknek és más intézményeknek.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Alapkutatások (bibliográfiák és adatbankok készítése)

– Folytatták a Kárpát-medence 1800 előtti kéziratos lelkiségi forrásainak (elsősorban az imádságok, népénekek és prédikációk) számbavételét. A források bibliográfiái publikálásra előkészített állapotban vannak. A három kutatott terület szakirodalmának bibliográfiái elektronikus kiadványként megjelentek, és elérhetőek a kutatócsoport honlapján is.
– Adatbankokba bekerült adatsorok száma: imádságok – összes tétel: 2014-ben: 2739 (ebből 2013. december 31-ig:1153), népénekek: 2007 (2013-ban: 1000); prédikációk: 2446 (2013-ban: 1237) tétel. Az adatbankok adatai csak ismételt ellenőrzést követően, folyamatosan válhatnak publikussá. Az adatbázis használata során szerzett tapasztalatok fényében elvégezték a szükséges finomításokat a rendszergazda közreműködésével. A változtatások miatt szükséges volt a korábban bevitt adatok átdolgozása is.

– Az esztergomi érsekek környezetének reprezentációs tevékenységéhez két kiemelkedő személy hagyatékának vizsgálata folyik: Batthyány Józsefé (1776–1799) és Barkóczy Ferencé (1761–1765). Elsősorban az esztergomi gyűjteményekre terjed ki a kutatás. Könyvkiadás, köszöntők, könyv- és műtárgyajándékok számbavétele, hagyatéki könyvtár stb. A nevezett érsekek működésére vonatkozó források összegyűjtése és publikálásra történő előkészítése megtörtént, ezzel párhuzamosan szerveznek egy konferenciát, mely az egyházi reprezentációval foglalkozik.

Tudományos tevékenység

– A kutatócsoport két konferenciát rendezett hazai és külföldi előadók részvételével: *VII. Lelkiségtörténeti konferencia: A nők és a régi magyarországi vallásosság*, Budapest, 2014. április 24–26. (40 előadó; össz. 106 fő); *Makulátlan tükör: Műhelykonferencia a* Makula nélkül való tükör *című kegyességi műről*, Budapest, 2014. dec. 4. (8 előadó; össz. 40 fő). 2014. január 1-jétől 2014. december 31-ig a kutatócsoport tagjai 14 belföldi és 15 külföldi konferencia-előadást tartottak, a csoport tagjai lelkiségtörténeti témakörben 23 tudományos közleményt jelentettek meg, a szerkesztett tanulmánykötetek száma 2.
– A kutatócsoport honlapján (https://btk.ppke.hu/tudomanyos-kozelet/kutatasok/mta-ppke-barokk-irodalom-es-lelkiseg-kutatocsoport) folyamatosan közzéteszi a műhelyben végzett munka eredményeit, a kötetek borítójával együtt, lektoráltan, szerkesztetten, ISBN-számmal, tanulmánykötetek esetében mutatókkal. Csak protokoll-példányok készülnek papíron, digitális nyomdában. A kutatócsoport két kiadványsorozat gazdája:
• Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti tanulmányok. Négy kötet jelent meg 2014-ben.
• Pázmány Irodalmi Műhely, Lelkiségtörténeti források. Egy kötet jelent meg 2014-ben.
Továbbá három bibliográfia jelent meg 2014-ben.
– A kutatócsoport tagjai együttműködést vállaltak a PPKE BTK Irodalomtudományi Doktori iskolájával. Részt vesznek OTKA-kutatásokban: Magyarországi tudósok levelezése (MTA BTK ITI; 2 fő); Szerzetesrendek a 18. századi Magyarországon (Piarista Tartományfőnökség, 1 fő).

b) Tudomány és társadalom

– A kutatócsoport műsorral szerepelt az Ars Sacra Fesztiválon, 2014. szeptember 25-én. (A nők és a család 1800 előtti áhitati irodalmunkban (Imádságok, népénekek, prédikációk).
– Neves szakembereket felkérve a hónap utolsó csütörtökein felolvasóülést szervez szakmai és laikus közönségnek.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Rendszeres együttműködés

– az Országos Széchényi Könyvtár Könyv- és Művelődéstörténeti Kutatások Osztályával,
– az Egyházi Könyvtárak Egyesülésével,
– a kolozsvári Res Litteraria Transylvaniae Vetus Irodalom- és Művelődéstörténeti Műhellyel,
– a debreceni Reformációkutató és Kora Újkori Művelődéstörténeti Műhellyel
– az MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoporttal
– az ELTE BTK Régi Magyar Irodalom Tanszékével.
A kutatócsoport három tagja részt vesz a PPKE BTK egyetemi képzésében, illetve témavezető a doktoriiskolában. A kutatócsoport tagjai aktívan közreműködnek egyéb akadémiai, egyetemi és egyházi intézmények barokk irodalmat és lelkiséget érintő programjaiban,

elsősorban konferenciákon vesznek részt, emellett más egyetemeken, tudományos intézetekben előadásokat tartanak.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Báthory Orsolya: MTA Bolyai ösztöndíj
Déri Eszter: Ernst Mach-Stipendium

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. **Szelestei Nagy László: Irodalom és lelkiség.** Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti tanulmányok; 6), 2013, 208p. [2014]
2. **Báthory Orsolya (szerk.): Menny és pokol a barokk kori ember életében.** Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti tanulmányok; 7) (2014) ISBN 978-963-308-190-7 http://real.mtak.hu/id/eprint/14993

   Benne:

3. Bajáki Rita: Ördög és pokol az imákban, avagy túlvilág-ábrázolás az 1620-ig megjelent imakönyveinkben, 13–22.
4. Báthory Orsolya, Martín de Roa, Taxonyi János: A purgatóriumbeli lelkeknek állapottya, 39–52.
5. Bogár Judit: Pokol, purgatórium és mennyország a Dőri és a Vépi énekeskönyv népénekeiben, 79–88.
6. Déri Eszter: A halott Esterházy Sándor üzenete a mennyből?, 101–109.
7. Maczák Ibolya: Mennyország – két hangon, 203–212.
8. Szádoczki Vera: Menny és pokol képe Kájoni János Cantionale Catholicumában, 325–337.
9. Szelestei Nagy László: Roberto Bellarmino Mennyországa Ágoston Péter fordításában (1674), 355–362.
10. **Maczák Ibolya (szerk.): Közkincs: Tanulmányok a régi magyarországi prédikációk kompilációjáról.** Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti tanulmányok; 8) (2014)

    Benne:

11. Bogár Judit: Ars compilandi precationes: Pázmány Péter imádságai és a kompiláció, 73–92.
12. Déri Eszter: Részletek Padányi Biró Márton képtiszteletéből, 183–192.
13. Maczák Ibolya: „Helyettem is légy fényes tűz majd korod ormán” (Kompiláció mint ferences-jezsuita „határvonal”), 157–167.
14. Szelestei Nagy László: Pázmány prédikációk bencés szerzetesek átírásában. (1700 körül), 125–132.

15. **Kovács Eszter: A Makula nélkül való tükör cseh forrásai.** Budapest: MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti tanulmányok; 9), 156 p. (OSZK-val közösen) (2014)
16. **Szelestei N. László: Magyar bencések prédikációi a 17-18. század fordulójáról,** Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (Pázmány Irodalmi Műhely – Lelkiségtörténeti források, 3), 204 p. (2014)
17. ***1800 előtti magyarországi katolikus népénekek és énekeskönyvek szakirodalmi bibliográfiája***, összeáll. Bogár Judit, Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, (2014). http://real.mtak.hu/id/eprint/21799
18. ***1800 előtti magyarországi imádságok és elmélkedések szakirodalmi bibliográfiája,*** összeáll. Kónya Franciska, Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport, (2014)
19. ***1800 előtti magyarországi prédikációk szakirodalmi bibliográfiája,*** összeáll. Déri Eszter, Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport (2014) http://real.mtak.hu/id/eprint/21888

MTA–PPKE MAGYAR NYELVTECHNOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Prószéky Gábor, az MTA doktora
1083 Budapest, Práter u. 50/a
telefon: (1) 886 4713; fax: (1) 225 2320
e-mail: proszeky.gabor@itk.ppke.hu; honlap: http://nlpg.itk.ppke.hu/home
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport feladata, hogy olyan algoritmikus megoldásokat találjon a magyar nyelvű szövegek performancia-alapú, teljességre törekvő elemzésére, melyek működési elveiket tekintve – azaz: pszicholingvisztikai szempontból − hasonlóak az emberi információfeldolgozáshoz.

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

Az emberi mondatelemzés algoritmusainak és a különféle mondatelemzők alkalmazhatóságának vizsgálata után egy adatorientált elemző prototípusának implementálása, majd testreszabása és bővítése a kutatás részeredményeként előállt lexikai egyértelműsítő modulokkal. A kutatás fontos eleme a MetaMorpho-szabályok által leírt szerkezetek kiválasztott formalizmusba való integrálhatóságának vizsgálata és a magyar szintaktikai szerkezetek tanulásához korpusz készítése, különös tekintettel a nem ismert szerkezetek értelmezésére. Mindehhez szükséges a nyelvi feldolgozás belső folyamatai, valamint a nyelvi és nyelven kívüli (szimulált) folyamatok párhuzamos feldolgozhatóságának vizsgálata, illetve a szaknyelvi alkalmazhatóság figyelembe vétele.

A 2014-ig elért eredmények

Tanulmányozták az emberi mondatelemzés algoritmusait, és ezek alapján implementálták a performancia-alapú, adatorientált elemző első verzióját. Kialakították a magyar szerkezetek előfeldolgozását végző modult korpusznyelvészeti megoldásokkal és elkezdték építeni a magyar nyelvtani alapszerkezetek adatbázisát a projekt keretében készült boilerplate-algoritmussal készülő korpuszból. A nem ismert szerkezetek értelmezésének kutatása is elindult szintén az készülő saját korpuszon, egy szintén erre a célra készített lekérdezőrendszer segítségével.

A 2014. év fő feladatai

Az új elvű elemzéshez szükséges absztrakt műveletek kialakítása, az adatorientált elemző prototípusának módosított változata, a szófaji egyértelműsítő rendszer „baloldali információkra építő” változata, a MetaMorpho-szabályok újrahasznosítása és konvertálása a saját rendszerbe, egy finomított szófaji kategóriarendszer kialakítása, a párhuzamos feldolgozás konkrét példákon való bemutatása és a szaknyelvi szövegek feldolgozásához szükséges adaptációk kutatása.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az emberi mondatelemzés algoritmusainak tanulmányozása befejeződött, és azoknak az absztrakt műveleteknek a listája is elkészült, amelyeknek implementálása egyértelműen szükséges lesz az elemző végső állapotának megvalósításához. A kialakított módszerrel számos mondat kézi elemzése megtörtént, ami majd a kész elemző tesztanyagának alapjául is szolgálhat a projekt végén.
Az adatorientált elemző tervek szerint módosított prototípusa elkészült.

A kiválasztott elemzőhöz sikerült megvalósítani egy csak „baloldali információkra építő" lexikai egyértelműsítő modult, a PurePos erre a célra átalakított változatát

A MetaMorpho-szabályok által leírt szerkezeteknek az integrálhatóságát nemcsak vizsgálták a kutatócsoport tagjai, hanem ezt a korábban más célra létrehozott adatbázist teljes egészében sikerült a jelen kutatási igényeknek megfelelően átalakítani, sőt, használni is.

A nem ismert szerkezetek értelmezésének kutatása sokat lépett előre, ugyanis elkészültünk egy új, finomított szófaji kategóriarendszerrel, aminek segítségével a már meglévő kutatási korpuszokból sikerült nagy pontossággal kiemelni a nominális szerkezeteket az önálló adatbázisba betöltés és további tanulmányozás számára (az ehhez szükséges lekérdező rendszer is elkészült).

A munkaterv szerint a 2014-ben induló feladatok a nyelvi és nyelven kívüli (szimulált) folyamatok párhuzamos feldolgozhatóságának vizsgálatát, a többmondatos megnyilatkozások reprezentációját és a szaknyelvi valamint az esetleg más nyelvekre való alkalmazhatóság kutatását megcélzó részkutatásokat kellett beindítani. Mivel a terveknek megfelelően elindult az elemző prototípus-változata, a párhuzamos feldolgozhatóságra már egy egyszerűbb gyakorlati példát is tud a csoport mutatni. A szaknyelvi (orvosi) szövegek feldolgozásában elért eredmények bíztatóak arra nézve, hogy a jelen közelítés eredményei (elsősorban a szintaxis szintjén történő feldolgozásban) nagy segítséget fognak nyújtani.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport harmadik évében a feladatok között még nem szerepelt olyan cél, mely bármelyik korai tudományos eredmény közvetlen hasznosíthatóvá tételét célozta volna meg. Az elvégzett kutatások relevanciája ugyanakkor a jelenlegi társadalmi viszonyok között meglehetősen nagy, mert a munkálatok a magyar interneten fellelhető szövegek elemzéséhez kötődik, így napjaink írott magyar nyelvének feldolgozásáról szól. A szakmai híradások által a kutatócsoport hozzájárult a hazai társadalmat foglalkoztató olyan kérdések megválaszolásához, hogy mi a szerepe a magyar nyelvnek a digitális korban, így a laikusok is alapvető tudományos ismeretekhez juthattak a témakörből.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A felsőoktatási intézmények közül a Pázmány Egyetem Információ Technológiai és Bionikai Karának *Szoftver- és nyelvtechnológiai* BSc- és MSc-képzésében, valamint a Bölcsészettudományi Kar *Digitális bölcsészet* MA-jának *Számítógépes nyelvészet* szakirányú

hallgatóinak képzésében vesz részt a kutatócsoport több tagja is, valamint a kutatócsoport kutatásait előadásokon mutattuk be más egyetemek hallgatóinak is (ELTE, BME). Ezáltal a hallgatók érdeklődését rá tudtuk irányítani a kutatócsoportban folyó munkára, és önállólabor-feladatok, mérnökitervezés-feladatok, diplomamunkák születnek, és a doktori képzésben is a kutatócsoport által végzett kutatáshoz folyamatosan tudunk kapni szakavatott külső munkaerőket. A PPKE ITK Multidiszciplináris Műszaki Tudományok Doktori Iskoláját oktatóként, illetve doktoranduszként kutatócsoportunk öt tagja is erősíti. A PPKE BTK Nyelvtudományi Doktori Iskolájának egyik hallgatója is kutatási témáját a kutatócsoport tematikájához igazítva végzi 2013-tól külsősként. A kutatócsoport tagjai részt vettek a 2014-ben befejeződött MUMIA nemzetközi kutatói együttműködés munkájában (Amsterdam, 2014. április). A kutatócsoport a japán kutatók által létrehozott U-STAR-konzorcium kutató-fejlesztőcsapatával ez évben is együttműködött. A kutatócsoport tagjai részt vettek a NetWordS-konzorcium munkájában, sőt a kutatócsoport vezetője a NetWordS szakmai vezetésében is, valamint oktatóként is részt vett a NetWordS által szervezett nyári egyetemi képzésben (Trondheim, 2014. augusztus). Egyéb tudományos kapcsolataink is megfelelően alakultak: a kutatócsoport vezetője több új szakmai megbízást lát el 2014-től: az OTKA TBT Kollégiumának elnöke lett, az NJSzT alelnöke, és több MTA-bizottsági és munkabizottsági megbízása mellett újraválasztották az MTA nem-akadémikus képviselőjének. A kutatócsoport további szakmai kapcsolatot épített ki a szegedi *X. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencián* és számos nemzetközi konferencián (Amsterdam, Trondheim, Brno, Katmandu, Mexico, Reykjavík)

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoportnak nem volt további hazai vagy külföldi pályázata a 2014-es évben.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

A rendszerarchitektúra altémában

1. Prószéky Gábor, Indig Balázs, Miháltz Márton, Sass Bálint. Egy pszicholingvisztikai indíttatású számítógépes nyelvfeldolgozási modell felé. In: Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (szerk.) X. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tanszékcsoport, 79-87 (2014)

A morfológia altémában

2. Novák, Attila. A New Form of Humor – Mapping Constraint-Based Computational Morphologies to a Finite-State Representation, In: Nicoletta Calzolari, Khalid Choukri, Thierry Declerck, Hrafn Loftsson, Bente Maegaard, Joseph Mariani, Asunción Moreno, Jan Odijk, Stelios Piperidis (szerk.) Proceedings of the Ninth International Conference on Language Resources and Evaluation Reykjavík: ELRA, 1068-1073 (2014)
3. Novák Attila. A Humor új Fo(r)mája. In: Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (szerk.) X. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tanszékcsoport, 303-308 (2014)

A szófaji egyértelműsítés altémában

4. Laki László, Orosz György. HuLaPos2: fordítsunk morfológiát. In: Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (szerk.) X. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tanszékcsoport, 41-49 (2014)

5. Orosz György, Novák Attila. PurePos 2.0: egy hibrid morfológiai egyértelműsítő rendszer. In: Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (szerk.) X. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tanszékcsoport, 373-377.(2014)

A jelentésreprezentáció altémában

6. Miháltz Márton, Sass Bálint. Mit iszunk?: A Magyar WordNet automatikus kiterjesztése szelekciós preferenciákat ábrázoló szófajközi relációkkal. In: Tanács Attila, Varga Viktor, Vincze Veronika (szerk.) X. Magyar Számítógépes Nyelvészeti Konferencia. Szeged: Szegedi Tudományegyetem Informatikai Tanszékcsoport, 109-116 (2014)

A szakszövegekre való alkalmazás altémában

7. Siklósi, Borbála; Novák, Attila. Identifying and clustering relevant terms in clinical records using unsupervised methods", In: Laurent Besacier, Adrian-Horia Dediu, Carlos Martín-Vide (szerk.) Statistical Language and Speech Processing, Second International Conference, .(Lecture Notes in Artificial Intelligence; 8791.) Berlin; Heidelberg: Springer, 233-243 (2014)

8. Siklósi Borbála; Novák Attila; Prószéky Gábor. Resolving Abbreviations in Clinical Texts Without Pre-existing Structured Resources. In: Nicoletta Calzolari, Khalid Choukri, Thierry Declerck, Hrafn Loftsson, Bente Maegaard, Joseph Mariani, Asunción Moreno, Jan Odijk, Stelios Piperidis (szerk.) Proceedings of the Ninth International Conference on Language Resources and Evaluation (LREC-2014). Reykjavik: ELRA, 69-75. (2014)

MTA–PTE INNOVÁCIÓ ÉS GAZDASÁGI NÖVEKEDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Varga Attila, az MTA doktora
7622 Pécs, Rákóczi u. 80.
telefon: (72) 501 599; fax: (72) 501 553
e-mail: vargaa@ktk.pte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

Innovációs együttműködések, vállalkozás és gazdasági növekedés Magyarországon

A magyar innovációs rendszer legkevésbé ismert, ám minden innovációs felmérés szerint igen kritikus helyzetű területei az innovációs együttműködések és a vállalkozói hajlandóság. A magyar innovációs rendszer szereplőinek (iparvállalatok, szolgáltató cégek, magán- és közfinanszírozású kutatóhelyek) együttműködéseiről, valamint a vállalkozói hajlandóság hazai helyzetéről további, elmélyültebb ismeretek megszerzése a hagyományos eszközök talaján (vállalkozói felmérések, sztenderd innovációs felmérések (CIS), a szabadalmi aktivitás, a K+F tevékenység elemzése) már kevéssé lehetséges. A hagyományos kutatási módszerekkel az innováció és a gazdasági növekedés kapcsolatrendszerének vizsgálata sem végezhető el. A kutatás a nemzetközi szakirodalomban frissen kidolgozott módszertani eszközökkel vizsgálja az innovációs együttműködések, a vállalkozás és a gazdasági növekedés komplex kapcsolatrendszerét. Az innovációs együttműködések elemzése során a jelenleg rendelkezésre álló tudást a kutatás tovább gazdagítja a jóval árnyaltabb, precízebb információkat szolgáltató kapcsolathálózat elemzés módszertanának alkalmazásával. Az innovációs együttműködési hálózatok dinamikájának magyarázata pedig korszerű, ágens alapú szimulációs modellel valósul meg. A vállalkozási hajlandóság elemzése a GEDI (Global Entrepreneurship and Development Index) indexszel történik, amely minden eddigi Magyarországon alkalmazott mérőszámnál gazdagabb, precízebb információkkal szolgál. A vállalkozás és az innovációs együttműködések gazdasági hatásainak (foglalkoztatás, GDP) elemzése magyarországi nagyvárosokra és makroszinten pedig a GMR (Geographic Macro and Regional) modell-rendszer továbbfejlesztésével valósul meg. A gazdasági növekedésnek az egyes innováció-politikai eszközökre (az innovációs együttműködési hajlam befolyásolása, a vállalkozói környezet javítása, K+F ösztönzés, humán tőke fejlesztése, nemzetközi kutatási együttműködések fejlesztése) való érzékenysége meghatározása mellett gazdaságpolitikai szcenáriók lehetséges hatásainak feltárására is sor kerül.

A 2014-ig elért eredmények

– Az innovációs együttműködésekre ható tényezők feltárása irodalomelemzéssel és metaanalízissel megtörtént, a tanulmány Hau-Horváth Orsolya és Horváth Márton tollából megjelent a Közgazdasági Szemlében.
– A gazella cégekben tervezett innovációs hálózati vizsgálat alapját képező magyarországi városrégiók szerint reprezentatív innovációs hálózati felmérés megtörtént, az adatbázis elsődleges feldolgozását elvégző tanulmány megírásra került.
– Az innovációs kapcsolathálózat minőségét mérő index kifejlesztésre került és számos rangos nemzetközi publikációban közlésre került.
– A regionális vállalkozási index (REDI) megalkotásra került, magyarországi alkalmazása a Közgazdasági Szemlében jelent meg, az EU összes régiójára való elemzést végző tanulmány pedig az Európai Bizottság (DG Regio) által elfogadásra került.

– A GMR modell új generációjának megépítéséhez alapul szolgáló, a mikro-mezo-makro dimenziók integrált vizsgálatát megalapozó elméleti modell elkészült.

A 2014. év fő feladatai

A 2014-es év befejezendő feladatai voltak az innovációs hálózati felmérés elvégzése, a regionális vállalkozási index megalkotása és a mikro-mezo-makro dimenziók integrált vizsgálata elméleti alapjainak lefektetése voltak. A folyamatban levő feladatok (az innovációs kapcsolathálózatok vizsgálata, az egyetemi spin-off cégek vizsgálata, a regionális vállalkozói index alkalmazása és a GMR modell adatbázisának építése) szintén jól haladnak.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A közgazdaságtan élenjáró folyóiratában (*Journal of Economic Geography*) megjelent Varga Attila első szerzős (Dimitrios Pontikakissal és George Chorafakissal közösen írt) tanulmánya, melyben a tudományos hálózatok és a lokális agglomeráció innovációra gyakorolt hatásait elemzi, nagyméretű európai regionális adatok felhasználásával.

A tudománypolitikai irodalomban igen jó helyen álló folyóiratban (*Science and Public Policy*) Sebestyén Tamásnak (Lengyel Balázs és Loet Leydersorf által közösen jegyzett) jelent meg egy tanulmánya, mely a kelet-európai országok innovációs politikájának kérdéskörét vizsgálja, hálózatelemzési módszerek felhasználásával.

A kutatócsoport komoly sikere, hogy az Európai Bizottság (*DG Regio*) által az EU régióinak vállalkozási aktivitását mérő index kidolgozására szóló pályázatát az a konzorcium nyerte, melyben Szerb László meghatározó szerepet játszott. 2014-ben jelent meg és került elfogadásra a projekt zárójelentése (REDI: Regional Entrepreneurship and Development Index – Measuring regional entrepreneurship. Final report, European Commission, Directorate-General for Regional and Urban policy). A kutatási eredmények már most komoly visszhangot váltanak ki a nemzetközi szakmai közösségben.

b) Tudomány és társadalom

2014-ben elkészült két tudománynépszerűsítő tanulmány Varga Attila és Erdős Katalin tollából, amelyek a kapcsolathálózatok és a tudományos teljesítmény összefüggéseit vizsgálták. Egy rövidebb a Napi Gazdaság hasábjain jelent meg, míg egy hosszabb a Magyar Tudomány című folyóiratnál áll megjelenés alatt.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport igen jó beágyazottsággal rendelkezik a regionális innováció és a vállalkozás vezető nemzetközi és hazai tudományos közösségeiben. Két EU FP7 és egy H2020-as projektben vesznek részt, az európai regionális vállalkozási szint mérését célzó (a DG Regio számára folytatott) kutatásban a konzorcium meghatározó csoportja. A Regionális Politika és Gazdaságtan Doktori Iskolával karöltve tudományos szemináriumokat tartanak, melyre neves külföldi kutatók fogadják el meghívásaikat. Itt kell megemlíteni, hogy kutatásaikat két nemzetközi álláshirdetés eredményeként felvett külföldi posztdoktor kutató is segítette 2013-

14-ben. Rendszeresen látogatják a szakma meghatározó nemzetközi konferenciáit és gyakran kapnak meghívásokat workshop és konferencia részvételre. Nemzetközi és hazai konferenciák tudományos bizottságaiba a csoport tagjait többször meghívták az elmúlt időszakban is. Nemzetközi és hazai tudományos szervezetek irányító testületeiben (European Regional Science Association, Magyar Regionális Tudományi Társaság) is jelen van a csoport. A szakma vezető nemzetközi és hazai folyóiratainak (Regional Studies, Small Business Economics, Területi Statisztika) szerkesztőbizottságaiban is jelen vannak.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2014-ben került elfogadásra az az európai vállalkozások helyzetét elemző Horizon 2020-es pályázat (649378), melynek magyarországi kutatócsoportját Szerb László vezeti.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Attila Varga, Dimitros Pontikakis, George Chorafakis: Metropolitan Edison and cosmopolitan Pasteur? Agglomeration and interregional research network effects on European R&D productivity. JOURNAL OF ECONOMIC GEOGRAPHY 14, 229-263 (doi:10.1093/jeg/lbs041). (2014)
2. Attila Varga, Márton Horváth: Institutional and regional factors behind university patenting in Europe: An exploratory spatial analysis using EUMIDA data. In Bonaccorsi, Andrea (Ed.) The European higher education landscape. Diversity and performance. Edward Elgar Publishers, Cheltenham, UK, Northampton, MA, USA, 167-204. (2014)
3. Lengyel Balázs, Sebestyén Tamás, Leydesdorff, Loet: Challenges for regional innovation policies in CEE countries: Spatial concentration and foreign control of US patenting. SCIENCE & PUBLIC POLICY, 42 (1): 1-14. (2014)
4. Szerb László, Zoltan J Acs, Erkko Autio, Raquel Ortega-Argilés, Éva Komlósi: REDI: Regional Entrepreneurship and Development Index – Measuring regional entrepreneurship. Final report, European Commission, Directorate-General for Regional and Urban policy, Luxembourg: Publications Office of the European Union, p. 172 (2014)
5. Komlósi Éva, Szerb László, Ács J Zoltán, Raquel Ortega-Argilés: A vállalkozási tevékenység regionális különbségei Magyarországon a regionális vállalkozási és fejlődési index alapján. KÖZGAZDASÁGI SZEMLE, 61 (3): 233-261. (2014)
6. Hau-Horváth Orsolya, Horváth Márton: A földrajzi közelség szerepe az innovációs együttműködésekben – illúzió vagy valós tényező?: Szakirodalmi áttekintés. KÖZGAZDASÁGI SZEMLE, 61 (12): 1419-1446. (2014)
7. Varga Attila, Járosi Péter, Sebestyén Tamás: A GMR-Európa modell és alkalmazása EU kohéziós politikai reformok előzetes hatásvizsgálata során. SZIGMA, XLV (1-2): 117-143. (2014)
8. Mellár Tamás, Varga Attila, Zalai Ernő: A gyakorlati általános egyensúlyi elemzések dimenziói: iparági szerkezet, idő- és térbeli dinamika. SZIGMA, XLV (1-2): 3-22. (2014)

MTA–PTE ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉS EURÓPAI FOGLALKOZTATÁSPOLITIKAI ÉS MUNKAJOGI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kiss György, az MTA doktora
7622, Pécs, 48-as tér 1.
telefon: (72) 501 599/23223; e-mail: kiss.györgy@ajk.pte.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A kutatócsoport a munkajog globális átalakulását vizsgálja. Ennek keretei között a munkavállaló jogállásának megváltozását, a munkajogviszony tartalmának egyoldalú alakítási lehetőségeit, a munkajog jogforrási rendszerének tagozódását, az individuális és a kollektív autonómia egymáshoz való viszonyát elemezték. A kutatás nemzetközi része az EU és Magyarország munkajogát és foglalkoztatáspolitikáját vizsgálja.

A 2014. év egy féléves és egy, egyéves kutatási programot foglalt magában. A harmadik kutatási fázis részben az eddigi kutatási eredmények összefoglalását tűzte ki célul, részben előkészítette a 2015. év kutatását, amely 2014 júliusától 2015 decemberéig tart.

A kutatás az összehasonlító jogi módszerre épül, célja a nagy munkajogi rendszerek átalakulása főbb tendenciáinak bemutatása, a folyamatok gazdasági, szociális és történeti okainak feltárása, a változások következményeinek és azok más rendszerekre való hatásának elemzése. Az összegzés az alábbi területeket fogta át:
– a munkajog struktúrája, az individuális és a kollektív munkajog korrelációja, az egyéni és a kollektív önrendelkezés közötti hangsúlyeltolódások;
– a munkajog jogforrási rendszere: a kontraktuális jogforrások szerepe. Ebben a témakörben 2014. október 8–10-én nemzetközi konferenciát rendeztek *The Hungarian Labour Law in the Light of the Development of the European Labour Law Development, Compulsion and Opportunity* címmel. A konferencia két témakört foglalt magában: *Discrimination and justified Unequal Treatment – Recent Tendencies in Equal Treatment Law; Transfer of Business in Terms of Requirements of Labour Law – European and Hungarian Overview.* A konferenciának 15 előadója volt, ebből hat előadó külföldi.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A 2014. év kutatásának egyik eredménye a munkajogviszony tartalma alakításának publikálása több külföldi és hazai folyóiratban. Ezek a munkák a 2015-ben megjelenő nagymonográfiát készítik elő. A kutatás lényege: a *clausula rebus sic stantibus* és a *pacta sunt servanda* elveinek érvényesülése a munkajogban. A kutatás másik eredménye az egyéni és a kollektív autonómia összefüggéseinek az elemzése. Ebben a témában kismonográfia jelent meg. A kutatás harmadik eredménye az atipikus foglalkoztatási módszerek és a munkajogviszony megszüntetése közötti összefüggés elemzése. Ebben a tárgyban kismonográfia készült.

b) Tudomány és társadalom

A *Munkajogi Szakjogász* és a *Munkajogi Szakokleveles* képzés keretében évente mintegy 200-250 vezető, HR-es, szakszervezeti vezető ismerheti meg a munkajogot és ezen belül a kutatócsoport kutatási eredményeit. Ezen kívül az *European Labour Law Network* mintájára a Nemzeti Közszolgálati Egyetemmel közös szervezésben megalapítják a *Comparative Public Service Cooperation* szervezetet. Ez európai szervezet lesz, magyarországi központtal.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Hazai kapcsolatok

Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Wolters Kluwer Complex Kiadó

Nemzetközi kapcsolatok

European Labour Law Network (Frankfurt/Leiden) http://labourlawnetwork.eu (Európai munkajogi kutatóhálózat: Magyarország képviselője: Kiss György; Institut für Arbeitsrecht und Arbeitsbeziehungen in der EU (IAAEU); Prof. Dr. Monika Schlachter; Universidade Nova De Lisboa Faculdade de Direito; Prof. José João Abrantes; Prof. Rita Canas de Silva; Wirtschaftsuniversität Wien, Prof. Franz Marhold; Universität Zürich, Prof. Wolfgang Portmann; International Association of Labour Law Journals, www.labourlawjournals.com, Prof. Finkin Matthew, State University of Illinois, Prof. Steven Willborn, University of Nebraska; Labour Law Research Network Conference, University of Amsterdam, Prof. Guy Davidov, Hebron University, Jerusalem, Prof. Frank Hendrix, Chatolic University of Leuven; Institut für Österreichisches und Europäisches Arbeitsrecht und Sozialrecht, Wien, Prof. Erika Kovács

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

– Osztrák–Magyar Tudományos és Oktatási Kooperációs Akció Alapítvány és a PTE kötött létrejött megállapodás: tárgya kutatás és oktatás a *„Bedeutung und Auslesung der Grundrechtecharta der EU im Arbeits- und Sozialrecht”*; 01. 01. 2014 – 30. 12. 2014; 8.110. Eur, 2. 800.00 HUF.
– Bankó Zoltán K 112961 A munkáltató jogviszonyalakítási hatalmának gazdasági és munkajogi alapelemei, a munkajogviszony teljesítése során bekövetkező érdekváltozások és érdekmúlás – 36 hó 9420 E Ft
– Berke Gyula K 109457 A kollektív megállapodások munkajogi dogmatikája – 36 hó 17100 E Ft
– Kajtár Edit PD 109163 A munkavállalók személyiségi jogainak védelme; az új Munka Törvénykönyve kritikus szabályozási területei nemzetközi kontextusban – 36 hó 6096 E Ft

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bankó Zoltán: Temporary Agency work in the European Union – The experiences of the implementation of Directive 104/2008/EC in Hungary. PRAVNI VJESNIK (ISSN: 0352-5317) 2, 41-56. (2014);

2. Bankó Zoltán: Atypical employment relationship in the Hungarian labour law. Saarbrücken: Lambert Academic Publishing, 2014. 97;
3. Berke Gyula: A kollektív szerződés a magyar munkajogban. Pécs: Utilitates Bt, 2014. 220 (Pécsi Munkajogi Közlemények; 2.) Monográfiák 2.;
4. Berke Gyula: A kollektív szerződés a magyar magánjogi gondolkodásban. PÉCSI MUNKAJOGI KÖZLEMÉNYEK (ISSN: 1789-7637) 7: (1) 2-60. (2014);
5. Kiss György: Foglalkoztatás gazdasági válság idején - a munkajogban rejlő lehetőségek a munkajogviszony tartalmának alakítására (jogdogmatikai alapok és jogpolitikai indokok). ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNY (ISSN: 0002-564X) 55: (1) 36-76. (2014);
6. Kajtár Edit: Please, Climb that tree! Some Thoughts on the Obstacles that Prevent Members of 'Vulnerable Groups' from Entering the Labour Market. Pravni Vjesnik, 30. évf. 2014/2. szám 15-40.;
7. Kovács Erika: Old-New Concerns about the Hungarian Works Councils (in. Roger Blanpain (ed.): Worker's Representetion in Central and Eastern Europe), Wolters Kluwer, 2014, 105-120.

MTA–SZTE KÉPESSÉGFEJLŐDÉS KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Csapó Benő, az MTA doktora
6722 Szeged, Petőfi sgt. 30–34.
telefon: (62) 544 354; fax: (62) 544 354
e-mail: csapo@edpsy.u-szeged.hu; honlap: www.edu.u-szeged.hu/kkcs/
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A kutatócsoport fő feladata a 2003-ban indított *Szegedi Iskolai Longitudinális Program (Hungarian Educational Longitudinal Program – HELP)* felméréseinek előkészítése, kivitelezése, illetve a felvett adatok elemzése és az eredmények publikálása. A program keretében négyévenként (ezidáig 2003-ban, 2007-ben és 2011-ben) újabb iskolába lépő minta követése indul el.

A 2014-ig elért eredmények

A pályázati ciklus első szakaszában a két aktív minta követése zajlott, a 2007-ben indult minta körében papír-ceruza alapú, a 2011-ben beiskolázottak esetében digitalizált mérőeszközök segítségével; összekapcsolásra került a HELP és az Országos kompetenciamérés adatbázisa.

A 2014. év fő feladatai

A beszámolási évben a kutatás két aktív mintán (2007-ben, illetve 2011-ben első évfolyamos tanulók) folyt. A felmérések fókuszában ebben az évben a tanulók eredményességét magyarázó háttértényezők vizsgálata állt. A 2013/2014-es tanév tavaszi félévében mindkét kohorszban a tanulók az iskolai tanulással kapcsolatos motivációit, tanulási énképét, önértékelését vizsgáló kérdőíveket töltöttek ki, továbbá sor került a tanulás környezeti feltételeit feltáró kérdőív és az induktív gondolkodás teszt felvételére is. A 7. évfolyamos tanulók körében továbbá lehetőség volt egy dinamikus komplex problémamegoldást vizsgáló teszt online megoldására. A 2014/2015-ös tanév őszi félévében mindkét évfolyamon sor került az önszabályozott tanulás, a természettudományos tanulást és tudást meghatározó nem kognitív tényezők vizsgálatára, valamint az olvasás tanulásának jellemzőit feltáró tanári és tanulói kérdőív felvételére. Az év folyamán a kutatócsoport továbbfejlesztette a korábban használt teszteket és újakat dolgozott ki. Elkezdődött egy új, iskolakészültséget vizsgáló elektronikus alapú mérőeszköz-csomag fejlesztése, amely a 2015 szeptemberében iskolába lépő tanulók körében kerül először felvételre. A kutatócsoport publikálási tevékenysége a 2003 óta összegyűjtött adatok elemzését célozta.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

2014-ben a kutatócsoport a korábbi mérések tapasztalatait és a legújabb kutatási eredményeket felhasználva több területet érintő, a tanulók iskolai eredményességét befolyásoló környezeti és affektív tényezők feltárását célzó papír alapú és elektronikus kérdőíveket szerkesztett (önszabályozó tanulás, tanulási motiváció), valamint kidolgozott egy, a természettudományoktól való korai elfordulás okait vizsgáló mérőeszköz-csomagot. Utóbbi kiemelten fontos területet vizsgál, hiszen a természettudományok tanulása válságban van, a

nemzetközi vizsgálatok és a kutatócsoport vizsgálatai is a magyar tanulók teljesítményének csökkenést mutatják.

Új, saját fejlesztésű mérőeszközök készültek továbbá a tanulók szövegértésének, matematikai és természettudományos tudásának és idegen nyelv tudásának mérésére is a vizsgált évfolyamokon. Az online adatgyűjtés a kutatócsoport célkitűzései között deklarált teljes körű számítógépes adatfelvételre történő lépcsőzetes átállás részének tekinthető. Az online, illetve info-kommunikációs technológiára épülő eszközöket integráló vizsgálatok számos előnyt nyújtanak a hagyományos papír-ceruza alapú mérésekhez képest. A költség- és időtakarékosság mellett az IKT használata a pedagógiai mérés-értékelés területén lehetőséget biztosít az automatikus kiértékelésre és az azonnali visszacsatolásra, a mérőeszközök bővítésére, gazdagítására, papír alapon nem mérhető készségek és képességek mérésére.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjai plenáris előadások keretében, meghívott előadóként számos hazai és nemzetközi fórumon beszéltek a különböző tudásvizsgálatok szerepéről, s mutatták be a longitudinális program elméleti kereteit, legújabb eredményeit, a mérések során használt elektronikus értékelő platform működését és az online adatfelvételek tapasztalatait. A kutatócsoport munkatársa plenáris előadóként részt vett a Rómában rendezett AEMASE konferencián (2014. május 19–20.), a Dublinban rendezett SMEC konferencián, (2014. június 24–25.) és a Pekingben rendezett IAP SEP konferencián (2014. október 28–30.). A kutatócsoport munkatársai közreműködtek a *Conference and Workshop on the Significance of Inquiry-based Learning and Instruction* című rendezvényen, amely a természettudományos kutatási készségeket, azok fejlesztését és értékelését célzó eszközök bemutatását célozta a fejlesztésbe bevonható pedagógusok számára (MTA, 2014. január 30–31). A kutatócsoport tagjai előadást tartottak többek között a SZAB Oktatáselméleti Munkacsoportjának és a Doktoranduszok Országos Szövetségének „*Rendszerszintű mérések az oktatásban – PISA 2012*” című konferenciáján (2014. január 25.); a Diagnosztikus értékelés jelentősége a korai fejlesztésben címmel „Az online diagnosztikus mérések a tanulók korai fejlesztéséért” című konferencián, illetve ugyanitt előadás hangzott el a vizsgálatokban résztvevő iskolákkal való kapcsolattartás fontosságáról (MTA, 2014. december 10.).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport két munkatársa 2014-ben közreműködött a SAILS (*Strategies for Assessment of Inquiry Learning in Science*; Grant no:289085) FP7-es projekt megvalósításában. Ennek keretében, sor került tudományos megismerés készségeinek elsajátítását segítő feladatok, a kutatás-alapú tanulás készségeinek fejlesztését támogató formatív értékelési módszerek kipróbálására, gyakorló pedagógusok és tanár szakos hallgatók képzésére.
A kutatócsoport valamennyi tagja részt vett az SZTE Oktatáselméleti Kutatócsoport „*Diagnosztikus mérések fejlesztése*” című 3.1.9.11/1-0001 sz. TÁMOP pályázatának megvalósításában. A projekt keretében 2014-ben online feladatbank fejlesztésében működtek közre szövegértés, természettudomány, egészségműveltség és egészségmagatartás, valamint gazdasági műveltség területeken. A munka tapasztalatainak hasznosítása mellett sor került a longitudinális program méréseibe beépített új online tesztek és kérdőívek szerkesztésére.
A kutatócsoport egy tagja közreműködött „*A mérési-értékelési rendszer elektronikus alapokra helyezésével kapcsolatos helyzetelemzés készítése, a nemzeti kisebbségekhez tartozó tanulók kisebbségi nyelvi kompetenciáinak mérését szolgáló mérőeszközök fejlesztése, valamint a*

szociális kompetenciák periodikus mérése szakmai koncepciójának, tartalmi kereteinek kidolgozása" c. TÁMOP-3.1.8-09/1-2010-0004 projekt megvalósításában. A project célja volt a nemzetiségi anyanyelvi és a szociális kompetenciákat mérő online tesztek fejlesztése és kipróbálása.
A kutatócsoport munkatársai továbbá óraadóként részt vesznek Szegedi Tudományegyetem GTK Pénzügyek és Nemzetközi Kapcsolatok Intézetének, az SZTE BTK Neveléstudományi Intézetének, az SZTE ÁJTK Munkajogi és Szociális jogi Tanszékének és az SZTE JGYPK Tanító- és Óvóképző Intézet Alkalmazott Pedagógia és Pszichológia Tanszékének oktatási tevékenységében.
A kutatócsoport egyik munkatársa sikeresen védte meg a „*Pedagógusok vélekedései a rendszerszintű felmérésekről és azok tanítási folyamatra gyakorolt hatásáról*" című doktori értekezését 2014 novemberében.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Munkatársunk szakmai megvalósítója a Magyar Tudományos Akadémia Szakmódszertani Pályázata keretében elnyert „*A természettudományos gondolkodás fejlesztése 6–18 éves korban*" című 471005 sz. pályázatnak. A kutatás célja a természettudományos gondolkodás, képességek tananyagba ágyazott fejlesztését célzó módszerek kidolgozását támogató nemzetközi és a hazai szakirodalom feltárása, a természettudományos gondolkodás elemeit és azok fejlődését, fejleszthetőségét áttekintő, hazai és nemzetközi publikálásra szánt tanulmányok, valamint tanári segédanyagok készítése.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Csapó B, Molnár Gy, Nagy J: Computer-Based Assessment of School Readiness and Early Reasoning.JOURNAL OF EDUCATIONAL PSYCHOLOGY, 106 (2): 639-650. (2014) http://dx.doi.org/10.1037/a0035756
2. Csapó B:Long-term impact of school readiness: Results from a ten-year longitudinal study. In: Korom Erzsébet, Pásztor Attila (szerk.) PÉK 2014 = [CEA 2014]: XII. Pedagógiai Értékelési Konferencia = [12th Conference on Educational Assessment]: Program; Előadás-összefoglalók = [Program; Abstracts]. Szeged: SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola, 43-43. (2014) http://www.edu.u-szeged.hu/pek2014/download/PEK_2014_kotet.pdf
3. Csapó B: Assessing the outcomes of inquiry-based science learning. In: Invited paper presented at the International AEMASE Conference on Science Education. Conference Report. 81-83. (2014)
4. Csapó Benő: A szegedi iskolai longitudinális program. In: Pál József, Vajda Zoltán (szerk.) Szegedi Egyetemi Tudástár 7. Bölcsészet- és társadalomtudományok: Szeged: Szegedi Egyetemi Kiadó, 117-166. (2014) http://www.edu.u-szeged.hu/~csapo/publ/2014_Longi_Csapo.pdf
5. Csapó Benő, Fejes József Balázs, Kinyó László, Tóth Edit: Az iskolai teljesítmények alakulása Magyarországon nemzetközi összehasonlításban. In: Kolosi Tamás, Tóth István György (szerk.) Társadalmi Riport 2014: Budapest: TÁRKI, 110-136. (2014) http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/b327.pdf

MTA–SZTE TURKOLÓGIAI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Ivanics Mária, az MTA doktora
6722 Szeged, Egyetem u. 2.
telefon: (62) 544 318; fax: (62) 544 319
e-mail: res13986@helka.iif.hu
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2012. 01. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A török népek kulturális öröksége projektben (egy kivétellel) fiatal, pályakezdők kutatók vettek részt. A cél a tudományos utánpótlás nevelése volt, hogy forráskiadások révén megtanulják a tudományos munka alapjait, és elkészítsék PhD-disszertációjukat. A kutatócsoport kezdeti létszámában és tagjaiban, illetve alkalmazási feltételeiben a három év alatt változások történtek. Jelenleg öt teljes és két félállású kollégával működik a kutatócsoport. A forráskiadások során nagy hangsúlyt fektettek arra, hogy lehetőleg minél szélesebb témakörből merítsenek.

A 2014-ig elért eredmények

A 2012-es év feladatai közé tartozott a török népek kulturális örökségének feltérképezése, és a kiadandó források kéziratainak beszerzése. Ennek keretében a kutatócsoport két tagja az ótörök nyelvű manicheus vallási szövegek közül egy gyónóima szövegét dolgozta fel. A 2013-as év feladatai közé tartozott a British Library-ből beszerzett kézirat birtokában a manicheus gyónóima facsimilével dokumentált kritikai kiadásának nyomdai előkészítése (a forrást nemzetközi átírással, fordítással, magyarázó jegyzetekkel, nyelvtani összefoglalóval látta el a kutatócsoport két tagja, illetve az Altajisztikai Tanszék egyik oktatója), valamint elkezdődött a többi vallási szöveg feldolgozása. Külön figyelmet fordítottak arra, hogy a kutatócsoport tagjai ne csak saját témáikkal foglalkozzanak, hanem legyen közös kutatási területük és publikációjuk. Fontosnak tekintették, hogy minél több magas színvonalú publikáció jelenjen meg. Ennek eredményeként a kutatócsoport tagjai hazai és nemzetközi konferenciákon összesen 21 előadás tartottak; 14 ismeretterjesztő előadáson (többek között a szegedi Mindentudás Egyetemén) mutatták be új eredményeiket; 4 könyvet és 33 tanulmányt publikáltak; 2012-ben egy nemzetközi konferenciát, 2013-ban nemzetközi workshopot tartottak. A kutatócsoport tudományos munkatársa részt vett a Vámbéry emlékév szervezésében. Ugyanebben az évben a kutatócsoport egyik tagjának Uppsalában megjelent *A Halich Karaim translation of Hebrew biblical texts.* c. könyve. A pályázat futamideje alatt a kutatócsoport két tagja megszerezte a PhD-fokozatot, másik kettő letette az abszolutóriumot, közülük az egyik már elindította a doktori eljárást. A csoport legfiatalabb tagja jelenleg másodéves PhD-hallgató. Kutatómunkájuk mellett mindannyian részt vettek a felsőoktatásban is.

A 2014. év fő feladatai

2014-ben a kutatócsoport tagjai folytatták a török népek vallásaival kapcsolatos kutatásaikat, eredeti források alapján elemezték a szövegeket, és összeállítottak egy török vallási terminológiai szójegyzéket. A munka 2014-ben megjelent. (*A török népek vallásai. Filológiai tanulmányok a török vallásos szövegek köréből.* Szeged, 2014. Altajisztikai Tankönyvtár 4. 284 p.) E témakörben 2015. szeptember 9–11. között nemzetközi konferenciát fognak tartani Budapesten, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel közös szervezésben. A kutatócsoport egyik tagjának megjelent *A kunok története a mongol hódításig* c. könyve.

A kutatócsoport tagjai folyó kutatásaikról tudományos és ismeretterjesztő előadásokon számoltak be. A kutatócsoport egyik tagja a Vilniusban tartott (2014. április 3–4.) *Baltic Alliance for Asian Studies* c. konferencia egyik paneljét szervezte, amelyen a kutatócsoportból ketten is előadtak. A kutatóhely 2014. június 13-án, Szegeden nemzetközi minikonferenciát szervezett *Workshop on Karaim Studies* címmel. Egy munkatársuk a Budapesti Yunus Emre Török Kulturális Intézetben *Gül Baba és a magyarországi bektasik* c. konferencia megrendezésében segédkezett. A kutatócsoport történész tagja részt vett a Rusz, a magyarság, valamint a délorosz-steppe török nyelvű nomád népei (kazárok, besenyők, úzok és kunok) történetének fontos forrása, az ún. orosz őskrónika, a *Poveszty veremennyh let*nek kiadásra való előkészítésében. Emellett a kutatócsoport több tagja oktatási feladatokat is ellátott a SZTE-n és az ELTE-n.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Az év folyamán a kutatócsoportnak három könyve jelent meg:
Huasztuanift. Az ótörök manicheus gyónás. Szeged, 2014. Altajisztikai Tankönyvtár 3. 165p.)
A török népek vallásai. Filológiai tanulmányok a török vallásos szövegek köréből. Szeged, 2014. Altajisztikai Tankönyvtár 4. 284p.
A kunok története a mongol hódításig. Magyar Őstörténeti Könyvtár 29. Balassi Kiadó Budapest, 322p.
A kutatócsoport egyik tagja társszerkesztőként részt vett a *Poveszty vremennih let. Az elmúlt idők történései (elbeszélése)* című kötet kommentárjainak elkészítésében, és tanulmányt is írt a kötetbe. A kötet kiadására a sorozat szerkesztője OTKA-pályázatot nyert.

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoport tagjai számos tudomány-népszerűsítő és ismeretterjesztő előadáson mutatták be kutatásaikat, ill. azok eredményeit: 1. *A kunok története a 11–13. században* (Hódmezővásárhely, Emlékpont Múzeum); 2. *Török nyelvek és népek* (A Nyelvek Napja – Kölcsey Ferenc Gimnázium, Budapest); 3. *A törökség ősi vallása a rovásírásos nyelvemlékek alapján* (ELTEFeszt – ELTE Lágymányosi Kampusz, Budapest); 4. *Szentek és legendáriumok a török világban* (Gül Baba Emléknap – Yunus Emre Enstitüsü – Török Kulturális Központ, Budapest); 5. *A Krím félsziget az európai politikában* (Összmagyar Egyesület, Budapest).

A kutatócsoport tagjainak hazai és nemzetközi tudományos konferenciákon tartott előadásai:
1. *Ószövetségi szövegek halicsi karaim fordításának nyelvészeti tanulságai* (MTA Nyelvtudományi Intézet, Budapest); 2. *A kunok története a mongol hódításig* (MTA BTK Magyar Őstörténeti Témacsoport); 3. *'Abdu'l-Ġaffār Qırımī: A hírek lényege* (A Tudomány Napja – Doktorandusz Konferencia, Szeged); 4. *Vissza a világba – Dervisek az oszmán társadalomban* (II. Élet a török hódoltságban konferencia, Eger); 5. *The Role of Sufi Brotherhoods in the Development of Islamic-Christian Relations in the Balkans* (4th Kazan International Scientific Forum „Islam in a Multicultural World", Kazan); 6. *A Franciscan Friar's Letter from the Crimea (1287)* (Baltic Alliance for Asian Studies,Vilnius); 7. *Emergence of a new written culture: the use of Hebrew script among Krimchaks and Karaims* (Baltic Alliance for Asian Studies, Vilnius); 8. *Karaim Hebrew script. Reconsidering some points of Karaim orthography* (Workshop on Karaim Studies, Szeged); 9. *Non-canonical features of interrogatives in Karaim Bible translations* (The 17th International Conference on

Turkish Linguistics, Rouen); 10. *Ferences térítés az Arany Horda területén* („Megcsalt reményünk." XII. Nemzetközi Vámbéry Konferencia, Dunaszerdahely); *Das Bild des idealen Herrschers in den Quellen der Steppenvölker* (Emlékkonferencia Andreas Tietze születésének 100. évfordulójára. Bécs).

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport vezetője felvette a kapcsolatot az asztanai (Kazahsztán) L. N. Gumilëv Eurázsiai Nemzeti Egyetem török tanszékével, ahonnan egy kazak nyelvész- és egy történészprofesszor tartott előadásokat a SZTE-n. A kutatócsoport vezetője 2014. május 11–25. között vendégoktató volt ugyanezen az egyetemen. 2014 júliusában Szegeden kéthetes intenzív kurzust tartott a Kazahsztáni Állami Egyetem (Almati) PhD-hallgatóinak. 2014. november 5–17. között hat kazak MA-hallgató szakmai gyakorlatát vezette. A kutatócsoport egyik tagja Litvániában részt vett a veszélyeztetett karaim nyelv megtartására irányuló karaim nyári iskola munkájában. A kutatócsoport történész tagja más magyarországi kutatókkal együtt résztvevője egy olyan kazak projektnek, melynek célja a török nyelvű nomád népekkel kapcsolatos atlasz kiadása.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

1. A csoport egyik tudományos munkatársa publikációs pályázatot nyert (OTKA PUB, 111081 *A kunok története a mongol hódításig*, elnyert összeg: 1 200 000 HUF, futamidő: 2014.01.01–2014.12.31.). 2. Egy másik munkatárs elnyerte a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatási Ösztöndíját (*A zsidó kultúra és szövegei a karaim törököknél. Mózes énekének hagyományai.* Futamidő: 2014.09–2016.10). 3. A kutatócsoport pályázatot nyert nemzetközi konferencia szervezésére (*Szeged Workshop on Karaim Studies*; szerződésszám: NKSZ-7/2014). 4. A kutatócsoport egyik tagja részt vesz egy OTKA publikációs pályázatban (PUB-F, 114491 *Nesztor-krónika. Poveszty vremennih let. Az elmúlt idők történései (elbeszélése),* elnyert összeg 1 000 000 HUF, futamidő: 2015.01.01–2015.12.31.).

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Könyvek

1. Biacsi Mónika, Danka Balázs, Ótott-Kovács Eszter: Huasztuanift: az ótörök manicheus gyónás. SZTE BTK Altajisztikai Tanszék, 165 (2014)
2. Ivanics Mária, Biacsi Mónika: A török népek vallásai. Filológiai tanulmányok a török vallásos szövegek köréből. SZTE BTK Altajisztikai Tanszék, 284 (2014)
3. Kovács Szilvia: A kunok története a mongol hódításig. Balassi Kiadó, 324 (2014)

Tanulmányok

1. Danka Balázs: A zárt illabiális vokálisok jelölésének problémája a „pogány" Oγuz-nāmä-ban. In: Gécseg Zsuzsanna (szerk.) LingDok13: Nyelvészdoktoranduszok dolgozatai: Nyelvészdoktoranduszok 16. Országos Konferenciája. Szeged: SZTE Nyelvtudományi Doktori Iskola, 9-26. 15 (2014)
2. Ivanics Maria: Kolodziejczyk, Dariusz: The Crimean Khanate and Poland-Lithuania. International Diplomacy on the European Periphery (15th-18th Century). ACTA ORIENTALIA ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE, 67 (1): 119-127. (2014)

3. Kovács Szilvia: Harcoltak-e kunok Alexios Komnénos seregében? In: Olajos Terézia, Kovács Szilvia, Szabó Pál (szerk.) A Kárpát-medence, a magyarság és Bizánc: The Carpathian Basin, the Hungarians and Byzantium: Konferencia. Szeged: SzTE Bizantinológiai és Középlatin Filológiai Tanszéki Csoport, 145-154. (2014)
4. Kovács Szilvia: The Cuman Campaigns in 1091. GOLDEN HORDE REVIEW, 1 (3): 174-189. (2014)
5. Olach Zsuzsanna Brigitta: A comparative study of two evening prayers written in Karaim. In: Nurettin Demir, Birsel Karakoc, Astrid Menz (szerk.)Turcology and linguistics: Éva Ágnes Csató Festschrift. Ankara: Hacettepe University, 313-326. (2014)

MTA–SZTE VALLÁSI KULTÚRAKUTATÓ CSOPORT
kutatócsoport-vezető: Barna Gábor, az MTA doktora
6722 Szeged, Egyetem u. 2.
telefon: (62) 544 050; fax: (62) 544 216
e-mail: barna@hung.u-szeged.hu; honlap: http://vallasikultura.u-szeged.hu/
a kutatócsoport megalakulásának időpontja: 2013. 07. 01.

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A 19–21. századi hazai vallási (keresztény, zsidó, muszlim, újpogány) kultúra megújulásának néprajzi/antropológiai módszerekkel történő összehasonlító folyamatelemzése.

A 2014. év fő feladatai

Szent Margit kanonizációs eljárása társadalmi hátterének elemzése. – A *19–21. századi székelyföldi rózsafüzér társulatok* kutatása terepen és levéltárakban a székelyudvarhelyi főesperesi kerületben. – Az *1800 utáni imakönyvek digitális adatbázisá*nak bővítése. – A *csongrádi római katolikus alsópapság és a laikus oltárszolgák* általános helyzetét a 19. századi társadalmi-politikai változások tükrében vizsgáló PhD-értekezés elkészítése. – A *Civil vallás és lojalitás a zsidó felekezeti sajtóban Magyarországon a 19. század végén és a 20. század elején* kutatás keretében 2014 őszén konferencia szervezése *„A királyhűség jól bevált útján…" Rendi és nemzeti kötődések szimbolikus változásai 1867 és 1918 között* címmel. – A *szegedi domonkos nővérek* két világháború közötti tevékenységének kutatása. – Adatfelvétel az *ankarai* (anatóliai) *katolikus közösség*ek életéről. – A *keresztény–újpogány szinkretizmus*, a *kortárs hős- és sztárkultusz* újpogány orientációhoz kapcsolódó szimbolikus, művészeti dimenzióinak vizsgálata. Az újpogány orientáció kelet-európai (magyar–lett–román) összehasonlító elemzése a Latvia University-vel való kooperációban. – Adatfelvétel a *katolikus karizmatikus megújulás* témakörében a karizmatikus/pünkösdi megújulási mozgalmak körében. – A *Dar al-Salam mecset mint a hagyományőrzés és közösségépítés helye egy közép-európai metropoliszban* címmel a hazai muszlim közösségek vizsgálata. – *A vallási kultúrakutatás könyvei* című könyvsorozat több kötetének sajtó alá rendezése.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A *szenttisztelet,* az értékrend kutatásának keretében vizsgálták Bálint Sándor, Petrás Incze János és Árpád-házi Szent Margit tiszteletének korspecifikus formáit, társadalmi beágyazottságát, valamint a Mária-tisztelet feminizálódásának megjelenési módjait, egy szlovákiai falu ünnepi rendjében megnyilatkozó identitást, s az üdvözülés lehetséges útjainak képi ábrázolását. – Kutatták a *székelyföldi rózsafüzér társulatok*at, és feltérképezték a római katolikusok körében napjainkban szerveződő vallási közösségeket. Levéltári kutatásokat végeztek a Gyulafehérvári Érseki- és Főkáptalani Levéltárban, valamint a 2003–2008 között létrehozott erdélyi római katolikus gyűjtőlevéltárakban. – Teljes körűen feldolgoztak mintegy 120 imakönyvet a kutatócsoport által létrehozott „*1800 utáni imakönyvek adatbázisá*ban" (http://neprajz.bibl.u-szeged.hu/IMA/login.php). Az imakönyvek tartalmi elemzése elsősorban a nők és fiatal lányok számára készült katolikus és zsidó imakönyvekre koncentrált, arra, hogy ezek miként tükrözik vissza a korabeli társadalmi folyamatokat és az egyház nőkről alkotott vélekedését. A világháborús évforduló kapcsán vizsgálták a katonák

számára kiadott imakönyvek szövegeit. – Lezárult a *csongrádi alsópapság 19. század második felében* betöltött társadalmi szerepének felmérése. A kutatási eredményeket tartalmazó, summa cum laude eredménnyel megvédett doktori értekezés könyv formájában is megjelent. – Az első világháború kitörésének emlékévében intézményközi szervezésben (OR-ZSE) konferenciát tartottak Szegeden *„A királyhűség jól bevált útján..." Rendi és nemzeti kötődések szimbolikus változásai 1867 és 1918 között* címmel. – Kutatták a *domonkos nővérek* két világháború közötti tevékenységét. Foglalkoztak a domonkos szemlélődő apácák magyarországi újratelepülésének történetével. Hosszabb törökországi tartózkodás alatt vizsgálták az *ankarai katolikusok* életét, és terepmunkát végeztek néhány, a mai Törökország területén található, katolikusok által látogatott zarándok- és emlékhelyen. – Feltárták a *keresztény–újpogány* orientáció több aspektusát. A kortárs vallási térben megnyilvánuló szimbolikus-, rituális- és ideológiai dimenziók kutatása nyomán jól láthatóvá váltak azok a *szinkretikus jelenségek*, melyek a keresztény vernakuláris vallásosságba is beszivárogva jelentkeznek a kultúrában. Megszervezték a kortárs pogányságot multidiszciplináris szempontból Magyarországon elsőként elemző konferenciát (*Sámán, sámán hátán*), melyből kötetet jelentettek meg. – Feldolgozták a *keresztény könnyűzene* magyarországi kezdeteihez kötődő, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltárában őrzött anyagokat. Elemezték a római katolikus vernakuláris vallásosságban a vallási zene modernizációjával összefüggően megjelenő reakciókat. A magyar valláskutatók közül elsőként elemezték a vallási szinkretizmus egyik változatát, a pünkösdiesedés folyamatát. A kortárs vallási zene társadalmi funkcióit elemezve foglalkoztak a vallási zenének a roma vallási életben és a romák megtérésében betöltött kiemelkedő szerepével. – Kutatták a nagyvárosokba koncentrálódott hazai muszlim közösségeket. Egy budapesti mecsetben vizsgálták a struktúra-ágens kérdéskörét, és kimutatták, hogy a vallási és társadalmi szervezethez való kötődés függ a cselekvő személyek származási országától. Majd a magyar muszlimok házasságkötését vizsgálva, arra a következtetésre jutottak, hogy a házasság egyfajta kulturális appropriációként jelenik meg. – Megszervezték a *„Zarándokvonatok"* és a *„Család és házasság"* című konferenciát.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Együttműködési megállapodást kötöttek a Latvia University-vel (Riga), a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem Társadalomtudományi Intézetével (Csíkszereda) és az MTA-PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoporttal (Budapest).

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A munkatársak egy része NKA-pályázatot nyert könyvek kiadására.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Barna, G.: *Vallási néprajzi tanulmányok*. Szeged: SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport (2014)
2. Barna, G.: The Living Rosary Society as Frame and Form of the Marian Devotion. The Feminizatison of the Marian Devotion. A Case Study. In G. Barna (ed.), *Religion, Culture, Society. Yearbook of the MTA-SZTE Research Group for the Study of Religious Culture* (48–65). Szeged. (2014)

3. Belhaj, Abdessamad; Speidl, Bianka: Marriage as Appropriation: Evidence from the Hungarian Muslim Community. In G. Barna (ed.), *Religion, Culture, Society: Yearbook of the MTA-SZTE Research Group for the Study of Religious Culture* (116–141). Szeged. (2014)
4. Belhaj, Abdessamad: Le pur et l'impur. La circoncision en islam. In R. Burnet, Régis; D. Luciani, *La circoncision aujourd'hui*. (41–53). Paris: Éditions Feuilles. (2014)
5. Fábián, G.: Adatok az Élő Rózsafüzér társulatok székelyföldi megjelenéséhez és elterjedéséhez. *Erdélyi Múzeum LXXVI (1),* 69–83. (2014)
6. Fábián, G.: Lelkiségi mozgalmak a Székelyudvarhelyi főesperesi kerületben. In G. Barna Gábor; K. Povedák (szerk.), *Lelkiségek, lelkiségi mozgalmak Magyarországon és Kelet-Közép-Európában* (20–31). Szeged: SZTE Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, MTA-SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport. (2014)
7. Frauhammer, K.: An Unexplored Source Group of the Religious Life: the Prayerbooks. In G. Barna (szerk.), *Religion, Culture, Society: Yearbook of the MTA-SZTE Research Group for the Study of Religious Culture* (9–30). Szeged. (2014)
8. Frauhammer, K.: Ami a Makulából kimaradt. Martin von Cochem Krisztus-életrajzának pokolról és mennyországról írt fejezetei. In O. Báthory (szerk.), *Menny és pokol a barokk kori ember életében* (121–134). Budapest: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport. (2014)
9. Glässer, N.: Jüdische Kriegerdenkmale und Zivilreligion in Ungarn (1914-1944). *Acta Ecthnographica Hungarica 59(2),* 407–416. (2014)
10. Glässer, N.: Az integráció politikai liturgiái. Szimbolikus politika és hazafiság Löw Immánuel beszédeiben. In I. Tóth (szerk.), *Zsidók Szeged társadalmában* (92–111). Szeged: Csongrád Megyei Múzeumok Igazgatósága. (2014)
11. Gyöngyössy, O.: *Plébánia és társadalom. A római katolikus alsópapság és a laikus templomszolgák társadalmi szerepe Csongrádon a 19. század második felében.* Szeged: SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék, MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport. (2014)
12. Gyöngyössy, O.: Parliamentary Elections as „Holy War"? Priests Involved in Politics in a Small Town on the Great Plain on the Second Half of the 19th Century. In G. Barna (ed.), *Religion, Culture, Society. Yearbook of the MTA-SZTE Research Group for the Study of Religious Culture* (31–47). Szeged. (2014)
13. Kerekes, I.: Igények és várakozások. A szemlélődő domonkos apácák szegedi megtelepedésének előzményei. In G. Barna, I. Kerekes (szerk.), *Vallás, egyén, társadalom* (89–100). Szeged: SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék (2014)
14. Kerekes, I.: Dominican Nuns in Szeged. In G. Barna (ed.), *Religion, Culture, Society. Yearbook of the MTA-SZTE Research Group for the Study of Religious Culture* (82-95). Szeged: MTA-SZTE Research Group for the Study of Religious Culture. (2014)
15. Povedák, I. (ed.): *Heros and Celebrities in Central and Eastern Europe*. Szeged: SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológia Tanszék – MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport. (2014)
16. Povedák, I., R. Szilárdi (szerk.): *Sámán sámán hátán. A kortárs pogányság multidiszciplináris vizsgálata.* Szeged: SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológia Tanszék – MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport. (2014)

17. Povedák, K.: Religion, Music, Community. The Interferences of the Pentecostal. Charismatic Renewal and the Catholic Charismatic Renewal. In G. Barna (ed.), *Religion, Culture, Society. Yearbook of the MTA-SZTE Research Group for the Study of Religious Culture* (114–128). Szeged: MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport. (2014)
18. Povedák, K.: Catholicism in Transition. In G. Vincett et al. (eds.), *Christianity in the Modern World - Changes and Controversies* (139–156). Farnham: Ashgate Publishing. (2014)

A vallási kultúrakutatás könyvei sorozatban, amelyet 2013-ban indított el a kutatócsoport, 15 kötet jelent meg 2014-ben.

2014-ben adták ki a kutatócsoport első angol nyelvű évkönyvét *Religion, Culture, Society* címmel, nemzetközi szerkesztőbizottsággal.

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TÁMOGATOTT KUTATÓCSOPORTOK FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2014-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Elméleti Nyelvészeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	7,0	Ebből kutató[2]:	7,0
PhD, kandidátus:	2,0	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 1

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 5,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				16
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				5
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 76 Összes független hivatkozások száma: 73

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	3	hazain:	3
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	5
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 3

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	20 000	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel:	6800	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:	3	
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	5596	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	1200	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Klasszikus Magyar Irodalmi Textológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	7,0			Ebből kutató[2]:	7,0
PhD, kandidátus:	4,0	MTA doktora:	0,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 3,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				20
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 87 Összes független hivatkozások száma: 87

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	2	hazain:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 4

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	3
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		24 175	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0	Teljes saját bevétel:	7000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		7000	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Közszolgáltatási Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 2,0 Ebből kutató[2]: 1,5
PhD, kandidátus: 1,5 MTA doktora: 0,0 Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 28
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 26
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 10
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0

mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 10 Összes független hivatkozások száma: 8

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 4 hazain: 7
Nyilvános esemény megrendezése: 1 kulturális rendezvények: 0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 0 hazai: 3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 0 hazai: 0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 3
Témavezetések száma: TDK munka: 0 Diplomamunka (BSc): 10
Diplomamunka (MSc): 17 PhD: 7

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]: 22 236 E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel: 2000 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma: 1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel: 2000 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]: 0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]: 0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Magyar Nyelv és Névtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	7,8			Ebből kutató[2]:	6,8
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora:	0,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 4,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				9
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				9
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 3 Összes független hivatkozások száma: 3

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	0	hazain:	12
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	7
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	5

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 6

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		25 000	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	0	Teljes saját bevétel: 0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Néprajzi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 3,0 Ebből kutató[2]: 3,0
PhD, kandidátus: 1,0 MTA doktora: 0,0 Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 3,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 11
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 11
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 7
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0

mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	3	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 6 Összes független hivatkozások száma: 6

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 4 hazain: 12
Nyilvános esemény megrendezése: 6 kulturális rendezvények: 5
Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 1 hazai: 5
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 1 hazai: 4

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 6
Témavezetések száma: TDK munka: 3 Diplomamunka (BSc): 4
Diplomamunka (MSc): 7 PhD: 8

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]: 14 986 E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma: 1
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]: 0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]: 0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Általános Irodalomtudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 4,1 Ebből kutató[2]: 4,1
PhD, kandidátus: 2,0 MTA doktora: 0,0 Rendes tag és levelező tag: 0,3
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 1
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 4,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 37
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 25
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 10
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 2

mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	4	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	2	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 33 Összes független hivatkozások száma: 33

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 9 hazain: 6
Nyilvános esemény megrendezése: 2 kulturális rendezvények: 4
Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 1 hazai: 3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 2 hazai: 5

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 4
Témavezetések száma: TDK munka: 1 Diplomamunka (BSc): 1
Diplomamunka (MSc): 4 PhD: 4

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]: 1 5000 E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]: 0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]: 0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Egyetemtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 6,5 Ebből kutató[2]: 5,0
PhD, kandidátus: 0,0 MTA doktora: 0,0 Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 0,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 4
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 4
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0

mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 0 Összes független hivatkozások száma: 0

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 6 hazain: 23
Nyilvános esemény megrendezése: 2 kulturális rendezvények: 0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 2
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 1 hazai: 7
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 0 hazai: 1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 5
Témavezetések száma: TDK munka: 2 Diplomamunka (BSc): 4
Diplomamunka (MSc): 2 PhD: 8

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]: 25 000 E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]: 0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]: 0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Hermeneutika Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	3,3	Ebből kutató[2]:	3,3
PhD, kandidátus:	2,3	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 1

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				27
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				23
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				11
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 14 Összes független hivatkozások száma: 12

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	17	hazain:	16
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	3
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	8	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 3

Témavezetések száma: TDK munka:	4	Diplomamunka (BSc):	8
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	7

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		13 192	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0	Teljes saját bevétel:	7800	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			2
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		400	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			6
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		6881	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			4
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		500	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Interdiszciplináris Régészettudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,5			Ebből kutató[2]:	4,5
PhD, kandidátus:	2,0	MTA doktora:	0,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 2

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				11
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				10
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 87 Összes független hivatkozások száma: 83

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	4	hazain:	6
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 2

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	1
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	8

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	21 835	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel:	7700	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	7700	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Peripató Összehasonlító Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 3,5 Ebből kutató[2]: 2,5
PhD, kandidátus: 0,0 MTA doktora: 0,3 Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 10
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 10
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 2

mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 1 Összes független hivatkozások száma: 1

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0,2

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 7 hazain: 6
Nyilvános esemény megrendezése: 0 kulturális rendezvények: 0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 0 hazai: 0
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 0 hazai: 0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 2
Témavezetések száma: TDK munka: 1 Diplomamunka (BSc): 5
Diplomamunka (MSc): 1 PhD: 4

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]: 25 000 E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]: 0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]: 0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Válságtörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	7,3			Ebből kutató[2]:	7,3
PhD, kandidátus:	4,5	MTA doktora:	0,3	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 2,5

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				23
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				21
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				7
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 1 Összes független hivatkozások száma: 1

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	7	hazain:	28
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	2

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 4

Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	4
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	30 000	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE–DE Hálózati Kritikai Szövegkiadás Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 4,0 Ebből kutató[2]: 3,0
PhD, kandidátus: 2,5 MTA doktora: 0,0 Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 1
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 0,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 14
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 14
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 10
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0

mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 36 Összes független hivatkozások száma: 36

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 4 hazain: 13
Nyilvános esemény megrendezése: 7 kulturális rendezvények: 22
Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 1 hazai: 1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 0 hazai: 5

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 3
Témavezetések száma: TDK munka: 1 Diplomamunka (BSc): 4
Diplomamunka (MSc): 3 PhD: 6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]: 18 000 E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]: 0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]: 0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE–PPKE Ókortudományi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	6,3			Ebből kutató[2]:	3,0
PhD, kandidátus:	2,0	MTA doktora:	0,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 1

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 1,8

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				5
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 11 Összes független hivatkozások száma: 11

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	3	hazain:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	3
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	2	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	4

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 3

Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	3

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		23 458	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0	Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			2
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–HIM–SZTE–MOL Magyar Medievisztikai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	8,0			Ebből kutató[2]:	8,0
PhD, kandidátus:	5,0	MTA doktora:	0,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 5,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	2
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 198 Összes független hivatkozások száma: 176

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	5	hazain:	19
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 0

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	31 595	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–OSZK Res libraria Hungariae Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,9			Ebből kutató[2]:	1,9
PhD, kandidátus:	2,6	MTA doktora:	0,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 2

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 0,3

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				12
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				10
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 34 Összes független hivatkozások száma: 27

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	4	hazain:	14
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	7
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 1

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		22 568	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0	Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:		1	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:		0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PE Regionális Innovációs és Fejlődéstani Hálózati Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	5,0			Ebből kutató[2]:	4,0
PhD, kandidátus:	1,0	MTA doktora:	0,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 1

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 3,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				10
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				9
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				5
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	1
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 5 Összes független hivatkozások száma: 5

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	4	hazain:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	5

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 5

Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	45
Diplomamunka (MSc):	9	PhD:	8

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		21 325	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	0	Teljes saját bevétel: 2950	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			4
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		1650	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			3
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		1300	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PPKE Barokk Irodalom és Lelkiség Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	5,8			Ebből kutató[2]:	5,8
PhD, kandidátus:	3,5	MTA doktora:	0,3	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				22
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				14
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				4
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 6 Összes független hivatkozások száma: 6

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	15	hazain:	14
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 3

Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	7
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		25 000	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	0	Teljes saját bevétel: 0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			2
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			2
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PPKE Magyar Nyelvtechnológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	7,0	Ebből kutató[2]:	5,0
PhD, kandidátus:	2,0	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 2,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 5 Összes független hivatkozások száma: 0

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	5	hazain:	9
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	5
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	1	hazai:	4

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 5

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	0	PhD:	7

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		23 704	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0	Teljes saját bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PTE Innováció és Gazdasági Növekedés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	6,1			Ebből kutató[2]:	5,6
PhD, kandidátus:	4,0	MTA doktora:	0,3	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 3,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				10
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				10
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				6
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 12 Összes független hivatkozások száma: 5

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 2 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	28	hazain:	30
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	3	hazai:	6
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	5	hazai:	6

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 5

Témavezetések száma: TDK munka:	6	Diplomamunka (BSc):	23
Diplomamunka (MSc):	13	PhD:	12

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		30 000	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	0	Teljes saját bevétel: 114 500	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		10 000	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			5
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		104 500	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PTE Összehasonlító és Európai Foglalkozáspolitikai és Munkajogi Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 2,0 Ebből kutató[2]: 2,0
PhD, kandidátus: 2,0 MTA doktora: 0,0 Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 0,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 15
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 8
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 1

mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	3	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 17 Összes független hivatkozások száma: 17

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 4 hazain: 6
Nyilvános esemény megrendezése: 0 kulturális rendezvények: 0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 14
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 1 hazai: 2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 0 hazai: 3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 2
Témavezetések száma: TDK munka: 0 Diplomamunka (BSc): 0
Diplomamunka (MSc): 0 PhD: 0

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]: 20 770 E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma: 3
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma: 5
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]: 0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma: 2
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]: 0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–SZTE Képességfejlődés Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,0			Ebből kutató[2]:	4,0
PhD, kandidátus:	1,0	MTA doktora:	0,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 3,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				8
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				8
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 372 Összes független hivatkozások száma: 354

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	12	hazain:	36
Nyilvános esemény megrendezése:	2	kulturális rendezvények:	4
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	4
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	9	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 4

Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	0
Diplomamunka (MSc):	3	PhD:	6

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		13 837	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	0	Teljes saját bevétel: 162 000	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		4000	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			5
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		158 000	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–SZTE Turkológiai Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	7,0	Ebből kutató[2]:	6,5
PhD, kandidátus:	3,0	MTA doktora: 0,0	Rendes tag és levelező tag: 0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 1

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 0,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				14
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				12
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				1
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	2	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 10 Összes független hivatkozások száma: 10

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	5	hazain:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	3	kulturális rendezvények:	2
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	1	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 3

Témavezetések száma: TDK munka:	0	Diplomamunka (BSc):	5
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	20 948	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel:	1550	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	2	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	1200	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	350	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	7,6	Ebből kutató[2]:	6,1
PhD, kandidátus:	3,5	MTA doktora: 0,3	Rendes tag és levelező tag: 0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				76
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				61
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				3
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				3
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	1	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	3	idegen nyelven:	1
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	6	idegen nyelven:	4
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 0 Összes független hivatkozások száma: 0

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	12	hazain:	27
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	2	hazai:	1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 5

Témavezetések száma: TDK munka:	2	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	5	PhD:	9

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		30 000	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	0	Teljes saját bevétel: 0	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			5
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			1
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-KUTATÓCSOPORTOK

MTA–BCE LENDÜLET STRATÉGIAI INTERAKCIÓK KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tasnádi Attila, az MTA doktora
1093 Budapest, Fővám tér 13–15.
telefon: (1) 482 7442; fax: (1) 482 7430
e-mail: attila.tasnadi@uni-corvinus.hu; honlap: http://sikcs.uni-corvinus.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2012

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A gazdasági szereplők közötti stratégiai kölcsönhatások vizsgálata. A kutatás elsősorban állami, illetve részben állami tulajdonú vállalatok által követendő társadalmi többletnövelő stratégiák meghatározására, a fogyasztók termékminőséggel kapcsolatos információs hátrányukból adódó piaci negatív mellékhatások szabályozóhatóságon keresztüli csökkentésére, kizárólagos szerződések hatásának vizsgálatára többszereplős piacokon, és a szereplők véleményformálódási folyamatával kapcsolatos alapkutatásra irányul. A kutatás célkitűzései között szerepel a vesztegetés közgazdasági modellezése és a szereplők közötti összejátszás kérdése.

A 2014-ig elért eredmények

Az egyik fő oligopol ármodellt vizsgálva, sikerült kimutatni az állami tulajdonú vállalat társadalmi többletnövelő hatását és a vállalatok egyensúlyi döntéssorrendjét meghatározni. A nevezetes Kreps−Scheinkman-tételt sikerült állami vállalatos duopóliumokra kiterjeszteni. A szabályozók úgynevezett mély behálózásának modellezése rámutatott az alacsony minőségű terméket kínáló országos termelő befolyásoló képességére, ezzel növelve a fogyasztók termékminőség bizonytalanságát és egyben kiszorítva a helyi kistermelőket. A kizárolólagos szerződések területén számos eredményt sikerült elérni, többek között oligopol termelői és kiskereskedői piacokat feltételezve, olyan vertikális korlátozások esetén, amelyek keretében egy termelő termékét egy kiskereskedő csak akkor forgalmazhatja kizárólagosan, ha az nem értékesíti más termelők termékét sem. Igazolódott, hogy az ilyen kétoldalú kizárólagossággal jellemezhető szerződések alkalmazása esetében a vállalatok termékeik minőségét a medián fogyasztó értékeléséhez igazítják. Az így megválasztott minőségek átlaga elmarad a kizárólagosságot alkalmazni nem képes vállalatok termékeinek minőségétől. A szereplők döntéshozatali mechanizmusának véleményrangsorokon keresztül történő modellezése terén sikerült megmutatni, hogy az egyetemes vélemény-tudás tér nem teljes.

A 2014. év fő feladatai

A 2014. évi terv a részben állami tulajdonú vállalatok hatásának vizsgálatát, a Kreps−Scheinkman-tétel általánosítását, a bizonytalan termékminőség vizsgálatát, a minőségválasztás kérdését kizárólagos szerződések esetén, az árhorgony, illetve a fókuszhatás figyelembe vételét és a véleményrangsorok elemzését tűzte ki célul.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A mély behálózás a szabályozó hatóság, a törvényhozás, az érdekvédelmi szervezetek, a média, a politikusok, akadémiai testületek, az oktatásügy, hírességek stb. összehangolt

befolyásolására irányuló nagyvállalati, illetve iparági – a fogyasztók számára káros, versenytorzító hatású – tevékenység piacszerzés céljából. A mély behálózásra nem könnyű formális modellt adni, mivel a fogyasztók befolyásolása több csatornán keresztül történik. A mély behálózás alkalmazása elsősorban olyan piacokhoz köthető, amelyeken a fogyasztók alulinformáltak a vásárolni kívánt termék, vagy szolgáltatás minőségét illetően. A kutatócsoport az *American Journal of Agricultural Economicsban* megjelent tanulmányában rámutatott az alacsony minőségű terméket kínáló országos termelő befolyásoló képességére, ezzel növelve a fogyasztók termékminőség bizonytalanságát és egyben kiszorítva a helyi kistermelőket.

A kutatócsoport a mély behálózás hatását az élelmiszerpiacon és a lakossági elhízás példáján vizsgálta behatóan. Az élelmiszerpiac jellegzetessége a szofisztikált ipari eljárások révén és a hagyományosan termelt élelmiszerek közötti verseny, az ipari eljárásokat alkalmazó országos vállalatok erőfölénye, továbbá az élelmiszer minőségét tekintve alulinformált fogyasztó. A fogyasztó csak költséges információgyűjtési folyamat útján ismerheti meg pontosabban a megvásárolni kívánt élelmiszer minőségi paramétereit. A publikált eredmény érvelése szerint, az országos élelmiszertermelők a fogyasztók mély behálózásával, többek között „manipulált" élelmiszerminősítési rendszereken keresztül, hozzájárultak a lakossági elhízáshoz.

A közgazdaságtan egyszerűbb modelljeivel ellentétben a termelők és a vásárlók a valós életben ritkán találkoznak a piacon. A gyakorlatban sokszor összetett, számos elemből álló vertikális láncon keresztül jut el egy termék a gyártótól a fogyasztóig. Ezen értékesítési láncon belüli kereskedelmi kapcsolatokban a szereplők magatartását számos szerződésbeli feltétel korlátozza. Ilyen szerződésbeli korlátozás például a franchise díjak alkalmazása, az árukapcsolás, a kiskereskedelmi ár meghatározása, termékkvóta alkalmazása vagy kizárólagos szerződések használata. A kutatócsoport olyan kizárólagos szerződések alkalmazásának következményeit vizsgálta, amelyek keretében a termelő vállalja, hogy nem értékesíti termékét más kiskereskedőknek, csak a szerződő félnek. Első ránézésre az ilyen szerződés alkalmazása a termelő szempontjából előnytelennek tűnhet, mégis meglehetősen gyakori annak alkalmazása. Jó példa rá az Apple iPhone értékesítése, amely a közelmúltig a legtöbb országban egyetlen szolgáltatón keresztül történt. Joggal merül fel a kérdés, hogy miért alkalmaznak ilyen szerződéseket a vállalatok, hiszen több kiskereskedőn keresztül több termék értékesíthető és ennek profitnövelő hatása van. Sőt, talán még lényegesebb, hogy az ilyen szerződések alkalmazásának milyen jóléti következményei vannak?

A többszereplős piacokat vizsgálva, a kutatócsoport arra a következtetésre jutott, hogy a profitmaximalizáló vállalatok kizárólagos szerződések keretében értékesítve nagyobb profitot realizálhatnak, ha a gyártó vállalatok által termelt termékek nagymértékben különböznek. Ekkor ugyanis, egy kizárólagos kiskereskedőn keresztül történő értékesítés tompítja a kiskereskedők közti versenyt és annak árcsökkentő hatását. Mivel a konkurens gyártók termékei lényegesen különböznek a szóban forgó vállalat termékétől, a fogyasztók számára a termék helyettesítése nagyban korlátozott. Ezért számottevő keresletcsökkenés nélkül enyhíthető a kiskereskedelmi verseny, aminek profitnövelő hatása van. Ha azonban a vállalatok által termelt termékek nagyon hasonlóak, akkor a saját termék kiskereskedelmi versenyének csökkentése azzal a következménnyel jár, hogy a vásárlók a konkurens termelők termékeivel helyettesítik az adott terméket, minek következtében a kizárólagosság mellett értékesítő vállalat profitja csökken. Összességében tehát elmondható, hogy olyan esetekben, amikor a termelők által gyártott termékek lényegesen különböznek egymástól a kizárólagos szerződések alkalmazásának profitnövelő hatása van, míg ellenkező esetekben a termelők kizárólagosságmentes értékesítéssel érhetnek el nagyobb profitot.

Az elemzés arra is rámutat, hogy a kizárólagos szerződések alkalmazása negatív jóléti következménnyel jár. Azáltal ugyanis, hogy növelik a fogyasztói árakat, nemcsak a fogyasztók járnak rosszabbul, de az árnövekedésből származó profittöbblet sem ellensúlyozza a fogyasztói többlet csökkenését. Ennek következtében a társadalmi többlet vonatkozásában negatív hatásuk van.

b) Tudomány és társadalom

Felkért előadás a publikációs stratégiákról a közgazdaságtan területén a Budapesti Corvinus Egyetem könyvtárának „Így írtok ti" rendezvénysorozatában.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A kutatócsoport 2014-ben egy nemzetközi workshopot szervezett a Budapesti Corvinus Egyetemen. A szeptember elején megrendezett „Behavioral Economics and Industrial Organization" workshopra (http://becon.uni-corvinus.hu) négy kontinens, összesen 20 országából érkeztek beterjesztések. A workshop társszervezője Trenton G. Smith (University of Otago) volt, aki egyben 35 napot töltött el vendégkutatóként a kutatócsoportban. A workshopunk egyik keynote speakere is négy napra a kutatócsoport vendége volt.

A kutatócsoport programbizottsági tagságon keresztül társszervezője volt a Rómában megrendezett Oligo 2014 Workshopnak (https://sites.google.com/a/dis.uniroma1.it/oligo-workshop/), amely az egy évvel korábban Budapesten elindított Oligo 2013 Workshop folytatása volt.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

A kutatócsoport „Választási rendszerek matematikája: választókerületek kialakítása, mandátumszámítás és szavazás" című OTKA-pályázata 19.412 E Ft támogatásban részesült (OTKA K 112975). A választási rendszerekben a szavazási eljárások, a mandátumszámítási eljárások, és a választókerület-szabdalási eljárások három jól elkülönülő komponenst jelentenek. A három eljárástípus nemcsak a választási rendszereken belül, hanem a közgazdaság-tudományban és általában a társadalomtudományokban is a problémák szélesebb köréhez köthető. A szavazási eljárások közösségi döntéshozatalkor, a mandátumszámítási eljárások elosztási problémák megoldásában (pl. örökség felosztása) és a választókerület-szabdalás pl. kórházak által kiszolgálandó lakóterületek kijelölésekor bizonyulhatnak hasznosnak.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bakó Barna, Tasnádi Attila: A Kreps-Scheinkman-állítás érvényessége lineáris keresletű vegyes duopóliumok esetén. ***KÖZGAZDASÁGI SZEMLE*** 61:(5) 533-543. (2014) Link: http://real.mtak.hu/17235/
2. Pintér Miklós: On the completeness of the universal knowledge-belief space: A technical note. ***INTERNATIONAL GAME THEORY REVIEW*** 16:(1) Article No.: 1440006 (2014) Link: http://unipub.lib.uni-corvinus.hu/1853/

3. Smith, Trenton G., Tasnádi Attila: The Economics of Information, Deep Capture, and the Obesity Debate. ***AMERICAN JOURNAL OF AGRICULTURAL ECONOMICS*** 96:(2) 533-541. (2014) Link: https://ideas.repec.org/p/otg/wpaper/1315.html

MTA–DE LENDÜLET MAGYARORSZÁG A KÖZÉPKORI EURÓPÁBAN

kutatócsoport-vezető: Bárány Attila Pál, PhD
4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
telefon: (52) 512 900; fax: (52) 412 336
e-mail: barany.attila@arts.unideb.hu; honlap: http://tortenelem.unideb.hu/lendulet.htm
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2014

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzései az ötéves kutatási periódusban

A középkori Magyar Királyság Európában elfoglalt helyét, a róla élő képet, diplomáciai kapcsolatrendszerét és – írott, ikonográfiai és tárgyi – forrásait tárják fel. Kontaktológiai és Hungarica-kutatás révén forrásokat fedeznek fel külföldi levél- és kézirattárakban.

Az eddig elért eredmények

Elindították a forrásokat közlő adatbázist. 7 külföldi (Leeds, London, Clermont-Ferrand, Párizs, Kolozsvár) és 20 hazai (nemzetközi 6) konferencia-előadást tartottak. 1 monográfia, 1 forráskiadvány és 17 tanulmány jelent meg, két kötetet szerkesztettek.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Levél- és kézirattári kutatást, digitalizálást végeztek a *British Library*-ben, az Institute of Historical Research-ben (London), a Canterbury Érseki Levéltárban, a cambridge-i University Library-ben; a párizsi Archives Nationales-ban és a Bibliothèque Nationale-ban; Bolzano, Trento, Mantova levéltáraiban); a lőcsei és eperjesi és a varsói levéltárban. Ismeretlen forrásokat tártak fel (V. István oklevele; Mátyás vagy II. Lajos levele; magyar püspökök nem ismert pecsétje és végrendelete; több, sokpecsétes oklevél; magyar-francia dinasztikus házassági tervek forrásai; egy nem ismert magyar-francia szerződés 1490-ből). A forrásokat közlő digitális, online adatbázis próbaverziója elkészült, rekordokkal töltik fel és tesztelik. [http://lendulet.memhung.unideb.hu:8080/momentum-web/Momentum_web.html] Szekciót szerveztekk (*The Jagellonian „Empire" and European Diplomacy*) a leedsi International Medieval Congress-en. Nemzetközi szekciót szerveztek a „*Debrecen Symposium*"-on („*Learning, Intellect, Social Roles: the Changing Character of Aristocracy*").

b) Tudomány és társadalom

Szerepeltek a Kutatók Éjszakáján, a *Debreceni Szemlé*ben, a debreceni és országos médiában. Előadtak a széles tudományos közösségnek a Magyar Tudomány napján.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

A Debreceni Egyetemre francia, cseh, lengyel, német, romániai, szlovák vendégelőadókat hívtak meg. Konferenciát szerveztek a konstanzi zsinat 600. évfordulója alkalmából. Több MTA kutatócsoport és egyetem 45 előadója szerepelt. Munkatársaik közül 7-en vesznek részt felsőoktatási képzésben, 3-an (2 törzstag) 10 PhD-témát vezetnek doktori iskolában.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

Két kollégájuk részt vesz OTKA-pályázatban (2015-18): A Konstanzi zsinat 112786 K.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

1. Bárány Attila, Pósán László (szerk.): „Causa unionis, causa fidei, causa reformationis in capite et membris": Tanulmányok a konstanzi zsinat 600. évfordulója alkalmából. Printart-Press, (2014)
2. Bárány Attila, Orosz István, Papp Klára, Vinkler Bálint (szerk.): Műveltség és társadalmi szerepek: arisztokraták Magyarországon és Európában. Learning, Intellect and Social Roles: Aristocrats in Hungary and Europe. Debreceni Egyetem Történeti Intézete (2014)
3. E. Kovács Péter: Zsigmond király Sienában. Corvina Kiadó, 309 (2014)
4. Priskos rhétor: Szilágyi Sándor, Szebelédi Zsolt, Patay-Horváth András (szerk.) Priskos rhétor töredékei.: Követségben Attila, a hunok nagykirálya udvarában. Attraktor Kiadó, 116 (2014)

MTA–ELTE LENDÜLET HUMANIZMUS KELET-KÖZÉP-EURÓPÁBAN KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Kiss Farkas Gábor, PhD
1088 Budapest, Múzeum Krt. 4/A.
telefon: (1) 411 6500 / 5792
e-mail: kiss.farkas@btk.elte.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2014

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzése az ötéves kutatási periódusban

A koraújkori magyar értelmiség átfogó vizsgálata (1420–1620), az irodalmi munkásságuk és a karriermintázatok feltérképezésével, amelynek egyik megjelenési formája egy angol nyelvű szerzői lexikon lesz.

Az eddig elért eredmények

Az eddig eltelt félévben összeállították a tárgyalandó szerzők listáját (jelenleg mintegy 500 személy), és elkezdték feldolgozásukat, mintegy 50 szócikk készült el, kétharmad részben a kutatócsoport munkatársai által. Elkészült Apáczai Csere János *Philosophia naturalis*ának átírása, szövegkritikáján és forrásain jelenleg dolgoznak. Enyedi György beszédei közül 16 új beszédátírás készült el egyetemi hallgatók bevonásával.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

Megjelent a kutatócsoport részvételével a *Divided Hungary in Europe* című háromkötetes tanulmánygyűjtemény (Newcastle, 2014), amely Magyarország koraújkori európai kapcsolatait mutatja be három különböző szemszögből. Az első kötet (*Study Tours and Intellectual-Religious Relationships*) a kutatócsoport szerkesztésében és részben szerzői részvételével készült. A koraújkori magyar értelmiség átfogó feltárása során számos új felfedezést tettek (pl. Stephanus Thomasius, egy ismeretlen magyar erazmista az 1530-as évekből), amelyek publikálása a közeljövőben várható. A kisebb felfedezéseket blog-formában teszik közzé, amely 2015 márciusától indul. Apáczai latin munkásságának feldolgozása során számos eddig ismeretlen forrására derült fény, mind természettudományos (csillagászat és földrajz: Chr. Clavius, J. Kepler, A. Metius, J. Ph. Holwarda), mind filozófiai téren (Johannes Clauberg *Physica contractá*jának kéziratos diktátumát használta).

b) Tudomány és társadalom

A kutatócsoporttal szoros kapcsolatban álló Obeliscus.hu folyóirat által szervezett Obeliscus Esten nagyobb nyilvánosság (mintegy 40 fő) előtt előadások hangzottak el a reneszánsz aktualitásáról, illetve az újabb reneszánsz-kutatásokról.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

2014 szeptemberében vendégül látták a bécsi Institut für Mittelalterforschung, a prágai Comenius Kutatócsoport és a berlini de Gruyter kiadó munkatársait, ahol megállapodtak arról, hogy a készülő kelet-európai szerzői lexikon angol nyelven, sorozatként fog megjelenni, „*Companion to the Humanism in East Central Europe*" címen. A kiadó vállalta a kötetek ingyenes megjelentetését és népszerűsítését, a kiadói szerződést a 2015. márciusi berlini RSA-kongresszuson írják alá. A kutatócsoport részt vett az IS1301 jelű EU COST-program szervezésében és konferenciáin, ennek eredményeképp 2015 júniusában vendégül látja az egyik munkacsoport konferenciáját, illetve 2015 novemberében 'Training School'-t szervez egyetemi hallgatók és doktoranduszok számára. A Ludwig Boltzmann Neolatin Intézettel (Innsbruck) közös konferenciát szerveztek 2014 novemberében.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

2014. júniustól 2016. júliusig a kanadai SSHRC támogatásával a *The Literary Culture of Early Modern Schoolmasters* c. kutatásban Leonard Cox 1520-as évekbeli kelet-európai munkásságát vizsgálják a kutatás fő partnerintézményeként.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Kutatócsoporti publikációk száma: 16 (MTMT alapján), 8 külföldi, 8 magyar.

1. Gábor Almási, "Was Astronomy the Science of Empires? An Eighteenth-Century Debate in View of the Cases of Tycho and Galileo," in Negotiating Knowledge, Decentering Empires: The Sciences of Heavens, Earth, and Man. Ed. by L. Kontler, A. Romano, S. Sebastiani and Z. Török. Basingstoke-New York: Palgrave, 25–51. (2014)
2. Farkas Gábor Kiss, Alchemy and the Jesuits: communication patterns between Hungary and Rome in the seventeenth century. In: Gábor Almási (szerk.) A Divided Hungary in Europe. vol.1.: Study Tours and Intellectual-Religious Relationships. 295 p. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing (2014)

MTA–PPKE LENDÜLET EGYHÁZTÖRTÉNETI KUTATÓCSOPORT

kutatócsoport-vezető: Tusor Péter, PhD
2087 Piliscsaba, Egyetem u. 1.
telefon: (26) 375 375/2956; fax: (26) 375-375/2917
e-mail: tusor@btk.ppke.hu
a kutatócsoport megalakulásának éve: 2013

I. A kutatóhely fő feladatai 2014-ben

A kutatócsoport fő célkitűzése az ötéves kutatási periódusban

Olyan munkát végezni, ami lehetővé teszi a kutatások folytatását újabb ciklus(ok)on keresztül. Működési területe a vatikáni és bécsi kutatások. Vállalt teljesítés alatt álló feladatai: olyan eredmények elérése, amelyek *a)* alkalmasak saját, specifikus könyvsorozatokban történő megjelentetésre; *b)* önálló kiadványok nemzetközi kooperációban történő publikálására.

A) Részprojekt (A magyar egyházi elit bécsi integrációja)
I. A kutatás célja: 1. elkészíteni a történeti Magyarország (a mai Szlovákia, Ukrajna és Horvátország nélkül) katolikus egyházi elitje a megyéspüspökök által reprezentált vezető rétegének proszopográfiai adatbázisát az 1804–1918 között évkörből; 2. ugyanezen feladat elvégzése a Bécsben 1816–1918 között működő Augustineumnak avagy Frintaneumnak a történelmi Magyarországról származó hallgatói esetében. A 2014-es, azaz a 2. kutatási év fontos feladata az 1. sz. részprojekt 5-6. fázisának elvégzése, ill. előkészítése, a püspök proszopográfiai adatbázis alapját képező szócikkek ellenőrzése, lektorálása, kiegészítése, német nyelvre fordítása. II. Korábbi anyaggyűjtés és az 2013-as előmunkálatok alapján a magyar egyházi elit kora újkori bécsi integrációjának, viszony- és feltételrendszerének vizsgálata és e részkutatás lezárása (a Pázmány-utód Lippay György levelezése alapján) III. A magyar egyházi elit bécsi integrációja témakörében az előző évi, 20. századi kitekintés után (fő irányuk itt ui. a 19. század) széleskörű kora újkori képet szeretnének alkotni, új, nemzetközi beágyazottságú kutatások alapján.

B) Részprojekt (A magyar egyházi elit római integrációja)
I. Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezésének okairól és körülményeiről írt monográfia védése az MTA doktora cím elnyerésére. II. A római, vatikáni kutatások kiemelt aktuális célkitűzése a Camera Apostolica magyar adatainak feltárása, feldolgozása, hasznosítva a magyar historiográfia korábbi adatait. A második, 2014-es kutatási évben gondos paleográfiai, filológiai és könyvészeti munkával sor kerül a forrásokat terjedelmes szakapparátus keretében közlő okmánytár elkészítésére és megjelentetésére (vagy legalább annak teljes körű preparációjára). III. Szintén központi szerepet kap a két világháború közötti, újonnan megnyitott ASV dipomáciai anyag átfogó feltérképezése és leltárbavétele, és adatainak felhasználása a szombathelyi egyházmegye két világháború közötti monográfiájába és mindkettő kiadásra történő előkészítésének megkezdése. IV. A *törökellenes ligatervek és küzdelmek a Báthory korszakban* munkacímű részkutatás arra kíván kísérletet tenni, hogy számba vegye mindazon erőfeszítéseket, amelyeket az 1580–90-es években tettek egy nagy törökellenes liga tető alá hozására. V. A második kutatási évben kell megkezdődnie a kora újkori pápaságról és a vatikáni magyar kutatásokról szóló angol nyelvű áttekintések munkálatainak, illetve a májusi nemzetközi konferencia aktái kiadásának, szoros együttműködésben a viterbói egyetemmel. VI. A II. Vatikáni Zsinat-ról nemzetközi kooperációban (Pápai Történeti Bizottság) folytatott megkezdett kutatás lezárása műhelykonferencia keretében, az eredmények előkészítése kiadásra.

II. A 2014-ben elért kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

a) Kiemelkedő kutatási és más jellegű eredmények

A) Részprojekt
I. Elkészültek a Bischofslexikon szócikkei és német nyelvű fordításuk is; a szlovák és erdélyi kollégák részéről is lezárultak a munkálatok, az eredmények ellenőrzése folyamatos volt a bécsi projektpartner részvételével (az esztergomi és egri provinciával végeztünk, hátravan még a kalocsai). II. A Lippay-levelezés kézirata lezárása került, az eredmények korrektúrázása folyamatban. III. Napvilágot látott a Bécsi Magyar Történeti Intézettel, továbbá a pozsonyi Szlovák Történeti Intézettel együtt megjelentetni tervezett tanulmánykötet: Martin Scheutz tartotta nemzetközi bemutatóját 2014. június 18-án a bécsi Collegium Hungaricumban. IV. Nagyobb szabású tanulmányt eredményezett a Pécsi Hittudományi Főiskola Pécsi Egyháztörténeti Intézettel folytatott együttműködés és az OTKA-kutatócsoport (NK 83799) zsinattörténeti kutatásában való részvétel.

B) Részprojekt
I. Sikeresen megvédték a Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezésének okairól és körülményeiről írt MTA doktori disszertációt. II. Feltárták és feldolgozták a Camera Apostolica magyar adatait, ezzel teljesítve a római, vatikáni kutatások kiemelt aktuális célkitűzését, és elkészült az eredményeket tartalmazó kötet typográfiája is. III. Szintén központi szerepet kapott a két világháború közötti, újonnan megnyitott ASV diplomáciai anyag átfogó feltérképezése és leltárbavétele. Beépítésük a szombathelyi egyházmegye két világháború közötti monográfiájába megtörtént, utóbbi előkészítése a kiadásra megkezdődött. IV. Lezárult A *törökellenes ligatervek és küzdelmek a Báthory korszakban* munkacímű részkutatás. V. A második kutatási évben megkezdődtek a kora újkori pápaságról és a vatikáni magyar kutatásokról szóló angol nyelvű áttekintések *aggiornálá*si és fordítási munkálatai, illetve a májusi nemzetközi konferencia aktáinak szerkesztése szoros együttműködésben a viterbói egyetemmel. VI. Műhelykonferencia keretében lezárták az OTKA NN 82 307 támogatással nemzetközi kooperációban (Pápai Történeti Bizottság) folytatott kutatást a II. Vatikáni Zsinatról, és megkezdték az eredményeket tartalmazó tanulmányok kéziratainak szerkesztését.

b) Tudomány és társadalom

Mindenekelőtt nemzetstratégiai célnak látják annak folyamatos biztosítását, hogy a magyar történelem vatikáni forrási valóban a magyar történelem dokumentumaiként kerülnek feldolgozásra, kiadásra, és nem szlovákként, románként, délszlávként. A *Bischofslexikon* esetében külön ügyelnek arra, hogy a felvidéki püspökök szlovák szerzőktől származó biogrammjaiban megőrződjék a történeti objektivitás. A nemzetközi kontextusban születő eredmények alapkutatási szinten hozzájárulnak a nemzeti identitás erősítéséhez, ezt a *Cameralia Documenta Pontificia* közel 1500 aktája kellően bizonyítja. A kutatócsoport továbbra is egyetemi közegben működik, és a kutatásokba graduális és posztgraduális hallgatók is bekapcsolódnak. A kutatásoknak az egyetemi oktatással alkotott interakciójának kiemelkedő mozzanata volt a népes hallgatói részvétettel és közreműködéssel megvalósított műhelykonferencia a II. Vatikáni Zsinatról. Külön megemlítendő még a Kutatócsoport szerződéses munkatársának sikeres PhD-védése.

III. A kutatóhely hazai és nemzetközi kapcsolatai 2014-ben

Az ún. püspöklexikon munkálatai egy nagyszabású, Erwin Gatz által kezdeményezett nemzetközi vállalkozás szerves, a 2. munkaévre is átnyúló folytatása. *„Bischofslexikon“ (Biografisches Lexikon)* Fünf Bände mit über 800 Jahre über die kirchliche Leitung in Biografien der Diözesanbischöfe, Weihbischöfe und auch Generalvikare. E projekt keretében közvetlenül dolgoznak határon túli magyar, román és szlovák kollégákkal, a bécsi központon keresztül (Universität Wien, Kirchengeschichtliches Institut) áttételesen pedig a Monarchia egész egykori területének kutatóival (olasztól a lengyelig bezárólag). A Frintaneum-lexikon a *Das Priesterkolleg St. Augustin („Frintaneum”) in Wien 1816 bis 1918 und die Diözesen des. Heiligen Römischen Reiches*, 2002-től folyó projekthez kapcsolódik. Partnerintézmények és kontaktszemélyek ebben az évben is: Campo Santo Teutonico (Città del Vaticano), Universität Wien, Kirchengeschichtliches Institut. A vatikáni kutatások külföldi partnereit a nemzetközi budapesti konferencia tudományos bizottsága testesíti meg: Matteo Sanfilippo. Gaetano Platania (Università di Viterbo – CeSPoM); Alexander Koller (Deutsches Historisches Institut in Rom); Silvano Giordano (Università Pontificia Gregoriana, Roma). Kutatási szinten rendszeresen megjelennek a vatikáni és bécsi gyűjteményekben.

IV. A 2014-ben elnyert fontosabb hazai és nemzetközi pályázatok rövid bemutatása

OTKA NN 82307 nemzetközi együttműködési pályázat (Universitá della Tuscia, Viterbo); Campo Santo Teutonico/Universität Wien „Bischoflexikonprojekt”.

V. A 2014-ben megjelent jelentősebb tudományos publikációk

Tusor Péter:

1. *Pázmány Péter esztergomi érseki kinevezése: A Habsburg-, a pápai udvar és Magyarország az 1610-es évek derekán* SZÁZADOK 145:(5) 1081-1110. (2014)
2. *A legkorábbi Pázmány-portré „rejtélye”*. MŰVÉSZETTÖRTÉNETI ÉRTESÍTŐ 62:(2) 303-310. (2013)
3. *Bericht der päpstlichen Diplomatie über denWiener Hof (Herbst 1621)*. In Anna Fundarková, István Fazekas (szerk.), Die weltliche und kirchliche Elite aus dem Königreich Böhmen und Königreich Ungarn am Wiener Kaiserhof im 16.–17. Jahrhundert. Wien: Institut für Ungarische Geschichtsforschung in Wien; Ungarische Archivdelegation beim Haus-, Hof- und Staatsarchiv, Wien, 2013. 77-102. (Publikationen der ungarischen Geschichtsforschung in Wien; 8.) (ISBN:978-615-5389-08-5)
4. *Nemzeti zsinat, 1648. Katolikus rendi autonómiatörekvés a kora újkori Magyarországon* In Balogh Margit, Varga Szabolcs, Vértesi Lázár (szerk.), Katolikus zsinatok és nagygyűlések Magyarországon a 16–20. században. 516 p. Budapest; Pécs: Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola – MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, 69-130. (Seria Historiae) (2014)

Tóth Krisztina:

5. *Akik nem voltak ott az 1938-as eucharisztikus világkongresszuson: A román görög katolikus püspökök távolmaradása*, LYMBUS – MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁSKÖZLEMÉNYEK, 309-318. (2014)
6. *A káptalanok 1936-os értekezletének tanulságai*, EGYHÁZTÖRTÉNETI SZEMLE 15:(3) 71-96. (2014)

A TÁRSADALOMTUDOMÁNYI EGYETEMI LENDÜLET-KUTATÓCSOPORTOK FŐBB MUTATÓI ÉS PÉNZÜGYI ADATAI 2014-BEN

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–BCE Lendület Stratégiai Interakciók Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	4,3			Ebből kutató[2]:	4,3
PhD, kandidátus:	1,0	MTA doktora:	0,5	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 2,8

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				5
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				4
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				2
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 4 Összes független hivatkozások száma: 4

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	5	hazain:	5
Nyilvános esemény megrendezése:	0	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			1
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	2
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 4

Témavezetések száma: TDK munka:	10	Diplomamunka (BSc):	22
Diplomamunka (MSc):	12	PhD:	5

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:		26 600	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]:	0	Teljes saját bevétel: 10 300	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:			2
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:		8100	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:			2
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:		2200	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:			0
A tárgyévre vonatkozó bevétel:		0	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:		0	E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–DE Lendület Magyarország a középkori Európában Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 0,5 Ebből kutató[2]: 0,5
PhD, kandidátus: 0,5 MTA doktora: 0,0 Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 0,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 18
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 13
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 0
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 0

mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	1	idegen nyelven:	2
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	1	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 0 Összes független hivatkozások száma: 0

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 7 hazain: 20
Nyilvános esemény megrendezése: 2 kulturális rendezvények: 3
Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 0 hazai: 1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 0 hazai: 3

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 1
Témavezetések száma: TDK munka: 1 Diplomamunka (BSc): 10
Diplomamunka (MSc): 2 PhD: 10

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]: 21 000 E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]: 0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]: 0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–ELTE Lendület Humanizmus Kelet-Közép-Európában Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]: 1,3 Ebből kutató[2]: 1,3
PhD, kandidátus: 0,9 MTA doktora: 0,0 Rendes tag és levelező tag: 0,0
A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0
35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]: 13
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]: 12
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul: 5
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven: 1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven: 1

mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	2	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 0 Összes független hivatkozások száma: 0

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 1 MTA doktora: 0

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]: 8 hazain: 5
Nyilvános esemény megrendezése: 1 kulturális rendezvények: 1
Tanácsadói tevékenységek száma[11]: 0
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság: 1 hazai: 1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság: 0 hazai: 1

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 1
Témavezetések száma: TDK munka: 2 Diplomamunka (BSc): 0
Diplomamunka (MSc): 1 PhD: 2

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]: 26 600 E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel: 1100 E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma: 1
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel: 1100 E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma: 0
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma: 1
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]: 0 E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma: 1
A tárgyévre vonatkozó bevétel: 0 E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]: 0 E Ft

VI. A kutatóhely főbb mutatói 2014-ben

A kutatócsoport neve: MTA–PPKE Lendület Egyháztörténeti Kutatócsoport

1. LÉTSZÁMADATOK

Átlaglétszám[1]:	1,5			Ebből kutató[2]:	1,5
PhD, kandidátus:	0,5	MTA doktora:	1,0	Rendes tag és levelező tag:	0,0

A kutatócsoporthoz kötődő akadémikusok száma[3]: 0

35 év alatti, kutatócsoporti állományban levő kutatók száma[4]: 1,0

2. PUBLIKÁCIÓK

Az év folyamán megjelent összes (tud, okt. és ismeretterjesztő) publikáció száma[5]:				19
Az év folyamán megjelent teljes tudományos publikáció száma[6]:				15
Tanulmány, cikk tudományos folyóiratban magyarul:				2
hazai tudományos folyóiratban idegen nyelven:				1
külföldi tudományos folyóiratban idegen nyelven:				0
mindezekből recenzió, kritika	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Megjelent könyv/monográfia, atlasz	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
könyvrész, könyvfejezet, térkép	magyarul:	0	idegen nyelven:	0
Könyv szerkesztése[7]	magyarul:	0	idegen nyelven:	3
Folyóirat, vagy sorozatszerkesztés	magyarul:	0	idegen nyelven:	0

3. IDÉZETTSÉGI MUTATÓK (2013)

Összes hivatkozás száma[8]: 8 Összes független hivatkozások száma: 8

4. TUDOMÁNYOS FOKOZAT, ILL. CÍM MEGSZERZÉSE 2014-BEN

Tud. fokozat megszerzése[9]: PhD: 0 MTA doktora: 1

5. RÉSZVÉTEL A TUDOMÁNYOS KÖZÉLETBEN

Tud. előadások száma nemzetközi rendezvényen[10]:	1	hazain:	3
Nyilvános esemény megrendezése:	1	kulturális rendezvények:	0
Tanácsadói tevékenységek száma[11]:			3
Nemzetközi tudományos bizottsági tagság:	0	hazai:	1
Nemzetközi folyóirat szerkesztőségi tagság:	0	hazai:	0

6. A HAZAI FELSŐOKTATÁSBAN VÉGZETT TEVÉKENYSÉG

Rendszeres hazai felsőfokú oktatási tevékenységet végzők száma[12]: 2

Témavezetések száma: TDK munka:	1	Diplomamunka (BSc):	2
Diplomamunka (MSc):	2	PhD:	4

7. PÉNZÜGYI ADATOK

Az időszak folyamán a teljes költségvetési támogatás összege[13]:	21 900	E Ft
Fiatal kutatói álláshelyen fogl. sz.[14]: 0 Teljes saját bevétel:	10 200	E Ft
Az év folyamán művelt OTKA pályázati témák száma:	1	
A tárgyévre vonatkozó támogatás és bevétel:	7200	E Ft
Az év folyamán az Innovációs Alapból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	0	E Ft
Az év folyamán az összes uniós forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel[15]:	0	E Ft
Az év folyamán egyéb külföldi forrásból támogatott témák száma:	0	
A tárgyévre vonatkozó bevétel:	3000	E Ft
A tárgyévre vonatkozó vállalkozási és nem kutatási bevétel[16]:	0	E Ft